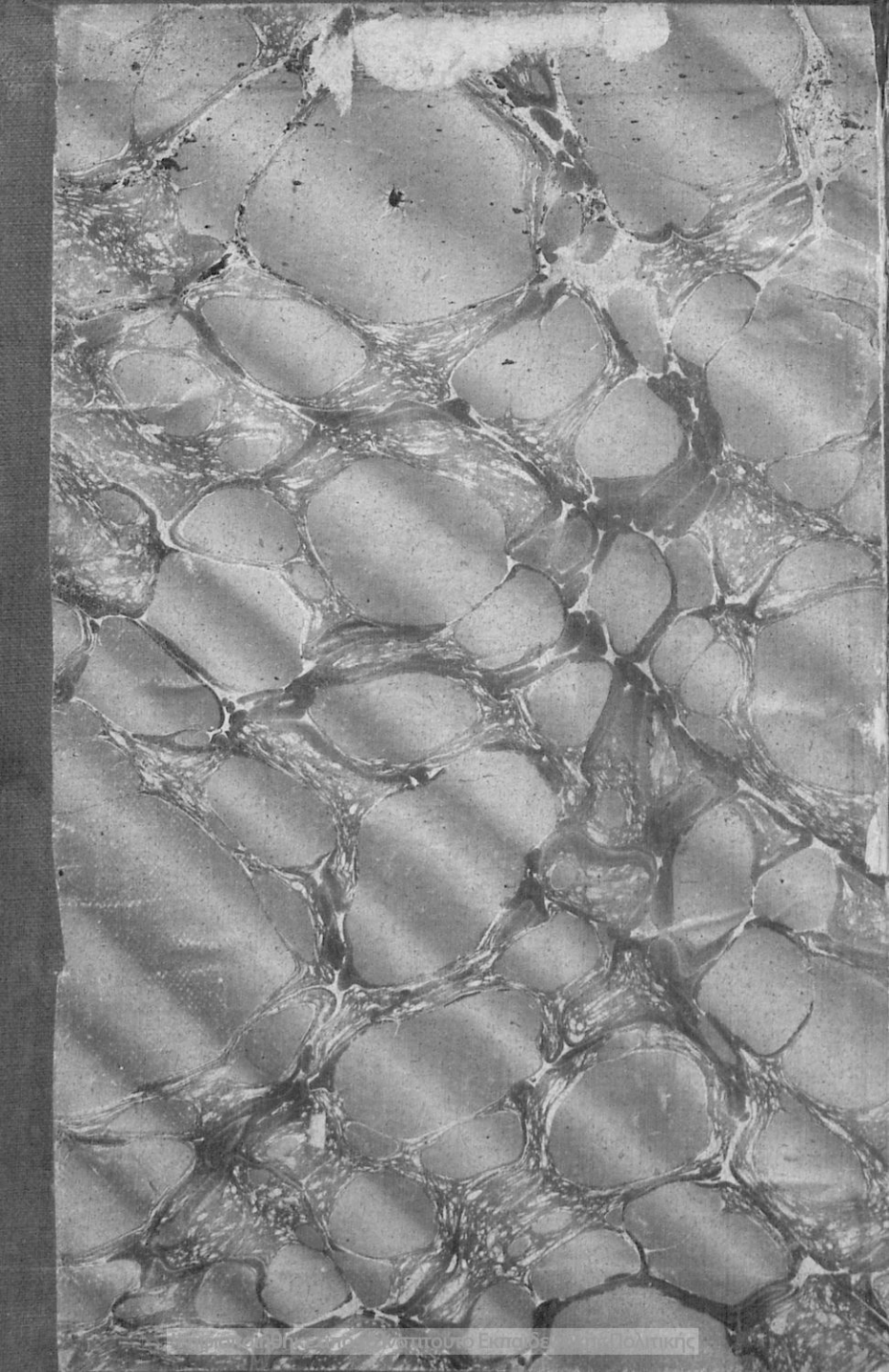
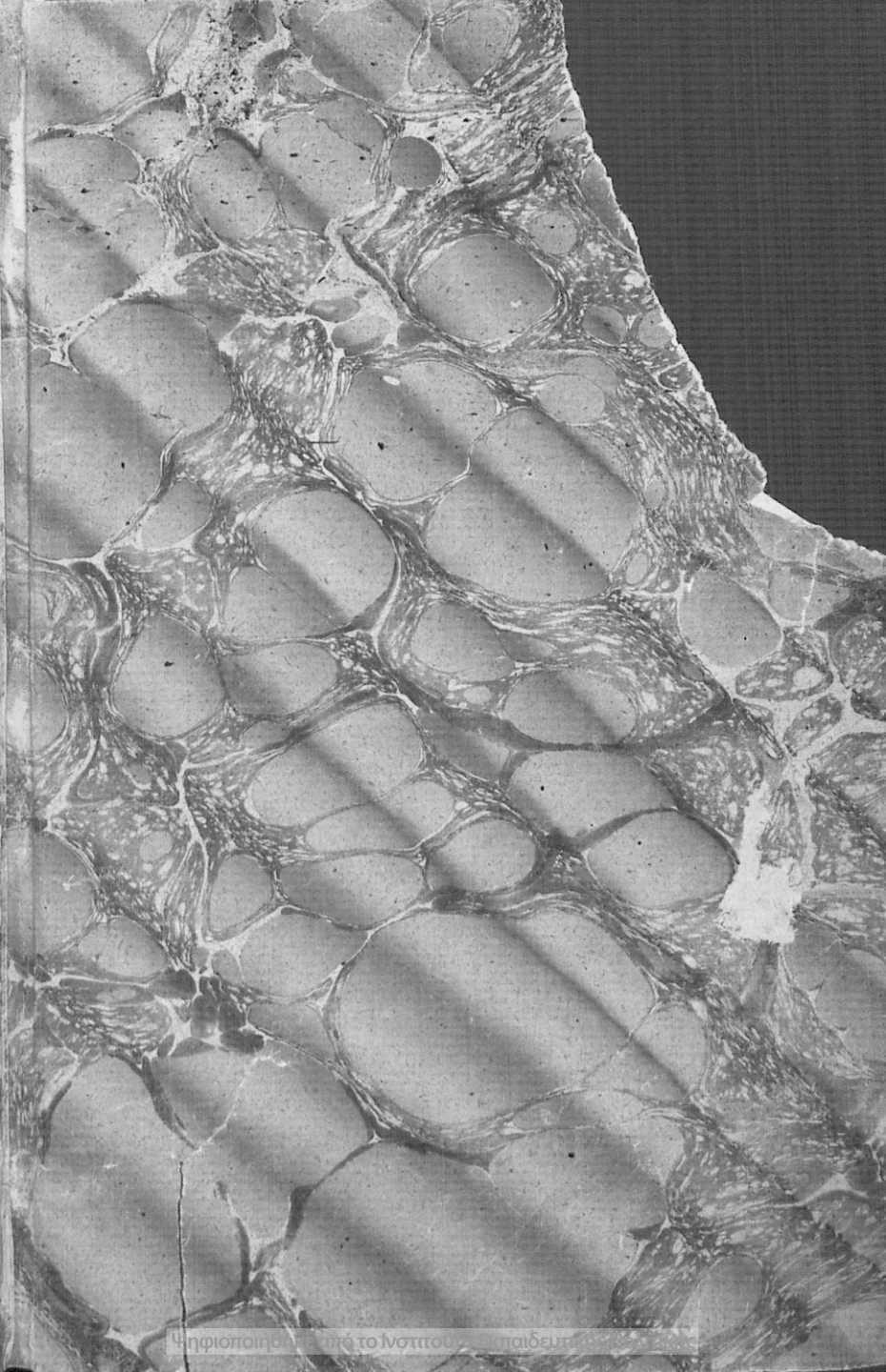
Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποίηση από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

1866.199

ΙΕΡΑ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΚΑΤ' ΕΠΙΤΟΜΗΝ

ΣΥΝΑΡΜΟΛΟΓΗΘΕΙΣΑ

ΥΠΟ

Δ. ΠΑΝΤΑΖΗ

ΠΡΟΣ ΧΡΗΣΙΝ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΣΧΟΛΕΙΩΝ,

Δοκιμασίᾳ καὶ συστάσει τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος,
καὶ ἐγκρίσει τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐκκλησιαστικῶν
καὶ τῆς Δημοσίας ἐκπαιδεύσεως.

ΜΕΤΑ ΠΙΝΑΚΟΣ ΤΗΣ ΧΑΝΑΑΝ, ΤΗΣ ΑΙΓΥΠΤΟΥ, ΤΗΣ ΣΙΝΑΪΤΙΚΗΣ
ΧΕΡΣΟΝΗΣΟΥ, ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΠΟΛΕΩΣ ΙΕΡΟΥΣΑΛΗΜ
ΚΑΙ ΤΟΥ ΝΑΟΥ ΤΟΥ ΣΟΛΟΜΩΝΤΟΣ.

ΕΚΔΟΣΙΣ ΕΚΤΗ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ Δ. ΑΘ. ΜΑΥΡΟΜΜΑΤΗ.

1866.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ματθ.	Μαρκ.	Λουκ.	Ιωάν.
	Σ υ μ π τ ω σ ε ι ς .		
Ανδρέας	Ιάκωβος	Ανδρέας	Ιωάνν.
Ιάκωβος	Ιωάννης	Ιάκωβος	Ιωάννης
[illegible]	[illegible]	Ιάννης	Ανδρέας.
	Φ ί λ ι π π ο ς		
Βαρθολ.	Βαρθολομ.	βαρθολομ.	Θωμάς
Θωμάς	Ματθαίος	Ματθαίος	Βαρθολ.
Ματθαίος	Θωμάς	Θωμάς	Ματθαίος
	Ιάκωβος ὁ τοῦ Ἀλφαίου.		
Ἰάκωβος	Θαδδαῖος	Σίμων ὁ Ζηλ.	Σίμ. ὁ Ζηλ.
Σίμων ὁ Καν.	Σίμων	Ἰούδ. Ἰακώβου	Ἰούδ. Ἰακώβ.
Ἰούδας Ἰακ.	"	"	"

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

Εἰς τὴν συναρμολόγησιν τῆς Ἱερᾶς ταύτης Ἱστορίας ὠφελήθην ἐκ πάντων τῶν ἐμοὶ ἐφικτῶν καὶ εἰς τὴν ὑγιαίνουσαν διδασκαλίαν χρησίμων βοηθημάτων. Πάντα δοκιμάσας ἐκράτησα τὸ καλόν, κατὰ τὴν τοῦ εἰπόντος Ἀποστόλου παραγγελίαν. Εἶχον δὲ ἀδιαλείπτως ὑπ' ὄψιν, ὡς μόνον καὶ κύριον ὁδηγόν, τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἤτοι τὰς Ἁγίας Γραφάς.

Ἔκτασιν εἰς τὸ βιβλίον ἔδωκα ἀνάλογον πρὸς τὸν παρὰ τοῦ νόμου περὶ ἑλληνικῶν σχολείων καὶ γυμνασίων ὡρισμένον εἰς διδασκαλίαν τοῦ μαθήματος τῆς Ἱερᾶς Ἱστορίας χρόνον. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι ὁ παραδίδων τὸ μάθημα τοῦτο διδάσκαλος δύναται ν' ἀναπτύσσῃ αὐτό, βοηθούμενος ἐκ τῆς Ἁγίας Γραφῆς καὶ ἄλλων παραδεδεγμένων ὑπὸ τῆς ἁγίας ἡμῶν ὀρθοδόξου ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας βιβλίων.

Πᾶσαι αἱ γνώσεις κοσμοῦσι καὶ ἀναπτύσσουσι τὸ πνεῦμα ἡμῶν· μόνα δὲ τὰ ἱερὰ γράμματα σοφίζουσιν ἡμᾶς εἰς σωτηρίαν καὶ προφυλάττουσιν ἡμᾶς ἀπὸ πάσης ψυχοφθόρου λύμης· διὸ καὶ ἡ διδασκαλία αὐτῶν δέον νὰ γίνηται ἐν φόβῳ Θεοῦ, ἐν προσευχῇ καὶ παρακλήσει, ἵνα καρποφορῶσιν εἰς τὰς καρδίας τῆς νεότητος καὶ παραμένωσιν ἐφ' ἅπαντα τὸν βίον, καὶ παρασκευάζωσι παντὶ χριστιανῷ τὴν μέλλουσαν ἀτελεύτητον εὐδαιμονίαν, διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν. Ἀμήν.

Α. ΠΑΝΤΑΖΗΣ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Πρωτ. 1884.
Ἀριθ.
Διεκ. 1941.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

ΤΟ ΕΠΙ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ

Πρὸς τὸν Κύριον Δ. Παναζῆν.

Ἔχοντες ὑπ' ὄψιν,

1) Τὴν ὑμετέραν ἀναφορὰν, 17 τοῦ λήξαντος ἄρτι μηνὸς Μαρτίου, δι' ἧς καθυπεβάλετε ἡμῖν πρὸς ἐξέτασιν τὴν παρ' ὑμῶν φιλοπονηθεῖσαν «Ἱερὰν Ἱστορίαν κατ' ἐπιτομήν»·

2) Τὴν πρὸς ἡμᾶς ὑπ' ἀριθ. 11901, 5 μηνὸς ἰσταμένου, ἀπάντησιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, δι' ἧς αὕτη συνιστᾷ τὸ ὑμέτερον πόνημα ὡς χρήσιμον διδακτικὸν βιβλίον, ὅπως εἰσαχθῇ εἰς τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα ὡς κείμενον τῆς διδασκαλίας τῆς Ἱερᾶς Ἱστορίας,

Γνωστοποιοῦμεν ὑμῖν, ὅτι ἐγκρίνομεν, ἵνα τὸ εἰρημένον πόνημα ὑμῶν χρησιμεύσῃ ὡς διδακτικὸν βιβλίον τοῦ μαθήματος τῆς Ἱερᾶς Ἱστορίας ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς σχολείοις τοῦ Κράτους.

Ἐν Ἀθήναις 10 Ἀπριλίου 1861.

Ὁ Ὑπουργὸς

Μ. ΠΟΤΛΗΣ.

Μ. Καλλιφρονᾶς.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΙΕΡΑ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΚΑΤ' ΕΠΙΤΟΜΗΝ.

Γεωγραφικὴ εἰσαγωγή.

Α'. Ἡ γῆ μετὰ τὸν κατακλυσμόν. Χαναάν.

Ἡ γῆ ἐκατοικήθη μετὰ τὸν κατακλυσμὸν ὑπὸ τοῦ Νῶε καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ καὶ τῶν ἀπογόνων αὐτῶν.

Τὰ ὀνόματα τῶν τριῶν υἱῶν τοῦ Νῶε ἦσαν ταῦτα — Σήμ, Χὰμ καὶ Ἰάφεθ. Ὡς ἐξάγεται δὲ ἐκ τῶν Ἁγίων Γραφῶν, ὑπὸ τῶν ἀπογόνων τοῦ Χαναὰν, υἱοῦ τοῦ Χὰμ, ἐκατοικήθη ἡ Χαναὰν, ἥτις κεῖται εἰς τὸ δυτικὸν μέρος τῆς Ἀσίας καὶ πλησίον τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Συρίας.

Β'. Ὀνόματα.

Ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ ὁ τόπος οὗτος ὀνομάζεται μὲ τὰ ἑξῆς ὀνόματα, Γῆ Χαναὰν, Γῆ Ἑβραίων, Γῆ Ἰούδα, Ἁγία Γῆ, Γῆ τῆς Ἐπαγγελίας Γῆ Κυρίου ἢ Γῆ Θεοῦ· ὀνομάζεται ἔτι καὶ Γῆ Φιλιστιείμ (Παλαιστίνη).

1. Τὸ ἀρχαιότερον τῶν ὀνομάτων τούτων εἶναι Γῆ Χαναάν. Ὠνομάσθη δὲ οὕτως ἀπὸ τοῦ Χαναὰν, υἱοῦ τοῦ Χὰμ, υἱοῦ τοῦ Νῶε· διότι οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ κατέλαβον πᾶσαν τὴν ἀπὸ Σιδῶνος μέχρι Γάζης κτλ. χώραν αὐτῆς (Γεν. Δ. 19).

2. Γῆ Ἑβραίων ὠνομάσθη, διότι κατέλαβον αὐτὴν οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ἀβραὰμ, οἵτινες ὠνομάσθησαν Ἑβραῖοι (περᾶται), διότι ὁ Ἀβραὰμ κατοικῶν πέραν τοῦ ποταμοῦ Εὐφράτου διέβη αὐτὸν καὶ ἦλθεν εἰς τὴν Χαναάν· ἢ κατ' ἄλλους ἀπὸ Χαβὲρ τοῦ Κιναίν (Κριτ. Δ. 17) ἢ ἀπὸ τοῦ Ἕβερ ἀπογόνου τοῦ Σήμ (Γεν. ΙΑ).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

3. Γῆ Ἰσραὴλ ἐκλήθη ἀπὸ τῶν ἀπογόνων τοῦ Ἰακώβ, ὅστις ἐλέγετο καὶ Ἰσραὴλ, ἐξ οὗ καὶ τὸ ἑβραϊκὸν ἔθνος ὠνομάσθησαν Ἰσραηλῖται, υἱοὶ Ἰσραὴλ, καὶ ἁπλῶς «Ἰσραήλ».

4. Γῆ Ἰούδα· ὠνομάσθη οὕτω κατὰ πρῶτον τὸ μέρος τῆς Χαναάν, τὸ ὁποῖον ἔλαβεν ἡ φυλὴ τοῦ Ἰούδα· ὕστερον μετεδόθη εἰς τὸ ἐκ τῶν φυλῶν τοῦ Ἰούδα καὶ τοῦ Βενιαμὶν ἀποτελεσθὲν βασίλειον. Ἐπειδὴ δὲ ἡ τοῦ Ἰούδα φυλὴ ὑπερτέρησε τῶν ἄλλων φυλῶν μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας τῆς Βαβυλῶνος, ὠνομάσθη ἀπ' αὐτῆς πᾶσα ἡ Χαναὰν Γῆ Ἰούδα καὶ Ἰουδαία.

5. Ἁγία Γῆ. Οὕτως ὠνομάσθη, ὡς φαίνεται, μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν τῶν Ἰσραηλιτῶν ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας τῆς Βαβυλῶνος. Ἐκλήθη δὲ οὕτω, διότι ἦτο ἡ ἐκλεχθεῖσα παρὰ τοῦ Θεοῦ Γῆ εἰς κληρονομίαν τοῦ ἐκλεκτοῦ αὐτοῦ λαοῦ καὶ ὁ τόπος, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ Θεὸς ἐλατρεύετο, καὶ ὅπου διέτριψεν ὁ λυτρωτὴς ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός.

6. Γῆ τῆς Ἐπαγγελίας ὠνομάσθη, διότι ὁ Θεὸς ὑπεσχέθη (ἐπηγγείλατο) νὰ δώσῃ αὐτὴν εἰς τὸν Ἀβραὰμ, ὡς αἰώνιον κληρονομίαν τῶν ἀπογόνων αὐτοῦ τοῦ πατριάρχου.

7. Κυρίου Γῆ ἢ Γῆ Θεοῦ ἐκλήθη, διότι ἦτο αὕτη, κατ' εἰδικὴν ἔννοιαν, ἰδία αὐτοῦ καὶ παρ' αὐτοῦ ἐδόθη εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας.

8. Παλαιστίνη καὶ Γῆ Φιλιστιείμ ὠνομάσθη ἐκ τῶν Φιλισταίων, κατεχόντων μέγα μέρος χώρας μεσημβρινοδυτικῶς τῆς Χαναὰν παρὰ τὴν Μεσόγειον θάλασσαν. Τοῦτο δὲ ἔγεινεν ὕστερον τὸ κοινότερον τῆς Χαναὰν ὄνομα. Λέγεται ἐνίοτε καὶ Συρία Παλαιστίνη, ὡς ἀποτελέσασα μέρος τοῦ βασιλείου τῆς Συρίας.

Λέγεται πολλάκις ἐν ταῖς ἁγίαις Γραφαῖς καὶ ἁπλῶς Γῆ. Ἐκ τῆς ἐννοίας δὲ διακρίνεται πότε ἐννοεῖται ἡ Χαναὰν διὰ τοῦ ὀνόματος τούτου ἐν ταῖς Γραφαῖς, καὶ πότε ὅλη ἡ Γῆ.

Γ'. Ὅρια, ἔκτασις καὶ πληθυσμός.

Ὅρια τῆς Χαναὰν ἦσαν τὰ ὄρη Λίβανος καὶ Ἀντιλίβανος καὶ ἡ Συρία πρὸς βορρᾶν. Ἡ ἔρημος Ἀραβία, ἡ χώρα τῶν Ἀμμωνιτῶν, τῶν Μωαβιτῶν καὶ τῶν Μαδιανιτῶν πρὸς ἀνατολάς, ἡ Ἐδὼμ πρὸς μεσημβρίαν καὶ ἡ Μεσόγειος θάλασσα (Μεγάλη θάλασσα, κατὰ τὰς Γραφὰς) πρὸς δυσμάς.

Το μέγιστον αὐτῆς μῆκος ἀπὸ βορρᾶ πρὸς μεσημβρίαν ἦτο περὶ τὰ 180 ἀγγλικὰ μίλια, τὸ δὲ πλάτος ἀπὸ ἀνατολῶν πρὸς δυσμὰς ἀπὸ 45 μέχρις 100 μιλίων, κατὰ τὴν θέσιν. Τὸ ἐμβαδὸν δὲ αὐτῆς ὑπελογίσθη εἰς 11,000 γεωγραφικὰ τετραγωνικὰ μίλια.

Ὁ πληθυσμὸς αὐτῆς ἐπὶ Δαβὶδ ἀνέβαινεν εἰς 5,000,000 ψυχῶν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Δ'. Ποταμοὶ καὶ λίμναι.

Ὁ ἐπισημότερος, ἢ μᾶλλον ὁ μόνος ποταμὸς τῆς Χαναὰν ἦτο ὁ Ἰορδάνης, διερχόμενος διὰ τῶν λιμνῶν Μερρὼμ καὶ Γεννησαρὲτ καὶ χυνόμενος εἰς τὴν μεγάλην λίμνην, ἥτις ἐλέγετο Ἁλυκὴ καὶ Νεκρὰ θάλασσα κτλ. Ὑπῆρχον δὲ καὶ πολλοὶ χειμάρροι, οἷον ὁ τῶν Κέδρων, ὁ Ἰακὼβ καὶ ἄλλοι.

Ε'. Ὄρη.

Λίβανος πρὸς βορρᾶν, Κάρμηλος πρὸς τὴν θάλασσαν, Θαβὼρ, Γελβουὲ, Γαριζὶν, ὄρος Ἐλαιῶν πλησίον τοῦ χειμάρρου τῶν Κέδρων κτλ.

ΣΤ'. Πρῶτοι κάτοικοι καὶ γείτονα ἔθνη.

Ὅτε ὁ Ἀβραὰμ ἐκλήθη παρὰ τοῦ Θεοῦ ἐκ τῆς ἐν Μεσοποταμίᾳ πόλεως Οὖρ καὶ ἐδόθη εἰς αὐτὸν ἡ ἐπαγγελία τῆς κληρονομίας τῆς Γῆς Χαναὰν, ἐκατοίκουν εἰς αὐτὴν τότε οἱ Κενναῖαι, Κενεζαῖοι, Κεδμωναῖοι, Χετταῖοι, Φερεζαῖοι, Ῥαφαεὶν, Ἀμοραῖοι, Χαναναῖοι, Εὐαῖοι, Γεργεσαῖοι καὶ Ἰεβουσαῖοι (Γεν. ΙΕ, 19—20).

Ἐπὶ τῶν ἑξῆς χρόνων τὰ ἔθνη ταῦτα ἐξώσθησαν ἐκ τῆς Χαναὰν ὑπὸ τοῦ ἐκλεκτοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, καὶ κατέλαβεν αὐτὴν ὁ λαὸς οὗτος κατὰ τὴν δοθεῖσαν πρὸς τὸν Ἀβραὰμ ἐπαγγελίαν.

Ὅτε δὲ ὁ Μωϋσῆς ἐξήγαγε, κατὰ προσταγὴν τοῦ Θεοῦ, τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ ἐκ γῆς Αἰγύπτου, ἵνα ἐλθόντες καταλάβωσι τὴν ἐπαγγελθεῖσαν γῆν, ἐκατοικεῖτο αὕτη τότε ὑπὸ τῶν ἑξῆς ἑπτὰ μεγάλων καὶ ἰσχυρῶν ἐθνῶν — Χετταίων, Γεργεσαίων, Ἀμορραίων, Χαναναίων, Φερεζαίων, Εὐαίων καὶ Ἰεβουσαίων (Δευτερ. Ζ)· ταῦτα δὲ, βαθμηδὸν καταπολεμούμενα, ἐνικήθησαν καὶ ἐξηφανίσθησαν ὁλοκλήρως ἐπὶ τοῦ βασιλέως Δαβίδ. Περὶ τὴν γῆν δὲ ταύτην καὶ ἐν μέρει ἐν τοῖς ὁρίοις αὐτῆς ἐκατοίκουν οἱ Φιλισταῖοι, οἱ Ἀμαληκῖται, οἱ Ἐδωμῖται, οἱ Ἀμμωνῖται, οἱ Μωαβῖται καὶ οἱ Μαδιανῖται.

Ζ'. Διανομὴ τῆς Χαναὰν μεταξὺ τῶν δώδεκα φυλῶν τοῦ Ἰσραήλ.

Ἀφ' οὗ ἦλθον οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ πλησίον εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, τὸ πρὸς ἀνατολὰς τοῦ ποταμοῦ Ἰορδάνου μέρος ἐδόθη εἰς τὰς φυλὰς τοῦ Ῥουβὴν καὶ Γὰδ καὶ εἰς τὸ ἥμισυ τῆς φυλῆς τοῦ Μανασσῆ. Μετὰ δὲ τὴν κατάκτησιν πάσης τῆς Χαναὰν, τὸ πρὸς δυσμὰς τοῦ Ἰορδάνου μέρος κατενεμήθη εἰς τὰς ὑπολοίπους ἐννέα φυλὰς καὶ εἰς τὸ ἕτερον

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἥμισυ τῆς φυλῆς τοῦ Μανασσῆ. Ἡ διανομὴ αὕτη ἔγεινε κατὰ τὴν παραγγελίαν τοῦ Μωϋσέως (Ἀριθμ. ΚΣΤ΄, Ἰησ. Ναυῆ ΙΔ΄). Ἡ φυλὴ τοῦ Λευΐ, ὁρισθεῖσα εἰδικῶς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Θεοῦ, δὲν ἔλαβεν ἴδιον κλῆρον· διεσκορπίσθησαν δὲ οἱ Λευῖται εἰς τὰς χώρας τῶν ἄλλων φυλῶν καὶ ἐδόθησαν εἰς αὐτοὺς πρὸς κατοικίαν των τεσσαράκοντα καὶ ὀκτὼ πόλεις, αἵτινες ὠνομάζοντο ἱεραὶ ἢ λευϊτικαὶ πόλεις, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἦσαν καὶ αἱ λεγόμεναι φυγαδευτήριοι πόλεις, ἐξ τὸν ἀριθμόν, εἰς τὰς ὁποίας κατέφευγον, ὡς εἰς ἄσυλον, οἱ ἀκουσίως τινὰ φονεύοντες.

Αἱ δώδεκα αὗται φυλαὶ τοῦ Ἰσραὴλ ἔγειναν ἐκ τῶν δέκα υἱῶν τοῦ Ἰακὼβ καὶ τῶν δύο υἱῶν τοῦ Ἰωσὴφ, τοὺς ὁποίους υἱοθέτησεν ὁ Ἰακὼβ καὶ ἔδωκεν εἰς ἕκαστον ἴσα δικαιώματα πρὸς τὰ δοθέντα παρ' αὐτοῦ εἰς τοὺς ἰδίους αὐτοῦ υἱούς.

Οὕτω πέραν μὲν τοῦ Ἰορδάνου ἐγκατεστάθησαν τὸ ἥμισυ τῆς φυλῆς τοῦ Μανασσῆ, ἡ φυλὴ τοῦ Ῥουβὴν καὶ ἡ τοῦ Γάδ· ἐντεῦθεν δὲ αὐτοῦ, εἰς τὰ βόρεια μέρη τῆς Χαναάν, ἡ φυλὴ τοῦ Ἀσὴρ, ἡ τοῦ Νεφθαλεὶμ καὶ ἡ τοῦ Ζαβουλών. Ἐν τῷ μέσῳ, ἡ φυλὴ τοῦ Ἰσσάχαρ, τὸ ἥμισυ τῆς φυλῆς τοῦ Μανασσῆ καὶ ἡ φυλὴ τοῦ Ἐφραΐμ. Εἰς τὰ μεσημβρινὰ μέρη, ἡ φυλὴ τοῦ Βενιαμὶν, ἡ τοῦ Ἰούδα, ἡ τοῦ Συμεὼν καὶ ἡ τοῦ Δάν.

Ὅτε ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ εἰσῆλθεν εἰς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, ἦτο αὕτη πολυάνθρωπος καὶ κάλλιστα καλλιεργημένη. (Δευτερον. ΣΤ, 10, 11). Ἀλλὰ δὲν κατέλαβον ὁλοκλήρως τὴν γῆν ταύτην, διότι ὀλίγον μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ, παραμελήσαντες τὴν ἐντολὴν τοῦ Κυρίου, δὲν κατέστρεψαν ἐξ ὁλοκλήρου τοὺς εἰδωλολάτρας κατοίκους, καὶ ὁ Θεὸς ὠργίσθη καὶ ἐτιμώρησεν οὕτω τοὺς Ἰσραηλίτας.

Η΄. Τὸ κράτος τοῦ Δαβὶδ καὶ τοῦ Σολομῶντος.

Ἅμα ἔγεινε βασιλεὺς ὁ Δαβὶδ, ἀπεφάσισε νὰ καθυποτάξῃ τοὺς προτέρους κατοίκους καὶ νὰ ἐξουσιάσῃ ἅπασαν τὴν χώραν. Κατ' ἀρχὰς ἐπολέμησε τοὺς Φιλισταίους καὶ νικήσας αὐτοὺς, ἐπῆρεν ἀπ' αὐτῶν τὴν Γάζαν. Ὕστερον ὑπέταξε τοὺς Μωαβίτας, κατοικοῦντας πρὸς μεσημβρίαν, καὶ κατέστησεν αὐτοὺς φόρου ὑποτελεῖς. Μετὰ ταῦτα στρατεύσας πρὸς βορρᾶν ὑπέταξε τοὺς Σύρους τῆς Σουβὰ καὶ τῆς Δαμασκοῦ καὶ ἐξέτεινε τὰς κατακτήσεις αὐτοῦ μέχρι τοῦ Εὐφράτου, ὡς ἦτο ἐπηγγελμένον εἰς τὸν Ἀβραάμ (Γέν. ΙΕ, 18, Βασ. Η΄, 3, 10). Ἔπειτα ἐξουσίασε τοὺς πρὸς νότον Ἐδωμίτας καὶ ἐξέτεινε τὸ κράτος αὐτοῦ μέχρις ἑνὸς τῶν βραχιόνων τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης.

Οὕτως ἡ γῆ τῆς ἐπαγγελίας κατελήφθη ἅπασα ὑπὸ τῶν Ἑβραίων διὰ τοῦ Δαβὶδ· ὅθεν περὶ τοῦ υἱοῦ καὶ διαδόχου αὐτοῦ ἐρρέθη τὸ ἑξῆς·

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

«Καὶ Σολομὼν ἦν ἐξουσιάζων ἐν πᾶσι τοῖς βασιλείοις ἀπὸ ποταμοῦ γῆς ἀλλοφύλων (τοῦ Εὐφράτου) καὶ ἕως ὁρίου Αἰγύπτου» (Γ. Βασ. Δ, 21).

Θ'. Βασιλεῖαι τοῦ Ἰούδα καὶ τοῦ Ἰσραήλ.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σολομῶντος δέκα ἐκ τῶν φυλῶν ἀπεστάτησαν ἀπὸ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ῥοβοὰμ, ἔμειναν δὲ εἰς αὐτὸν μόνον αἱ φυλαὶ Ἰούδα καὶ Βενιαμὶν μετὰ τοῦ μέρους τῶν χωρῶν τῆς τοῦ Δὰν καὶ τοῦ Συμεὼν τοῦ μεμιγμένου μὲ τὴν φυλὴν τοῦ Ἰούδα. Πρωτεύουσα τοῦ βασιλείου τοῦ Ῥοβοὰμ ἦτο ἡ Ἱερουσαλήμ.

Αἱ δέκα ἀποστατήσασαι φυλαὶ συνέστησαν νέον βασίλειον, ὀνομασθὲν βασίλειον τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ ἀνηγόρευσαν βασιλέα των τὸν Ἱεροβοὰμ εἰς Συχέμ· καὶ πρώτη μὲν αὐτῶν πρωτεύουσα ἔγεινεν ἡ πόλις Θερσὰ, ἔπειτα δὲ ἡ ἐν τῇ χώρᾳ τῆς φυλῆς Ἐφραὶμ Σαμάρεια. Τὸ βασίλειον τοῦτο διήρκεσε 264 ἔτη, ἔπειτα κατεστράφη ὑπὸ Σαλμανασσάρου, βασιλέως τῆς Ἀσσυρίας, καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν κατοίκων μετεφέρθησαν αἰχμάλωτοι πέραν τοῦ Εὐφράτου.

Ι'. Ἡ Παλαιστίνη ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Ῥωμαίων.

Ἡ Παλαιστίνη ἐξουσιασθεῖσα ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων διῃρέθη εἰς πέντε ἐπαρχίας· Γαλιλαίαν, Σαμάρειαν καὶ Ἰουδαίαν, κειμένας ἐντεῦθεν τοῦ Ἰορδάνου, Περαίαν καὶ Ἰδουμαίαν πέραν αὐτοῦ.

Ἡ Γαλιλαία, ἡ βορειοτάτη τῶν ἐπαρχιῶν, διῃρεῖτο εἰς ἄνω καὶ κάτω Γαλιλαίαν. Ἡ ἄνω Γαλιλαία ἐκλήθη Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν, διότι γειτνιάζουσα μὲ τὴν Συρίαν καὶ τὰς πόλεις Τύρον καὶ Σιδῶνα, εἶχε κατοίκους ἀναμίκτους. Ἡ ἐπαρχία αὕτη περιελάμβανε τὰς χώρας τῶν φυλῶν Ἀσὴρ, Νερθαλεὶμ, Ζαβουλὼν καὶ Ἰσσάχαρ. Πόλεις ἐπίσημοι ἐν Γαλιλαίᾳ ἦσαν αἱ ἑξῆς·— Δὰν, Ἀσὼρ, Ἀκχὼ ἡ μετὰ ταῦτα Πτολεμαὶς, Καπερναοὺμ, Τιβεριὰς, Ναζαρὲτ, Ναΐν, κλπ.

Ἡ Σαμάρεια, κειμένη ἐν τῷ μέσῳ τῆς Χαναὰν, περιελάμβανε τὰς χώρας τῶν φυλῶν Ἐφραὶμ καὶ τὰς τῆς ἡμισείας φυλῆς Μανασσῆ, ἐκτὸς μικρᾶς ταινίας αὐτῆς εἰς τὴν παραλίαν ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας μέχρι τῆς Πτολεμαΐδος. Τῆς Σαμαρείας ὀνομασταὶ πόλεις ἦσαν αἱ ἑξῆς— Βαιθσὰν, Ἰεσράελ, Σαμάρεια, γενομένη πρωτεύουσα τοῦ βασιλείου τοῦ Ἰσραὴλ, Συχὲμ, Αἰνὼν, Θερσὰ, κλπ.

Ἡ Ἰουδαία περιελάμβανε τὰς χώρας τῶν φυλῶν Βενιαμὶν, Ἰούδα, Συμεὼν καὶ Δάν. Ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ ἐπίσημοι πόλεις ἦσαν αἱ ἑξῆς—Ἱεριχὼ, Γάλγαλα, Σηγὼρ, Γαβαὼν, Ῥαμὰ, Γαζὲρ, Ἐμμαοῦς κώμη, Μασσηφὰ, Ἱερουσαλὴμ, μητρόπολις τοῦ βασιλείου τοῦ Δαβὶδ καὶ Σο-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λομῶντος καὶ τῶν ἑξῆς βασιλέων τοῦ Ἰούδα, Βηθανία, Βηθλεέμ, Χεβρών, Λύδδη, Ἰόππη, κλπ.

Περαία. Περαία ὠνομάζετο ἐνίοτε πᾶσα ἡ πέραν τοῦ Ἰορδάνου χώρα, ἄλλοτε δὲ μέρος μόνον αὐτῆς. Καὶ κατὰ μὲν τὴν πρώτην σημασίαν τοῦ ὀνόματος περιελάμβανε τὴν Τραχωνίτιδα, τὴν Ἰτουραίαν, τὴν Γαυλωνίτιδα, τὴν Αὐρανίτιδα, τὴν Βατανέαν καὶ τὴν ἰδίως Περαίαν καὶ τὸ πλεῖστον τῆς λεγομένης Δεκαπόλεως, συνισταμένης ἐκ δέκα πόλεων πολὺ ἀπομεμακρυσμένων ἀπ' ἀλλήλων. Εἰς τὴν Περαίαν ἦσαν ὀνομασταὶ πόλεις αἱ ἑξῆς—Καισάρεια ἡ Φιλίππου, Βηθσαϊδά, Γάδαρα, Φανουήλ, Βηθαβαρά, κλπ.

Ἡ Ἰδουμαία περιελάμβανε τὸ ἔσχατον πρὸς μεσημβρίαν μέρος τῆς Χαναὰν καὶ μικρὸν μέρος τῆς Ἀραβίας.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΙΕΡΑ ΙΣΤΟΡΙΑ

Ὁρισμός.

Ἱερὰ Ἱστορία λέγεται ἡ ἔκθεσις τῶν ἐν τῇ Παλαιᾷ καὶ τῇ Νέᾳ Διαθήκῃ ἀναφερομένων γεγονότων, δι' ὧν καταδεικνύεται ἡ δημιουργία τοῦ κόσμου, ἡ πτῶσις τοῦ ἀνθρώπου διὰ τῆς παρακοῆς του εἰς τὴν διαταγὴν τοῦ Θεοῦ, ἡ μέχρι τῆς ἐλεύσεως τοῦ Μεσσίου ἱστορία τοῦ ἐκλεκτοῦ λαοῦ τοῦ Θεοῦ, ἡ παρασκευὴ τῆς ἀπολυτρώσεως τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τῆς προπατορικῆς ἁμαρτίας, καὶ ἡ τελείωσις τῆς ἀπολυτρώσεως ταύτης διὰ τοῦ ἐνανθρωπήσαντος Υἱοῦ καὶ Λόγου τοῦ Θεοῦ.

Στμ. Ἡ Ἱερὰ αὕτη Ἱστορία εἶναι ὅλη σχεδὸν ἐξηγημένη περιληπτικῶς ἐκ τῆς Παλαιᾶς καὶ τῆς Νέας Διαθήκης, ἤτοι τῆς Ἁγίας Γραφῆς, τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ. Πᾶσα δὲ ἡ Ἁγία Γραφὴ εἶναι θεόπνευστος, γεγραμμένη παρὰ τῶν διαφωτισθέντων εἰς τοῦτο παρὰ τοῦ ἐκ Πατρὸς ἐκπορευομένου Ἁγίου Πνεύματος θείων καὶ ἱερῶν ἀνδρῶν, θεραπόντων τοῦ Κυρίου, Προφητῶν, Ἀποστόλων καὶ Εὐαγγελιστῶν· ἡ μετὰ πίστεως δὲ καὶ εὐλαβείας ἀνάγνωσις αὐτῆς σοφίζει τὸν ἄνθρωπον εἰς σωτηρίαν καὶ στερεώνει αὐτὸν εἰς τὴν ἀληθινὴν πίστιν. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶπεν «Ἐρευνᾶτε τὰς Γραφάς, ὅτι ὑμεῖς δοκεῖτε ἐν αὐταῖς ζωὴν αἰώνιον ἔχειν» (Ἰω. Ε, 39).

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ.

Ἀπὸ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου μέχρι τῆς κατὰ σάρκα γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

§ 1. Δημιουργία τοῦ κόσμου καὶ πλάσις τοῦ ἀνθρώπου. (Γεν. Α. καὶ Β.)

Ἐν ἀρχῇ ὁ ἄναρχος Θεὸς ἐποίησε διὰ τοῦ λόγου αὐτοῦ τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν.

Ἡ γῆ ἦτο ἀόρατος καὶ ἀκατασκεύαστος, καὶ σκότος ἦτο ἐπάνω εἰς τὴν ἄβυσσον, καὶ πνεῦμα Θεοῦ ἐπεφέρετο ἐπάνω τοῦ ὕδατος.

Εἰς ἓξ ἡμέρας συνετέλεσεν ὁ Θεὸς ἐκ τοῦ μηδενὸς πάντα τὰ δημιουργήματα, ὡς ἑξῆς·

Τὴν πρώτην ἡμέραν εἶπεν ὁ Θεὸς καὶ ἔγεινε τὸ φῶς· τὴν δευτέραν, τὸ στερέωμα τοῦ οὐρανοῦ· τὴν τρίτην, ἡ γῆ καὶ τὰ ἐπάνω εἰς αὐτὴν φυτά· τὴν τετάρτην, ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη καὶ οἱ ἀστέρες· τὴν πέμπτην, οἱ ἰχθῦς τῶν ὑδάτων καὶ τὰ πετεινά· τὴν ἕκτην εἶπε καὶ ἔγειναν τὰ θηρία, τὰ κτήνη καὶ πάντα τὰ ἑρπετά, καὶ τέλος ἔπλασεν ἐκ χώματος τὸν ἄνθρωπον.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἀφ' οὗ ἐδημιούργησεν ὁ Θεὸς πάντα ταῦτα εἰς ἓξ ἡμέρας καὶ εἶδεν ὅτι ἦσαν καλά, ἔπαυσε τὴν ἑβδόμην ἡμέραν ἀπὸ τῶν ἔργων αὐτοῦ, καὶ ηὐλόγησε καὶ ἡγίασεν αὐτήν.

Ἀφ' οὗ, ὡς εἴδαμεν ἀνωτέρω, ἐδημιούργησεν ὁ Θεὸς πάντα τὰ ἄλλα κτίσματα, εἶπε τελευταῖον. «Ποιήσωμεν ἄνθρωπον κατ' εἰκόνα ἡμετέραν καὶ καθ' ὁμοίωσιν». καὶ λαβὼν χῶμα ἀπὸ τῆς γῆς ἔπλασεν ὁ Θεὸς τὸν πρῶτον ἄνθρωπον, καὶ ἐνεφύσησεν εἰς τὸ πρόσωπον αὐτοῦ πνοὴν ζωῆς· ὠνόμασε δὲ αὐτὸν Ἀδάμ. Ἔπειτα εἶπεν ὁ Θεός· Δὲν εἶναι καλὸν νὰ ἦναι ὁ ἄνθρωπος μόνος, ποιήσωμεν εἰς αὐτὸν βοηθὸν οἰκεῖον· ὅθεν κατακοιμίσας τὸν Ἀδάμ, ἔλαβε μίαν ἐκ τῶν πλευρῶν αὐτοῦ καὶ ἐκ ταύτης ἔπλασε τὴν γυναῖκα (Εὔαν)· ἐξυπνίσας δὲ τὸν Ἀδάμ, τὴν ἔφερε πρὸς αὐτόν. Ὁ Ἀδὰμ ἰδὼν τὴν Εὔαν εἶπε, Τοῦτο εἶναι ὀστοῦν ἐκ τῶν ὀστῶν μου καὶ σὰρξ ἐκ τῆς σαρκός μου. Ηὐλόγησε δὲ ὁ Θεὸς τὸ πρῶτον τοῦτο ζεῦγος τῶν ἀνθρώπων, εἰπών, Αὐξάνεσθε καὶ πληθύνεσθε καὶ γεμίσατε τὴν γῆν καὶ ὑποτάξατε αὐτὴν καὶ ἐξουσιάσατε τοὺς ἰχθῦς τῆς θαλάσσης καὶ τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ, καὶ πάντα τὰ κτήνη, καὶ πάντα τὰ ἑρπετά, καὶ ὅλην ἐν γένει τὴν γῆν.

Παρατηρήσεις.

Ἐκ τῶν εἰρημένων μανθάνομεν ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι παντοδύναμος, καὶ ἐπειδὴ τὰ πάντα ἔγειναν καλὰ, διδασκόμεθα ἐκ τούτου ὅτι εἶναι πάνσοφος, ἔτι δὲ ὅτι εἶναι καὶ πανάγαθος, διότι τὰ πάντα ἐποίησε διὰ τὸν ἄνθρωπον, καὶ προσδιώρισε διὰ τοῦ ἰδίου παραδείγματος ἡμέραν ἀναπαύσεως, τὴν ὁποίαν χρεωστοῦμεν καὶ ἡμεῖς νὰ φυλάττωμεν, παύοντες ἀπὸ τὰ συνήθη ἡμῶν ἔργα τὴν ἡμέραν αὐτὴν καὶ ἁγιάζοντες τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ. Ὡς τοιαύτην ἡμέραν ὥρισεν ἡ ἁγία ἡμῶν Ἐκκλησία τὴν Κυριακὴν, διότι Κυριακὴν ἀνέστη ἐκ τοῦ τάφου ὁ Σωτὴρ τοῦ κόσμου Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁ Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ.

Ὁ Θεὸς εἶδεν ὅτι πάντα τὰ ἔργα αὐτοῦ ἦσαν καλά· ὅθεν εἰς οὐδένα συγχωρεῖται ἡ ἐπίκρισις τῶν ποιημάτων τοῦ Δημιουργοῦ· ὃς λέγωμεν δὲ μετὰ τοῦ προφητάνακτος Δαβίδ· «Ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου, Κύριε. Πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας· ἐπληρώθη ἡ γῆ τῆς κτίσεώς σου» (Ψαλμ. 103).

Ἐπειδὴ τὸ σῶμα τοῦ ἀνθρώπου ἐπλάσθη ἐκ χώματος, δὲν πρέπει νὰ ἦναι ὑπερήφανος δι' αὐτό.

Διὰ τῆς πλάσεως τῆς Εὔας ὁ Θεὸς συνέστησε τὸν νόμιμον γάμον, ὅστις εἶναι ὅσιος καὶ ἀρεστὸς εἰς τὸν Θεόν.

Πρέπει νὰ ἤμεθα εὐγνώμονες εἰς τὸν Θεὸν, διότι παρέδωκεν εἰς τὴν ἐξουσίαν ἡμῶν ὅλην τὴν γῆν καὶ ὅλα τὰ ζῶα, καὶ διότι ἔδωκεν εἰς ἡμᾶς ψυχὴν ἀθάνατον. Ἐπειδὴ δὲ μᾶς ἔπλασε κατ' εἰκόνα αὐτοῦ καὶ ὁμοίωσιν, χρεωστοῦμεν νὰ μὴ ἀσχημίζωμεν τὴν εἰκόνα ταύτην διὰ τῶν ἁμαρτιῶν, παραβαίνοντες τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

§ 2. Παράδεισος καὶ ἡ πτῶσις τοῦ ἀνθρώπου.

(Γεν. Β. Γ.)

Κύριος ὁ Θεὸς ἐφύτευσε παράδεισον εἰς τόπον καλούμενον Ἐδέμ. Εἰς τὸν παράδεισον τοῦτον ἦσαν δένδρα παντὸς εἴδους ὡραῖα εἰς τὴν ὅρασιν καὶ οἱ καρποὶ αὐτῶν καλοὶ εἰς τὴν γεῦσιν. Εἰς τὸ μέσον δὲ αὐτοῦ ἦτο τὸ δένδρον τῆς ζωῆς καὶ τὸ δένδρον τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ.

Ὁ Θεὸς ἔλαβε τὸν ἄνθρωπον, τὸν ὁποῖον ἔπλασε, καὶ ἔβαλεν αὐτὸν εἰς τὸν παράδεισον διὰ νὰ ἀπολαμβάνῃ τὰ ἐκεῖ καλὰ καὶ νὰ ἐργάζηται καὶ νὰ φυλάττῃ αὐτόν. Εἶπε δὲ εἰς τὸν Ἀδάμ, Νὰ τρώγητε ἀπὸ πάντα τὰ εἰς τὸν παράδεισον δένδρα, ἀπὸ δὲ τοῦ δένδρου τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ νὰ μὴ φάγητε· ἅμα δὲ φάγητε ἀπ' αὐτοῦ θ' ἀποθάνητε. Κατ' ἀρχὰς ὁ Ἀδὰμ καὶ ἡ Εὔα ἦσαν εἰς τὸν παράδεισον ἀπαθεῖς, ἀναμάρτητοι, μακάριοι καὶ ἀθάνατοι, καὶ ὅλα τὰ θηρία ἦσαν ἀβλαβῆ καὶ ὑποτεταγμένα εἰς αὐτούς.

Ὁ Θεὸς εἶχε ποιήσει, εἰς καιρὸν τὸν ὁποῖον δὲν γνωρίζομεν, ἀγγέλους, οἵτινες ἦσαν νοερὰ καὶ λογικὰ ὄντα καὶ καθαρὰ πνεύματα. Ἐπειδὴ δέ τινες αὐτῶν ἐπανεστάτησαν κατὰ τοῦ Θεοῦ, φαντασθέντες νὰ ἐξισωθῶσι πρὸς αὐτόν, ὁ Θεὸς τοὺς ἐδίωξεν ἀπὸ τὸν οὐρανόν.

Οἱ πονηροὶ οὗτοι ἄγγελοι ἔγειναν δαίμονες, οἵτινες ἠθέλησαν νὰ φέρωσιν εἰς ἀποστασίαν κατὰ τοῦ Θεοῦ ἐκ φθόνου καὶ τοὺς μακαρίους ἕως τότε ὄντας Ἀδὰμ καὶ Εὔαν. Ὅθεν καὶ ὁ πρῶτος τῶν διαβόλων, μετασχηματισθεὶς εἰς ὄφιν, ὅστις ἦτο τὸ φρονιμώτατον ὅλων τῶν ζώων, ἐξεπλάνησε τὴν Εὔαν, εἰπὼν εἰς αὐτήν, Ἂν φάγητε ἐκ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ τοῦ δένδρου τῆς γνώσεως, θὰ γενῆτε ὡς θεοί, γνωρίζοντες τὸ καλὸν καὶ τὸ πονηρόν· οὕτω δὲ κατέπεισεν αὐτὴν νὰ φάγῃ τὸν καρπὸν τοῦ ἀπηγορευμένου δένδρου· ἀφ' οὗ δὲ ἔφαγεν αὐτόν, ἔδωκε καὶ εἰς τὸν ἄνδρα αὐτῆς καὶ ἔφαγε, καὶ ἀμέσως ἐκατάλαβαν ὅτι ἦσαν γυμνοὶ καὶ ἔῤῥαψαν φύλλα συκῆς καὶ ἔκαμαν περιζώματα. Ὀργισθεὶς δὲ ὁ Θεὸς διὰ τὴν παράβασιν ταύτην τῆς ἐντολῆς του, ἐδίωξεν αὐτοὺς ἐκ τοῦ παραδείσου, καὶ κατηράσθη αὐτούς. Καὶ τὸν μὲν ὄφιν κατηράσθη νὰ ἕρπῃ καὶ νὰ τρώγῃ γῆν, προσθέσας ὅτι θὰ θέσῃ ἔχθραν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς γυναικὸς καὶ τοῦ σπέρματος αὐτῆς καὶ αὐτοῦ, καὶ ὅτι αὐτὸ θὰ συντρίψῃ τὴν κεφαλὴν τοῦ ὄφεως. Τὴν δὲ Εὔαν κατηράσθη εἰπών, Μὲ λύπας νὰ γεννᾷς τὰ τέκνα σου, καὶ νὰ ἦσαι ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τοῦ ἀνδρός σου. Εἰς δὲ τὸν Ἀδὰμ εἶπεν, Ἐπειδὴ ἤκουσας τῆς γυναικός σου, ἐπικατάρατος νὰ ἦναι ἡ γῆ εἰς τὰ ἔργα σου, ἐν ἱδρῶτι τοῦ προσώπου σου νὰ τρώγῃς τὸν ἄρτον σου, ἕως νὰ ἐπιστρέψῃς εἰς τὴν γῆν, ἐξ ἧς ἐλήφθης.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Παρατηρήσεις.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω διδασκόμεθα ὅτι χρεωστοῦμεν, εἰς οἱανδήποτε κατάστασιν καὶ ἂν εὑρεθῶμεν, νὰ ἐργαζώμεθα, ἀποφεύγοντες τὴν πολλὰ κακὰ φέρουσαν ἀργίαν καὶ ὀκνηρίαν. Ὁ Ἀδὰμ εἰργάζετο εἰς τὸν παράδεισον, κατὰ παραγγελίαν τοῦ Θεοῦ.

Μανθάνομεν ἔτι, ὅτι ἡ ὑπερηφάνεια εἶναι ἁμαρτία καὶ κάκιστον πρᾶγμα. Ἕνεκεν αὐτῆς καὶ ἄγγελοι ἐξέπεσαν τῆς δόξης αὐτῶν καὶ ἔγειναν διάβολοι.

Ἡ παρακοὴ εἰς τὰ προστάγματα τοῦ Θεοῦ ἐπιφέρει ἐναντίον τοῦ παρηκόου τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ. Ἕνεκα τῆς παρακοῆς ἐξεβλήθησαν τοῦ παραδείσου καὶ ὑπεβλήθηαν εἰς θλίψεις καὶ ὀδύνας οἱ πρωτόπλαστοι. Ἀπὸ τότε δὲ εἰσῆλθεν ἡ ἁμαρτία εἰς τὸν κόσμον, καὶ ἐξ αὐτῆς ὁ θάνατος. Μανθάνομεν ἔτι, ὅτι ὁ διάβολος ἔφερε τὸ ψεῦδος καὶ τὴν ἀπάτην εἰς τὸν κόσμον.

Ὁ διάβολος ὑπὸ διάφορα σχήματα πειράζει πάντοτε τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸν παρακινεῖ εἰς ἁμαρτίαν· ὅθεν πρέπει νὰ ἤμεθα προσεκτικοί, καὶ νὰ λέγωμεν πάντοτε πρὸς τὸν Θεόν, «Μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν.»

Βλέπομεν ἔτι εἰς τ' ἀνωτέρω μετὰ τῆς δικαιοσύνης καὶ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, παρηγορήσαντος τοὺς ἀνθρώπους διὰ τῆς προαγγελίας τοῦ λυτρωτοῦ, ὅστις ἔμελλε νὰ συντρίψῃ τὴν κεφαλὴν τοῦ ὄφεως, ἤτοι τὴν δύναμιν τοῦ διαβόλου.

§ 3. Ὁ Κάϊν φονεύει τὸν Ἄβελ. (Γεν. Δ.)

Ὁ Ἀδὰμ ἐγέννησε δύο υἱούς, τὸν Κάϊν καὶ τὸν Ἄβελ· ὁ μὲν Κάϊν ἦτο γεωργός, ὁ δὲ Ἄβελ ποιμήν. Ἕκαστος τῶν δύο τούτων ἀδελφῶν προσέφερεν εἰς τὸν Θεὸν θυσίαν, ὁ μὲν Ἄβελ ἐκ τῶν πρωτοτόκων τῶν θρεμμάτων του, ὁ δὲ Κάϊν ἐκ τῶν καρπῶν τῆς γῆς. Ἡ θυσία τοῦ Ἄβελ ἔγεινεν εὐαρεστοτέρα εἰς τὸν Θεὸν παρὰ ἡ τοῦ Κάϊν, διότι ὁ Ἄβελ ἦτο δίκαιος καὶ εὐσεβής. Ὁ Κάϊν ἐλυπήθη καὶ σκυθρωπὸς διὰ τὴν προτίμησιν τοῦ Ἄβελ ἔγεινε, δι' ὃ παρεμερίσας τὸν ἀδελφόν του ὁ Κάϊν εἰς τὴν πεδιάδα ἐφόνευσεν αὐτόν. Εὐθὺς μετὰ τὸν φόνον, ἠρώτησεν ὁ Θεὸς τὸν Κάϊν, «Ποῦ εἶναι ὁ ἀδελφός σου;» Ὁ Κάϊν ἀπεκρίθη δυσμενῶς, «Δὲν ἠξεύρω, μήπως εἶμαι ἐγὼ φύλαξ τοῦ ἀδελφοῦ μου;» Τότε ὁ Θεὸς ἐπαναλαμβάνει, «Τί ἔπραξας; ἡ φωνὴ τοῦ αἵματος τοῦ ἀδελφοῦ σου φωνάζει πρός με ἐκ τῆς γῆς· νὰ ἦσαι ἐπικατάρατος, εἰς τὴν γῆν, ἥτις ἔπιε τὸ αἷμα τοῦ ἀδελφοῦ σου, νὰ στενάζῃς καὶ νὰ τρέμῃς.» Ὁ δὲ Κάϊν εἶπε, «Μέγιστον καὶ ἀσυγχώρητον εἶναι τὸ πταῖσμά μου· θὰ ἦμαι φυγὰς καὶ πλανώμενος εἰς τὰ πέρατα τῆς γῆς, καὶ θὰ μὲ ἀποκτείνῃ πᾶς ὅστις ἤθελε μὲ εὕρει».

Πρῶτος δὲ ὁ Κάϊν οὗτος ᾠκοδόμησεν ὕστερον πόλιν, τὴν ὁποίαν ὠνόμασεν Ἐνὼχ, ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ υἱοῦ του.

Ὁ Ἀδὰμ ἀπέκτησε μετὰ ταῦτα ἄλλον υἱόν, τὸν ὁποῖον ὠνόμασε

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Σήθ. Τούτου δὲ οἱ ἀπόγονοι ὑπῆρξαν εὐσεβεῖς, ἐν ᾧ οἱ τοῦ Καΐν ἔγειναν, ὡς ὁ πατὴρ αὐτῶν, ἀσεβεῖς. Μεταξὺ τῶν ἀπογόνων τοῦ Σὴθ ἀξιομνημόνευτοι μάλιστα εἶναι ὁ Ἐνὼχ καὶ ὁ Μαθουσάλα. Καὶ τὸν μὲν Ἐνὼχ, εὐαρεστήσαντα εἰς τὸν Θεὸν, τὸν μετέθηκεν ὁ Θεὸς καὶ δὲν εὑρίσκετο· ὁ δὲ Μαθουσάλα ἔγεινε μακροβιώτατος πάντων τῶν ἀνθρώπων, ζήσας ἔτη ἐννεακόσια ἑξήκοντα ἐννέα.

Παρατηρήσεις.

Δύο τέκνα ἐγέννησε κατὰ πρῶτον ὁ Ἀδὰμ, καὶ ὅμως βλέπομεν ὅτι τὸ ἓν αὐτῶν ἔγεινεν ἀσεβές· ἐκ τούτου ἐξάγεται ὅτι ἐξ ἀρχῆς τοῦ κόσμου ἦσαν ἀγαθοὶ καὶ πονηροὶ ἄνθρωποι.

Ὁ Θεὸς προσδέχεται εὐμενῶς τὰς προσφορὰς τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν εὐσεβῶν καὶ εἰς αὐτὰς εὐαρεστεῖται. Ὁ φθόνος εἶναι ἁμαρτία φέρουσα πολλὰς ἄλλας. Ἐκ φθόνου ἐφόνευσεν ὁ Καΐν τὸν ἀδελφόν του.

Ὁ Θεὸς ἐγνώριζεν ὅτι ὁ Καΐν ἐφόνευσε τὸν ἀδελφόν του, διότι εἶναι παντα-χοῦ παρὼν καὶ γινώσκει τί πράττει ἕκαστος, ἀκόμη καὶ τί διανοεῖται.

Καὶ αὐτὸς ὁ πράττων τὸ κακὸν τιμωρεῖται οὐ μόνον μετὰ θάνατον, ἀλλὰ καὶ ζῶν, ἐλεγχόμενος ὑπὸ τῆς συνειδήσεώς του.

§ 4. Κατακλυσμός. (Γεν. ΣΤ.)

Ἀφ' οὗ ἐπληθύνθησαν οἱ ἄνθρωποι ἐπὶ τῆς γῆς, ἤρχισαν νὰ τρέπωνται εἰς πονηρίας καὶ νὰ παραδίδωνται εἰς παντὸς εἴδους κακίας. Ὅθεν ὁ Θεὸς ἀπεφάσισε νὰ ἐξαλείψῃ ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς τὸν ἄνθρωπον καὶ τὰ κτήνη καὶ τὰ πετεινά. Διώρισε δὲ ἀπὸ εὐσπλαγχνίαν εἰς διόρθωσιν τῶν ἀνθρώπων ἑκατὸν εἴκοσιν ἔτη, ἀλλ' ὅμως οὐδόλως μετεμελήθησαν, μάλιστα δὲ περισσότερα κακὰ ἔπραττον.

Μόνος τότε δίκαιος ἄνθρωπος ἦτο ὁ Νῶε. Θέλων ὁ Θεὸς νὰ σώσῃ αὐτὸν, τὸν ἐπρόσταξεν νὰ κατασκευάσῃ κιβωτὸν, τὸ μῆκος τριακοσίων πήχεων, τὸ πλάτος πεντήκοντα καὶ τὸ ὕψος τριάκοντα, καὶ νὰ ἀσφαλτώσῃ αὐτὴν ἔσωθεν καὶ ἔξωθεν. Ἀφ' οὗ ὁ Νῶε ἀπετελείωσε τὴν κιβωτὸν, ὁ Θεὸς ἐπρόσταξεν αὐτὸν νὰ παραλάβῃ εἰς αὐτὴν ἀνὰ δύο, ἄρσεν καὶ θῆλυ, ἐξ ὅλων τῶν ζώων, τῶν μὴ καθαρῶν, καὶ ἀνὰ ἑπτὰ ἐκ τῶν καθαρῶν, ὅσα δὲν ἠδύναντο νὰ ζήσωσιν εἰς τὸ ὕδωρ, καὶ τροφὰς ἱκανάς. Εἰσῆλθον δὲ, ὅταν ὁ Θεὸς εἶπεν, ὁ Νῶε εἰς τὴν κιβωτὸν, καὶ ἡ γυνὴ αὐτοῦ, καὶ οἱ τρεῖς υἱοὶ αὐτοῦ, Σὴμ, Χὰμ καὶ Ἰάφεθ, καὶ αἱ γυναῖκες τῶν υἱῶν αὐτοῦ, ὅλοι ὀκτὼ ἄνθρωποι καὶ τὰ ὁρισθέντα ζῶα. Ἀφ' οὗ ὁ Θεὸς ἔκλεισε τὴν θύραν τῆς κιβωτοῦ, διερράγησαν αἱ πηγαὶ τῆς ἀβύσσου, ἠνοίξαν οἱ καταῤῥάκται τοῦ οὐρανοῦ καὶ ἔβρεξεν ἀδιακόπως ἐπὶ τὴν γῆν τεσσα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

φακοντα ἡμέρας καὶ τεσσαράκοντα νύκτας. Ἐκ τούτου ἐπλημμύρισαν τὰ ὕδατα καὶ ὑψώθησαν δεκαπέντε πήχεις ὑπεράνω τῶν ὑψηλοτέρων ὀρέων, καὶ ἦτο ἡ γῆ οὕτω πλημμυρισμένη ἡμέρας ἑκατὸν πεντήκοντα· πάντες δὲ οἱ ἐκτὸς τῆς κιβωτοῦ μείναντες ἄνθρωποι καὶ πάντα τὰ ζῶα κατεποντίσθησαν καὶ ἀπέθανον, ἡ δὲ κιβωτὸς ἐπέπλεεν ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, καὶ ὅτε ἤρχισαν νὰ ἀποσύρωνται τὰ ὕδατα, ἐκάθησεν ἐπάνω εἰς τὸ ὄρος τῆς Ἀρμενίας Ἀραράτ. Ὁ Νῶε διὰ νὰ πληροφορηθῇ ἂν ἔπαυσαν τὰ ὕδατα εἰς τὴν γῆν καὶ ἂν ἐφάνη ἡ ξηρά, ἀπέστειλε κόρακα· ἀλλ' οὗτος εὑρὼν πτώματα νὰ τρώγῃ δὲν ἐπέστρεψεν εἰς τὴν κιβωτόν. Ἔπειτα ἀπέστειλε τὴν περιστεράν, ἥτις ἐπιστρέψασα δὲν ἔφερε κανὲν σημεῖον. Μετὰ ἑπτὰ ἡμέρας ἔστειλε πάλιν τὴν περιστεράν· αὕτη δὲ ἐπιστρέψασα ἔφερεν ἐλαίας κάρφος. Τέλος ἔστειλε μετὰ ἑπτὰ πάλιν ἡμέρας τὴν περιστεράν, ἀλλ' αὐτὴ δὲν ἐπανῆλθεν εἰς τὴν κιβωτόν, ἐπειδὴ εἶχεν ἤδη ξηρανθῇ ἡ γῆ. Τελευταῖον ὁ Θεὸς εἶπεν εἰς τὸν Νῶε, καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τῆς κιβωτοῦ αὐτὸς καὶ ἡ γυνή του καὶ οἱ υἱοί του καὶ αἱ γυναῖκες τῶν υἱῶν του· ἐξῆλθον δὲ καὶ ὅλα τὰ ἐν αὐτῇ ζῶα. Ἅμα ἐξελθὼν ὁ Νῶε, κατεσκεύασε θυσιαστήριον καὶ προσέφερεν εἰς τὸν Θεὸν θυσίαν, ἥτις ἐφάνη ἀρεστὴ εἰς αὐτόν, καὶ ηὐλόγησεν ὁ Θεὸς τὸν Νῶε καὶ τοὺς υἱούς του, καὶ ἔδωκε σημεῖον διαθήκης, ὅτι δὲν θὰ γείνῃ πλέον κατακλυσμός, τὸ οὐράνιον τόξον, ὅπερ λέγεται ἶρις.

Παρατηρήσεις.

Μανθάνομεν ἐκ τῶν ἀνωτέρω ὅτι ὁ εὔσπλαγχνος Θεὸς δίδει μὲν καιρὸν εἰς μετάνοιαν, ἀλλὰ ἐπὶ τέλους τιμωρεῖ αὐστηρῶς τοὺς ἐπιμένοντας εἰς τὰς κακίας.

Ὅτι ὁ Θεὸς, ὡς δίκαιος κριτὴς, δὲν ἐξολοθρεύει μετὰ τῶν ἀσεβῶν καὶ τοὺς εὐσεβεῖς, ἀλλὰ σώζει αὐτοὺς, ὡς ἔσωσε τὸν Νῶε.

Οἱ μὴ ὠφελούμενοι ἐν καιρῷ μετανοίας, δὲν δύνανται νὰ σωθῶσιν ὕστερον ἅμα ἀρχίσῃ ἐκτελουμένη ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ, διότι δὲν ὑπάρχει πλέον μετανοίας ὥρα, ἀλλὰ τιμωρίας, ὅταν ἐξαντλῆται ἡ μακροθυμία τοῦ Θεοῦ.

§ 5. Υἱοὶ Νῶε καὶ Πυργοποιΐα. (Γεν. Θ. 18.)

Ὁ Νῶε ἤρχισε νὰ γεωργῇ πάλιν τὴν γῆν, ἐφύτευσε δὲ καὶ ἀμπελῶνα. Ἐπειδὴ δὲ ἔπιεν οἶνον περισσότερον τοῦ δέοντος, ἐμέθυσε καὶ ἐγυμνώθη εἰς τὴν σκηνήν του. Χὰμ ὁ υἱός του, ἰδὼν τὴν γύμνωσιν τοῦ πατρός του, ἐξελθὼν εἶπε τὸ πρᾶγμα εἰς τοὺς δύο ἀδελφούς του, τὸν Σὴμ καὶ τὸν Ἰάφεθ. Οὗτοι δὲ, σεβόμενοι τὸν πατέρα αὐτῶν, ἐσκέπασαν αὐτὸν εὐσχήμως. Συνελθὼν δὲ ὁ Νῶε καὶ μαθὼν τὸ γεγονὸς, τὸν μὲν Χὰμ, διότι ἀπρεπῶς ἐφέρθη, κατηράσθη εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Χαναὰν, τὸν δὲ Σὴμ καὶ τὸν Ἰάφεθ ηὐλόγησε, προειπὼν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εἰς αὐτὸν μὲν τὸ δυστυχὲς μέλλον τῆς γενεᾶς του, εἰς τούτους δὲ τὴν μέλλουσαν εὐτυχίαν τῶν ἀπογόνων των.

Μετὰ τὸν κατακλυσμὸν μία γλῶσσα μόνον ἦτο εἰς ὅλην τὴν γῆν καὶ δι' αὐτῆς συνεννοοῦντο μεταξύ των οἱ ἄνθρωποι. Ὅτε δὲ οἱ ἀπόγονοι τοῦ Νῶε ἐπληθύνθησαν, ἀπεφάσισαν, πρὶν ἢ διασπαρῶσι, νὰ οἰκοδομήσωσι πόλιν καὶ πύργον, τοῦ ὁποίου ἡ κορυφὴ νὰ φθάνῃ ἕως εἰς τὸν οὐρανόν, διὰ νὰ μένῃ τὸ ὄνομα αὐτῶν μέγα εἰς τὴν γῆν. Ἀλλ' ὁ Θεός, ἀποφασίσας νὰ ταπεινώσῃ τὴν ὑπερηφανίαν αὐτῶν, συνέχεε τὰς γλώσσας αὐτῶν, ὥστε δὲν ἐκαταλάμβανεν ὁ εἷς τὸν ἄλλον, καὶ οὕτως ἠναγκάσθησαν ν' ἀφήσωσιν ἀτελὲς τὸ οἰκοδόμημα αὐτό, καὶ διεσπάρησαν εἰς ὅλην τὴν γῆν ἕκαστος μετὰ τῶν οἰκείων αὐτοῦ, τὸ δὲ ἔργον αὐτῶν ὠνομάσθη σύγχυσις (Βαβὲλ), διότι ἐκεῖ ὁ Θεὸς συνέχεε τὰς γλώσσας τῶν οἰκοδομούντων αὐτό, καὶ διέσπειρεν αὐτοὺς εἰς πᾶσαν τὴν γῆν.

Παρατηρήσεις.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω μανθάνομεν, ὅτι πρέπει νὰ ἀποφεύγωμεν τὴν οἰνοποσίαν, διότι ἡ κατάχρησις φέρει τὸν ἄνθρωπον εἰς ἀσχημοσύνας καὶ μυρία ἄλλα κακά· ὅτι ὀφείλομεν νὰ μὴ περιγελῶμεν, ἀλλὰ νὰ διορθώνωμεν ὅπως δυνάμεθα τὰς τυχὸν παρεκτροπὰς τῶν γονέων ἡμῶν, καὶ νὰ μὴ διαβάλλωμεν εἰς ἄλλους ὅ,τι ἂν τοιοῦτον εἰς τοὺς γονεῖς ἡμῶν τυχὸν βλέπωμεν· οὕτω δὲ τιμῶντες τοὺς γονεῖς ἡμῶν θέλομεν ἔχει τὴν εὐλογίαν αὐτῶν ἡμεῖς καὶ τὰ τέκνα ἡμῶν.

Ὁ Θεὸς προσέχει εἰς τὰ ἔργα τῶν ἀνθρώπων, καὶ δὲν εὐδοκεῖται πᾶν ὅ,τι γίνεται ὑπ' αὐτῶν παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς δεῖγμα τῆς ἀλαζονίας των.

Ἐκ τοῦ γεγονότος τούτου μανθάνομεν ἔτι τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν αἰτίαν τῆς ὑπάρξεως πολλῶν γλωσσῶν ἐπὶ τῆς οἰκουμένης.

Ἡ πυργοποιία δεικνύει, ὅτι πάλιν οἱ ἄνθρωποι ἤρχισαν ν' ἁμαρτάνωσι καὶ νὰ παρεκτρέπωνται τῆς κατὰ Θεὸν ὁδοῦ.

Ἂς ἐνθυμηθῶμεν ἐδῶ τὸ «Ἐὰν μὴ Κύριος οἰκοδομήσῃ οἶκον, εἰς μάτην ἐκοπίασαν οἱ οἰκοδομοῦντες.»

§ 6. Κλῆσις τοῦ Ἀβραάμ. Γέννησις Ἰσαάκ.

(Γεν. ΙΑ. ΙΒ. ΙΓ. ΙΗ.)

Ἀφ' οὗ διεσπάρησαν οἱ ἄνθρωποι καὶ ἔγειναν ἔθνη, ἤρχισαν νὰ λησμονῶσι τὸν ἀληθινὸν Θεὸν καὶ νὰ περιπίπτωσιν εἰς εἰδωλολατρείαν.

Μεταξὺ τῶν κατοικούντων εἰς τὴν χώραν τῶν Χαλδαίων ἦτο καὶ εὐσεβής τις ἄνθρωπος, καταγόμενος ἐκ τοῦ Σὴμ υἱοῦ τοῦ Νῶε, λάτρης δὲ τοῦ ἑνὸς καὶ μόνου ἀληθινοῦ Θεοῦ, ὀνόματι Ἄβραμ, τὸν ὁποῖον ὕστερον ὁ Θεὸς ὠνόμασεν Ἀβραάμ, ὡς πατέρα πολλῶν ἐθνῶν. Ἵνα

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δι' αὐτοῦ καὶ τῶν ἀπογόνων του διατηρηθῇ ἡ ἀληθὴς γνῶσις τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν κόσμον, ὁ Θεὸς εἶπεν εἰς τὸν Ἀβραάμ, «Ἔξελθε ἐκ τῆς γῆς σου, καὶ τῆς συγγενείας σου, καὶ τοῦ οἴκου τοῦ πατρός σου καὶ ἔλα εἰς τὴν γῆν τὴν ὁποίαν θά σοι δείξω· θὰ εὐλογήσω τὴν γενεάν σου καὶ διὰ σοῦ θὰ εὐλογηθῶσιν ὅλαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς.» Ὁ Ἀβραὰμ ὑπακούσας εἰς τὴν κλῆσιν τοῦ Θεοῦ, ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς πατρίδος του μετὰ τῆς γυναικός του Σάρρας καὶ τοῦ ἀνεψιοῦ του Λώτ. Ἔλαβε δὲ μεθ' ἑαυτοῦ τοὺς δούλους καὶ τὰς δούλας του καὶ ὅλα τὰ κτήνη καὶ τὰ ποίμνιά του.

Ὅτε δὲ ἔφθασεν εἰς τὴν γῆν Χαναάν, εἶπεν ὁ Θεὸς εἰς τὸν Ἀβραάμ, Τὴν γῆν ταύτην θὰ δώσω κληρονομίαν εἰς τοὺς ἀπογόνους σου. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἀβραὰμ καὶ ὁ ἀνεψιός του Λὼτ εἶχον πολλὰ κτήνη καὶ ποίμνια, καὶ συνέβαινον ἔριδες, ἐχωρίσθησαν, καὶ ὁ μὲν Λὼτ ἐξέλεξε καὶ ἐγκατεστάθη εἰς τὴν περίχωρον τοῦ Ἰορδάνου, γόνιμον κοιλάδα, ὅπου ἦσαν τὰ Σόδομα καὶ τὰ Γόμορρα καὶ ἄλλαι τρεῖς πόλεις, ὁ δὲ Ἀβραὰμ εἰς Χαναάν.

Ἐκεῖ δὲ ἐν πολέμῳ μεταξὺ τῶν ἐγχωρίων ᾐχμαλωτίσθη ὁ Λώτ. Μαθὼν τοῦτο ὁ Ἀβραὰμ ἔσπευσε μετὰ 318 ἀνδρῶν καὶ ἠλευθέρωσε τὸν Λώτ. Ἐπανερχόμενον δὲ τὸν Ἀβραὰμ μετὰ πολλῶν λαφύρων, τὸν ἀπήντησεν ὁ βασιλεὺς Σοδόμων, καὶ ὁ Μελχισεδὲκ βασιλεὺς Σαλὴμ καὶ ἱερεὺς Θεοῦ τοῦ Ὑψίστου, ὅστις ἔδωκεν εἰς τὸν Ἀβραὰμ ἄρτον καὶ οἶνον καὶ ηὐλόγησεν αὐτόν. Ὁ Ἀβραὰμ δὲ ἀπέδωκε τὸ δέκατον τῶν λαφύρων εἰς αὐτόν, καὶ ὅλα τὰ ἄλλα εἰς τὸν βασιλέα Σοδόμων, κρατήσας μόνον μερίδα ὑπὲρ τῶν ξένων βοηθῶν του.

Ὁ Ἀβραὰμ δὲν εἶχε τέκνα, διότι ἡ γυνὴ αὐτοῦ Σάρρα ἦτο στείρα· καὶ οὐδὲ ὑπῆρχεν ἐλπὶς εἰς αὐτὸν ν' ἀποκτήσῃ, διότι ἦσαν ἤδη καὶ αὐτὸς καὶ ἡ γυνή του γέροντες. Ἀλλ' ὅμως εἶχε πίστιν ὅτι ἤθελεν ἐκπληρωθῇ ἡ ἐπαγγελία τοῦ Θεοῦ, ὡς πάλιν ἐβεβαίωσεν αὐτὸν ἐν ὁράματι ὁ Θεός.

Ἐν ᾧ δὲ ἐκάθητο τὸ μεσημέριον εἰς τὴν θύραν τῆς σκηνῆς του, ἐφάνη εἰς αὐτὸν ὁ Θεὸς πρὸς τῇ δρυῒ τῇ Μαμβρῇ. Ἀναβλέψας ὁ Ἀβραὰμ εἶδε τρεῖς ἄνδρας, οἱ ὁποῖοι ἐστάθησαν παρ' αὐτῷ. Τοὺς ὑπεδέχθη λοιπὸν καὶ τοὺς ἐφιλοξένησε· λέγει δὲ εἷς ἐξ αὐτῶν εἰς τὸν Ἀβραάμ, ὅτι θέλει ἀποκτήσει υἱόν. Καὶ τῷ ὄντι ἡ Σάρρα ἔτεκεν υἱόν, ἐν ᾧ αὕτη μὲν ἦτο ἐνενήκοντα ἐτῶν, ὁ δὲ Ἀβραὰμ ἑκατόν. Ὠνομάσθη δὲ τὸ γεννηθὲν παιδίον Ἰσαάκ.

Ὁ Ἀβραάμ, πρὶν ἢ ἀποκτήσῃ τὸν Ἰσαάκ, εἶχε γεννήσει υἱὸν ἐκ τῆς παιδίσκης του Ἄγαρ, κατὰ τὴν τότε συγκεχωρημένην εἰς τοὺς ἀτέκνους συνήθειαν, τὸν ὁποῖον ὠνόμασεν Ἰσμαήλ. Τὴν Ἄγαρ μετὰ τοῦ Ἰσμαὴλ ἀπεμάκρυνεν ὕστερον ἐκ τῆς κατοικίας του ὁ Ἀβραάμ, κατ' αἴ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τησιν τῆς Σάρρας. Εἰς τὸν Ἀβραὰμ διετάχθη παρὰ Θεοῦ καὶ ἡ περιτομὴ, ἥτις ἦτο διατύπωσις τοῦ ἁγίου βαπτίσματος.

Παρατηρήσεις.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω διδασκόμεθα ὅτι ὁ Θεὸς φροντίζει περὶ τῶν πιστῶν αὐτοῦ, ἐλευθερώνων αὐτοὺς ἀπὸ τῆς γενικῆς διαφθορᾶς.

Μανθάνομεν ὅτι πρέπει νὰ ἤμεθα φιλόξενοι καὶ νὰ περιποιώμεθα τοὺς ἐρχομένους πρὸς ἡμᾶς καὶ ἐὰν μὴ γνωρίζωμεν αὐτούς.

Ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι πιστὸς εἰς τὰς ἐπαγγελίας του καὶ εἶναι δυνατὸν εἰς αὐτὸν ὅ,τι φαίνεται ἀδύνατον εἰς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ τοῦτο ἀποδεικνύει ἡ γέννησις τοῦ Ἰσαάκ.

§ 7. Σοδόμων καὶ Γομόρρων καταστροφή.

(Γεν. ΙΘ.)

Εἰς τὰ Σόδομα καὶ τὰ Γόμορρα, ὅπου ἐκατοίκησεν ὁ Λὼτ, οἱ ἄνθρωποι ἦγειναν ἀσεβέστατοι, ἄσεμνοι, οὐδένα νόμον ἠθικὸν φυλάττοντες. Ἐν ᾧ δ' ἐσπέραν τινὰ ἐκάθητο ὁ Λὼτ παρὰ τὴν αὐλὴν τῶν Σοδόμων, εἶδεν εἰσερχομένους δύο ἀγγέλους ἐν σχήματι ἀνθρώπων, τοὺς ὁποίους ἐπῆρε καὶ ἐφιλοξένησεν εἰς τὴν οἰκίαν του. Τὴν νύκτα οἱ Σοδομῖται περιεκύκλωσαν τὴν οἰκίαν καὶ ἀπαιτοῦσαν νὰ δοθῶσι πρὸς αὐτοὺς παρὰ τοῦ Λὼτ οἱ δύο ξένοι. Ὁ Λὼτ παρεκάλει τοὺς Σοδομίτας νὰ μὴ πονηρεύωνται καὶ κακουργῶσιν, αὐτοὶ δὲ ἐπέμενον καὶ ὥρμησαν κατὰ τοῦ Λὼτ, ἀλλ' οἱ ἄγγελοι εὐθὺς ἅπλωσαν τὰς χεῖράς των καὶ ἔσυραν τὸν Λὼτ εἰς τὴν οἰκίαν καὶ ἔκλεισαν τὴν θύραν, τοὺς δὲ Σοδομίτας ἐτύφλωσαν καὶ οὕτως ἀπῆλθον. Τότε οἱ ἄγγελοι λέγουσιν εἰς τὸν Λὼτ, ὅτι ἐστάλησαν παρὰ Θεοῦ νὰ καταστρέψωσι τὸν τόπον ἐκεῖνον. Ἔλαβον δὲ τὸν Λὼτ καὶ τὴν γυναῖκά του καὶ τὰς θυγατέρας του, καὶ ἀφ' οὗ τοὺς ἐξήγαγον ἐκ τῆς πόλεως, τοὺς διέταξαν νὰ σπεύσωσι φεύγοντες καὶ νὰ μὴ περιβλέψωσιν εἰς τὰ ὀπίσω. Ὁ Λὼτ κατέφυγεν εἰς τὴν μικρὰν πόλιν Σηγὼρ καὶ ἀνατείλαντος ἤδη τοῦ ἡλίου ἔπεσε πῦρ ἐξ οὐρανοῦ καὶ θειάφιον εἰς τὰ Σόδομα καὶ τὰ Γόμορρα καὶ ὅλην τὴν περίχωρον καὶ κατέστρεψαν αὐτὰ ὡς καὶ τὰς πλησίον πόλεις Ἀδαμὰ καὶ Σεβωὶμ καὶ εἰς τὸν τόπον αὐτῶν ἔγεινεν ἡ Νεκρὰ θάλασσα. Ἡ γυνὴ τοῦ Λὼτ φεύγουσα ἔστρεψεν ὀπίσω τοὺς ὀφθαλμούς της νὰ ἴδῃ, παρακούσασα τὴν προσταγὴν τοῦ ἀγγέλου, καὶ εὐθὺς ἔγεινε στήλη ἅλατος.

Παρατηρήσεις.

Ἐκ τῆς ἱστορίας ταύτης μανθάνομεν ὅτι τῶν εὐσεβῶν τὰ οἰκήματα φυλάτ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τουσιν ἄγγελοι, καὶ ὅτι ὁ Θεὸς ἐν τῇ δικαιοσύνῃ αὐτοῦ δὲν ἐξολοθρεύει τοὺς εὐσεβεῖς μετὰ τῶν ἀσεβῶν.

Ὅτι ὅταν παρακούωμεν τὰς παραγγελίας τοῦ Θεοῦ, τιμωρούμεθα, ὡς ἡ γυνὴ τοῦ Λὼτ, ἤτις ἔγεινε στήλη ἅλατος διὰ τὴν ἐκ περιεργείας παρακοήν της.

§ 8. Θυσία τοῦ Ἰσαάκ. (Γεν. ΚΒ.)

Ὁ Θεὸς δοκιμάζων τὴν πίστιν τοῦ Ἀβραὰμ εἶπεν εἰς αὐτὸν, Λάβε τὸν ἀγαπητόν σου υἱὸν Ἰσαὰκ καὶ ὕπαγε εἰς τὸ ὄρος καὶ ἐκεῖ, ὅπου ἐγώ σοι δείξω, θυσίασον αὐτὸν εἰς ἐμέ. Ὁ Ἀβραὰμ ἐγερθεὶς τῷ πρωὶ ἐπέσαξε τὸν ὄνον του, καὶ παραλαβὼν τὸν Ἰσαὰκ καὶ σχίσας ξύλα ἦλθε μετὰ τρεῖς ἡμέρας εἰς τὸν τόπον τὸν ὁποῖον εἶπεν ὁ Θεός. Ἀφήσας δὲ τοὺς δύο δούλους, τοὺς ὁποίους εἶχε μεθ' ἑαυτοῦ, καὶ τὸν ὄνον, ἔθεσε τὰ ξύλα εἰς τὸν ὦμον τοῦ Ἰσαὰκ καὶ ἦλθεν εἰς τὸν τόπον τῆς θυσίας. Οἰκοδομήσας δὲ ἐκεῖ θυσιαστήριον καὶ συμποδίσας τὸν Ἰσαὰκ, ἐπέθεσεν αὐτὸν ἐπάνω εἰς τὸ θυσιαστήριον. Ἅμα δὲ λαβὼν τὴν μάχαιραν νὰ σφάξῃ τὸν υἱόν του, ἀκούει ἄγγελον Κυρίου ἐκ τοῦ οὐρανοῦ λέγοντα, Ἀβραὰμ, Ἀβραὰμ, μὴ ἐπιβάλῃς τὴν χεῖρά σου εἰς τὸ παιδίον, μὴ ποιήσῃς τίποτε εἰς αὐτὸ, τώρα ἐγνώρισα ὅτι φοβεῖσαι τὸν Θεὸν, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἐφείσθης οὐδὲ τοῦ ἀγαπητοῦ σου υἱοῦ δι' ἐμέ. Ὁ Ἀβραὰμ περιβλέψας εἶδε κριὸν κρατούμενον εἴς τι φυτὸν ἐκ τῶν κεράτων· τοῦτον λαβὼν ὁ Ἀβραὰμ ἐθυσίασεν ἀντὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ. Καὶ ὁ Θεὸς ηὐλόγησε πάλιν τὸν Ἀβραὰμ καὶ ὑπεσχέθη ἐκ νέου, ὅτι ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ θὰ εὐλογηθῶσι πάντα τὰ ἔθνη τῆς γῆς.

Παρατηρήσεις.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω μανθάνομεν, ὅτι καὶ οἱ ἀποδεδειγμένως πιστοὶ δοκιμάζονται ἐνίοτε παρὰ Θεοῦ, ὅστις ὅμως ἐλευθερώνει αὐτοὺς ἀπὸ τῆς δοκιμασίας ἀβλαβῶς.

Ὁ Θεὸς ηὐλόγησε πάλιν τὸν Ἀβραάμ. Ἡ ἐπαγγελία δὲ τοῦ Θεοῦ ὅτι ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ θὰ εὐλογηθῶσι πάντα τὰ ἔθνη τῆς γῆς, δηλοῖ τὴν διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εὐλογίαν, κατὰ σάρκα ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ γεννηθέντος. Ἐκ τούτου δὲ διδασκόμεθα, ὅτι πᾶσα δοκιμασία εἰς τοὺς πιστοὺς γίνεται πρὸς καλόν.

Ὀφείλομεν δὲ νὰ ἐκπληρῶμεν προθύμως τὸ θέλημα τοῦ Κυρίου διὰ πάσης θυσίας. Ἀξιομίμητος εἶναι καὶ ἡ εὐπείθεια τοῦ Ἰσαὰκ, οὐδόλως ἀντισταθέντος ἐπάνω εἰς τὸ θυσιαστήριον.

§ 9. Μνηστεία τοῦ Ἰσαάκ. (Γεν. ΚΔ.)

Γηράσας ἤδη ὁ Ἀβραὰμ καὶ ἀποθανούσης τῆς γυναικός του Σάρρας, ἐπεθύμησε νὰ λάβῃ ὁ υἱός του Ἰσαὰκ γυναῖκα ἐκ τῆς φυλῆς του καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

οὐχὶ ἐκ τῶν Χαναναίων. Ὅθεν καλέσας τὸν ἐπιστάτην του (Ἐλιέζερ) καὶ ὁρκίσας αὐτὸν, ἀποστέλλει αὐτὸν μετὰ δέκα καμήλων φορτωμένων καὶ ἄλλων δούλων του εἰς τὴν πατρίδα του Μεσοποταμίαν εἰς τὴν πόλιν Ναχὼρ, ὅπου ἐκατοίκει τότε ὁ ἀδελφός του. Ἔρχεται λοιπὸν ὁ ἀπεσταλμένος τοῦ Ἀβραὰμ εἰς τὴν εἰρημένην πόλιν· πρὶν δὲ εἰσέλθῃ προσηυχήθη εἰς τὸν Θεὸν νὰ ὑποδείξῃ εἰς αὐτὸν τὴν μέλλουσαν νύμφην τοῦ Ἰσαάκ.

Ἔξωθεν τῆς πόλεως ταύτης ὑπῆρχε φρέαρ, ἐκ τοῦ ὁποίου ὑδρεύοντο οἱ κάτοικοι καὶ ἐπότιζον καὶ τὰ θρέμματα αὐτῶν· ἤρχοντο δὲ πρὸς τὸ ἑσπέρας αἱ θυγατέρες τῶν πολιτῶν νὰ ἀντλῶσιν ὕδωρ. Ἐν ᾧ δὲ ἐδέετο ἔτι ὁ ἐπιστάτης τοῦ Ἀβραὰμ, ἰδοὺ ἔρχεται ἐκ τῆς πόλεως εἰς τὸ φρέαρ παρθένος ὡραιοτάτη, ὀνόματι Ῥεβέκκα, θυγάτηρ τοῦ Βαθουὴλ, υἱοῦ τοῦ Ναχὼρ, ἀδελφοῦ τοῦ Ἀβραάμ. Ἀφ' οὗ δὲ ἐγέμισεν αὕτη τὴν ὑδρίαν της, λέγει εἰς αὐτὴν ὁ Ἐλιέζερ, Δός μοι νὰ πίω ἐκ τῆς ὑδρίας σου· αὕτη δὲ προθύμως κατεβίβασε τὴν ὑδρίαν της ἐκ τῶν ὤμων καὶ ἐπότισεν αὐτὸν, ὕστερον δὲ ἐπότισε καὶ τὰς καμήλους του. Ἐπειδὴ δὲ συνέβη ὅπως αὐτὸς εἶχε δεηθῆ εἰς τὸν Θεὸν, ἐσυμπέρανεν ὅτι αὕτη εἶναι ἡ μέλλουσα νύμφη τοῦ Ἰσαὰκ, καὶ ὅτι ὁ Θεὸς εὐώδωσε τὴν ἀποστολήν του. Ὅθεν ἐχάρισεν εἰς τὴν κόρην ἐνώτια καὶ δύο ψέλλια, καὶ ἠρώτησεν αὐτὴν, ἂν ὑπῆρχε τόπος εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ πατρός της νὰ καταλύσῃ. Ἡ κόρη λέγει εἰς αὐτὸν, Καὶ τόπος εἶναι, καὶ τροφὰς διὰ τὰς καμήλους ἔχομεν. Ἔπειτα τρέχει εἰς τὴν οἰκίαν καὶ λέγει τὰ γενόμενα εἰς τὴν μητέρα αὐτῆς. Ἔρχεται δὲ μετ' ὀλίγον Λάβαν ὁ ἀδελφός της ἐκ τῆς πόλεως πρὸς τὸν ἐπιστάτην τοῦ Ἀβραὰμ καὶ λέγει εἰς αὐτὸν, Εἴσελθε εἰς τὴν οἰκίαν μας, εὐλογημένε τοῦ Κυρίου, διὰ τί στέκεις ἔξω; Εἰσελθὼν οὗτος δὲν ἠθέλησε νὰ φάγῃ πρὶν ἢ εἴπῃ τὸν σκοπὸν δι' ὃν ἦλθεν. Εἶπε λοιπὸν πρὸς τί ἐστάλη παρὰ τοῦ Ἀβραάμ. Οἱ γονεῖς τῆς Ῥεβέκκας, ἅμα ἀκούσαντες τὸν σκοπὸν τῆς ἀποστολῆς ταύτης, εἶπον, Τὸ πρᾶγμα τοῦτο προέρχεται ἐκ Θεοῦ καὶ δὲν δυνάμεθα νὰ ἐναντιωθῶμεν. Ἠρώτησε δὲ τότε τὴν Ῥεβέκκαν ὁ πατὴρ, ἂν θέλῃ νὰ ὑπάγῃ μετὰ τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ, καὶ αὐτὴ ἐδέχθη τὴν πρότασιν. Τότε ὁ ἐπιστάτης ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς ὅσα εἶχε φέρει δῶρα καὶ τὴν ἐπαύριον, ἑτοιμάσαντες τὰ τῆς ὁδοιπορίας, προέπεμψαν τὴν Ῥεβέκκαν οἱ ἀδελφοὶ αὐτῆς, δώσαντες εἰς αὐτὴν καὶ θεραπαίνας· ἐπηυχήθησαν δὲ εἰς αὐτὴν πληθυσμὸν ἀπογόνων. Ἐν ᾧ δὲ ἤρχοντο εἰς Χαναὰν προϋπήντησε τὴν Ῥεβέκκαν ὁ Ἰσαὰκ καὶ εἰσήγαγεν αὐτὴν εἰς τὴν σκηνὴν τῆς μητρός του καὶ ἔλαβεν αὐτὴν γυναῖκα.

Ἡ Σάρρα ἀπέθανεν εἰς ἡλικίαν 127 ἐτῶν· μετὰ τὸν θάνατον αὐτῆς ὁ Ἀβραὰμ ἔλαβε γυναῖκα τὴν Χεττούραν, ἐξ ἧς ἐγέννησε πέντε υἱούς· γενόμενος δὲ ἐτῶν 175 ἐτελεύτησεν εἰς καλὸν γῆρας.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Παρατηρήσεις.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω μανθάνομεν ὅτι τὰ τέκνα πρέπει νὰ ὑπανδρεύωνται μὲ τὴν ἄδειαν τῶν ἑαυτῶν γονέων. Ὅτι οἱ γονεῖς εἰς τοιαύτας περιστάσεις πρέπει νὰ ἐρωτῶσι καὶ τὴν γνώμην τῶν τέκνων των, ὡς ἠρωτήθη ἡ Ῥεβέκκα.

Διδασκόμεθα ἔτι, ἐὰν τύχωμεν εἰς ὑπηρεσίαν ἄλλου, ὅτι πρέπει πιστῶς καὶ τιμίως νὰ ἐκπληρῶμεν τὰ καθήκοντά μας, ἐπικαλούμενοι εἰς πᾶν ἔργον τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, ὡς ὁ δοῦλος τοῦ Ἀβραὰμ Ἐλιέζερ. Διὰ τῆς προσευχῆς κατευοδοῦνται αἱ τίμιαι ἐπιχειρήσεις ἡμῶν.

§. 10. Εὐλογία τοῦ Ἰσαὰκ πρὸς τὰ τέκνα του.

(Γεν. ΚΖ)

Ὁ Ἰσαὰκ ἀπέκτησεν ἐκ τῆς Ῥεβέκκας δύο υἱοὺς διδύμους, ὧν ὁ μὲν πρωτότοκος ὠνομάσθη Ἠσαῦ, ὁ δὲ δευτερότοκος Ἰακώβ. Καὶ ὁ μὲν Ἠσαῦ ἦτο ἐπιτήδειος κυνηγός, ἀγροῖκος καὶ τὸ σῶμά του ἦτο δασύτριχον, ὁ δὲ Ἰακὼβ ἦτο λεῖος καὶ πρᾶος, ἔργον δὲ εἶχε νὰ ποιμαίνῃ πρόβατα, ἔμενε δὲ εἰς τὸν οἶκον, καὶ τοῦτον ἠγάπα περισσότερον ἡ μήτηρ των Ῥεβέκκα, ἐν ᾧ ὁ πατὴρ ἠγάπα μᾶλλον τὸν Ἠσαῦ, διότι ἔφερεν εἰς αὐτὸν κυνήγιον.

Ἐλθών ποτε ἐκ τοῦ ἀγροῦ ὁ Ἠσαῦ πεινασμένος, εὗρε τὸν Ἰακὼβ ἕψοντα μαγειρευμένας φακὰς καὶ τοῦ ἐζήτησε νὰ φάγῃ· ὁ Ἰακὼβ ἔδωκε τὰς φακὰς εἰς τὸν Ἠσαῦ ἐπὶ συμφωνίᾳ νὰ τοῦ χαρίσῃ τὸ δικαίωμα τῆς πρωτοτοκίας· ὁ Ἠσαῦ παρεχώρησεν αὐτό, ἀναγκασθεὶς ὑπὸ τῆς πείνης καὶ τῆς λαιμαργίας του.

Γηράσαντος ἤδη τοῦ Ἰσαάκ, ἐξησθένησαν οἱ ὀφθαλμοί του καὶ δὲν ἠδύνατο νὰ βλέπῃ εὐκρινῶς· καλέσας δὲ τὸν Ἠσαῦ λέγει εἰς αὐτόν, Ὕπαγε εἰς τὴν πεδιάδα καὶ κυνήγησον κυνήγιον καὶ παρασκεύασόν μοι φαγητά, ὅπως ἐγὼ τὰ ἀγαπῶ, καὶ φέρε μοι νὰ φάγω, διὰ νὰ σ' εὐλογήσῃ ἡ ψυχή μου πρὶν ἢ ἀποθάνω. Ἀκούσασα ἡ Ῥεβέκκα τούτους τοὺς λόγους, διενοήθη νὰ κατορθώσῃ, ὥστε ὁ Ἰσαὰκ νὰ εὐλογήσῃ τὸν Ἰακὼβ καὶ νὰ ὑπερισχύσῃ τοῦ Ἠσαῦ, ὅπως καὶ ὁ Θεὸς εἶχεν εἰπῆ εἰς αὐτήν, ὅταν ἦτο ἔγκυος, ὅτι ὁ μεγάλος θὰ ἦναι ὑπόδουλος τοῦ μικροτέρου· ὅθεν εἶπεν εἰς τὸ τέκνον της τοῦτο καὶ ἔφερεν ἐκ τοῦ ποιμνίου δύο ἐρίφια. Ἀφ' οὗ δὲ τὰ ἐμαγείρευσεν, ἐνέδυσε τὸν Ἰακὼβ τὰ ἐνδύματα τοῦ Ἠσαῦ, καὶ διὰ νὰ γείνῃ δασύθριξ ὡς αὐτός, ἐτύλιξε τοὺς βραχίονας καὶ τὸν τράχηλόν του μὲ τὰ δέρματα τῶν ἐρίφων καὶ ἔστειλεν αὐτὸν μὲ τὰ φαγητὰ πρὸς τὸν πατέρα. Ἐλθὼν δὲ εἶπε, Πάτερ, σήκω νὰ φάγῃς τὰ παραγγελθέντα φαγητὰ καὶ νὰ μὲ εὐλογήσῃς. Ὁ Ἰσαὰκ λέγει, Ποῖος εἶσαι σὺ, τέκνον μου; ὁ Ἰακὼβ ἀπεκρίθη

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εἰς αὐτόν, Ἐγὼ εἶμαι ὁ Ἡσαῦ ὁ πρωτότοκός σου υἱός· ὁ Ἰσαὰκ ἐκάλεσεν αὐτὸν πλησίον του καὶ ψηλαφήσας αὐτὸν εἶπεν, «Ἡ μὲν φωνὴ, φωνὴ Ἰακὼβ, αἱ δὲ χεῖρες, χεῖρες Ἡσαῦ». Τότε ὁ Ἰσαὰκ λαβὼν ἔφαγε τὸ φαγητὸν καὶ ὀσφρανθεὶς τὴν ὀσμὴν τῶν ἐνδυμάτων τοῦ Ἡσαῦ, κατεπείσθη καὶ ηὐλόγησε τὸν Ἰακὼβ ἀντὶ τοῦ Ἡσαῦ. Μόλις δὲ ἐξελθόντος τοῦ Ἰακὼβ, ἔρχεται ὁ Ἡσαῦ, προσφέρων εἰς τὸν πατέρα του τὰ παραγγελθέντα φαγητά. Ὁ Ἰσαὰκ, ἐκστατικὸς γενόμενος εἶπε, Ποῖος εἶσαι σὺ, τέκνον μου; ὁ δὲ ἀποκρίνεται, Ἐγὼ εἶμαι ὁ Ἡσαῦ ὁ πρωτότοκός σου. Ὁ Ἰσαὰκ ἐννοήσας τὸ πρᾶγμα λέγει, Ἐλθὼν ὁ ἀδελφός σου μὲ ἐξηπάτησε καὶ ἔλαβεν αὐτὸς τὴν διὰ σὲ εὐλογίαν καὶ θὰ ἦναι εὐλογημένος. Ἀλλὰ, καμφθεὶς εἰς τὸν θρῆνον τοῦ Ἡσαῦ, εὐλογεῖ καὶ αὐτὸν εἰπών, «Ἐπὶ τῇ μαχαίρᾳ σου ζήσῃ καὶ τῷ ἀδελφῷ σου δουλεύσεις.» Διὰ ταῦτα ὀργισθεὶς ὁ Ἡσαῦ διενοήθη νὰ φονεύσῃ τὸν ἀδελφόν του.

Παρατηρήσεις.

Αἱ τῶν γονέων εὐχαὶ μεγάλην ἔχουσι δύναμιν.

Ἡ λαιμαργία εἶναι πάντοτε ἐπιζήμιος· ἕνεκεν αὐτῆς ἀπώλεσε τὰ πρωτοτόκια αὐτοῦ ὁ Ἡσαῦ.

Ἡ ἀπάτη ἀνακαλύπτεται ταχέως, ὡς ἡ τοῦ Ἰακὼβ, καὶ ἔχει δεινὰς συνεπείας. Ὁ Ἰακὼβ ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ ἐκ τῆς πατρίδος του καὶ νὰ φοβῆται τὴν ἐκδίκησιν τοῦ Ἡσαῦ.

§ 11. Κλίμαξ τοῦ Ἰακώβ. (Γεν. ΚΖ. ΚΗ.)

Κατὰ τὴν ἀπειλὴν τοῦ Ἡσαῦ, ἂν ὁ Ἰακὼβ ἔμενεν εἰς τὴν πατρικὴν οἰκίαν, μεγάλως ἡ ζωὴ αὐτοῦ ἐκινδύνευε. Τοῦτο γνωρίζουσα ἡ Ῥεβέκκα συνεβούλευσε καὶ παρεκίνησε τὸν Ἰακὼβ ν' ἀπέλθῃ πρὸς τὸν ἀδελφόν της Λάβαν εἰς Μεσοποταμίαν. Ἡ συμβουλὴ αὕτη ἤρεσε καὶ εἰς τὸν πατέρα αὐτοῦ Ἰσαάκ, ὅστις καὶ ηὐλόγησεν ἐκ δευτέρου τὸν Ἰακὼβ καὶ παρήγγειλεν εἰς αὐτὸν νὰ ὑπάγῃ ὅπου καὶ ἡ μήτηρ εἶπεν εἰς αὐτὸν καὶ νὰ νυμφευθῇ μίαν τῶν θυγατέρων τοῦ Λάβαν. Ὁδοιπορῶν δὲ ἐνυκτώθη πρὶν ἢ φθάσῃ εἰς ξενοδοχεῖον· ὅθεν ἠναγκάσθη νὰ διανυκτερεύσῃ εἰς τὸ ὕπαιθρον. Πλαγιάσας δὲ εἰς τὴν πεδιάδα, ἔθεσεν εἰς προσκεφάλαιον πέτραν· κοιμηθεὶς δὲ εἶδε κατ' ὄναρ ὁ Ἰακὼβ κλίμακα, τῆς ὁποίας ἡ μὲν βάσις ἐστηρίζετο εἰς τὴν γῆν, ἡ δὲ κορυφὴ ἔφθανεν ἕως εἰς τὸν οὐρανὸν, καὶ ἄγγελοι Κυρίου ἀνέβαινον καὶ κατέβαινον ἐπ' αὐτῆς, ὁ δὲ Κύριος ἐστηρίζετο εἰς αὐτὴν καὶ εἶπε, Τὴν γῆν εἰς τὴν ὁποίαν κοιμᾶσαι θὰ δώσω εἰς σὲ καὶ εἰς τοὺς ἀπογόνους σου, καὶ ἐν σοὶ καὶ τῷ σπέρματί σου θὰ εὐλογηθῶσι πᾶσαι αἱ φυλαὶ τῆς γῆς. Ἐξυπνήσας ὁ Ἰακὼβ εἶπε περίφοβος, Πόσον εἶναι φοβερὸς ὁ τόπος οὗτος·

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ οἶκος Θεοῦ καὶ αὕτη εἶναι ἡ πύλη τοῦ οὐρανοῦ. Λαβὼν δὲ τὸν λίθον, τὸν ὁποῖον εἶχε προσκεφάλαιον, ἔστησεν αὐτὸν εἰς μνημεῖον καὶ ηὐχήθη λέγων, Ἐὰν ὁ Κύριος μὲ ἐπιστρέψῃ καλῶς ἔχοντα εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου, θὰ καταστήσω τὸν λίθον τοῦτον οἶκον Θεοῦ καὶ θὰ προσφέρω εἰς τὸν Θεὸν τὸ δέκατον τῶν ὅσα ἤθελε μοὶ δώσει.

Παρατηρήσεις.

Ὁ ἄνθρωπος πρέπει νὰ δίδῃ τόπον τῇ ὀργῇ. Ὁ Ἰακὼβ ἐπροτίμησεν, ὑπακούων εἰς τοὺς γονεῖς του, νὰ φύγῃ μακρὰν αὐτῶν, παρὰ νὰ μένῃ καὶ νὰ εὑρίσκεται εἰς διαμάχην πρὸς τὸν ἀδελφόν του. Τοὺς ἐν θλίψει καὶ στενοχωρίᾳ ὄντας πιστοὺς παρηγορεῖ ὁ πανταχοῦ παρὼν Θεὸς κατ' ἰδίαν. Ἡ εὐσέβεια τοῦ Ἰακὼβ δεικνύεται καὶ ἐκ τῆς μνήμης καὶ τῆς καθιερώσεως τοῦ τόπου, ὅπου ἐνεφανίσθη εἰς αὐτὸν ὁ Θεὸς, διὰ νὰ παρηγορήσῃ καὶ στηρίξῃ αὐτόν.

§ 12. Διπλοῦς γάμος τοῦ Ἰακώβ. (Γεν. ΚΖ. ΚΗ.)

Ὁ Ἰακὼβ λοιπὸν ἐπορεύθη εἰς Λάβαν τὸν ἀδελφὸν τῆς μητρός του κατοικοῦντα εἰς Χαρρὰν τῆς Μεσοποταμίας, διὰ νὰ σωθῇ ἀπὸ τῆς ἀπειλῆς τοῦ ἀδελφοῦ του Ἠσαῦ, λάβῃ δὲ γυναῖκα ἐκ τῶν θυγατέρων τοῦ θείου του, κατὰ τὴν παραγγελίαν τῶν ἑαυτοῦ γονέων. Ὁ Λάβαν εἶχε δύο θυγατέρας, ἐξ ὧν ἡ μὲν πρεσβυτέρα ἐλέγετο Λεία, καὶ εἶχεν ἀσθενεῖς ὀφθαλμούς· ἡ δὲ νεωτέρα ὠνομάζετο Ῥαχὴλ καὶ ἦτο ὡραία. Ὁδοιπορῶν ὁ Ἰακὼβ εἰς Χαρρὰν, εἶδε φρέαρ εἰς τὴν πεδιάδα καὶ ποιμένας μὲ τρία ποίμνια καὶ ἠρώτησεν αὐτοὺς περὶ τοῦ Λάβαν. Ἐν ᾧ δὲ ἐγίνετο λόγος περὶ αὐτοῦ, ἔρχεται ἡ θυγάτηρ αὐτοῦ Ῥαχὴλ μετὰ τῶν προβάτων εἰς τὸ φρέαρ. Ὁ Ἰακὼβ εἰπὼν τίς εἶναι, ἐκύλισε τὸν λίθον ἀπὸ τὸ στόμιον τοῦ φρέατος καὶ ἐπότισε τὰ πρόβατα αὐτῆς. Ἡ Ῥαχὴλ ἀνήγγειλε παρευθὺς εἰς τὸν πατέρα αὐτῆς, ὅτι ὁ υἱὸς τῆς ἀδελφῆς του Ἰακὼβ εἶναι ἔξω τῆς πόλεως εἰς τὸ φρέαρ. Ὁ Λάβαν, ἅμα ἀκούσας τοῦτο, ἐξῆλθεν εἰς προϋπάντησιν αὐτοῦ καὶ δεξιωθεὶς αὐτὸν τὸν εἰσήγαγεν εἰς τὸν οἶκόν του. Ὁ Ἰακὼβ διηγήθη εἰς τὸν Λάβαν τὰ περὶ αὐτοῦ. Αἰτήσαντος δὲ τοῦ Λάβαν νὰ ὁρίσῃ ὁ Ἰακὼβ τὸν μισθὸν τῆς παρ' αὐτῷ ὑπηρεσίας του, ὁ Ἰακὼβ ἐπρότεινε νὰ ὑπηρετήσῃ αὐτὸν ἑπτὰ ἔτη καὶ νὰ λάβῃ εἰς γυναῖκα τὴν θυγατέρα του Ῥαχήλ. Ὁ Λάβαν εἶπεν ὅτι στέργει, ἀλλὰ, πληρωθείσης τῆς ἑπταετίας, ἀντὶ τῆς Ῥαχὴλ ἔδωκεν εἰς αὐτὸν δι' ἀπάτης τὴν Λείαν. Ἀνακαλύψας ὁ Ἰακὼβ τὴν ἐπιοῦσαν τοῦ γάμου του τὴν ἀπάτην, παρεπονέθη εἰς τὸν πενθερόν του. Οὗτος δὲ εἶπεν ἀπολογούμενος, Ὑπάρχει συνήθεια παρ' ἡμῖν νὰ ὑπανδρεύωμεν πρῶτον τὴν πρεσβυτέραν θυγατέρα καὶ ὕστερον τὴν μικροτέραν, καὶ ἐπρότεινεν εἰς αὐτὸν νὰ δουλεύσῃ ἕτερα ἑπτὰ ἔτη καὶ εἰς ἀντι-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μισθίαν νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν καὶ τὴν Ῥαχήλ. Ἐστερξεν ὁ Ἰακὼβ καὶ οὕτω μετὰ ἑπτὰ ἄλλα ἔτη ἐλαβεν εἰς γυναῖκα καὶ τὴν Ῥαχήλ, τὴν ὁποίαν ἠγάπησε περισσότερον παρὰ τὴν Λείαν. Ἀλλ' ὁ Θεὸς ἔδωκε διὰ τοῦτο προτέρημα εἰς τὴν Λείαν τὴν εὐτεκνίαν, εἰς δὲ τὴν Ῥαχὴλ τὴν ἐπί τινα καιρὸν στείρωσιν. Ἐκ τούτου ἐγεννήθη ἔρις μεταξύ των.

Παρατηρήσεις.

Καὶ πάλιν ἐνταῦθα μανθάνομεν, ὅτι τὰ τέκνα πρέπει νὰ ἐκτελῶσι τὰς ὑπηρεσίας τῶν γονέων αὐτῶν. Ἡ Ῥαχὴλ ἔβοσκε τὰ πρόβατα τοῦ πατρός της.

Οἱ ὡραῖοι δὲν πρέπει νὰ ὑπερηφανεύωνται διὰ τοῦτο τὸ χάρισμα, διότι πολλάκις καταστέλλεται ἡ ὑπερηφανία δι' ἄλλου ἐλαττώματος, ὅπως ἐξάγεται ἐκ τῆς ἀνωτέρω ἱστορίας.

Βλέπομεν ἔτι ἐνταῦθα ὅτι, ὅπως ὁ Ἰακὼβ ἠπάτησε τὸν πατέρα του, οὕτω καὶ αὐτὸς ἠπατήθη παρὰ τοῦ πενθεροῦ του. Ἰδοὺ ἡ ἀλήθεια τοῦ ῥητοῦ τοῦ Εὐαγγελίου, «ἐν ᾧ μέτρῳ μετρεῖτε, ἀντιμετρηθήσεται ὑμῖν.»

Δὲν πρέπει νὰ ἀγανακτῶμεν ὅταν πάσχωμεν ἔλλειψίν τινα, ὡς ἡ Ῥαχήλ, διότι ἦτο στείρα, ἀλλὰ νὰ παρακαλῶμεν τὸν Θεὸν νὰ διορθώνῃ τὰς ἐλλείψεις ἡμῶν

§ 13. Ἐπιστροφὴ τοῦ Ἰακώβ. (Γεν. ΛΒ. ΛΓ. ΛΕ.)

Ὁ Ἰακὼβ ἀπέκτησεν ἐκ μὲν τῆς Λείας υἱοὺς ἓξ, τοὺς ἑξῆς, Ῥουβὴν, Συμεών, Λευΐ, Ἰούδαν, Ἰσάχαρ, Ζαβουλών, καὶ θυγατέρα μίαν τὴν Δεῖναν· ἐκ δὲ τῆς Ῥαχὴλ υἱοὺς δύο, τὸν Ἰωσὴφ, καὶ ὅταν ἐπανῆλθεν εἰς Χαναὰν, τὸν Βενιαμίν, ἐκ δὲ τῶν παιδισκῶν του τέσσαρας, Δάν, Νεφθαλείμ, Γὰδ καὶ Ἀσήρ.

Ἐπιστρέφοντα δὲ κατὰ προσταγὴν τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν πατρίδα του Χαναὰν μετὰ τῆς οἰκογενείας του ὅλης καὶ τῶν ποιμνίων του καὶ τῶν κτηνῶν του, ἀπήντησαν καθ' ὁδὸν αὐτὸν ἄγγελοι Θεοῦ, τοὺς ὁποίους ἅμα ἰδὼν εἶπε, Στράτευμα Θεοῦ εἶναι. Μετὰ ταῦτα μαθὼν ὅτι ἔρχεται εἰς ἀπάντησίν του ὁ ἀδελφός του Ἠσαῦ μετὰ τετρακοσίων ἀνδρῶν, ἐφοβήθη, καὶ κατὰ πρῶτον παρεκάλεσε τὸν Θεὸν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας του, ὕστερον δὲ ἔστειλεν εἰς τὸν ἀδελφόν του πλούσια δῶρα ἐκ τῶν ποιμνίων καὶ τῶν κτηνῶν, ἵνα καταπραΰνῃ αὐτόν.

Ἐν ᾧ δὲ ἔμενε μόνος τὴν νύκτα, ἄνθρωπός τις εἰς τὸ φαινόμενον ἐπάλαισε μὲ αὐτὸν καὶ ἐχώλανε τὸ σκέλος αὐτοῦ· ὕστερον δὲ ἐφανερώθη ὅτι ἐπάλαισε μὲ τὸν Θεὸν, ὅστις τῷ εἶπεν, Ἀφοῦ ἐστάθης ἰσχυρὸς μετὰ Θεοῦ, θὰ ἦσαι δυνατὸς μετὰ ἀνθρώπων, ἀλλὰ δὲν ἐφανέρωσε τὸ ὄνομά του. Ὁ Ἰακὼβ ἐννοήσας ὅτι ὁ παλαίσας μετ' αὐτοῦ ἦτο ὁ Θεὸς, εἶπε μεγάλῃ τῇ φωνῇ «Εἶδον τὸν Θεὸν πρόσωπον πρὸς πρόσωπον καὶ ἐσώθη μου ἡ ψυχή.» Ηὐλογήθη δὲ παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὠνομάσθη Ἰσραὴλ, (α), ἐξ οὗ ὠνομάσθησαν καὶ οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ Ἰσραηλῖται.

Ἀναβλέψας ὕστερον ὁ Ἰακὼβ, εἶδεν ἐρχόμενον τὸν ἀδελφόν του Ἡσαῦ, τὸν ὁποῖον ἐπροσκύνησεν ἑπτάκις μετὰ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν τέκνων του· δραμὼν δὲ ὁ Ἡσαῦ ἐνηγκαλίσθη καὶ ἐφίλησε τὸν Ἰακὼβ καὶ ἔκλαυσαν ἀμφότεροι. Ὁ Ἡσαῦ δὲν ἠθέλησε νὰ δεχθῇ τὰ δῶρα, ἀλλὰ ἐνδίδων εἰς τὰς παρακλήσεις τοῦ Ἰακὼβ, κατεπείσθη καὶ ἐδέχθη αὐτά· οὕτω χωρισθέντες ἀπῆλθον ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια. Ἀπέθανε δὲ καὶ ὁ πατὴρ των Ἰσαὰκ πλήρης ἡμερῶν καὶ ἔθαψαν αὐτὸν ὁ Ἡσαῦ καὶ ὁ Ἰακὼβ, οἱ υἱοὶ αὐτοῦ.

Παρατηρήσεις.

Αἱ ὑποσχέσεις τοῦ Θεοῦ ἀφεύκτως ἐκπληροῦνται. Ἰδοὺ ἡ ἐκπλήρωσις τῆς διαθήκης αὐτοῦ, ὅτι θέλει πληθύνει τὸ σπέρμα τοῦ Ἀβραάμ· δεκατρία τέκνα ἀπέκτησεν ὁ Ἰακώβ.

Ὁ Ἰακὼβ διὰ τῆς ἀποστολῆς δώρων εἰς τὸν Ἡσαῦ καὶ τῆς προσκυνήσεώς του δεικνύει, ὅτι ἐπεθύμησε νὰ ἐπανορθώσῃ ὅπερ ἔπραξεν ἄδικον· τὴν διαγωγήν του ταύτην πρέπει νὰ μιμώμεθα.

Ἡ πίστις οὐδέποτε πρέπει νὰ μᾶς λείπῃ. Ὁ Ἰακὼβ ἐδεήθη τοῦ Θεοῦ καὶ εὐλόγησεν αὐτὸν καὶ ἔσωσεν αὐτὸν ἀπὸ πάσης ἐκδικήσεως τοῦ Ἡσαῦ. Τοῦ Θεοῦ τὴν βοήθειαν πρέπει νὰ ἐπικαλώμεθα πάντοτε, μάλιστα δὲ ὁσάκις κίνδυνοι μᾶς ἀπειλοῦσι.

§ 14. Πώλησις τοῦ Ἰωσήφ (Γεν. ΛΖ.)

Ὁ Ἰακὼβ ἐπιστρέψας ἐκατοίκησεν εἰς Γῆν Χαναάν. Ἐκ τῶν δώδεκα υἱῶν του ἠγάπα περισσότερον τὸν Ἰωσὴφ, καὶ διὰ τοῦτο καὶ χιτῶνα ποικίλον ἐνέδυσεν αὐτόν. Οἱ ἀδελφοί του διὰ τοῦτο, καὶ μάλιστα διότι κατήγγελλεν εἰς τὸν πατέρα τὰς κακὰς πράξεις των, τὸν ἐμίσουν καὶ δὲν ἔζων ἐν εἰρήνῃ μὲ αὐτόν. Ηὔξησε τὸ μῖσος αὐτῶν καὶ τοῦτο, ὅτι εἶδεν ὁ Ἰωσὴφ δύο ἐνύπνια, τῶν ὁποίων ἡ ἐξήγησις ἐφανέρωνεν, ὅτι ἔμελλόν ποτε οἱ ἀδελφοί του καὶ οἱ γονεῖς του νὰ προσκυνήσωσιν αὐτόν.

Μετὰ ταῦτα ὅτε οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἔβοσκον τὰ πρόβατα τοῦ πατρός των εἰς Συχέμ, ὁ Ἰακὼβ ἔστειλε τὸν Ἰωσὴφ νὰ ἴδῃ ἂν ὑγιαίνωσιν αὐτοὶ καὶ τὰ πρόβατα, καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ νὰ τὸ ἀναγγείλῃ εἰς αὐτόν. Οἱ ἀδελφοί του ἰδόντες μακρόθεν τὸν Ἰωσὴφ ἐρχόμενον πρὸς αὐτοὺς, εἶπον μεταξύ των, Ἰδοὺ ἔρχεται ὁ ἐνυπνιαστὴς ἐκεῖνος, τώρα ἂς φονεύ-

(α) Διότι ἐνίσχυσας μετὰ Θεοῦ, καὶ μετ' ἀνθρώπων δυνατός. (Γεν. λβ, 28.)

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σωμεν αὐτόν. Ὁ Ρουβὴν ἐναντιωθεὶς εἶπε, Μὴ χύνετε αἷμα, ἀλλὰ βάλετε αὐτὸν εἰς ἕνα ἐκ τῶν λάκκων τῆς ἐρήμου· εἶχε δὲ σκοπὸν νὰ ἐλευθερώσῃ αὐτὸν καὶ νὰ τὸν παραδώσῃ εἰς τὸν πατέρα του. Ὅθεν ἀφαιρέσαντες αὐτοῦ τὸν ποικίλον χιτῶνα ἔῤῥιψαν αὐτὸν εἰς λάκκον. Κατὰ παρακίνησιν δὲ τοῦ ἀδελφοῦ των Ἰούδα, ἀπεφάσισαν καὶ ἀνασύραντες αὐτὸν ἐκ τοῦ λάκκου, ἐπώλησαν αὐτὸν εἰς ἐμπόρους Ἰσμαηλίτας διαβαίνοντας ἐκεῖθεν. Τὸν ποικίλον δὲ χιτῶνα αὐτοῦ χρίσαντες οἱ ἀδελφοί του μὲ αἷμα ἐριφίου, ἔστειλαν εἰς τὸν πατέρα. Ἰδὼν αὐτὸν ὁ Ἰακὼβ εἶπε, «Θηρίον πονηρὸν κατέφαγε τὸν Ἰωσὴφ» καὶ ἐπένθησε τὸν Ἰωσὴφ ὡς πατὴρ πολλὰς ἡμέρας.

Οἱ ἔμποροι ἐλθόντες εἰς Αἴγυπτον ἐπώλησαν τὸν Ἰωσὴφ, εἰς τὸν Πετεφρῆν, μέγαν ἀξιωματικὸν καὶ ἀρχιμάγειρον τοῦ Φαραὼ (βασιλέως).

Παρατηρήσεις.

Πολλάκις τὰ ἐνύπνια δύνανται νὰ ἔχωσι σημασίαν, ὅταν μάλιστα βλέπωσιν αὐτὰ οἱ πιστοὶ καὶ καθαροὶ τὴν καρδίαν.

Ὁ φθόνος τῶν ἀδελφῶν τοῦ Ἰωσὴφ τοὺς ἔφερεν εἰς ἄλλην ἁμαρτίαν· ἐπεβουλεύθησαν τὴν ζωήν του, τέλος τὸν ἐπώλησαν, καὶ ἠπάτησαν τὸν πατέρα των. Ὁ φθόνος εἶναι πολλῶν ἁμαρτιῶν ῥίζα.

Ὁ ἀθῶος καὶ ἄκακος δι..τελεῖ ὑπὸ τὴν προστασίαν τοῦ Θεοῦ ὅπου δήποτε καὶ ἂν εἶναι. Ὁ Θεὸς ἔσωσε τὸν Ἰωσὴφ, ὅτε οἱ ἀδελφοί του ἠθέλησαν νὰ τὸν φονεύσωσι καὶ ἐπροστάτευσεν αὐτὸν πανταχοῦ, ὡς θέλομεν ἰδεῖ.

§ 15 Ὁ Ἰωσὴφ ἐν τῇ φυλακῇ. (Γεν. ΛΘ. Μ.)

Ὁ πάγκαλος Ἰωσὴφ ἦτο καὶ εὐσεβὴς καὶ ἐνάρετος καὶ ὑπηρέτει πιστῶς εἰς τὸν οἶκον τοῦ Πετεφρῆ, καὶ ὁ Θεὸς ἦτο μετ' αὐτοῦ καὶ ηὐτύχει ὁ οἶκος τοῦ κυρίου του Πετεφρῆ, ὅστις ἠγάπησε τὸν Ἰωσὴφ καὶ ἐνεπιστεύθη εἰς αὐτὸν τὴν οἰκονομίαν ὅλου τοῦ οἴκου του. Ἀλλ' ἡ γυνὴ τοῦ Πετεφρῆ, ἀκόλαστος καὶ πονηρά, ἐσυκοφάντησε τὸν Ἰωσὴφ εἰς τὸν ἄνδρα της, ὅστις, πιστεύσας εἰς τὴν διαβολὴν τῆς γυναικός του καὶ ὀργισθείς, διέταξε καὶ ἔῤῥιψαν τὸν Ἰωσὴφ εἰς τὴν φυλακὴν, ὅπου ἐφυλακίσθησαν καὶ ὁ ἀρχιοινοχόος καὶ ὁ ἀρχισιτοποιὸς τοῦ Φαραὼ, ὑποπεσόντες εἰς τὴν ὀργὴν τοῦ βασιλέως τούτου. Ὁ Ἰωσὴφ διὰ τὴν ἀγαθότητά του ἀπήλαυσε τὴν ἀγάπην τοῦ ἀρχιδεσμοφύλακος, ὅστις κατέστησεν αὐτὸν διὰ τοῦτο ἐπιστάτην τῶν ἄλλων δεσμωτῶν.

Ἔχων δὲ τοιαύτην ἐξουσίαν ὁ Ἰωσὴφ, ἐπεσκέφθη τοὺς δύο ἐν τῇ φυλακῇ θεράποντας τοῦ βασιλέως. Ἰδὼν δὲ αὐτοὺς κατηφεῖς καὶ ἐρωτήσας αὐτοὺς ἔμαθεν, ὅτι εἶχον ἰδεῖ ἐνύπνια καὶ δὲν εὕρισκον ἐξηγητήν. Ὁ μὲν ἀρχιοινοχόος εἶδε τρία κλήματα ἀμπέλου φέροντα ὥριμα

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σταφύλια, ἐκ τῶν ὁποίων ἐκθλίψας οἶνον εἰς τὸ ποτήριον τοῦ Φαραὼ ἔδωκεν εἰς αὐτόν. Ὁ δὲ ἀρχισιτοποιὸς εἶχεν ἰδεῖ τρία κάνιστρα, ὧν τὸ ἐπάνω εἶχεν ἐξ ὅλων τῶν πραγμάτων, ὅσα αὐτὸς παρεσκεύαζε νὰ τρώγῃ ὁ Φαραὼ, καὶ ὅτι τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ κατέτρωγον αὐτά. Ὁ Ἰωσὴφ, ἀκούσας τὰ ἐνύπνια, εἶπεν εἰς μὲν τὸν ἀρχιοινοχόον, ὅτι τὸ ἰδικόν του σημαίνει, ὅτι μετὰ τρεῖς ἡμέρας θὰ τὸν ἀποκαταστήσῃ ὁ Φαραὼ εἰς τὴν πρωτέραν ἀρχήν του· τὸν παρεκάλεσε δὲ νὰ ἐνθυμηθῇ καὶ αὐτὸν, ὅταν οὕτω εὐτυχήσῃ.

Εἰς δὲ τὸν ἀρχισιτοποιὸν εἶπεν, ὅτι τὸ ἐνύπνιόν του δηλοῖ, ὅτι μετὰ τρεῖς ἡμέρας θὰ τὸν ἀποκεφαλίσῃ ὁ Φαραὼ, καὶ τὸ σῶμά του κρεμασμένον θὰ καταφάγωσι τὰ ὄρνεα. Τῷ ὄντι, τὴν τρίτην ἡμέραν, ἑορτάζων ὁ Φαραὼ γενέθλια, ἡμέραν δωρεῶν καὶ χαρίτων, τὸν μὲν ἀρχιοινοχόον ἀποφυλακίσας κατέστησε πάλιν εἰς τὴν ἀρχὴν, τὴν ὁποίαν εἶχε, τὸν δὲ ἀρχισιτοποιὸν ἐκρέμασεν. Ὁ ἀρχιοινοχόος ὅμως φαίνεται ὅτι ἐκ τῆς χαρᾶς του ἐλησμόνησε τὸν Ἰωσήφ.

Παρατηρήσεις.

Ὁ Θεὸς δὲν ἐγκαταλείπει τοὺς εὐσεβεῖς καὶ ἐὰν εἰς μεγάλας δυστυχίας περιπέσωσι· μάλιστα ὑψώνει αὐτοὺς, ὡς τὸν Ἰωσὴφ καὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ Πετεφρῆ καὶ εἰς τὸ δεσμωτήριον ὕστερον. Διὰ τῆς θείας βοηθείας εὐκόλως δύναταί τις νὰ ἀποφεύγῃ πάντα πειρασμὸν, οὕτω ὁ Ἰωσὴφ ἐφέρθη τιμίως εἰς τὸν οἶκον τοῦ Πετεφρῆ καὶ δὲν ἡμάρτησεν. Οἱ κακοὶ δὲν λείπουσιν ἐκ τοῦ κόσμου· ὅθεν πρέπει νὰ προσέχωμεν νὰ μὴ περιπίπτωμεν εἰς τὰς παγίδας αὐτῶν.

§ 16. Δόξα τοῦ Ἰωσήφ. (Γεν. ΜΑ.)

Δύο ἔτη μετὰ τὴν ἀνωτέρω τύχην τοῦ ἀρχισιτοποιοῦ καὶ τοῦ ἀρχιοινοχόου, εἶδεν ὁ Φαραὼ τὰ ἑξῆς ἐνύπνια. Πρῶτον ὅτι ἀνέβησαν ἐκ τοῦ ποταμοῦ τῆς Αἰγύπτου Νείλου ἑπτὰ παχεῖαι βόες, κατόπιν δὲ αὐτῶν ἀνέβησαν ἄλλαι ἑπτὰ ἰσχναὶ καὶ κατέφαγον τὰς πρώτας ἑπτὰ παχείας καὶ πάλιν ἔμειναν ἰσχναί. Δεύτερον δὲ ἀνεφύησαν ἑπτὰ στάχυες καλοὶ καὶ ἐκλεκτοί, καὶ τούτους κατέπιον ἄλλοι ἑπτὰ λεπτοὶ καὶ ἄθλιοι, κατόπιν φυέντες. Ἐγερθεὶς ὁ Φαραὼ, ἐκάλεσεν ὅλους τοὺς μάντεις καὶ τοὺς σοφοὺς τῆς Αἰγύπτου, ἀλλ' οὐδεὶς ἠδυνήθη νὰ ἐξηγήσῃ τὰ ἐνύπνιά του. Ὁ ἀρχιοινοχόος, ἐνθυμηθεὶς τότε τὸν Ἰωσὴφ, διηγήθη εἰς τὸν Φαραὼ τὰ περὶ αὐτοῦ. Ὅθεν εὐθὺς προσεκλήθη ὁ Ἰωσὴφ ἐνώπιον τοῦ βασιλέως. Ἀκούσας δὲ τὴν διήγησιν τῶν ἐνυπνίων εἶπεν, Αἱ ἑπτὰ βόες αἱ καλαὶ, καὶ οἱ ἑπτὰ στάχυες οἱ καλοὶ δηλοῦσιν ἑπτὰ ἔτη εὐθηνίας πολλῆς πλήρη· αἱ ἑπτὰ βόες αἱ ἰσχναὶ καὶ οἱ ἑπτὰ στάχυες οἱ λεπτοὶ σημαίνουσιν ἑπτὰ ὕστερον ἔτη λιμοῦ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Συνεβούλευσε δὲ τὸν Φαραὼ νὰ διορίσῃ ἄνδρα φρόνιμον καὶ συνετὸν ἐπιστάτην εἰς ὅλην τὴν Αἴγυπτον, νὰ συνάξῃ τὸν πλεονάζοντα σῖτον τῆς εὐτυχίας, διὰ νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς τὰ ἑπτὰ ἔτη τῆς ἀφορίας. Οἱ λόγοι τοῦ Ἰωσὴφ ἤρεσαν εἰς τὸν Φαραώ· ὅθεν κατέστησεν αὐτὸν ἄρχοντα δεύτερον μετὰ τὸν ἑαυτόν του εἰς πᾶσαν τὴν Αἴγυπτον· τὸν ἐφόρεσε τὸ ἴδιόν του δακτυλίδιον καὶ, ἐνδύσας αὐτὸν λαμπρὰν στολὴν καὶ θέσας περιδέραιον χρυσοῦν περὶ τὸν λαιμόν του, ἀνεβίβασεν αὐτὸν εἰς τὴν δευτέραν βασιλικὴν ἅμαξαν καὶ διὰ κηρύκων ἀνέδειξεν αὐτὸν κύριον πάσης γῆς Αἰγύπτου.

Παρατηρήσεις.

Ὁ τῆς δυστυχίας ἢ τῆς εὐτυχίας καιρὸς ἔρχεται κατὰ πρόνοιαν Θεοῦ.

Οἱ σοφοὶ καὶ πεπαιδευμένοι δὲν ἐμποροῦσι νὰ λύωσι τὰς ἐκφράσεις τῆς θείας βουλῆς. Οἱ εὐσεβεῖς ὅμως καὶ πιστοὶ τοῦ Κυρίου ἐννοοῦσι καὶ τὰς εἰκονικῶς παριστανομένας βουλὰς αὐτοῦ, ὡς ὁ Ἰωσὴφ ἐννόησε καὶ ἐξήγησε τὰ ἐνύπνια τοῦ Φαραώ.

Ὅταν ἔχωμεν εὐθηνίαν, πρέπει νὰ ἤμεθα οἰκονόμοι, ἵνα μὴ στερώμεθα τῶν ἀναγκαίων, ἂν δυστυχία ἐπέλθῃ.

Ὁ δίκαιος ἐπὶ τέλους λαμβάνει τὴν θέσιν του. Ὁ Ἰωσὴφ δὲν ἠδημόνησε πρὸς τὸν Θεὸν δι' ὅσα ἔπαθεν· οὕτως ἐδικαιώθη ἐπὶ τέλους.

§ 17. Ἔλευσις ἀδελφῶν Ἰωσὴφ εἰς Αἴγυπτον.

(Γεν. ΜΒ. ΜΓ. ΜΔ.)

Κατὰ τὰ ἐνύπνια τοῦ Φαραὼ, μετὰ ἑπταετῆ εὐθηνίαν, ἦλθεν ἡ ἑπτὰ ἔτη διαρκέσασα σιτοδεία, ἥτις ἔφθασε καὶ μέχρι τῆς Χαναάν, ὅπου ἐκατοίκει ὁ Ἰακώβ. Κατὰ τὰ ἑπτὰ δυστυχῆ ἔτη ὁ Ἰωσὴφ ἤνοιξε τὰς ἀποθήκας, ὅπου ἐφύλαττε τὰ περισσεύματα δι' οἰκονομίας, καὶ ἐχορήγει σῖτον εἰς τοὺς ἐρχομένους ν' ἀγοράζωσι. Μαθὼν ὁ Ἰακὼβ ὅτι πωλεῖται σῖτος εἰς Αἴγυπτον, ἀπέστειλεν ἐκεῖ τοὺς υἱούς του νὰ ἀγοράσωσι, κρατήσας μόνον τὸν Βενιαμίν, ὅστις ἦτο ὁ νεώτατος πάντων. Ἐλθόντες οἱ υἱοὶ Ἰακὼβ πρὸς τὸν Ἰωσὴφ ἐπροσκύνησαν αὐτὸν, ἀλλὰ δὲν τὸν ἐγνώρισαν, ἐν ᾧ αὐτὸς πάραυτα ἀνεγνώρισε τοὺς ἀδελφούς του, χωρὶς ὅμως νὰ τὸ ἀποδείξῃ. Ὁ Ἰωσὴφ προσποιούμενος ὅτι θεωρεῖ αὐτοὺς ὡς κατασκόπους, διέταξε νὰ τοὺς φυλακίσωσιν. Αὐτοὶ εἶπαν, ὅτι εἶναι δώδεκα ἀδελφοὶ εἰρηνικοὶ καὶ οὐχὶ κατάσκοποι, καὶ ὅτι ὁ μὲν νεώτατος ἔμεινε παρὰ τῷ πατρὶ, ὁ δὲ ἄλλος δὲν ὑπάρχει. Ὁ Ἰωσὴφ τότε προστάσσει νὰ στείλωσιν ἕνα ἐξ αὐτῶν νὰ φέρῃ τὸν νεώτατον ἀδελφόν· ὡς ἤκουσαν τοῦτο, εἶπον ἑβραϊστὶ μεταξύ των, «Διατελοῦμεν εἰς ἁμαρτίαν διὰ τὸν ἀδελφόν μας Ἰωσὴφ» καὶ ἄλλα. Ἀ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κούσας ταῦτα ὁ Ἰωσὴφ, ὅστις ἐπροσποιεῖτο ὅτι δὲν γνωρίζει τὴν διάλεκτόν των, καὶ συγκινηθεὶς παρεμέρισε καὶ ἔκλαυσε. Τελευταῖον κρατήσας τὸν Συμεών, ἀπέστειλε τοὺς λοιποὺς πρὸς τὸν πατέρα των, διατάξας τοὺς ἀνθρώπους του νὰ γεμίσωσι τοὺς σάκκους των σῖτον καὶ κρυφίως νὰ δέσωσι τὰ χρήματά των εἰς τὸν σάκκον ἑκάστου. Ὅτε ἦλθον εἰς τὸν πατέρα των καὶ εὗρον τὸ ἀργύριόν των εἰς τοὺς σάκκους ἐταράχθησαν αὐτοί τε καὶ ὁ πατήρ των. Ἀφ' οὗ δὲ ἐτελείωσεν ὁ σῖτος, ὁ Ἰακὼβ ἀπέστειλε πάλιν εἰς Αἴγυπτον τὰ τέκνα του ν' ἀγοράσωσιν. Οὗτοι δὲ δὲν ἠθέλησαν νὰ καταβῶσιν εἰς Αἴγυπτον ἄνευ τοῦ Βενιαμὶν, φοβούμενοι τὸν Ἰωσήφ. Ὁ Ἰακὼβ ἐπείσθη, ἐγγυηθέντος τοῦ υἱοῦ του Ἰούδα, καὶ ἔστειλε μετ' αὐτῶν καὶ τὸν Βενιαμίν. Ἅμα δ' ἐλθόντες εἰς Αἴγυπτον, παρέδοσαν εἰς τὸν οἰκονόμον τοῦ Ἰωσὴφ τὸ ἀργύριον, τὸ ὁποῖον εὗρον εἰς τοὺς σάκκους των· ἀλλ' αὐτὸς δὲν τὸ ἐδέχθη, εἰπών, «Ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ὑμῶν ἔδωκεν εἰς ὑμᾶς θησαυροὺς εἰς τοὺς σάκκους.» Ὁ Ἰωσὴφ ἐδέχθη αὐτοὺς μετὰ χαρᾶς, εἰς δὲ τὸν ὁμομήτριον ἀδελφόν του Βενιαμὶν εἶπεν, «Ὁ Θεὸς ἐλεήσαι σε, τέκνον»· συνταραχθεὶς δὲ καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ δωμάτιόν του ἔκλαυσεν· ὕστερον παρεκάθισεν αὐτοὺς εἰς συμπόσιον κατὰ τὴν τάξιν τῆς ἡλικίας των, διὰ τὸ ὁποῖον ἠπόρουν.

Παρατηρήσεις.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω βλέπομεν, ὅτι ἐπηλήθευσε τὸ ἐνύπνιον τοῦ Ἰωσὴφ, ὅτι οἱ ἀδελφοί του ἤθελον τὸν προσκυνήσει. Ὁ Θεὸς γνωρίζει τὰ πάντα πρὶν γείνωσιν.

Ὅταν περιερχώμεθα εἰς κινδύνους, τότε ἐνθυμούμεθα τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, ὡς οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Ἰωσὴφ ἐνθυμήθησαν τὸ κακὸν, τὸ ὁποῖον ἔκαμαν εἰς τὸν Ἰωσήφ. Ἀξιομίμητος εἶναι ἡ πραότης καὶ ἡ ἀμνησικακία τοῦ Ἰωσὴφ πρὸς τοὺς ἀδελφούς του, ὅστις οὐ μόνον τοὺς ἐσυγχώρησεν, ἀλλὰ καὶ ἔκλαυσεν ἐκ συγκινήσεως ἰδὼν αὐτοὺς ζῶντας καὶ εὐεργετουμένους παρ' αὐτοῦ.

§ 18. Φανέρωσις τοῦ Ἰωσὴφ εἰς τοὺς ἀδελφούς του.

(Γεν. ΜΔ. ΜΕ.)

Ὅτε ἠθέλησαν οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Ἰωσὴφ νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς τὰ ἴδια, προσέταξεν οὗτος τὸν οἰκονόμον νὰ γεμίσῃ τοὺς σάκκους των καὶ νὰ θέσῃ πάλιν ἐντὸς αὐτῶν καὶ τὸ ἀργύριον ἑκάστου. Εἰς δὲ τοῦ Βενιαμὶν τὸν σάκκον προσέταξε νὰ βάλῃ μετὰ τοῦ ἀργυρίου του καὶ τὸ ἀργυροῦν ποτήριον. Τὸ πρωΐ, καθὼς ἀνεχώρησαν, διέταξεν ὁ Ἰωσὴφ τὸν οἰκονόμον του νὰ τοὺς καταδιώξῃ· καταλαβὼν δὲ οὕτω αὐτοὺς τοὺς ἤλεγξε, διότι ἔκλεψαν τάχα τὸ ἀργυροῦν ποτήριον τοῦ Ἰωσήφ. Αὐτοὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δὲ μὴ ἔχοντες εὕδησιν τῶν γενομένων εἶπον, Εἰς ὅντινα εὑρεθῇ τὸ ποτήριον, ἂς θανατωθῇ καὶ ἡμεῖς ἂς γενῶμεν δοῦλοι τοῦ κυρίου ἡμῶν. Γενομένης ἐρεύνης καὶ εὑρεθέντος τοῦ ποτηρίου εἰς τὸν σάκκον τοῦ Βενιαμὶν, ἔσχισαν τὰ φορέματά των καὶ ἐπέστρεψαν εἰς τὴν πόλιν· ὁ Ἰωσὴφ τοὺς ἤλεγξε διὰ τὸ γεγονὸς, οὗτοι δὲ ἔμειναν ἄναυδοι, ὁ δὲ Ἰούδας εἶπεν εἰς τὸν Ἰωσὴφ, ὅτι μένουσι παρ' αὐτῷ δοῦλοι πάντες. Ὁ Ἰωσὴφ ἀποκρίνεται, ὅτι μόνον ἐκεῖνος, εἰς τὸν ὁποῖον εὑρέθη τὸ ποτήριον νὰ μείνῃ δοῦλος, καὶ οἱ ἄλλοι ν' ἀπέλθωσι. Τότε ὁ Ἰούδας τοῦ λέγει νὰ κρατήσῃ αὐτὸν καὶ ν' ἀφήσῃ τὸν Βενιαμὶν, διότι ὁ γέρων πατήρ των θὰ ἀποθάνῃ ἐκ τῆς λύπης, ἂν μὴ ἐπανέλθῃ ὁ Βενιαμίν. Ὁ Ἰωσὴφ μὴ δυνηθεὶς νὰ κρατηθῇ περισσότερον, ἐγνωρίσθη εἰς τοὺς ἀδελφούς του, ἠρώτησε περὶ τῆς ὑγείας τοῦ πατρός του, κατεφίλησε τὸν Βενιαμὶν, καὶ ἀπέστειλεν ὅλους μὲ δῶρα πρὸς τὸν πατέρα του, καὶ παρήγγειλε νὰ ἔλθωσι μετ' αὐτοῦ καὶ τῶν οἰκογενειῶν των καὶ τῶν πραγμάτων των νὰ κατοικήσωσιν εἰς Αἴγυπτον. Ἔστειλε δὲ καὶ ὁ Φαραὼ, μαθὼν τὰ γενόμενα, ἁμάξας διὰ νὰ μεταφέρωσι τὸν Ἰακὼβ καὶ τοὺς περὶ αὐτόν. Ὁ δὲ Θεὸς εἶπεν εἰς τὸν Ἰακὼβ νὰ μὴ φοβηθῇ νὰ ὑπάγῃ εἰς Αἴγυπτον καὶ ὑπεσχέθη, ὅτι πάλιν θὰ φέρῃ αὐτὸν εἰς Χαναάν.

Ὁ Ἰακὼβ, πρὶν ἢ ἀναχωρήσῃ εἰς Αἴγυπτον, προσέφερε θυσίαν εἰς τὸν Θεὸν, ὁ Θεὸς δὲ ἐνίσχυσεν αὐτὸν νὰ κατέλθῃ εἰς Αἴγυπτον. Οὕτω κατῆλθον πάντες εἰς Αἴγυπτον, συμποσούμενοι εἰς ἑβδομήκοντα πέντε ψυχάς. Ὁ Ἰωσὴφ ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς πρὸς οἴκησιν ἀρίστην γῆν, τὴν Ῥαμεσσῆ ὀνομαζομένην, καὶ τοὺς ἐπεμελεῖτο, παρέχων εἰς αὐτοὺς ἄφθονα πάντα τὰ ἀναγκαῖα.

Παρατηρήσεις.

Ὁ Θεὸς, φροντίζων ἀείποτε διὰ τοὺς εὐσεβεῖς εἰς τὰς γενικὰς δυστυχίας, ἰδοὺ ἔλαβε πρόνοιαν περὶ τοῦ Ἰακὼβ, καταστήσας τὸν Ἰωσὴφ ἄρχοντα ἐν Αἰγύπτῳ.

Ὁ Θεὸς δύναται νὰ στρέψῃ εἰς ἀγαθὸν τὰ κακὰ ὑπολαμβανόμενα· τοῦτο εἶπεν ὁ Ἰωσὴφ εἰς τοὺς ἀδελφούς του, «Ὑμεῖς ἐβουλεύσασθε κατ' ἐμοῦ εἰς πονηρὰ, ὁ δὲ Θεὸς ἐβουλεύσατο περὶ ἐμοῦ εἰς ἀγαθά».

Ἀπέδωκε δὲ καλὸν ἀντὶ κακοῦ εἰς τοὺς ἀδελφούς του, καὶ οὕτω ὀφείλομεν νὰ ποιῶμεν καὶ ἡμεῖς πρὸς πάντα ἄνθρωπον.

§ 19. Θάνατος τοῦ Ἰακὼβ καὶ τοῦ Ἰωσήφ.
(Γεν. ΜΘ. Ν.)

Ὁ Ἰακὼβ υἱοθέτησεν ἐν Αἰγύπτῳ τοὺς δύο υἱοὺς τοῦ Ἰωσὴφ, τὸν Ἐφραὶμ καὶ τὸν Μανασσῆ, καὶ εὐλόγησεν αὐτούς· εἶπε δὲ εἰς τὸν Ἰωσὴφ, Ἰδοὺ ἐγὼ ἀποθνήσκω· ὁ Θεός μου θὰ ἦναι μὲ σᾶς, καὶ θὰ σᾶς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐπιστρέψῃ ἐντεῦθεν εἰς τὴν γῆν τῶν πατέρων σας (δηλαδὴ τὴν Χαναάν.)
Ἔπειτα καλέσας ὁ Ἰακὼβ τοὺς υἱούς του ὅλους ηὐλόγησεν αὐτοὺς, χωριστὰ ἕκαστον. Ἀξιοσημείωτος δὲ εἶναι ἡ πρὸς τὸν Ἰούδαν εὐλογία αὐτοῦ αὕτη, ἥτις ἦτο προφητεία περὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, «Οὐκ ἐκλείψει ἄρχων ἐξ Ἰούδα καὶ ἡγούμενος ἐκ τῶν μηρῶν αὐτοῦ, ἕως ἂν ἔλθῃ ᾧ ἀπόκειται· καὶ αὐτὸς προσδοκία ἐθνῶν». Μετὰ τὴν εὐλογίαν τῶν τέκνων, ἀπέθανεν ὁ Ἰακὼβ ἑκατὸν τεσσαράκοντα ἑπτὰ ἐτῶν· παρήγγειλε δὲ νὰ τὸν θάψωσιν εἰς Χαναάν, ἐκεῖ ὅπου ἐτάφη ὁ Ἀβραὰμ καὶ ἡ Σάῤῥα, ὁ Ἰσαὰκ καὶ ἡ Ῥεβέκκα καὶ ἡ Λεία. Ὁ Ἰωσὴφ ἐζήτησεν ἄδειαν παρὰ τοῦ Φαραὼ καὶ ἀνέβη μετὰ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ καὶ πάντες οἱ οἰκεῖοι αὐτοῦ καὶ Αἰγύπτιοι ἄρχοντες εἰς Χαναὰν καὶ ἔθαψαν τὸν πατέρα αὐτοῦ, πενθήσαντες ἑπτὰ ἡμέρας. Ὅτε ἐπέστρεψαν εἰς Αἴγυπτον, ἐφοβήθησαν οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Ἰωσὴφ μὴ μνησικακήσῃ καὶ ἐζήτησαν συγχώρησιν παρ' αὐτοῦ ἐξ ὀνόματος τοῦ Ἰακώβ. Ὁ Ἰωσὴφ κλαύσας ἐβεβαίωσεν αὐτούς, ὅτι θὰ τοὺς ἀγαπᾷ καὶ θὰ τοὺς βοηθῇ. Γενόμενος δὲ ὁ Ἰωσὴφ ἐτῶν ἑκατὸν δέκα καὶ προαισθανθεὶς τὸν θάνατόν του, εἶπεν εἰς τοὺς ἀδελφούς του, ὅτι θὰ ἐπανέλθωσιν εἰς Χαναὰν καὶ ὥρκισεν αὐτοὺς νὰ λάβωσι τότε μεθ' ἑαυτῶν τὰ ὀστᾶ του καὶ οὕτως ἀπέθανεν ἐν εἰρήνῃ.

Παρατηρήσεις.

Ὀφείλομεν νὰ φυλάττωμεν τὰς παραγγελίας τῶν γονέων ἡμῶν οὐ μόνον ζώντων, ἀλλὰ καὶ μετὰ θάνατον.

Ὁ πάγκαλος Ἰωσὴφ ὑποδεικνύει εἰς ἡμᾶς τύπον βίου ἐναρέτου καὶ εὐσεβοῦς. Ἂς γείνωμεν σώφρονες, φιλάδελφοι, ἀμνησίκακοι, συμπαθητικοί, ὑπομονητικοὶ καὶ χρηστοὶ ὡς ὁ Ἰωσήφ· οὕτως ὁ Θεὸς θὰ ἦναι μὲ ἡμᾶς πανταχοῦ καὶ εἰς ὅλας τὰς περιστάσεις τῆς ζωῆς ἡμῶν βοηθὸς καὶ ὑπερασπιστής. Ὅταν γενῶμεν τοιοῦτοι, οὐ μόνον εἰς ἡμᾶς αὐτοὺς, ἀλλὰ καὶ εἰς πολλοὺς ἄλλους θὰ ἤμεθα χρήσιμοι, ὡς ἔγεινεν ὁ Ἰωσὴφ εἰς ὅλον τὸ γένος αὐτοῦ.

§ 20. Ἡ ἐν Αἰγύπτῳ δουλεία τῶν Ἰσραηλιτῶν καὶ ὁ Μωϋσῆς. (Ἔξοδος Α. Β.)

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἰωσὴφ καὶ τοῦ ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ Φαραὼ, ἤρχισεν ἄλλος νέος Φαραὼ (βασιλεὺς) νὰ φοβῆται τὴν αὔξησιν τοῦ πληθυσμοῦ τῶν εἰς Αἴγυπτον παροικούντων Ἰσραηλιτῶν· ὅθεν ἀπεφασίσθη νὰ καταθλίβωσιν αὐτοὺς μὲ ἀγγαρείας καὶ βαρύτατα ἔργα, διορίζοντες καὶ σκληροὺς καὶ ἀπανθρώπους ἐπιστάτας τῶν ἔργων, ἀλλὰ καὶ οὕτω οἱ Ἑβραῖοι ἐπληθύνοντο. Ὁ Φαραὼ τότε προσέταξε

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὰς μαίας τῶν Ἑβραίων νὰ φονεύωσι πᾶν γεννώμενον ἀρσενικὸν παιδίον, ὅταν μαιῶνται τὰς Ἑβραίας. Αἱ μαῖαι, φοβούμεναι τὸν Θεὸν, δὲν ἐξετέλουν τὸ προσταχθὲν ἀνοσιούργημα, ἔλεγον δὲ ὅτι αἱ Ἑβραῖαι τίκτουσι πρὶν καταφθάσωσιν αὗται. Τότε ὁ Φαραὼ διέταξε νὰ ῥίπτηται εἰς τὸν ποταμὸν πᾶν ἄρσεν γεννώμενον ἐξ αὐτῶν. Ἡ Ἑβραία Ἰωχαβὲθ, γυνὴ τοῦ Ἀβραὰμ, τέξασα ἄῤῥεν, ἔθηκεν αὐτὸ εἰς ἀσφαλτωμένην θίβην (θήκην) καὶ τὸ ἔβαλεν εἰς τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ. Καταβᾶσα ἡ θυγάτηρ τοῦ Φαραὼ εἰς τὸν ποταμὸν νὰ λουσθῇ καὶ εὑροῦσα τὸ τέκνον, ἐπῆρεν αὐτὸ καὶ τὸ ἔδωκε νὰ τὸ θρέψῃ αὐτὴ ἡ μήτηρ του, τὴν ὁποίαν ἐπρομήθευσεν εἰς τὴν βασιλόπαιδα ἡ παραφυλάττουσα τὴν θίβην ἀδελφὴ τοῦ παιδίου. Ἀφ' οὗ ἐμεγάλωσεν ὀλίγον τὸ παιδίον, τὸ παρέλαβεν ἡ θυγάτηρ τοῦ Φαραὼ ὡς υἱόν της, καὶ ὠνόμασεν αὐτὸ Μωϋσῆν. Ἀφ' οὗ ἐμεγάλωσεν ὁ Μωϋσῆς, γνωρίσας τὴν καταγωγήν του, ἐθλίβετο διὰ τὰ δυστυχήματα τῶν ὁμογενῶν του. Ἰδὼν δέ ποτε Αἰγύπτιον δέροντα Ἑβραῖον, ἐθανάτωσεν αὐτόν· φοβηθεὶς δὲ ὁ Μωϋσῆς τὸν Φαραὼ, ὅστις μαθὼν τὸ γεγονὸς ἐζήτει νὰ φονεύσῃ αὐτὸν, ἔφυγεν εἰς τὴν ἔρημον, εἰς γῆν Μαδιὰμ, καὶ ἐκεῖ λαβὼν γυναῖκα τὴν Σεπφώραν, θυγατέρα τοῦ Ἰοθὸρ ἱερέως τῆς Μαδιὰμ, ἔβοσκε τὰ πρόβατα τοῦ πενθεροῦ του.

Παρατηρήσεις.

Αἱ εὐεργεσίαι ταχέως ὑπὸ ἀχαρίστων λησμονοῦνται, οὕτω οἱ Αἰγύπτιοι ἐλησμόνησαν πλέον τὸν εὐεργέτην των Ἰωσὴφ, καὶ ἐτυράννουν τοὺς Ἑβραίους.

Τὸ παράδειγμα τῶν μαιῶν διδάσκει ἡμᾶς, ὅτι πρέπει νὰ φοβώμεθα τὸν Θεὸν μᾶλλον παρὰ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ν' ἀποφεύγωμεν τὰς κακὰς πράξεις.

Ὁ Θεὸς φυλάττει πάντοτε καὶ σώζει ἀπὸ παντὸς κινδύνου ἐκεῖνον, ὅστις μέλλει νὰ χρησιμεύσῃ εἰς μέγα τι καὶ γενικὸν καλόν.

§ 21. Ἱστορία τοῦ Ἰώβ.

Εἰς τὴν Αὐσῖτιδα χώραν ἔζη κατὰ τοὺς χρόνους περίπου τούτους ἄνθρωπός τις εὐσεβὴς, ὀνομαζόμενος Ἰώβ. Ἦτο δὲ πλουσιώτατος καὶ εἶχεν ἑπτὰ υἱοὺς καὶ ἑπτὰ θυγατέρας, οἵτινες ἠγάπων ἀλλήλους καὶ ἐφιλεύοντο ἀμοιβαίως. Ὁ πατὴρ δὲ αὐτῶν προσέφερε θυσίας εἰς τὸν Κύριον ὑπὲρ τῶν τέκνων του, φοβούμενος μήπως κατὰ διάνοιαν ἁμαρτάνωσιν εἰς τὰς εὐθυμίας των.

Ὁ μακάριος οὗτος ἄνθρωπος ὑπεβλήθη, κατὰ θείαν παραχώρησιν, διὰ νὰ δοκιμασθῇ ἡ εὐσέβειά του, εἰς τρομερὰ δυστυχήματα.

Κατ' ἀρχὰς λῃστρική τις συμμορία ἥρπασε τὰ ζεύγη τῶν βοῶν καὶ τοὺς ὄνους του· ὕστερον δὲ πυρκαϊὰ κατέστρεψε τὰ ποίμνιά του, καὶ ἱππεῖς ἐπῆραν τὰς καμήλους του καὶ ἀπέκτειναν τοὺς ὑπηρέτας του.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἄνεμος δὲ σφοδρὸς κατέρριψε τὸν οἶκον ὅπου ἦσαν συνηθροισμένα καὶ συνέτρωγον τὰ τέκνα του πάντα, καὶ καταπλακωθέντα ἀπέθαναν ὑπὸ τὰ ἐρείπια. Μαθὼν ταῦτα πάντα ὁ Ἰὼβ ἔσχισε τὰ ἐνδύματά του, ἔκειρε τὴν κόμην τῆς κεφαλῆς του καὶ πεσὼν κατὰ γῆς εἰς προσκύνησιν τοῦ Θεοῦ λέγει, «Ὁ Κύριος τὰ ἔδωκεν, ὁ Κύριος τὰ ἐπῆρε, ἂς ἦναι τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου εὐλογημένον.»

Ἡ δοκιμασία τῆς πίστεως τοῦ Ἰὼβ ἐξετάθη καὶ μέχρι τοῦ σώματός του, προσβληθέντος ὑπὸ πληγῶν ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν, τὰς ὁποίας ἔξεε μὲ ὄστρακον, καθήμενος ἐπάνω εἰς τὴν κοπρίαν ἔξωθεν τῆς πόλεως. Ἡ γυνή του, ἰδοῦσα αὐτὸν εἰς τοιαύτην κατάστασιν, τὸν παρεκίνησε νὰ εἴπῃ λόγον κατὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ν' ἀποθάνῃ· ὁ ὑπομονητικὸς ὅμως Ἰὼβ ἀπεκρίθη, «Ἐλάλησας ὡς μία τῶν ἀφρόνων γυναικῶν· ἀφ' οὗ τὰ ἀγαθὰ ἐδέχθημεν ἐκ χειρὸς Κυρίου, δὲν θέλεις νὰ ὑποφέρωμεν καὶ τὰ κακά;»

Φίλοι τοῦ Ἰὼβ ἐλθόντες πρὸς αὐτὸν καὶ ἰδόντες τὴν ἀθλιωτάτην αὐτοῦ κατάστασιν, ἔμειναν ἐπὶ ἑπτὰ ἡμέρας ἄφωνοι. Ὁ Ἰὼβ, συγκινηθεὶς τότε κατηράσθη τὴν ἡμέραν τῆς γεννήσεώς του, ὅπερ ἦτο πλάγιόν τι παράπονον πρὸς τὸν Θεόν.

Τότε οἱ φίλοι του ἤρχισαν διαλόγους μετ' αὐτοῦ, ζητοῦντες νὰ ἀποδείξωσιν ὅτι ἐξ ἁμαρτιῶν πάσχει. Ἐλθὼν ὕστερον ἄλλος κατέκρινε τὸν Ἰὼβ, νομίσαντα ὅτι δὲν ἡμάρτησεν. Ἔρχεται τότε φωνὴ οὐρανόθεν ἐξελέγχουσα τὸν Ἰὼβ καὶ αὐτούς. Ὁ Ἰὼβ αἰσθανθεὶς τὴν παρεκτροπήν του, ἐζήτησεν εὐθὺς συγχώρησιν παρὰ τοῦ Κυρίου. Μετὰ ταῦτα ηὐδόκησεν ὁ Θεὸς νὰ ἐπιφέρῃ θεραπείαν εἰς τὰ παθήματα τοῦ θεράποντος αὐτοῦ. Ὅθεν ἐθεράπευσεν αὐτὸν καὶ ἔδωκεν εἰς αὐτὸν διπλάσια τῶν ὅσων ἀπώλεσεν. Ἀπέκτησε πάλιν υἱοὺς ἑπτὰ καὶ θυγατέρας τρεῖς καὶ ποίμνια διπλάσια τῶν ὅσων πρὸ τῆς δοκιμασίας του εἶχεν. Οὕτως ὁ Κύριος ηὐλόγησε τὰ ἔσχατα τοῦ Ἰὼβ πλεῖον ἢ τὰ προτερινά του. Ἔζησε δὲ ὁ Ἰὼβ ἑκατὸν τεσσαράκοντα ἔτη μετὰ τὴν πληγὴν ταύτην. Ὅλα δὲ τῆς ζωῆς του τὰ ἔτη ἔγειναν 248, καὶ εἶδεν ἐγγόνους αὐτοῦ μέχρι τῆς τετάρτης γενεᾶς.

Παρατηρήσεις.

Ἐκ τῆς ἀνωτέρω ἱστορίας μανθάνομεν ὅτι ὁ Θεὸς παραχωρεῖ ἐνίοτε νὰ δοκιμάζωνται καὶ αὐτοὶ οἱ ὁμολογουμένως εὐσεβεῖς, διὰ νὰ ἀποδεικνύηται, ὅτι δὲν εἶναι τοιοῦτοι μόνον ὅταν εὐτυχῶσι παρὰ Θεοῦ.

Ὅταν δὲ δοκιμασθῇ ἡ πίστις διὰ πολλῶν δοκιμασιῶν, ὁ Θεὸς ἀνταμείβει τοὺς παθόντας καὶ παρ' αὐτοῦ τὴν ἴασιν τῶν παθημάτων προσδοκῶντας.

Ὁ χριστιανὸς δὲν πρέπει νὰ ἀπελπίζηται καὶ νὰ μικροψυχῇ ὅταν περιπίπτῃ εἰς συμφορὰς καὶ ταλαιπωρίας. Ὁ Ἀπόστολος Ἰάκωβος (Α, 12) λέγει, «Μακάριος ἀνὴρ ὃς ὑπομένει πειρασμόν.»

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἀξιοσημείωτον προφητικὸν λόγον περὶ τοῦ Μεσσίου εἶπεν ὁ Ἰὼβ πάσχων (Κεφ. ΙΘ', 25), «Οἶδα γὰρ ὅτι ἀένναός ἐστιν ὁ ἐλκύειν με μέλλων ἐπὶ γῆς· ἀναστήσει δέ μοι τὸ δέρμα τὸ ἀναντλοῦν ταῦτα.»

§ 22. Σκλήρυνσις τῆς καρδίας Φαραώ.
(Ἐξ. Γ. ΙΑ.)

Βόσκων ὁ Μωϋσῆς τοῦ Ἰοθὸρ τὰ πρόβατα, καὶ μιᾷ τῶν ἡμερῶν εὑρεθεὶς εἰς τὸ ὄρος Χωρὴβ ἐν τῇ ἐρήμῳ Σινᾷ, εἶδε βάτον καιομένην καὶ μὴ καταφλεγομένην. Ἐκ τῆς βάτου ταύτης εἶπεν εἰς αὐτὸν Κύριος ὁ Θεός, «Εἶδον τὰ δυστυχήματα τοῦ λαοῦ μου εἰς Αἴγυπτον καὶ κατέβην νὰ τὸν ἀπελευθερώσω.» Προσέταξε δὲ τὸν Μωϋσῆν νὰ γνωστοποιήσῃ τοῦτο εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας καὶ τὸν Φαραὼ, καὶ νὰ ἐξαγάγῃ τὸν λαὸν ἐκ γῆς Αἰγύπτου. Ὁ Μωϋσῆς ἐδίστασε, θεωρήσας ἑαυτὸν ἀνάξιον τοιαύτης ἀποστολῆς· ὁ Θεὸς ὅμως ἔδωκεν εἰς αὐτὸν ἐξουσίαν νὰ ποιῇ σημεῖα καὶ θαύματα, καὶ διὰ νὰ βεβαιώσῃ αὐτὸν μετέβαλε τὴν μὲν ποιμενικὴν ῥάβδον του εἰς ὄφιν, καὶ πάλιν μετεποίησεν αὐτὴν εἰς ῥάβδον, τὴν δὲ χεῖρά του ἔκαμε λεπρὰν, καὶ πάλιν ἰάτρευσεν αὐτὴν, καὶ εἶπε νὰ κάμῃ τὰ αὐτὰ διὰ νὰ γείνῃ πιστευτὴ ἡ θεία ἀποστολή του εἰς Αἴγυπτον. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο ἰσχνόφωνος καὶ βραδύγλωσσος, ἔδωκεν εἰς αὐτὸν ὁ Θεὸς βοηθὸν τὸν εὐγλωττον ἀδελφόν του Ἀαρών.

Ὅτε ἤκουσεν ὁ Φαραὼ παρ' αὐτῶν ἐλθόντων τὴν διαταγὴν τοῦ Θεοῦ, τοῦ νὰ ἐπιτραπῇ εἰς τοὺς Ἑβραίους νὰ ἐξέλθωσιν εἰς τὴν ἔρημον νὰ λατρεύσωσι Κύριον τὸν Θεὸν αὐτῶν, ἐσκλήρυνε τὰ ἔργα των καὶ ἐκακοποίει αὐτοὺς περισσότερον. Ὁ Μωϋσῆς ἔκαμεν ἐνώπιον τοῦ Φαραὼ τὸ θαῦμα τῆς ῥάβδου, ἀλλ' αὐτὸς, ἐπειδὴ καὶ οἱ Αἰγύπτιοι μάγοι ἔκαμαν τὸ αὐτὸ, δὲν ἐπείσθη. Ὅθεν ὁ Θεὸς ἀπέστειλε διὰ τοῦ Μωϋσέως ἐπὶ Φαραὼ δέκα βαρείας πληγὰς εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἐξ ὧν δὲν ἔπαθον μόνον οἱ εἰς γῆν Γεσὲμ οἰκοῦντες Ἑβραῖοι. Καθ' ἑκάστην πληγὴν ὁ Φαραὼ ὑπέσχετο ν' ἀφήσῃ τὸν λαὸν νὰ ἐξέλθῃ, ἀλλὰ ἅμα παρερχομένης ταύτης, μετεμελεῖτο. Αἱ πληγαὶ ἦσαν αὗται, 1, τὰ ὕδατα μετεβλήθησαν εἰς αἷμα· 2, βάτραχοι κατεκάλυψαν ὅλον τὸν τόπον· 3, ἐπῆλθον παντοχόσε σκνίπες· 4, κυνόμυιαι δηκτικαί· 5, θάνατος εἰς τὰ κτήνη μόνον τῶν Αἰγυπτίων· 6, ἕλκη εἰς τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ ζῶα· 7, χάλαζα μετὰ τρικυμίας καὶ πυρός· 8, ἀκρίδες κατατρώγουσαι ὅ,τι ἔμεινεν ἄφθαρτον ἐκ τῆς χαλάζης· 9, πυκνότατον σκότος· 10, θάνατος πάντων τῶν πρωτοτόκων ἀνθρώπων καὶ ζώων τῶν Αἰγυπτίων.

Πρὶν ἐπέλθῃ ἡ τελευταία αὕτη πληγὴ, ὁ Μωϋσῆς, κατὰ διαταγὴν τοῦ Θεοῦ, παρήγγειλεν εἰς τοὺς Ἑβραίους νὰ σφάξῃ ἑκάστη οἰκογένεια, ἢ, ἂν ἦναι μικρὰ, μετ' ἄλλης ὁμοῦ, ἑνὸς ἔτους ἀρνίον καὶ νὰ χρίσωσι

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὴν φλιὰν τῶν θυρῶν των μὲ τὸ αἷμα, διὰ νὰ σωθῶσιν ἀπὸ τοῦ ἐξολοθρευτοῦ παντὸς πρωτοτόκου τῶν Αἰγυπτίων ἀγγέλου, νὰ φάγωσι δὲ τὸ ἀρνίον αὐτὸ ὀπτὸν μετὰ ἄρτου ἀζύμου καὶ νὰ ἦναι ἕτοιμοι εἰς ἀναχώρησιν. Αὕτη εἶναι ἡ σύστασις τοῦ ἑβραϊκοῦ πάσχα, τὸ ὁποῖον ἑορτάζουσι κατ' ἔτος, εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἐξόδου των ἐξ Αἰγύπτου.

Παρατηρήσεις.

Ὅταν εὐσεβὴς λαὸς ταλαιπωρῆται ὑπὸ δουλείαν, ὁ Θεὸς παρίσταται εἰς αὐτὸν βοηθός. Αἱ κακώσεις βασανίζουσι μὲν τὸ σῶμα, ἀλλὰ δὲν ἐξολοθρεύουσιν οὔτε τὸν πληθυσμὸν, οὔτε τὴν πίστιν τῶν εἰς τὴν θείαν Πρόνοιαν ἐλπιζόντων.

Οἱ σκληροκάρδιοι μένουσι διὰ παντὸς τοιοῦτοι πρὸς ὄλεθρόν των. Εἰς τὰ ἐπερχόμενα δεινὰ κατ' αὐτῶν φαίνονται ὀπωσοῦν ταπεινούμενοι, ἀλλ' ὅταν ταῦτα παρέρχωνται, αὐτοὶ ἀναλαμβάνουσι τὴν προτέραν ἀπάνθρωπον φύσιν των, καὶ ἐπὶ τέλους καταστρέφονται.

§ 23. Ἔξοδος ἐξ Αἰγύπτου. (Ἐξ. ΙΑ—ΙΕ.)

Ὁ Φαραὼ, τρομάξας ἐκ τῆς δεκάτης πληγῆς, ἐκάλεσε τὸν Μωϋσῆν καὶ τὸν Ἀαρὼν τὴν νύκτα καὶ εἶπεν εἰς αὐτοὺς, «Ἐξέλθετε πάντες καὶ τὰ πρόβατα καὶ τὰ κτήνη σας ἐκ τοῦ λαοῦ μου καὶ ὑπάγετε νὰ λατρεύσητε τὸν Θεόν σας, εὐλογήσατε δὲ καὶ ἐμέ.» Οἱ Ἑβραῖοι, δανεισθέντες παρὰ τῶν Αἰγυπτίων χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ σκεύη καὶ κοσμήματα διὰ τὴν ἑορτὴν, καὶ παραλαβόντες πάντα τὰ πράγματα αὐτῶν, ἀνεχώρησαν ἐκ Ῥαμεσσῆ, ὄντες περὶ τὰς 600,000 πεζῶν, δηλ. ἀνδρῶν, διακόσια δεκαπέντε ἔτη μετὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Ἰακὼβ εἰς Αἴγυπτον.

Ἐξελθόντες ἐπῆραν τὴν πρὸς τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν ὁδὸν διὰ τῆς ἐρήμου· ὡδήγει δὲ αὐτοὺς ὁ Θεὸς τὴν μὲν ἡμέραν διὰ στύλου νεφέλης, τὴν δὲ νύκτα διὰ στύλου πυρὸς, καὶ οὕτως ἔφθασαν μέχρι τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης. Ἡ νεφέλη αὕτη ὡδήγει αὐτοὺς καὶ ὕστερον πανταχοῦ προπορευομένη, προεφύλαττεν αὐτοὺς, ὅταν ἐστρατοπέδευον, ἀπὸ τοῦ καύσωνος τοῦ ἡλίου, ἱσταμένη ἄνωθεν αὐτῶν, τὴν δὲ νύκτα ἐφώτιζεν αὐτούς. Ὅταν ἵστατο ἡ νεφέλη ἐπάνω τῆς σκηνῆς, ἐστρατοπέδευον, ὅταν δὲ ὑψοῦτο, ἐπανελάμβανον τὴν ὁδοιπορίαν.

Ὁ Φαραὼ, μεταμεληθεὶς διότι ἀφῆκε τοὺς δούλους αὐτοῦ ν' ἀπέλθωσι, κατεδίωξεν αὐτοὺς μετ' ὅλης τῆς πεζῆς καὶ τῆς ἐφίππου δυνάμεώς του, καὶ ἐπλησίασεν εἰς αὐτοὺς ἐστρατοπεδευμένους πλησίον τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης εἰς Βεελσεφών. Ὁ Μωϋσῆς τότε, κατὰ προσταγὴν τοῦ Θεοῦ, ἐκτείνας τὴν ῥάβδον του ἐπὶ τὰ ὕδατα τῆς θαλάσσης, ἐχώρισεν αὐτὰ ἔνθεν καὶ ἔνθεν καὶ οἱ Ἑβραῖοι διῆλθον εἰς τὸ πέραν μέρος

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀβρόχοις ποσίν. Ἅμα διαβάντων τῶν Ἑβραίων, ὁ Μωϋσῆς ἐξέτεινε τὴν χεῖρά του καὶ ἐπανῆλθον τὰ ὕδατα καὶ κατεποντίσθησαν οὕτω οἱ διώκοντες αὐτοὺς Αἰγύπτιοι. Ἔψαλαν δὲ καὶ ἐδόξασαν τὸν Θεὸν ἄνδρες καὶ γυναῖκες τῶν Ἑβραίων μετὰ τὴν τοιαύτην διάβασίν των.

Παρατηρήσεις.

Τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τέλους ἐκτελεῖται, ὅσον καὶ ἂν ἀντισταθῶσιν οἱ πονηροὶ ἄνθρωποι. Οἱ ὑπερήφανοι καὶ αὐθάδεις καταβάλλονται ὑπὸ τῆς θείας ὀργῆς καὶ αἰσθάνονται τὴν ἀδυναμίαν των.

Οἱ κόποι τῶν ἀδικουμένων παρὰ τῶν δεσποτῶν αὐτῶν δὲν χάνονται. Οἱ Ἰουδαῖοι, λαβόντες τὰ πολύτιμα πράγματα τῶν Αἰγυπτίων, ἀπεζημιώθησαν τρόπον τινὰ διὰ τὴν σκληρὰν δουλείαν των.

Ὁ Θεὸς ὁδηγεῖ καὶ προστατεύει τοὺς πιστοὺς αὐτοῦ νύκτα καὶ ἡμέραν. Καταστρέφει δὲ πᾶσαν δύναμιν κακοποιόν, ὡς τοὺς Αἰγυπτίους κατεπόντισεν ἐν τῇ Ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ.

§ 24. Τὸ Μάννα καὶ διαγωγὴ ἐν ἐρήμῳ.

(Ἐξ. ΙΕ. ΙΣΤ. κλ.)

Ἀπὸ τῶν ἀκτῶν τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ὁ Μωϋσῆς ὡδήγησε τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ πρὸς τὴν ἔρημον Σοὺρ, χωρὶς, εἰς τριῶν ἡμερῶν ὁδόν, νὰ ἀπαντήσωσι πηγὴν ὕδατος. Φθάσαντες εἰς Μερρὰν εὗρον ὕδωρ πικρόν, ἀλλ' ὁ Θεὸς ἔδειξεν εἰς τὸν Μωϋσῆν ξύλον, ὅπερ ῥίψας εἰς τὴν πηγὴν ἐγλύκανε τὸ ὕδωρ. Ἐκ Μερρὰν ἦλθον εἰς Αἰλείμ, ὅπου ἦσαν δώδεκα πηγαὶ ὑδάτων καὶ ἑβδομήκοντα στελέχη φοινίκων. Μετὰ ταῦτα ἦλθον εἰς τὴν ἔρημον Σίν, τὴν δεκάτην πέμπτην ἡμέραν τοῦ δευτέρου μηνὸς ἀπὸ τῆς ἐξόδου των ἐξ Αἰγύπτου.

Ἐξαντληθεισῶν τῶν ζωοτροφιῶν, τὰς ὁποίας ἔφερον μεθ' ἑαυτῶν οἱ Ἰσραηλῖται, ἤρχισαν νὰ γογγύζωσι κατὰ τοῦ Μωϋσέως καὶ Ἀαρών· ἀλλ' ὁ Θεὸς τὸ μὲν ἑσπέρας ἀποστέλλει ὄρτυγας ἀντὶ κρέατος εἰς τροφήν των, τὴν δὲ ἐπιοῦσαν τὸ πρωὶ κατεκάλυψε τὴν γῆν εἶδος σπέρματος κοριάνδου λευκὸν (μάννα) εὐάρεστον εἰς τὴν γεῦσιν, πίπτον οὐρανόθεν· τοῦτο δὲ ἔπιπτεν ἕκτοτε πᾶσαν πρωΐαν, πλὴν τῆς ἡμέρας τοῦ σαββάτου. Ὅταν δὲ ἐστεροῦντο ὕδατος, ὁ Μωϋσῆς ἐκτύπα τὴν ῥάβδον αὐτοῦ εἰς τὴν πέτραν καὶ ἔῤῥεεν ὕδωρ. Ἐνδυμάτων καὶ ὑποδημάτων χρείαν δὲν ἔλαβον, διότι ἐπὶ τεσσαράκοντα ἔτη, καθ' ἃ διέτριβον εἰς τὴν ἔρημον, δὲν ἐφθάρησαν ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα ἐξ ἀρχῆς ἐφόρουν.

Ἐν ᾧ δὲ εὑρίσκοντο εἰς τὸ ὄρος Χωρὴβ, προσεβλήθησαν ὑπὸ τῶν Ἀμαληκιτῶν, φυλῆς νομάδος τῶν μερῶν αὐτῶν. Ὁ Μωϋσῆς διώρισε

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τότε τὸν μὲν Ἰησοῦν Ναυῆ νὰ τοὺς κτυπήσῃ, αὐτὸς δὲ ὕψωσε τὰς χεῖρας ἐπὶ ὄρους πρὸς τὸν Θεὸν καὶ οὕτω κατετροπώθησαν οἱ ἐχθροί των αὐτοί.

Τὸν Μωϋσῆν συνεβούλευσεν ἐλθὼν ὁ πενθερός του Ἰοθὸρ νὰ διευθετήσῃ τὸν λαὸν καὶ καταμερίσῃ αὐτὸν ὑπὸ ἀρχηγοὺς καὶ κριτὰς νὰ διοικῶσι καὶ κρίνωσιν αὐτὸν, ὅπερ καὶ ἐποίησεν. Ὕστερον δὲ αὐτὸς ὁ λαὸς ἐξέλεγε τοὺς κριτὰς αὐτοῦ.

Παρατηρήσεις.

Ὁ Θεὸς προνοεῖ καὶ φροντίζει πάντοτε διὰ τὸν λαόν του, ἀλλ' οἱ ἄνθρωποι ταχέως λησμονοῦσι τὰς εὐεργεσίας αὐτοῦ, καὶ παραβλέπουσι τὴν μακροθυμίαν του.

Τὸ σάββατον δὲν κατέπιπτε μάννα, διότι ἡ ἡμέρα αὕτη ἔπρεπε νὰ δαπανᾶται εἰς δοξολογίαν τοῦ Θεοῦ καὶ οὐχὶ εἰς ἔργα ἀφορῶντα εἰς τὴν καλοπέρασιν τοῦ ἀνθρώπου. Παρεκτὸς δὲ τούτου, μία ἡμέρα τὴν ἑβδομάδα ἀναπαύσεως ἀπὸ τῶν συνήθων ἐργασιῶν καὶ εἰς τὴν ὑγείαν εἶναι ὠφέλιμος. Ὁ προσδιορισμὸς τῆς ἁγίας ταύτης ἡμέρας εἶναι ἐκ τῶν εὐεργεσιῶν τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον, καὶ ὁ μὴ τηρῶν αὐτὴν προσηκόντως καὶ εἰς τὸν Θεὸν ἁμαρτάνει καὶ τὴν ὑγείαν του καταστρέφει.

Ἡ δύναμις τοῦ στρατοῦ, ὅταν συνοδεύηται καὶ μετὰ τῆς δεούσης εἰς Κύριον προσευχῆς, φέρει τὴν ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν ἀπαλλαγὴν καὶ τὴν νίκην.

§ 23. Σινᾶ. Δέκα ἐντολαί. (Ἐξ. ΙΘ. Κ. ΚΑ. ΚΕ. κλ.)

Τὸν τρίτον μῆνα μετὰ τὴν ἔξοδον ἐξ Αἰγύπτου οἱ Ἰσραηλῖται ἦλθον εἰς τὴν ἔρημον Σινᾶ καὶ ἐστρατοπέδευσαν ἔμπροσθεν τοῦ ὄρους Σινᾶ. Ἐκεῖ διέταξεν ὁ Θεὸς νὰ νηστεύσωσι καὶ νὰ ἦναι καθαροὶ τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας. Τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ πρωΐ, μέγα καὶ πυκνὸν νέφος ἐκάλυψε τοῦ ὄρους αὐτοῦ τὴν κορυφὴν καὶ ἔγειναν βρονταὶ καὶ ἀστραπαὶ καὶ μέγιστος ἦχος σάλπιγγος. Ὁ Μωϋσῆς ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος, τὸ ὁποῖον ἤρχιζε νὰ καπνίζῃ καὶ νὰ τρέμῃ. Παρήγγειλεν ὅμως εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας, κατὰ προσταγὴν τοῦ Θεοῦ, νὰ μὴ προχωρήσωσιν ὑπεράνω τῶν προπόδων τοῦ ὄρους. Ὁ Θεὸς εἶπεν ὅτι ἤθελε θανατωθῇ πᾶς παραβάτης τῆς προσταγῆς ταύτης. Τότε εἰς τὸν ἀναβάντα Μωϋσῆν, τὸν ὁποῖον ἐκάλεσεν ὁ Θεὸς εἰς τὸ ὄρος, ἔδωκε τὰς δέκα ἐντολὰς, τὰς ὁποίας ἐν συνόψει ἐκθέτομεν ἐνταῦθα.

1. Ἐγὼ εἶμαι Κύριος ὁ Θεός σου, ὅστις σὲ ἐξήγαγον ἐκ τῆς Αἰγύπτου, δὲν θέλεις ἔχει ἄλλους Θεοὺς πλὴν ἐμοῦ.

2. Δὲν θέλεις κάμει εἰς τὸν ἑαυτόν σου οὐδὲν εἴδωλον, οὐδὲ ὁμοίωμα κτίσματος, μηδὲ νὰ λατρεύσῃς αὐτά.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

3. Δὲν θέλεις λάβει ἐπὶ ματαίῳ τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ σου.

4. Ἐνθυμοῦ νὰ ἁγιάζῃς τὴν ἡμέραν τοῦ Σαββάτου.

5. Τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, ἵνα εὐτυχήσῃς καὶ μακροχρόνιος γείνῃς ἐπὶ τῆς γῆς.

6. Οὐ φονεύσεις.

7. Οὐ μοιχεύσεις.

8. Οὐ κλέψεις.

9. Οὐ ψευδομαρτυρήσεις.

10. Οὐκ ἐπιθυμήσεις τίποτε, τὸ ὁποῖον εἶναι τοῦ πλησίον σου.

Ἔπειτα ὁ Θεὸς ἐλάλησε πάλιν εἰς τὸν Μωϋσῆν καὶ εἶπεν εἰς αὐτὸν ν' ἀναβῇ πρὸς αὐτὸν εἰς τὸ ὄρος, διὰ νὰ τῷ δώσῃ τὰς λιθίνας πλάκας, εἰς τὰς ὁποίας ἔγραψε τὰς δέκα ἐντολάς, διὰ νὰ διδάσκῃ τὸν λαόν. Ἀφήσας ἐπιστάτην τοῦ λαοῦ τὸν ἀδελφόν του Ἀαρών, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος ὁ Μωϋσῆς καὶ ἐκεῖ ἔμεινε, χωρὶς νὰ φάγῃ ἢ νὰ πίῃ, τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ τεσσαράκοντα νύκτας. Ὁ Θεὸς ἔδωκεν εἰς αὐτὸν διάφορα ἄλλα νομοθετήματα καὶ προσέταξεν αὐτὸν νὰ κατασκευάσῃ τὴν σκηνήν, τὴν κιβωτὸν τοῦ μαρτυρίου, τὴν τράπεζαν τῶν ἄρτων τῆς προθέσεως καὶ τὴν χρυσῆν λυχνίαν καὶ ἄλλα ἀφορῶντα εἰς τὰς ἱεροτελεστίας, διὰ νὰ τηρῶσιν οἱ υἱοὶ Ἰσραήλ.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ Μωϋσῆς ἠργοπόρησεν εἰς τὸ ὄρος, οἱ Ἰσραηλῖται νομίσαντες ὅτι ἐχάθη, ἠνάγκασαν τὸν Ἀαρὼν καὶ κατεσκεύασεν ἐκ τῶν χρυσῶν ἐνωτίων τῶν γυναικῶν καὶ τῶν θυγατέρων των μοσχάριον χρυσοῦν χωνευτόν, περὶ τὸ ὁποῖον ἐθυσίαζον καὶ ἐχόρευον. Ὁ Μωϋσῆς ἐν τῷ ὄρει ἐδεήθη τοῦ Θεοῦ νὰ συγχωρήσῃ τὸν λαόν του, ὅτε ὁ Θεὸς εἶδεν ὅτι ἀντ' αὐτοῦ ἐλάτρευον τὸ μοσχάριον. Ὅτε δὲ καταβὰς ὁ Μωϋσῆς εἶδεν αὐτὸ καὶ τὴν κατάστασιν ταύτην τοῦ λαοῦ, κυριευθεὶς ὑπὸ ἀγανακτήσεως, ἔσπασε τὰς ὁποίας ἔφερεν εἰς χεῖράς του δύο πλάκας τοῦ νόμου, καὶ λαβὼν τὸ μοσχάριον ἐποίησεν αὐτὸ κόνιν, τὴν ἔθηκεν εἰς τὸ ὕδωρ καὶ ὑπεχρέωσε τοὺς Ἰσραηλίτας νὰ πίωσιν ἐξ αὐτοῦ, διὰ νὰ βδελυχθῶσι περισσότερον τὸ εἴδωλον· κατέσφαξε δὲ διὰ τῶν Λευιτῶν τοὺς πρωταιτίους ἕως τρεῖς χιλιάδας. Ἔγραψε δὲ πάλιν ὁ Θεὸς εἰς δύο ἄλλας πλάκας τὰς αὐτὰς δέκα ἐντολάς, διὰ νὰ τὰς φυλάττῃ ὁ λαός, κατέστησε δὲ καὶ τὸν Ἀαρὼν μέγαν ἀρχιερέα τοῦ λαοῦ.

Παρατηρήσεις.

Ἡ ἀνθρωπίνη διάνοια εἶναι ἄστατος καὶ ἡ πίστις ἐκλείπει, ἂν μὴ στερεώνηται διὰ διηνεκοῦς προσευχῆς καὶ ἀφοσιώσεως εἰς τὸν Θεόν.

Ὁ Θεὸς γίνεται ἵλεως εἰς τοὺς ἁμαρτάνοντας διὰ τῆς δεήσεως τῶν δικαίων καὶ τῆς μετανοίας.

Αἱ δέκα ἐντολαὶ πρέπει νὰ ἦναι ὁ ἀπαράβατος κανὼν τῆς διαγωγῆς ἡμῶν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἂν θέλωμεν νὰ ἤμεθα ἀρεστοὶ εἰς τὸν Θεὸν τὸν γράψαντα αὐτὰς, εὐτυχεῖς εἰς τὸν παρόντα βίον, καὶ μακάριοι εἰς τὴν μέλλουσαν ἀτελεύτητον ζωήν.

§ 26. Πλάνη ἐν τῇ ἐρήμῳ.

(Ἀριθ. ΙΓ. 1Δ. Δευτερ. Α. Ἰησ. Ναυῆ Β. Γ. κλ.)

Προχωροῦντες οἱ Ἰσραηλῖται ἦλθον εἰς Κάδης κατὰ τὴν ἔρημον Φαρὰν ὄχι μακρὰν τῆς Χαναάν. Ἐντεῦθεν ἀπέστειλεν ὁ Μωϋσῆς, κατὰ παραγγελίαν τοῦ Θεοῦ, δώδεκα ἐκλεκτοὺς ἄνδρας, ἀνὰ ἕνα ἐξ ἑκάστης φυλῆς, διὰ νὰ ἔλθωσι καὶ κατασκοπεύσωσι τὴν γῆν Χαναάν. Μετὰ τεσσαράκοντα ἡμέρας ἐπανελθόντες εἰς Κάδης, διηγήθησαν θαυμάσια πράγματα περὶ τῆς γονιμότητος τῆς γῆς τὴν ὁποίαν ἐξήτασαν, καὶ εἰς δεῖγμα ἔφεραν ἐν ἄλλοις καὶ σταφυλὴν, τὴν ὁποίαν μόλις ἐσήκωναν δύο ἄνδρες· ἀλλὰ, ἐξαιρουμένων τοῦ Ἰησοῦ Ναυῆ καὶ τοῦ Χάλεβ, οἱ ἄλλοι κατετρόμαξαν τὸν λαὸν, διηγούμενοι τοὺς κινδύνους, τοὺς ὁποίους ἔμελλον ν' ἀπαντήσωσιν εἰς αὐτήν. Ἔλεγον ὅτι αἱ πόλεις αὐτῶν ἔχουσι τείχη μεγάλα καὶ ὀχυρὰ καὶ οἱ κάτοικοι εἶναι γίγαντες. Ὁ Ἰησοῦς Ναυῆ καὶ ὁ Χάλεβ ἀντέκρουσαν τοὺς λόγους αὐτῶν, ἀλλ' ὅμως οἱ Ἑβραῖοι δειλιάσαντες ἐζήτησαν νὰ ἐκλέξωσιν ἀρχηγὸν νὰ τοὺς ἐπιστρέψῃ εἰς Αἴγυπτον. Ὁ Θεὸς, ὀργισθεὶς διὰ τὴν ἀπιστίαν των, ἀπεφάσισε νὰ τοὺς ἐξολοθρεύσῃ, ἀλλ' ἐξιλέωσεν αὐτὸν ὁ Μωϋσῆς διὰ προσευχῆς. Κατεδικάσθη ἐν τοσούτῳ παρὰ Κυρίου ὁ λαὸς νὰ πλανᾶται τεσσαράκοντα ἔτη εἰς τὴν ἔρημον καὶ νὰ μὴ ἀξιωθῇ νὰ ζήσῃ καὶ ἴδῃ τὴν Χαναὰν μηδεὶς ἐξ ὅσων ἐξῆλθον ἐξ Αἰγύπτου, παρεκτὸς τοῦ Χάλεβ καὶ τοῦ Ἰησοῦ Ναυῆ.

Πλανώμενοι οἱ Ἰουδαῖοι, πολλάκις ἐγόγγυζον κατὰ τοῦ Μωϋσέως ἐνθυμούμενοι τὴν Αἴγυπτον· τὸν δὲ στασιάσαντα Κορὲ μετὰ τοῦ τάγματος αὐτοῦ, ἐν οἷς ἦτο καὶ ὁ Δαθὰν καὶ ὁ Ἀβειρὼν, σχισθεῖσα ἡ γῆ κατέπιεν.

Ὅτε ἐβαρύνθησαν τὸ μάννα καὶ τὰς ταλαιπωρίας, ὀλιγοψυχήσαντες κατελάλουν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ κατὰ τοῦ Μωϋσῆ. Ὁ Θεὸς ἔστειλεν εἰς αὐτοὺς τότε ὄφεις θανατηφόρους. Προσπεσόντες δὲ τότε εἰς τὸν Μωϋσῆν, ἔλεγον ὅτι ἡμάρτησαν καὶ ἐζήτουν θεραπείαν. Ὁ Θεὸς τότε διέταξε τὸν Μωϋσῆν καὶ ἐποίησεν ὄφιν χαλκοῦν καὶ ἔστησεν αὐτὸν εἰς ὑψηλὸν μέρος· οἱ δὲ δακνόμενοι βλέποντες εἰς αὐτὸν δὲν ἀπέθνησκον.

Πλανηθέντες εἰς τὴν ἔρημον τριάκοντα καὶ ἑπτὰ ἔτη, ἐπανῆλθον εἰς Κάδης καὶ ἐκεῖθεν εἰς τὸ ὄρος Ὤρ, ὅπου ἀπέθανεν ὁ Ἀαρὼν, 123 ἐτῶν γενόμενος. Ἐλθόντες δὲ εἰς γῆν Μωὰβ, ἀνεμίχθησαν μὲ τοὺς Μωαβίτας καὶ περιέπεσαν εἰς εἰδωλολατρείαν, δι' ὃ καὶ ἐτιμωρήθησαν θεόθεν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ὁ Μωϋσῆς ἐπέτρεψεν εἰς τὰς φυλὰς Γὰδ καὶ Ῥουβὴμ καὶ τὸ ἥμισυ τῆς φυλῆς Μανασσῆ νὰ ἐγκατασταθῶσι πρὸς ἀνατολὰς τοῦ Ἰορδάνου, ἐξαφανίζοντες τοὺς πρώην κατοίκους, ἵνα μὴ μένῃ ἴχνος εἰδωλολατρείας. Ἀνανεώσας δὲ τὴν διαθήκην τοῦ Ἰσραὴλ μὲ τὸν Θεὸν, καὶ ἀπαριθμήσας εἰς τὸν λαὸν τὰ πρὸς αὐτὸν εὐεργετήματα τοῦ Θεοῦ, προέτρεψεν αὐτὸν νὰ μένῃ πιστὸς εἰς τὰς ἐντολὰς καὶ τὸν νόμον· ὕστερον ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος Ναβαῦ, ἐκ τοῦ ὁποίου ἔδειξεν εἰς αὐτὸν ὁ Θεὸς τὴν γῆν τῆς ἐπαγγελίας, καὶ αὐτοῦ ἀπέθανεν ὁ Μωϋσῆς 120 ἐτῶν, δύο μῆνας πρὶν συμπληρωθῶσι τὰ τεσσαράκοντα ἔτη τῆς ἐν ἐρήμῳ πλάνης τῶν Ἰσραηλιτῶν.

Παρατηρήσεις.

Ἔχοντες ὑποσχέσεις τοῦ Θεοῦ εἰς τὰς ἁγίας Γραφὰς, δὲν πρέπει νὰ δυσπιστῶμεν περὶ τῆς ἐκληρώσεως αὐτῶν· καὶ ἂν παρουσιάζωνται εἰς ἡμᾶς ἐμπόδια, ὀφείλομεν νὰ ἐπικαλώμεθα τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ καὶ νὰ προχωρῶμεν, οὐδόλως στρέφοντες τὰ βλέμματα ἡμῶν πρὸς τὴν ἁμαρτίαν, ὡς οἱ ὀλιγόπιστοι Ἰσραηλῖται, οἵτινες εἰς πᾶσαν δυσκολίαν ἤθελον νὰ ἐπιστρέψωσιν εἰς Αἴγυπτον. Πρέπει ν' ἀκούωμεν τοὺς ἐν πίστει κηρύττοντας τὴν ἀλήθειαν, καὶ οὐχὶ τοὺς ζητοῦντας ν' ἀποτρέψωσιν ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ καλοῦ.

Ὁ ὑψωθεὶς χαλκοῦς ὄφις ὑπὸ τοῦ Μωϋσέως προδιετύπου τὴν σταύρωσιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ὅπως ὅσοι ἔβλεπον εἰς τὸν ὄφιν δὲν ἀπέθνησκον, οὕτω καὶ ὅσοι ἀποβλέπουσιν ἐν πίστει εἰς τὸν Ἐσταυρωμένον κληρονομοῦσι τὴν αἰώνιον ζωὴν καὶ σώζονται ἀπὸ τοῦ θανάτου τῆς ἁμαρτίας.

§ 27. Ἰησοῦς Ναυῆ. (Ἰησ. Ναυῆ.)

Διάδοχος τοῦ Μωϋσῆ ἐγεινεν ὁ Ἰησοῦς Ναυῆ. Οὗτος ὡδήγησε τοὺς Ἰσραηλίτας μέχρι τοῦ Ἰορδάνου· σταθέντων δὲ ἐν τῷ ῥεύματι αὐτοῦ ἱερέων, φερόντων τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης, τὰ ὕδατα τοῦ ποταμοῦ διεχωρίσθησαν καὶ ὁ λαὸς διέβη αὐτὸν ἀβρόχοις ποσίν. Ὁ Ἰησοῦς Ναυῆ διευθύνθη πρὸς τὴν Ἰεριχὼ, ἵνα κυριεύσῃ αὐτὴν διὰ τῶν ὅπλων. Ἔλαβε δὲ παρὰ Κυρίου ἐντολὴν καὶ ἐσάλπισαν οἱ ἱερεῖς μὲ τὰς σάλπιγγας καὶ περιέφερον τὴν κιβωτὸν περὶ τὰ τείχη, καὶ οὕτως ἐκρημνίσθησαν καὶ ἠλώθη ἡ Ἰεριχὼ καὶ ἐθανατώθησαν πάντες οἱ κάτοικοι αὐτῆς, ἐκτὸς τῆς Ῥαάβ, γυναικὸς ἥτις εἶχεν ὑποδεχθῆ καὶ προφυλάξει δύο κατασκόπους, τοὺς ὁποίους εἶχε στείλει ὁ Ἰησοῦς Ναυῆ.

Οἱ βασιλεῖς τῆς Χαναὰν ἤνωσαν τὰς δυνάμεις των κατὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν· μόνοι δὲ οἱ Γαβαωνῖται προσετέθησαν εἰς τοὺς Ἑβραίους καὶ ὑπηρέτουν αὐτούς. Διὰ τοῦτο πέντε βασιλεῖς ἐξεστράτευσαν κατὰ τῶν Γαβαωνιτῶν, ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς Ναυῆ, ἐλθὼν ἐκ Γαλγάλων, ὑπερα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σπίσθη αὐτούς· ἐπειδὴ δὲ ἡ ἡμέρα δὲν ἤρκει διὰ νὰ κατατροπώσῃ ἐντελῶς τοὺς πολεμίους, εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, Στήτω ὁ ἥλιος κατὰ Γαβαὼν καὶ ἡ σελήνη κατὰ φάραγγα Αἰλών. Οἱ φωστῆρες ἔστησαν μίαν ἡμέραν καὶ οὕτως ἐτελείωσεν ἐπιτυχῶς τὸν πόλεμον.

Νικητὴς ὁ Ἰησοῦς Ναυῆ τούτων καὶ ἄλλων βασιλέων τῆς Χαναὰν, κατεμέρισεν αὐτὴν εἰς τὰς φυλὰς τοῦ Ἰσραὴλ, ὅπως ἐν τῇ γεωγραφικῇ εἰσαγωγῇ ἐξετέθη.

Αἰσθανθεὶς ὁ Ἰησοῦς Ναυῆ προσεγγίζοντα τὸν θάνατόν του, συνεκάλεσεν εἰς Σιλὼ πάντας τοὺς πρεσβυτέρους τοῦ Ἰσραὴλ καὶ τοὺς ἄρχοντας καὶ τοὺς γραμματεῖς καὶ τοὺς δικαστὰς καὶ συνεβούλευσεν αὐτοὺς νὰ μένωσι πιστοὶ εἰς τὸν Θεόν. Μετ' ὀλίγας δὲ ἡμέρας ἀπέθανε 210 ἐτῶν.

Παρατηρήσεις.

Ὁ Θεὸς φροντίζει πάντοτε νὰ ὑπάρχωσιν οἱ ὁδηγοῦντες τὸν ἄνθρωπον εἰς τὰ ἐπηγγελμένα ἀγαθά. Τοὺς ἐχθροὺς τῶν πιστῶν καταβάλλει ἡ δύναμις τοῦ Κυρίου, ὅταν ἐπικαλῶνται αὐτήν.

Οἱ ἀγαθοὶ ἄνθρωποι οὐδέποτε παύουσι τοῦ νὰ νουθετῶσι τὸν λαόν· καὶ εἰς αὐτὴν τὴν στιγμὴν τοῦ θανάτου των συσταίνουσι τὴν εἰς τὸν Κύριον πίστιν καὶ οὕτως ἀποθνήσκουσιν ἐν εἰρήνῃ συλλογιζόμενοι ὅτι ἔπραξαν, ὅπως ἠδυνήθησαν, τὸ καθῆκον αὐτῶν.

§ 28 Δεββώρα. Γεδεών. (Κριτ. Δ. Ε. ΣΤ. Ζ.)

Μετὰ τὸν θάνατον Ἰησοῦ Ναυῆ οἱ Ἰσραηλῖται ἐξέκλιναν πάλιν ἀπὸ τῆς ὁδοῦ τοῦ Κυρίου καὶ διὰ τοῦτο, κατὰ θείαν παραχώρησιν, κατεδιώκοντο καὶ πολλάκις ὑπεδουλώθησαν ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων βασιλέων, τοὺς ὁποίους δὲν εἶχον ἔτι ἐντελῶς ἐξαλείψει. Ἀπὸ τοῦ βασιλέως Ἰαβὶν ἀπηλευθέρωσεν αὐτοὺς μετὰ εἰκοσαετῆ δουλείαν ἡ Δεββώρα καὶ ὁ προσκληθεὶς ὑπ' αὐτῆς ὡς στρατηγὸς Βαράκ. Ἡ Δεββώρα ἦτο προφῆτις, καὶ καθημένη ὑπὸ φοίνικα ἔκρινε τὸν λαόν, ἐρχόμενον πρὸς αὐτήν.

Τεσσαράκοντα ἔτη ἔκτοτε οἱ Ἑβραῖοι εἶχον εἰρήνην· ἀλλ' ἁμαρτήσαντες πάλιν, ὑπεδουλώθησαν ὑπὸ τῶν Μαδιανιτῶν, ἐκ τῶν ὁποίων τοὺς ἠλευθέρωσεν ὁ Γεδεών, κατὰ θείαν εὐσπλαγχνίαν.

Διαταχθεὶς ὁ Γεδεὼν παρὰ ἀγγέλου Κυρίου εἰς τὸ ἔργον τοῦτο, ἐδίστασεν, ἀναλογιζόμενος τὰς μικράς του δυνάμεις· ἀλλ' ὁ ἄγγελος διὰ θαύματος ἔπεισεν αὐτὸν, καὶ οὕτω συναθροίσας τοὺς Ἰσραηλίτας μετέβη εἰς καταδίωξιν τῶν Μαδιανιτῶν, λαβὼν τριακοσίους μόνον ἄνδρας. Τούτους θέσας εἰς τρία διάφορα μέρη, ὥπλισεν ἕκαστον μὲ σάλπιγγα καὶ λαμπάδα ἐντὸς ὑδρίας ἀνημμένην. Πλησιάσαντες οὕτω εἰς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τοὺς πολεμίους ἐκ τῶν τριῶν μερῶν περὶ τὸ μεσονύκτιον, συνέτριψαν, κατὰ διαταγὴν τοῦ Γεδεών, ἕκαστος τὴν ὑδρίαν του καὶ ἀνεφάνη αἴφνης ἡ καιομένη λαμπὰς, καὶ αἱ σάλπιγγες δὲ ἤχησαν πανταχόθεν καὶ πάντες ἐφώναξαν, «Ἡ ῥομφαία τοῦ Κυρίου καὶ τοῦ Γεδεών.» Οἱ Μαδιανῖται ἔκπληκτοι ἐτράπησαν εἰς φυγήν. Ὁ Γεδεὼν ἐγένετο Κριτὴς τοῦ Ἰσραὴλ ἐπὶ 40 ἔτη καὶ ἀπέθανε.

Παρατηρήσεις.

Λυπηρὸν ὅτι οἱ ἄνθρωποι ταχέως λησμονοῦσι τὸν Θεὸν, καὶ ἐκ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν ὑποπίπτουσιν εἰς δυστυχήματα.

Ἡ θεία εὐσπλαγχνία οὐδέποτε ἐγκαταλείπει τὸν ἄνθρωπον, ὅταν ἐπιζητῇ αὐτήν. Ὁ Θεὸς εἶναι ὁ παιδεύων καὶ πάλιν ἰώμενος. Διὰ τῶν ἐκλεκτῶν αὐτοῦ σώζει ἐκ τῶν δεινῶν τὸν λαόν του.

§ 29. Ῥούθ. (Βιβλ. Ῥούθ.)

Συνέβη εἰς τὴν γῆν Ἰσραὴλ ἐπὶ τῶν χρόνων τῶν Κριτῶν λιμὸς μέγας. Ὁ ἐκ Βηθλεὲμ Ἐλιμέλεχ κατέφυγε τότε εἰς τοὺς Μαδιανίτας μετὰ τῆς γυναικός του Νωεμὶν καὶ τῶν δύο υἱῶν του. Ἀποθανόντος ἐκεῖ τοῦ Ἐλιμέλεχ, ἔμεινεν ἡ χήρα Νωεμὶν μετὰ τῶν δύο υἱῶν της, οἵτινες ἐνυμφεύθησαν γυναῖκας Μωαβίτιδας, τὴν Ὀρφὰ καὶ τὴν Ῥούθ. Ἀποθανόντων καὶ τῶν δύο υἱῶν ἐκεῖ, ἡ Νωεμὶν ἀπεφάσισε νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὴν πατρίδα της· παρηκολούθησε δὲ αὐτὴν ἐπιμόνως ἡ Ῥοὺθ, εἰποῦσα, Ὁ λαός σου θὰ ἦναι λαός μου καὶ ὁ Θεός σου Θεός μου. Ἀφ' οὗ ἦλθον εἰς Βηθλεὲμ, ἡ Ῥοὺθ μὲ ἄδειαν τῆς πενθερᾶς ὑπῆγε νὰ σταχυολογήσῃ εἰς τὸν ἀγρὸν τοῦ Βοὸζ συγγενοῦς τοῦ Ἐλιμέλεχ. Ἐλθὼν ὁ Βοὸζ εἰς τὸν ἀγρὸν, διέταξε τοὺς θεριστὰς ν' ἀφίνωσιν αὐτὴν νὰ σταχυολογῇ. Αὕτη δὲ ἔπεσε καὶ ἐπροσκύνησε τὸν Βοὸζ, διότι κατεδέχθη νὰ φανῇ τόσον εὔνους πρὸς αὐτήν. Ὁ Βοὸζ τῇ εἶπεν, Ἔμαθα ὅτι ἐφέρθης καλὰ πρὸς τὴν πενθεράν σου καὶ εἴθε νὰ σὲ ἀνταμείψῃ ὁ Θεός. Ἔβαλε δὲ αὐτὴν νὰ φάγῃ μὲ τοὺς θεριστάς του, καὶ παρήγγειλεν εἰς αὐτοὺς ν' ἀφίνωσιν ἐπίτηδες στάχυα, διὰ νὰ συνάζῃ ἀφθονώτερα ἡ Ῥούθ. Ἐλθοῦσα τὸ ἑσπέρας εἰς τὴν οἰκίαν, διηγήθη εἰς τὴν πενθεράν της τὰ γεγονότα. Αὕτη δὲ τὴν ἐσυμβούλευσε νὰ σταχυολογῇ μόνον εἰς τὸν ἀγρὸν τοῦ Βοὸζ καὶ οὐχὶ ἀλλαχοῦ. Ὁ Βοὸζ, γνωρίσας τὸν καλὸν χαρακτῆρα τῆς Ῥοὺθ, ἀπεφάσισε νὰ νυμφευθῇ αὐτήν. Ἐρωτηθέντες δὲ περὶ τούτου παρ' αὐτοῦ οἱ πρεσβύτεροι τῆς πόλεως Βηθλεὲμ, εἶπον, Εἴθε νὰ εὐλογήσῃ ὁ Κύριος ὡς τὴν Ῥαχὴλ καὶ τὴν Λείαν τὴν εἰσερχομένην εἰς τὸν οἶκόν σου γυναῖκα ταύτην, καὶ νὰ διαφημισθῇ τὸ ὄνομά της εἰς τὴν Βηθλεέμ. Οὕτω λοιπὸν ὁ Βοὸζ ἐνυμφεύθη αὐτὴν καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐγέννησεν ἐξ αὐτῆς υἱόν, τὸν ὁποῖον ὠνόμασεν Ὠβήδ· τοῦτον λαβοῦσα ἡ Νωεμὶν ἀνέθρεψε.

Παρατηρήσεις.

Εἰς τὴν ἀνωτέρω ἱστορίαν βλέπομεν ὅτι ἡ ἀρετὴ ἐκτιμᾶται, καὶ οἱ ἀγαθοὶ ἄνθρωποι δύνανται δι' αὐτῆς νὰ λάβωσιν ἀνέλπιστα ἀγαθὰ καὶ ν' ἀξιωθῶσι μεγάλου ὀνόματος.

Πολλοὶ φρόνιμοι ἄνθρωποι προτιμῶσι νὰ λαμβάνωσι γυναῖκας ἐναρέτους, καὶ πτωχαὶ ἂν ἦναι αὗται.

Ὁ υἱὸς τῆς Ῥοὺθ ἔγεινε πάππος τοῦ βασιλέως Δαβίδ. Ἡ διαγωγὴ τῆς Ῥοὺθ κατέστησεν αὐτὴν προμήτορα βασιλέως καὶ τὸ ὄνομα αὐτῆς ἔγεινεν ἀκουστόν.

§ 30. Σαμψών. (Κριτ. ΙΓ. ΙΔ. ΙΕ. ΙΣΤ.)

Οἱ Ἰσραηλῖται, ὑποπεσόντες εἰς εἰδωλολατρείαν, ἐγκατελείφθησαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς τὴν κατάθλιψιν τῶν Φιλισταίων ἐπὶ πολὺν χρόνον· ἀλλ' ἐλεήσας αὐτοὺς ἐπὶ τέλους προσδιώρισεν ἐκδικητὴν τὸν Σαμψών, υἱὸν τοῦ Μανωὲ, ἐκ τῆς φυλῆς Δάν.

Ἄγγελος Θεοῦ προεῖπεν εἰς τοὺς γονεῖς του τὴν γέννησίν του. Ὡς Ναζειραῖος δὲ (ἀφιερωμένος) ὤφειλε νὰ μὴ πίνῃ οἶνον, νὰ μὴ τρώγῃ κρέας ἀκάθαρτον καὶ νὰ μὴ κόψῃ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς του. Ἔγεινε δὲ ἐκ νεαρᾶς του ἡλικίας ῥωμαλέος. Ἡμέραν τινὰ κατεξέσχισε λέοντα ἐπιπεσόντα κατ' αὐτοῦ. Ἐντρομοι ἔμαθαν οἱ Φιλισταῖοι τὰ περὶ τοῦ Σαμψών. Ἐφόνευσε μίαν ἡμέραν τριάκοντα Φιλισταίους· ἄλλοτε συνέλαβε τριακοσίας ἀλώπεκας καὶ, δέσας αὐτὰς ἀνὰ δύο ἐκ τῶν οὐρῶν, ἔβαλεν ἀνὰ μέσον τῶν δύο οὐρῶν λαμπάδα καὶ τὰς ἄφηκε νὰ τρέξωσιν εἰς τὰ σπαρτὰ καὶ τὰ ἄλλα κτήματα τῶν ἀλλοφύλων, τὰ ὁποῖα οὕτω κατεκάησαν. Οἱ Φιλισταῖοι ἀπήτησαν νὰ παραδοθῇ εἰς αὐτοὺς ὁ Σαμψών· ὅθεν ἐδόθη εἰς αὐτοὺς δεδεμένος, ἀλλὰ διαῤῥήξας τὰ δεσμὰ ἐφόνευσε χιλίους ἐξ αὐτῶν μὲ μίαν σιαγόνα ὄνου.

Μετὰ ταῦτα ὁ Σαμψὼν ἔγεινε κριτὴς τοῦ Ἰσραὴλ ἐπὶ εἴκοσιν ἔτη. Οἱ Φιλισταῖοι περιεκύκλωσαν τὴν πόλιν Γάζαν, ὅπου ἔτυχε νὰ ἦναι ὁ Σαμψών, διὰ νὰ συλλάβωσιν αὐτὸν, ἀλλ' αὐτὸς σηκωθεὶς περὶ τὸ μεσονύκτιον, ἐπῆρε τὰς πύλας τῆς πόλεως εἰς τὸν ὦμόν του καὶ τὰς ἀνεβίβασεν εἰς τὸ ὄρος.

Οἱ Φιλισταῖοι κατώρθωσαν νὰ φθείρωσι διὰ χρημάτων μίαν κακὴν γυναῖκα, Δαλιδὰ ὀνομαζομένην, διὰ νὰ μάθῃ καὶ φανερώσῃ εἰς αὐτοὺς ποῦ ἦτο ἡ δύναμις τοῦ Σαμψών. Ἐξαπατηθεὶς παρ' αὐτῆς ὁ Σαμψών, ὡμολόγησεν ἐπὶ τέλους, ὅτι ἡ δύναμίς του κεῖται εἰς τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς του. Αὕτη δὲ, ἀποκοιμίσασα αὐτὸν, ἔκοψε τὴν κόμην του καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὸν παρέδωκεν εἰς τοὺς Φιλισταίους, οἵτινες εὐθὺς τὸν ἐτύφλωσαν καὶ τὸν ἔδεσαν μὲ σιδηρᾶς ἁλύσεις καὶ τὸν ἔβαλαν νὰ γυρίζῃ μύλον. Ἀλλὰ μὲ τὸν καιρόν, αὐξηθείσης τῆς κόμης του, ἐπανῆλθεν ἡ δύναμίς του. Οἱ Φιλισταῖοι, πανηγυρίζοντες τὴν ἑορτὴν τοῦ θεοῦ των Δαγών, ἔφεραν τὸν Σαμψὼν νὰ τὸν περιγελάσωσι, καὶ τὸν ἔδεσαν εἰς δύο στύλους, οἵτινες ὑπεστήριζον ὅλον τὸ οἰκοδόμημα. Ὁ Σαμψὼν ἔρριψε μὲ τὰς χεῖράς του τοὺς στύλους εἰπών, «Ἀποθανέτω ἡ ψυχή μου μετὰ τῶν ἀλλοφύλων.» Τὸ οἰκοδόμημα δὲ καταπεσὸν ἐφόνευσε περισσοτέρους ἢ ὅσους ἐθανάτωσεν ἐν τῇ ζωῇ αὐτοῦ ὁ Σαμψών.

Παρατηρήσεις.

Ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ προσέχῃ μὲ ποίους συναναστρέφεται καὶ νὰ μὴ προσελκύηται ἀπροσέκτως παρὰ τῶν διεφθαρμένων καὶ ἐπιβούλων, μηδὲ νὰ ἐμπιστεύηται ἄνευ δικαιολογημένης ἀνάγκης τὰ μυστικά του εἰς ἄλλους, διότι εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ τὸν ἐπιβουλεύωνται, ὡς ἡ Δαλιδὰ τὸν Σαμψών.

Ὁ Σαμψὼν ἔχασε καὶ τοὺς ὀφθαλμούς του καὶ τὴν ζωήν του, διότι ὑπῆρξεν ἀπρόσεκτος εἰς τὴν διαγωγήν του καὶ τὰς φιλίας του καὶ τὰς συναναστροφάς του.

§ 31. Ἠλί. (Α. Βασιλ. Β. Γ. Δ.)

Μετὰ τὸν Σαμψὼν ἔλαβε τὴν ἱερατικὴν καὶ τὴν πολιτικὴν ἀρχὴν τῶν Ἰσραηλιτῶν ὁ μέγας ἱερεὺς Ἠλί, ὅστις ἐκατοίκει εἰς Σιλώ. Οἱ υἱοί του Ὀφνὶ καὶ Φινεὲς ἦσαν ἀσεβέστατοι καὶ ἔφερον ἐμπόδια εἰς τὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ἁρπάζοντες τὰ κρέατα τῶν θυμάτων, καταφρονοῦντες τὰς παρατηρήσεις τῶν θυσιαζόντων καὶ ἄλλας αἰσχρότητας πράττοντες. Ὁ Ἠλί, περιορισθεὶς εἰς ἁπλᾶς συμβουλὰς πρὸς τὰ τέκνα του, δὲν ἐπαίδευεν αὐτὰ αὐστηρότερον. Ὅθεν ὁ Θεὸς ἐμήνυσεν εἰς αὐτὸν διὰ προφήτου τὸν ὄλεθρον τοῦ οἴκου του· ὕστερον δὲ καὶ εἰς τὸν νέον Σαμουὴλ ἀπεκάλυψεν ὁ Θεὸς ὅτι ἤθελε τιμωρήσει τὸν οἶκον τοῦ Ἠλί· καὶ τοῦτο παρεπείσθη ὁ Σαμουὴλ παρὰ τοῦ Ἠλὶ νὰ τὸ φανερώσῃ εἰς αὐτόν. Καὶ τῷ ὄντι, ἔρχεται μετ' ὀλίγον μηνυτὴς εἰς τὸν Ἠλὶ ἐκ τοῦ πολέμου τῶν Ἰσραηλιτῶν μὲ τοὺς Φιλισταίους καὶ ἀναγγέλλει εἰς αὐτόν, ὅτι οἱ δύο του υἱοὶ ἐφονεύθησαν εἰς τὴν μάχην, ὅτι τὴν κιβωτὸν τῆς διαθήκης, τὴν ὁποίαν εἶχον φέρει μεθ' ἑαυτῶν οἱ υἱοὶ Ἠλί, ἐπῆραν οἱ Φιλισταῖοι καὶ πολὺς ἐφονεύθη λαός. Ταῦτα ἀκούσας ὁ Ἠλὶ καὶ πεσὼν ἐκ τῆς καθέδρας του εἰς τὰ ὀπίσω, συνέτριψε τὸν νῶτόν του καὶ ἀπέθανε.

Παρατηρήσεις.

Δεινῶς τιμωροῦνται οἱ ἀμελοῦντες τὴν ἠθικὴν ἀνατροφὴν τῶν τέκνων των

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γονεῖς. Οἱ γονεῖς ὀφείλουσιν οὐ μόνον νὰ συμβουλεύωσιν, ἀλλὰ καὶ νὰ παιδεύωσι τὰ τέκνα των, ἂν μὴ ὑπακούωσιν εἰς αὐτούς.

Ὅταν παραβλέπωμεν τὰ σφάλματα τῶν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν μας καὶ δὲν τιμωρῶμεν αὐτούς, ἀφ' οὗ δὲν ἀκούουσι συμβουλάς, γίνονται ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ χειρότεροι. Ὅταν μάλιστά τις ἔχῃ ἀξίωμα, πρέπει αὐστηρότερος νὰ ἦναι πρὸς τοὺς οἰκείους του, διὰ νὰ δίδῃ καλὸν παράδειγμα καὶ σεβαστότερος νὰ καθίσται εἰς τὸ κοινόν.

§ 32. Σαμουήλ. (Α. Βασιλ. Α—Ι.)

Ἄννα ἡ γυνὴ τοῦ Ἐλκανᾶ ἦτο στείρα καὶ ἐλυπεῖτο διὰ τοῦτο μεγάλως. Παρεκάλεσε δὲ τὸν Θεὸν νὰ χαρίσῃ εἰς αὐτὴν τέκνον, τὸ ὁποῖον καὶ ὑπεσχέθη νὰ ἀφιερώσῃ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Κυρίου. Ὁ Θεὸς εἰσήκουσε τῆς δεήσεως αὐτῆς καὶ ἔτεκεν αὕτη τὸν Σαμουήλ. Ἐνθυμηθεῖσα δὲ τὴν ὑπόσχεσίν της, ἔφερε τριετὲς τὸ τέκνον της τοῦτο εἰς Σιλὼ καὶ ἀφιέρωσεν αὐτὸ εἰς τὸν Θεόν, παραδώσασα αὐτὸ εἰς τὸν ἀρχιερέα Ἠλί. Ὁ Σαμουὴλ ηὔξανεν εὐάρεστος εἰς τὸν Θεόν, καὶ δὲν ἐμιμεῖτο τὰς κακὰς πράξεις τῶν υἱῶν τοῦ Ἠλί, διὸ καὶ ὕστερον μέγας προφήτης τοῦ Θεοῦ ἐφάνη καὶ κριτὴς τοῦ Ἰσραὴλ ἔγεινε.

Γηράσας δὲ ὁ Σαμουὴλ ἀνέθεσε τὴν ἐξουσίαν του εἰς τοὺς δύο του υἱοὺς Ἰωὴλ καὶ Ἀβιά, ἀλλ' ὁ λαὸς δὲν ηὐχαριστεῖτο, διότι αὐτοὶ ἦσαν ἄδικοι καὶ διεφθείροντο διὰ δώρων.

Ὅτε δὲ ὁ Ναβὰλ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἀμμωνιτῶν εἰσέβαλεν εἰς τὴν γῆν Ἰσραὴλ, ὁ λαὸς ἐφοβήθη ἐκ τούτων καὶ οἱ πρεσβύτεροι ἦλθον πρὸς τὸν γέροντα Σαμουὴλ καὶ ἐζήτουν νὰ τοὺς δώσῃ βασιλέα. Ὁ Σαμουὴλ κατ' ἀρχὰς τοὺς ἀπέτρεψεν, ἀλλ' ὁ Θεὸς εἶπεν εἰς αὐτὸν νὰ πράξῃ ὅ,τι ὁ λαὸς ζητεῖ, χρίων εἰς αὐτοὺς βασιλέα.

Παρατηρήσεις.

Οὐδέποτε μένει ἀπαρηγόρητος ὁ ἀπὸ καρδίας συντετριμμένης εἰς τὸν Θεὸν προσευχόμενος.

Οἱ εὐσεβεῖς ἄνθρωποι δὲν λησμονοῦσι τὰς ὑποσχέσεις αὐτῶν.

Ὁ Σαμουὴλ, πιστὸς εἰς τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ, δὲν ἐφθάρη ἐκ τοῦ παραδείγματος τῶν υἱῶν τοῦ Ἠλί. Ἡ ἀληθὴς εὐσέβεια σώζει ἡμᾶς ἀπὸ τῆς δολερᾶς ἁμαρτίας.

Ὁ Σαμουὴλ δὲν ἠθέλησε νὰ καινοτομήσῃ εἰς τὸ πολίτευμα, εἰμὴ ἀφ' οὗ ἔλαβε τὴν ἄδειαν τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἄνθρωπος ὀφείλει νὰ πράττῃ κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

§ 33. Σαούλ. (Α. Βασιλ. Θ—ΚΑ.)

Ὁ Σαμουὴλ, ὑπακούσας εἰς τὸν Θεὸν, ὑπεσχέθη εἰς τοὺς Ἰσραηλίτας βασιλέα. Σαοὺλ ὁ υἱὸς τοῦ Κὶς, ζητῶν τὰς ὄνους τοῦ πατρός του, ἦλθε καὶ εἰς τὸν Σαμουὴλ νὰ ἐξετάσῃ. Ὁ Σαμουὴλ ὑπεδέχθη αὐτὸν καὶ ἔχρισεν αὐτὸν βασιλέα. Ἦτο δὲ ὑψηλοῦ ἀναστήματος καὶ ἰσχυρὸς, ἥμερος δὲ καὶ ἁπλοῦς κατὰ πρῶτον. Ὁ Σαμουὴλ ἔχρισεν αὐτὸν καὶ ἐνώπιον τοῦ λαοῦ, συνηθροισμένου εἰς Μασσηφά. Κατ' ἀρχὰς ὁ Σαοὺλ ἐδείχθη καλὸς, καὶ πολλοὺς τῶν ἐχθρῶν ἐνίκησε καὶ κατέστρεψεν· ἀλλ' ὕστερον κατέστη ὑπερήφανος καὶ ἀπειθὴς εἰς τὰ προστάγματα τοῦ Κυρίου. Ἐπρόσταξέ ποτε αὐτὸν ὁ Θεὸς νὰ θανατώσῃ τοὺς Ἀμαληκίτας ὅλους ἄνδρας καὶ γυναῖκας καὶ τὰ κτήνη των ὅλα. Ὁ Σαοὺλ, παρακούσας, ἀφῆκε ζῶντα τὸν βασιλέα Ἀγὰγ καὶ τὰ ἐξαίρετα τῶν προβάτων αὐτοῦ καὶ ἀρνίων. Διὰ τοῦτο ὁ Θεὸς διὰ τοῦ προφήτου Σαμουὴλ ἀνήγγειλεν εἰς αὐτὸν, ὅτι θὰ τὸν ἀπορρίψῃ τῆς βασιλείας, ἐπειδὴ παρήκουσε τὴν θείαν παραγγελίαν. Ἔπεμψε δὲ ὁ Θεὸς τὸν Σαμουὴλ εἰς Βηθλεὲμ πρὸς τὸν Ἰεσσαὶ, εἰπὼν, ἐκ τῶν υἱῶν αὐτοῦ νὰ ἐκλέξῃ βασιλέα διάδοχον τοῦ Σαούλ.

Ὁ Σαμουὴλ πορεύεται εἰς Βηθλεὲμ πρὸς τὸν Ἰεσσαί· ἐκ τῶν υἱῶν δὲ αὐτοῦ εὑρίσκει ὅτι ὁ μικρότερος, ὁ βόσκων τοῦ πατρὸς αὐτοῦ τὰ πρόβατα, ἦτο ὁ παρὰ Θεοῦ προσδιωρισμένος διάδοχος τοῦ Σαοὺλ, καὶ χρίει αὐτόν. Ἔκτοτε δὲ τὸ πνεῦμα τοῦ Κυρίου ἦτο μετὰ τοῦ Δαβὶδ, ὅστις τότε ἀπεμακρύνθη τοῦ Σαούλ.

Πάσχων ὁ Σαοὺλ ἐκ μελαγχολίας, εὕρισκεν ἀνακούφισιν ἐκ τῆς μουσικῆς· ὅθεν συνέστησαν εἰς αὐτὸν τὸν Δαβὶδ ὡς καλὸν κιθαριστήν· καλέσας δὲ αὐτὸν ὁ Σαοὺλ, ὠρελήθη τῷ ὄντι καὶ ὑπερηγάπησεν αὐτόν.

Παρατηρήσεις.

Ὅπως εἰς τὸν Σαοὺλ τὸ ἀξίωμα τῆς βασιλείας ἐδόθη παρὰ Θεοῦ ἀπροσδοκήτως, οὕτω καὶ εἰς ἡμᾶς πολλάκις δίδονται θεόθεν ἀνέλπιστα ἀγαθά· ἀλλὰ αἱ βελτιώσεις τῆς καταστάσεως ἡμῶν δὲν πρέπει νὰ μᾶς καθιστῶσιν ὑπερηφάνους καὶ ὑπερόπτας, οὐδὲ ἀπειθεῖς εἰς τὰς ἐντολὰς τοῦ Κυρίου καὶ τὰ προστάγματα τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ μᾶλιστα ταπεινοτέρους καὶ προθυμοτέρους εἰς τὸ πράττειν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Τὸ πνεῦμα τοῦ Κυρίου ἦλθεν εἰς τὸν Δαβὶδ, ἀφ' οὗ ἀπερρίφθη ὁ Σαοὺλ ὅστις κατελήφθη ὑπὸ πονηροῦ τότε πνεύματος καὶ ἔπεσεν εἰς μελαγχολίαν. Ὅταν ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ ἀφαιρῆται ἐξ ἡμῶν, καταλαμβανόμεθα ὑπὸ μυρίων κακῶν καὶ πράττομεν ἔργα φέροντα ἡμᾶς εἰς ἀπώλειαν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

§ 34. Γολιὰθ καὶ Δαβίδ. (Α. Βασ. ΙΖ.)

Παρατεταγμένων ὄντων τῶν Φιλισταίων ἀπέναντι τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἐπαρουσιάζετο ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας μεταξὺ τῶν δύο στρατοπέδων γίγας τις λεγόμενος Γολιὰθ, Φιλισταῖος, προκαλῶν εἰς μονομαχίαν Ἰσραηλίτην πολεμιστὴν, ἵνα διὰ ταύτης κριθῇ ἡ τύχη τοῦ πολέμου. Ὁ Σαοὺλ ὑπεσχέθη τὴν θυγατέρα του εἰς γάμον καὶ πλούσια δῶρα εἰς ὅν τινα ἤθελεν εὑρεθῇ νὰ ἀντιπολεμήσῃ τὸν Γολιὰθ, ἀλλ' εἰς μάτην, οὐδεὶς ἐτόλμα· ὁ δὲ Γολιὰθ ἐνέπαιζε τοὺς Ἰσραηλίτας. Ὁ Δαβὶδ ἐλθὼν εἰς τὸ στρατόπεδον νὰ φέρῃ τρόφιμα εἰς τοὺς ἀδελφούς του, ἐδέχθη τὴν πρόσκλησιν. Ὁ Σαοὺλ τὸν ἀπέτρεπεν, ὡς νέον παιδίον, καὶ ἐπομένως ἀνίκανον, ἀλλ' ὁ Δαβὶδ, πεποιθὼς εἰς τὸν Κύριον, ἐπέμενε, καὶ λαβὼν μόνον βακτηρίαν, σφενδόνην καὶ πέντε λίθους, οὐδὲν δὲ προφυλακτικὸν ἄλλο ὅπλον, εἶπε πρὸς τὸν Γολιὰθ, — Σὺ ἔρχεσαι πρός με μὲ ῥομφαίαν καὶ δόρυ καὶ ἀσπίδα, καὶ ἐγὼ ἔρχομαι πρὸς σὲ ἐν ὀνόματι Κυρίου Σαβαώθ. — Βαλὼν δὲ ἕνα τῶν λίθων εἰς τὴν σφενδόνην ὁ Δαβὶδ τὸν ἐξεσφενδόνισε κατὰ τοῦ Γολιὰθ· ὁ λίθος ἐκτύπησεν αὐτὸν κατὰ μέτωπον καὶ ὁ Γολιὰθ ἔπεσε κατὰ γῆς· δραμὼν δὲ ὁ Δαβὶδ τοῦ ἐπῆρε τὴν μάχαιραν καὶ ἔκοψε τὴν κεφαλήν του. Οἱ Φιλισταῖοι ἰδόντες τοῦτο ἐτράπησαν εἰς φυγήν.

Μετὰ τὸ συμβὰν τοῦτο αἱ γυναῖκες, ἐξελθοῦσαι τῶν πόλεων τοῦ Ἰσραὴλ, ἔψαλλον ἐνώπιον τοῦ Σαοὺλ λέγουσαι, «Ἐπάταξε Σαοὺλ ἐν χιλιάσιν αὐτοῦ καὶ Δαβὶδ ἐν μυριάσιν αὐτοῦ». Ὁ Σαοὺλ διὰ τοῦτο ὑπέβλεπεν ἔκτοτε τὸν Δαβίδ· ἐζήτησε μάλιστά ποτε, ὅτε ἐκιθάριζεν ἐνώπιον αὐτοῦ, νὰ τὸν φονεύσῃ. Ὁ Δαβὶδ καταδιωκόμενος ὕστερον ὑπὸ τοῦ Σαοὺλ ἐκρύβη, καὶ ἐν ᾧ ἔτυχεν εὐκαιρία νὰ φονεύσῃ τὸν Σαοὺλ, ἐσεβάσθη αὐτὸν, ὡς βασιλέα χριστὸν Κυρίου· τότε δὲ ὁ Σαοὺλ μεταμεληθεὶς ὡμολόγησε τὸ ἄδικον καὶ προεῖπε τὴν ἀνύψωσιν τοῦ ἐχθροῦ του. Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἀπέθανε καὶ ὁ Σαμουὴλ, κρίνας τὸν Ἰσραὴλ 21 ἔτη πρὸ τῆς βασιλείας Σαοὺλ, καὶ ζήσας 98 ἔτη.

Παρατηρήσεις.

Ἐὰν ὁ Θεὸς ἦναι μεθ' ἡμῶν, οὐδεὶς καθ' ἡμῶν. Τοῦτο διδασκόμεθα ἐκ τῆς ἱστορίας ταύτης τοῦ Δαβὶδ, ὅστις διὰ τῆς εὐσεβείας του κατέβαλε τὸν Γολιὰθ καὶ ἠλευθέρωσε τὴν πατρίδα του. Ὁ δυνατὸς δὲν πρέπει νὰ καυχᾶται εἰς τὴν δύναμίν του, ὅπως ὁ Γολιὰθ, διότι ὁ Κύριος ταπεινώνει τοὺς ὑπερηφάνους καὶ ἀνυψώνει τοὺς ταπεινούς.

Ὁ φθόνος φέρει πάντοτε κακὰ ἀποτελέσματα. Ὁ Σαοὺλ ἐπεβουλεύθη ἐκ φθόνου τὴν ζωὴν τοῦ Δαβὶδ, ἀλλ' ὁ Δαβὶδ ἐσώθη, καὶ ὅτε ἠδύνατο αὐτὸς νὰ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

φονεύσῃ τὸν ἐχθρόν του Σαοὺλ, ἐσεβάσθη αὐτὸν ὡς χριστὸν Κυρίου, καὶ τοῦτο μᾶς διδάσκει ὅτι ὀφείλομεν νὰ σεβώμεθα πᾶσαν παρὰ Κυρίου καθεσταμένην ἀρχὴν καὶ ἐξουσίαν.

§ 35. Βασιλεία Δαβίδ. (Β. Βασ. Α—ΙΕ.)

Εἷς τινα μάχην πρὸς τοὺς Φιλισταίους ἐφονεύθησαν οἱ τρεῖς υἱοὶ τοῦ Σαοὺλ, αὐτὸς δὲ πληγωθεὶς καὶ φοβηθεὶς μὴ πέσῃ ζῶν εἰς χεῖρας τῶν ἐχθρῶν του, ἐρρίφθη ἐπὶ τοῦ ξίφους του καὶ ἀπέθανε. Μετὰ ταῦτα ἀνεκηρύχθη εἰς Χεβρὼν ὁ Δαβὶδ βασιλεὺς ὑπὸ τῆς φυλῆς τοῦ Ἰούδα.

Ὁ Δαβὶδ ἐπολέμησεν ἐπιτυχῶς πολλοὺς τῶν ἐχθρῶν τῶν Ἰσραηλιτῶν, διότι ὁ Κύριος ἦτο μετ' αὐτοῦ. Κατέβαλε δὲ τὸν ἀρχιστράτηγον τοῦ Σαοὺλ Ἀβεννὴρ, ὅστις εἶχεν ἀναγορεύσει βασιλέα τῶν ἄλλων φυλῶν τὸν υἱὸν τοῦ Σαοὺλ Ἰσβοσθὲ (ἢ Μεμφιβοσθὲ) καὶ οὕτω ἀνηγορεύθη ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων τοῦ λαοῦ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραὴλ δηλ. ὅλων τῶν φυλῶν. Κυριεύσας τὴν κατεχομένην ὑπὸ τῶν Ἰεβουσαίων Ἱερουσαλὴμ, κατέστησεν αὐτὴν πρωτεύουσαν τοῦ βασιλείου του καὶ ᾠκοδόμησεν εἰς αὐτὴν ἀνάκτορον· ἔφερε δὲ μετὰ μεγάλης πομπῆς τὴν Κιβωτὸν τῆς διαθήκης εἰς Ἱερουσαλὴμ καὶ ἀπεφάσισε νὰ οἰκοδομήσῃ καὶ λαμπρὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ, ἵνα τεθῇ αὕτη· ἀλλ' ὁ Θεὸς ἀπεκάλυψεν εἰς αὐτὸν, ὅτι τὸ ἔργον τοῦτο ἀπέκειτο νὰ πράξῃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ. Ὁ Δαβὶδ διέταξε τὰ τῆς λατρείας τοῦ Θεοῦ μεγαλοπρεπῶς· αὐτὸς δὲ ἐποίησε καὶ ψαλμοὺς πρὸς δοξολογίαν τοῦ Ὑψίστου.

Νικήσας τοὺς Φιλισταίους, Μωαβίτας καὶ Ἀμμωνίτας, ἀνύψωσε τὴν βασιλείαν του εἰς τὴν μεγίστην αὐτῆς δόξαν. Πάντες οἱ λαοὶ ὑπετάγησαν εἰς αὐτὸν ἀπὸ Εὐφράτου μέχρι τῆς μεγάλης (μεσογείου) θαλάσσης καὶ ἀπὸ τοῦ ὄρους Λιβάνου μέχρι τῆς ἀραβικῆς θαλάσσης.

Ἐν τῇ δόξῃ του ὁ Δαβὶδ ἐξέκλινεν εἰς ἁμαρτήματα, προκαλέσαντα τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ· ἐπῆρε τὴν Βηρσαβεὲ γυναῖκα τοῦ ἀξιωματικοῦ του Οὐρίου, καὶ ἐνήργησεν νὰ φονευθῇ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς οὗτος εἰς τὴν μάχην, ταχθεὶς εἰς τὰς πρώτας τάξεις καὶ ἀβοήθητος ἀφεθεὶς παρὰ τοῦ ἀρχιστρατήγου τοῦ Δαβὶδ Ἰωάβ. Ὁ Θεὸς ἀπέστειλε πρὸς τὸν Δαβὶδ Νάθαν τὸν προφήτην νὰ ἐλέγξῃ αὐτὸν διὰ τοῦτο. Εἶπε λοιπὸν εἰς αὐτὸν ὁ Νάθαν, ὅτι εἶναι ἄξιος θανάτου διὰ τὸ ἔγκλημά του. Ὁ Δαβὶδ μετεμελήθη καὶ ταπεινωθεὶς εἶπεν· «Ἥμαρτον εἰς τὸν Θεὸν», καὶ εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν ἐσύνθεσε τὸν πεντηκοστὸν τοῦ ψαλτηρίου ψαλμὸν, «Ἐλέησόν με ὁ Θεὸς κτλ». Καὶ συνεχωρήθη μὲν αὐτὸς, ἀντ' αὐτοῦ δὲ ἀπέθανε τὴν ἑβδόμην ἡμέραν ὁ ἐκ τῆς Βηρσαβεὲ γεννηθεὶς πρωτότοκος υἱός του. Ἡ ἁμαρτία δὲ αὕτη καὶ ἄλλα ἔφερε, ὡς ἐξῆς θὰ ἴδωμεν, ἐπακόλουθα.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Παρατηρήσεις.

Ἐν ὅσῳ μὲν ὁ Δαβὶδ ἐτήρει τὰ πρὸς τὸν Θεὸν καθήκοντα αὐτοῦ, ηὐδαιμόνει καὶ ὁ Κύριος ἦτο βοηθός του εἰς τὰ ἔργα αὐτοῦ· ἅμα δὲ παρεκκλίνας τῆς εὐθείας ὁδοῦ, ὑπεβλήθη εἰς θλίψεις καὶ τιμωρίας.

Ἡ μετάνοια τοῦ Δαβὶδ, γενομένη εἰλικρινῶς καὶ ἀπὸ καρδίας, ἐπροκάλεσε τὴν μακροθυμίαν καὶ τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἄνθρωπος παρασύρεται πολλάκις εἰς τὴν ἁμαρτίαν καὶ νικᾶται ὑπὸ τῶν παρουσιαζομένων πειρασμῶν, διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν ἔθεσεν εἰς τὴν Κυριακὴν προσευχὴν τὸ αἴτημα «Μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν».

Μόνη ἡ μετάνοια δύναται νὰ μᾶς σώζῃ ἐκ τῶν συνεπειῶν τῆς ἁμαρτίας καὶ ἡ προσευχὴ νὰ μᾶς προφυλάττῃ ἀπὸ αὐτά.

§ 36. Ἀβεσσαλὼμ. Τέλος τῆς βασιλείας Δαβίδ.

(Β. Βασ. Ε—ΚΔ.)

Ἀβεσσαλὼμ ὁ υἱὸς τοῦ Δαβὶδ, νέος ὡραιότατος, συνώμοσε κατὰ τοῦ πατρός του καὶ προσείλκυσε διὰ τεχνασμάτων πολλοὺς καὶ ἰσχυροὺς ὀπαδούς, ἐπιθυμήσας νὰ λάβῃ αὐτὸς τὴν βασιλείαν.

Ἐκραγείσης τῆς στάσεως, φαίνεται εἰς αὐτὴν καὶ ὁ σύμβουλος τοῦ Δαβὶδ Ἀρχιτόφελ. Ὁ Δαβὶδ φεύγει ἐξ Ἱερουσαλὴμ, προσπίπτει εἰς τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ, δεικνύει ἄκραν ταπεινοφροσύνην καὶ ἐπιείκειαν. Διαβὰς δὲ τὸν Ἰορδάνην εὑρίσκει ὑποδοχὴν καὶ πίστιν εἰς τοὺς ἐκεῖ ὑπηκόους του καὶ παρασκευάζεται εἰς πόλεμον. Καὶ αὐτὸς μὲν, κατὰ συμβουλὴν τῶν στρατηγῶν του, δὲν ἐξῆλθεν εἰς τὴν μάχην, ἀποστείλας δὲ αὐτοὺς παρήγγειλε νὰ φεισθῶσι τοῦ υἱοῦ του Ἀβεσσαλὼμ καὶ νὰ μὴ τύχῃ καὶ τὸν φονεύσωσι. Νικηθεὶς ὁ Ἀβεσσαλὼμ εἰς τὸ δάσος Ἐφραὶμ ἐτράπη εἰς φυγήν· ἐν ᾧ δὲ ἔφευγεν ἐπὶ ἡμιόνου, περιεπλάκη ἡ κόμη του εἰς τοὺς κλάδους δένδρου καὶ ἐκρεμάσθη ἐξ αὐτῆς. Ἐκεῖ δὲ οὕτω κρεμάμενον τὸν ἐφόνευσεν ὁ Ἰωάβ. Κατακόψαντες δὲ αὐτὸν ὕστερον σωρεύουσι σωρὸν λίθων ἐπὶ τοῦ τάφου του. Ὁ Δαβὶδ μαθὼν τοῦ υἱοῦ του τὸν θάνατον θρηνεῖ ἀπαρηγόρητα, φωνάζων, Υἱέ μου, υἱέ μου Ἀβεσσαλὼμ, υἱέ μου Ἀβεσσαλὼμ, τίς δώσει τὸν θάνατόν μου ἀντὶ σοῦ; Ἀβεσσαλὼμ υἱέ μου, υἱέ μου.

Ἀναγκασθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἰωὰβ ὁ Δαβὶδ ἀφίνει τὸν θρῆνον καὶ παρουσιάζεται εἰς τὸν λαὸν καὶ ἐπιστρέφει εἰς Ἱερουσαλήμ· κατέβαλε δὲ καὶ ἄλλην στάσιν τοῦ Σαβεὲ ἐναντίον του, καὶ οὕτω ἅπας ὁ Ἰσραὴλ ὑπετάγη αὖθις εἰς τὸν νόμιμον βασιλέα αὐτοῦ.

Ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ ὁ Δαβὶδ ἐπεθύμησε, παρὰ τὴν θέλησιν τοῦ Κυρίου, ν' ἀπαριθμήσῃ τὸν λαὸν Ἰσραήλ. Ἐμετρήθησαν ἤδη 500,000 ἀν-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δρες δυνάμενοι νὰ ὁπλοφορῶσιν εἰς τὴν φυλὴν Ἰούδα, καὶ 800,000 εἰς ἄλλας φυλάς. Ἀλλ' ὁ Θεός, πρὶν τελειώσῃ ἡ ἀπαρίθμησις ὅλων, στέλλει τὸν προφήτην Γὰδ πρὸς τὸν Δαβὶδ καὶ διατάττει νὰ ἐκλέξῃ ἐκ τριῶν προταθέντων κακῶν, ὅποιον ἤθελε, διὰ τὴν ἁμαρτίαν του ταύτην, 1), λιμὸν τριετῆ· 2), φυγὴν τρίμηνον ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν του· 3), λοιμὸν τριήμερον. Ὁ Δαβὶδ ἐπροτίμησε νὰ πέσῃ εἰς χεῖρας τοῦ Θεοῦ καὶ προέκρινε τὴν τρίτην ποινήν· ἀρχεται λοιπὸν ὁ λοιμὸς καὶ ἀποθνήσκουσιν ἀπὸ πρωΐας μέχρις ἀρίστου 70,000. Ὁ Δαβὶδ ἰδὼν τὸν ἐξολοθρευτὴν ἄγγελον ἐκτείνοντα τὴν χεῖρα αὐτοῦ εἰς Ἱερουσαλὴμ, ἐκφωνεῖ πρὸς Θεόν, «Ἐγὼ ἔπραξα τὴν ἀδικίαν, ἐγὼ ἂς τιμωρηθῶ.» Ὁ Θεὸς εἰσακούσας τῆς δεήσεως τοῦ μετανοοῦντος Δαβὶδ, παύει τὸ κακόν· ὁ δὲ ἄγγελος ἔστη ἐπάνω εἰς τὸ ἁλώνιον Ὀρνᾶ, ὅπου μετὰ ταῦτα ἐκτίσθη ὁ ναός, διὰ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ὁποίου εἶχεν ὁ Δαβὶδ μεγάλην προετοιμασίαν ὑλικοῦ καὶ χρημάτων.

Γηράσας ὁ Δαβὶδ, ἀναγορεύει βασιλέα τὸν ἐκ τῆς Βηρσαβεὲ δεύτερον υἱόν του Σολομῶντα, τὸν ὁποῖον ἐσυμβούλευσε νὰ ἦναι πιστὸς εἰς Κύριον τὸν Θεόν. Ὀλίγον δὲ ὕστερον ἀπέθανεν ἑβδομηκοντούτης.

Ἐβασίλευσε δὲ ὅλα τεσσαράκοντα ἔτη, ἑπτὰ ἔτη περίπου εἰς Χεβρὼν καὶ τριάκοντα τρία εἰς Ἱερουσαλήμ.

Παρατηρήσεις.

Δὲν πρέπει νὰ ἐπιθυμῶμεν ν' ἀποκτῶμεν δι' ἁρπαγῆς ὅ,τι δὲν ἀνήκει εἰς ἡμᾶς. Πρὸς τοὺς γονεῖς καὶ τοὺς ἀνωτέρους ἡμῶν ὀφείλομεν νὰ εἴμεθα εὐπειθεῖς καὶ οὐδέποτε ἐπίβουλοι, διότι ἐπιφέρομεν, ὡς ὁ Ἀβεσσαλὼμ, τὸν ὄλεθρόν μας.

Οἱ φοβούμενοι τὸν Θεὸν γονεῖς δὲν εἶναι φιλέκδικοι κατὰ τῶν τέκνων αὐτῶν, οὐδὲ κατ' οὐδενὸς ἄλλου· ἀλλ' ὅμως ἡ ἀγάπη καὶ ἡ τρυφερότης αὐτῶν δὲν εἶναι ἱκανὴ νὰ ἐπάρῃ ἀπὸ τὰς χεῖρας τῆς θείας ὀργῆς τὰ ἀσεβῆ καὶ ἐπίβουλα τέκνα. Θλίβονται δὲ δεινῶς οἱ γονεῖς, ὅταν συμβαίνῃ κακὸν εἰς τὰ τέκνα αὐτῶν.

Ἡ μεγάλη δόξα φέρει ἐνίοτε τὸν ἄνθρωπον εἰς ἔργα ἀπαρέσκοντα εἰς τὸν Θεόν.

Ὁ Δαβὶδ ἐτιμωρήθη πάλιν, διότι διὰ τῆς ἀπαριθμήσεως τῶν ὑπηκόων του ἔδειξεν ἔπαρσιν. Ἡ μετάνοιά του πάλιν ἐπέφερε τὸ θεῖον ἔλεος.

§ 37. Σολομών. (Γ. Βασ. Α—Ε.)

Ὁ Σολομὼν ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον Δαβὶδ τοῦ πατρός του εἰκοσαετὴς περίπου. Ἔλαβε δὲ γυναῖκα μίαν τῶν θυγατέρων τοῦ Φαραὼ καὶ ἐλθὼν εἰς Γαβαὼν ἐθυσίασεν εἰς τὸν Κύριον.

Ἐρωτηθεὶς δὲ κατ' ὄναρ παρὰ Κυρίου, τί ἤθελε νὰ χαρίσῃ εἰς αὐτὸν, ὁ Σολομὼν ἐζήτησε σοφίαν, καὶ ὁ Θεὸς ἐχάρισεν εἰς αὐτὸν καὶ σοφίαν καὶ δύναμιν. Παρευθὺς εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς βασιλείας του δύο κακῆς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

διαγωγῆς γυναῖκες ἔδοσαν ἀφορμὴν νὰ δείξῃ τὴν σοφίαν του· ἑκατέρα αὐτῶν εἶχε παιδίον, ἐν ᾧ δὲ ἐκοιμῶντο εἰς τὸ αὐτὸ οἴκημα, ἐπλάκωσεν ἡ μία τὸ τέκνον της καὶ τὸ ἐθανάτωσε· τὸ ἔβαλε δὲ πλησίον τῆς ἄλλης, καὶ ἐπῆρε τὸ ἐδικόν της. Τὸ πρωὶ ἐφιλονείκουν περὶ τοῦ ζῶντος παιδίου, καὶ ἦλθον εἰς τὸν Σολομῶντα ν' ἀποφασίσῃ. Ὁ Σολομὼν διέταξε νὰ σχίσωσι τὸ ζῶν παιδίον καὶ νὰ δώσωσι τὸ ἥμισυ εἰς τὴν μίαν, καὶ τὸ ἄλλο ἥμισυ εἰς τὴν ἄλλην. Τότε ἡ μὲν ἀληθὴς μήτηρ τοῦ παιδίου παρεκάλεσε τὸν βασιλέα νὰ δώσῃ τὸ παιδίον εἰς τὴν ἄλλην καὶ νὰ μὴ τὸ φονεύσῃ· ἡ δὲ ἄλλη ἐπροτίμα νὰ τὸ σχίσωσι. Τότε ὁ Σολομὼν ἐννοήσας ποία εἶναι ἡ ἀληθὴς τοῦ παιδίου μήτηρ διέταξε καὶ ἐδόθη εἰς ταύτην τὸ παιδίον.

Τὸ ὄνομα τοῦ Σολομῶντος ἔγεινε σεβαστὸν καὶ φοβερὸν οὐ μόνον ἐντὸς τῶν ὁρίων τοῦ ἐκτεταμένου βασιλείου του, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ περὶ αὐτὸ ἔθνη. Πανταχόθεν ἀπεστέλλοντο εἰς αὐτὸν μεγαλοπρεπῆ καὶ πλούσια δῶρα· ὅθεν, χωρὶς νὰ ἐπιβαρύνῃ τὸν λαόν του, ἐπεδείκνυε μεγαλοπρέπειαν ἀνήκουστον ἕως τότε. Ἡ Ἁγία Γραφὴ λέγει περὶ αὐτοῦ τὰ ἀξιοσημείωτα ταῦτα· «Καὶ εἰρήνη ἦν αὐτῷ ἐκ πάντων τῶν μερῶν κυκλόθεν. Καὶ κατῴκει Ἰούδας καὶ Ἰσραὴλ πεποιθότες ἕκαστος ὑπὸ τὴν ἄμπελον αὐτοῦ καὶ ὑπὸ τὴν συκῆν αὐτοῦ, ἐσθίοντες καὶ πίνοντες ἀπὸ Δὰν καὶ ἕως Βηρσαβεὲ πάσας τὰς ἡμέρας Σολομών» (Γ. Βασιλ. Δ).

Ὁ Σολομὼν κατεσκεύασε στόλον, διὰ τοῦ ὁποίου ἐκομίσθησαν τοσοῦτοι θησαυροί, ὥστε, κατὰ τὴν Ἁγίαν Γραφήν, τότε εἰς Ἱερουσαλὴμ ὁ ἄργυρος καὶ ὁ χρυσὸς ἦσαν τόσον κοινά, ὡς οἱ λίθοι, καὶ αἱ ἀπὸ τοῦ Λιβάνου κέδροι ὡς τὰ κοινότατα ξύλα.

Παρατηρήσεις.

Τὸ παράδειγμα τοῦ Σολομῶντος εἶναι ἀξιομίμητον. — Ἐζήτησε παρὰ τοῦ Θεοῦ σοφίαν, καὶ ὁ Θεὸς ἔδωκεν εἰς αὐτὸν οὐ μόνον σοφίαν, ἀλλὰ καὶ δύναμιν. Ἐν ὅσῳ ἔμενε πιστὸς εἰς ὅ,τι ἡ θεόθεν σοφία ὑπηγόρευεν εἰς αὐτόν, ηὐδοκίμει καὶ ἔνδοξος ἐγίνετο καὶ οἱ λαοί του ηὐδαιμόνουν.

Ὁ Θεὸς ὑπακούει τὸν εἰλικρινῶς προσευχόμενον καὶ εὔλογα καὶ ὠφέλιμα πράγματα ζητοῦντα.

Διὰ τῆς θείας σοφίας γνωρίζομεν τὰ καθήκοντα ἡμῶν πρὸς τὸν Θεόν, πρὸς ἡμᾶς αὐτοὺς καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους, καὶ διακρινόμεθα εἰς οἱανδήποτε κοινωνικὴν θέσιν εὐρεθῶμεν. Ὅθεν ἂς μὴ παύωμεν ζητοῦντες παρὰ τοῦ Θεοῦ σοφίαν καὶ σύνεσιν ἐν πᾶσι.

§ 38. Οἰκοδομὴ τοῦ ναοῦ. (Γ. Βασ. Ε.—ΙΑ.)

Ὁ Σολομὼν ἔχων τόσον πολὺν πλοῦτον, καὶ προσέτι τὰς προετοιμασίας τοῦ πατρός του Δαβίδ, ἤρχισε νὰ οἰκοδομῇ εἰς Ἱερουσαλὴμ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐπὶ τοῦ μέρους, τὸ ὁποῖον εἶχε δείξει εἰς αὐτὸν ὁ πατήρ του εἰς τὸ ὄρος Ἀμορία, τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ.

Χιλιάδες πολλαὶ ἐργατῶν καὶ ἐπιστατῶν ἠσχολοῦντο εἰς προετοιμασίαν τῆς ὕλης καὶ οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ. Τὸ τέταρτον ἔτος τῆς βασιλείας του ἔθηκεν ὁ Σολομὼν τὸ θεμέλιον τοῦ ναοῦ, καὶ μετὰ 7 1/2 ἐτῶν ἀδιάκοπον ἐργασίαν ἐνεκαίνισεν αὐτὸν ἐν τῷ μέσῳ μεγίστης συρροῆς λαοῦ ἐκ πάντων τῶν μερῶν τοῦ βασιλείου. Μετὰ πομπῆς μετεκόμισαν εἰς αὐτὸν τὴν Κιβωτὸν τῆς διαθήκης, ἥτις περιεῖχε τὰς δύο πλάκας, εἰς ἃς ἔγραψεν ὁ Θεὸς τὰς δέκα ἐντολάς. Ἀφ' οὗ τὴν ἀπέθεσαν οἱ ἱερεῖς εἰς τὰ Ἅγια τῶν Ἁγίων καὶ ἐξῆλθον, ἐνεπλήσθη νεφέλης δόξης Κυρίου ὁ ναός. Τότε ὁ Σολομὼν ηὐλόγησε τοὺς συνηθροισμένους ἐκεῖ καὶ γονυπετήσας καὶ ὑψώσας τὰς χεῖρας προσηυχήθη ἐκτενῶς, δεηθεὶς τοῦ Θεοῦ νὰ εὐλογήσῃ τὸν Ἰσραὴλ καὶ νὰ ἐπακούσῃ τῶν δεήσεων αὐτοῦ ἐν τῷ ἱερῷ.

Ἅμα δὲ τελειωθείσης τῆς προσευχῆς, κατέβη πῦρ οὐρανόθεν καὶ κατέκαυσε τὰ ὁλοκαυτώματα. Ἐθυσίασε δὲ ὁ Σολομὼν 22,000 μόσχους καὶ 120,000 βοσκήματα καὶ εἱστίασε τὸν λαὸν καὶ ἐπανηγύρισε τὰ ἐγκαίνια ἑπτὰ ἡμέρας αὐτὸς καὶ ὅλος ὁ λαὸς μετ' αὐτοῦ.

Ἀκούσασα ἡ βασίλισσα Σαβᾶ τὴν φήμην τοῦ Σολομῶντος, ἦλθε πρὸς αὐτὸν φέρουσα πλουσιώτατα δῶρα. Ὁμιλήσασα δὲ μετ' αὐτοῦ, καὶ ἰδοῦσα τὰ ἔργα αὐτοῦ εἶπεν, ὅτι ἡ σοφία του ὑπερβαίνει τὴν φήμην, τὴν ὁποίαν ἤκουσε περὶ αὐτοῦ.

Παρεκτὸς τοῦ ναοῦ, ὁ Σολομὼν ᾠκοδόμησε λαμπρὸν ἀνάκτορον, τὰ τείχη τῆς Ἱερουσαλήμ, πολλὰς πόλεις, ἐν αἷς καὶ τὴν περιώνυμον Παλμύραν (Θεδμόρ) εἰς τὴν ἔρημον, καὶ ὠχύρωσεν ἄλλας· ἔγραψε δὲ καὶ σοφώτατα καὶ διδακτικώτατα βιβλία.

Ἀλλ' ὁ τόσον εὐσεβὴς καὶ σοφὸς Σολομὼν δὲν ἠδυνήθη ἐπὶ τέλους νὰ γλυτώσῃ ἀπὸ τῶν πειρασμῶν τοῦ κόσμου τούτου. Παραδοθεὶς εἰς πολλὰς γυναῖκας ἀλλοφύλους, κατήντησε πρὸς χάριν των νὰ γείνῃ καὶ αὐτὸς εἰδωλολάτρης καὶ εἰς ψευδεῖς θεοὺς θυσιαστήρια ἀνήγειρε καὶ ἐθυσίαζεν. Ὅθεν ὁ Θεὸς διὰ προφητῶν προεῖπε τὴν μετὰ θάνατον τοῦ Σολομῶντος διαίρεσιν τοῦ βασιλείου του, καὶ προοίμια τῆς παρακμῆς ἤρχισαν ζῶντος ἔτι αὐτοῦ, δηλ. ἀποστασίαι καὶ ἐπιβουλαί. Φαίνεται δὲ ὅτι ἰδὼν τὰ ἀποτελούμενα δεινά, συνῆλθεν εἰς ἑαυτὸν καὶ μετενόησεν. Ἀλλ' ὅμως αἱ δοθεῖσαι προφητεῖαι ἐπληρώθησαν, ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω. Ὁ Σολομὼν ἀπέθανεν ἑξηκοντούτης, βασιλεύσας τεσσαράκοντα ἔτη.

Ὁ Σολομὼν εἶπεν ὡς συμπέρασμα καὶ τέλος τῶν διδασκαλιῶν του «Τὰ πάντα εἶναι ματαιότης.. Τὸν Θεὸν φοβοῦ καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ φύλασσε, ὅτι τοῦτο πᾶς ὁ ἄνθρωπος» (Ἐκκλ. ιβ').

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Παρατηρήσεις:

Ὁ Θεὸς δὲν ἔχει ἀνάγκην ναῶν, δὲν κατοικεῖ, κατὰ τὸν ἀπόστολον Παῦλον, εἰς χειροποιήτους ναούς, ἀλλ' ἡμεῖς ἔχομεν ἀνάγκην αὐτῶν, ἵνα συνερχόμενοι ἐν ὀνόματι τοῦ Κυρίου, δοξολογῶμεν αὐτὸν, ἀκούωμεν εὐλαβῶς τὰς θείας τελετὰς, καὶ ἀνυψῶμεν τὸν νοῦν ἡμῶν εἰς τὸν Θεόν. Ὁ Θεὸς εὐλογεῖ τοὺς ἀγαπῶντας τὴν εὐπρέπειαν τῶν ἐκκλησιῶν, τότε δὲ μᾶλλον εὐπρεπίζονται, ὅταν καὶ οἱ εἰς αὐτὰς συνερχόμενοι ἔχωσι κεκοσμημένην τὴν καρδίαν των μὲ τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν τήρησιν τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ. Ὅπως νεφέλη θείας δόξης ἐγέμισε τὸν ναὸν τοῦ Σολομῶντος εἰς τὰ ἐγκαίνια, οὕτω καὶ ἐν δόξῃ ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι μεταξὺ ἡμῶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ὅπου ἀλλοῦ συναθροιζόμεθα ἐν ἀδελφικῇ ἀγάπῃ εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ.

Γηράσας ὁ Σολομὼν ἐξέκλινε κ ι ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ ἐγκατέλιπεν αὐτόν. Βέβαια, ὅταν ὁ ἄνθρωπος παραδίδωται εἰς τὴν ἁμαρτίαν, ὁ Θεὸς ἐγκαταλείπει αὐτόν.

§ 39. Διαίρεσις τοῦ βασιλείου. Ῥοβοάμ. Ἱεροβοάμ.
(Γ. Βασ. ΙΒ, ΙΓ. Β. Παραλ. Ι—ΙΒ.)

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σολομῶντος ἡ μὲν φυλὴ τοῦ Ἰούδα καὶ ἡ τοῦ Βενιαμὶν ἔμειναν πιστοὶ εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ῥοβοάμ· αἱ δὲ ἄλλαι δέκα φυλαὶ ἀπεστάτησαν ἀπ' αὐτοῦ, διότι δὲν ἐδέχθη τὰς προτάσεις αὐτῶν περὶ ἐλαττώσεως φόρων, καὶ διότι, παρὰ τὴν συμβουλὴν τῶν φρονίμων, αὐθαδῶς ἀπήντησεν εἰς αὐτάς· ἐτέθησαν δὲ ὑπὸ τὸν δοῦλον τοῦ Σολομῶντος Ἱεροβοάμ, καὶ οὕτως ἔγειναν δύο βασίλεια, ἐξ ὧν τὸ μὲν τῶν δύο φυλῶν ὠνομάσθη βασίλειον Ἰούδα, καὶ πρωτεύουσα αὐτοῦ ἔμεινεν ἡ Ἱερουσαλήμ, τὸ δὲ τῶν δέκα φυλῶν ὠνομάσθη βασίλειον τοῦ Ἰσραὴλ, τοῦ ὁποίου πρωτεύουσα ἐπὶ τῶν διαδόχων τοῦ Ἱεροβοὰμ ἔγεινεν ἡ Σαμάρεια, κτισθεῖσα ὑπὸ Ἀμβρὶ, τοῦ ἕκτου μετὰ Ἱεροβοὰμ βασιλεύσαντος εἰς τὸ βασίλειον Ἰσραήλ.

Ὁ Ῥοβοὰμ ἠθέλησε νὰ καταπολεμήσῃ τὰς ἀποχωρισθείσας δέκα φυλὰς, ἀλλ' ὁ Θεὸς διὰ τοῦ Σαμαΐου ἀπηγόρευσεν εἰς αὐτὸν τοῦτο. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ῥοβοὰμ περιεποιήθη τὴν εἰδωλολατρείαν, ἐτιμωρήθη διὰ τῆς ἐπιδρομῆς τοῦ βασιλέως Αἰγύπτου Σουσακεὶμ, λαβόντος τοὺς θησαυροὺς τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις ναοῦ καὶ τοῦ βασιλικοῦ οἴκου.

Ὁ δὲ τοῦ Ἰσραὴλ βασιλεὺς Ἱεροβοὰμ, ἵνα μὴ μεταβαίνῃ ὁ λαὸς αὐτοῦ νὰ θυσιάζῃ εἰς τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ναὸν, ἵδρυσε χρυσᾶς δαμάλεις εἰς Βαιθὴλ καὶ εἰς Δὰν, καὶ ἠνάγκασε τὸν λαόν του νὰ θυσιάζῃ εἰς αὐτάς. Διὰ τὴν ἁμαρτίαν του ταύτην ἐτιμωρήθη παρὰ Θεοῦ διὰ πολλῶν δυστυχημάτων καὶ τῆς ἁρπαγῆς μερῶν τοῦ βασιλείου του παρὰ τοῦ Ἀβιὰ διαδόχου τοῦ Ῥοβοάμ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Οἱ δὲ εὐσεβεῖς Ἱερεῖς καὶ Λευῖται, ἀφέντες τὰς εἰς τὸ βασίλειον τοῦ Ἰσραὴλ πόλεις των, ἦλθον εἰς τὸ τοῦ Ἰούδα· καὶ ἄλλοι δέ τινες ἐκ τοῦ λαοῦ τῶν ἀποστατησασῶν δέκα φυλῶν ἔμειναν ὑπὸ τὸν Ῥοβοάμ.

Παρατηρήσεις.

Οἱ νέοι ἔχουσιν ἀνάγκην τῶν νουθεσιῶν τῶν φρονίμων πρεσβυτέρων. Ἡ αὐθάδης ἀπόκρισις τοῦ Ῥοβοὰμ διηρέθισε τοὺς λαούς του καὶ ἀπεστάτησαν. Ποτὲ ἡ σκληρότης δὲν ἔχει καλὰ ἀποτελέσματα.

Ἀλλὰ καὶ οἱ ἀποστατοῦντες ἀπὸ τῆς ἀληθοῦς πίστεως καὶ εἰς ἀσέβειαν περιπίπτοντες τιμωροῦνται θεόθεν. Αἱ ἀποστατήσασαι δέκα φυλαὶ περιέπεσαν εἰς εἰδωλολατρείαν καὶ παρήκουον τοὺς στελλομένους πρὸς σωτηρίαν αὐτῶν προφήτας παρὰ τοῦ Θεοῦ· ὅθεν τὸ νέον βασίλειον τοῦ Ἰσραὴλ κακῶς ἀπωλέσθη. Τὸ αὐτὸ ἔπαθε καὶ τὸ τοῦ Ἰούδα, ἀλλὰ ἐπανωρθώθη αὖθις, διότι εὐσεβέστεραι αἱ συγκροτοῦσαι αὐτὸ φυλαὶ ἐστάθησαν. Ὁ Θεὸς παιδεύει δικαίως καὶ πάλιν θεραπεύει ἐν τῇ εὐσπλαγχνίᾳ αὐτοῦ τοὺς μετανοοῦντας.

§ 40. Βασιλεῖς Ἰούδα, πάντες ἐξ οἴκου Δαβίδ (πλὴν τῆς Γοθολίας.)

1. Ῥοβοὰμ υἱὸς καὶ διάδοχος τοῦ Σολομῶντος, βασιλεύει ἐν Ἱερουσαλὴμ εἰς τὰς φυλὰς Ἰούδα καὶ Βενιαμίν.

2. Ἀβιὰ νικᾷ τὸν Ἱεροβοὰμ βασιλέα Ἰσραὴλ καὶ κυριεύει τόπους τινὰς αὐτοῦ.

3. Ἀσὰ βασιλεύει 41 ἔτη· καταβάλλει τὴν εἰδωλολατρείαν· νικᾷ τῇ βοηθείᾳ τοῦ Θεοῦ τὸν Ζαρὲ βασιλέα Αἰθιόπων, εἰσβαλόντα εἰς τὸ βασίλειόν του μὲ ἓν ἑκατομμύριον. Ὕστερον ὅμως ἡμάρτησε, βαλὼν πεποίθησιν εἰς τοὺς ἀνθρώπους μᾶλλον ἢ εἰς τὸν Θεόν, δι' ὃ καὶ κατεκρίθη.

4. Ἰωσαφὰτ βασιλεύει ἔτη 25· καταστρέφει τὴν εἰδωλολατρείαν καὶ ἀποστέλλει Λευίτας εἰς τὰς πόλεις ν' ἀναγινώσκωσι τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ. Συσταίνει δικαστάς· ὀχυρώνει τὸ βασίλειόν του καὶ νικᾷ τοὺς εἰσβαλόντας εἰς αὐτὸ Μωαβίτας καὶ Ἀμμωνίτας.

5. Ἰωρὰμ ἀνάξιος διάδοχος τοῦ Ἰωσαφάτ· λαμβάνει γυναῖκα τὴν Γοθολίαν θυγατέρα τοῦ βασιλέως Ἰσραὴλ Ἀχαὰβ καὶ τῆς Ἰεζάβελ· εἰσάγει τὴν λατρείαν τοῦ Βάαλ, διὸ προσβάλλεται θεόθεν ὑπὸ νόσου· βασιλεύει δὲ ἔτη 8.

6. Ὀχοζίας ὁ υἱός του βασιλεύει ἓν μόνον ἔτος, διότι ἐπίστευσεν εἰς τὴν βοήθειαν τοῦ Βααλμυία εἰδώλου· φονεύεται δὲ ὑπὸ τοῦ Ἰηοῦ βασιλέως Ἰσραήλ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

7. Γοθολία φονεύει πάντας τοὺς βασιλικοὺς γόνους καὶ λαμβάνει τὴν ἐξουσίαν, γλυτώνει δὲ ἀπὸ τὸν φόνον μόνος ὁ Ἰωὰς υἱὸς Ὀχοζίου βρέφος ὤν· φονεύεται ἡ Γοθολία.

8. Ἰωὰς ἐνθρονίζεται ἑπταετὴς ὑπὸ τοῦ Ἰωδαὲ ἀρχιερέως· ἐπισκευάζει τὸν ναόν· ἀλλ' ὕστερον εἰσάγει τὴν εἰδωλολατρείαν ἀποθανόντος τοῦ Ἰωδαέ· ἀποθνήσκει δὲ βασιλεύσας ἔτη 40.

9. Ἀμασίας ὁ υἱός του βασιλεύει ἔτη 20· νικᾷ τοὺς Ἐδωμίτας, ἡττᾶται ὑπὸ Ἰωὰς βασιλέως Ἰσραὴλ, καταστρέψαντος τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ τὸν ναὸν λεηλατήσαντος, καὶ αἰχμαλωτίζεται· ἐλευθερωθεὶς δὲ ἐθανατώθη.

10. Ἀζαρίας (Ὀζίας) βασιλεύει 53 ἔτη. Ἐν ὅσῳ ἔζη ὁ προφήτης Ζαχαρίας καὶ τὸν ἐσυμβούλευε, διετέλει εὐσεβής· ἀνεγείρει τὰ τείχη τῆς Ἱερουσαλὴμ· νικᾷ τοὺς ἐχθρούς του. Θελήσας δὲ παρὰ τὸν νόμον νὰ θυμιάσῃ εἰς τὸν ναόν, γίνεται λεπρὸς καὶ ἀποθνήσκει.

11. Ἰωάθαμ ὁ υἱός του, εὐσεβής· βασιλεύει 16 ἔτη· ποιεῖ ὑποτελεῖς τοὺς Ἀμμωνίτας.

12. Ἄχαζ, βασιλεύει 16 ἔτη· εἰδωλολάτρης· καθίσταται ὑποτελὴς τοῦ βασιλέως τῆς Ἀσσυρίας Θαλγαθφαλλασάρ.

13. Ἐζεκίας ὁ υἱός του, εὐσεβής· περιποιεῖται τὰ ἱερά· καταστρέφει τὴν εἰδωλολατρείαν· ὁ Σεναχηρεὶμ εἰσβάλλει εἰς τὸ βασίλειόν του καὶ ἐξαγοράζεται· ἡ εἰρήνη παρὰ τοῦ Ἐζεκίου· βασιλεύσας δὲ 29 ἔτη ἀποθνήσκει.

14. Μανασσῆς ἀσεβέστατος πάντων· βασιλεύει ἔτη 55· αἰχμαλωτίζεται ὑπὸ τοῦ Ἀσσαρδὼν διαδόχου τοῦ Σεναχηρεὶμ καὶ ἄγεται εἰς Βαβυλῶνα· μετανοεῖ καὶ ἐπικαλεῖται τὸν Κύριον· σωθεὶς ἐπανέρχεται εἰς Ἱερουσαλὴμ καὶ ἀποθνήσκει μετ' οὐ πολύ.

15. Ἀμμὼν ἐβασίλευσε δύο ἔτη· ἀνενέωσε τὴν εἰδωλολατρείαν· φονεύεται ὑπὸ τῶν δούλων του.

16. Ἰωσίας βασιλεύει 31 ἔτη· εὐσεβής· καταλύει πανταχοῦ τὴν εἰδωλολατρείαν· ἀνακαινίζει τὸν ναόν· φονεύεται ἐν πολέμῳ ὑπὸ Νεχαὼ βασιλέως Αἰγύπτου.

17. Ἰωάχαζ ἀναβαίνει τὸν θρόνον· μετὰ τρεῖς μῆνας ἐκθρονίζει αὐτὸν ὁ Νεχαὼ, καὶ ἐνθρονίζει τὸν πρεσβύτερον υἱὸν τοῦ Ἰωσίου Ἐλιακεὶμ (Ἰωακεὶμ).

18. Ἐλιακεὶμ (ὁ καὶ Ἰωακεὶμ) ἐβασίλευσεν 11 ἔτη· γίνεται ὑποτελὴς τοῦ κυριεύσαντος τὴν Ἱερουσαλὴμ Ναβουχοδονόσορος· ἀποστατεῖ δίς· φονεύεται.

19. Ἰωαχεὶμ (ὁ καὶ Ἰεχονίας)· βασιλεύει τρεῖς μῆνας· αἰχμαλωτίζεται καὶ ἀπάγεται εἰς Βαβυλῶνα μετὰ τῶν προκρίτων.

20. Σεδεκίας θεῖος Ἰεχονίου· βασιλεύει 11 ἔτη· ἀποστατεῖ ἀπὸ τοῦ Ναβουχοδονόσορος. Αἰχμαλωσία Ἰουδαίων, 558 π. Χ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Τὸ βασίλειον τοῦ Ἰούδα διήρκεσεν ἀπὸ Ῥοβοὰμ μέχρι καταλύσεως αὐτοῦ ἔτη 388.

§ 41. Βασιλεῖς Ἰσραήλ.

1. Ἱεροβοάμ· ἱδρυτὴς τῶν δαμάλεων εἰς Βαιθὴλ καὶ Δὰν καὶ καταστροφεὺς τῆς ἀληθοῦς λατρείας τοῦ Θεοῦ.

2. Ναβάδ, ἀσεβὴς ὡς ὁ Ἱεροβοὰμ ὁ πατὴρ αὐτοῦ. Φονεύεται ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ του Βαασὰ, βασιλεύσας 3 ἔτη.

3. Βαασὰ, βασιλεύει ἕως 22 ἔτη· καταστρέφει αὐτὸν ὁ Ζαμβρί.

4. Ἠλὰ, βασιλεύει δύο ἔτη καὶ φονεύεται ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Ζαμβρί.

5. Ζαμβρὶ, ἁρπάζει καὶ κατέχει τὴν βασιλείαν ὀλίγας ἡμέρας· καίεται μετὰ τοῦ ἀνακτόρου του καταπονηθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀμβρί.

6. Ἀμβρὶ κτίζει τὴν Σαμάρειαν καὶ καθιστᾷ αὐτὴν πρωτεύουσαν τοῦ βασιλείου του.

7. Ἀχαὰβ, διαδέχεται τὸν πατέρα του Ἀμβρί· βασιλεύει 22 ἔτη, φονεύεται. Ὁ προφήτης Ἠλιοὺ ἤλεγξεν αὐτὸν καὶ τὴν γυναῖκά του Ἰεζάβελ.

8. Ὀχοζίας, βασιλεύει 2 ἔτη διαδεχθεὶς τὸν πατέρα του.

9. Ἰωρὰμ ἀδελφὸς Ὀχοζία διαδέχεται αὐτόν· νικᾷ τοὺς Μωαβίτας. βασιλεύει 12 ἔτη.

10. Ἰηοῦ φονεύει τὸν Ἰωρὰμ καὶ χρίεται ὑπὸ τοῦ προφήτου Ἐλισσαιὲ βασιλεὺς Ἰσραήλ.

11. Ἰωάχαζ διαδέχεται τὸν πατέρα του Ἰηοῦ· βασιλεύει 17 ἔτη· τηρεῖ, ὡς ὁ πατήρ του, μεμιγμένην τὴν λατρείαν τοῦ Θεοῦ μετὰ τῶν χρυσῶν δαμάλεων.

12. Ἰωὰς υἱὸς Ἰωάχαζ· βασιλεύει 16 ἔτη· νικᾷ καὶ καταβάλλει τὸν Ἀζαὴλ ἐχθρὸν τοῦ βασιλείου του.

13. Ἱεροβοὰμ β΄. βασιλεύει 41 ἔτη· νουθετοῦσιν αὐτὸν οἱ προφῆται Ὡσηὲ, Ἀμὼς καὶ Ἰωνᾶς.

14. Ζαχαρίας υἱὸς Ἱεροβοὰμ βασιλεύει μετὰ 11 ἐτῶν ἀναρχίαν· ἀλλὰ μετὰ ἓξ μῆνας θανατώνεται ὑπὸ τοῦ Σελλούμ.

15. Σελλοὺμ βασιλεύει ἕνα μῆνα καὶ φονεύεται ὑπὸ τοῦ στρατάρχου Μαναήμ.

16. Μαναὴμ (Δ. Βασιλ. ΙΕ΄, 19)· βασιλεύει 10 ἔτη· γίνεται ὑποτελὴς τοῦ *Φουλ* βασιλέως Ἀσσυρίων χάριν προστασίας.

17. Φακείας υἱὸς Μαναήμ· βασιλεύει 2 ἔτη καὶ δολοφονεῖται ὑπὸ τοῦ Φακέλ.

18. Φακὲλ (ἢ Φακεέ)· βασιλεύει 20 ἔτη καὶ φονεύεται ὑπὸ τοῦ Ὡσηέ.

19. Ὡσηὲ, ἁρπάσας τὴν βασιλείαν καὶ βασιλεύσας 9 ἔτη αἰχμα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λωτίζεται ὑπὸ τοῦ Σαλμανασσὰρ καὶ ἀπάγεται εἰς Ἀσσυρίαν μετὰ πλήθους λαοῦ του, ἐν οἷς ἦτο καὶ ὁ θεοσεβὴς Τωβίτ. Οὕτω καταλύεται ἡ βασιλεία Ἰσραὴλ μετὰ 253 ἔτη ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτῆς, **722 π. Χ.**

Τὰ περὶ τῶν βασιλέων τοῦ Ἰούδα καὶ Ἰσραὴλ ἱστοροῦνται κατ' ἔκτασιν ἐν Γ'. καὶ Δ'. Βασιλειῶν καὶ Β'. Παραλειπομένων.

Ἐκ τῶν εἰς αἰχμαλωσίαν ἀπαχθέντων ἦσαν καὶ θεοσεβεῖς ἄνδρες, οἵτινες ἐνέσπειραν, ὅπου κατεστάθησαν, τὴν ἰδέαν τοῦ μόνου ἀληθινοῦ Θεοῦ καὶ τὴν περὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Μεσσίου προσδοκίαν.

§ 42. Ἠλιοῦ. (Γ. καὶ Δ. Βασιλ.)

Εἰς τὸν βασιλέα Ἀχαάβ, εἰσαγαγόντα τὴν εἰδωλολατρείαν εἰς τὸ βασίλειον τοῦ Ἰσραὴλ χάριν τῆς ἀσεβοῦς γυναικός του Ἰεζάβελ, θυγατρὸς βασιλέως Σιδῶνος, ἐμφανισθεὶς ὁ προφήτης τοῦ Θεοῦ Ἠλιοὺ, εἶπεν εἰς αὐτὸν ἐκ Θεοῦ, «Τὰ ἔτη ταῦτα δὲν θὰ πέσῃ οὔτε δρόσος οὔτε βροχὴ, εἰμὴ διὰ λόγου ἐκ τοῦ στόματός μου.» Εἶτα ἀπῆλθε, κατὰ παραγγελίαν τοῦ Θεοῦ, εἰς τὸν χείμαρρον Χορὰθ, καὶ ἐκεῖ ἐπρόσταξεν ὁ Θεὸς καὶ ἔφερον εἰς τὸν προφήτην πρωὶ καὶ δειλινὸν ἄρτον καὶ κρέας οἱ κόρακες πρὸς τροφήν του, ὕδωρ δὲ ἔπινεν ἐκ τοῦ χειμάρρου. Ἀφ' οὗ δὲ ἐκ τῆς ἀνυδρίας ἐξηράνθη ὁ χείμαρρος, μετέβη πάλιν, κατὰ διαταγὴν τοῦ Θεοῦ, εἰς Σαρεπτὰ τῆς Σιδωνίας. Εἰς τὴν πύλην τῆς πόλεως ταύτης ἀπήντησε χήραν τινὰ συνάζουσαν ξυλάρια καὶ τῆς ἐζήτησεν ὀλίγον ἄρτον καὶ ὀλίγον ὕδωρ· ἡ γυνὴ ἀπεκρίθη, «Δὲν ἔχω εἰμὴ ὀλίγον ἄλευρον ἐν τῇ ὑδρίᾳ καὶ ὀλίγον ἔλαιον εἰς τὸ ἐλαιοδοχεῖον, καὶ ἀφ' οὗ φάγωμεν μετὰ τῶν τέκνων μου καὶ ταῦτα πλέον θὰ ἀποθάνωμεν.» Μὴ φοβῆσαι, λέγει εἰς αὐτὴν ὁ Ἠλιοὺ, οὔτε τὸ ἄλευρον θὰ ἐκλείψῃ, οὔτε τὸ ἔλαιον θὰ ὀλιγοστεύσῃ μέχρις οὗ ὁ Θεὸς ἀποστείλῃ βροχὴν, ὅπερ καὶ ἐγένετο, διότι ἔκτοτε ἡ χήρα ἔτρεφεν ἑαυτὴν, τὰ τέκνα της καὶ τὸν προφήτην ἐν ὅσῳ διήρκει ἡ δυστυχία.

Ἀλλ' ἐν τῷ μεταξὺ ἀπέθανε τὸ τέκνον της. Ὁ Ἠλιοὺ δεηθεὶς τοῦ Κυρίου ἀνέστησεν αὐτό. Τρία ἔτη διήρκεσεν ἡ ἀνομβρία καὶ ὁ λιμός· τότε ὁ Ἠλιοὺ πορεύεται, κατὰ διαταγὴν τοῦ Θεοῦ, πρὸς τὸν Ἀχαάβ, ὅστις ἰδὼν τὸν προφήτην λέγει εἰς αὐτόν· Σὺ εἶσαι ὁ διαστρέφων τὸν Ἰσραήλ; Ὄχι ἐγὼ, ἀπεκρίθη ὁ Ἠλιοὺ, ἀλλὰ σὺ καὶ ὁ οἶκος τοῦ πατρός σου, διότι ἀφήσατε τὸν ἀληθινὸν Θεὸν καὶ ἀκολουθεῖτε τοὺς περὶ τὸν Βάαλ. Τώρα στεῖλε καὶ συνάθροισον πρὸς ἐμὲ ὅλους τοὺς Ἰσραηλίτας πρὸς τὸ Καρμήλιον ὄρος καὶ τοὺς 450 προφήτας τοῦ Βάαλ, καὶ τοὺς τρεφομένους ὑπὸ τῆς Ἰεζάβελ προφήτας τοῦ ἄλσους. Ἀφ' οὗ δὲ συνήχθησαν οὗτοι, λέγει ὁ Ἠλιοὺ πρὸς πάντας, Ἐὰν Κύριος εἶναι ὁ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Θεὸς ἀκολουθήσατε αὐτὸν, ἐὰν δὲ ὁ Βάαλ εἶναι ὁ Θεὸς, ὑπάγετε ὀπίσω αὐτοῦ. Ἐπειδὴ δὲ οὐδεὶς ἀπεκρίθη, ὁ Ἠλιοὺ εἶπε, Φέρετε δύο βόας, τὸν μὲν ἕνα νὰ θυσιάσωσιν οἱ προφῆται τοῦ Βάαλ, τὸν δὲ ἄλλον ἐγώ· εἰς οὗ τινος δὲ θῦμα πέσῃ πῦρ ἐξ οὐρανοῦ, ἐκείνου ὁ Θεὸς εἶναι ἀληθινὸς Θεός· ἔστερξεν ὁ λαὸς εἰς τοῦτο. Πρῶτοι δὲ ἔσφαξαν τὸ ἑαυτῶν θῦμα οἱ προφῆται τοῦ Βάαλ καὶ τρέχοντες περὶ τὸ θυσιαστήριον ἐφώναζαν ἀπὸ πρωὶ μέχρι μεσημβρίας. Ὁ Ἠλιοὺ ἐμπαίζων αὐτοὺς λέγει, Φωνάζετε δυνατώτερα, διότι ὁ Βάαλ ἢ ὑποθέσεις ἔχει, ἢ κοιμᾶται. Τότε ἤρχισαν κράζοντες μεγάλῃ τῇ φωνῇ καὶ κατακοπτόμενοι μέχρις αἱματοχυσίας, ἀλλ᾽ εἰς μάτην. Ὁ Ἠλιοὺ τότε λέγει καὶ σφάζουσι τὸν ἰδικόν του βοῦν, καὶ ποιήσας θυσιαστήριον ἐκ δώδεκα πετρῶν, ἔθεσε τὴν θυσίαν καὶ εἶπε καὶ ἔχυσαν καὶ νερὸν ἐπ᾽ αὐτῆς καὶ τοῦ θυσιαστηρίου. Ἀφ᾽ οὗ δὲ ἔγειναν ὅλα ἕτοιμα, ἐπικαλεῖται ὁ Ἠλιοὺ τὸν Θεὸν καὶ πάραυτα καταπίπτει πῦρ ἐξ οὐρανοῦ καὶ καίει τὸ ὁλοκαύτωμα. Τοῦτο ἰδόντες ὁ λαὸς ἔπεσαν καὶ ἐπροσκύνησαν κράζοντες, Ἀληθῶς Κύριος, αὐτὸς εἶναι ὁ Θεός. Εἶπε δὲ ὁ Ἠλιοὺ εἰς τὸν λαὸν καὶ συνέλαβαν τοὺς ψευδοπροφήτας, τοὺς ὁποίους ἀπαγαγὼν εἰς τὸν χείμαρρον Κεισὼν ἔσφαξαν αὐτοὺς ἐκεῖ· πάραυτα δὲ τότε διὰ προσευχῆς τοῦ Ἠλιοὺ ἔβρεξεν ἀφθόνως καὶ εὐδροσίσθη ἡ γῆ.

Παρατηρήσεις.

Τοὺς ἀσεβεῖς ἐλέγχει ὁ Θεὸς διὰ τῶν λειτουργῶν αὐτοῦ. Πολλάκις οἱ κηρύττοντες τὴν θείαν ἀλήθειαν καταδιώκονται παρ᾽ αὐτῶν καὶ κακολογοῦνται, ὡς ὁ Ἠλιοὺ παρὰ τοῦ ἀσεβοῦς Ἀχαάβ. Ὁ Θεὸς φροντίζει πολλάκις ἐκτάκτως περὶ τῶν θεραπόντων αὐτοῦ. Οὕτως ἔθρεψε τὸν Ἠλιοὺ εἰς τὸν χείμαρρον, ὅτε συνέβη πεῖνα, ὁμοίως καὶ εἰς Σαρεπτά.

Ἀπέβλεψε δὲ εἰς τὴν πτωχὴν χήραν καὶ διὰ τοῦ προφήτου του ἔθρεψε καὶ αὐτήν· τοῦτο δηλοῖ ὅτι ὁ Θεὸς ἀξιώνει τῆς προστασίας αὐτοῦ πάντα καλὸν ἄνθρωπον, οἱασδήποτε ἐν τῷ κόσμῳ καταστάσεως.

Οἱ μὴ λατρεύοντες τὸν ἀληθινὸν Θεὸν μάτην κοπιῶσι καὶ ἡ καταστροφὴ αὐτῶν πολλάκις καὶ εἰς τοῦτον τὸν κόσμον ἐπέρχεται· οὕτω μάτην ἀγωνισθέντες οἱ τοῦ Βάαλ προφῆται κατεστράφησαν, ἐξελεγχθείσης τῆς πλάνης των.

§ 43. Ἄμπελος Ναβουθαί. Ἀνάληψις Ἠλιού.

(Γ. καὶ Δ. Βασιλ.)

Ἡ πονηρὰ Ἰεζάβελ, ὀργισθεῖσα κατὰ τοῦ Ἠλιοὺ διὰ τὸν θάνατον τῶν προφητῶν της, ἐβουλήθη νὰ τὸν φονεύσῃ· ἀλλ᾽ ὁ προφήτης φεύγει εἰς τὴν ἔρημον, ὅπου λαβὼν διὰ θαύματος ἄπαξ τροφὴν, ὡδοιπό-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ρησε τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ τεσσαράκοντα νύκτας. Ἐλθὼν δὲ οὕτω εἰς τὸ ὄρος Χωρὴβ λαμβάνει παρὰ Θεοῦ ἐντολὴν νὰ ὑπάγῃ εἰς τὰ μέρη τῆς Δαμασκοῦ νὰ χρίσῃ βασιλέα τῆς μὲν Συρίας τὸν Ἀζαὴλ, τοῦ δὲ Ἰσραὴλ τὸν Ἰηοῦ, καὶ προφήτην διάδοχόν του ν' ἀναδείξῃ τὸν Ἐλισσαιέ. Ἀπελθὼν ὁ Ἠλιοὺ καὶ ἀπαντήσας τὸν Ἐλισσαιὲ ἀροτριῶντα ἔῤῥιψεν ἐπάνω του τὴν μηλωτὴν αὐτοῦ, αὐτὸς δὲ παρευθὺς ἠκολούθησε τὸν Ἠλιού, ἀφ' οὗ ὑπῆγε καὶ ἀπεχαιρέτησε τοὺς γονεῖς του.

Ναβουθαὶ ὁ Ἰεζραελίτης εἶχεν ἄμπελον· ταύτην ἐζήτησεν ὁ βασιλεὺς Ἀχαὰβ ν' ἀποκτήσῃ δι' ἀγορᾶς, ἢ δι' ἀνταλλαγῆς, ἐπειδὴ συνώρευε μὲ ἴδιόν του κτῆμα. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ναβουθαὶ δὲν ἔστεργε ν' ἀποξενώσῃ τὸ πατρικόν του κτῆμα, ὁ Ἀχαὰβ ἐλυπήθη καιρίως καὶ δὲν ἤθελε μηδὲ νὰ φάγῃ. Ἡ γυνή του Ἰεζάβελ μαθοῦσα τὴν αἰτίαν τῆς ἀθυμίας του, ἐνεργεῖ διὰ ψευδομαρτύρων καὶ καταδικάζεται εἰς θάνατον ὁ Ναβουθαὶ καὶ λιθοβολεῖται· πηγαίνει δὲ τότε ἡ κακὴ γυνὴ εἰς τὸν Ἀχαὰβ καὶ τοῦ λέγει, Ἀνάστα νὰ κληρονομήσῃς τὴν ἄμπελον, διότι ὁ Ναβουθαὶ καταδικασθεὶς ἐθανατώθη. Καὶ ὁ μὲν Ἀχαὰβ λαμβάνει τὴν ἄμπελον, ὁ δὲ Θεὸς ἀποστέλλει Ἠλιοὺ τὸν προφήτην πρὸς αὐτὸν καὶ τοῦ προλέγει τὰ δεινὰ ἐπακόλουθα τοῦ συμβάντος τούτου, καὶ πρὸς τούτοις ὅτι τὸ αἷμά του θὰ λείξωσιν οἱ κύνες ὅπου ἔλειξαν καὶ τὸ τοῦ Ναβουθαὶ, καὶ ὅτι κύνες θὰ καταφάγωσι τὸ σῶμα τῆς Ἰεζάβελ. Ταῦτα ἐπληρώθησαν μετ' ὀλίγον καιρόν. Ὁ Ἀχαὰβ πληγωθεὶς ἀπέθανε καὶ οἱ κύνες ἔλειχον τὸ ἐκ τῆς ἁμάξης ῥέον αἷμά του. Τὴν δὲ Ἰεζάβελ ἐπέταξαν ἐκ τοῦ παραθύρου, καὶ μέρος τοῦ σώματός της κατεπατήθη, μέρος δὲ ἔφαγον οἱ κύνες καὶ ἀνεπανόρθωτος ἐξολοθρευμὸς ἐπῆλθεν εἰς τὸν οἶκον ὅλον τοῦ Ἀχαάβ.

Συνοδευόμενος ὁ Ἠλιοὺ ὑπὸ τοῦ Ἐλισσαιὲ ἦλθεν εἰς τὰς ὄχθας τοῦ Ἰορδάνου· ἁπλώσας δὲ τὴν μηλωτήν του ἐχώρισε τὰ ὕδατα καὶ διέβη μετὰ τοῦ Ἐλισσαιέ· ἀφ' οὗ δὲ ἐπροχώρησαν εἰς τὴν ἔρημον καὶ ἦσαν συνομιλοῦντες, αἴφνης ἅρμα πύρινον καὶ ἵπποι πύρινοι ἀνέλαβον τὸν Ἠλιοὺ καὶ ἀνελήφθη εἰς τὸν οὐρανόν.

Παρατηρήσεις.

Ὁ Θεὸς φυλάττει τοὺς δούλους αὐτοῦ ἀπὸ τῶν καταδιωγμῶν τῶν ἰσχυρῶν, ὡς τὸν Ἠλιοὺ ἀπὸ τῆς Ἰεζάβελ.

Ὁ Ἀχαὰβ παρέβη τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ ἐπιθυμήσας τὸ κτῆμα τοῦ πλησίον του. Ἡ Ἰεζάβελ παρέβη ἄλλην ἐντολὴν ἐνεργήσασα νὰ φονευθῇ ὁ Ναβουθαί· ἀλλὰ καὶ ὁ Ἀχαὰβ καὶ ἡ Ἰεζάβελ δεινῶς διὰ τοῦτο ἐτιμωρήθησαν.

Μὴ ἐπιθυμῆτε μηδέποτε ὅ,τι δὲν εἶναι ἰδικόν σας. Ἡ ἐπιθυμία, κατὰ τὴν ἁγίαν Γραφὴν, γεννᾷ τὴν ἁμαρτίαν καὶ ἡ ἁμαρτία φέρει τὸν θάνατον καὶ τὴν αἰωνίαν τιμωρίαν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Οἱ πιστοὶ εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τοὺς εὐσεβεῖς διδασκάλους αὐτῶν ἀξιοῦνται χάριτος, ὡς ὁ Ἐλισσαιὲ, ὅστις διεδέχθη τὸν Ἠλιοὺ καὶ ἔλαβε θεόθεν τὴν χάριν αὐτοῦ.

§ 44. Ἐλισσαιέ. (Δ. Βασιλ.)

Ὁ Ἠλιοὺ ἀναλαμβανόμενος εἰς οὐρανοὺς ἀφῆκε νὰ πέσῃ ἡ μηλωτή του εἰς τὸν Ἐλισσαιὲ, ὅστις διαιρέσας δι' αὐτῆς τὰ ῥεῖθρα τοῦ Ἰορδάνου καὶ διαβὰς ἀβρόχοις ποσὶν, ἦλθεν εἰς Ἱεριχὼ, ὅπου μὲ ὀλίγον ἅλας καὶ λόγους τινὰς κατέστησε πότιμον τὸ ἕως τότε πονηρὸν ὕδωρ. Ἐντεῦθεν ἀναβαίνων εἰς Βαιθὴλ ὑβρίσθη καθ' ὁδὸν ὑπὸ παιδίων λεγόντων εἰς αὐτὸν, Ἀνάβα φαλακρὲ, ἀνάβα φαλακρέ. Κατηράσθη δὲ αὐτὰ ἐν ὀνόματι Κυρίου, καὶ ἐν τῷ ἅμα ἐξώρμησαν ἐκ τοῦ δάσους δύο ἄρκτοι καὶ κατεσπάραξαν τεσσαράκοντα καὶ δύο ἐξ αὐτῶν.

Ὅτε ὁ Ἰωρὰμ βασιλεὺς Ἰσραὴλ καὶ ὁ Ἰωσαφὰτ βασιλεὺς Ἰούδα, καταδιώκοντες ἐκ συμφώνου τὸν βασιλέα Μωαβιτῶν εἰς τὴν ἔρημον, ἐνόμισαν ὅτι ἤθελον ἀποθάνει δι' ἔλλειψιν ὕδατος, ὁ Ἐλισσαιὲ προεῖπεν εἰς αὐτοὺς, ὅτι ὕδωρ θὰ εὑρεθῇ ἄφθονον εἰς τοὺς στρατούς των καὶ ὅτι θὰ νικήσωσιν.

Ὑστερώτερον ἀνέστησε νεκρὸν παιδίον· ἰάτρευσε τὸν Ναιμὰν ἀρχιστράτηγον τοῦ βασιλέως τῆς Συρίας πάσχοντα λέπραν· ἐτύφλωσε στρατιώτας ἐλθόντας νὰ τὸν συλλάβωσιν· ἐτιμώρησε διὰ λέπρας τὸν δοῦλόν του Γιεζεὶ, διότι κρυφίως ζητήσας ἔλαβε παρὰ τοῦ Ναιμὰν χρήματα καὶ δῶρα, ὅπερ διὰ τοῦ πνεύματος αὐτοῦ ἐγνώρισεν ὁ Ἐλισσαιέ.

Ταῦτα καὶ ἄλλα θαύματα ἔπραξεν ὁ πιστὸς εἰς τὸν Κύριον προφήτης οὗτος.

Παρατηρήσεις.

Ἡ ὀργὴ τοῦ Κυρίου καταπίπτει καὶ τιμωρεῖ τοὺς καταφρονοῦντας τοὺς ἁγίους αὐτοῦ λειτουργούς. Οὕτως ἐτιμωρήθησαν τὰ παιδία τὰ καταγελάσαντα τὸν Ἐλισσαιέ. Ὀφείλομεν τέλειον σέβας εἰς τοὺς ὑπηρέτας τοῦ Θεοῦ, τὸν ἱερὸν κλῆρον. Οἱ ἀφιερωμένοι εἰδικῶς εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Κυρίου προσεύχονται ὑπὲρ ἡμῶν, διδάσκουσιν ἡμᾶς καὶ τελετουργοῦσι τὰ πρὸς σωτηρίαν ἡμῶν μυστήρια καὶ τὰς τελετάς. Ὁ μὴ σεβόμενος τὸν κλῆρον καὶ τὴν ἐκκλησίαν καὶ μὴ τιμῶν προσηκόντως τοὺς λειτουργοὺς, τιμωρεῖται δεινῶς ἐνίοτε μὲν εἰς τὸν κόσμον τοῦτον, ἀφεύκτως δὲ καὶ πάντοτε εἰς τὴν μέλλουσαν ζωήν.

§ 45. Ἰωνᾶς ὁ προφήτης. (Προφ. Ἰωνᾶ Α. Δ.)

Οἱ κάτοικοι τῆς Νινευὶ, μεγίστης πόλεως καὶ πρωτευούσης τῶν Ἀσσυρίων, ἐγένοντο κάκιστοι καὶ ἀσεβέστατοι. Ὁ Θεὸς διέταξε τὸν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

προφήτην Ἰωνᾶν νὰ ὑπάγῃ ἐκεῖ καὶ κηρύξῃ μετάνοιαν. Ὁ Ἰωνᾶς, θέλων ν' ἀποφύγῃ τὴν ἀποστολὴν ταύτην, κατέβη εἰς Ἰόππην καὶ ἐπεβιβάσθη εἰς πλοῖον τὸ ὁποῖον ἀπέπλεεν εἰς Θαρσεῖς· ἀλλ' ὁ Θεὸς διήγειρε τρικυμίαν καὶ τὸ πλοῖον ἐκινδύνευσε νὰ καταποντισθῇ. Οἱ πλέοντες ἔβαλον κλῆρον νὰ μάθωσι τίς ὁ αἴτιος τοῦ κινδύνου· εὑρέθη δὲ τοιοῦτος ὁ Ἰωνᾶς, διὸ εἶπε καὶ τὸν ἔρριψαν εἰς τὴν θάλασσαν· ὁ δὲ Θεὸς προσέταξε κῆτος καὶ κατέπιε τὸν προφήτην, ὅστις ἔμεινε ζῶν εἰς τὴν κοιλίαν τοῦ κήτους τρεῖς ἡμέρας καὶ τρεῖς νύκτας καὶ προσηυχήθη ἐκ τῆς κοιλίας τοῦ κήτους εἰς τὸν Θεόν. Ἔπειτα τὸ κῆτος ἐξήμεσεν αὐτὸν εἰς τὴν ξηρὰν ἀβλαβῆ. Τότε ὁ Θεὸς λέγει πάλιν εἰς αὐτὸν νὰ ὑπάγῃ εἰς Νινευΐ.

Ἐλθὼν λοιπὸν εἰς αὐτὴν κηρύττει «Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἡ Νινευὶ θὰ καταστραφῇ.» Οἱ κάτοικοι πάντες καὶ αὐτὸς ὁ βασιλεύς των, συναισθανθέντες τὴν ἀπειλὴν τοῦ Θεοῦ, ἦλθαν εἰς μετάνοιαν εἰλικρινῆ καὶ ταπείνωσιν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ. Ὁ Θεὸς ἐλεήσας αὐτοὺς σώζει τὴν πόλιν. Ἀλλ' ὁ Ἰωνᾶς λυπηθεὶς διότι δὲν ἐξετελέσθη ἡ προφητεία του, ἐξῆλθε τῆς πόλεως καὶ ἠσύχαζεν εἴς τι μέρος. Ἐκεῖ ἐφύτρωσε κολοκύνθη καὶ ἐσκίαζεν αὐτόν. Ἀλλ' αὔριον ξηρανθείσης τῆς κολοκύνθης, ὁ Ἰωνᾶς ἐλυπήθη σφόδρα καὶ ἐπεθύμει ν' ἀποθάνῃ. Τότε εἶπεν εἰς αὐτὸν ὁ παρασκευάσας ταῦτα Θεός, Σὺ ἐλυπήθης τὴν κολοκύνθην τὴν ὁποίαν δὲν ἐφύτευσας, καὶ ἐγὼ δὲν ἔπρεπε νὰ λυπηθῶ τὴν μεταμεληθεῖσαν μεγάλην πόλιν Νινευΐ;

Παρατηρήσεις.

Ὅταν ἀξιώμεθα θείας κλήσεως, δὲν πρέπει ν' ἀποφεύγωμεν αὐτήν. Ὅπου καὶ ἂν ὑπάγωμεν ὁ Κύριος μᾶς εὑρίσκει. Καὶ εἰς τὰ βάθη τῆς θαλάσσης εἶναι ἡ χεὶρ τοῦ Κυρίου.

Ὅταν πολλοὶ πάσχωμεν ἕνεκεν ἑνός, οὗτος ὀφείλει, μιμούμενος τὸ παράδειγμα τοῦ Ἰωνᾶ ἐν τῷ πλοίῳ, νὰ θυσιάζῃ ἑαυτὸν ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῶν ἄλλων. Προθύμως ἂς ἐκπληρῶμεν τὸ παρὰ Θεοῦ ἐπιβαλλόμενον εἰς ἡμᾶς καθῆκον καὶ ἂς ἀφίνωμεν εἰς τὸν Κύριον τὴν ἔκβασιν τῆς ἐπιταττομένης ἡμῖν ὑπηρεσίας.

Πρέπει νὰ ἀκούωμεν τοὺς κήρυκας τῆς μετανοίας καὶ οὕτω σωζόμεθα ἀπὸ τῆς ἐπικαλουμένης καταστροφῆς τῶν σωμάτων καὶ τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

Ἡ τριήμερος διαμονὴ τοῦ Ἰωνᾶ εἰς τὴν κοιλίαν τοῦ κήτους προδιετύπου τὴν τριήμερον διαμονὴν εἰς τὸν τάφον τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

§ 46. Τωβίτ. (Βιβλ. Τωβίτ.)

Ἐκ τῶν αἰχμαλωτισθέντων ὑπὸ τοῦ καταλύσαντος τὸ βασίλειον

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τοῦ Ἰσραὴλ βασιλέως Ἀσσυρίας Σαλμανασσάρου καὶ εἰς Νινευὶ ἀπαχθέντων Ἰσραηλιτῶν ἦτο καὶ ὁ γέρων Τωβίτ, ἀνὴρ εὐσεβὴς καὶ φιλάνθρωπος εἰς ἄκρον. Κοιμηθεὶς ποτε ἐκ κόπου ἔξωθεν τῆς οἰκίας του εἰς Νινευὶ, ἐτυφλώθη ἐκ κόπρου πτηνῶν καταπεσούσης εἰς τοὺς ὀφθαλμούς του. Μὴ δυνάμενος δὲ οὕτω νὰ ἐργάζηται, περιέπεσεν εἰς δυστυχίαν μεγάλην. Ἐνθυμηθεὶς τότε ὅτι συγγενής τού τις ὀνόματι Γαβαὴλ, κατοικῶν εἰς Ῥάγους τῆς Μηδείας, τοῦ ἐχρεώστει δέκα τάλαντα ἀργυρίου, ἀπεφάσισε νὰ στείλῃ τὸν εὐσεβῆ καὶ ἀγαθὸν υἱόν του Τωβίαν, νὰ λάβῃ τὰ ὀφειλόμενα. Φοβηθεὶς δὲ ὁ Τωβὶτ μὴ ἀποθάνῃ, ὡς ἐπεθύμει, ἐκάλεσε πλησίον του τὸν Τωβίαν, καὶ πρῶτον συνέστησεν εἰς τὴν ἀγάπην καὶ προστασίαν αὐτοῦ τὴν γυναῖκά του καὶ μητέρα τοῦ Τωβίου, εἶτα δὲ συνεβούλευσεν αὐτὸν διὰ μακρῶν νὰ ἦναι εὐσεβὴς καὶ νὰ φυλάττῃ τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ. Ἀποφασίσας δὲ ὁ Τωβίας νὰ ὑπάγῃ εἰς ἐπιζήτησιν τοῦ ἀργυρίου, εὗρε, κατὰ παραγγελίαν τοῦ πατρός του, ὁδηγόν. Ὁ εὑρεθεὶς ὁδηγὸς ἦτο ὁ Ἄγγελος Κυρίου Ῥαφαὴλ, τὸν ὁποῖον ὅμως ὡς ἄνθρωπον ὑπέλαβεν ὁ Τωβίας.

Ἀναχωρήσαντες οἱ δύο ἔφθασαν μετὰ μίαν ἡμέραν εἰς τὸν ποταμὸν Εὐφράτην. Ὁ Ῥαφαὴλ εἶπεν ἐνταῦθα εἰς τὸν Τωβίαν νὰ συλλάβῃ ἰχθύν τινα, καὶ νὰ φυλάττῃ τὴν καρδίαν, τὸ ἧπαρ καὶ τὴν χολὴν αὐτοῦ ὡς ἰαματικά, ὅπερ καὶ ἐποίησεν ὁ Τωβίας. Ἐλθόντες δὲ εἰς Ῥάγους κατέλυσαν, κατὰ συμβουλὴν τοῦ Ἀγγέλου, εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ συγγενοῦς τοῦ Τωβὶτ Ῥαγουὴλ.

Ὁ Ῥαγουὴλ οὗτος εἶχε θυγατέρα μονογενῆ ὀνόματι Σάῤῥαν, ἥτις εἶχε λάβει ἀλληλοδιαδόχως ἑπτὰ ἄνδρας, τῶν ὁποίων ἕκαστος ἐφονεύετο τὴν πρώτην τοῦ γάμου του νύκτα ὑπό τινος δαιμονίου, τὸ ὁποῖον ὠνομάζετο Ἀσμοδαῖος. Ὁ Ἄγγελος συνεβούλευσε τὸν Τωβίαν νὰ ζητήσῃ γυναῖκα τὴν Σάῤῥαν ταύτην· ὅτε δὲ ὁ Τωβίας εἶπεν εἰς τὸν Ῥαφαὴλ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ἀσμοδαίου, οὗτος τοῦ παρήγγειλε νὰ ἐνασχολῆται εἰς προσευχὴν τρεῖς πρὸ τοῦ γάμου ἡμέρας, καὶ τὴν νύκτα τοῦ γάμου νὰ καύσῃ ἐπὶ ἀνθράκων τὸ ἧπαρ τοῦ ἰχθύος καὶ οὕτως ἡ δύναμις τοῦ δαιμονίου ἤθελε καταπαύσει. Καὶ οὕτως ἔγεινε. Τὴν ἐπιοῦσαν τοῦ γάμου ἐδόξασαν πάντες τὸν Θεὸν, ὅτι ἐσώθη ὁ Τωβίας καὶ ἐπανηγύρισαν τοὺς γάμους δεκατέσσαρας ἡμέρας, καλέσαντες καὶ τὸν Γαβαὴλ εἰς αὐτούς, ὅστις ἔδωκε καὶ ὅσα εἰς τὸν Τωβὶτ ἐχρεώστει.

Ἐπανελθὼν δὲ ὁ Τωβίας μετὰ τῆς γυναικός του καὶ τοῦ Ῥαφαὴλ εἰς τὸν πατέρα του, ἔχρισε τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ μὲ τὴν χολὴν τοῦ ἰχθύος, κατὰ συμβουλὴν τοῦ Ἀγγέλου, καὶ ἐθεράπευσεν αὐτούς. Ἀφ' οὗ δὲ ἐώρτασαν ἑπτὰ ἡμέρας, ἐζήτησαν ὕστερον νὰ πληρώσωσι τὸν Ῥαφαὴλ διὰ τοὺς κόπους του· ἀλλὰ τότε ἐφανερώθη οὗτος ὅτι ἦτο ἄγγελος Κυρίου καὶ ἀνελήφθη εἰς οὐρανόν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Παρατηρήσεις.

Ὁ Θεὸς εἶναι πάντοτε μὲ τοὺς εὐσεβεῖς καὶ βοηθεῖ αὐτούς.

Εἰς οὐδεμίαν περίστασιν δὲν πρέπει ν' ἀπιστῶμεν εἰς τὸν Θεόν. Ὁ Τωβῖτ, καίτοι μεταξὺ εἰδωλολατρῶν κατοικῶν εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν, ἔμεινε πιστὸς εἰς τὴν πίστιν τῶν πατέρων του.

Ὁ Τωβίας, εὐσεβὴς ὤν, ὑπήκουσεν εἰς τὸν πατέρα του καὶ ἀνέλαβε μακρυνὴν ὁδοιπορίαν, ἥτις καὶ αὐτὸν εὐτυχῆ κατέστησε καὶ τοὺς γονεῖς αὐτοῦ. Ἄγγελος Κυρίου συνοδεύει πάντα εὐσεβῆ ἄνθρωπον, ὡς τὸν Τωβίαν, καὶ προφυλάττει αὐτὸν ἀπὸ παντὸς κινδύνου.

Ἀπαλλαττόμενοι τῶν κινδύνων, πρέπει νὰ δοξολογῶμεν τὸν Θεὸν, διότι αὐτὸς εἶναι ὁ σώζων.

Τοὺς ὑπηρετοῦντας ἡμᾶς προθύμως πρέπει νὰ ἀμείβωμεν.

§ 47. Ἰουδίθ. (Βιβλ. Ἰουδίθ.)

Ὀλοφέρνης ὁ στρατηγὸς τοῦ Ναβουχοδονόσορος ἐπολιόρκει τὴν πόλιν Βετυλούαν. Οἱ πολιορκούμενοι εἶχον ἤδη ἀποφασίσει, ἕνεκεν ἐλλείψεως τῶν ἀναγκαίων, νὰ παραδοθῶσι μετὰ πέντε ἡμέρας. Ὑπῆρχε τότε ἐν τῇ πόλει αὐτῇ γυνὴ χήρα ὡραιοτάτη καὶ εὐσεβὴς ἅμα, ὀνόματι Ἰουδίθ. Αὕτη ἀπεφάσισε, πιστεύουσα εἰς τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, ν' ἀπαλλάξῃ τῆς καταστροφῆς τὴν πόλιν καὶ τοὺς συμπολίτας της. Ὅθεν ἀποβαλοῦσα τὰ πένθιμα ἐνδύματα, ἐνδύεται τὴν λαμπροτέραν στολήν της καὶ καλλωπίζεται· προσευχηθεῖσα δὲ εἰς τὸν Κύριον, ἐξέρχεται τῆς πόλεως μετὰ μιᾶς ὑπηρετρίας καὶ ἔρχεται εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἀσσυρίων· συλληφθεῖσα δὲ ὑπὸ τῶν φυλάκων, φέρεται εἰς τὸν Ὀλοφέρνην, ὅστις θαυμάσας τὴν γυναῖκα, εἶπε νὰ τὴν εἰσαγάγωσιν εἰς τὴν σκηνήν του. Ἐδόθη δὲ παρ' αὐτοῦ, κατ' αἴτησίν της, ἄδεια νὰ ἐξέρχηται ἀκωλύτως ἐκ τοῦ στρατοπέδου τὴν νύκτα διὰ νὰ προσεύχηται εἰς τὸν Θεόν της. Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ὁ Ὀλοφέρνης συμποσιάζων ἐκάλεσε καὶ τὴν Ἰουδίθ νὰ παρευρεθῇ. Καταβεβαρημένος δὲ ὑπὸ τῆς πολυποσίας, ἐβυθίσθη εἰς βαθὺν ὕπνον· ὡσαύτως καὶ οἱ φύλακές του. Ἡ Ἰουδίθ τότε λαβοῦσα τὴν μάχαιράν του ἀποκόπτει τὴν κεφαλήν του καὶ φέρει αὐτὴν νύκτα, ὅτε ἐσυγχωρεῖτο νὰ ἐξέρχηται τοῦ στρατοπέδου, εἰς τὴν Βετυλούαν καὶ δεικνύει αὐτήν. Συνελθόντες οἱ κάτοικοι καὶ ἰδόντες τὴν κεφαλὴν τοῦ Ὀλοφέρνους, ἐδόξασαν τὸν Θεὸν διὰ τὴν ἀπροσδόκητον σωτηρίαν των.

Τὸ πρωὶ ἐξελθόντες τῆς πόλεως ἐδίωξαν τὸν κατατρομασμένον διὰ τὸ γεγονὸς ἐχθρικὸν στρατὸν καὶ ἐπῆραν ἄπειρα λάφυρα. Ὁ μέγας ἱε-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ρεὺς, ἀκούσας τὸ συμβὰν, ἔρχεται εἰς Βετυλούαν ἐξ Ἱερουσαλὴμ μετὰ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἰδὼν τὴν Ἰουδὶθ λέγει πρὸς αὐτὴν, «Σὺ εἶσαι τὸ καύχημα τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ τοῦ γένους ἡμῶν· κατώρθωσας αὐτὰ εὐδοκίᾳ τοῦ Θεοῦ, νὰ ἦσαι εὐλογημένη παρὰ τῷ παντοκράτορι Κυρίῳ εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον.»

Παρατηρήσεις.

Ἕκαστος ὀφείλει, ὡς ἡ Ἰουδὶθ, ἐν ὀνόματι καὶ βοηθείᾳ τοῦ Κυρίου, νὰ ἐκτίθεται εἰς πάντα κίνδυνον ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος, καὶ ὁ Θεὸς θὰ ἦναι μετ' αὐτοῦ.

Ἡ προσευχὴ εἶναι ἐν πολέμῳ τὸ συντελεστικώτερον ὅπλον κατὰ τῶν ἀδίκων ἐχθρῶν. Ὁ μικρὸς Δαβὶδ ἐφόνευσε τὸν γίγαντα Γολιάθ. Ἡ ἀσθενὴς γυνὴ Ἰουδὶθ ἀπεκεφάλισε τὸν μέγαν στρατηγὸν Ὀλοφέρνην. — Ἐκ τούτου δεικνύεται ὅτι ὁ Θεὸς μεταχειρίζεται πολλάκις εἰς μεγάλα ἔργα μικροὺς καὶ ἀδυνάτους, τοὺς ὁποίους ἡ δύναμις αὐτοῦ ἐνισχύει καὶ γίνονται ὄργανα τῆς σωτηρίας πολλῶν.

§ 48. Ἡ εἰς Βαβυλῶνα αἰχμαλωσία.

(Δ. Βασιλ. ΙΖ—ΚΕ.)

Εἴπομεν ἀνωτέρω, ὅτι τὸ μὲν βασίλειον τοῦ Ἰσραὴλ κατελύθη τὸ 722 π. Χ. καὶ οἱ αὐτὸ συγκροτοῦντες ὑπέπεσαν εἰς δουλείαν. Τὸ δὲ βασίλειον τοῦ Ἰούδα διήρκεσε μέχρι τοῦ 588 π. Χ.

Ὁ βασιλεὺς Ναβουχοδονόσορ ἐλθὼν εἰς Ἱερουσαλὴμ, ὅτε ἐβασίλευεν ὁ Ἰωακεὶμ, ἐπόρθησεν αὐτὴν καὶ ἀπήγαγε τοῦτον δέσμιον εἰς Βαβυλῶνα· ὕστερον δὲ καὶ τὸν διάδοχον αὐτοῦ υἱόν του Ἰεχονίαν μετὰ τῶν προκρίτων.

Μετὰ ἐννέα ἔτη ἠχμαλώτισε καὶ τὸν ἔσχατον τῆς Ἱερουσαλὴμ βασιλέα Σεδεκίαν, καὶ ἔσφαξεν ἐνώπιόν του τοὺς υἱούς του καὶ αὐτὸν τυφλώσας ἔρριψε διὰ βίου εἰς τὸ ἐν Βαβυλῶνι δεσμωτήριον. Μετὰ ἕνα μῆνα ὁ εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ Ναβουχοδονόσορος Ναβουζαρδὰν εἰσῆλθεν εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ, ἔκαυσε τὸν ναὸν τοῦ Σολομῶντος καὶ τὸν οἶκον τοῦ βασιλέως, κατέστρεψε τὰ τείχη τῆς πόλεως καὶ κατεδάφισεν αὐτὴν ὁλοκλήρως· ἐσφάγη ὁ ἀρχιερεὺς, πολλοὶ ἀξιωματικοὶ καὶ ἑξήκοντα πρόκριτοι παρὰ τοῦ Ναβουχοδονόσορος, εἰς τὸν ὁποῖον τοὺς ἔφερεν ὁ Ναβουζαρδάν. Ἅπαντα δὲ τὸν λαὸν ἀπήγαγεν εἰς αἰχμαλωσίαν, ἐκτὸς πτωχῶν τινων γεωργῶν καὶ ἐργατῶν, τῶν ὁποίων οἱ πλεῖστοι κατέφυγον ὕστερον εἰς Αἴγυπτον, λαβόντες μεθ' ἑαυτῶν καὶ τὸν προφήτην Ἱερεμίαν, ὅστις δεινοπαθῶς εἶχε θρηνήσει τὴν καταστροφὴν τῆς Ἱερουσαλήμ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Οἱ εἰς αἰχμαλωσίαν Ἰουδαῖοι δὲν ἠδύναντο νὰ λησμονήσωσι τὴν Ἱερουσαλήμ. Ὁ Ναβουχοδονόσορ μετεχειρίσθη αὐτοὺς ὕστερον φιλανθρώπως, καὶ εἷς τινας μάλιστα ἔδωκεν ἀξιώματα· ἀφῆκεν αὐτοὺς νὰ ἔχωσιν ἰδίους κριτὰς τῶν ὑποθέσεών των κατὰ τοὺς νόμους των. Ἔτρεφον δὲ πάντοτε ἐλπίδα ὅτι, κατὰ τὰς προφητείας, τὰ ὑψωθέντα διὰ τῆς πτώσεως αὐτῶν ἔθνη θὰ κατεστρέφοντο, καὶ αὐτοὶ θὰ ἐπέστρεφον εἰς τὴν πατρίδα των καὶ θὰ ἀνῳκοδόμουν τὸν ναὸν τοῦ Κυρίου.

Παρατηρήσεις.

Τὴν καταλυσιν τῶν βασιλειῶν Ἰούδα καὶ Ἰσραὴλ ἔφερε πρῶτον ὁ ἐξ ἁμαρτιῶν εἰς δύο βασίλεια διαμελισμὸς αὐτῶν. Ἡ ἀσέβεια τοῦ λαοῦ, ἀδιακόπως εἰς εἰδωλολατρείαν ἐκπίπτοντος, ἐπέφερεν ἐπὶ τέλους καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν. Ὁ Θεὸς δίδει εὐκαιρίας μετανοίας καὶ μακροθυμεῖ. Τὸ παράδειγμα τῆς καταλύσεως τοῦ βασιλείου τοῦ Ἰσραὴλ δὲν ἐσωφρόνισε τὸ τοῦ Ἰούδα· ὅθεν κατελύθη καὶ αὐτὸ καὶ ἀπήχθησαν οἱ Ἰουδαῖοι εἰς αἰχμαλωσίαν. Ἡ δυστυχία φέρει τὸν ἄνθρωπον πολλάκις εἰς συναίσθησιν· ὅθεν μετὰ δακρύων ἐνθυμοῦντο τὴν πατρίδα των καὶ εἰς αὐτὴν ἀπέβλεπον.

Ἡ στέρησις τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς πατρίδος εἶναι τὰ ὀδυνηρότατα τῆς καρδίας βάσανα. Ὅθεν πρέπει νὰ παρακαλῶμεν τὸν Θεὸν εὐσεβοῦντες νὰ φυλάττῃ ἡμᾶς ἀπὸ τοιαύτης σκληρᾶς δοκιμασίας.

§ 19. Ὁ Δανιὴλ καὶ ἡ Σουσάννα.

(Δαν. Προοίμ.)

Ὁ βασιλεὺς Ναβουχοδονόσορ διέταξε τὸν ἀρχιευνοῦχον αὐτοῦ νὰ ἐκλέξῃ ἀμέμπτους καὶ εὐφυεῖς νέους ἐκ τῶν αἰχμαλωτισθέντων μετὰ τοῦ Ἰωαχείμ, βασιλέως Ἰούδα, εὐγενῶν Ἰουδαίων, καὶ νὰ ἐκπαιδεύσωσιν αὐτοὺς εἰς τὴν σοφίαν τῶν Χαλδαίων καὶ νὰ τοὺς τρέφωσι μὲ φαγητὰ τῆς βασιλικῆς τραπέζης.

Μεταξὺ τῶν οὕτω ἐκλεγθέντων νέων ἦσαν καὶ οἱ νέοι τότε τὴν ἡλικίαν Δανιὴλ, Ἀνανίας, Ἀζαρίας καὶ Μισαήλ. Ὁ βασιλεὺς Ναβουχοδονόσορ προσέταξε νὰ τοὺς τρέφωσι καλῶς καὶ νὰ τοὺς ἐκπαιδεύσωσι κατὰ τὴν σοφίαν τῶν Χαλδαίων καὶ οὕτω νὰ τοὺς παρουσιάσωσιν εἰς αὐτόν. Ἀλλ' οὗτοι παρεκάλεσαν τὸν ἐπιστάτην αὐτῶν νὰ τοὺς τρέφῃ μὲ ὄσπρια καὶ τὰς ἐπιτρεπομένας παρὰ τοῦ νόμου τοῦ Μωϋσέως τροφάς, ὅπερ καὶ κατώρθωσαν. Διέμενον δὲ πιστοὶ εἰς τὸν ἀληθινὸν Θεὸν καὶ ἐτήρουν τὰ τῆς πίστεως αὐτῶν· ἐπέδωκαν δὲ εἰς τὰς σπουδάς των καὶ ἀπέκτησαν σοφίαν· ὁ Δανιὴλ μάλιστα καὶ προφητικὸν χάρισμα παρὰ τοῦ Κυρίου ἔλαβε, καὶ ὑπὲρ τοὺς ἄλλους ἀνεδείχθη· ὠνό-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μασαν δὲ τὸν μὲν Δανιὴλ Βαλτάσαρ, τοὺς δὲ τρεῖς ἄλλους παῖδας, Σεδράχ, Μισὰχ καὶ Ἀβδεναγώ.

Οἱ Ἰουδαῖοι, ἂν καὶ αἰχμάλωτοι, ἐκρίνοντο ὅμως κατὰ τοὺς νόμους αὐτῶν. Εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἰωακείμ, ἐπισήμου Ἰουδαίου, ἔκρινον τὸν λαὸν δύο πρεσβύτεροι, ἄνδρες πονηροὶ καὶ ὑποκριταί. Οὗτοι ἐπεβούλευσαν τὴν γυναῖκα τοῦ Ἰωακείμ· ἀλλ' αὕτη, ἐνάρετος οὖσα, προετίμησε νὰ μένῃ πιστὴ εἰς τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ παρὰ νὰ ἁμαρτήσῃ ἀσεβῶς. Οἱ ἐπίβουλοι τῆς ἀρετῆς της τὴν ἐσυκοφάντησαν πρὸς ἐκδίκησιν· προσαχθεῖσα δὲ τὴν ἐπιοῦσαν καὶ κριθεῖσα κατὰ τὴν πιστευθεῖσαν συκοφαντίαν τῶν δύο αἰσχρῶν πρεσβυτέρων, κατεδικάσθη εἰς θάνατον, κατὰ τὸν νόμον τοῦ Μωϋσέως· ἐν ᾧ δὲ ἐφέρετο νὰ θανατωθῇ, κράζει ὁ νέος Δανιὴλ, «Εἶμαι καθαρὸς ἀπὸ τοῦ αἵματος ταύτης,» κατέκρινε δὲ τὸν λαὸν διότι ἐπίστευσεν εἰς τοὺς συκοφάντας. Ὁ λαὸς τότε ἐπέστρεψεν εἰς τὸ δικαστήριον, ὅπου ὁ Δανιὴλ ἀπέδειξε καθαρώτατα τὴν γενομένην συκοφαντίαν· διότι ἐξετάσας χωριστὰ ἕκαστον τῶν δύο ψευδομαρτύρων, ἀπέδειξεν ὅτι δὲν ἦσαν σύμφωνοι εἰς τὴν κατηγορίαν τὴν ὁποίαν ἔκαμαν, εὑρεθέντες εἰς ἀντίφασιν. Ὅθεν ἡ μὲν ἐνάρετος καὶ εὐσεβὴς Σουσάννα ἀθωωθεῖσα ἀπελύθη πρὸς χαρὰν τῶν γονέων, τοῦ ἀνδρὸς καὶ τῶν οἰκείων της, οἵτινες ἐδόξασαν τὸν Θεὸν, διότι ἐσώθη ἡ ὑπόληψις καὶ ἡ ζωὴ τῆς Σουσάννης, οἱ δὲ δύο παράνομοι καὶ ἐπίβουλοι ἐκεῖνοι ἄνδρες καταδικασθέντες ἐθανατώθησαν.

Παρατηρήσεις.

Οὐδεμία ἐξ ἀνθρώπων περιποίησις καὶ τιμὴ πρέπει νὰ ἀπαλλοτριώνῃ ἡμᾶς ἀπὸ τῆς πίστεως ἡμῶν.

Πρέπει νὰ εἴμεθα ἐγκρατεῖς εἰς ὅλα, ὡς ὁ Δανιὴλ καὶ οἱ ἄλλοι τρεῖς παῖδες, προτιμήσαντες νὰ τρώγωσιν ὄσπρια, κατὰ τὸν νόμον τῶν πατέρων των, καὶ οὐχὶ βασιλικὰ φαγητά, ἀπηγορευμένα ὑπὸ τοῦ νόμου.

Ὁ πιστὸς καὶ εὐσεβὴς ἄνθρωπος καὶ ἑαυτὸν καὶ ἄλλους σώζει ἐκ τῶν κακῶν, ὡς ὁ Δανιὴλ τὴν Σουσάνναν.

Οἱ ἐπίβουλοι καὶ συκοφάνται ἐξελέγχονται καὶ τιμωροῦνται καὶ οἱ ἀθῶοι γλυτώνουσιν ἀπὸ τὴν ἄδικον ποινήν. Οὕτως ἱκανοποιεῖται ἡ ἀρετὴ καὶ χαρὰ γίνεται εἰς τοὺς οἰκείους τῶν ἀθώων.

Οἱ ἄδικοι κριταὶ εἶναι βδελύγματα καὶ δὲν ἀποφεύγουσι τὴν θείαν ἐκδίκησιν.

§ 50. Ἐνύπνιον Ναβουχοδονόσορος.

(Δαν. Κεφ. Β.)

Ὁ βασιλεὺς Ναβουχοδονόσορ εἶδεν ἐνύπνιον, τὸ ὁποῖον τόσον τὸν ἐτάραξεν, ὥστε ὅτε ἐξύπνησε δὲν τὸ ἐνθυμεῖτο πλέον. Ἐπειδὴ δὲ οὐδεὶς τῶν μάγων καὶ τῶν σοφῶν ἠδυνήθη, κατὰ τὴν προσταγήν του,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νὰ μαντεύσῃ τί ἐνύπνιον εἶδε καὶ τί ἐσήμαινεν, ἀπεφάσισε νὰ τοὺς φονεύσῃ πάντας. Τότε ὁ Δανιὴλ ἐμήνυσεν εἰς τὸν βασιλέα νὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν καιρὸν διὰ νὰ εἴπῃ καὶ ἐξηγήσῃ τὸ ἐνύπνιον. Προσευχηθεὶς ὁ Δανιὴλ, καὶ οἱ τρεῖς ἄλλοι παῖδες ὑπὲρ αὐτοῦ, παρουσιάσθη εἰς τὸν Ναβουχοδονόσορα καὶ εἶπεν εἰς αὐτὸν, «Ἐνυπνιάσθης, βασιλεῦ, καὶ εἶδες εἰκόνα ὑψηλὴν, ἔχουσαν τὴν κεφαλὴν χρυσῆν, τὸ στῆθος καὶ τοὺς βραχίονας ἀργυροῦς, τὴν κοιλίαν καὶ τοὺς μηροὺς χαλκίνους, τὰς κνήμας σιδηρᾶς καὶ τῶν ποδῶν μέρος σιδηροῦν καὶ μέρος ὀστράκινον. Αἰφνιδίως δὲ ἐκόπη ἀφ' ἑαυτοῦ, χωρὶς ἐνεργείας χειρῶν, λίθος ἐκ τοῦ ὄρους καὶ κτυπήσας τὴν εἰκόνα μετέβαλεν αὐτὴν εἰς κόνιν, ἥτις ἐχάθη. Ὁ λίθος δὲ οὗτος κατέστη ὄρος μέγα, τὸ ὁποῖον ἐσκέπασεν ὅλην τὴν γῆν.» Ὁ Δανιὴλ ὕστερον ἐξήγησε τὸ ἐνύπνιον, προφητεύσας ὅτι διὰ τῶν διαφόρων ὑλῶν ἐδηλοῦντο διάφορα βασίλεια καὶ ἡ τύχη αὐτῶν, καὶ ἐξήγησεν αὐτά· περὶ δὲ τοῦ λίθου εἶπεν, ὅτι ὁ Θεὸς θὰ ἀναστήσῃ βασιλείαν τοῦ οὐρανοῦ, ἥτις θὰ καταλύσῃ ὅλας τὰς βασιλείας τῆς γῆς καὶ θὰ μένῃ εἰς τοὺς αἰῶνας, (ἐννόει δὲ ὁ Δανιὴλ τὴν ἔλευσιν τοῦ Χριστοῦ.) Ἐβεβαίωσε δὲ ὁ Δανιὴλ τὸν βασιλέα, ὅτι ταῦτα ἐξ ἅπαντος θὰ γείνωσιν. Ὁ Ναβουχοδονόσορ εἶπε τότε εἰς τὸν Δανιὴλ, Ὁ Θεός σου εἶναι Θεὸς Θεῶν καὶ κύριος βασιλέων, ἀποκαλύπτων μυστήρια. Ὕψωσε δὲ τὸν Δανιὴλ εἰς μέγα ἀξίωμα· διώρισε δὲ, κατ' αἴτησίν του, καὶ τοὺς τρεῖς παῖδας εἰς ὑπηρεσίαν, καὶ ἔγεινεν ὁ Δανιὴλ μέγας καὶ πολὺς εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ βασιλέως.

Παρατηρήσεις.

Ὁ Θεὸς σοφίζει τὸν πιστὸν αὐτοῦ καὶ γίνεται οὗτος αἴτιος νὰ δοξάζηται τὸ ὄνομα τοῦ Ὑψίστου.

Ἡ προσευχὴ πρέπει νὰ προηγῆται παντὸς ἔργου. Οἱ τρεῖς παῖδες προσηυχήθησαν ὑπὲρ τοῦ φίλου αὐτῶν Δανιήλ. Ὁ Θεὸς ἀκούει τὴν δέησιν τῶν δικαίων. Ὅθεν ὀφείλομεν καὶ ἡμεῖς νὰ προσευχώμεθα καὶ τοὺς λειτουργοὺς τοῦ Κυρίου καὶ τοὺς εὐσεβεῖς ἄνδρας νὰ παρακαλῶμεν νὰ προσεύχωνται ὑπὲρ ἡμῶν, διότι πολὺ ἰσχύει τοῦ δικαίου ἡ δέησις.

Ἡ εὐσέβεια πολλάκις ἀνταμείβεται καὶ εἰς τοῦτον τὸν κόσμον. Ὁ Δανιὴλ καὶ οἱ τρεῖς παῖδες ἔλαβαν μεγάλα ἀξιώματα παρὰ τοῦ Ναβουχοδονόσορος, ὅστις μάλιστα, ἂν καὶ εἰδωλολάτρης, ἀνεγνώρισε τὴν δύναμιν καὶ τὴν ὑπεροχὴν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ.

§ 51. Οἱ τρεῖς παῖδες ἐν τῇ καμίνῳ.
(Δαν. Κεφ. Γ.)

Ὀλίγον καιρὸν μετὰ ταῦτα ὁ Ναβουχοδονόσορ ἐποίησεν εἰκόνα χρυ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σὴν ὑπερμεγέθη, ἔστησεν αὐτὴν εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Βαβυλῶνος Δειρὰν καὶ προσέταξεν ὅλους ἵνα, ἅμα δοθέντος σημείου διὰ φωνῆς σάλπιγγος καὶ ἄλλων μουσικῶν ὀργάνων, πέσωσι καὶ προσκυνήσωσι τὴν εἰκόνα αὐτήν. Οἱ τρεῖς παῖδες φίλοι τοῦ Δανιὴλ, Ἀνανίας, Ἀζαρίας καὶ Μισαὴλ, δὲν ἠθέλησαν νὰ προσκυνήσωσι τὸ εἴδωλον τοῦτο, ἐπειδὴ ἀντέβαινεν εἰς τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ ἡ τοιαύτη πρᾶξις. Ἐπειδὴ δὲ ἐπέμενον μὴ θέλοντες νὰ παρανομήσωσιν, ὁ βασιλεὺς διέταξε νὰ καύσωσιν ἑπταπλασίως κάμινον πυρὸς καὶ νὰ ῥίψωσιν εἰς αὐτὴν τοὺς τρεῖς παῖδας. Ῥιφθέντες εἰς αὐτὴν οἱ παῖδες οὐδὲν κακὸν ἔπαθαν, διότι ἄγγελος Κυρίου κατέβη εἰς τὴν κάμινον καὶ ἐμπόδιζε τὴν δύναμιν τοῦ πυρὸς νὰ βλάψῃ αὐτούς, οἵτινες μετὰ τοῦ ἀγγέλου ἐν τῷ μέσῳ τῆς καμίνου ὕμνουν τὸν Θεόν. Ὁ Ναβουχοδονόσορ ἰδὼν εἰς τὴν κάμινον τέσσαρας ἀντὶ τριῶν καὶ φοβηθείς, διέταξε νὰ ἐξέλθωσιν ἐκ τῆς καμίνου οἱ τρεῖς παῖδες· ἐξῆλθον καὶ οὔτε τρίχα τῆς κεφαλῆς αὐτῶν ἦτο βεβλαμμένη, οὔτε ὀσμὴν τοῦ πυρὸς εἶχαν. Ὁ Ναβουχοδονόσορ ἐκπεπληγμένος προσέταξε νὰ μὴ τύχῃ καὶ βλασφημήσῃ τις τὸν Θεὸν τοῦ Σεδράχ, τοῦ Μισὰχ καὶ τοῦ Ἀβδεναγώ, ἄλλως θὰ τιμωρηθῇ. Ἐτίμησε δὲ εἰς Βαβυλῶνα τοὺς πιστοὺς εἰς τὸν Θεὸν τρεῖς παῖδας, ἀνυψώσας αὐτοὺς εἰς ἀξιώματα μεγάλα παρὰ τῷ εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν λαῷ αὐτῶν.

Παρατηρήσεις.

Οὐδεμία τιμωρία καὶ βάσανος πρέπει νὰ μᾶς φοβίζῃ καὶ νὰ ὁρμώμεθα ἐκ τοῦ τοιούτου φόβου τὴν ἀληθινὴν πίστιν. Μυριάδες μαρτύρων ὑπέστησαν ἀπείρους βασάνους ὑπὲρ τῆς ἀληθείας τῆς πίστεως καὶ ἀπολαύουσιν ἤδη τὸν γλυκύτατον παράδεισον.

Ὁ Θεὸς εἶναι πάντοτε μὲ τοὺς πιστοὺς εἰς τὸ ἅγιον ὄνομα αὐτοῦ. Ὅπως οἱ τρεῖς παῖδες ἔμειναν ἀβλαβεῖς εἰς τὴν κάμινον τοῦ πυρὸς, οὕτω, καὶ πᾶς χριστιανὸς, ἕτοιμος εἰς θάνατον ὑπὲρ τῆς ἁγίας καὶ ὀρθοδόξου πίστεως, ἀπαλλάττεται τοῦ αἰωνίου πυρὸς τῆς κολάσεως καὶ ἀγάλλεται ἐν οὐρανοῖς μετὰ τῶν ἀγγέλων τοῦ Θεοῦ.

§ 52. Ἕτερον ἐνύπνιον τοῦ Ναβουχοδονόσορος.
(Δανιὴλ. Δ.)

Μετά τινα καιρὸν εἶδεν ὁ αὐτὸς βασιλεὺς τὸ ἑξῆς ὅραμα· Δένδρον ἐν τῷ μέσῳ τῆς γῆς εἶδε πεφυτευμένον, ἡ κορυφή του ἔφθανε μέχρις οὐρανοῦ· οἱ κλάδοι του ἐξετείνοντο μέχρι τῶν ἐσχατιῶν τοῦ κόσμου· ἐκ τοῦ καρποῦ ἐτρέφοντο ἄπειρα ζῶα· εἰς τοὺς κλάδους του ἐφώλευον τὰ ὄρνεα τοῦ οὐρανοῦ καὶ εἰς τὴν σκιάν του ἐκατοίκουν θηρία τοῦ ἀγροῦ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἄγγελος δὲ ἐξ οὐρανοῦ φωνάζει, Νὰ κοπῇ τὸ δένδρον καὶ νὰ διασκορπισθῶσι τὰ φύλλα καὶ οἱ καρποὶ αὐτοῦ, νὰ ἀφεθῇ δὲ μόνον ἡ ῥίζα, καὶ νὰ ἁλυσσοδεθῇ ὁ διὰ τοῦ δένδρου ἐννοούμενος, ἀφ' οὗ μεταβληθῇ ἡ φύσις αὐτοῦ εἰς θηρίον, ἕως οὗ παρέλθωσιν ἑπτὰ καιροί. Οὐδεὶς ἠδυνήθη πάλιν νὰ ἐξηγήσῃ τὸ ἐνύπιον τοῦτο τοῦ βασιλέως παρεκτὸς τοῦ Δανιὴλ, ὅστις ἐξήγησεν αὐτὸ ὅπως καὶ συνέβη ὕστερον. Εἶπε λοιπὸν εἰς τὸν Ναβουχοδονόσορα, Σὺ, βασιλεῦ, θὰ διωχθῇς ἐκ τῆς κοινωνίας τῶν ἀνθρώπων καὶ θὰ κατοικήσῃς μὲ τὰ ζῶα καὶ ἄγρια θηρία, ἕως οὗ μετὰ ἑπτὰ ἔτη γνωρίσῃς ὅτι τοῦ Ὑψίστου Θεοῦ εἶναι ὅλαι αἱ βασιλεῖαι καὶ δίδει αὐτὰς εἰς ὅν τινα εὐαρεστεῖται.

Ἡ ἐξήγησις αὕτη τοῦ Δανιὴλ ἐπληλήθευσεν οὕτω. Μετὰ ἓν ἔτος ἐν ᾧ περιεπάτει ὁ Ναβουχοδονόσορ εἰς τὸν ναὸν τῆς βασιλείας του εἶπε, «Δὲν εἶναι αὕτη ἡ Βαβυλὼν ἡ μεγάλη τὴν ὁποίαν ἐγὼ οἰκοδόμησα εἰς κατοικίαν τὴν βασιλείας μου, μὲ τὴν δύναμίν μου καὶ εἰς τὴν λάμψιν τῆς δόξης μου;» Ἐν ᾧ δὲ ἔλεγε ταῦτα, γίνεται ἐμμανὴς καὶ νομίζει ὅτι μετεβλήθη εἰς θηρίον. Οἱ ἄνθρωποι τότε τὸν ἐδίωξαν καὶ ἔζη μετὰ τῶν θηρίων τρεφόμενος ὡς ἐκεῖνα. Ἀλλ' ὅτε ἦλθεν ὁ διωρισμένος καιρὸς, ὕψωσε τοὺς ὀφθαλμούς του εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐδοξολόγησε τὸν Θεόν. Τότε ἐπανέρχεται εἰς ἑαυτὸν, καὶ λαβὼν τὴν προτέραν μορφήν του βασιλεύει πάλιν.

Παρατηρήσεις.

Ὅταν ὁ ἄνθρωπος φθάνῃ εἰς τὸ ἔπακρον τῆς εὐδαιμονίας καὶ λησμονῇ ὅτι πᾶν ἀγαθὸν θεόθεν ἔρχεται, ἐπίκειται εἰς αὐτὸν βαρεῖα συμφορὰ καὶ ἔρχεται οὕτη, ἂν μὴ προλάβῃ τις αὐτὴν διὰ ταπεινώσεως ἐνώπιον τοῦ Κυρίου τῶν ὅλων. Ἂν ἀφήσῃ τις τὴν ἁμαρτίαν νὰ κυριεύσῃ αὐτὸν, ἀποθηριοῦται ἡ καρδία του, μισεῖται καὶ διώκεται ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων, καὶ μόνον διὰ τῆς μετανοίας δύναται πάλιν νὰ ἀξιωθῇ συγχωρήσεως, νὰ ἐπανολάβῃ τὴν προτέραν ἐν Κυρίῳ θέσιν του, καὶ νὰ γείνῃ ὠφέλιμος εἰς ἑαυτὸν καὶ εἰς ἄλλους.

§ 53. Ὁ Δανιὴλ εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων.

(Δαν. Ε.)

Τὸν Ναβουχοδονόσορα, βασιλεύσαντα 42 ἔτη, διαδέχεται ὁ υἱός του Βαλτάσαρ. Ἐν ᾧ οὗτος εἶχε μέγα συμπόσιον, εἶδεν εἰς τὸν τοῖχον χεῖρα γράφουσαν λέξεις τὰς ὁποίας δὲν ἐκαταλάμβανε, καὶ ἐκ τῶν κληθέντων σοφῶν καὶ μάγων οὐδεὶς ἠδυνήθη ν' ἀναγνώσῃ τὰ γραφέντα. Μόνος ὁ Δανιὴλ ἐξήγησε ταῦτα εἰπὼν εἰς τὸν Βαλτάσαρ, ὅτι ἡ βασιλεία του θὰ περιέλθῃ εἰς τοὺς Μήδους καὶ τοὺς Πέρσας. Καὶ τῷ ὄντι

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὴν αὐτὴν νύκτα ἐκυριεύθη ἡ Βαβυλών, ἐφονεύθη ὁ Βαλτάσαρ, καὶ Δαρεῖος ὁ Μῆδος ἀνεκηρύχθη βασιλεύς.

Ὁ νέος βασιλεὺς ὕψωσεν ἐν τιμῇ καὶ ἀξιώματι τὸν Δανιήλ, διὸ καὶ ἐφθόνουν καὶ ἐπεβούλευον αὐτὸν οἱ μεγιστᾶνες διὰ τὸ ἀξίωμά του. Γνωρίζοντες οὗτοι ὅτι ὁ Δανιὴλ προσηύχετο τρὶς τῆς ἡμέρας βλέπων πρὸς τὴν Ἱερουσαλὴμ, συνεβούλευσαν τὸν βασιλέα Δαρεῖον καὶ προσέταξε νὰ μὴ ζητήσῃ τις ἐπὶ τριάκοντα ἡμέρας παρ' ἄλλου τίποτε, εἰμὴ μόνον παρὰ τοῦ βασιλέως· ὁ δὲ παραβάτης τῆς διαταγῆς ταύτης νὰ ῥιφθῇ εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων. Ὁ Δανιὴλ παρακούσας εἰς τὴν διαταγὴν ταύτην ὡς ἀσεβῆ, ἐξηκολούθει νὰ προσεύχηται εἰς τὸν Θεὸν, ὡς καὶ πρότερον. Καταδοθεὶς δὲ εἰς τὸν βασιλέα, ἐρρίφθη εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων, ὡς παραβάτης τῆς προσταγῆς του. Ὁ βασιλεὺς ἐλυπήθη διὰ τὸ συμβὰν τοῦτο, καὶ ἐκοιμήθη χωρὶς νὰ δειπνήσῃ, ἀλλ' ὁ Θεὸς ἔφραξε τὰ στόματα τῶν λεόντων. Τὸ πρωὶ ἦλθεν ὁ βασιλεὺς νὰ ἴδῃ αὐτοπροσώπως τί ἀπέγεινεν ὁ ἀγαπητὸς εἰς αὐτὸν Δανιήλ. Ἰδὼν δὲ σῶον αὐτὸν, διέταξε πάντας νὰ σέβωνται τὸν Θεὸν τοῦ Δανιὴλ, καὶ ἐρρίψεν εἰς τὸν λάκκον τοὺς διαβαλάντας αὐτὸν μεγιστᾶνας, τοὺς ὁποίους εὐθὺς κατεσπάραξαν οἱ λέοντες.

Οὕτω δὲ ὁ Δανιὴλ ἐξηκολούθει ἔχων μέγα ἀξίωμα ἐπὶ τοῦ βασιλέως τούτου καὶ τοῦ διαδόχου αὐτοῦ. Κατέστρεψε δὲ καὶ τὸν ψευδοθεὸν Βὴλ καὶ τὸ τέμενος αὐτοῦ, καὶ ἐξηφάνισε μέγαν τινὰ δράκοντα, τὸν ὁποῖον ἐσέβοντο οἱ Βαβυλώνιοι.

Προφητεύσας δὲ σαφέστατα τὰ περὶ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Μεσσίου καὶ προσδιορίσας μάλιστα καὶ τὸν καιρὸν αὐτῆς, ἐτελεύτησε γέρων καὶ πιστὸς εἰς τὸν Κύριον.

Παρατηρήσεις.

Δὲν λείπουσιν οὐδέποτε οἱ ἐπιβουλεύοντες τοὺς ἁγίους καὶ τοὺς ἱεροὺς ἄνδρας· ἀλλ' ὁ Θεὸς εἶναι πάντοτε μὲ αὐτούς. Εἰς πάντα διωγμὸν πρέπει ν' ἀφιερώμεθα εἰς τὸν Θεὸν καὶ ἀφόβως νὰ ὁμολογῶμεν τὸ ἅγιον αὐτοῦ ὄνομα, μηδόλως φοβούμενοι τὰς παρὰ ἀνθρώπων ἀσεβῶν ἀπειλὰς, μηδ' αὐτὸν τὸν θάνατον. Ὁ Θεὸς οὕτως οὐ μόνον σώζει ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ προάγει ἡμᾶς εἰς δόξαν ἀληθῆ καὶ ἀμείβει ἡμᾶς καὶ μετὰ θάνατον.

§ 54. Τέλος τῆς αἰχμαλωσίας τῶν Ἰουδαίων.

(Ἔσδρας Α. κτλ.)

Κῦρος ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν, ἐξουσιάσας τὸ βασίλειον τῶν Μήδων

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ τῶν Χαλδαίων, ἔγεινε κύριος καὶ τῆς Βαβυλῶνος. Ἐκήρυξε δὲ εἰς ὅλον τὸ κράτος του τὰ ἑξῆς, «Κύριος ὁ Θεὸς τοῦ οὐρανοῦ, ὅστις μοὶ ἔδωκε πάσας τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου, μὲ διέταξε νὰ οἰκοδομήσω ναὸν αὐτοῦ εἰς Ἱερουσαλήμ· ὅστις λοιπὸν θέλει ἐκ τοῦ λαοῦ τῶν Ἰουδαίων, ἂς ὑπάγῃ εἰς Ἱερουσαλὴμ νὰ ἀνοικοδομήσῃ τὸν οἶκον τοῦ Θεοῦ Ἰσραήλ. Εὐθὺς περὶ τὰς 50,000 Ἰουδαίων, ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ ἐκ τῆς γενεᾶς τοῦ Δαβὶδ καταγομένου Ζοροβάβελ καὶ τοῦ ἀρχιερέως Ἰησοῦ, ἐπανῆλθον εἰς Ἱερουσαλήμ, φέροντες μεθ' ἑαυτῶν τὰ ἱερὰ σκεύη τοῦ ναοῦ, τὰ ὁποῖα ἀπέδωκεν εἰς αὐτοὺς ὁ Κῦρος· εὗρον δὲ αὐτὴν ἔρημον καὶ κατεστραμμένην.

Ἐπανελθόντες εἰς τὴν γῆν τῶν πατέρων αὐτῶν οἱ Ἰουδαῖοι ἤρχισαν τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ. Κατὰ διαταγὴν τοῦ Κύρου, οἱ ἔμποροι τῆς Τύρου καὶ τῆς Σιδῶνος ἐχορήγουν τὸ ἀναγκαῖον ὑλικὸν καὶ τὸ ἔργον ἐπροχώρει. Ἀλλ' οἱ Σαμαρεῖται, λαὸς ἀνάμικτος ἐκ τῶν παλαιῶν Ἰσραηλιτῶν καὶ Ἀσσυρίων ἀποίκων, τοὺς ὁποίους εἶχε στείλει ὁ Σαλμανασσὰρ, παρενέβαλλον ἄπειρα ἐμπόδια, συκοφαντοῦντες εἰς τὸν διάδοχον τοῦ Κύρου Καμβύσην τοὺς Ἑβραίους ὡς λαὸν ἀχάριστον καὶ ἐπαναστατικόν. Ὁ Καμβύσης ἀκούσας τοὺς λόγους των, ἠκύρωσε τὸ διάταγμα τοῦ πατρός του Κύρου· ἀλλ' ὁ μετ' αὐτὸν βασιλεύσας Δαρεῖος ἔδωκεν ἄδειαν νὰ οἰκοδομηθῇ ὁ ναός, καὶ οἱ διάδοχοι αὐτοῦ ἐπροστάτευσαν τὰ προνόμια τῶν Ἰουδαίων. Ὁ ναὸς ἐτελείωσε διὰ τῆς προτροπῆς τῶν προφητῶν Ἀγγαίου καὶ Ζαχαρίου, εἴκοσι ἔτη μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν τῶν Ἑβραίων ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας. Τὰ ἐγκαίνια δὲ αὐτοῦ ἔγειναν μετὰ πολλῆς κατανύξεως καὶ χαρᾶς. Νεμίας δὲ ὁ Ἰουδαῖος, ὁ οἰνοχόος τοῦ βασιλέως Ἀρταξέρξου (Ἀρθασασθᾶ), ἔλαβεν ἄδειαν παρ' αὐτοῦ καὶ ἐλθὼν οἰκοδόμησε τὰ τείχη τῆς Ἱερουσαλὴμ καὶ διωργάνωσε τὸν λαόν. Ὁ δὲ Ἔσδρας, ἱερεὺς καὶ γραμματεὺς ἀνέγνωσε πολλάκις εἰς τὸν λαὸν τὸν νόμον τοῦ Θεοῦ, καὶ ὥρισαν ὅλοι νὰ φυλάξωσι τὸν νόμον αὐτόν. Οἱ Σαμαρεῖται δὲ ἐξηκολούθουν ἀντιπολιτευόμενοι πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, ἵδρυσαν δὲ καὶ ἴδιον ναὸν ἐπὶ τοῦ ὄρους Γαριζίν. Δὲν ὑπῆρχε δὲ οὐδεμία πλέον σχέσις μεταξὺ τούτων καὶ ἐκείνων· (οὐ συγχρῶνται Ἰουδαῖοι Σαμαρείταις).

Παρατηρήσεις.

Καθὼς ἡ ὁρμὴ τοῦ ὕδατος, οὕτω καὶ ἡ καρδία τῶν βασιλέων στρέφεται παρὰ τοῦ Θεοῦ ὅπου ἂν θέλῃ, λέγει ὁ Σολομών. Καὶ αὐτοὶ οἱ ζῶντες ξένοι τῆς ἀληθινῆς θρησκείας, λαμβάνουσιν ὡς ὁ Κῦρος πεποιθήσεις περὶ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ καὶ ἀναγνωρίζουσι τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ καὶ ἐκπληροῦσι τὰ προσδιωρισμένα παρ' αὐτοῦ. Οὕτως ὁ ἐθνικὸς Κῦρος δίδει ἄδειαν εἰς τοὺς Ἰουδαίους νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πατρίδα των καὶ οἰκοδομήσωσι τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Τὰ ἐκ φθόνου παρεμβαλλόμενα ἐμπόδια δὲν κατισχύουσιν ἐπὶ τέλους ν' ἀνατρέψωσι τὰ εὐσεβῆ ἔργα. Οἱ Σαμαρεῖται δὲν ἐπέτυχον νὰ ἐμποδίσωσι τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ, ἂν καὶ πρὸς ὥραν ἡ διαβολὴ αὐτῶν ἔφερε μικρὰν ἀναβολήν.

§ 55. Ἐσθήρ. (Βιβλ. Ἐσθήρ.)

Ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἔμειναν πολλοὶ εἰς τοὺς ξένους τόπους, ὅπου εἶχον ἀπαχθῆ ἐπὶ τῶν αἰχμαλωσιῶν οἱ γονεῖς αὐτῶν, καὶ ἐκεῖ ἐτυραννοῦντο· ἀλλὰ καὶ πολλάκις ἡ ἀρετὴ τῶν εὐσεβεστέρων ἐβραβεύετο, ὡς καὶ ἐκ τῆς ἱστορίας δεικνύεται.

Ὁ βασιλεὺς Ἀρταξέρξης ὁ μακρόχειρ, πλείστων χωρῶν ἐξουσιαστὴς γενόμενος, ἔκαμε μέγα συμπόσιον ἐν Σούσοις εἰς τοὺς προύχοντας τοῦ κράτους του, τὸ ὁποῖον πολλὰς ἡμέρας διήρκεσε. Τὴν τελευταίαν ἡμέραν, χάριν ἐπιδείξεως, ἐζήτησε νὰ ἔλθῃ μὲ ὅλα της τὰ στολίσματα εὐπρεπισμένη ἡ βασίλισσα γυνή του Ἀστίν. Αὕτη ὅμως δὲν καταδέχθη νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὸ συμπόσιον· ὅθεν ὁ Ἀρταξέρξης διὰ τὴν παρακοήν της ἀπέβαλεν αὐτήν. Ἐξέλεξε δὲ ἐξ ὅλων τῶν κορασίων ὡς νέαν γυναῖκά του τὴν ὡραιοτάτη κόρην τοῦ βασιλείου· αὕτη δὲ ἦτο ἡ Ἰουδαία Ἐσθήρ, τὴν ὁποίαν, ὀρφανὴν, εἶχεν ἀναθρέψει ὁ ἐκ τῆς φυλῆς Βενιαμὶν θεῖός της Μαρδοχαῖος, κατὰ τὸν νόμον τοῦ Μωϋσέως.

Ὁ Μαρδοχαῖος ἐρχόμενος πᾶσαν ἡμέραν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ βασιλέως ὅπου εἶχεν ὑπηρεσίαν, ἔμαθεν ὅτι δύο εὐνοῦχοι ἐσκέπτοντο νὰ φονεύσωσι τὸν Ἀρταξέρξην καὶ ἐφανέρωσεν εἰς αὐτὸν τὴν συνωμοσίαν διὰ τῆς Ἐσθήρ· ἐξετάσας δὲ ὁ βασιλεὺς καὶ ἀνακαλύψας τὴν ἀλήθειαν τῆς καταγγελίας ἐθανάτωσε τοὺς εὐνούχους. Τὸ περιστατικὸν τοῦτο ἐγράφη εἰς τὰ χρονικὰ τῆς βασιλείας.

Πρῶτον ἄρχοντα εἶχεν ἀναδείξει ὁ Ἀρταξέρξης ἄνδρα τινὰ ὀνομαζόμενον Ἀμὰν, καὶ τοῦτον ἐχρεώστουν νὰ προσκυνῶσι πάντες, κατὰ βασιλικὴν διαταγήν. Ὁ Μαρδοχαῖος δὲν ἠθέλησε νὰ τὸν προσκυνήσῃ, διότι τοῦτο ἀντέβαινεν εἰς τὴν ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ. Ἐκ τούτου ὀργισθεὶς ὁ Ἀμὰν ἀπεφάσισε νὰ ἐξολοθρεύσῃ ὅλους τοὺς εἰς τὸ κράτος τοῦ Ἀρταξέρξου εὑρισκομένους Ἰσραηλίτας. Κατέπεισε δὲ διὰ ψευδολογιῶν τὸν βασιλέα καὶ ἐδόθη προσταγὴ νὰ φονευθῶσιν εἰς ῥητὴν ἡμέραν ὅλοι οἱ Ἰσραηλῖται.

Μαθὼν ὁ Μαρδοχαῖος τὴν ἀπόφασιν ταύτην, εἰδοποιεῖ τὴν Ἐσθὴρ νὰ παρακαλέσῃ τὸν βασιλέα ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τοῦ γένους της. Πληροφορηθεὶς παρὰ ταύτης ὁ βασιλεὺς, ὅτι ἡ τοιαύτη διαταγὴ ἐξεδόθη ἐξ αἰτίας τοῦ Ἀμὰν, τὸν μὲν Μαρδοχαῖον, ἀνακαλύψας μᾶλιστα ἐκ τῶν ἀρχείων, ὅτι ἦτο ὁ σώσας αὐτὸν ἀπὸ τῆς συνωμοσίας τῶν δύο εὐνού-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

χων, ἐτίμησεν ἐπαξίως καὶ ἀνύψωσεν εἰς μέγα ἀξίωμα, τὸν δὲ Ἀμὰν διέταξε νὰ κρεμάσωσιν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ, εἰς τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀποφασίσῃ ὁ πονηρὸς οὗτος ὑπάλληλος νὰ κρεμάσῃ τὸν Μαρδοχαῖον. Οὕτως ἡ Ἐσθὴρ ἔγεινεν αἰτία τῆς σωτηρίας τῶν ὁμογενῶν της.

Παρατηρήσεις.

Ἕνεκα τῆς παρακοῆς της ἡ Ἀστὶν ἔχασε τὴν βασιλικὴν δόξαν της, ἡ δὲ πτωχὴ καὶ ταπεινὴ Ἐσθὴρ ὑψοῦται καὶ γίνεται αἰτία τῆς σωτηρίας τοῦ λαοῦ της ἀπὸ τῆς ἀδίκου σφαγῆς. «Κύριος ὁ Θεὸς ἀνιστᾷ ἀπὸ γῆς πένητα.»

Ἡ καλὴ ἀνατροφὴ φέρει πάντοτε καλὰ ἀποτελέσματα. Ἡ Ἐσθὴρ, καί τοι ὑψωθεῖσα, δὲν ἐλησμόνησεν οὔτε τὸν Μαρδοχαῖον, οὔτε τὸ ἔθνος της.

Εἰς τὸν Ἀμὰν ἐφαρμόζεται τὸ «λάκκον ὤρυξε.... καὶ ἐμπεσεῖται εἰς βόθρον ὃν εἰργάσατο.» Ἔπαθεν ὅ,τι ἐνήργει νὰ πάθῃ ὁ εὐσεβὴς Μαρδοχαῖος.

§ 56. Οἱ Ἰουδαῖοι ἐπὶ Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν διαδόχων του. Μακκαβαῖοι. (Μακκαβ. Β.)

Ὅτε ὁ Ἀλέξανδρος ὁ μέγας ὑπέταξε τὴν μεγάλην τῶν Περσῶν μοναρχίαν, ὑπῆγε καὶ εἰς Ἱερουσαλήμ. Εἰσελθὼν ἐν εἰρήνῃ καὶ μετὰ πομπῆς εἰς τὴν ἁγίαν πόλιν, ἀπέδειξε σέβας πρὸς τὰ ἱερὰ καὶ τὸν μέγαν ἀρχιερέα καὶ ἐχάρισεν εἰς τοὺς Ἰουδαίους τοὺς φόρους κατὰ πᾶν ἕβδομον ἔτος (σαββατικὸν ἔτος).

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου ἡ Ἰουδαία ἀπετέλεσε μέρος τοῦ κράτους τοῦ βασιλέως τῆς Αἰγύπτου Πτολεμαίου τοῦ Σωτῆρος.

Ἐπὶ τοῦ διαδόχου αὐτοῦ Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου, ἐν ἔτει 283 π. Χ. μετεφράσθη ἐκ τοῦ ἑβραϊκοῦ εἰς τὸ ἑλληνικὸν ὑπὸ 72 ἑρμηνευτῶν ἡ Παλαιὰ Διαθήκη. Ἡ μετάφρασις αὕτη, τὴν ὁποίαν μόνην παραδέχεται ἡ ὀρθόδοξος ἡμῶν Ἐκκλησία, λέγεται μετάφρασις τῶν ἑβδομήκοντα.

Ἡ Ἰουδαία διετέλεσεν οὕτως ὑπὸ τοὺς Ἕλληνας βασιλεῖς τῆς Αἰγύπτου σχεδὸν ἕνα αἰῶνα. Ἔπειτα περιῆλθεν ὑπὸ τὸν βασιλέα τῆς Συρίας Ἀντίοχον τὸν Γ΄, ὅστις ἐξήρεσε τοῦ φόρου πάντας τοὺς κατοικοῦντας τὴν Ἱερουσαλήμ.

Ὁ διάδοχος αὐτοῦ Σέλευκος ὁ Δ΄. ἠθέλησε νὰ συλήσῃ τὸν ναὸν διὰ νὰ πληρώσῃ φόρον εἰς τοὺς Ῥωμαίους, ἀλλ᾽ ὁ στρατηγός του Ἡλιόδωρος ἀπεκρούσθη ἐκ θείας δυνάμεως καὶ ἐπέστρεψεν ἄπρακτος.

Ἐπὶ τοῦ διαδόχου τοῦ Σελεύκου, Ἀντιόχου τοῦ Δ΄. (τοῦ Ἐπιφανοῦς), ἤρξατο φονικωτάτη καταδίωξις. Οἰκοδόμησεν οὗτος ἀκρόπολιν εἰς Ἱερουσαλήμ. Ἐμπόδισε τοὺς Ἰουδαίους νὰ ἐκτελῶσι τὰ τοῦ νόμου τοῦ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Μωϋσέως καὶ ἵδρυσεν ἐπὶ τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ ναοῦ ἄγαλμα τοῦ Διός· οἱ δὲ θέλοντες νὰ τηρῶσι τὸν νόμον ἐβασανίζοντο. Πολλοὶ εὐσεβεῖς προετίμων νὰ θανατώνωνται παρὰ νὰ παραβαίνωσι τὰ τῆς θρησκείας τῶν πατέρων των. Ὁ Ἐλεάζαρος, γέρων εὐσεβής, ἀναγκαζόμενος νὰ φάγῃ παρὰ τὸν νόμον κρέας χοίρινον, προετίμησε νὰ βασανισθῇ καὶ ν' ἀποθάνῃ παρὰ νὰ μιαροφαγήσῃ καὶ νὰ δώσῃ παράδειγμα ἀπιστίας εἰς τοὺς νεωτέρους.

Τὸ παράδειγμα τοῦ Ἐλεαζάρου ἐμιμήθη ἡ Σολομονὴ μετὰ τῶν ἑπτὰ υἱῶν της. Ἀφ' οὗ ἐφόνευσαν τοὺς ἓξ ἀλλεπαλλήλως, διότι ἐπέμεναν εἰς τὴν πίστιν των, ἤρχισαν νὰ κολακεύωσι τὸν τελευταῖον καὶ νὰ ὑπόσχωνται εἰς αὐτὸν πολλά, ἀλλ' ἡ γηραιὰ μήτηρ του λέγει εἰς αὐτὸν, «Ἐγὼ σ' ἐκυοφόρησα, σ' ἐγέννησα καὶ σ' ἐβύζαξα, λυπήσου με καὶ μὴ στέρξῃς νὰ παρεκτραπῇς, μηδὲ νὰ φοβηθῇς τὸν θάνατον· ἀπόβλεπε εἰς τὸν Θεὸν καὶ ἐκεῖνος θὰ σὲ ἀνταμείψῃ.» Ἐνθαρρυνθεὶς ὁ νέος ὑπέστη τρομερὸν μαρτύριον καὶ ἐθανατώθη· ὕστερον δὲ ἐθανατώθη ὁμοίως καὶ ἡ εὐσεβὴς γυνή, μήτηρ αὐτῶν. Ὠνομάσθησαν δὲ οἱ ἑπτὰ οὗτοι Μακκαβαῖοι.

Παρατηρήσεις.

Ὁ Ἐλεάζαρος καὶ ἡ εὐσεβὴς γυνὴ καὶ τὰ τέκνα της διδάσκουσιν ἡμᾶς νὰ καταφρονῶμεν καὶ αὐτὴν τὴν ζωήν μας ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως καὶ τῆς ἀληθείας τῆς ὀρθοδόξου πίστεως. Ὅλος ὁ χορὸς τῶν ἁγίων μαρτύρων, τοὺς ὁποίους ἡ ἁγία ἡμῶν ἐκκλησία γεραίρει, ἔχυσαν τὸ αἷμά των ὑπὲρ τῆς πίστεως εἰς Χριστὸν, δι' ὃ καὶ ἠξιώθησαν ἀφθάρτων στεφάνων ἐν οὐρανοῖς. Ὁ ὑπὲρ πίστεως θάνατος εἶναι γλυκύτερος τῆς ἀγοραζομένης δι' ἀποστάσεως ἀπὸ τῆς θρησκείας ζωῆς.

§ 57. Ματταθίας. (Μακκαβ. Α.)

Ματταθίας ὁ ἱερεὺς, βλέπων τὰ δεινὰ ὅσα ἔπασχεν ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ παρὰ τῶν ἀσεβῶν βασιλέων, ἀνεχώρησεν, ὅπως καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἔπραξαν, ἐξ Ἱερουσαλὴμ καὶ ἦλθεν εἰς τὸ ὄρος Μωδαεΐμ. Οὗτος εἶχε πέντε υἱοὺς, Ἰωάννην, Σίμωνα, Ἰούδαν τὸν Μακκαβαῖον, Ἐλεάζαρον καὶ Ἰωνάθαν.

Μετ' οὐ πολὺ ἀπεσταλμένοι τοῦ βασιλέως ἦλθον εἰς Μωδαεὶμ διὰ νὰ καταστρέψωσι τὴν λατρείαν τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ. Καὶ ὁ μὲν Ματταθίας καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ διέμειναν πιστοὶ εἰς τὴν πίστιν τῶν πατέρων των, ἀλλὰ τὸ πλεῖστον μέρος τῶν κατοίκων ἐγκατέλιπε τὸ θυσιαστήριον τοῦ Κυρίου, ἐνδίδον εἰς τὴν βίαν.

Ἡμέραν τινὰ ὁ Ματταθίας ἐξ ἀγανακτήσεως ἐφόνευσε καὶ Ἰουδαῖον

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἕτοιμον νὰ θυσιάσῃ δημοσίως εἰς τὰ εἴδωλα, καὶ τὸν καταναγκάζοντα αὐτὸν νὰ θυσιάσῃ ἀξιωματικόν· κατέστρεψε δὲ καὶ τὸν βωμόν. Ἀνέκραξε δὲ τότε ὁ Ματταθίας, «Πᾶς ὁ ζηλῶν τὸν νόμον καὶ ἱστῶν διαθήκην ἐξελθέτω ὀπίσω μου» καὶ ἔφυγε μετὰ τῶν υἱῶν του εἰς τὰ ὄρη. Πολλοὶ συναχθέντες διὰ νὰ ἑνωθῶσι μετ' αὐτοῦ, προσεβλήθησαν παρὰ τῶν βασιλικῶν ἐν ἡμέρᾳ σαββάτου· προετίμησαν δὲ νὰ κατασφαγῶσι παρ' αὐτῶν παρὰ νὰ βεβηλώσωσι τὴν ἡμέραν τοῦ σαββάτου ἀντιπολεμοῦντες.

Οἱ περὶ τὸν Ματταθίαν ἡμέρᾳ τῇ ἡμέρᾳ ἐπληθύνοντο· διὰ τοῦ μικροῦ δὲ αὐτοῦ στρατοῦ ἠδυνήθη νὰ τιμωρήσῃ τοὺς παραβάτας τοῦ θείου νόμου καὶ νὰ καταστρέψῃ τοὺς βωμοὺς τῶν εἰδώλων.

Προϊδὼν τὸ τέλος τῆς ζωῆς του ὁ Ματταθίας, συνέστησεν ὡς διάδοχόν του καὶ σύμβουλον τοῦ λαοῦ τὸν υἱόν του Σίμωνα, τὸν δὲ ἄλλον υἱόν του Ἰούδαν, τὸν ἐπικληθέντα Μακκαβαῖον, ὡς ὁδηγὸν τοῦ λαοῦ εἰς τὰς μάχας, καὶ οὕτως ἀπεβίωσε.

Παρατηρήσεις.

Ὁ ὑπὲρ τῆς πατρίου θρησκείας ζῆλος τοῦ Ματταθίου ἦτο μέγας. Εἷς μόνος ἄνθρωπος εὐσεβὴς δύναται διὰ τοῦ παραδείγματος αὐτοῦ πολλοὺς νὰ κρατύνῃ εἰς τὴν εὐσέβειαν.

Καὶ ἀποθνήσκων ὁ Ματταθίας οὐδὲν ἄλλο ἐσυλλογίσθη εἰμὴ νὰ στερεώσῃ τὰ τέκνα του εἰς τὴν πίστιν καὶ νὰ καθοδηγήσῃ αὐτὰ εἰς ἐξακολούθησιν τῶν ὑπὲρ αὐτῆς ἀγώνων του. Ὅ,τι καὶ ἂν ἔχωμεν φθείρεται, μόνη ἡ πίστις παραμένει, καὶ δι' αὐτῆς ἀξιούμεθα τῆς αἰωνίου μακαριότητος καὶ καταισχύνομεν τὰς τῶν ἀσεβῶν βουλάς.

§ 38. Ἰούδας ὁ Μακκαβαῖος. (Μακκαβ. Α.)

Ὁ ἀνδρεῖος Ἰούδας ὁ Μακκαβαῖος ἐδίωξε πανταχόθεν τοὺς ἀπίστους, κατασφάζων ὄχι μόνον αὐτοὺς ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀρνησιθρήσκους Ἰουδαίους. Ταῦτα μαθὼν ὁ βασιλεὺς Ἀντίοχος, ὥρμοσε νὰ ἐξολοθρεύσῃ πάντας τοὺς Ἰουδαίους. Ὅθεν ἀπέστειλε τὸν συγγενῆ του Λυσίαν νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸν πόλεμον κατ' αὐτῶν. Συνάξας οὗτος 40,000 πεζῶν καὶ 7,000 ἱππέων ἔθεσεν αὐτοὺς ὑπὸ τοὺς στρατηγοὺς Πτολεμαῖον, Γοργίαν καὶ Νικάνορα. Ὁ Ἰούδας ἐπολέμησε τούτους ὅλους μὲ 3,000 μόνον πολεμιστὰς καὶ διὰ τῆς βοηθείας τοῦ Θεοῦ κατετρόπωσεν αὐτούς.

Τὸ ἐπιὸν ἔτος ἐκστρατεύει αὐτὸς ὁ Λυσίας μετὰ 60,000 πεζικοῦ καὶ 5,000 ἱππικοῦ. Τὴν τρομερὰν δὲ ταύτην δύναμιν ἐνίκησεν ὁ Ἰούδας μετὰ 10,000 ἰδικῶν του καὶ ἔτρεψεν εἰς φυγήν. Γενόμενος δὲ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κύριος τῆς πόλεως Ἱερουσαλὴμ, περιέζωσεν εἰς τὸ φρούριον τοὺς κατέχοντας αὐτὸ Σύρους. Ἐπισκευάσας δὲ τὸν ναὸν ἐνεκαίνισε τὸ νεόδμητον θυσιαστήριον, ἀπείρου λαοῦ εἰς τὰ ἐγκαίνια συρρεύσαντος, καὶ συνέστησεν ἑτησίαν ἑορτὴν εἰς ἀνάμνησιν τῶν ἐγκαινίων τούτων. Τὰ γείτονα ἔθνη, μαθόντα ταῦτα καὶ ὅτι ὠχυρώθη πάλιν ἡ Ἱερουσαλὴμ, ἐφοβήθησαν, διότι ὁ λαὸς τοῦ Θεοῦ ἀνελάμβανε δύναμιν· ὅθεν ἤρχισαν ἐχθροπραξίας κατ' αὐτοῦ, ἀλλ' ὁ Ἰούδας κτυπήσας αὐτὰ τὰ περιώρισε καὶ τὰ κατέβαλε. Μαθὼν τὰ γεγονότα ταῦτα ὁ Ἀντίοχος, ἀπεφάσισε νὰ ἐκστρατεύσῃ ὁ ἴδιος κατὰ τῶν Ἰουδαίων· ἐν ᾧ δὲ ἔπασχε δεινῶς ὑπὸ πόνων τῶν ἐντοσθίων του, ἐπέβη εἰς τὴν ἅμαξάν του καὶ ἐρχόμενος δρομαίως, ἔπεσεν ἐκ τῆς ἁμάξης· ὑπὸ πόνων δὲ καὶ λύπης καταληφθεὶς ἀπέθανεν ὀδυνηρότατα. Πρὶν δὲ ἀποθάνῃ, ἐν ᾧ τὸ σῶμά του κατέστη δυσωδέστατον, ηὐχήθη εἰς τὸν Θεόν, ἂν τὸν σώσῃ ἀπὸ τὰς ἀσθενείας του νὰ ἐπανορθώσῃ ὅσα κακὰ καὶ ζημίας ἔπραξε, νὰ καταστήσῃ ἐλευθέρους τοὺς Ἰουδαίους καὶ νὰ γείνῃ καὶ αὐτὸς ὁμόθρησκος μὲ αὐτούς· ἀλλὰ κατ' οὐδὲν ὠφέλησαν αὐτὸν αἱ τοιαῦται πρὸς ἰδιοτέλειαν μᾶλλον γενόμεναι εὐχαί του.

Ὁ διάδοχος αὐτοῦ Ἀντίοχος ὁ Εὐπάτωρ, ἐκστρατεύσας κατὰ τῶν Ἰουδαίων καὶ μηδὲν κατορθώσας, ἠναγκάσθη νὰ κάμῃ εἰρήνην καὶ νὰ ὑποσχεθῇ εἰς αὐτοὺς ἐλευθερίαν θρησκείας. Ἀλλ' ἡ εἰρήνη αὕτη δὲν διήρκεσεν ἐπὶ πολύ· διότι ὁ Ἰούδας ἠθέλησε νὰ διώξῃ ἐκ τῆς ἐν Ἱερουσαλὴμ ἐπὶ τὸ ὄρος Σιὼν ἀκροπόλεως τὴν τοῦ ἐχθροῦ φρουρὰν καὶ ἐπολιόρκησεν αὐτήν· τότε ὁ νέος βασιλεὺς μετὰ 100,000 πεζῶν καὶ 20,000 ἱππέων καὶ 32 ἐλεφάντων ἐξεστράτευσε κατὰ τοῦ Ἰούδα, διὰ τὸ δυσανάλογον δὲ τῶν δυνάμεων ἐνίκησεν αὐτὸν καὶ κατέλαβε τὴν Ἱερουσαλὴμ, παραχωρήσας δικαιώματά τινα εἰς τοὺς ἐν αὐτῇ Ἰουδαίους.

Ὁ διάδοχος τοῦ Εὐπάτορος Δημήτριος ὁ Σωτὴρ ἀνενέωσε τὰς ἐχθροπραξίας, ἀλλ' ὅμως δὶς ἡττήθη· ὕστερον δὲ ἀπέστειλε μετὰ πολλοῦ στρατοῦ κατὰ τοῦ Ἰούδα τὸν στρατηγόν του Βακχίδην. Οἱ μετὰ τοῦ Ἰούδα δειλιάσαντες διεσκορπίσθησαν, αὐτὸς δὲ μείνας μετὰ ὀλιγίστων μόνον ἐπολέμησεν, ἀλλ' εἰς τὴν μάχην ταύτην ἔπεσεν ὁ γενναῖος Ἰούδας ὁ Μακκαβαῖος. Ἐπὶ τῷ θανάτῳ αὐτοῦ πάντες οἱ Ἰουδαῖοι ἐκραζον θρηνοῦντες «Πῶς ἔπεσε δυνατὸς σώζων τὸν Ἰσραήλ.»

Παρατηρήσεις.

Ἡ βοήθεια τοῦ Θεοῦ εἶναι ὅπλον ἀκαταμάχητον.

Ὁ Ἰούδας, νικήσας τὸν ἐχθρὸν, εὐθὺς ἐπεχειρίσθη νὰ οἰκοδομήσῃ νέον θυσιαστήριον εἰς τὸν Θεόν. Ὁ ἀληθῶς εὐσεβὴς οὐδέποτε λησμονεῖ τὸν Θεόν. Ὁ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὑπὲρ πίστεως καὶ πατρίδος θάνατος εἶναι ἔνδοξος καὶ τὸ ὄνομα τοῦ οὕτω πίπτοντος εὐλογεῖται παρὰ πάντων.

Τρομερὸς εἶναι καὶ ἐπώδυνος ὁ θάνατος τοῦ ἁμαρτωλοῦ· ὀδυνηρότατον ἦτο τὸ τέλος τοῦ ἀσεβοῦς Ἀντιόχου, διώκτου τῶν Ἰουδαίων. Δὲν ὠφέλησεν αὐτὸν ἡ ἐν τῇ ἀγωνίᾳ του ἀπόφασις διὰ νὰ μεταβληθῇ. Ἐζήτησε οὕτω νὰ ἐξαγοράσῃ τὴν ζωήν, ἀλλ' εἰς μάτην· ἀπέθανεν ὁ ἄθλιος.

§ 59. Ἰωνάθας. Σίμων. Ἰω. Ὑρκανός.

(Μακκαβ. Α.)

Μετὰ τὸν ἡρωϊκὸν θάνατον τοῦ Ἰούδα, ἔγεινε στρατηγὸς τῶν Ἰουδαίων Ἰωνάθας ὁ ἀδελφός του· πολλάκις δὲ νικήσας οὗτος τὸν Βακχίδην, ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ συνομολογήσῃ μετ' αὐτοῦ εἰρήνην καὶ ν' ἀπέλθῃ ἐκ τῆς χώρας τῶν Ἰουδαίων. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἰωνάθας ἐβοήθησε τὸν Ἀλέξανδρον, κηρύττοντα ἑαυτὸν υἱὸν τοῦ Ἀντιόχου, ἀφ' οὗ ἐθανάτωσεν οὗτος τὸν Δημήτριον, ἐχάρισε πλούσια δῶρα εἰς τὸν Ἰωνάθαν καὶ διετέλει ἐν εἰρήνῃ μετ' αὐτοῦ. Ὁ Ἰωνάθας ἐζήτησε τὴν ἀνανέωσιν τῆς φιλίας τῶν Ῥωμαίων, τὴν ὁποίαν εἶχε ζητήσει πρῶτον ὁ Ἰούδας· ἔγραψε δὲ καὶ πρὸς τοὺς Σπαρτιάτας περίεργον ἐπιστολήν, ὑπενθυμίζων τὴν φιλίαν καὶ τὴν συγγένειαν αὐτῶν μὲ τοὺς Ἰουδαίους (ἰδ. Μακκαβ. Α. κεφ. ιβ)· τέλος δὲ ἐδολοφονήθη ὑπὸ Τρύφωνος στρατηγοῦ εἰς Πτολεμαΐδα δι' ἀπάτης.

Τὸν Ἰωνάθαν διεδέχθη Σίμων ὁ ἀδελφός του, ὅστις νικήσας τοὺς πολεμίους καὶ ἐκδιώξας αὐτοὺς ἐκ τῆς ἀκροπόλεως τῆς Σιών, διῆγεν ἐν εἰρήνῃ· συνωμολόγησε δὲ καὶ συμμαχίαν μὲ τοὺς Ῥωμαίους. Ἐξαπατήσας ὅμως αὐτὸν ὁ Πτολεμαῖος ὁ διοικητὴς τῆς Ἰεριχὼ νὰ ἔλθῃ εἰς Ἰεριχὼ, ἐδολοφόνησεν αὐτὸν καὶ τοὺς δύο αὐτοῦ υἱοὺς Ματταθίαν καὶ Ἰούδαν.

Τοῦτον διεδέχθη Ἰωάννης ὁ Ὑρκανός, ὀνομασθεὶς οὕτω, διότι καθυπέταξε τοὺς Ὑρκανούς. Ἀπήλλαξεν οὗτος τὴν Ἰουδαίαν ὅλως ἀπὸ τῆς ἐξουσίας τῶν Σύρων· κυριεύσας δὲ καὶ τὴν Σαμάρειαν, κατέστρεψεν αὐτήν. Βιώσας δὲ εὐδαιμόνως καὶ ἄριστα διοικήσας ἐτελεύτησεν, ἄρξας ἔτη 31.

Τοῦτον διεδέχθη ὁ υἱός του Ἀριστόβουλος, ὁ ἐπικληθεὶς Φιλέλλην ἕνεκα τῆς πρὸς τοὺς Ἕλληνας εὐνοίας του· οὗτος ὠνομάσθη βασιλεὺς, διάδημα φορέσας πρῶτος μετὰ τὴν ἐπιστροφὴν τῶν Ἰουδαίων ἐκ τῆς Βαβυλῶνος. Ὑποπτεύσας εἰς συκοφαντίας ἐθανάτωσεν ἕνα τῶν ἀδελφῶν του, τὸν Ἀντίγονον, ὃν ὑπερηγάπα. Εἶχε δὲ φυλακίσει καὶ τὴν μητέρα του καὶ ἀφίσει αὐτὴν ν' ἀποθάνῃ ἐξ ἀσιτίας, διότι εἶχεν αὕτη

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λάβει τὴν ἀρχὴν κατὰ θέλησιν τοῦ Ὑρκανοῦ. Καθυπέταξε δὲ τὴν Ἰτουραίαν καὶ ἠνάγκασε τοὺς κατοίκους νὰ παραδεχθῶσι τὸν Ἰουδαϊκὸν νόμον· βασιλεύσας δὲ ἓν ἔτος ἀπέθανεν ὑπὸ φρίκης καὶ λύπης, συνιδὼν ὅτι ἀδίκως ἐφόνευσε τὸν ἀδελφόν του.

Τὸν Ἀριστόβουλον διεδέχθη ὁ ἀδελφός του Ἰωαννέας, ὅστις ὠνομάσθη καὶ Ἀλέξανδρος, σκληρὸς τοὺς τρόπους, ἀλλὰ καὶ νικητὴς γενόμενος γειτονικῶν λαῶν. Ἀποθανόντος τούτου, ἔλαβε τὴν ἀρχὴν ἡ γυνή του Ἀλεξάνδρα, ἥτις καὶ Σαλώμη ὠνομάζετο.

Παρατηρήσεις.

Εἰς πάντα τὰ θλιβερὰ γεγονότα ὁ πιστὸς πρέπει ν' ἀνερευνᾷ μήπως αὐτὰ ἐξ ἁμαρτιῶν προέρχονται ἢ πρὸς δοκιμασίαν. Ὡσαύτως δὲ τὴν ἀπαλλαγὴν ἀπὸ τῶν θλίψεων καὶ τῶν καταδιωγμῶν πρέπει νὰ ἀποδίδῃ τις εἰς τὴν θείαν εὐσπλαγχνίαν.

§ 60. Ὑρκανὸς Β'. Ἡρώδης.

Ἀποθανούσης τῆς Ἀλεξάνδρας, ὁ πρεσβύτερος υἱός της Ὑρκανὸς Β' ἔγεινεν ἤδη μέγας ἀρχιερεύς, καὶ, ὑποστηριζόμενος ὑπὸ τῶν Φαρισαίων, ἀνεδείχθη καὶ βασιλεύς. Ὁ δεύτερος υἱὸς τῆς Ἀλεξάνδρας Ἀριστόβουλος, ὅστις πρὸ πολλοῦ ἤδη συνεννοεῖτο μὲ τοὺς ἀντιπάλους τῶν Φαρισαίων Σαδδουκαίους, ὁπλισθεὶς ἔλαβε τὸ βασιλικὸν ἀξίωμα τοῦ ἀδελφοῦ του Ὑρκανοῦ, ὅστις εὐχαριστήθη νὰ ζῇ ἀναπαυτικῶς, ἀρκούμενος εἰς τὴν ἀρχιερωσύνην. Εἶχε δὲ κατορθώσει ὁ Ὑρκανὸς νὰ ἔχῃ ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὸν Ῥωμαῖον στρατηγὸν Ὁρμπήϊον, ὅστις προσέβαλε τὴν Ἱερουσαλὴμ, καὶ, βοηθούμενος ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Ὑρκανόν, εἰσῆλθεν εἰς αὐτήν. Ὁ Ἀριστόβουλος μὲ τοὺς περὶ αὐτὸν κατέφυγεν εἰς τὸν ναόν, ἀλλὰ μετὰ τριῶν μηνῶν ἀντίστασιν ὑπετάγησαν. Ὁ Ὑρκανὸς κατεστάθη πάλιν παρὰ τοῦ Ὁρμπήϊου ἐθνάρχης τῶν Ἰουδαίων, ὁ δὲ Ἀριστόβουλος ἀπεστάλη μετὰ τῶν δύο υἱῶν του δέσμιος εἰς Ῥώμην. Ὁ Ὑρκανὸς εἶχεν ὑπουργὸν τὸν Ἰδουμαῖον Ἀντίπατρον, τοῦ ὁποίου ὁ υἱὸς Ἡρώδης προήχθη βαθμηδὸν βασιλεὺς τῆς Ἰουδαίας, ἀντὶ τοῦ Ὑρκανοῦ ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων.

Πάντες οἱ τοῦ Ἡρώδου ἐχθροὶ ἀπηνῶς ἐθανατώθησαν παρ' αὐτοῦ καὶ ἐσυλήθη ὁ ναός. Ὁ υἱὸς τοῦ Ἀριστοβούλου ἐφονεύθη ὑπὸ τοῦ Ἀντωνίου, εἰς τὸν ὁποῖον ἐστάλη ὑπὸ τοῦ Ἡρώδου δέσμιος. Οὗτος ἦτο ὁ τελευταῖος γόνος τῶν Μακκαβαίων, οἵτινες, ἐπὶ 120 ἔτη ἔχοντες ἐκ διαδοχῆς ἕκαστος τὸ ἀξίωμα τοῦ ἀρχιερέως καὶ τοῦ ἡγεμόνος, ἠγωνίσθησαν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους των καὶ τῆς πίστεώς των ἐνδόξως.

Ὁ Ἡρώδης, ἐκ ξένης τῶν Ἰουδαίων φυλῆς, δὲν ἠδύνατο, κατὰ τὸν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νόμον τοῦ Μωϋσέως, νὰ ἦναι βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων. Διὰ νὰ καταβάλῃ δὲ τὴν κατ' αὐτοῦ ἀντίδρασιν, ἔγεινε σκληρὸς καὶ αἱμοβόρος· ἔσφαξε πάντα τὰ μέλη τοῦ συνεδρίου τῶν Ἰουδαίων καὶ ὕστερον ἐθανάτωσε τὸν Ὑρκανὸν, τὸν πενθερόν του Ἀριστόβουλον, τὴν πενθεράν του Ἀλεξάνδραν καὶ τὴν γυναῖκά του Μαριάμνην, καὶ μετὰ τούτους ἐθανάτωσε τοὺς ἐκ τῆς Μαριάμνης δύο υἱούς του Ἀριστόβουλον καὶ Ἀλέξανδρον· πέντε δὲ ἡμέρας πρὶν ἀποθάνῃ διέταξε καὶ ἐθανάτωσαν τὸν μεγαλείτερον τῶν υἱῶν του Ἀντίπατρον. Οὕτω, βασιλεύσαντος ὑποτελῶς εἰς τοὺς Ῥωμαίους τοῦ μὴ Ἰουδαίου Ἡρώδου, ἐξέλιπον οἱ ἐξ Ἰούδα ἄρχοντες καὶ ἤγγικεν ἤδη ὁ χρόνος τῆς ἐλεύσεως τοῦ Μεσσίου, κατὰ τὴν περὶ τούτου προφητείαν τοῦ Ἰακώβ (σελ. 32 § 19.)

Παρατηρήσεις.

Ὁ μὴ φοβούμενος τὸν Θεὸν, οὐδεμίαν ἀγάπην δύναται νὰ ἔχῃ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους· εἶναι θηρίον ἀνήμερον καὶ αἱμοβόρον. Ὁ ἄθλιος Ἡρώδης ἐφόνευσε τοὺς οἰκείους του, τὰ τέκνα του αὐτὰ, νομίζων ὅτι οὕτω κραταιοῦται εἰς τὴν ἀρχήν. Ἡ φιλαρχία καὶ ἡ φιλοδοξία τυφλώνει καὶ ἀποθηριώνει τὸν ἄνθρωπον καὶ ἐξαλείφει ἀπ' αὐτοῦ πᾶσαν συμπάθειαν, πᾶσαν φιλανθρωπίαν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΙΕΡΑΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Ἀπὸ τῆς κατὰ σάρκα γεννήσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ μέχρι τῆς ἐνάρξεως τοῦ κηρύγματος τῶν Ἀποστόλων.

§ 1. Ὁ Εὐαγγελισμός. (Λουκ. Α.)

Ὅτε ἐβασίλευεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν Ἡρώδης ὁ μέγας, ὑπῆρχεν ἱερεύς τις ὀνόματι Ζαχαρίας, ἔχων γυναῖκα ὀνομαζομένην Ἐλισάβετ. Ἀμφότεροι οὗτοι κατήγοντο ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ Ἀαρών· ἦσαν δὲ δίκαιοι καὶ εὐσεβεῖς, ἀλλὰ δὲν εἶχαν τέκνα, ἐπειδὴ ἡ Ἐλισάβετ ἦτο στείρα καὶ ἦσαν ἤδη καὶ οἱ δύο προβεβηκότες τὴν ἡλικίαν.

Μίαν ἡμέραν, ἐν ᾧ ὁ Ζαχαρίας ἐθυμίαζεν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ, ἐφάνη εἰς αὐτὸν ὁ ἄγγελος Γαβριὴλ καὶ τὸν εἰδοποίησεν, ὅτι ἡ γυνή του θὰ γεννήσῃ υἱὸν καὶ νὰ ὀνομάσῃ αὐτὸν Ἰωάννην, καὶ ὅτι θὰ ἦναι ὁ υἱός του αὐτὸς μέγας ἐνώπιον τοῦ Κυρίου καὶ πλήρης ἁγίου Πνεύματος. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ζαχαρίας εἶπε, πῶς θὰ γνωρίσῃ ὅτι τὰ εἰρημένα θὰ γείνωσιν, ὁ ἄγγελος εἶπεν εἰς αὐτόν, ὅτι θὰ μένῃ ἄφωνος μέχρι τῆς ἐκπληρώσεως τῶν ἐπαγγελθέντων εἰς αὐτόν. Καὶ τῷ ὄντι ὁ Ζαχαρίας κατέστη ἄφωνος· ὡμίλησε δὲ ὅτε ἐγεννήθη ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἰωάννης καὶ ἐπρόκειτο πῶς νὰ ὀνομασθῇ.

Μετὰ μῆνας δὲ ἓξ ἔκτοτε ὁ αὐτὸς ἄγγελος Γαβριὴλ ἐμφαίνεται εἰς παρθένον ὀνομαζομένην Μαρίαν καὶ κατοικοῦσαν εἰς τὴν πόλιν Ναζαρὲτ, ἀρραβωνισμένην Ἰωσὴφ τὸν τέκτονα καὶ καταγομένην, ὡς καὶ ὁ Ἰωσὴφ, ἐκ τοῦ βασιλικοῦ γένους τοῦ Δαβίδ, καὶ λέγει πρὸς αὐτὴν, «Χαῖρε κεχαριτωμένη, ὁ Κύριος μετὰ σοῦ, εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξίν.»

Ἡ παρθένος ἀκούσασα τὸν χαιρετισμὸν τοῦτον τοῦ ἀγγέλου ἐταράχθη, καὶ ἠπόρει· αὐτὸς δὲ λέγει πρὸς αὐτὴν, «Μὴ φοβοῦ Μαριὰμ, διότι εὗρες χάριν παρὰ τῷ Θεῷ, καὶ ἰδοὺ θὰ συλλάβῃς καὶ θὰ γεννήσῃς υἱὸν, καὶ θὰ ὀνομάσῃς αὐτὸν Ἰησοῦν. Οὗτος θὰ ἦναι μέγας καὶ θὰ ὀνομασθῇ υἱὸς Ὑψίστου, καὶ θὰ δώσῃ εἰς αὐτὸν Κύριος ὁ Θεὸς τὸν θρόνον Δαβὶδ τοῦ πατρός του καὶ θὰ βασιλεύσῃ εἰς τοὺς αἰῶνας.» Ἡ παρθένος εἶπε πρὸς τὸν ἄγγελον, Πῶς δύναται νὰ γείνῃ τοῦτο ἀφ' οὗ εἶμαι ἀνύπανδρος; Ὁ ἄγγελος ἀποκριθεὶς εἶπεν εἰς αὐτὴν, Πνεῦμα

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἅγιον θὰ ἔλθῃ ἐπὶ σὲ καὶ δύναμις τοῦ ὑψίστου θὰ σ' ἐπισκιάσῃ, διὰ τοῦτο τὸ γεννηθησόμενον ἐκ σοῦ ἅγιον τέκνον θὰ κληθῇ υἱὸς Θεοῦ. Τίποτε δὲν εἶναι ἀδύνατον εἰς τὸν Θεόν. Εἶπε δὲ τότε ἡ παρθένος, Ἰδοὺ ἡ δούλη Κυρίου, ἂς γείνῃ κατὰ τὸν λόγον σου· καὶ οὕτως ἀπῆλθεν ἀπ' αὐτῆς ὁ ἄγγελος. Οὕτω συνέλαβεν ἡ παρθένος τὸν Ἰησοῦν· ἄγγελος δὲ Κυρίου ἐξήγησε κατ' ὄναρ τὸ πρᾶγμα εἰς τὸν μνηστῆρα αὐτῆς Ἰωσήφ, καὶ εἶπεν εἰς αὐτὸν νὰ μὴ φοβηθῇ νὰ παραλάβῃ αὐτὴν ὑπὸ τὴν προστασίαν του.

Παρατηρήσεις.

Ὁ Ζαχαρίας καὶ ἡ Ἐλισάβετ ἦσαν εὐσεβεῖς, ἀλλ' ὅμως διὰ τὴν ἀτεκνίαν των ἐλυποῦντο. Ἐκ τούτου δῆλον ὅτι δὲν εἶναι ἀμέτοχοι οἰκιακῆς λύπης καὶ οἱ εὐσεβεῖς ἐνίοτε, ἀλλ' ὅμως ὀφείλομεν καὶ εἰς τὰς θλίψεις νὰ ζητῶμεν παρὰ Θεοῦ παρηγορίαν.

Ἐκ τοῦ εὐαγγελισμοῦ τῆς ἀειπαρθένου καὶ Θεοτόκου Μαρίας διδασκόμεθα πρὸς πολλὰ ἄλλα καὶ τὴν ταπεινοφροσύνην. Ἀξιωθεῖσα τοιαύτης τιμῆς οὐδόλως ὑπερηφανεύθη, ἀλλὰ ταπεινῶς εἶπεν, Ἰδοὺ ἡ δούλη Κυρίου, γένοιτό μοι κατὰ τὸ ῥῆμα σου. Ἀξιομίμητος εἶναι ἔτι ἡ πίστις αὐτῆς· ἐπίστευσεν ὅτι ὁ Θεὸς εἶναι παντοδύναμος καὶ ηὐχήθη νὰ γείνῃ τὸ εἰς αὐτὴν εὐαγγελισθέν. Ἔχουσα τοιαύτην εὐσέβειαν ἔγεινε τῷ ὄντι εὐλογημένη μεταξὺ ὅλων τῶν γυναικῶν καὶ μακαρία.

Ἰστέον ὅτι ἡ Θεοτόκος ἦτο θυγάτηρ τοῦ Ἰωακεὶμ καὶ τῆς Ἄννης, ἐγεννήθη δὲ ἐξ ἐπαγγελίας, δηλαδὴ ἐν ᾧ ἡ ἁγία Ἄννα ἦτο στεῖρα, ὁ Θεὸς ἐπακούσας τῆς δεήσεως αὐτῆς ἔδωκεν εἰς αὐτὴν τέκνον τὴν παναγίαν παρθένον, τὴν ὁποίαν τριετῆ ἀφιέρωσεν εἰς τὸν ναόν. Τὸ γεγονὸς τοῦτο, τῆς εἰσόδου τῆς Θεοτόκου εἰς τὸν ναόν, ἑορτάζει ἡ Ἐκκλησία μας τὴν 21 Νοεμβρίου.

§ 2. Γέννησις τοῦ Σωτῆρος. (Λουκ. Ε.)

Ὅτε ἐπλησίαζεν ὁ καιρὸς νὰ γεννήσῃ ἡ παρθένος Μαρία, ἐξῆλθε διάταγμα παρὰ τοῦ ἐξουσιάζοντος τότε καὶ τὴν Ἰουδαίαν αὐτοκράτορος τῆς Ῥώμης Καίσαρος Αὐγούστου ν' ἀπογραφῶσιν ὅλοι οἱ ὑπήκοοί του, ἕκαστος εἰς τὴν ἰδίαν του πόλιν. Ὁ Ἰωσήφ, καταγόμενος, ὡς καὶ ἡ παρθένος Μαρία, ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Ἰούδα καὶ ἐκ τῆς γενεᾶς τοῦ Δαβίδ, ἦλθε μετ' αὐτῆς ἐκ Ναζαρὲτ εἰς Βηθλεὲμ, ὅπου ὁ προπάτωρ αὐτῶν Δαβὶδ εἶχε γεννηθῇ, διὰ νὰ καταγραφῶσιν. Ἐν ᾧ δὲ ἦσαν ἐνταῦθα, ἐπληρώθη ὁ καιρὸς νὰ γεννήσῃ ἡ ἁγία παρθένος, καὶ ἐγέννησε τὸν Χριστόν· τὸν ἔβαλε δὲ εἰς φάτνην, ἐπειδὴ δὲν ὑπῆρχεν ἄλλος καλλίτερος τόπος εὔκαιρος εἰς τὸ κατάλυμα.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἅμα γεννηθέντος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐφάνη αἰφνιδίως ἄγγελος Κυρίου εἰς τοὺς πλησίον ἐκεῖ ἀγραυλοῦντας ποιμένας, καὶ λάμψις Κυρίου περιεκύκλωσεν αὐτούς· εἶπε δὲ εἰς αὐτοὺς ὁ ἄγγελος, Ἔρχομαι νὰ σᾶς εὐαγγελίσω μεγάλην χαράν, ἥτις θὰ μεταδοθῇ εἰς ὅλον τὸν λαόν· ἐγεννήθη σήμερον εἰς Βηθλεὲμ σωτὴρ, ὅστις εἶναι Χριστὸς Κύριος· θὰ εὕρητε αὐτὸν ἐσπαργανωμένον εἰς τὴν φάτνην. Πάραυτα δὲ ἤκουσαν ἀγγέλων στρατιὰν αἰνούντων τὸν Θεὸν καὶ λεγόντων, «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία.» Ἐλθόντες δὲ οἱ ποιμένες εἰς Βηθλεὲμ ἀνεῦρον τὴν παρθένον καὶ τὸν Ἰωσὴφ καὶ τὸ βρέφος εἰς τὴν φάτνην, ὅπως εἶχεν εἰς αὐτοὺς ἀγγελθῇ.

Παρατηρήσεις.

Ἡ ἐν τῇ φάτνῃ ἀπόθεσις τοῦ γεννηθέντος Κυρίου τῶν ὅλων διδάσκει ἡμᾶς τὴν ἄκραν αὐτοῦ συγκατάβασιν· ὅλον του τὸν κατόπιν ἐπὶ τῆς γῆς βίον διῆλθεν ἐν μεγάλῃ ταπεινοφροσύνῃ καὶ ἄνευ ἐπιδείξεως. Τὸ ἔργον του ἦτο ἡ σωτηρία τοῦ κόσμου.

Ἁπλοῖ καὶ ταπεινοὶ ποιμένες ἀξιοῦνται οὐρανόθεν εὐαγγελίας καὶ πιστεύουσιν εἰς αὐτήν. Οὐδεμία ἠδύνατο νὰ ἦναι εἰς τὴν γῆν πλέον χαρμόσυνος ἀγγελία ἢ ἡ γέννησις τοῦ λυτρωτοῦ αὐτῆς ἀπὸ τῆς προπατορικῆς ἁμαρτίας. Ἠγγέλθη δὲ αὕτη οὐχὶ εἰς πλουσίους καὶ ἰσχυροὺς, ἀλλ' εἰς ἐκείνους τῶν ὁποίων ἡ καρδία ἦτο ἑτοίμη ν' ἀκούσῃ τοιοῦτον νέον καὶ νὰ πιστεύσῃ εἰς αὐτό.

§ 3. Περιτομή. Ὑπαπαντή. (Λουκ. Β.)

Προσκύνησις τῶν μάγων. (Ματθ. Β)

Τὴν ὀγδόην μετὰ τὴν γέννησίν του ἡμέραν περιετμήθη τὸ παιδίον κατὰ τὸν νόμον τοῦ Μωϋσέως, καὶ ὠνομάσθη Ἰησοῦς, ὅπως ὁ ἄγγελος εἶχεν εἴπει εἰς τὴν ἀειπάρθενον Θεοτόκον.

Τεσσαράκοντα ἡμέρας μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ Χριστοῦ ὑπῆγεν ἡ ἁγία παρθένος μετὰ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς εἰς τὸν ναὸν διὰ νὰ ἀφιερώσῃ αὐτὸν, ὡς πρωτότοκον, κατὰ τὸν ἱερὸν νόμον, εἰς τὸν Θεὸν, καὶ προσφέρῃ τὰ νενομισμένα δῶρα, ζεῦγος τρυγόνων, ἢ δύο νεοσσοὺς περιστερῶν. Ἅμα εἰσελθούσης τῆς παναγίας παρθένου εἰς τὸν ναὸν μετὰ τοῦ παιδίου, εἰσῆλθεν ὁ δίκαιος πρεσβύτης Συμεὼν, εἰς τὸν ὁποῖον ἦτο ἀποκεκαλυμμένον ὑπὸ Πνεύματος ἁγίου, ὅτι δὲν ἔμελλε ν' ἀποθάνῃ πρὶν ἢ ἴδῃ τὸν Χριστὸν Κυρίου. Λαβὼν δὲ τὸν Ἰησοῦν εἰς τὰς ἀγκάλας του, εὐλόγησε τὸν Θεὸν ὅτι εἶδε τὴν σωτηρίαν τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ἐζήτησε νὰ ἀποθάνῃ πλέον. Προεῖπε δὲ εἰς τὴν παρθένον, ὅτι θὰ διαπεράσῃ τὴν ψυχὴν αὐτῆς ῥομφαία, (ἐννοῶν τὴν σταύρωσιν τοῦ Κυρίου).

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Καὶ προφῆτις δέ τις Ἄννα, διατρίβουσα ἐξ εὐλαβείας πάντοτε εἰς τὸν ναόν, ἐκήρυξε τὴν διὰ τοῦ Κυρίου ἐλθοῦσαν εἰς τὸν κόσμον σωτηρίαν.

Μάγοι δὲ (δηλαδὴ σοφοὶ καὶ ἱερεῖς τῶν Μήδων καὶ Περσῶν) ἦλθον εἰς Ἱερουσαλὴμ ἐξ ἀνατολῶν ζητοῦντες τὸν νεωστὶ τεχθέντα βασιλέα τῶν Ἰουδαίων, λέγοντες ὅτι εἴδον τὸν ἀστέρα αὐτοῦ ἐν τῇ ἀνατολῇ, καὶ ἦλθον νὰ προσκυνήσωσιν αὐτόν. Καὶ ὁ βασιλεὺς Ἡρῴδης καὶ ὅλη ἡ Ἱερουσαλὴμ ἐταράχθη ἐκ τῶν λόγων τῶν μάγων· ἠρώτησε δὲ ὁ Ἡρῴδης τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς γραμματεῖς ποῦ ὁ Χριστὸς γεννᾶται. Μαθὼν δὲ παρ᾽ αὐτῶν ὅτι εἰς Βηθλεὲμ, εἶπεν εἰς τοὺς μάγους ἀφ᾽ οὗ εὕρωσι τὸ παιδίον νὰ εἰδοποιήσωσι καὶ αὐτὸν νὰ ἔλθῃ εἰς προσκύνησιν αὐτοῦ· εἶχεν ὅμως σκοπὸν νὰ θανατώσῃ αὐτό.

Οἱ μάγοι ὁδηγηθέντες πάλιν εἰς Βηθλεὲμ ὑπὸ τοῦ ἀστέρος, ἕως οὗ ἐστάθη ὑπεράνω τοῦ τόπου ὅπου ἦτο ὁ Ἰησοῦς, ἦλθον καὶ προσεκύνησαν αὐτὸν καὶ προσήνεγκαν εἰς αὐτὸν δῶρα, χρυσὸν καὶ λίβανον καὶ σμύρναν. Τὴν ἐπιοῦσαν δὲ νύκτα εἰδοποιηθέντες κατ᾽ ὄναρ παρ᾽ ἀγγέλου νὰ μὴ ἐπανέλθωσι πρὸς τὸν Ἡρῴδην, ἀνεχώρησαν εἰς τὸν τόπον των δι᾽ ἄλλης ὁδοῦ.

Παρατηρήσεις.

Ὁ Ἰησοῦς, καίτοι μὴ ἔχων περιτομῆς ἀνάγκην, ὅμως ἐξεπλήρωσε τὸν νόμον.

Ὅπως ὁ Συμεών, οὕτως ἂς προσπαθῶμεν καὶ ἡμεῖς δι᾽ εὐσεβοῦς βίου νὰ βλέπωμεν καὶ ὑποδεχώμεθα τὸ σωτήριον τοῦ Ἰσραὴλ καὶ παντὸς τοῦ κόσμου πρὶν ἢ ἀποθάνωμεν ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν.

Ἀστὴρ ὡδήγησε τοὺς μάγους εἰς ἀνεύρεσιν τοῦ Ἰησοῦ. Θεία ἔλλαμψις ὁδηγεῖ καὶ τὸν χριστιανὸν εἰς τὴν ἀληθῆ ἐπίγνωσιν τοῦ Κυρίου. Ἄγγελος Κυρίου ὡδήγησεν αὐτοὺς νὰ μὴ ἐπανέλθωσιν εἰς τὸν Ἡρῴδην. Ἂς παρακαλῶμεν ἐκτενῶς τὸν Ὕψιστον Θεὸν ἵνα καθοδηγῇ ἡμᾶς εἰς τὴν πρέπουσαν ὁδὸν, καὶ ἂς ἀποφεύγωμεν τὴν ὁδὸν τῆς ἁμαρτίας, εἰς ἣν ἤμεθα πρὶν ἢ γνωρίσωμεν καὶ προσέλθωμεν εἰς τὸν Σωτῆρα ἡμῶν.

§ 4. Φυγὴ εἰς Αἴγυπτον. Παιδικὴ ἡλικία τοῦ Ἰησοῦ. (Ματθ. Β. Λουκ. Β.)

Ἐν ᾧ ὁ Ἰωσὴφ ἡτοιμάζετο μετὰ ταῦτα νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Ναζαρὲτ, ἄγγελος Κυρίου λέγει εἰς αὐτὸν κατ᾽ ὄναρ, νὰ πάρῃ τὴν Μαριὰμ καὶ τὸν Ἰησοῦν καὶ νὰ φύγῃ εἰς Αἴγυπτον, διότι ὁ Ἡρῴδης ἤθελε ζητήσει νὰ φονεύσῃ τὸ παιδίον. Οὕτως ἀνεχώρησε διὰ νυκτὸς εἰς Αἴγυπτον. Ὁ Ἡρῴδης ἰδὼν ὅτι ἐνεπαίχθη ὑπὸ τῶν μάγων καὶ θυμωθεὶς ἀπέστειλε καὶ ἐθανάτωσεν ὅλα τὰ εἰς Βηθλεὲμ καὶ τὰ περίχωρα αὐτῆς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

παιδία, ἀπὸ διετοῦς καὶ κατωτέρω, πιστεύσας ὅτι μεταξὺ αὐτῶν ἤθελε φονευθῇ καὶ ὁ Ἰησοῦς.

Τελευτήσαντος δὲ τοῦ Ἡρώδου, ὁ ἄγγελος διατάσσει κατ' ὄναρ πάλιν τὸν εἰς Αἴγυπτον Ἰωσὴφ νὰ παραλάβῃ τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα καὶ νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα του, καὶ οὕτως ἔπραξεν. Ἐπανελθὼν οὕτως ὁ Ἰωσὴφ ἐκατοίκησεν εἰς Ναζαρέτ. Ἐν ᾧ δὲ ἦτο δωδεκαετὴς ἔτι ὁ Ἰησοῦς, ἦλθε μετὰ τῆς μητρὸς αὐτοῦ καὶ τοῦ Ἰωσὴφ εἰς Ἱερουσαλὴμ, ὅπως συνείθιζον κατ' ἔτος νὰ κάμνωσι, νὰ ἑορτάσωσιν εἰς τὸν ναὸν τὸ πάσχα. Μετὰ τὴν ἑορτὴν ἀνεχώρησαν ἡ Μαρία καὶ ὁ Ἰωσὴφ, νομίζοντες ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἦτο εἰς τὴν συνοδίαν μὲ συγγενεῖς των ἄλλους. Ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν τὸν εὗρον τὸ ἑσπέρας, ἐπέστρεψαν τὴν ἐπιοῦσαν εἰς Ἱερουσαλὴμ καὶ μετὰ τρεῖς ἡμέρας εὗρον τὸν Ἰησοῦν εἰς τὸν ναὸν καθήμενον ἐν μέσῳ τῶν ἱεροδιδασκάλων, ἀκούοντα αὐτῶν καὶ ἐπερωτῶντα αὐτοὺς εἰς τὰ τῆς διδασκαλίας τῶν Γραφῶν· ἐθαύμαζον δὲ πάντες διὰ τὰς ἐρωτήσεις καὶ τὰς ἀποκρίσεις αὐτοῦ. Ἡ δὲ μήτηρ του λέγει εἰς αὐτὸν, Τί ἐποίησας οὕτως; ἡμεῖς σ' ἐζητούσαμεν ὀδυνώμενοι. Αὐτὸς δὲ εἶπε, δὲν ἠξεύρετε ὅτι πρέπει νὰ εὑρίσκωμαι εἰς τὰ τοῦ πατρός μου; Ὕστερον δὲ κατέβη μετ' αὐτῶν εἰς Ναζαρὲτ καὶ ἦτο ὑποτασσόμενος εἰς αὐτοὺς, καὶ ἐπροκόπτεν εἰς σοφίαν καὶ ἡλικίαν καὶ χάριν παρὰ Θεῷ καὶ ἀνθρώποις.

Παρατηρήσεις.

Ἡ ἀπάνθρωπος διαγωγὴ τοῦ Ἡρώδου δεικνύει καθαρῶς εἰς τί φέρει τὸν ἄνθρωπον ἡ φιλαρχία· καὶ ὅμως οὐδὲ ἐκ τοιούτων μέτρων ὠφελεῖται, ἀλλὰ καταισχύνεται ἐπὶ τέλους καὶ κακῶς καὶ αἰωνίως ἀπόλλυται ὁ τὴν κακίαν ταύτην ἔχων. Ἡ σωτηρία τοῦ Ἰησοῦ ἀπὸ τῆς σφαγῆς τοῦ Ἡρώδου ἔστω εἰς σημεῖον, ὅτι ὁ Θεὸς φροντίζει νὰ φυλάττῃ σῶαν τὴν ἁγίαν αὐτοῦ ἐκκλησίαν ἀπὸ πάσης ἐπιβουλῆς.

Ἡ ἐν τῷ ναῷ διατριβὴ τοῦ Ἰησοῦ διδάσκει ἡμᾶς, ὅτι ἐκ παιδικῆς ἡλικίας πρέπει ν' ἀσχολώμεθα εἰς τὴν ἀκρόασιν καὶ τὴν μελέτην τοῦ ἁγίου αὐτοῦ λόγου καὶ τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ. Μανθάνομεν ἔτι ἐκ τῆς ἀνωτέρω ἱστορίας νὰ ὑποτασσώμεθα εἰς τοὺς γονεῖς ἡμῶν, καὶ ν' αὐξάνωμεν εἰς χάριν παρὰ Θεῷ, φυλάττοντες τὰ θεῖα αὐτοῦ παραγγέλματα.

§ 5. Κήρυγμα Ἰωάννου. Βάπτισις τοῦ Σωτῆρος. Πειρασμός. (Ματθ. Γ. Μάρκ. Α. Λουκ. Γ. Ἰωάν. Α.)

Ἀνδρωθεὶς ὁ Ἰωάννης ὁ υἱὸς τοῦ Ζαχαρίου, ἦλθεν εἰς τὰ πέριξ τοῦ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἰορδάνου ποταμοῦ, εἰς τὴν ἔρημον τῆς Ἰουδαίας, καὶ ἤρχισε νὰ κηρύττῃ βάπτισμα μετανοίας λέγων, «Μετανοεῖτε, διότι ἤγγικεν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.» Ἐκ τῆς Ἱερουσαλὴμ δὲ καὶ πάσης τῆς Ἰουδαίας καὶ τῆς περιχώρου τοῦ Ἰορδάνου ἤρχοντο πρὸς αὐτὸν πολλοὶ καὶ ἐβαπτίζοντο παρ' αὐτοῦ εἰς τὸν Ἰορδάνην, ἐξομολογούμενοι τὰς ἁμαρτίας των. Συνεβούλευε δὲ πάντας νὰ κάμνωσι καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας των λέγων, ὅτι πᾶν δένδρον μὴ ποιοῦν καλὸν καρπὸν ἐκκόπτεται καὶ βάλλεται εἰς τὸ πῦρ. Ἐπειδὴ δέ τινες διελογίζοντο μήπως εἶναι αὐτὸς ὁ περιμενόμενος Μεσσίας, ὁ Ἰωάννης ἐκήρυξεν, ὅτι κατόπιν του ἔρχεται ὁ μέλλων νὰ βαπτίσῃ αὐτοὺς ἐν πνεύματι ἁγίῳ. Ἐφόρει δὲ ὁ Ἰωάννης τρίχινον φόρεμα καὶ ἦτο ἐζωσμένος ζώνην δερματίνην· ἔτρωγε δὲ ἀκρίδας καὶ μέλι ἄγριον.

Τότε ἔρχεται ὁ Ἰησοῦς ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην πρὸς τὸν Ἰωάννην θέλων νὰ βαπτισθῇ παρ' αὐτοῦ. Ὁ Ἰωάννης ἐμπόδιζε τὸν Ἰησοῦν λέγων, «Ἐγὼ ἔχω χρείαν νὰ βαπτισθῶ παρὰ σοῦ.» Ὁ Ἰησοῦς ἀπεκρίθη, Ἄφες ἄρτι, διότι πρέπον εἶναι εἰς ἡμᾶς νὰ ἐκπληρώσωμεν πᾶσαν δικαιοσύνην. Τότε ἀφίνει αὐτὸν ὁ Ἰωάννης. Βαπτισθεὶς οὕτως ὁ Ἰησοῦς ἀνέβη εὐθὺς ἀπὸ τοῦ ὕδατος καὶ ἰδοὺ ἠνοίχθησαν οἱ οὐρανοί εἰς αὐτὸν καὶ εἶδεν ὁ Ἰωάννης τὸ πνεῦμα τοῦ Θεοῦ καταβαῖνον ὡς περιστερὰν καὶ ἐρχόμενον ἐπάνω εἰς τὸν Ἰησοῦν· ἠκούσθη δὲ καὶ φωνὴ ἐκ τῶν οὐρανῶν λέγουσα, Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ ηὐδόκησα».

Μετὰ ταῦτα ὁ Ἰησοῦς ἠνέχθη εἰς τὴν ἔρημον ὑπὸ τοῦ πνεύματος ἵνα πειρασθῇ ὑπὸ τοῦ διαβόλου· νηστεύσας δὲ ἐκεῖ τεσσαράκοντα ἡμέρας καὶ τεσσαράκοντα νύκτας ὕστερον ἐπείνασε. Τότε ἔρχεται πρὸς αὐτὸν ὁ πειράζων καὶ λέγει, «Ἂν εἶσαι υἱὸς τοῦ Θεοῦ, εἰπὲ νὰ γείνωσιν ἄρτοι οἱ λίθοι οὗτοι,» ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίθη, «Γέγραπται, οὐκ ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ ζήσεται ἄνθρωπος, ἀλλ' ἐν παντὶ ῥήματι ἐκπορευομένῳ διὰ στόματος Θεοῦ.» Τότε ἀναβιβάζει αὐτὸν ὁ διάβολος εἰς τὸ πτερύγιον τοῦ ναοῦ εἰς Ἱερουσαλὴμ, καὶ λέγει εἰς αὐτὸν, «Ἂν εἶσαι υἱὸς τοῦ Θεοῦ ῥίψου κάτω, διότι εἶναι γεγραμμένον, ὅτι θὰ διατάξῃ τοὺς ἀγγέλους του νὰ σὲ λάβωσιν εἰς τὰς χεῖράς των, ἵνα μὴ προσκόψῃς εἰς λίθον τὸν πόδα σου.» Ἀλλ' εἶναι γεγραμμένον, λέγει ὁ Ἰησοῦς, καὶ νὰ μὴ ἐκπειράζῃς Κύριον τὸν Θεόν σου. Τελευταῖον ἀνάγει τὸν Ἰησοῦν εἰς ὄρος ὑψηλὸν καὶ δεικνύων ἐκεῖθεν ὅλας τὰς βασιλείας τοῦ κόσμου καὶ τὴν δόξαν αὐτῶν λέγει, «Θὰ σοι δώσω ταῦτα πάντα, ἂν πεσὼν προσκυνήσῃς με.» Τότε λέγει ὁ Ἰησοῦς, Ὕπαγε ὀπίσω μου Σατανᾶ, διότι εἶναι γεγραμμένον, «Κύριον τὸν Θεόν σου προσκυνήσεις, καὶ αὐτῷ μόνῳ λατρεύσεις.» Τότε ἀφίνει αὐτὸν ὁ διάβολος, καὶ ἐλθόντες ἄγγελοι Κυρίου ὑπηρέτουν τὸν Ἰησοῦν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Παρατηρήσεις.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω μανθάνομεν ὅτι πρώτιστον καθῆκον ἡμῶν εἶναι ἡ μετάνοια, ἵνα γείνωμεν ἄξιοι τῆς ἐγγιζούσης βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Ἀξιομίμητος εἶναι ἡ περὶ τὴν ἐνδυμασίαν καὶ τὴν τροφὴν ἁπλότης τοῦ τιμίου Προδρόμου. Ὁ πολυτελὴς ἱματισμὸς καὶ ἡ τροφὴ εἶναι σημεῖα κενοδοξίας καὶ κωλύματα εἰς εὐσεβῆ καὶ κατὰ Θεὸν βίον.

Τὸ βάπτισμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ διδάσκει ἡμᾶς ὅτι ὀφείλομεν νὰ ἐκπληρῶμεν πάντα τὰ τοῦ θείου νόμου.

Μιμούμενοι τὸ παράδειγμα τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς σωτηρίας ἡμῶν, ἂς ἀντιστεκώμεθα διὰ τῆς θείας χάριτος εἰς πάντα πειρασμόν, ἵνα οὕτω φεύγῃ ἀφ' ἡμῶν ἐπὶ τέλους. Πᾶς ὁ ὑπηρετῶν τὴν ἁμαρτίαν δὲν δύναται να νομισθῇ ὅτι προσκυνεῖ Κύριον τὸν Θεὸν καὶ αὐτὸν μόνον λατρεύει. Ὅταν τυχὸν εὑρεθῶμεν εἰς πειρασμόν, ἂς λέγωμεν, ὅπως ὁ Κύριος ἡμῶν εἶπεν, Ὕπαγε ὀπίσω μου Σατανᾶ.

§ 6. Μαρτυρία Ἰωάννου περὶ Χριστοῦ. Πρῶτοι μαθηταί του. Καὶ πρῶτον θαῦμα. (Ἰω. Α. Β.)

Οἱ Ἱερεῖς καὶ Λευῖται ἀπέστειλαν ἐξ Ἱεροσολύμων νὰ ἐρωτήσωσι τὸν Ἰωάννην τίς ἦτο. Ὁ Ἰωάννης ὡμολόγησεν, ὅτι δὲν ἦτο αὐτὸς ὁ Χριστός, ἀλλ' ὁ προπαρασκευαστὴς τῆς ὁδοῦ αὐτοῦ· εἶπε δὲ ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι ἤδη μεταξύ των. Τὴν ἐπαύριον ἰδὼν ὁ Ἰωάννης τὸν Ἰησοῦν ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν λέγει, «Ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου» καὶ ἐβεβαίωσεν, ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ βαπτίζων ἐν Πνεύματι ἁγίῳ. Δύο δὲ ἐκ τῶν μαθητῶν τοῦ Ἰωάννου ἠκολούθησαν τότε τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ ἔμειναν παρ' αὐτῷ τὴν ἡμέραν ἐκείνην. Εἷς τούτων ἦτον ὁ ἀδελφὸς τοῦ Σίμωνος Πέτρου Ἀνδρέας. Τὸ ἑσπέρας εὑρὼν ὁ Ἀνδρέας Σίμωνα τὸν ἀδελφόν του, λέγει εἰς αὐτὸν, «Εὑρήκαμεν τὸν Μεσσίαν» καὶ φέρει αὐτὸν πρὸς τὸν Ἰησοῦν, ὅστις παρατηρήσας τὸν Σίμωνα λέγει, Σὺ εἶσαι Σίμων ὁ υἱὸς τοῦ Ἰωνᾶ, εἰς τὸ ἑξῆς θὰ ὀνομάζησαι Πέτρος. Τὴν ἐπιοῦσαν ὁ Ἰησοῦς εὑρίσκει τὸν Φίλιππον καὶ τῷ λέγει, «Ἀκολούθει μοι.» Ὁ Φίλιππος ὑπήκουσεν. Εὑρὼν δὲ ὁ Φίλιππος τὸν Ναθαναὴλ τῷ λέγει, «Ὃν ἔγραψε Μωσῆς ἐν τῷ νόμῳ καὶ οἱ προφῆται εὑρήκαμεν, Ἰησοῦν τὸν ἀπὸ Ναζαρέτ.» Ὁ Ναθαναὴλ ἔρχεται πρὸς τὸν Ἰησοῦν, ὅστις ἰδὼν αὐτὸν λέγει, «Ἴδε ἀληθῶς Ἰσραηλίτης, εἰς τὸν ὁποῖον δὲν ὑπάρχει δόλος.» Ὁ Ναθαναὴλ λέγει «Πόθεν μὲ γνωρίζεις;» ὁ Ἰησοῦς ἀποκρίνεται, «Πρὶν σε καλέσῃ ὁ Φιλίππος σὲ εἶδον ὄντα ὑπὸ τὴν συκῆν.» Τότε ὁ Ναθαναὴλ λέγει, «Διδάσκαλε, σὺ εἶσαι ὁ υἱὸς τοῦ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Θεοῦ, ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ.» Ὁ Χριστὸς δ' ἐπρόσθεσε, Πιστεύεις διὶ ὅ,τι σοὶ εἶπον· θὰ ἴδῃς ὅμως μεγαλείτερα πράγματα. Βεβαίως σᾶς λέγω ὅτι ἀπὸ τοῦδε θὰ ἴδητε τὸν οὐρανὸν ἀνεῳγμένον καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ Θεοῦ ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου. Οὗτοι λοιπὸν ἦσαν οἱ πρῶτοι μαθηταὶ τοῦ Κυρίου.

Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἔγεινε γάμος ἐν Κανᾷ τῆς Γαλιλαίας, εἰς τὸν ὁποῖον ἦτο καὶ ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ· προσεκλήθη δὲ εἰς αὐτὸν καὶ ὁ Ἰησοῦς μετὰ τῶν μαθητῶν του. Ἐπειδὴ δὲ ἐτελείωσεν ὁ οἶνος καὶ ἡ πανάχραντος αὐτοῦ μήτηρ παρετήρησε τοῦτο, τὸ ἀνήγγειλεν ἐπ' ἐλπίδι ἀναπληρώσεως εἰς τὸν Ἰησοῦν· παρήγγειλε δὲ εἰς τοὺς ἐν τῷ γάμῳ διακονοῦντας νὰ πράξωσι καθὼς τοῖς εἴπῃ ὁ Κύριος ἡμῶν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς Χριστὸς μετέβαλεν ἓξ μεγάλας ὑδρίας πλήρεις ὕδατος εἰς οἶνον ἐξαίρετον. Τοῦτο εἶναι τὸ πρῶτον θαῦμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, δι' οὗ ἐφανέρωσε τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

Παρατηρήσεις.

Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι ὁ θυσιασθεὶς ἀμνὸς καὶ διὰ τοῦ τιμίου αἵματος αὐτοῦ ἐξηγοράσθη ἡ σωτηρία ἡμῶν. (Α. Πέτρ. Α, 18—19.)

Ὁ ἄδολος Ναθαναὴλ ἐν τῇ καθαρᾷ αὐτοῦ καρδίᾳ ἀνεγνώρισε τὸν Ἰησοῦν ὡς υἱὸν τοῦ Θεοῦ. Ἡ καθαρὰ καὶ ἡγιασμένη καρδία δὲν ἀρίνει οὐδένα διισταγμὸν εἰς τὴν πρὸς τὸν Σωτῆρα πίστιν.

Διὰ τῆς παρουσίας του ὁ Κύριος εἰς τὸν γάμον καὶ τοῦ θαύματός του ἡγίασε τὸ μυστήριον τοῦτο, θεόθεν συσταθέν. Τὸ πρῶτον θαῦμα τοῦ Κυρίου ἡμῶν διδάσκει ἡμᾶς τὴν πρὸς αὐτὸν πίστιν τῆς ἁγίας αὐτοῦ μητρὸς, ἥτις, γνωρίζουσα τὴν καταγωγὴν τοῦ υἱοῦ της, ἦτο πεπεισμένη ὅτι ἠδύνατο νὰ θαυματουργήσῃ. Πολὺ δὲ βεβαίως εὐχαριστήθη ἡ πανάμωμος Παρθένος, ὅτι ὁ υἱὸς παρέσχε διὰ θαύματος οἶνον εἰς τὴν ἑορτὴν τῶν γάμων, συμφώνως πρὸς τὴν παρατήρησιν καὶ τὴν ἐπιθυμίαν της. Ἡ συμβουλὴ τῆς Παρθένου πρὸς τοὺς ὑπηρετοῦντας ἐν τῷ γάμῳ νὰ ὑπακούσωσιν εἰς τὸν Ἰησοῦν ἁρμόζει καὶ εἰς ἡμᾶς. Ὁ ὑπακούων εἰς τὸν Κύριον ἀπολαμβάνει τὴν θεραπείαν τῶν ἐλλείψεών του, μάλιστα τῶν πνευματικῶν.

Ἐν ταῖς ἀθώαις καὶ ταῖς νομίμοις διασκεδάσεσιν ἡμῶν δυνάμεθα εὐσεβῶς νὰ ἐπικαλώμεθα τὴν ἀόρατον παρουσίαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν. Τὸ παράδειγμά του δὲ μᾶς διδάσκει νὰ πληρῶμεν τὰς ἐλλείψεις τῶν ἄλλων, καθ' ὅσον δυνάμεθα

§ 7. Οἱ πωληταὶ διώκονται τοῦ ναοῦ. Ὁ Νικόδημος. (Ἰω. Γ. Λουκ. Γ. Ματθ. ΙΔ.)

Πλησιάζοντος ἤδη τοῦ Πάσχα, ὁ Ἰησοῦς ἦλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα· ἐκεῖ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δὲ εὑρὼν εἰς τὸ ἱερὸν τοὺς πωλοῦντας βόας καὶ πρόβατα καὶ περιστερὰς καὶ τοὺς ἀργυραμοιβούς, ἐδίωξεν αὐτοὺς διὰ μάστιγος λέγων, «Μὴ ποιεῖτε τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου οἶκον ἐμπορίου.» Οἱ Ἰουδαῖοι εἶπον εἰς αὐτὸν τότε, τί σημεῖον (τῆς ἐξουσίας σου) δεικνύεις ποιῶν ταῦτα; Ὁ Ἰησοῦς δὲ ἀπεκρίθη, «Καταστρέψατε τὸν ναὸν τοῦτον καὶ εἰς τρεῖς ἡμέρας θὰ τὸν ἐγείρω (ἐννοῶν τὸ σῶμα αὐτοῦ καὶ τὴν τριήμερόν του ἀνάστασιν).

Μεταξὺ δὲ τῶν Φαρισαίων ὑπῆρχέ τις ὀνόματι Νικόδημος, ἄρχων τῶν Ἰουδαίων, ὅστις ἐλθὼν νύκτα πρὸς τὸν Ἰησοῦν ἐδιδάχθη παρ' αὐτοῦ εἰπόντος, Ἐὰν μὴ γεννηθῇ τις ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, δὲν δύναται νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ὅπως δὲ ὁ Μωϋσῆς ὕψωσε τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτω χρειάζεται νὰ ὑψωθῇ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου διὰ νὰ μὴ ἀπολεσθῇ πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτόν· διότι οὕτως ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε ἔδωκε τὸν μονογενῆ αὐτοῦ υἱόν, διὰ νὰ μὴ χαθῇ, ἀλλὰ νὰ λάβῃ ζωὴν αἰώνιον πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτόν.

Μετὰ ταῦτα ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς μετὰ τῶν μαθητῶν του εἰς Ἰουδαίαν καὶ ἐκεῖ διέτριβε μετ' αὐτῶν καὶ ἐβάπτιζε διὰ τῶν μαθητῶν του (Ἰω. Δ, 2). Καὶ πάλιν ἐνταῦθα ὁ Ἰωάννης, ὁ πρόδρομος τοῦ Κυρίου, γενομένης συζητήσεως περὶ τοῦ βαπτίσματος, ἐμαρτύρησε περὶ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὅτι ἦτο υἱὸς τοῦ Θεοῦ, εἰπὼν ὅτι, ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν ἔχει ζωὴν αἰώνιον, ὁ δὲ ἀπειθῶν εἰς τὸν υἱὸν δὲν θὰ ἴδῃ αἰώνιον ζωήν, ἀλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ μένει εἰς αὐτόν.

Τὸν Ἰωάννην δὲ τοῦτον κατέκλεισεν ἤδη ὁ Ἡρώδης εἰς τὴν φυλακήν, διότι ἤλεγξεν αὐτὸν διὰ τὸν παράνομον γάμον του καὶ δι' ὅσα ἔπραξε πονηρά. Μετ' ὀλίγον δὲ καιρὸν ἀπεκεφάλισεν αὐτὸν ὁ Ἡρώδης δι' ἐνεργείας τῆς Ἡρωδιάδος, τῆς παρανόμου γυναικός του.

Περὶ τοῦ Ἰωάννου εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, ὅτι οὐδεὶς ἐγεννήθη ἐκ τῶν ἀνθρώπων μείζων Ἰωάννου τοῦ βαπτιστοῦ· ἐπρόσθεσεν ὅμως, ὅτι ὁ μικρότερος εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν εἶναι μείζων αὐτοῦ.

Παρατηρήσεις.

Ἡ ἀποβολὴ ἀπὸ τοῦ ναοῦ τῶν πωλούντων καὶ τῶν ἀγοραζόντων διδάσκει ἡμᾶς νὰ ἀποβάλλωμεν ἐκ τῶν καρδιῶν ἡμῶν, εἰσερχόμενοι εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ, πᾶσαν βιωτικὴν μέριμναν, αἰσθανόμενοι ὅτι ἑνός ἐστι χρεία—τῆς ἀκροάσεως τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἀπὸ καθαρᾶς καρδίας προσευχῆς. Ἂς παρακαλῶμεν δὲ τὸν Κύριον, ἵνα ὅπως τὸν ναόν, οὕτω καθαρίζῃ καὶ τὰς καρδίας ἡμῶν ἀπὸ παντὸς πονηροῦ αἰσθήματος.

Ἵνα μὴ ἐπέλθῃ ἐφ' ἡμᾶς ἡ ὀργὴ τοῦ Θεοῦ, ὀφείλομεν, ὡς συνεβούλευσεν ὁ Ἰωάννης, νὰ πιστεύωμεν εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν λόγῳ τε καὶ ἔργῳ.

Ὁ Ἰωάννης κηρύττων τὴν ἀλήθειαν καὶ ἐλέγχων τὴν παρανομίαν ὑπέστη

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

διωγμοὺς καὶ θάνατον. Οὕτω ποιοῦσιν οἱ πιστῶς τὸν Κύριον δουλεύοντες καὶ οὕτως ἀξιοῦνται θέσεως ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν.

§ 8. Ἡ Σαμαρεῖτις. Ὁ Ἰησοῦς εἰς Ναζαρέτ.

(Ἰω. Δ. Λουκ. Δ. Μάρκ. ΣΤ.)

Ἀκούσας ὁ Ἰησοῦς ὅτι ὁ Ἰωάννης ἐφυλακίσθη, ἀνεχώρησεν ἐξ Ἰουδαίας διὰ νὰ ἔλθῃ εἰς Γαλιλαίαν. Διερχόμενος δὲ διὰ τῆς Σαμαρείας, καὶ ὢν κεκοπιακὼς ἐκ τῆς ὁδοιπορίας, ἐκάθησε παρὰ τὸ φρέαρ τοῦ Ἰακώβ, πλησίον δὲ τῆς πόλεως Συχάρ. Ἔρχεται δὲ γυνή τις Σαμαρεῖτις ν' ἀντλήσῃ ὕδωρ, ἐν ᾧ οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰησοῦ εἶχον ἀπέλθει εἰς τὴν πόλιν ν' ἀγοράσωσι τροφάς. Ὁ Ἰησοῦς, διὰ νὰ λάβῃ ἀφορμὴν νὰ τὴν διδάξῃ πρὸς σωτηρίαν της, ἐζήτησε παρὰ τῆς Σαμαρείτιδος ὕδωρ νὰ πίῃ. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Ἰουδαῖοι οὐδεμίαν ἐπιμιξίαν εἶχον ἀπὸ πολλοῦ μὲ τοὺς Σαμαρείτας, αὐτὴ ἠπόρησε πῶς ὁ Ἰησοῦς ἐζήτησεν ὕδωρ παρ' αὐτῆς Ἰουδαῖος ὤν. Ὁ Ἰησοῦς εἶπεν εἰς αὐτήν, ὅτι αὐτὸς ἔχει ὕδωρ ζῶν, ἐκ τοῦ ὁποίου ὅστις πίῃ, δὲν διψᾷ εἰς τὸν αἰῶνα, δηλ. τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ. Ἡ γυνὴ ἐζήτησε παρὰ τοῦ Ἰησοῦ ἐκ τοῦ ζῶντος τούτου ὕδατος. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἔλαβεν ἐκ τούτου ἀφορμὴν νὰ ἐξελέγξῃ τὴν παράνομον καὶ τὴν ἁμαρτωλὴν διαγωγὴν αὐτῆς, καὶ οὕτω νὰ τὴν διδάξῃ. Εἶπε δὲ εἰς αὐτὴν ἐπ' ἄλλοις καὶ ὅτι πρέπει νὰ προσκυνῶνται ὁ Θεὸς ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ· καὶ ἐπειδὴ αὕτη εἶπεν, ὅτι ὁ περιμενόμενος Μεσσίας θὰ διδάξῃ τὰ περὶ τούτων, ἐφανέρωσεν εἰς αὐτήν, ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ Μεσσίας. Ἐν τοσούτῳ ἦλθον οἱ μαθηταί του ἐκ τῆς πόλεως. Ἡ δὲ Σαμαρεῖτις, ἀφεῖσα τὴν ὑδρίαν της, ἀπῆλθεν εἰς τὴν πόλιν καὶ λέγει εἰς τοὺς κατοίκους τὰ περὶ τοῦ Ἰησοῦ· οὗτοι δὲ ἐξῆλθον πρὸς αὐτόν. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ οἱ μαθηταί του εἶπαν εἰς αὐτὸν νὰ φάγῃ, ἀλλὰ δὲν ἠθέλησεν· ἐπειδὴ δὲ ἠπόρουν, τοῖς λέγει, «Φαγητόν μου εἶναι νὰ ποιῶ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με καὶ νὰ τελειώσω τὸ ἔργον αὐτοῦ.»

Ἐκ τῶν Σαμαρειτῶν δὲ πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν ἐκ τῆς μαρτυρίας τῆς γυναικός, καὶ ἐλθόντες παρεκάλεσαν αὐτὸν καὶ ἔμεινε δύο ἡμέρας, καὶ διὰ τὸν λόγον αὐτοῦ πολλῷ περισσότεροι ἔτι ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν.

Ἐλθὼν δὲ ὕστερον εἰς Ναζαρὲτ τῆς Γαλιλαίας, ἐδίδασκε τὸν λαὸν ἐν ἡμέρᾳ σαββάτου, ἐξηγῶν τὸν νόμον καὶ ἐφαρμόζων εἰς ἑαυτὸν τὰς προφητείας. Κατ' ἀρχὰς ἐθαύμαζον οἱ Ναζωραῖοι τὴν διδασκαλίαν αὐτοῦ, ἔπειτα ὅμως, ἐπειδὴ τοὺς ἤλεγξε διὰ τὰς περὶ τῆς φαινομένης εὐτελοῦς καταγωγῆς αὐτοῦ ἀπορίας των, ἐθυμώθησαν καὶ ἐζή-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τησαν νὰ τὸν κρημνίσωσιν ἐκ τοῦ ὄρους, ἀλλ' αὐτὸς διῆλθε διὰ μέσου αὐτῶν καὶ ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Καπερναοὺμ, ὅπου ἐξηκολούθει διδάσκων ἐν τοῖς σάββασι.

Παρατηρήσεις.

Ὁ εἰς τὸν κόσμον ἐλθὼν ἵνα καλέσῃ τοὺς ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν Κύριος ἡμῶν κατηξίωσε τῆς ἑαυτοῦ διδασκαλίας τὴν ἁμαρτωλὸν Σαμαρείτιδα. Ὅπως δὲ αὕτη, οὕτω καὶ ἡμεῖς οἱ ἁμαρτωλοὶ πρέπει νὰ ζητῶμεν παρὰ τοῦ Κυρίου ζῶν ὕδωρ, δηλαδὴ τὸ ζωοποιὸν πνεῦμα τοῦ Θεοῦ, τὸ ὁποῖον μόνον δύναται νὰ σβύσῃ τὴν δίψαν τῶν ψυχῶν ἡμῶν εἰς ἀπόλαυσιν τῆς αἰωνίου ζωῆς. Ἂς προσκυνῶμεν δὲ τὸν Θεὸν ὄχι μόνον δι' ἐξωτερικῶν σημείων, ἀλλὰ καὶ ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ.

Οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ μὴ φυλάσσοντες αὐτὸν ὁμοιάζουσι μὲ τοὺς Ναζωραίους, οἵτινες ἐζήτησαν νὰ κρημνίσωσι τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ τοῦ ὄρους.

§ 9. Ὁ Ἰησοῦς θεραπεύει τὸν υἱὸν τοῦ βασιλικοῦ καὶ ἄλλους. (Ἰω. Δ. Μάρκ. Α. Ματθ. Δ. Λουκ. Ε. ΣΤ.)

Μεταβαίνων ὁ Ἰησοῦς, ὡς εἴπομεν, ἐκ Σαμαρείας εἰς Γαλιλαίαν, ἦλθεν ἐκ δευτέρου εἰς Κανᾶ. Ἐκεῖ ἐλθὼν βασιλικός τις ἀνὴρ παρεκάλεσεν αὐτὸν νὰ θεραπεύσῃ τὸν πάσχοντα υἱόν του εἰς Καπερναούμ· ὁ δὲ Ἰησοῦς, χωρὶς νὰ ὑπάγῃ ἐκεῖ, τὸν ἰάτρευσεν.

Ἱστάμενος δέ ποτε παρὰ τὴν λίμνην Γεννησαρὲτ, εἶδε δύο πλοῖα· ἐμβὰς δὲ εἰς ἓν ἐξ αὐτῶν, τὸ τοῦ Πέτρου, ἐδίδασκεν ἐξ αὐτοῦ τὸν παρεστῶτα εἰς τὴν ξηρὰν λαόν· ὕστερον δὲ εἶπεν εἰς τοὺς ἁλιεῖς νὰ ῥίψωσι τὰ δίκτυα εἰς τὴν θάλασσαν, αὐτοὶ δὲ εἶπον, ἂν καὶ εἰς μάτην ἐκοπιάσαμεν ὅλην τὴν νύκτα, ἀλλ' ὅμως ἂς γείνῃ ὁ λόγος σου· ῥίψαντες οὕτω τὰ δίκτυα ἐπίασαν ἄπειρον πλῆθος ἰχθύων. Εἰς τοὺς φοβηθέντας δὲ ἁλιεῖς Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην καὶ τὸν σύντροφόν των Πέτρον εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, Μὴ φοβεῖσθε, ἀκολουθήσατέ με καὶ θὰ σᾶς κάμω εἰς τὸ ἑξῆς ἁλιεῖς ἀνθρώπων. Οὗτοι δὲ, ἀφέντες τὸ πλοῖον καὶ τὰ δίκτυα, ἠκολούθησαν τὸν Ἰησοῦν, ὅστις ἐλθὼν εἰς Καπερναοὺμ ἐθεράπευσέ τινα δαιμονιζόμενον καὶ τὴν πενθερὰν τοῦ Πέτρου, δεινῶς ἀσθενοῦσαν, καὶ ἕνα λεπρόν.

Ἐξελθὼν ὕστερον ἐκάλεσε τὸν τελώνην Λευὶν (Ματθαῖον,) ὅστις ἀφήσας τὸ κατάστημά του καὶ ὅλα ἠκολούθησε πάραυτα τὸν Ἰησοῦν· ὁ δὲ Ἰησοῦς κατέλυσε καὶ ἔφαγεν εἰς τὴν οἰκίαν τούτου. Οἱ δὲ γραμματεῖς καὶ Φαρισαῖοι ἤλεγχον τὸν Χριστὸν, διότι συναναστρέφεται καὶ τρώγει μὲ ἁμαρτωλοὺς καὶ τελώνας· ὁ Ἰησοῦς ὅμως εἶπεν, ὅτι ἦλθε

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νὰ καλέσῃ οὐχὶ τοὺς δικαίους, ἀλλὰ τοὺς ἁμαρτωλοὺς εἰς μετάνοιαν.

Οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι διερεθιζόμενοι, διότι ὅλος ὁ λαὸς ἔτρεχεν εἰς τὸν Ἰησοῦν καὶ οὐχὶ εἰς τὰς συναγωγὰς αὐτῶν, παρετήρουν τὰς πράξεις του. Οὕτως, ἰδόντες ὅτι οἱ μαθηταί του ἐν ἡμέρᾳ σαββάτου διαβαίνοντες διὰ τῶν σπαρτῶν ἔτριβον στάχυα, εἶπον, ὅτι παρέβαινον τὸν νόμον. Ὁ Ἰησοῦς τοῖς εἶπεν, ὅτι αὐτὸς εἶναι κύριος καὶ τοῦ σαββάτου, καὶ διὰ διαφόρων ἐρωτήσεων ἐσύγχυζε τὴν σοφίαν αὐτῶν. Ἄλλο δὲ σάββατον ἐθεράπευσεν ἄνθρωπον ξηρὰν ἔχοντα τὴν χεῖρά του, διὰ νὰ δείξῃ εἰς τοὺς Φαρισαίους, ὅτι τὰ ἔργα τῆς φιλανθρωπίας δύνανται καὶ τὸ σάββατον νὰ γίνωνται. Οὗτοι δὲ παροργισθέντες διεβουλεύθησαν μετ' ἄλλων νὰ φονεύσωσιν αὐτόν.

Παρατηρήσεις.

Ἡ ἴασις τοῦ υἱοῦ τοῦ βασιλικοῦ διδάσκει ἡμᾶς ὅτι, ὅπως ὁ Θεὸς εἶναι πανταχοῦ παρών, οὕτω καὶ ἡ δύναμις αὐτοῦ πανταχοῦ φθάνει τὸν μετὰ πίστεως ἐπικαλούμενον αὐτήν.

Τὸ κήρυγμα τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ σαγηνεύει τοὺς ἀνθρώπους ἐκ τοῦ πελάγους τῶν ἁμαρτιῶν, εἰς τὸ ὁποῖον καταποντίζονται.

Ὁ Ματθαῖος, ἂν καὶ τελώνης, ἄφηκε τὰ πάντα καὶ ἠκολούθησε τὸν Χριστόν. Οὐδὲν ἐν τῷ κόσμῳ δύναται νὰ ἦναι ἀνταξιον τῆς σωτηρίας· χάριν αὐτῆς πᾶσα οἱαδήποτε θυσία εἶναι μικρὰ καὶ ἀσήμαντος.

Ὁ ἁμαρτωλὸς εὑρίσκει παρηγορίαν εἰς τὸν λόγον τοῦ Κυρίου, ὅτι ἁμαρτωλοὺς ἦλθε νὰ καλέσῃ εἰς μετάνοιαν.

Τὸ ἀγαθοεργεῖν δὲν εἶναι ἀπηγορευμένον νὰ γίνηται καὶ τὴν ἡμέραν τῆς ἀναπαύσεως.

§ 10. Ὁ 38 ἔτη παράλυτος θεραπεύεται (Ἰω. Ε).

Οὔσης ἑορτῆς τῶν Ἰουδαίων, ἀνέβη ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα, ὅπου ὑπῆρχεν εἰς τὴν προβατικὴν πύλην κολυμβήθρα, ἡ ἐπιλεγομένη ἑβραϊστὶ Βηθεσδὰ (δηλαδὴ οἶκος ἐλέους), ἔχουσα πέντε στοάς, εἰς τὰς ὁποίας κατέκειντο πολλοὶ ἀσθενεῖς, περιμένοντες τὴν κίνησιν τοῦ ὕδατος· διότι ἄγγελος κατέβαινε κατὰ καιρὸν καὶ ἐτάρασσε τὸ ὕδωρ, καὶ ὁ πρῶτος μετὰ τὴν ταραχὴν τοῦ ὕδατος ἐμβὰς ὑγιὴς ἐγίνετο. Ἦτο δέ τις ἐκεῖ πάσχων τριάκοντα καὶ ὀκτὼ χρόνους. Τοῦτον ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς ἐν σάββατον κατακείμενον, καὶ γνωρίσας ὅτι πολὺν ἤδη καιρὸν ἔμενεν ἐκεῖ, τὸν ἠρώτησεν ἂν θέλῃ νὰ γείνῃ ὑγιής. Ὁ ἀσθενῶν ἀπεκρίθη, ὅτι δὲν ἔχει ἄνθρωπον νὰ τὸν βάλῃ εἰς τὴν κολυμβήθραν καὶ τὸν προλαμβάνουσιν ἄλλοι. Ὁ Ἰησοῦς τότε λέγει εἰς αὐτὸν, «Ἔγειραι, λάβε τὸν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κράββατόν σου καὶ περιπάτει.» Εὐθὺς δὲ ἰάθη ὁ πάσχων, καὶ σηκώσας τὸ κραββάτιόν του περιεπάτει. Οἱ Ἰουδαῖοι ἰδόντες αὐτὸν ὅτι σάββατον μεταφέρει τὸν κράββατόν του, εἶπον εἰς αὐτόν, ὅτι δὲν εἶναι συγκεχωρημένον τοῦτο. Αὐτὸς δὲ εἶπεν, Ὁ ἰατρεύσας με μὲ διέταξεν. Ἠρώτησαν δὲ αὐτόν, τίς τὸν διέταξεν, ἀλλὰ δὲν ἐγνώριζε ν' ἀποκριθῇ. Μετὰ ταῦτα εὑρίσκει αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς καὶ λέγει, Ἴδε ὑγιὴς γέγονας, μηκέτι ἁμάρτανε, διὰ νὰ μή σοι συμβῇ τι χειρότερον. Τότε ἀπῆλθεν ὁ ἄνθρωπος οὗτος καὶ εἶπεν εἰς τοὺς Ἰουδαίους, ὅτι ὁ Ἰησοῦς ἰάτρευσεν αὐτόν, οἱ δὲ Ἰουδαῖοι ἐζήτουν διὰ τοῦτο ν' ἀποκτείνωσι τὸν Ἰησοῦν, ποιοῦντα ταῦτα τὸ σάββατον, καὶ μάλιστα διότι ἔλεγε πατέρα του τὸν Θεόν.

Παρατηρήσεις.

Ὁ Ἰησοῦς ἰατρεύσας τὸν ἀσθενῆ τοῦτον, εἶπεν εἰς αὐτόν, «Μηκέτι ἁμάρτανε, ἵνα μή σοί τι χεῖρον γένηται». Ἡ ἁμαρτία εἶναι τῷ ὄντι ἡ ῥίζα ὅλων τῶν κακῶν καὶ ὅλων τῶν θλίψεων. Ἀκολουθοῦντες δὲ τὴν παραγγελίαν τοῦ Σωτῆρος, χρεωστοῦμεν, ὅταν ἀπαλλαττώμεθα νόσου ἢ ἄλλου δυστυχήματος, νὰ προσέχωμεν νὰ μὴ περιπίπτωμεν εἰς ἁμαρτίαν, διὰ νὰ μὴ πάθωμεν ὕστερον τὰ χειρότερα, καὶ ἀπολέσωμεν καὶ τὴν ψυχὴν ἡμῶν, ὅπερ εἶναι τὸ πάντων χείριστον.

Πᾶσα ἡ γῆ ὁμοιάζει μὲ τὴν εἰς τὴν προβατικὴν πύλην κολυμβήθραν, εἶναι νοσοκομεῖον, πλῆρες νοσούντων τὴν ψυχὴν ἐκ τῶν ἁμαρτιῶν. Ἡ φιλανθρωπία τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς οὕτω πάσχοντας παρέχει μέσα θεραπείας τὸ κήρυγμα τοῦ θείου λόγου, τὸ ὁποῖον, εὐπρόσδεκτον γενόμενον, φέρει μετάνοιαν καὶ πίστιν εἰς Ἰησοῦν Χριστόν, ἥτις εἶναι ἡ τοιούτων ψυχικῶν νόσων μόνη θεραπεία. Ὁ Κύριος εἶναι ὁ ἰατρὸς τῶν ψυχῶν ἡμῶν, ὅταν εἰλικρινῶς λέγωμεν, Κύριε θέλω νὰ γείνω ὑγιής.

§. 41. Ὁ λόγος ἐν τῷ ὄρει. (Ματθ. Ε. ΣΤ. Λουκ. ΣΤ.)

Διαβὰς ὁ Ἰησοῦς τὴν λίμνην Γεννησαρὲτ, ἥτις ἐλέγετο καὶ θάλασσα τῆς Τιβεριάδος, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος νὰ προσευχηθῇ καὶ ἐκεῖ διενυκτέρευσεν. Ὅτε δὲ ἐξημέρωσεν, ἐξέλεξεν ἐκ τῶν μαθητῶν του δώδεκα, τοὺς ὁποίους ὠνόμασε καὶ ἀποστόλους, τοὺς ἑξῆς, Πέτρον καὶ Ἀνδρέαν τὸν ἀδελφόν του, τοὺς δύο ἀδελφοὺς Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην, Βαρθολομαῖον (ὅστις καὶ Ναθαναὴλ ἐλέγετο), Φίλιππον, Ματθαῖον, Θωμᾶν, Ἰάκωβον τὸν υἱὸν τοῦ Ἀλφαίου, Σίμωνα, Ἰούδαν Ἰακώβου καὶ Ἰούδαν τὸν Ἰσκαριώτην.

Καταβὰς δὲ μετ' αὐτῶν εἰς πεδινὸν τόπον, ὡμίλησε πρὸς τὸν συ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νελθόντα πολὺν λαὸν μακρὸν λόγον, βλέπων πρὸς τοὺς μαθητάς του.

Ἐν τῷ λόγῳ τούτῳ μακαρίζονται οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι καὶ οἱ ταπεινόφρονες, οἱ πενθοῦντες, οἱ πραεῖς, οἱ ἐλεήμονες, οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ, οἱ εἰρηνοποιοί, οἱ διὰ τὴν δικαιοσύνην δεδιωγμένοι, οἱ ὀνειδιζόμενοι καὶ οἱ κακολογούμενοι διὰ τὸν Κύριον. Ἔπειτα νουθετοῦνται παρ' αὐτοῦ οἱ μαθηταί του νὰ γείνωσι παράδειγμα εὐσεβείας εἰς τὸν κόσμον· ἐξηγεῖται ὁ ἠθικὸς νόμος τοῦ Μωϋσέως· συσταίνεται ἡ συγχώρησις πρὸς τοὺς ἀδικοῦντας ἡμᾶς· ἀπαγορεύονται τὰ ἄνευ αἰτίας διαζύγια, οἱ ὅρκοι, αἱ ἐκδικήσεις· συσταίνεται ἡ ὑπομονὴ καὶ ἡ πρὸς τοὺς μισοῦντας ἡμᾶς ἀγάπη καὶ ἡ ἀπόδοσις καλοῦ ἀντὶ κακοῦ, καὶ πρὸς τούτοις τὸ νὰ μὴ γίνηται ἡ ἐλεημοσύνη πρὸς ἐπίδειξιν, ἀλλὰ μυστικῶς. Εἶτα διδάσκει ἡμᾶς ὁ Κύριος πῶς νὰ προσευχώμεθα καὶ δίδει τύπον προσευχῆς τὸ Πάτερ ἡμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς κτλ. Διδάσκει πῶς πρέπει νὰ γίνηται ἡ ἀληθὴς νηστεία. Ἀπαγορεύει τὴν πλεονεξίαν καὶ τὴν μεγάλην σπουδὴν καὶ τὴν μέριμναν περὶ τὰς τροφὰς καὶ τὰ ἐνδύματα, καὶ λέγει, ὅτι πρὸ πάντων πρέπει νὰ ζητῶμεν τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ, καὶ τότε οὐδὲν θὰ μᾶς λείπῃ. Ἐμποδίζει τὴν κατάκρισιν καὶ λέγει, ὅσα ἂν θέλωμεν νὰ ποιῶσιν εἰς ἡμᾶς οἱ ἄνθρωποι, νὰ ποιῶμεν καὶ ἡμεῖς ὁμοίως· νὰ μὴ ἁμαρτάνωμεν μηδὲ κατὰ διάνοιαν· νὰ προσέχωμεν ἀπὸ τῶν ὑποκριτῶν καὶ τῶν ψευδοδιδασκάλων καὶ νὰ θεμελιῶμεν τὴν διαγωγὴν ἡμῶν εἰς τὴν πίστιν καὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν λόγων αὐτοῦ, ἵνα ἀσάλευτοι εἰς αὐτὸν μένωμεν. Πάντες δὲ ἐξεπλήττοντο διὰ τὴν ἀξιοθαύμαστον ταύτην διδαχὴν, καὶ τὴν ἐξουσίαν μὲ τὴν ὁποίαν ἐδίδασκε

Παρατηρήσεις.

Ἡ ἀξιοθαύμαστος καὶ ὑπεράνθρωπος ὁμιλία τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τοῦ ὄρους πρέπει νὰ ἦναι εἰς τὸν ἐπιθυμοῦντα τὴν ἑαυτοῦ σωτηρίαν ὁ ἀπαράβατος κανὼν τῆς διαγωγῆς του, Ἂς ἐπικαλώμεθα νυχθημερὸν τὴν θείαν δύναμιν νὰ ἐνισχύσῃ ἡμᾶς εἰς τὸ νὰ ἐννοήσωμεν τὰς θείας αὐτὰς ἀληθείας καὶ πράττωμεν αὐτάς. Οὕτω δυνάμεθα νὰ γείνωμεν μακάριοι, ἀξιούμενοι τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν.

§ 12. Ἄλλα θαύματα. (Ματθ. Η. Λουκ. Ε. Ζ. Μάρκ. Α. Β. Γ.)

Ὅτε κατέβη ἀπὸ τοῦ ὄρους ὁ Ἰησοῦς ἰάτρευσε λεπτὸν εἰπόντα, Κύριε, ἐὰν θέλῃς δύνασαι νὰ μὲ καθαρίσῃς.

Ἦλθεν ἔπειτα ὁ Κύριος εἰς Καπερναούμ. ἐκεῖ δὲ ἑκατόνταρχός τις παρεκάλεσεν αὐτὸν νὰ ἰατρεύσῃ τὸν ὑπηρέτην του, δεινῶς πάσχοντα

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐκ παραλυσίας. Οὗτος ὁ ἑκατόνταρχος εἶχεν οἰκοδομήσει καὶ συναγωγὴν τῶν Ἰουδαίων, οἵτινες διὰ τοῦτο παρεκάλουν τὸν Ἰησοῦν ν' ἀκούσῃ τὴν παράκλησιν αὐτοῦ. Ὁ Ἰησοῦς εἶπε, Θὰ ἔλθω νὰ τὸν θεραπεύσω· ἀλλ' ὁ ἑκατόνταρχος ἐπανέλαβε, Κύριε, δὲν εἶμαι ἄξιος νὰ ἔλθῃς εἰς τὴν οἰκίαν μου, ἀλλ' εἰπὲ λόγον καὶ θὰ ἰατρευθῇ ὁ ἄνθρωπός μου. Καὶ ἐγὼ ἔχω στρατιώτας καὶ κάμουσιν ὅπως διατάξω αὐτούς. Ἀκούσας ταῦτα ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, Οὐδὲ εἰς τὸν Ἰσραὴλ εὗρον τοσαύτην πίστιν· εἰς δὲ τὸν ἑκατόνταρχον εἶπε, Πήγαινε καὶ ἂς σοι γείνῃ καθὼς ἐπίστευσας, καὶ ἰάθη ὁ πάσχων ἐν τῇ ὥρᾳ ἐκείνῃ.

Ἐν ᾧ δὲ ἐπλησίαζεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν πύλην τῆς πόλεως Ναΐν μετὰ τῶν μαθητῶν του καὶ πολλοῦ λαοῦ, ἐξεκομίζετο ἐκ τῆς πόλεως αὐτῆς νεκρὸς, υἱὸς μονογενὴς χήρας. Ἰδὼν αὐτὴν ὁ Ἰησοῦς τὴν εὐσπλαχνίσθη καὶ εἶπε, Μὴ κλαῖε, καὶ ἀνέστησε τὸν νεανίσκον καὶ ἔδωκεν αὐτὸν εἰς τὴν μητέρα του. Κατέλαβε δὲ φόβος ὅλους τοὺς παρόντας καὶ ἐδόξασαν τὸν Θεὸν, εἰπόντες, ὅτι μέγας προφήτης ἠγέρθη εἰς τὸν Ἰσραήλ.

Φαρισαῖος δέ τις παρεκάλεσε τὸν Ἰησοῦν νὰ φάγῃ εἰς τὴν οἰκίαν του μετ' αὐτοῦ. Γυνὴ δέ τις ἁμαρτωλὴ, ἐλθοῦσα ἐκεῖ, ἤλειφε μὲ μύρον τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ καὶ κλαίουσα ἔβρεχεν αὐτοὺς μὲ τὰ δάκρυά της, καὶ ἐσπόγγιζεν αὐτοὺς μὲ τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς της.

Ὁ Ἰησοῦς, ἰδὼν τὴν μετάνοιαν αὐτῆς, τῇ εἶπεν, Ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου· οἱ δὲ παρακαθήμενοι διελογίζοντο λέγοντες, «Τίς εἶναι οὗτος ὅστις καὶ ἁμαρτίας συγχωρεῖ.» Εἶπε δὲ ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν γυναῖκα, Ἡ πίστις σου σὲ ἔσωσεν, ὕπαγε εἰς εἰρήνην.

Ἐξηκολούθει δὲ ὁ Ἰησοῦς διοδεύων εἰς τὰς πόλεις καὶ τὰς κώμας, κηρύττων καὶ εὐαγγελιζόμενος τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Παρηκολούθουν δὲ αὐτὸν οἱ δώδεκα ἀπόστολοι καὶ αἱ γυναῖκες, τὰς ὁποίας εἶχε θεραπεύσει ἀπὸ πνευμάτων πονηρῶν καὶ ἀσθενειῶν, Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ ἀπὸ τὴν ὁποίαν εἶχεν ἐκβάλει ἑπτὰ δαιμόνια, καὶ ἡ Ἰωάννα γυνὴ τοῦ Χουζᾶ ἐπιτρόπου τοῦ Ἡρώδου, καὶ ἡ Σουσάννα καὶ ἄλλαι πολλαὶ διακονοῦσαι αὐτὸν ἐξ ἰδίων των.

Παρατηρήσεις.

Ὁ ἑκατόνταρχος δίδει εἰς ἡμᾶς πολλὰ καὶ καλὰ παραδείγματα, οἷον ἐπιμελείας καὶ φροντίδος διὰ τοὺς ὑπηρέτας· ἀγαθοεργίας πρὸς τοὺς ἄλλους (ᾠκοδόμησε συναγωγὴν διὰ τοὺς Ἰουδαίους), καὶ ταπεινώσεως ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τελείας πίστεως.

Τὰ περὶ τῆς ἁμαρτωλῆς γυναικὸς διδάσκουσιν ἡμᾶς, ὅτι ἡ μετάνοια σώζει τὸν ἄνθρωπον. Εἴθε, ὡς αἱ θεραπευθεῖσαι γυναῖκες, ν' ἀκολουθῶμεν καὶ ἡμεῖς τὸν Κύριον, ποιοῦντες τὸ θέλημα αὐτοῦ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

§ 13. Ἴασις παραλυτικοῦ. (Μαρκ. Β. Λουκ. Ε. Ματθ. Θ.)

Ἐν ᾧ ὁ Ἰησοῦς ἦτο εἰς τὴν Καπερναοὺμ διδάσκων εἴς τινα οἰκίαν καὶ θεραπεύων ἀσθενεῖς, παρόντων πολλῶν ἐκ τῶν φαρισαίων καὶ γραμματέων, ἔφερον ἕνα παράλυτον κατακείμενον ἐπὶ κλίνης διὰ νὰ θεραπεύσῃ αὐτόν. Ἐπειδὴ δὲ, διὰ τὸ πλῆθος τῶν συνηθροισμένων ν' ἀκούσωσι τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἰησοῦ, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ εἰσαγάγωσι τὸν παράλυτον διὰ τῆς θύρας, ἀνέβησαν εἰς τὸ δῶμα, καὶ σκώσαντες μέρος τῆς στέγης, κατεβίβασαν αὐτὸν διὰ σχοινίων μετὰ τῆς κλίνης του ἔμπροσθεν τοῦ Ἰησοῦ, ὅστις ἰδὼν τὴν πίστιν αὐτῶν, εἶπεν εἰς τὸν παράλυτον, «Ἔχε θάῤῥος, ἀφέωνταί σοι αἱ ἁμαρτίαι σου.» Ἀκούσαντες οἱ παρόντες φαρισαῖοι καὶ γραμματεῖς τὸν λόγον τοῦτον, διελογίζοντο ἐν ταῖς καρδίαις αὐτῶν, ὅτι τάχα βλασφημεῖ. Γνωρίζων δὲ ὁ Ἰησοῦς τί διενοοῦντο, λέγει εἰς αὐτοὺς, Διὰ τί διαλογίζεσθε πονηρὰ εἰς τὰς καρδίας σας; Τί εἶναι εὐκολώτερον νὰ εἴπῃ τις εἰς τὸν πάσχοντα, συγχωροῦνται αἱ ἁμαρτίαι σου, ἢ ἔγειραι καὶ περιπάτει; Διὰ νὰ γνωρίσητε δὲ, ὅτι ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔχει ἐξουσίαν ἐπὶ τῆς γῆς νὰ συγχωρῇ ἁμαρτίας, (τότε λέγει εἰς τὸν παραλυτικὸν), Σοὶ λέγω, «Ἔγειραι, ἆρόν σου τὸν κράββατον καὶ περιπάτει· ὁ δὲ παραλυτικὸς λαβὼν τὸν κράββατόν του ἐξῆλθεν ἔμπροσθεν πάντων, οἵτινες ἐθαύμασαν καὶ ἐδόξασαν τὸν Θεὸν καὶ ἐφοβήθησαν, λέγοντες, Ποτὲ τοιοῦτο γεγονὸς δὲν εἴδαμεν.

Παρατηρήσεις.

Παρατηροῦμεν ὅτι ὁ Ἰησοῦς θεραπεύει τοὺς μετὰ πίστεως προσερχομένους· πρῶτον δὲ συγχωρεῖ τὰς ἁμαρτίας τοῦ πάσχοντος, αἵτινες εἶναι ἡ πηγὴ ὅλων τῶν κακουχιῶν μας ψυχικῶν τε καὶ σωματικῶν.

Ὁ Ἰησοῦς, διὰ τῆς διδομένης παρ' αὐτοῦ συγχωρήσεως τῶν ἁμαρτιῶν δεικνύει τὴν θεότητα αὐτοῦ. Ὁ παραλυτικὸς δὲν ἐζήτησεν ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς ἰδὼν τὴν πίστιν του, ἔδωκεν εἰς αὐτὸν ὅτι περισσότερον εἰς αὐτὸν ἦτο ἀναγκαῖον, δηλ. τὴν ἴασιν τῆς ψυχῆς του, καὶ ὕστερον ἐθεράπευσε τὴν σωματικήν του ἀσθένειαν.

§ 14. Παραβολὴ Σπορέως. (Ματθ. ΙΓ'. Μαρ. Δ. Λουκ. Η.)

Παρὰ τὴν θάλασσαν τῆς Τιβεριάδος εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τὴν παραβολὴν ταύτην.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Γεωργός τις ἐξῆλθεν εἰς τὸν ἀγρὸν νὰ σπείρῃ τὸν σπόρον του. Ἐν ᾧ δ' ἔσπειρε, μέρος τοῦ σπόρου ἔπεσεν εἰς τὴν ὁδὸν καὶ κατεπατήθη καὶ κατέφαγον αὐτὸν τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ· μέρος δὲ ἔπεσεν ἐπάνω εἰς πέτρας, καὶ μόλις φυτρῶσαν ἐξηράνθη, μὴ ὑπαρχούσης ἐκεῖ ὑγρασίας· μέρος ἔπεσε μεταξὺ τῶν ἀκανθῶν, αἱ ὁποῖαι, φυτρώσασαι ἀναμὶξ μετ' αὐτοῦ, τὸ ἔπνιξαν· μέρος δὲ ἔπεσεν εἰς γόνιμον γῆν, καὶ φυτρῶσαν ἔδωκε καρπὸν ἄλλο μὲν τριάκοντα, ἄλλο δὲ ἑξήκοντα καὶ ἄλλο ἑκατόν. Οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰησοῦ ἠρώτησαν αὐτόν, τί σημαίνει ἡ παραβολὴ αὕτη· ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐξήγησεν αὐτὴν οὕτω. Ὁ μὲν σπόρος εἶναι ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁδὸς δὲ, ὅπου ὁ σπόρος ἔπεσεν, εἶναι οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ μὴ ἐννοοῦντες αὐτόν· ἔπειτα ἔρχεται ὁ διάβολος καὶ ἁρπάζει αὐτὸν ἐκ τῶν καρδιῶν των, διὰ νὰ μὴ πιστεύσωσι καὶ σωθῶσι. Πέτραι δὲ εἶναι οἱ ἀκούοντες καὶ μετὰ χαρᾶς δεχόμενοι τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ προσωρινῶς πιστεύοντες εἰς αὐτόν, ὅταν δὲ ἔλθῃ πειρασμὸς, δὲν διατηροῦσι τὸν θεῖον λόγον, ἐπειδὴ δὲν ῥιζώνεται ἐν αὐτοῖς. Ἄκανθαι δὲ εἶναι αἱ βιωτικαὶ μέριμναι καὶ αἱ φροντίδες, αἵτινες, φυόμεναι καὶ αὐξάνουσαι εἰς τὰς καρδίας τῶν ἀκουόντων τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, πνίγουσιν αὐτὸν καὶ δὲν καρποφορεῖ. Γῆ δὲ ἀγαθὴ εἶναι οἱ ἀκούοντες τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἐννοοῦντες αὐτὸν καὶ κρατοῦντες αὐτὸν εἰς τὰς καρδίας των, καὶ οὕτω μὲ ὑπομονὴν καρποφορεῖ οὗτος καρποὺς ἀρετῆς.

Παρατηρήσεις.

Ἂς παρασκευάσωμεν τὰς καρδίας ἡμῶν εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τοῦ κηρύγματος τοῦ θείου λόγου, ἵνα καρποφορήσῃ εἰς πίστιν καὶ καλὰ ἔργα. Ἂς ἀποδιώκωμεν πᾶσαν βιωτικὴν μέριμναν διὰ νὰ μὴ πνίγῃ εἰς τὰς καρδίας μας τὴν θείαν διδασκαλίαν. Ἂς ἀποκρούωμεν πάντα πειρασμὸν, διὰ νὰ ῥιζώνηται εἰς ἡμᾶς ὁ σπόρος τῶν θείων ἐντολῶν εἰς σωτηρίαν ἡμῶν. Ὅθεν ὀφείλομεν πρῶτον νὰ ἀκούωμεν προθύμως τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ· δεύτερον νὰ καταλαμβάνωμεν αὐτόν· τρίτον νὰ δεχώμεθα αὐτὸν μὲ τελείαν πίστιν, καὶ τέταρτον νὰ τηρῶμεν αὐτὸν, καὶ οὕτω καρποφορεῖ.

§ 15. Κατάπαυσις τρικυμίας. Ἴασις δαιμονιζομένων. (Ματθ. Η. Μαρκ. Δ. Ε. Λουκ. Η.)

Ἐν ᾧ διέπλεεν ὁ Ἰησοῦς μετὰ τῶν μαθητῶν του εἰς τὴν λίμνην Γεννησαρὲτ, ἀπεκοιμήθη καὶ παρευθὺς ἠγέρθη τρικυμία καὶ ἐκινδύνευον. Οἱ μαθηταὶ φοβηθέντες ἐξύπνησαν τὸν Ἰησοῦν· ἐγερθεὶς δὲ διέταξε τὸν ἄνεμον καὶ ἐκόπασε. Διαβάντες δὲ τὴν λίμνην, ἀπέβησαν εἰς τὴν χώ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ραν τῶν Γεργεσηνῶν. Ἐκεῖ ἦσαν δύο δαιμονιζόμενοι, ἐξ ὧν ὁ εἷς καὶ τὰς ἁλύσεις συνέτριβε. Καὶ οἱ δύο δὲ ἐξηγριαίνοντο κατὰ τῶν ἀνθρώπων καὶ οὐδεὶς ἠδύνατο διὰ τοῦτο νὰ περάσῃ ἐκεῖθεν. Ἰδόντες οὗτοι τὸν Ἰησοῦν ἔκραζον· «Τί ἡμῖν καὶ σοί, Ἰησοῦ υἱὲ τοῦ Θεοῦ, καὶ ἦλθες ἐδῶ νὰ μᾶς βασανίσῃς;» Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἠρώτησε τὸν ἕνα ἐξ αὐτῶν, Πῶς ὀνομάζεσαι; Αὐτὸς ἀπεκρίθη, Λεγεὼν (δηλαδὴ τάγμα), διότι εἴμεθα πολλοί. Τότε ὁ Ἰησοῦς προσέταξε τὰ ἀκάθαρτα πνεύματα νὰ ἐξέλθωσιν ἐξ αὐτῶν τῶν ἀνθρώπων, καὶ ἐπέτρεψεν εἰς αὐτὰ ν' ἀπέλθωσιν εἰς ἀγέλην δισχιλίων περίπου χοίρων, ἥτις ἔβοσκεν ἐκεῖ που. Παρευθὺς δὲ οἱ χοῖροι, ἅμα εἰσῆλθον εἰς αὐτοὺς οἱ δαίμονες, ὁρμήσαντες εἰς τὴν θάλασσαν καὶ κατακρημνισθέντες ἐπνίγησαν. Οἱ χοιροβοσκοὶ ἔφυγον εἰς τὴν πόλιν καὶ ἀνήγγειλαν τὰ γεγονότα ταῦτα· οἱ δὲ πολῖται ἐξελθόντες, παρεκάλεσαν τὸν Ἰησοῦν νὰ ἀναχωρήσῃ ἐκ τοῦ τόπου των.

Παρατηρήσεις.

Εἰς πάντα κίνδυνον πρέπει νὰ προστρέχωμεν εἰς τὸν Κύριον ἵνα σώζῃ ἡμᾶς. Ἐγένετο ὅτι ὁ προφήτης Δαβὶδ εἶπε (ψαλ. 106) «Καὶ ἐπέταξε τῇ καταιγίδι καὶ ἔστη εἰς αὔραν, καὶ εἰσίγησαν τὰ κύματα αὐτῆς.»

Δύνανται ὄχι μόνον ἓν, ἀλλὰ καὶ πολλὰ δαιμόνια νὰ κατέχωσι τὸν ἄνθρωπον, ὅταν δὲν ἦναι ὡπλισμένος μὲ πίστιν διὰ ν' ἀποκρούῃ αὐτά. Ὁ πράττων μίαν ἁμαρτίαν, καὶ πολλὰς εἶναι ἱκανὸς νὰ πράξῃ. Ὁ πνευματικῶς ὑπὸ τοῦ διαβόλου κατεχόμενος συντρίβει τὸ κράτος τοῦ λογικοῦ του καὶ παραδίδεται εἰς τὰς ὁρμὰς τῶν παθῶν του πρὸς βλάβην ἑαυτοῦ καὶ ἄλλων. Μόνος ὁ Θεὸς δύναται νὰ ἀπαλλάξῃ τῆς τοιαύτης νόσου τὸν ἄνθρωπον. «Ὁ Θεὸς τῆς εἰρήνης συντρίψει τὸν Σατανᾶν ὑπὸ τοὺς πόδας ὑμῶν ἐν τάχει.» (Ρωμ. ΙΣΤ' 20.)

§ 16. Ἡ θυγάτηρ τοῦ Ἰαείρου καὶ ἡ Αἱμόῤῥους.

(Ματθ. Θ. Λουκ. Η.)

Εὑρισκομένου τοῦ Ἰησοῦ εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ μαθητοῦ του Ματθαίου, ἦλθε πρὸς αὐτὸν ἀρχισυνάγωγός τις ὀνομαζόμενος Ἰάειρος, τοῦ ὁποίου ἡ δωδεκαετὴς θυγάτηρ ἔπνεε τὰ λοίσθια. Πεσὼν οὗτος εἰς τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ, παρεκάλεσεν αὐτὸν νὰ ἔλθῃ εἰς τὴν οἰκίαν του νὰ ἐπιθέσῃ τὴν χεῖρά του ἐπὶ τὴν κινδυνεύουσαν θυγατέρα του καὶ ἰαθῇ. Ὁ Ἰησοῦς ὑπῆγεν εὐθὺς μετὰ τῶν μαθητῶν του, ἀκολουθούντος καὶ πλήθους λαοῦ, μεταξὺ τοῦ ὁποίου ἦτο καὶ γυνή τις πάσχουσα αἱμόῤῥοιαν ἀνίατον· προσελθοῦσα αὕτη ἐπίασε τὸ κράσπεδον τοῦ ἱματίου τοῦ Ἰησοῦ καὶ εὐθὺς ἰάθη. Ὁ Ἰησοῦς τότε ἠρώτησε, Τίς μου ἥψατο; ἐπειδὴ ἐκατάλαβε ὅτι δύναμις ἐξῆλθεν ἀπ' ἐμοῦ. Τότε ἡ γυνὴ παρου-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σιασθεῖσα προσέπεσεν εἰς αὐτὸν καὶ εἶπεν ὅτι ἰάθη. Ὁ Ἰησοῦς λέγει εἰς αὐτὴν, Ἔχε θάρρος, θύγατερ, ἡ πίστις σου σ' ἔσωσε, ὕπαγε εἰς εἰρήνην. Ἐν ᾧ δὲ ἐλάλει, ἔρχεταί τις καὶ λέγει εἰς τὸν ἀρχισυνάγωγον, ὅτι ἡ θυγάτηρ του ἀπέθανε καὶ νὰ μὴ ἐνοχλῇ τὸν διδάσκαλον. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν εἰς αὐτὸν, Μὴ φοβοῦ, ἀλλὰ πίστευε καὶ ἡ θυγάτηρ σου θὰ σωθῇ. Φθάσας δὲ εἰς τὴν οἰκίαν, εἶπεν εἰς τοὺς γονεῖς της ὁ Ἰησοῦς, Μὴ κλαίετε, δὲν ἀπέθανεν ἡ θυγάτηρ σας, ἀλλὰ κοιμᾶται. Οἱ παρόντες δὲ περιεγέλων τὸν Ἰησοῦν, βλέποντες ὅτι ἦτο πραγματικῶς ἀποθαμμένη. Τότε ὁ Ἰησοῦς, ἀφ' οὗ ἐξέβαλεν ὅλους ἔξω, ἐκτὸς τῶν γονέων καὶ τοῦ Πέτρου καὶ τοῦ Ἰακώβου καὶ τοῦ Ἰωάννου, ἔλαβεν ἐκ τῆς χειρὸς τὴν νεκρὰν καὶ εἶπεν, «Ἡ παῖς, ἐγείρου» καὶ παρευθὺς ἀνέστη. Κατεπλάγησαν δὲ οἱ παρόντες διὰ τὸ γεγονός· ὁ δὲ Ἰησοῦς διέταξεν αὐτοὺς νὰ μὴ εἴπωσιν εἰς κανένα τίποτε.

Ἐν ᾧ δὲ ἀνεχώρει ἐκεῖθεν ἰάτρευσε δύο τυφλοὺς πιστεύσαντας εἰς αὐτὸν, καὶ ἕνα δαιμονιζόμενον κωφὸν καὶ ἄλαλον.

Παρατηρήσεις.

Ἡ πίστις καὶ ἡ ἐλπὶς τῆς αἱμόῤῥοιαν πασχούσης εἶναι παραδειγματική. Ὁ Ἰησοῦς ἰδὼν τὴν πίστιν αὐτῆς εὑηρεστήθη καὶ διὰ λόγου νὰ παρηγορήσῃ αὐτὴν καὶ ν' ἀποδείξῃ, ὅτι μόνη ἡ τοιαύτη πίστις σώζει.

Ὁ Ἰησοῦς εἶναι ὅλως ἀγάπη καὶ ἔλεος. Ἐσηκώθη εὐθὺς ἅμα προκειμένου νὰ πράξῃ τὸ ἀγαθόν. Ὁ θάνατος εἶναι γλυκὺς ὕπνος εἰς τὴν παντοδυναμίαν τοῦ Κυρίου. Ὅπως τὴν νέαν ταύτην, οὕτω θὰ ἀναστήσῃ καὶ ἡμᾶς τὴν τελευταίαν ἡμέραν. Εὐτυχεῖς δὲ, ἂν μετὰ τὴν ἀνάστασιν ταύτην ἔχωμεν νὰ παραστήσωμεν εἰς τὸν ἀδέκαστον τότε κριτήν μας ἔργα ἄξια τῆς αἰωνίου ζωῆς, μὲ τὰ ὁποῖα πρέπει νὰ ἐφοδιασθῶμεν ἐν ὅσῳ ζῶμεν, διότι ἐν τῷ ᾅδῃ οὐκ ἔστι μετάνοια.

§ 17. Ἀποστολὴ τῶν 12 Ἀποστόλων.

(Ματθ. Ι. Μαρκ. ΣΤ. Λουκ. Θ.)

Προσκαλέσας ὁ Ἰησοῦς τοὺς μαθητάς του, ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς ἐξουσίαν κατὰ τῶν ἀκαθάρτων πνευμάτων καὶ δύναμιν νὰ θεραπεύωσι πᾶσαν νόσον καὶ ἀσθένειαν. Παρήγγειλε δὲ εἰς αὐτοὺς νὰ κηρύττωσιν, ὅτι ἐπλησίασεν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, καὶ νὰ μὴ φέρωσι μαζύ των καθ' ὁδὸν μήτε χρήματα, μήτε πήραν, μήτε ἄρτον, μήτε διπλᾶ φορέματα, ἀλλὰ μόνον ῥάβδον. Ἔλεγε δὲ εἰς αὐτοὺς μεταξὺ πολλῶν σωτηρίων συμβουλῶν καὶ τὰ ἑξῆς.—"Οπου ἤθελον σᾶς δεχθῇ, νὰ μένητε, καὶ ὅπου δὲν ἤθελον σᾶς δεχθῇ καὶ δὲν ἤθελον ἀκούει τὸ κήρυγμά σας, νὰ φεύ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γητε ἐκεῖθεν, τινάζοντες καὶ τὸν κονιορτὸν τῶν ποδῶν σας. Σᾶς στέλλω ὡς πρόβατα ἐν μέσῳ λύκων καὶ ἐστὲ προσεκτικοὶ καὶ ἀκέραιοι. Θὰ σᾶς καταδιώξωσι καὶ θὰ σᾶς παραδώσωσιν εἰς ἡγεμόνας καὶ βασιλεῖς, θὰ ὑποφέρητε ἕνεκεν ἐμοῦ. Μὴ φοβηθῆτε τοὺς φονεύοντας τὸ σῶμα, μὴ δυναμένους δὲ νὰ φονεύσωσι τὴν ψυχήν. Ὅστις ὁμολογήσῃ καὶ μαρτυρήσῃ δι' ἐμὲ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, θὰ ὁμολογήσω κἀγὼ αὐτὸν ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

Ὅστις ἀγαπᾷ τὸν πατέρα του ἢ τὴν μητέρα του ἢ τὰ τέκνα του πλειότερον ἢ ἐμέ, δὲν εἶναι ἄξιος ἐμοῦ· ὁμοίως δὲ καὶ ὅστις δὲν ἀποφασίζει νὰ πάθῃ ὑπὲρ ἐμοῦ. Ὅστις δέχεται ὑμᾶς, ἐμὲ δέχεται, καὶ ὅστις δέχεται ἐμέ, δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με. Ὅ,τι δὲ πράξῃ τις καλὸν χάριν ἐμοῦ, δὲν θὰ χάσῃ τὴν ἀνταπόδοσιν.

Ἄλλοτε δὲ εἶπεν εἰς αὐτούς, Ὅσα ἂν δέσητε ἐπὶ τῆς γῆς θὰ ἦναι δεδεμένα καὶ εἰς τοὺς οὐρανούς, καὶ ὅσα ἂν λύσητε ἐπὶ τῆς γῆς, θὰ ἦναι λελυμένα καὶ εἰς τοὺς οὐρανούς. Εἶτα ἐπρόσθεσε, Καὶ πάλιν σᾶς λέγω, ἐὰν δύο ἐξ ὑμῶν συμφωνήσωσιν ἐπὶ τῆς γῆς περὶ παντὸς πράγματος, τὸ ὁποῖον ἤθελον ζητήσει, θὰ γείνῃ εἰς αὐτοὺς παρὰ τοῦ πατρός μου τοῦ ἐν οὐρανοῖς· διότι ὅπου δύο ἢ τρεῖς εἶναι συνηγμένοι εἰς τὸ ὄνομά μου, ἐκεῖ εἶμαι καὶ ἐγὼ ἐν μέσῳ αὐτῶν.

Παρατηρήσεις.

Οἱ ἀπόστολοι τοῦ Κυρίου ἀκόμη κηρύττουσιν εἰς ἡμᾶς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ. Τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον, τὰ συγγράμματα τῶν ἁγίων Πατέρων, οἱ ψυχωφελεῖς λόγοι τῶν κηρύκων τοῦ θείου λόγου, εἶναι οἷον ἀπόστολοι τοῦ Κυρίου. Ὁ βουλόμενος νὰ σωθῇ, πᾶσαν στιγμὴν δύναται νὰ ὠφελῆται ἐκ τοῦ κηρύγματος αὐτῶν. «Εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν, καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ῥήματα αὐτῶν.» (ψαλ. 18.) Ὅπου συνερχόμεθα ἐν πίστει καὶ εὐλαβείᾳ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, αὐτὸς εἶναι ἐκεῖ μεταξὺ ἡμῶν ἀοράτως.

§ 18. Οἱ 5000 τραφέντες. (Ματθ. ΙΔ. Μαρ. ΣΤ. Λουκ. Θ.)

Ἀπελθόντες οἱ ἀπόστολοι ἐκήρυξαν εἰς τοὺς λαοὺς μετάνοιαν, ἐξέβαλον δαιμόνια, ἤλειψαν μὲ ἔλαιον πολλοὺς ἀῤῥώστους καὶ ἐθεράπευσαν αὐτούς.

Ἀκούσας δὲ ὁ Ἡρῴδης τὴν φήμην τοῦ Ἰησοῦ, ἐνόμισεν ὅτι ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν ὁ Ἰωάννης ὁ βαπτιστής, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἀποκεφαλίσει.

Ἐπανελθόντες δὲ οἱ ἀπόστολοι εἶπον εἰς τὸν Ἰησοῦν ὅσα ἔπραξαν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ ὅσα ἐδίδαξαν. Τότε λέγει εἰς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς, «Ἔλθετε κατ' ἰδίαν εἰς ἔρημον τόπον ν' ἀναπαυθῆτε ὀλίγον»· διότι πλεῖστοι ἤρχοντο καὶ δὲν εἶχαν διὰ τοῦτο εὐκαιρίαν μηδὲ νὰ φάγωσιν.

Οὕτω λοιπὸν ἀπῆλθον μετὰ τοῦ Ἰησοῦ εἰς ἔρημον τόπον εἰς τὴν περιοχὴν τῆς πόλεως Βηθσαϊδάν, πέραν τῆς λίμνης Γεννησαρέτ· ἀλλ' ὅμως καὶ ἐδῶ πολλοὶ ἐξ ὅλων τῶν πόλεων συνέδραμον πεζοί. Ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς τὸν λαόν, εὐσπλαγχνίσθη αὐτὸν καὶ ἤρχισε νὰ διδάσκῃ. Περὶ δὲ τὸ δειλινὸν εἶπον εἰς αὐτὸν οἱ μαθηταί του, Ἀπόλυσον τὸν λαὸν διὰ ν' ἀπέλθωσι καὶ ἀγοράσωσιν ἄρτους. Ὁ Ἰησοῦς εἶπε, Δότε εἰς αὐτοὺς σεῖς νὰ φάγωσιν. Οἱ μαθηταὶ εἶπον, Πῶς εἶναι δυνατὸν ν' ἀγοράσωμεν ἄρτους διὰ τοσούτους ἀνθρώπους; Ὁ Φίλιππος δὲ εἶπεν ὅτι οὐδὲ διακοσίων δηναρίων ἄρτοι ἐξαρκοῦσιν. Εἶτα ἠρώτησεν ὁ Ἰησοῦς, «Πόσους ἄρτους ἔχετε;» Ὁ Ἀνδρέας ἀπεκρίθη, Εἶναι ἐδῶ παιδίον ἔχον πέντε ἄρτους καὶ δύο ὀψάρια. Ὁ Ἰησοῦς εἶπε τότε νὰ καθήσωσιν ὅλοι οἱ ἄνθρωποι κατὰ κλάσεις ἀνὰ πεντήκοντα καὶ ἀνὰ ἑκατόν. Λαβὼν δὲ τοὺς ἄρτους καὶ εὐχαριστήσας (εὐλογήσας) ἔδωκεν εἰς τοὺς μαθητὰς νὰ μοιράσωσιν εἰς τοὺς καθημένους, ὁμοίως καὶ ἐκ τῶν ὀψαρίων. Ἀφ' οὗ δὲ ἔφαγον πάντες, ὄντες πέντε χιλιάδες χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων, συνήθροισαν τὰ περισσεύματα καὶ ἐγέμισαν δώδεκα κοφίνια. Ἰδόντες οἱ ἄνθρωποι τὸ θαῦμα τοῦτο, ἔλεγαν, Οὗτος εἶναι ἀληθῶς ὁ προφήτης ὁ ἐρχόμενος εἰς τὸν κόσμον. Ἐννοήσας δὲ ὅτι ἔμελλον νὰ τὸν ἁρπάξωσι καὶ νὰ κάμωσιν αὐτὸν βασιλέα, ἀνεχώρησεν εἰς τὸ ὄρος μόνος.

Παρατηρήσεις.

Τὸν Ἰησοῦν ὀφείλομεν ν' ἀκολουθῶμεν πάντοτε κατὰ πνεῦμα, καὶ οὐδέποτε πρέπει νὰ παύωμεν ἀναγινώσκοντες τὸν λόγον αὐτοῦ. Εὐσπλάγχνως δέχεται τὸν προσερχόμενον καὶ ζωογονεῖ καὶ τρέφει τοὺς πεινῶντας, καὶ ποτίζει τοὺς διψῶντας. Πάντες ἔχομεν ἀνάγκην τῆς θείας καὶ νοερᾶς τροφῆς, διότι ὅπως ἡ ὑλικὴ τροφὴ εἶναι ἀναπόφευκτος εἰς διατήρησιν τῆς ζωῆς, οὕτω καὶ ἡ ἐκ τοῦ θείου λόγου πνευματικὴ τροφὴ εἶναι ἀναπόφευκτος εἰς συντήρησιν τῆς πίστεως ἡμῶν. Αὐξάνει δὲ αὕτη καὶ πολλαπλασιάζεται καὶ ἀρκοῦσα καθίσταται διὰ τῆς εὐλογίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ.

§ 19. Περιπατεῖ ὁ Πέτρος ἐπὶ τῆς θαλάσσης. Χαναναία. (Ματθ. ΙΔ. ΙΕ. Μαρκ. ΣΤ. Ζ. Ἰωάν. ΣΤ.)

Ἐν ᾧ ὁ Ἰησοῦς ἦτο εἰς τὸ ὄρος ἀποσυρμένος, οἱ μαθηταί του ἐπιβάντες εἰς τὸ πλοῖον ἔπλεον εἰς τὴν λίμνην· ἔγεινε δὲ ἤδη σκότος καὶ ἦρ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

χισε νὰ πνέῃ σφοδρὸς ἄνεμος καὶ νὰ γίνηται θαλασσοταραχή. Ἀπομακρυνθέντες δὲ οἱ μαθηταὶ ἀπὸ τῆς παραλίας εἶδον τὸν Ἰησοῦν περιπατοῦντα ἐπάνω εἰς τὰ ὕδατα καὶ πλησιάζοντα εἰς τὸ πλοῖον καὶ ἐφοβήθησαν, νομίσαντες ὅτι εἶναι φάντασμα. Ὁ Ἰησοῦς λέγει πρὸς αὐτοὺς τότε, Εἶμαι ἐγώ, μὴ φοβεῖσθε. Ὁ Πέτρος λέγει, «Ἂν ἦσαι σύ, Κύριε, πρόσταξόν με νὰ ἔλθω πρὸς σὲ ἐπὶ τῶν ὑδάτων.» Ὁ Ἰησοῦς τῷ λέγει· «Ἐλθέ.» Τότε καταβὰς ὁ Πέτρος ἀπὸ τοῦ πλοίου περιεπάτει εἰς τὴν θάλασσαν ἐρχόμενος πρὸς τὸν Ἰησοῦν. Φοβηθεὶς ὅμως ἐκ τοῦ ἀνέμου καὶ ἀρχίσας νὰ καταποντίζηται ἐφώναξε, «Κύριε σῶσόν με.» Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἁπλώσας τὴν χεῖρά του ἐπίασεν αὐτὸν καὶ εἶπεν, «Ὦ ὀλιγόπιστε, εἰς τί ἐδίστασας;» Ἀφοῦ δὲ ἐμβῆκαν εἰς τὸ πλοῖον, ἐκόπασεν ὁ ἄνεμος καὶ ἔγεινε γαλήνη καὶ ἦλθον εἰς τὴν ξηράν. Οἱ ἐν τῷ πλοίῳ ἰδόντες ταῦτα ἐπροσκύνησαν τὸν Κύριον λέγοντες, Ἀληθῶς Θεοῦ υἱὸς εἶσαι.

Μετὰ ταῦτα ἀνεχώρησεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὰ μέρη τῆς Τύρου καὶ τῆς Σιδῶνος. Ἐξελθοῦσα δ' ἐκεῖ γυνὴ Χαναναία ἔκραξε λέγουσα, «Υἱὲ Δαβὶδ, ἐλέησόν με, διότι ἡ θυγάτηρ μου κακῶς δαιμονίζεται.» Ὁ Ἰησοῦς λέγει εἰς αὐτὴν, ὡς μὴ Ἰουδαίαν οὖσαν, «Δὲν εἶναι καλὸν νὰ λάβῃ τις τὸν ἄρτον τῶν τέκνων του καὶ νὰ ῥίπτῃ αὐτὸν εἰς τὰ κυνάρια.» Ἐκείνη δὲ ἀπεκρίθη, Ναὶ, Κύριε, ἀλλὰ καὶ τὰ κυνάρια τρώγουσι τὰ ψιχία τῶν παίδων τῶν κυρίων των πίπτοντα ἐκ τῆς τραπέζης.» Τότε λέγει ὁ Ἰησοῦς, Ὦ γύναι, μεγάλη σου ἡ πίστις· γενηθήτω ὡς θέλεις. Καὶ ἰάθη ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης ἡ θυγάτηρ αὐτῆς.

Ἐπιστρέψας δὲ ἐκεῖθεν καὶ διαβὰς τὴν λίμνην, ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος καὶ ἐκάθητο ἐκεῖ. Ἐθεράπευσε δὲ ἐνταῦθα πολλοὺς τυφλοὺς, χωλοὺς, κυλλοὺς, κωφοὺς καὶ ἄλλους πάσχοντας. Ἔθρεψε δὲ πάλιν τὸν λαὸν, τετρακισχιλίους ἄνδρας χωρὶς γυναικῶν καὶ παιδίων, μὲ ἑπτὰ ἄρτους καὶ ὀλίγα ὀψάρια, ἐξ ὧν καὶ ἐπερίσσευσαν ἑπτὰ κοφίνια.

Παρατηρήσεις.

Ὡς τοῦ Πέτρου οὕτω καὶ πολλῶν χριστιανῶν ἡ πίστις κλονίζεται ἐνίοτε, ὅταν μάλιστα εἰς κινδύνους περιπίπτωσιν. Εἰς τοιαύτην περίστασιν πρέπει πρὸς σωτηρίαν νὰ κράζωμεν, Κύριε σῶσόν με.

Ἡ διαγωγὴ τῆς Χαναναίας ἐμψυχώνει τὸν ταπεινῶς τὸ ἔλεος τοῦ Κυρίου ἐπιζητοῦντα ἁμαρτωλόν. Ἡ μεγάλη αὐτῆς πίστις ἀποδεικνύει ὅτι δύναται νὰ ὑπάρχωσιν ἄνθρωποι φαινόμενοι εἰς τοὺς ἄλλους ἄθλιοι καὶ ἀνάξιοι θείου ἐλέους, ἀλλ' ὅμως ἔχοντες περισσοτέραν πίστιν ἄλλων καὶ ἀξιούμενοι τῆς προσοχῆς τοῦ Κυρίου καὶ τῆς εἰσακούσεως αὐτῶν. Ἡ γυνὴ αὕτη δὲν ἔπαυσεν ἱκετεύουσα, ὅπερ διδάσκει ἡμᾶς νὰ προσκαρτερῶμεν εἰς τὴν προσευχὴν, καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

οὕτω δυνάμεθα νὰ ἐλπίσωμεν, ὅτι θὰ εἴπῃ εἰς ἡμᾶς ὁ Κύριος «Γενηθήτω ὡς θέλετε», ἂν τὸ ζητούμενον ἦναι συμφέρον εἰς τὴν σωτηρίαν ἡμῶν.

§. 20. Μεταμόρφωσις (Ματθ. ΙΗ. Μαρκ. Η. Θ. Λουκ. Θ.)

Ἐλθὼν ὁ Ἰησοῦς εἰς Βηθσαϊδὰν ἐθεράπευσε τυφλὸν διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν αὐτοῦ. Ἐξελθὼν δὲ μετὰ τῶν μαθητῶν του εἰς τὰς κώμας Καισαρείας τῆς Φιλίππου, ἠρώτα καθ' ὁδὸν αὐτοὺς, λέγων, Τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι ὅτι εἶμαι ; Αὐτοὶ δὲ εἶπον, οἱ μέν σε νομίζουσιν Ἰωάννην τὸν βαπτιστὴν, ἄλλοι δὲ Ἠλίαν, ἄλλοι δὲ Ἱερεμίαν ἢ ἕνα τῶν προφητῶν. Λέγει τότε ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτοὺς, Σεῖς δὲ τίνα με λέγετε ; Ἀποκριθεὶς ὁ Σίμων Πέτρος, εἶπε, Σὺ εἶσαι ὁ Χριστὸς, ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος. Καὶ ἀποκριθεὶς ὁ Ἰησοῦς εἶπεν εἰς αὐτὸν, Μακάριος εἶσαι, Σίμων, υἱὲ τοῦ Ἰωνᾶ, διότι τοῦτο δὲν σοι ἀπεκάλυψε σὰρξ καὶ αἷμα, ἀλλ' ὁ πατήρ μου ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς. Παρήγγειλε δὲ ὁ Κύριος ἡμῶν εἰς τοὺς μαθητάς του νὰ μὴ εἴπωσιν εἰς κανένα, ὅτι αὐτὸς εἶναι ὁ Χριστός. Ἀπὸ τότε δὲ ἤρχισεν ὁ Ἰησοῦς νὰ προλέγῃ εἰς αὐτοὺς, ὅτι πρέπει ν' ἀπέλθῃ εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ νὰ πάθῃ πολλὰ ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἀρχιερέων καὶ γραμματέων, καὶ ὅτι μέλλει νὰ θανατωθῇ καὶ ν' ἀναστηθῇ τὴν τρίτην ἡμέραν. Νουθετεῖ δὲ αὐτοὺς νὰ ἔχωσιν αὐταπάρνησιν καὶ νὰ ἦναι ἕτοιμοι νὰ πάθωσιν ὑπὲρ αὐτοῦ, προσθέσας ἐπ' ἄλλοις καὶ ὅτι, Τί ὠφελεῖ τὸν ἄνθρωπον ἐὰν κερδήσῃ τὸν κόσμον ὅλον καὶ ζημιωθῇ τὴν ἑαυτοῦ ψυχήν, ἢ τί δύναται νὰ δώσῃ ὁ ἄνθρωπος ἀντάλλαγμα τῆς ψυχῆς αὐτοῦ ;

Ἕως ὀκτὼ δὲ ἡμέρας ὕστερον παραλαβὼν ὁ Ἰησοῦς τὸν Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην ἀναβιβάζει αὐτοὺς εἰς ὄρος ὑψηλὸν νὰ προσευχηθῇ, καὶ μετεμορφώθη ἔμπροσθεν αὐτῶν, καὶ ἔλαμψε τὸ πρόσωπόν του ὡς ὁ ἥλιος καὶ τὰ φορέματά του ἔγειναν λευκὰ ὡς τὸ φῶς· καὶ ἰδοὺ ἐφάνησαν συλλαλοῦντες μὲ αὐτὸν ὁ Μωϋσῆς καὶ ὁ Ἠλίας. Ὁ Πέτρος τότε λέγει εἰς τὸν Ἰησοῦν, Κύριε, καλὸν εἶναι νὰ μείνωμεν ἐδῶ· ἂν θέλῃς, ἂς ποιήσωμεν τρεῖς σκηνάς, μίαν διὰ σὲ, καὶ μίαν διὰ τὸν Μωϋσῆν, καὶ μίαν διὰ τὸν Ἠλίαν. Ἐν ᾧ δὲ ἐλάλει ἔτι, ἰδοὺ ἔγεινε νεφέλη καὶ ἐπεσκίασεν αὐτοὺς καὶ φωνὴ ἐξ αὐτῆς λέγουσα, Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου ὁ ἀγαπητός, ἐν ᾧ ηὐδόκησα· αὐτοῦ ἀκούετε. Ἀκούσαντες δὲ οἱ μαθηταὶ ἔπεσαν κατὰ πρόσωπον καὶ ἐφοβήθησαν πολὺ καὶ προσελθὼν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἐγγίσας αὐτοὺς τοὺς εἶπε καὶ ἠγέρθησαν. Ὑψώσαντες δὲ τοὺς ὀφθαλμούς αὐτῶν δὲν εἶδον ἄλλον εἰμὴ τὸν Ἰησοῦν μόνον, ὅστις εἶπεν εἰς αὐτοὺς νὰ μὴ εἴπωσιν εἰς οὐδένα ὅ,τι εἶδον, ἕως οὗ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐκ νεκρῶν ἀναστῇ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Παρατηρήσεις.

Καλὸν ἐνόμισεν ὁ Πέτρος νὰ μένῃ διὰ παντὸς ἐκεῖ ὅπου εἶδε τὸν Κύριον ἐν δόξῃ μεταμορφωθέντα· ἀλλὰ πόσον καλλίτερον εἶναι ἂν ἀξιωθῶμεν διὰ τῆς πίστεως καὶ τῶν καλῶν ἔργων νὰ εἴμεθα μετὰ τοῦ Κυρίου εἰς τὰς ἐπουρανίους μονὰς ὅπου, καθημένου ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς, νὰ βλέπωμεν τὴν πολὺ λαμπροτέραν δόξαν αὐτοῦ ἐκεῖ, καὶ ὄχι μόνον τὸν Μωϋσῆν καὶ τὸν Ἠλίαν, ἀλλὰ πᾶσαν τὴν χορείαν τῶν ἀπ' αἰῶνος ἁγίων ἀνδρῶν, προφητῶν, ἀποστόλων, μαρτύρων καὶ πολλῶν τῆς οὐρανίας δόξης ἠξιωμένων.

Ἡ ἐπανειλημμένη οὐρανόθεν μαρτυρία, ὅτι αὐτὸς ὁ Ἰησοῦς εἶναι ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ ὁ ἀγαπητὸς, ἂς αὐξήσῃ τὴν πίστιν ἡμῶν, ἵνα καταξιωθῶμεν τῆς ἀγάπης αὐτοῦ καὶ τῆς οὐρανίου βασιλείας μέτοχοι γείνωμεν.

§ 21. Οἱ 70 Ἀπόστολοι. (Λουκᾶς Ι.) Οὐδεὶς ἀναμάρτητος. (Ἰω. Η.)

Καταβὰς ἀπὸ τοῦ ὄρους τὴν ἑξῆς ἡμέραν ἐθεράπευσε μονογενῆ υἱόν τινος σεληνιαζόμενον, τὸν ὁποῖον δὲν εἶχον δυνηθῆ νὰ θεραπεύσωσιν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. Εἶπε δὲ εἰς αὐτοὺς ἐρωτήσαντας, διὰ τί δὲν ἠδυνήθησαν νὰ θεραπεύσωσι τὸν πάσχοντα ; ὅτι διὰ τὴν ἀπιστίαν των δὲν ἠδυνήθησαν, προσθέσας ὅτι, Ὁ ἔχων πίστιν ὡς κόκκον σινάπεως καὶ τὰ ὄρη δύναται νὰ μετατοπίσῃ. (Ματθ. ΙΗ. Μαρκ. Θ. Λουκ. Θ.)

Μετὰ δὲ ταῦτα ἀνέδειξεν ὁ Κύριος καὶ ἄλλους ἑβδομήκοντα μαθητὰς καὶ ἀπέστειλεν αὐτοὺς ἀνὰ δύο εἰς πᾶσαν πόλιν καὶ τόπον, ὅπου ἔμελλε καὶ αὐτὸς νὰ ἔλθῃ· ἐφωδίασε δὲ αὐτοὺς μὲ τὰς αὐτὰς νουθεσίας, τὰς ὁποίας καὶ ὅτε ἀπέστειλε τοὺς δώδεκα εἶπεν. Ὅτε δὲ ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς εἰς Καπερναοὺμ μετὰ τῶν μαθητῶν του, προσῆλθον οἱ συλλέγοντες τοὺς φόρους καὶ εἶπον εἰς τὸν Πέτρον, Ὁ διδάσκαλός σας δὲν πληρόνει φόρους ; λέγει ὁ Πέτρος, ναί. Μαθὼν δὲ τοῦτο ὁ Ἰησοῦς λέγει εἰς τὸν Πέτρον, Πήγαινε εἰς τὴν θάλασσαν, βάλε ἄγκιστρον καὶ ἄνοιξον τὸ πρῶτον ὀψάριον ὅπερ θὰ πιάσῃς καὶ θὰ εὕρῃς στατῆρα (νόμισμα), δὸς λοιπὸν αὐτὸν εἰς τοὺς ζητοῦντας φόρον καὶ δι' ἐμὲ καὶ διὰ σέ.

Ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ ἠρώτησαν οἱ μαθηταὶ, ποῖος εἶναι μεγαλείτερος εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν ; Ὁ Ἰησοῦς προσκαλέσας παιδίον εἶπεν, Ἐὰν μὴ γείνητε ὡς τὰ παιδία (δηλαδὴ ἁπλοῖ καὶ ταπεινόφρονες), δὲν θὰ εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

Μεταβὰς δὲ ὕστερον εἰς Ἱερουσαλὴμ, ὅπου ἐτελεῖτο ἡ ἑορτὴ τῆς σκηνοπηγίας (α), ἐπειράζετο ὑπὸ τῶν γραμματέων καὶ τῶν φαρισαίων,

(α) Ἴδε § ὃ τοῦ ἐπιμέτρου.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

οἱ ὁποῖοι, διὰ νὰ λάβωσι καὶ ἀφορμὴν κατηγορίας, ἔφεραν γυναῖκα πράξασαν ἔγκλημα τιμωρούμενον, κατὰ τὸν νόμον τοῦ Μωϋσέως, διὰ λιθοβολίας. Εἶπον δὲ εἰς τὸν Ἰησοῦν, Σὺ τί λέγεις περὶ τούτου; Ἐπειδὴ δὲ ἐπέμενον, ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, Ὁ ἀναμάρτητος ἂς ῥίψῃ πρῶτος τὸν λίθον ἐπ' αὐτήν. Οἱ παρόντες δὲ ἐλεγχόμενοι ὑπὸ τῆς συνειδήσεώς των, ἐξήρχοντο εἷς καθ' εἷς, ἕως οὗ δὲν ἔμεινεν οὐδείς. Τότε εἶπεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν γυναῖκα, Ὕπαγε καὶ μὴ ἁμάρτανε πλέον.

Παρατηρήσεις.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω διδασκόμεθα, ὅτι χρειάζεται τελεία πίστις διὰ νὰ ἦναί τις μαθητὴς καὶ ὀπαδὸς τοῦ Κυρίου· διὰ δὲ τῆς τοιαύτης πίστεως πολλὰ κατορθοῦνται, καὶ δυνάμεθα νὰ ἐκριζώσωμεν ἀπὸ τὰς καρδίας ἡμῶν τὴν νόσον τῆς ἁμαρτίας.

Ὅτι ἀγογγύστως ὀφείλομεν νὰ ὑπακούωμεν εἰς τοὺς νόμους τῆς πατρίδος.

Ὅτι οἱ ταπεινόφρονες καὶ ἁπλοῖ καὶ ἀθῷοι ὡς τὰ παιδία εἰσέρχονται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν.

Ὅτι ἅπαντες εἴμεθα ἁμαρτωλοί, καὶ διὰ τοῦτο δὲν πρέπει ὑπερηφάνως καὶ φαρισαϊκῶς νὰ κατακρίνωμεν τοὺς ἄλλους· ὀφείλομεν δὲ μᾶλλον νὰ παρακαλῶμεν τὸν Θεὸν νὰ φέρῃ καὶ αὐτοὺς καὶ ἡμᾶς εἰς τελείαν μετάνοιαν.

§ 22 Ὁ ἐκ γενετῆς τυφλός. (Ἰω. Θ.)

Ἐν ᾧ δὲ περιήρχετο ὁ Ἰησοῦς, εἶδέ τινα τυφλὸν ἐκ γενετῆς. Οἱ μαθηταί του δὲ τὸν ἠρώτησαν, ἂν αὐτὸς ὁ τυφλὸς ἥμαρτεν ἢ οἱ γονεῖς του καὶ ἐγεννήθη τοιοῦτος. Ὁ Ἰησοῦς ἀπεκρίθη, Οὔτε αὐτὸς ἥμαρτεν, οὔτε οἱ γονεῖς του, ἀλλ' ἐγεννήθη τυφλὸς διὰ νὰ φανερωθῶσιν ἐν αὐτῷ τὰ ἔργα τοῦ Θεοῦ. Ταῦτα δὲ εἰπὼν ἔπτυσε χαμαὶ καὶ ἔκαμε πηλόν, μὲ τὸν ὁποῖον ἔχρισε τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ καὶ εἶπεν εἰς αὐτόν, νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ Σιλωὰμ νὰ νιφθῇ. Τοῦτο πράξας ὁ τυφλὸς ἦλθε βλέπων. Οἱ ἰδόντες δὲ αὐτὸν καὶ γνωρίζοντες ὅτι ἐκ γενετῆς ἦτο τυφλός, τὸν προσήγαγον εἰς τοὺς φαρισαίους, καὶ διηγήθη εἰς αὐτοὺς πῶς ἠνοίχθησαν οἱ ὀφθαλμοί του. Ἔλεγον δὲ ἐκ τῶν φαρισαίων τινές, ὅτι ὁ Ἰησοῦς δὲν εἶναι ἄνθρωπος παρὰ Θεοῦ, ἐπειδὴ δὲν φυλάττει τὸ σάββατον. Ἄλλοι δὲ ἔλεγον, Καὶ πῶς δύναται ἁμαρτωλὸς ἄνθρωπος τοιαῦτα θαύματα νὰ πράττῃ; Ὁ δὲ ἰαθεὶς τυφλὸς ἔλεγεν, ὅτι ὁ θεραπεύσας αὐτὸν εἶναι προφήτης. Ἐξήταζον δὲ οἱ Ἰουδαῖοι τοὺς γονεῖς τοῦ πρώην τυφλοῦ καὶ περὶ τῆς θεραπείας αὐτοῦ, αὐτοὶ δὲ εἶπον, Αὐτὸς ἔχει ἡλικίαν, αὐτὸν ἐρωτήσατε. Ὀργισθέντες δὲ οἱ Ἰουδαῖοι ἐδίωξαν τὸν θεραπευθέντα, τὸν ὁποῖον ἀπαντήσας ὁ Ἰησοῦς τῷ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λέγει, Πιστεύεις εἰς τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ; καὶ ἐκεῖνος εἶπε, Καὶ τίς εἶναι, Κύριε, διὰ νὰ πιστεύσω εἰς αὐτόν; Ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, ἐκεῖνος τὸν ὁποῖον βλέπεις καὶ ὁμιλεῖ μετὰ σοῦ. Ὁ τυφλὸς ἀπεκρίθη, Πιστεύω, Κύριε, καὶ ἐπροσκύνησεν αὐτόν.

Παρατηρήσεις.

Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι τὸ φῶς τοῦ κόσμου. Ἡμεῖς οἱ ἐν ἁμαρτίαις βεβυθισμένοι χρεία νὰ παρακαλῶμεν τὸν Κύριον ν' ἀνοίξῃ διὰ τῆς θείας αὐτοῦ χάριτος τοὺς ὀφθαλμοὺς τῆς ψυχῆς ἡμῶν, ἵνα ἴδωμεν τὴν πρὸς αὐτὸν ὁδὸν, καὶ νὰ διαθέσῃ τὰς καρδίας ἡμῶν νὰ ἀγαπήσωμεν καὶ ὁδεύσωμεν εἰς αὐτὴν τὴν ὁδόν· ἂς ὁμολογήσωμεν δὲ αὐτὸν, ὄχι μόνον μὲ λόγους, ἀλλὰ καὶ δι' ἔργων οὕτω δὲ θὰ ἦναι, κατὰ τὸν ψαλμῳδὸν, «ὀφθαλμοὶ Κυρίου ἐπὶ δικαίους, καὶ ὦτα αὐτοῦ εἰς δέησιν αὐτῶν» (ψαλ. 33).

§ 23. Ὁ καλὸς Σαμαρείτης. (Λουκ. Ι.)

Νομικός τις ἐλθὼν πρὸς τὸν Ἰησοῦν, εἶπε, Διδάσκαλε, τί ὀφείλω νὰ πράξω διὰ νὰ κληρονομήσω τὴν αἰώνιον ζωήν; Ὁ Ἰησοῦς ἀπεκρίθη, Τί εἶναι γεγραμμένον εἰς τὸν νόμον; πῶς ἀναγινώσκεις εἰς αὐτόν; καὶ ἐκεῖνος εἶπεν «Ἀγαπήσεις Κύριον τὸν Θεόν σου ἐξ ὅλης τῆς ψυχῆς σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς ἰσχύος σου, καὶ ἐξ ὅλης τῆς διανοίας σου, καὶ τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν.» Καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀπεκρίθη, Ὀρθῶς ἀπεκρίθης, Οὕτω ποίει καὶ σὺ καὶ θὰ ζήσῃς (δηλ. θὰ κληρονομήσῃς τὴν αἰώνιον ζωήν). Ὁ δὲ νομικὸς, θέλων νὰ δικαιώσῃ ἑαυτὸν, εἶπε· Καὶ τίς εἶναι ὁ πλησίον μου; Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπε τὴν ἑξῆς παραβολήν· «Ἄνθρωπός τις κατέβαινεν ἀπὸ Ἱεροσολύμων εἰς Ἰεριχὼ, καὶ καθ' ὁδὸν περιέπεσεν εἰς λῃστὰς οἱ ὁποῖοι, γυμνώσαντες αὐτὸν, τὸν κατεπλήγωσαν καὶ ἀφέντες αὐτὸν ἡμιθανῆ ἀνεχώρησαν. Κατὰ τύχην δὲ διέβαινεν ἐκείθεν ἱερεύς τις, ὅστις ἰδὼν αὐτὸν, ἐπέρασε χωρὶς νὰ δώσῃ προσοχὴν, ὁμοίως δὲ διέβαινε καί τις Λευΐτης καὶ ἐλθὼν πρὸς αὐτὸν, καὶ ἰδὼν τὴν κατάστασίν του, ἀνεχώρησε.

Διαβαίνων ἐκεῖθεν καὶ Σαμαρείτης τις, καὶ ἰδὼν τὴν κατάστασιν αὐτοῦ, τὸν εὐσπλαγχνίσθη, καὶ προσελθὼν κατέδησε τὰς πληγάς του, ἐπιχύσας ἔλαιον καὶ οἶνον ἐπ' αὐτάς. Ἔπειτα τὸν ἔβαλεν ἐπάνω εἰς τὸ κτῆνός του καὶ τὸν ἔφερεν εἰς τὸ πανδοχεῖον καὶ τὸν περιεποιήθη· τὴν δὲ ἐπιοῦσαν ἡμέραν ἀναχωρῶν ἔδωκε δύο δηνάρια εἰς τὸν ξενοδόχον καὶ τῷ εἶπεν, Ἐπιμελήσου τὸν ἄνθρωπον τοῦτον καὶ ὅσα ἐξοδεύσῃς περισσότερα δι' αὐτὸν ἐγὼ θά σοι τὰ πληρώσω ὅταν ἐπιστρέψω. Τίς λοιπὸν τῶν τριῶν τούτων σοὶ φαίνεται ὅτι ἔγεινε πλησίον τοῦ πε-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

φόντος εἰς τοὺς λῃστάς; Ὁ δὲ νομικὸς ἀπεκρίθη, Ἐκεῖνος ὅστις τὸν ἠλέησε. Λοιπόν, εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, ὕπαγε καὶ ποίει καὶ σὺ ὁμοίως.

Παρατηρήσεις.

Σπουδαῖον καὶ ὠφέλιμον εἶναι νὰ ἐξετάζωμεν πάντες τί πρέπει νὰ ποιῶμεν ἵνα κληρονομήσωμεν τὴν αἰώνιον ζωήν. Νὰ κατανοῶμεν δὲ ὕστερον τὰς ὁδηγίας τοῦ Κυρίου ἡμῶν πρὸς τοῦτο καὶ νὰ ἐνεργῶμεν αὐτάς.

Μανθάνομεν ἔτι, ὅτι πᾶς ἄνθρωπος, ἔχων μάλιστα ἀνάγκην τοῦ ἐλέους καὶ τῆς περιθάλψεως ἡμῶν, εἶναι ὁ πλησίον ἡμῶν, ἀδιάφορον ἂν ἦναι ὁμόφυλος μὲ ἡμᾶς ἢ μή. Ὀφείλομεν δὲ νὰ βοηθῶμεν ὑλικῶς καὶ πνευματικῶς τοὺς τοιούτους μὲ προθυμίαν.

§ 24. Ἡ παραβολὴ τοῦ Ἀσώτου. (Λουκ. ΙΕ.)

Εἶπεν ὁ Ἰησοῦς τὴν ἑξῆς παραβολήν, διὰ νὰ δείξῃ ὅτι ὁ μετανοῶν ἁμαρτωλὸς εἶναι εὐπρόσδεκτος εἰς τὸν Θεόν.

Ἄνθρωπός τις εἶχε δύο υἱούς, ἐξ ὧν ὁ νεώτερος ἐζήτησε παρὰ τοῦ πατρός του τὸ ἀνάλογον μέρος τῆς κληρονομίας του. Ὁ δὲ πατὴρ διένειμεν εἰς αὐτοὺς τὴν περιουσίαν του· οὗτος δὲ ὁ νεώτερος λαβὼν τὸ μερίδιόν του ἀνεχώρησε μετ' ὀλίγας ἡμέρας εἰς μακρυνὸν τόπον, καὶ ἐκεῖ διεσκόρπισε τὸν πλοῦτόν του ζῶν ἀσώτως. Ἀφοῦ δὲ κατεδαπάνησεν ὅλα, συνέβη ἐκεῖ μεγάλη πεῖνα καὶ αὐτός, μὴ ἔχων νὰ φάγῃ, ἔγεινε δοῦλος εἷς τινα τῶν πολιτῶν, ὅστις τὸν ἀπέστειλεν εἰς τοὺς ἀγρούς του νὰ βόσκῃ χοίρους. Ἐπεθύμει δὲ ὁ ἄσωτος πεινῶν νὰ γεμίσῃ τὴν κοιλίαν του μὲ τὰ ξυλοκέρατα, τὰ ὁποῖα οἱ χοῖροι ἔτρωγον, ἀλλ' οὐδεὶς τοῦ ἔδιδε. Συνελθὼν τότε εἰς ἑαυτόν, εἶπε «Πόσοι ὑπηρέται τοῦ πατρός μου εὐποροῦσιν ἄρτου καὶ ἐγὼ λιμώττω.» Ἀπεφάσισε λοιπὸν νὰ ἐπιστρέψῃ πρὸς τὸν πατέρα του καὶ νὰ προσπέσῃ εἰς τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Ἐπιστρέφοντα δὲ εἶδεν αὐτὸν μακρόθεν ὁ πατὴρ καὶ εὐσπλαγχνισθεὶς ἔτρεξε καὶ ῥιφθεὶς εἰς τὸν τράχηλόν του τὸν κατεφίλησε. Τότε εἶπεν ὁ υἱός «Πάτερ, ἥμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου καὶ δὲν εἶμαι ἄξιος νὰ ὀνομασθῶ υἱός σου, κατάστησόν με ὡς ἕνα τῶν δούλων σου. Ὁ δὲ πατὴρ λέγει εἰς τοὺς δούλους του, «Φέρετε τὴν πρώτην στολὴν καὶ ἐνδύσατέ τον, καὶ δότε δακτύλιον εἰς τὴν χεῖρα αὐτοῦ καὶ ὑποδήματα εἰς τοὺς πόδας του, σφάξατε δὲ καὶ τὸν μόσχον τὸν σιτευτὸν νὰ φάγωμεν καὶ νὰ εὐφρανθῶμεν, διότι οὗτος ὁ υἱός μου ἦτο νεκρὸς καὶ ἀνέζησε καὶ ἀπολωλὼς καὶ εὑρέθη.» Ἐν ᾧ δὲ ἤρχιζαν οὕτω νὰ εὐφραίνωνται, ἔρχεται ὁ πρεσβύτερος υἱὸς ἐκ τοῦ ἀγροῦ. Ἀκούσας δὲ τὰς εὐθυμίας ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρός του καὶ πληροφορηθεὶς παρὰ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τινος τῶν δούλων τὰ γενόμενα καὶ ἀγανακτήσας, δὲν ἤθελε νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός του. Τότε ἐξελθὼν ὁ πατήρ του τὸν παρεκάλει νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸν οἶκον· αὐτὸς δὲ εἶπεν, «Ἐγὼ σε δουλεύω τόσα ἔτη καὶ οὐδέποτε παρέβην προσταγήν σου, καὶ ὅμως οὐδέποτέ μοι ἔδωκας ἔριφον διὰ νὰ εὐφρανθῶ μετὰ τῶν φίλων μου, τώρα δέ, ὅτε ἦλθεν ὁ κατασωτεύσας τὸν πλοῦτόν σου υἱός σου, ἔσφαξας χάριν αὐτοῦ τὸν μόσχον τὸν σιτευτόν.» Ὁ δὲ πατὴρ εἶπεν εἰς αὐτὸν «Σὺ, τέκνον, εἶσαι πάντοτε μετ' ἐμοῦ καὶ ὅλα τὰ ὑπάρχοντά μου ἰδικά σου εἶναι, ἔπρεπε δὲ νὰ εὐφρανθῇς καὶ σὺ καὶ νὰ χαρῇς, ἐπειδὴ ὁ ἀδελφός σου ἦτο νεκρὸς καὶ ἀνέζησε, καὶ ἀπολωλὼς καὶ εὑρέθη.

Παρατηρήσεις.

Ἡ ἀπομάκρυνσις τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τοῦ Θεοῦ τὸν φέρει εἰς ἁμαρτίας, καὶ αἱ ἁμαρτίαι εἰς δυστυχήματα μέγιστα.

Εὐτυχὴς εἶναι ἐκεῖνος ὅστις, συνερχόμενος εἰς ἑαυτόν, ἐνθυμεῖται τὸ πλούσιον ἔλεος καὶ τὴν εὐσπλαχνίαν τοῦ Θεοῦ, καὶ ἀποφασίζει νὰ ἐπιστρέψῃ δι εἰλικρινοῦς μετανοίας πρὸς αὐτόν.

Ὁ Θεὸς δέχεται πάντα ἐγκαρδίως μετανοοῦντα καὶ προσπίπτοντα εἰς τὸ ἔλεος αὐτοῦ. Καθὼς δὲ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἀλλαχοῦ «Μεγάλη γίνεται χαρὰ εἰς τὸν οὐρανὸν, ὅταν εἷς ἁμαρτωλὸς μετανοῇ», οὐδέποτε ὁ Θεὸς ἀποβάλλει τὸν ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν, ἀλλὰ μάλιστα εὐμενῶς τὸν δέχεται.

§ 23. Ὁ πλούσιος καὶ ὁ πτωχὸς Λάζαρος.

(Λουκ. ΙΣΤ.)

Καὶ ἄλλην διδακτικὴν παραβολὴν εἶπεν ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς, τὴν ἑξῆς. Ἦτό ποτε ἄνθρωπός τις πλούσιος, καὶ ἐνεδύετο πορφύραν καὶ βύσσον, καὶ ἔζη καθ' ἡμέραν λαμπρῶς. Ἦτο δὲ καὶ πτωχός τις ὀνομαζόμενος Λάζαρος, ὁ ὁποῖος ἔκειτο ἔμπροσθεν τῆς θύρας τοῦ πλουσίου καταπληγωμένος, καὶ ἐπεθύμει νὰ χορτασθῇ μὲ τὰς ψίχας, αἱ ὁποῖαι ἔπιπτον ἐκ τῆς τραπέζης τοῦ πλουσίου· οἱ δὲ κύνες ἤρχοντο καὶ ἔλειχον τὰς πληγάς του. Συνέβη δὲ νὰ ἀποθάνῃ ὁ πτωχὸς καὶ τὸν ἔφεραν οἱ ἄγγελοι εἰς τοὺς κόλπους τοῦ Ἀβραάμ· ἀπέθανε δὲ καὶ ὁ πλούσιος, καὶ ἐτάφη. Καὶ ἐν τῷ ᾅδῃ εὑρισκόμενος ὁ πλούσιος εἰς τὰ βάσανα, ἀτενίσας εἶδε τὸν Ἀβραὰμ ἀπὸ μακρὰν, καὶ τὸν Λάζαρον εἰς τοὺς κόλπους του, καὶ κράζας εἶπε, Πάτερ Ἀβραάμ! ἐλέησόν με, καὶ πέμψον τὸν Λάζαρον, νὰ βρέξῃ τὸ ἄκρον τοῦ δακτύλου του εἰς τὸ ὕδωρ καὶ νὰ δροσίσῃ τὴν γλῶσσάν μου, διότι καταβασανίζομαι μέσα εἰς ταύτην τὴν φλόγα Ὁ δὲ Ἀβραὰμ εἶπεν εἰς αὐτὸν, Τέκνον, ἐνθυμοῦ·

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὅτι σὺ μὲν ἀπέλαβες τὰ ἀγαθά σου ἐν τῇ ζωῇ σου, ὁ δὲ Λάζαρος τὰ κακά, καὶ τώρα αὐτὸς μὲν εὐφραίνεται, σὺ δὲ βασανίζεσαι· ἔτι δὲ μεταξὺ ἡμῶν καὶ ὑμῶν εἶναι μέγα χάσμα, καὶ δὲν ἐμποροῦσιν οἱ θέλοντες νὰ περάσωσιν ἀπ' ἐδῶ εἰς ὑμᾶς, οὐδὲ ἀπὸ μέρους ὑμῶν εἰς ἡμᾶς. Τότε εἶπεν ὁ πλούσιος, Παρακαλῶ σε λοιπόν, ὦ πάτερ, νὰ στείλῃς τὸν Λάζαρον εἰς τὸν οἶκον τοῦ πατρός μου, διότι ἔχω καὶ ἄλλους πέντε ἀδελφούς, νὰ εἴπῃ εἰς αὐτοὺς ταῦτα, διὰ νὰ μὴ ἔλθωσι καὶ ἐκεῖνοι εἰς τοῦτον τὸν τόπον τῆς βασάνου. Καὶ ὁ Ἀβραὰμ εἶπεν, Ἔχουσι τὸν Μωϋσῆν καὶ τοὺς προφήτας καὶ ἂς ἀκούσωσιν αὐτούς. Ὁ δὲ πλούσιος εἶπεν, Οὐχί, πάτερ Ἀβραὰμ, ἀλλ' ἐάν τις ἐκ νεκρῶν πορευθῇ εἰς αὐτοὺς, θὰ μετανοήσωσιν. Ὁ δὲ Ἀβραὰμ εἶπεν, Ἐὰν δὲν ἀκούωσι τὸν Μωϋσῆν καὶ τοὺς προφήτας, δὲν θὰ πιστεύσωσι μηδ' ἐάν τις ἐκ τῶν νεκρῶν ἀναστηθῇ.

Παρατηρήσεις.

Διδασκόμεθα ἐκ τῶν ἀνωτέρω, ὅτι εἰς τὸν ᾅδην δὲν γίνεται μετάνοια. Ἔχοντες δὲ τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, δι' οὗ δυνάμεθα νὰ φωτισθῶμεν εἰς τὰ τῆς σωτηρίας ἡμῶν, δὲν δυνάμεθα εἰς τὴν ἄλλην ζωὴν νὰ προτείνωμεν ἀπολογίας. Ἂν μὴ φυλάττωμεν τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, οὐδὲν ἄλλο δύναται νὰ μᾶς ὠφελήσῃ. Ἐκ τοῦ μαθήματος τούτου διδασκόμεθα καὶ τὴν ἐπίκλησιν τῶν ἁγίων εἰς βοήθειάν μας, καὶ τὴν ὑπὲρ ἡμῶν μεσιτείαν των πρὸς τὸν Κύριον τῆς δόξης, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου ἵστανται.

§ 26. Ἴασις δέκα λεπρῶν. (Λουκ. ΙΖ).

Ἐρχόμενος ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱερουσαλὴμ καὶ διαπορευόμενος διὰ μέσου τῆς Σαμαρείας καὶ τῆς Γαλιλαίας, ἐν ᾧ εἰσήρχετο εἴς τινα κώμην, ἀπήντησαν αὐτὸν δέκα λεπροὶ ἄνδρες, οἵτινες ἐστάθησαν μακρόθεν φωνάζοντες, «Ἰησοῦ ἐπιστάτα, ἐλέησον ἡμᾶς». Ἰδὼν αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς τοὺς εἶπεν, «Ὑπάγετε καὶ ἐπιδείξατε τὸν ἑαυτόν σας εἰς τοὺς ἱερεῖς». Ἐν ᾧ δὲ ἐπορεύοντο εἰς τοὺς ἱερεῖς, ἐκαθαρίσθησαν. Εἷς δὲ ἐξ αὐτῶν, ἰδὼν ὅτι ἰάθη, ἐπέστρεψε δοξάζων μεγαλοφώνως τὸν Θεόν, καὶ ἔπεσε κατὰ πρόσωπον παρὰ τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ εὐχαριστῶν αὐτόν· ἦτο δὲ ὁ ἐπιστρέψας οὗτος Σαμαρείτης. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἰδὼν αὐτὸν οὕτως εὐγνωμονοῦντα εἶπε, «Δὲν ἐκαθαρίσθησαν καὶ οἱ δέκα; ποῦ εἶναι λοιπὸν οἱ ἐννέα; δὲν εὑρέθησαν νὰ ἐπιστρέψωσι καὶ νὰ δοξάσωσι τὸν Θεόν, παρὰ αὐτὸς ὁ ἀλλογενής;» Εἶπε δὲ εἰς αὐτὸν ὁ Ἰησοῦς, «Ἀναστὰς πορεύου· ἡ πίστις σου σὲ ἔσωσε».

Παρατηρήσεις.

Ἐκ τῆς ἱστορίας τῶν δέκα λεπρῶν διδασκόμεθα α· νὰ ἐπιζητῶμεν παρὰ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τοῦ Κυρίου νὰ καθαρίζῃ ἡμᾶς ἐκ τῆς σαπρᾶς καὶ λεπρώδους ἀσθενείας τῆς ἁμαρτίας, καὶ, κατὰ τὸ παράδειγμα τοῦ Σαμαρείτου, νὰ δοξάζωμεν τὸν Θεὸν θεραπευόμενοι.

β'. Νὰ ἤμεθα εὐγνώμονες εἰς τοὺς εὐεργετοῦντας ἡμᾶς.

γ'. Ὅτι πολλάκις ἄνθρωποι, νομιζόμενοι ἁμαρτωλοί, φέρονται ἀρεστότερον εἰς τὸν Κύριον ἢ οἱ νομιζόμενοι εὐσεβεῖς καὶ πιστοί.

Σημ. Ὁ Ἰησοῦς παρέπεμψε τοὺς λεπρους εἰς τοὺς ἱερεῖς. Οὗτοι δὲ πιστεύσαντες, ἀπῆλθον εἰς εὕρεσιν τῶν ἱερέων, καὶ μεταξὺ πορευόμενοι ἰάσθησαν.

Ὤφειλον δὲ νὰ δείξωσιν ἑαυτοὺς καθαροὺς εἰς τοὺς ἱερεῖς, διότι κατὰ τὸν νόμον τοῦ Μωϋσέως, δὲν ἐπετρέπετο ἄλλως εἰς αὐτοὺς μήτε θυσίαν νὰ προσφέρωσιν εἰς τὸ ἱερὸν, μήτε μὲ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους ν' ἀναμιχθῶσιν ἄνευ ἀδείας τῶν ἱερέων, διδομένης μετὰ τὴν ἴασιν.

Ὅπως οἱ λεπροὶ ἀποκλείονται τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας, οὕτω καὶ οἱ ἁμαρτωλοί, μένοντες ἐν ταῖς ἁμαρτίαις αὐτῶν, εἶναι ἀποκεκλεισμένοι τῆς ἐν οὐρανῷ κοινωνίας τῶν καθαρῶν καὶ ἁγίων.

§ 27. Παραβολὴ περὶ τοῦ τελώνου καὶ τοῦ φαρισαίου. (Λουκ. ΙΗ.) Εὐλογία τῶν μικρῶν παιδίων. (Ματ. ΙΘ. Μαρκ Ι. Λουκ. ΙΗ.)

Ἐπειδή τινες, πεπεισμένοι εἰς ἑαυτοὺς, ὅτι εἶναι δίκαιοι, καταφρονοῦσι τοὺς ἄλλους, ὁ Ἰησοῦς εἶπε διὰ τοὺς τοιούτους τὴν παραβολὴν ταύτην. Ἄνθρωποι δύο ἀνέβησαν εἰς τὸ ἱερὸν νὰ προσευχηθῶσιν, ὁ εἷς ἦτο φαρισαῖος, ὁ δὲ ἄλλος τελώνης. Καὶ ὁ μὲν φαρισαῖος σταθεὶς προσηύχετο καθ' ἑαυτὸν, λέγων ταῦτα, Θεέ μου, σὲ εὐχαριστῶ, ὅτι δὲν εἶμαι καὶ ἐγὼ καθὼς εἶναι οἱ λοιποὶ ἄνθρωποι, ἄδικοι, ἅρπαγες, μοιχοί, ἢ καὶ ὡς οὗτος ὁ τελώνης· νηστεύω δὶς τῆς ἑβδομάδος καὶ δίδω τὸ δέκατον ἐξ ὅλων, ὅσα ἀποκτῶ. Ὁ δὲ τελώνης ἐξ ἐναντίας ἐστάθη μακρόθεν, καὶ δὲν ἤθελεν οὐδὲ τοὺς ὀφθαλμούς του νὰ ὑψώσῃ πρὸς τὸν οὐρανὸν, ἀλλὰ ἐκτύπα τὸ στῆθός του καὶ ἔλεγε, Θεέ μου! ἐλέησόν με τὸν ἁμαρτωλόν. Ἀφ' οὗ ἐτελείωσε ταύτην τὴν παραβολὴν ὁ Ἰησοῦς εἶπε, Σᾶς λέγω, ὅτι οὗτος ὁ τελώνης κατέβη εἰς τὸν οἶκόν του μᾶλλον δεδικαιωμένος παρὰ ἐκεῖνον τὸν φαρισαῖον· διότι πᾶς ὁ ὑψῶν ἑαυτὸν ταπεινωθήσεται, καὶ ὁ ταπεινῶν ἑαυτὸν ὑψωθήσεται.

Προσέφερον δέ τινες εἰς τὸν Ἰησοῦν μικρὰ παιδία διὰ νὰ τὰ εὐλογήσῃ, οἱ δὲ μαθηταί του ὠνείδισαν τοὺς φέροντας. Τοῦτο ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἀγανακτήσας εἶπε πρὸς αὐτοὺς, Ἄφετε τὰ παιδία νὰ ἔρχωνται πρός με καὶ μὴ τὰ ἐμποδίζετε, διότι τῶν τοιούτων εἶναι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν· βεβαίως σᾶς λέγω, ὅτι ὅστις δὲν δεχθῇ τὴν βασι-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λείαν τοῦ Θεοῦ ὡς παιδίον, δὲν θὰ εἰσέλθῃ εἰς αὐτήν. Καὶ ἔπειτα τὰ ἐνηγκαλίσθη καὶ τὰ ηὐλόγησε, βαλὼν τὴν χεῖρά του ἐπ' αὐτά.

Παρατηρήσεις.

Ἡ ὑπερηφάνεια καὶ ἡ ὑπεροψία καταστρέφει ὅσας καὶ ἂν ἔχωμεν ἀρετάς. Δύναταί τις νὰ τηρῇ τὰ τοῦ νόμου· ἂν ὅμως δὲν ἔχῃ ἀληθινὴν εὐσέβειαν καὶ ἁγιασμὸν εἰς τὴν καρδίαν του οὐδὲν κατορθώνει. Ἡ ταπεινόφροσύνη, ἡ συναίσθησις τῆς ἀναξιότητος, ἡ εἰλικρινὴς μετάνοια ποιεῖ τὸν ἄνθρωπον εὐπρόσδεκτον εἰς τὸν Θεὸν, τὸν βλέποντα εἰς τὰ αἰσθήματα τῆς καρδίας, καὶ οὐχὶ εἰς τοὺς λόγους καὶ τὰς ἐπιδείξεις.

Χρέος τῶν γονέων εἶναι διὰ παντὸς μέσου νὰ φέρωσι τὰ τέκνα αὐτῶν πρὸς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν, καὶ νὰ ἐπικαλῶνται ὑπὲρ αὐτῶν τὴν εὐλογίαν του. Τοιούτων παιδίων εὐσεβῶν εἶν ι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν, ὡς καὶ παντὸς χριστιανοῦ, ὅστις ἔχει τὴν ἀθωότητα καὶ πίστιν τῶν μικρῶν παιδίων.

§ 28. Ὁ πλούσιος νεανίσκος. (Ματθ. ΙΘ. Μάρκ. Ι. Λουκ. ΙΗ.)

Ἀπήντησε καθ' ὁδὸν τὸν Ἰησοῦν νεανίσκος πλούσιος, ὅστις ἔδραμε πρὸς αὐτὸν, καὶ γονατίσας ἔμπροσθέν του, εἶπε, Διδάσκαλε ἀγαθὲ, τί ποιήσω ἵνα ζωὴν αἰώνιον κληρονομήσω ; Καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀπεκρίθη, Τί με λέγεις ἀγαθόν ; οὐδεὶς εἶναι ἀγαθὸς, εἰμὴ εἷς, ὁ Θεός. Ἐὰν δὲ θέλῃς νὰ εἰσέλθῃς εἰς τὴν ζωὴν, τήρησον τὰς ἐντολάς. Καὶ ὁ νεανίσκος εἶπεν εἰς αὐτὸν, Ποίας ; ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίθη, Ταύτας, οὐ μοιχεύσεις οὐ φονεύσεις, οὐ κλέψεις, οὐ ψευδομαρτυρήσεις, τίμα τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου, καὶ ἀγαπήσεις τὸν πλησίον σου ὡς σεαυτόν. Ὁ δὲ νεανίσκος, εἶπε, Πάντα ταῦτα ἐφύλαξα ἐκ νεότητός μου, τί ἄλλο μοι λείπει ; Καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν εἰς αὐτὸν, Ἐὰν θέλῃς νὰ γείνῃς τέλειος, ὕπαγε, πώλησον τὰ ὑπάρχοντά σου καὶ δός τα εἰς τοὺς πτωχοὺς, καὶ τοιουτοτρόπως θὰ ἔχῃς θησαυρὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς, ἔπειτα δὲ ἐλθὲ καὶ ἀκολούθει μοι. Ἀφοῦ ἤκουσε τοῦτον τὸν λόγον ὁ νεανίσκος, ἔγεινε κατηφὴς καὶ ἀνεχώρησε λυπούμενος, ἐπειδὴ ἦτο πλούσιος καὶ εἶχε πολλὰ κτήματα. Τότε ὁ Ἰησοῦς εἶπε, Τῇ ἀληθείᾳ σᾶς λέγω, ὅτι εἶναι πολὺ δύσκολον νὰ εἰσέλθῃ πλούσιος εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν· εὐκολώτερον εἶναι νὰ διέλθῃ κάμηλος διὰ τῆς τρύπας τῆς βελόνης, παρὰ νὰ εἰσέλθῃ πλούσιος εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ Θεοῦ. Οἱ δὲ μαθηταὶ ἐξεπλήττοντο διὰ ταῦτα καὶ ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους, Καὶ τίς δύναται νὰ σωθῇ ; Καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπε, Τὰ ἀδύνατα παρὰ ἀνθρώποις εἶναι δυνατὰ παρὰ τῷ Θεῷ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Παρατηρήσεις.

Ὁ θέλων νὰ σωθῇ δὲν ἔχει νὰ ἐπινοήσῃ τί νὰ πράξῃ· εἶναι ὡρισμένον τοῦτο —νὰ τηρῇ τὰς ἐντολὰς πιστεύων εἰς τὸν Ἰησοῦν Χριστόν.

Τὰ πλούτη εἶναι εὐλογία, ἂν γίνεται καλὴ χρῆσις αὐτῶν· ἄλλως εἶναι ἐπικίνδυνα καὶ ἐξολοθρευτικὰ τῆς ψυχῆς.

§ 29. Ὁ Ζακχαῖος. (Λουκ. ΙΘ.)

Εἰς τὴν πόλιν Ἰεριχὼ ἦτό τις ἄνθρωπος πλούσιος καὶ ἀρχιτελώνης, ὀνομαζόμενος Ζακχαῖος. Οὗτος ἐζήτει νὰ ἴδῃ τὸν Ἰησοῦν, δὲν ἠμπόρει ὅμως ἐξ αἰτίας τοῦ πλήθους, διότι ἦτο μικρὸς κατὰ τὸ ἀνάστημα τοῦ σώματος. Ὅθεν ἔτρεξε καὶ ἀνέβη εἰς μίαν συκομωρέαν, διὰ νὰ ἠμπορέσῃ νὰ τὸν ἴδῃ, ἐπειδὴ ἔμελλε νὰ περάσῃ ἐκεῖθεν ὁ Ἰησοῦς. Ἀφ' οὗ δὲ ἔφθασεν ὁ Ἰησοῦς εἰς ἐκεῖνον τὸν τόπον, εἶδε τὸν Ζακχαῖον, καὶ τῷ εἶπε, Ζακχαῖε! κατάβα ταχέως, ἐπειδὴ σήμερον πρέπει νὰ μείνω εἰς τὸν οἶκόν σου. Ὁ δὲ Ζακχαῖος κατέβη εὐθὺς καὶ τὸν ἐδέχθη μετὰ χαρᾶς. Καὶ ὅσοι εἶδον τὸν Ἰησοῦν ἐγόγγυζον λέγοντες, Ἦλθε νὰ μείνῃ εἰς τὸν οἶκον ἀνδρὸς ἁμαρτωλοῦ. Ὁ δὲ Ζακχαῖος σταθεὶς εἶπεν, Ἰδοὺ, κύριε, δίδω τὸ ἥμισυ τῶν ὑπαρχόντων μου εἰς τοὺς πτωχούς, καὶ, ἂν τινα ἠδίκησά τι, τὸ ἀποδίδω τετραπλοῦν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπε, Σήμερον σωτηρία εἰς τὸν οἶκον τοῦτον ἔγεινε, καθότι καὶ αὐτὸς υἱὸς Ἀβραὰμ εἶναι, καὶ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἦλθε νὰ ζητήσῃ καὶ νὰ σώσῃ τὸ ἀπολωλός.

Παρατηρήσεις.

Ὁ Κύριος ἡμῶν παρέχει εἰς τὸν αἰτοῦντα ὀλίγον πολλὰς τὰς εὐλογίας αὐτοῦ· οὕτω διότι ἐπεθύμησε νὰ ἴδῃ μόνον αὐτὸν ὁ Ζακχαῖος, ἠξίωσε νὰ ἔλθῃ εἰς τὸν οἶκόν του καὶ νὰ συμφάγῃ μετ' αὐτοῦ, καὶ νὰ σώσῃ τὸν οἶκον αὐτοῦ.

Ἡ μετάνοια τοῦ Ζακχαίου, εἰλικρινὴς καὶ πραγματικὴ οὖσα, ἐπροκάλεσε τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ καὶ τοῦ οἴκου του. Καὶ πλούσιοι λοιπὸν καὶ τελώνης δύνανται νὰ σωθῶσιν, ὑποδεχόμενοι ἐν πίστει καὶ πνεύματι τὸν Κύριον ἡμῶν εἰς τὰς οἰκίας αὐτῶν, καὶ εἰλικρινῶς μετανοοῦντες καὶ ἀποδίδοντες τὰ ἀδίκως ἡρπαγμένα.

§ 30. Ἀνάστασις τοῦ Λαζάρου. (Ἰω. ΙΑ.)

Ἦτο εἰς τὴν Βηθανίαν ἀσθενής τις ὀνόματι Λάζαρος, ὅστις εἶχε δύο ἀδελφὰς, τῶν ὁποίων ἡ μὲν μία ὠνομάζετο Μαρία, ἡ δὲ ἄλλη, Μάρθα. Ταῦτα δὲ τὰ τρία ἀδέλφια ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς. Ἀφ' οὗ δὲ ἠσθένησεν ὁ Λάζαρος, αἱ ἀδελφαί του ἐμήνυσαν τοῦτο τὸ γεγονὸς εἰς τὸν Ἰησοῦν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν, Αὕτη ἡ ἀσθένεια οὐκ ἔστι πρὸς θάνατον,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀλλ' ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ, ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς αὐτοῦ δι' αὐτῆς. Καὶ τότε μὲν δὲν ὑπῆγεν, ἀλλ' ἔμεινε δύο ἡμέρας. Μετὰ δὲ ταῦτα εἶπε πρὸς τοὺς μαθητάς του, Λάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν ἐκοιμήθη, ἀλλὰ ὑπάγω νὰ ἐξυπνίσω αὐτόν· οἱ δὲ μαθηταί του ἀπεκρίθησαν, Κύριε, ἂν ἐκοιμήθη, θὰ σωθῇ. Τότε ὁ Ἰησοῦς τοὺς εἶπεν· Ὁ Λάζαρος ἀπέθανεν· ἂς ὑπάγωμεν πρὸς αὐτόν. Ἦλθε λοιπὸν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν Βηθανίαν, καὶ εὗρε τὸν Λάζαρον ἐκ τεσσάρων ἤδη ἡμερῶν κείμενον εἰς τὸν τάφον. Ἐρχομένου δὲ τοῦ Ἰησοῦ, ἡ μὲν Μάρθα ἦλθεν εἰς ὑπάντησίν του, ἡ δὲ Μαρία ἐκάθητο εἰς τὸν οἶκον. Ἰδοῦσα δὲ τὸν Ἰησοῦν ἡ Μάρθα εἶπε, Κύριε, ἂν ἦσο ἐδῶ, δὲν θὰ ἀπέθνησκεν ὁ ἀδελφός μου· ἀλλὰ καὶ τώρα ἠξεύρω, ὅτι ὅσα ζητήσῃς παρὰ Θεοῦ σοὶ τὰ δίδει. Ἀπῆλθε καὶ ἐκάλεσε καὶ τὴν ἀδελφήν της τὴν Μαρίαν, ἥτις ἐλθοῦσα ἔπεσεν εἰς τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ, τὰ αὐτὰ λέγουσα. Ὁ δὲ Ἰησοῦς, ἰδὼν καὶ αὐτὴν καὶ τοὺς ἄλλους κλαίοντας, ἐλυπήθη ἐν τῷ ψυχῇ του καὶ συγκινηθεὶς εἶπε, Καὶ ποῦ τὸν ἐβάλετε; Καὶ ἐκεῖνοι ἀπεκρίθησαν, Κύριε, ἔρχου καὶ ἴδε· καὶ ὁ Ἰησοῦς ἐδάκρυσεν. Ἐλθὼν δὲ εἰς τὸν τάφον, ἐπρόσταξε νὰ ἀνοίξωσιν αὐτὸν, σηκώσαντες τὸν λίθον· καὶ τότε πρῶτον μὲν ἐπεκαλέσθη τὸν οὐράνιόν του πατέρα, ἔπειτα δὲ ἐκραύξε μεγάλῃ τῇ φωνῇ, Λάζαρε δεῦρο ἔξω· καὶ ὁ Λάζαρος ἐξῆλθε τοῦ τάφου. Τοῦτο ἰδόντες πολλοὶ τῶν Ἰουδαίων ἐπίστευσαν εἰς τὸν Ἰησοῦν· τινὲς ὅμως ἐξ αὐτῶν ὑπῆγαν εἰς τοὺς φαρισαίους, καὶ ἀνήγγειλαν ὅσα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, οὗτοι δὲ ἐσύναξαν συνέδριον καὶ ἀπεράσισαν νὰ συλλάβωσι τὸν Ἰησοῦν διὰ νὰ τὸν φονεύσωσι· καὶ ἐπειδὴ ἤκουσαν ὅτι πολὺς ὄχλος συρρέει νὰ ἴδῃ τὸν Λάζαρον ἀναστάντα ἐκ νεκρῶν, ἀπεράσισαν νὰ φονεύσωσι καὶ τὸν Λάζαρον.

Παρατηρήσεις.

Εὐδαίμονες εἶναι αἱ οἰκογένειαι εἰς τὰς ὁποίας ἐπικρατεῖ ἡ τοῦ Θεοῦ ἀγάπη, τὴν ὁποίαν κερδαίνει τις διὰ τῆς πίστεως καὶ τῶν ἀγαθοεργιῶν.

Δὲν ἐξαιροῦνται τῶν ἀσθενειῶν καὶ τοῦ θανάτου καὶ αὐτοὶ οἱ παρὰ τοῦ Κυρίου ἀγαπώμενοι, ἀλλ' ἡ ἐλπὶς αὐτῶν γίνεται εἰς αὐτοὺς λίαν παρήγορος. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς δὲν ἦλθεν εἰς τὸν κόσμον νὰ φυλάξῃ τὸν ἄνθρωπον ἀπὸ τοιούτων θλίψεων, ἀλλ' ἵνα σώσῃ αὐτὸν ἀπὸ τῶν νόσων τῆς ψυχῆς καὶ τῆς μελλούσης ὀργῆς.

Ἡ ἀνάστασις τοῦ Λαζάρου δεικνύει, ὅτι ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι κύριος τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου, αὐτὸς εἶναι ἡ ζωὴ καὶ ἡ ἀνάστασις. Ὅπως δὲ ὁ Λάζαρος, οὕτω πάντες τὴν ἐσχάτην ἡμέραν θ' ἀκούσωμεν τῆς φωνῆς τοῦ Χριστοῦ· «Ἔρχεται ὥρα, ἐν ᾗ πάντες οἱ ἐν τοῖς μνημείοις ἀκούσονται τῆς φωνῆς αὐτοῦ, καὶ οἱ ἀκούσοντες ζήσονται, καὶ ἐκπορεύσονται οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες εἰς ἀνάστασιν ζωῆς, οἱ δὲ τὰ φαῦλα πράξαντες εἰς ἀνάστασιν κρίσεως». (Ἰω. Ε. 28, 29)

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

§ 31. Περὶ τῶν δύο λεπτῶν τῆς χήρας. (Μαρκ. ΙΒ. Λουκ. ΚΑ.) Παραβολὴ τῶν δέκα παρθένων. (Ματθ. ΚΕ.)

Καθήμενος ὁ Ἰησοῦς ἀπέναντι τοῦ εἰς τὸν ναὸν Γαζοφυλακίου, εἰς τὸ ὁποῖον οἱ βουλόμενοι ἔβαλλον δῶρα, ἔβλεπεν ὅτι οἱ πολὺ πλούσιοι ἔβαλλον πολλά. Ἐν τούτοις εἶδε καὶ μίαν χήραν πτωχὴν, ἡ ὁποία ἔβαλεν ἐκεῖ δύο λεπτά. Τότε ὁ Ἰησοῦς εἶπε πρὸς τοὺς μαθητάς του, Τῇ ἀληθείᾳ, ἡ χήρα αὕτη ἔβαλεν εἰς τὸ γαζοφυλάκιον περισσότερον πάντων τῶν ἄλλων· ἐπειδὴ πάντες μὲν οἱ ἄλλοι ἔβαλον ἐκ τοῦ περισσεύματός των εἰς τὰ δῶρα τοῦ Θεοῦ, αὕτη δὲ ἐκ τοῦ ὑστερήματός της ἔβαλεν ὅ,τι καὶ ἂν εἶχε.

Θέλων ὁ Ἰησοῦς νὰ διδάξῃ τοὺς ἀνθρώπους νὰ ὦσι πάντοτε προητοιμασμένοι διὰ τὴν μέλλουσαν ζωὴν εἶπε πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὴν ἑξῆς παραβολήν. Θὰ ὁμοιωθῇ ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν μὲ δέκα παρθένους, αἱ ὁποῖαι λαβοῦσαι τὰς λαμπάδας των ἐξῆλθον πρὸς ἀπάντησιν τοῦ νυμφίου. Ἐκ τούτων δὲ αἱ μὲν πέντε ἦσαν μωραὶ, αἱ δὲ πέντε φρόνιμοι· καὶ αἱ μὲν μωραὶ ἔλαβον τὰς λαμπάδας, δὲν ἔλαβον ὅμως μεθ' ἑαυτῶν καὶ ἔλαιον, ὡς αἱ φρόνιμοι. Ἐπειδὴ δὲ ἐβράδυνεν ὁ νυμφίος, ἐνύσταξαν πᾶσαι, καὶ ἐκοιμῶντο. Μετὰ δὲ ταῦτα, περὶ τὸ μεσονύκτιον, ἠκούσθη φωνὴ, Ἰδοὺ ἔρχεται ὁ νυμφίος, ἐξέλθετε εἰς ὑπάντησιν αὐτοῦ! Τότε ἐσηκώθησαν ὅλαι αἱ παρθένοι, καὶ ἡτοίμασαν τὰς λαμπάδας των, καὶ αἱ μὲν μωραὶ εἶπον πρὸς τὰς φρονίμους, Δότε ἡμῖν ἐκ τοῦ ἐλαίου σας, διότι αἱ λαμπάδες ἡμῶν σβέννυνται· αἱ δὲ φρόνιμοι ἀπεκρίθησαν, Μήπως τὸ ἔλαιον δὲν ἀρκέσῃ καὶ διὰ ἡμᾶς καὶ διὰ σᾶς, ὑπάγετε μᾶλλον εἰς τοὺς πωλοῦντας καὶ ἀγοράσατε δι' αὐτάς. Καὶ αὐταὶ μὲν ἀπῆλθον ν' ἀγοράσωσιν· ἐν τῷ μεταξὺ δὲ ἦλθεν ὁ νυμφίος, καὶ αἱ μὲν ἕτοιμοι παρθένοι εἰσῆλθον μετ' αὐτοῦ εἰς τοὺς γάμους καὶ ἐκλείσθη ἡ θύρα· αἱ δὲ λοιπαὶ ἦλθον μετὰ ταῦτα, καὶ ἔλεγον, Κύριε, Κύριε, ἄνοιξον ἡμῖν· ὁ δὲ νυμφίος εἶπε, Δὲν σᾶς γνωρίζω. Προσέχετε λοιπὸν πάντες, διότι δὲν ἠξεύρετε οὔτε τὴν ἡμέραν οὔτε τὴν ὥραν, καθ' ἣν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἔρχεται.

Παρατηρήσεις.

Ὁ Θεὸς πάντοτε παρατηρεῖ καὶ ἐκτιμᾷ τὰς ὑπὲρ τῶν πτωχῶν καὶ τῶν ἐχόντων χρείαν τῆς βοηθείας ἡμῶν συνδρομάς. Βέβαια δὲ αἱ ἐκ τοῦ ὑστερήματος διδόμεναι ἔχουσι πλείονα ἀξίαν παρ' αὐτῷ.

Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι ὁ νυμφίος τῆς Ἐκκλησίας, καὶ γάμος ἡ κοινωνία τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν. Ἕκαστος δὲ πρέπει νὰ παρασκευάζηται δι' αὐ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὴν ἐν ὅτῳ ζῇ. Ὁ ὕπνος τῶν παρθένων εἶναι ὁ θάνατος. Ἐπειδὴ δὲ οὐδεὶς γνωρίζει οὔτε τὴν ἡμέραν, οὔτε τὴν ὥραν τῆς τελευτῆς του, οἱ ἀπαρασκεύαστοι ἀποθνήσκοντες ἀποκλείονται τῆς οὐρανίου βασιλείας. Καὶ ἀλλαχοῦ (Λουκ. ΙΒ. 36) εἶπεν ὁ Κύριος, «ἔστωσαν ὑμῶν αἱ ὀσφύες περιεζωσμέναι καὶ οἱ λύχνοι καιόμενοι».

Ἡ θύρα τοῦ ἐλέους θὰ κλεισθῇ, καὶ οἱ ἐργάται τῆς ἀνομίας θὰ μένωσιν ἔξω. Ἡ ἡμέρα τῆς χάριτος ἔχει τὰ ὅριά της, καὶ εἰς τοὺς μὴ ὠφελουμένους ἐξ αὐτῆς δὲν μένει ἄλλο εἰμὴ, κατὰ τὸν Ἀπόστολον, «ὁ ζόφος τοῦ σκότους εἰς τὸν αἰῶνα». (Ἰούδ. στιχ. 13).

§ 32 Παραβολὴ τῶν ταλάντων. (Ματθ. ΚΕ.)

Ἄνθρωπός τις ἀποδημῶν ἐκάλεσε τοὺς δούλους του, καὶ παρέδωκεν εἰς αὐτοὺς τὰ κεφάλαιά του· καὶ εἰς ἄλλον μὲν ἔδωκε πέντε τάλαντα, εἰς ἄλλον δὲ δύο, καὶ εἰς ἄλλον ἕν, κατὰ τὴν ἱκανότητα ἑκάστου· εἶπε δὲ εἰς αὐτοὺς νὰ τὰ ἐμπορευθῶσιν ἕως οὗ νὰ ἐπιστρέψῃ. Καὶ ὁ μὲν λαβὼν τὰ πέντε τάλαντα, ὁμοίως δὲ καὶ ὁ λαβὼν τὰ δύο, ἐδιπλασίασαν αὐτά, ὁ λαβὼν δὲ τὸ ἓν τάλαντον τὸ ἔθαψεν εἰς τὴν γῆν. Ἀφοῦ δὲ ἐπέστρεψεν ὁ κύριος, ἐπρόσταξε νὰ κράξωσι τοὺς δούλους ἐκείνους διὰ νὰ ἴδῃ πόσα ἐκέρδησεν ἕκαστος αὐτῶν διὰ τῆς ἐπιμελείας του. Καὶ πρῶτον μὲν ἦλθεν ὁ λαβὼν τὰ πέντε τάλαντα φέρων καὶ ἄλλα πέντε εἰς κέρδος. Ὁ δὲ κύριος εἶπε πρὸς αὐτὸν, Εὖ δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ! ἐπὶ ὀλίγα ἔγεινες πιστὸς, ἐπὶ πολλῶν θά σε καταστήσω, εἴσελθε εἰς τὴν χαρὰν τοῦ κυρίου σου. Ἔπειτα δὲ ἦλθεν ὁ τὰ δύο τάλαντα λαβών, καὶ ἔφερεν ἄλλα δύο εἰς κέρδος. Καὶ ὁ κύριος εἶπεν, Εὖ δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ! ἐπὶ ὀλίγα ἔγεινες πιστός, ἐπὶ πολλῶν θά σε καταστήσω, γενοῦ μέτοχος τῆς χαρᾶς τοῦ κυρίου σου. Τελευταῖον δὲ ἦλθε καὶ ὁ λαβὼν τὸ ἓν τάλαντον, καὶ εἶπε πρὸς αὐτὸν, Κύριε, ἰδοὺ ἔχεις πάλιν τὸ ἓν τάλαντόν σου. Ἐγὼ ἠξεύρων ὅτι εἶσαι ἄνθρωπος σκληρὸς, θερίζων ὅπου δὲν ἔσπειρας, καὶ συνάγων ὅθεν δὲν διεσκόρπισας, ἔκρυψα τὸ τάλαντόν σου εἰς τὴν γῆν, καὶ ἰδοὺ ἔχεις τὸ ἰδικόν σου. Ὁ δὲ κύριος εἶπε πρὸς αὐτὸν, Δοῦλε πονηρὲ καὶ ὀκνηρέ! ἐκ τοῦ ἰδίου σου στόματος σὲ καταδικάζω· ἀφοῦ ἤξευρες ὅτι εἶμαι σκληρὸς ἄνθρωπος, καὶ θερίζω ὅπου δὲν ἔσπειρα, καὶ συνάγω, ὅπου δὲν διεσκόρπισα, ἔπρεπε νὰ βάλῃς τὸ ἀργύριόν μου εἰς τοὺς τραπεζίτας καὶ ἐγὼ ἐρχόμενος θὰ τὸ ἐλάμβανα παρ' αὐτῶν μετὰ τόκου. Καὶ εὐθὺς ἐπρόσταξε τοὺς περιεστῶτας, λέγων, Λάβετε ἀπ' αὐτοῦ τὸ τάλαντον, καὶ δότε αὐτὸ εἰς τὸν ἔχοντα τὰ δέκα τάλαντα· ἐπειδὴ εἰς πάντα ἔχοντα δοθήσεται, καὶ περισσευθήσεται, ἀπὸ δὲ τοῦ μὴ ἔχοντος, καὶ ὃ ἔχει ἀρ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

θήσεται ἀπ' αὐτοῦ· καὶ τὸν ἀχρεῖον δοῦλον ἐκβάλετε ἔξω, καὶ ῥίψατε εἰς τὸ σκότος τὸ ἐξώτερον, ὅπου θὰ ἦναι ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

Παρατηρήσεις.

Οἱ ὑπηρέται τοῦ Κυρίου δὲν εἶναι πάντες μὲ ἴσα προτερήματα πεπροικισμένοι. Ἕκαστος δὲ ὀφείλει νὰ χρησιμοποιῇ τὴν ἱκανότητά του καὶ νὰ ἐπαυξάνῃ αὐτὴν εἰς τιμὴν καὶ δόξαν τοῦ Θεοῦ. Ἕκαστος δὲ θὰ κριθῇ ἀναλόγως τῆς τοιαύτης βελτιώσεως αὐτοῦ. Πάντες οἱ ἁμαρτωλοὶ νομίζουσι βαρέα τὰ προστάγματα τοῦ Κυρίου καὶ ἑπομένως σκληρὸν αὐτὸν δεσπότην, ἀπαιτοῦντα ὅσα δὲν πρέπει. Θὰ κριθῶσιν οἱ τοιοῦτοι ἄνθρωποι ὄχι μόνον διότι δὲν ἔπραξαν κακὸν, ὅσοι δηλαδὴ δὲν ἔπραξαν τοῦτο, ἀλλὰ καὶ διότι ἠμέλησαν νὰ πράξωσι τὸ ἀγαθόν. Ἡ Ἁγία Γραφὴ λέγει «Ἔκκλινον ἀπὸ κακοῦ καὶ ποίησον ἀγαθόν.»

Οἱ καταστρέφοντες διὰ καταχρήσεων τὰς παρὰ Θεοῦ δεδομένας εὐγενεῖς τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ πνεύματος δυνάμεις καὶ οὔτε αὐτοὺς οὕτως ὠφελοῦντες ἠθικῶς, οὔτε τοὺς ἄλλους, θὰ κατακριθῶσι καὶ θὰ παραδοθῶσιν εἰς τὸ πῦρ τὸ ἐξώτερον, ὅπου θὰ ἦναι ὁ κλαυθμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων.

§ 33. Ἐσχάτη ἡμέρα τῆς κρίσεως. (Ματθ. ΚΕ.)

Τὴν τελευταίαν ἡμέραν τῆς κρίσεως περιέγραψεν ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, ὡς ἑξῆς· «Ὅταν ἔλθῃ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ἐν τῇ δόξῃ αὐτοῦ, καὶ ὅλοι οἱ ἄγγελοι μετ' αὐτοῦ, τότε θὰ καθίσῃ ἐπὶ τοῦ θρόνου τῆς δόξης του καὶ θὰ συναθροισθῶσιν ἔμπροσθέν του πάντα τὰ ἔθνη, καὶ θὰ τοὺς χωρίσῃ ἀπ' ἀλλήλων, καθὼς ὁ ποιμὴν τὰ πρόβατα ἀπὸ τὰ ἐρίφια, καὶ θὰ βάλῃ τὰ μὲν πρόβατα πρὸς τὰ δεξιά του, τὰ δ' ἐρίφια πρὸς τὰ ἀριστερά του· τότε θὰ εἰπῇ ὁ βασιλεὺς εἰς ἐκείνους, οἵτινες εἶναι ἐκ δεξιῶν, «Δεῦτε οἱ εὐλογημένοι τοῦ πατρός μου, κληρονομήσατε τὴν ἡτοιμασμένην ὑμῖν βασιλείαν ἀπὸ καταβολῆς κόσμου! διότι ἐπείνασα, καί μοι ἐδώκατε νὰ φάγω· ἐδίψησα, καὶ ἐδώκατέ μοι νὰ πίω· ξένος ἤμην, καί με ἐδέχθητε εἰς τὸν οἶκόν σας· γυμνὸς ἤμην, καί με ἐνεδύσατε, ἠσθένησα καὶ με ἐπεσκέφθητε· ἐν φυλακῇ ἤμην, καὶ ἤλθετε πρός με. Ἐκεῖνοι δὲ θὰ εἴπωσι πρὸς αὐτὸν, Κύριε, πότε σε εἴδομεν πεινῶντα καί σε ἐθρέψαμεν; ἢ διψῶντα καί σε ἐποτίσαμεν; πότε σε εἴδομεν ξένον καί σε ἐδέχθημεν; ἢ γυμνὸν καί σε ἐνεδύσαμεν; πότε σε εἴδαμεν ἀσθενῆ, ἢ ἐν φυλακῇ καὶ ἤλθομεν πρός σε; Καὶ ὁ βασιλεὺς θὰ ἀποκριθῇ, Τῇ ἀληθείᾳ σᾶς λέγω ὅτι, ὅσα ἐπράξατε εἰς ἕνα ἐκ τούτων τῶν ἀδελφῶν μου τῶν ἐλαχίστων, εἰς ἐμὲ τὰ ἐπράξατε. Ἔπειτα δὲ θὰ εἰπῇ καὶ εἰς ἐκείνους, οἵτινες εἶναι ἐξ ἀριστερῶν, Πορεύεσθε ἀπ' ἐμοῦ οἱ κατηραμένοι εἰς τὸ πῦρ τὸ αἰώνιον, τὸ ἡτοιμασμένον

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῷ διαβόλῳ καὶ τοῖς ἀγγέλοις αὐτοῦ· διότι ἐπείνασα, καὶ δέν μοι ἐδώκατε νὰ φάγω· ἐδίψησα, καὶ δέν με ἐποτίσατε· ξένος ἤμην, καὶ δέν με ἐδέχθητε εἰς τὸν οἶκόν σας· γυμνὸς ἤμην, καὶ δέν με ἐνεδύσατε· ἀσθενὴς ἤμην καὶ ἐν φυλακῇ, καὶ δέν με ἐπεσκέφθητε. Αὐτοὶ δὲ θὰ ἀποκριθῶσι, Κύριε, πότε σε εἴδαμεν πεινῶντα, ἢ διψῶντα, ἢ γυμνόν, ἢ ἀσθενῆ, ἢ ἐν φυλακῇ, καὶ δέν σε ὑπηρετήσαμεν; Καὶ ὁ βασιλεὺς θὰ ἀποκριθῇ· Ὅσα δὲν ἐπράξατε εἰς ἕνα τῶν ἀδελφῶν μου τούτων τῶν ἐλαχίστων, δέν τα ἐπράξατε οὐδὲ εἰς ἐμέ. Καὶ οὗτος, οὗτοι μὲν οἱ ἐξ ἀριστερῶν θὰ ὑπάγωσιν εἰς τὴν αἰώνιον κόλασιν, οἱ δὲ δίκαιοι, εἰς τὴν αἰώνιον ζωήν.»

Παρατηρήσεις.

Μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἀνωτέρω καθαρᾶς καὶ ἁπλῆς περιγραφῆς τῆς τρομερᾶς ἡμέρας τῆς κρίσεως, ἕκαστος βεβαίως ἐξετάζων ἑαυτὸν ἐννοεῖ μετὰ ποίων θὰ συγκαταριθμηθῇ. Αἱ πράξεις του δύνανται νὰ τὸν ὁδηγήσωσιν εἰς τὴν ἀπάντησιν ἡ διαγωγή του πρὸς ἐκείνους, τοὺς ὁποίους ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς ὀνομάζει ἀδελφούς του. Ἡ παραβολὴ τῶν πράξεών του πρὸς τὰς θείας παραγγελίας θὰ τοῦ ὑποδείξῃ ποία εἶναι ἡ θέσις του.

Ἕκαστος ἡμῶν βλέπων πτωχοὺς ἐστερημένους, πάσχοντας, βλέπει τοὺς ἀδελφοὺς τοῦ Κυρίου, καὶ πρὸς Κύριον ποιεῖ ὅ τι ἂν πρὸς αὐτοὺς πράττῃ.

§ 34. Εἴσοδος τοῦ Ἰησοῦ εἰς Ἱερουσαλήμ.

(Ματ. ΚΑ. Μαρκ. ΙΑ. Λουκ. ΙΘ. Ἰω. ΙΒ.)

Ὅτε ἐπλησίασεν ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱερουσαλήμ, ἀπέστειλε δύο μαθητάς του, εἰπὼν εἰς αὐτούς, Ὑπάγετε εἰς τὴν κώμην τὴν ἀπέναντι ὑμῶν, καὶ εὐθὺς θὰ εὕρητε ἐκεῖ μίαν ὄνον δεμένην, καὶ ἕνα πῶλον μετ' αὐτῆς· λύσατέ τα καὶ φέρετέ τα ἐδῶ· ἂν δέ σας εἴπῃ τίς τι, εἴπατε εἰς αὐτόν, ὁ Κύριος τὰ χρειάζεται, καὶ εὐθὺς θὰ τ' ἀφήσῃ. Ἐπορεύθησαν οἱ μαθηταί, καὶ ἔπραξαν κατὰ τὴν προσταγὴν τοῦ Ἰησοῦ, ἔφεραν τὴν ὄνον καὶ τὸν πῶλον, καὶ ἔβαλαν ἐπάνω αὐτῶν τὰ ἐνδύματά των, καὶ τὸν Ἰησοῦν ἐπάνω εἰς τὸν πῶλον. Πορευομένου δὲ οὕτω τοῦ Ἰησοῦ, πολλοὶ ἐκ τοῦ πλήθους τῶν συνοδοιπόρων ἔστρωναν τὰ ἐνδύματά των εἰς τὴν ὁδόν, δι' ἧς διέβαινεν ὁ Ἰησοῦς· ἄλλοι δὲ ἔκοπτον κλαδία ἀπὸ τῶν δένδρων καὶ ἔστρωναν αὐτὰ εἰς τὴν ὁδόν. Τὸ δὲ προπορευόμενον καὶ ἐπακολουθοῦν πλῆθος ἔκραζε λέγον, Ὡσαννὰ τῷ υἱῷ Δαβίδ· εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι Κυρίου. Ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψίστοις! Τινὲς δὲ τῶν φαρισαίων ἔλεγον εἰς τὸν Ἰησοῦν, Διδάσκαλε, ἐπιτίμησον τοὺς μαθητάς σου. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν, Ἐὰν οὗτοι σιωπήσωσιν, οἱ λίθοι θὰ φωνάξωσιν. Εἰσελθόντος τοῦ Ἰησοῦ εἰς Ἱεροσόλυμα, ἐσείσθη

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὅλη ἡ πόλις καὶ ἔλεγε, Τίς εἶναι οὗτος; Τὸ δὲ πλῆθος ἔκραζεν, Οὗτος εἶναι ὁ Ἰησοῦς ὁ προφήτης, ὁ ἀπὸ Ναζαρὲτ τῆς Γαλιλαίας. Ἀφ' οὗ δὲ ἐμβῆκεν ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερὸν, οἱ παῖδες ἔκραζον, Ὡσαννὰ τῷ υἱῷ Δαβίδ! Οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς πειραχθέντες, εἶπον πρὸς τὸν Ἰησοῦν, Ἀκούεις τί λέγουσιν; Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίθη, Ναί· ἀλλ' οὐδέποτε ἀνέγνωτε, ὅτι ἐκ στόματος νηπίων καὶ θηλαζόντων κατηρτίσω αἶνον; (Ψαλμ. Η, 2.) Ἐδίωξε δὲ ἐκ τοῦ ἱεροῦ τοὺς πωλοῦντας εἰς αὐτὸ καὶ ἀγοράζοντας, λέγων, Εἶναι γεγραμμένον, ὁ οἶκός μου εἶναι οἶκος προσευχῆς, καὶ σεῖς ἐποιήσατε αὐτὸν σπήλαιον λῃστῶν (Ἰεζ. Ζ. 11.)

Παρατηρήσεις.

Ἀνωτέρω εἴδομεν ὅτι τὸν Ἰησοῦν ἐρχόμενον ἐτίμησαν οἱ συνοδοιπόροι καὶ ὀπαδοὶ στρώνοντες τὰ φορέματα αὐτῶν εἰς τὴν ὁδὸν, καὶ κλάδους δένδρων. Ἡμεῖς ἀντὶ τούτων, δυνάμεθα νὰ περιποιηθῶμεν τὸν Ἰησοῦν ποιοῦντες τὸ θέλημα αὐτοῦ καὶ ἀποδεικνύοντες οὕτω τὴν δόξαν τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς πίστεως καὶ σωτηρίας ἡμῶν.

Τὴν εἴσοδον ταύτην ἑορτάζει ἡ ἁγία ἡμῶν Ἐκκλησία τῇ Κυριακῇ τῶν Βαΐων.

Ὅπως οἱ δύο ἀπόστολοι ὑπήκουσαν εἰς τὴν παραγγελίαν τοῦ Κυρίου καὶ ἔφεραν τὴν ὄνον καὶ τὸν πῶλον, καὶ ὁ ἰδιοκτήτης αὐτῶν τὰ παρεχώρησεν, οὕτως ὀφείλομεν καὶ ἡμεῖς νὰ ὑπακούωμεν εἰς τὴν φωνὴν τῆς Ἐκκλησίας, καὶ προθύμως νὰ παραχωρῶμεν ὅ,τι πρὸς δόξαν τοῦ Κυρίου ἡμῶν συντελῇ.

Ὅλοι εἴμεθα τέκνα τοῦ Θεοῦ, καὶ ὀφείλομεν νὰ ὑμνῶμεν τὸν Σωτῆρα, οὐχὶ δὲ μόνον μὲ τὰ χείλη, ἀλλ' ἀπὸ καρδίας καὶ μετὰ πίστεως, ὅπως τὰ παιδία ἔψαλαν «Ὡσαννὰ τῷ υἱῷ Δαβίδ.» Διὰ νὰ γείνῃ δὲ ἡ καρδία ἡμῶν ὄντως ναὸς Θεοῦ, πρέπει νὰ καθαρίζωμεν αὐτὴν ἀπὸ πάσης κακίας καὶ κοσμικῆς ἐπηρείας.

§ 35. Ὁ μυστικὸς δεῖπνος. (Ματθ. ΚΣΤ'. Μάρκ. ΙΔ. Λουκ. ΚΒ. Ἰω. ΙΓ. καὶ Α. Κορινθ. ΙΑ.)

Ὅτε ἐπλησίασεν ἡ ἑορτὴ τῶν ἀζύμων, ἡ λεγομένη Πάσχα, καὶ ἔπρεπε νὰ γείνῃ ἡ θυσία τοῦ Πάσχα, ἀπέστειλεν ὁ Ἰησοῦς τὸν Πέτρον καὶ Ἰωάννην διὰ νὰ ἑτοιμάσωσι τὰ τοῦ πάσχα. Καὶ ἀφ' οὗ ἦλθεν ἡ ὥρα, ἐκάθησε καὶ αὐτὸς καὶ οἱ δώδεκα Ἀπόστολοι μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐδείπνησε μετ' αὐτῶν τὸν τελευταῖον δεῖπνον ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. Τότε δὲ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτοὺς, Ἐπιθυμίᾳ ἐπεθύμησα νὰ φάγω τοῦτο τὸ πάσχα μεθ' ὑμῶν πρὸ τοῦ νὰ πάθω. Σᾶς λέγω δὲ ὅτι δὲν θὰ φάγω πλέον ἐξ αὐτοῦ, ἕως ὅτου πληρωθῇ ἐν τῇ βασιλείᾳ τοῦ Θεοῦ. Ἐγερθεὶς δὲ ἤρχισε νὰ πλύνῃ τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν του καὶ νὰ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τοὺς σπογγίζῃ. Τοῦτο δὲ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς εἰς ὑπόδειγμα καὶ διδασκαλίαν τῆς ταπεινοφροσύνης. Ἔπειτα καθήσας πάλιν εἰς τὴν τράπεζαν, ἔλαβεν ἄρτον καὶ εὐχαριστήσας ἔκοψεν αὐτὸν καὶ ἔδωκεν εἰς τοὺς μαθητάς του, καὶ εἶπε, Λάβετε, φάγετε· τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν διδόμενον, τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν. Ἔπειτα ἔλαβε καὶ τὸ ποτήριον, καὶ εὐχαριστήσας ἔδωκεν εἰς τοὺς μαθητάς του, εἰπών, Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες, τοῦτό ἐστι τὸ αἷμά μου, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν.

Παρατηρήσεις.

Διὰ τοῦ ἱεροῦ νιπτῆρος διδασκόμεθα τὴν ταπεινοφροσύνην. Ἂς αἰσθανθῶμεν βαθέως εἰς τὰς καρδίας ἡμῶν τὸ παράδειγμα τοῦ πάντων δεσπότου συγκαταβάντος ἵνα νίψῃ τοὺς πόδας τῶν ἑαυτοῦ μαθητῶν.

Ἐν τῷ μυστικῷ δείπνῳ συνεστάθη παρὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν τὸ πανάγιον τῆς Μεταλήψεως μυστήριον. Δι' αὐτοῦ, ὑπὸ τὸ εἶδος τοῦ ἡγιασμένου ἄρτου, καὶ ὑπὸ τὸ εἶδος τοῦ ἡγιασμένου οἴνου, μεταλαμβάνομεν αὐτοῦ τοῦ σώματος καὶ αἵματος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ εἰς ζωὴν αἰώνιον. Πρέπει δὲ νὰ πιστεύωμεν ὅτι μετουσιοῦται πραγματικῶς ὁ ἄρτος καὶ ὁ οἶνος, μετὰ τὸν ἁγιασμὸν παρὰ τοῦ λειτουργοῦ, εἰς αὐτὸ τὸ σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Πιστεύοντες ἀδιστάκτως εἰς τοῦτο, ἂς ἐννοήσωμεν πῶς πρέπει νὰ ἤμεθα παρεσκευασμένοι ὅταν προσερχώμεθα εἰς τὴν ἁγίαν κοινωνίαν. Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶπεν, «Ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τοῦ αἵματος ἐν ἐμοὶ μένει, κἀγὼ ἐν αὐτῷ.» Ὅστις ὅμως ἀναξίως μεταλαμβάνει αὐτῶν, ἁμαρτάνει μεγάλως καὶ κατάκρισιν ἔχει.

§ 36. Προδοσία τοῦ Ἰησοῦ παρὰ τοῦ Ἰούδα τοῦ Ἰσκαριώτου. (Ματθ. ΚΣΤ. ΚΖ. Μαρκ. ΙΔ. Λουκ. ΚΒ. Ἰω. Γ—ΙΙΙ.)

Εἷς ἐκ τῶν δώδεκα μαθητῶν τοῦ Ἰησοῦ, Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης, εἶχε προσυμφωνήσει μὲ τοὺς ἀρχιερεῖς νὰ δώσωσιν εἰς αὐτὸν τριάκοντα ἀργύρια, διὰ νὰ παραδώσῃ τὸν Ἰησοῦν εἰς τὰς χεῖράς των, χωρὶς νὰ τὸ καταλάβῃ ὁ λαός. Τὸν σκοπὸν τοῦτον τοῦ Ἰούδα γνωρίζων ὁ Ἰησοῦς, εἶπεν ἐν τῷ δείπνῳ, ἀφ' οὗ ἔνιψε τοὺς πόδας τῶν Ἀποστόλων, Βέβαια σᾶς λέγω, ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν θὰ μὲ παραδώσῃ. Ἀκούσαντες τοῦτο οἱ μαθηταί, ἔβλεπον πρὸς ἀλλήλους, ἀπορροῦντες διὰ ποῖον τὸ λέγει· καὶ ἐπειδὴ ὁ Ἰωάννης, τὸν ὁποῖον ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς, ἔκειτο εἰς τὸ πλευρόν του, ἔνευσε πρὸς αὐτὸν ὁ Πέτρος, διὰ νὰ ἐρωτήσῃ, ποῖος εἶναι ἐκεῖνος. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπε πρὸς τὸν Ἰωάννην, πεσόντα εἰς τὸ στῆθος του καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐρωτήσαντα μυστικῶς, Εἰς ὅποιον ἐγὼ βάψας εἰς τὸν ζωμὸν τὸ ψωμίον δώσω, ἐκεῖνος εἶναι, καὶ ἐμβάψας ψωμίον, τὸ ἔδωκεν εἰς τὸν Ἰούδαν τὸν Ἰσκαριώτην, λέγων συγχρόνως πρὸς αὐτὸν, «Ὅ,τι κάμεις, κάμε το τὸ ὀγλιγωρότερον», τὸ ὁποῖον ἀκούσαντές τινες ἐνόμισαν ὅτι τοῦ λέγει ν' ἀγοράσῃ τ' ἀναγκαῖα διὰ τὴν ἑορτὴν, ἐπειδὴ εἶχε τὰ κοινὰ χρήματα, ἢ νὰ δώσῃ τι εἰς τοὺς πτωχούς. Ὁ δὲ Ἰούδας, λαβὼν τὸ ψωμίον, εὐθὺς ἐξῆλθε.

Μετὰ τὸν δεῖπνον, ὅτε ἦτο ἤδη νύξ, ὁ Ἰησοῦς συνωμίλησεν ἱκανῶς μὲ τοὺς μαθητάς του· συμβουλεύσας δὲ καὶ παρηγορήσας αὐτοὺς καὶ εὐξάμενος ὑπὲρ αὐτῶν, ἐξῆλθε μετ' αὐτῶν πέραν τοῦ χειμάρρου τῶν Κέδρων, ὅπου ἦτο κῆπος. Ὁ Ἰούδας ἤξευρε τὸν τόπον τοῦτον, διότι πολλάκις ἤρχετο ἐκεῖ ὁ Ἰησοῦς μετὰ τῶν μαθητῶν του.

Ἀφ' οὗ ἦλθεν ἐκεῖ ὁ Ἰησοῦς, λέγει πρὸς τοὺς μαθητάς του, Καθήσατε ἐνταῦθα, ἕως ὅτου ὑπάγω νὰ προσευχηθῶ· ἔλαβε δὲ μεθ' ἑαυτοῦ τὸν Πέτρον καὶ Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην, καὶ παραμερίσας εἶπε πρὸς αὐτοὺς, Περίλυπος εἶναι ἡ ψυχή μου ἕως θανάτου, μείνατε ἐδῶ καὶ γρηγορεῖτε μετ' ἐμοῦ· καὶ παραμερήσας ὀλίγον ἔπεσεν ἐπὶ πρόσωπον, καὶ εἶπε, Πάτερ, εἰ δυνατὸν, ἂς παρέλθῃ ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο, πλὴν ἂς γείνῃ τὸ θέλημά σου, καὶ ὄχι τὸ ἰδικόν μου· τοῦτο δὲ εἶπεν ἐκ δευτέρου καὶ ἐκ τρίτου. Ἐφάνη δὲ ἄγγελος καὶ τὸν ἐνίσχυσεν. Ὁ Ἰησοῦς κατήντησεν εἰς μεγάλην ἀγωνίαν, ὥστε ὁ ἱδρὼς αὐτοῦ ἔγεινεν ὡς θρόμβοι αἵματος καὶ ἔπιπτον εἰς τὴν γῆν. Ἔπειτα δὲ ἐλθὼν εἰς τοὺς μαθητάς του εὗρεν αὐτοὺς κοιμωμένους, καὶ εἶπε πρὸς αὐτοὺς, Τί κοιμᾶσθε; γρηγορεῖτε καὶ προσεύχεσθε, διὰ νὰ μὴ πέσητε εἰς πειρασμόν. Καὶ ἐν ᾧ ἔλεγε ταῦτα, ἦλθεν ὁ Ἰούδας μὲ πολλοὺς στρατιώτας καὶ δούλους τῶν ἀρχιερέων, φέροντας μαχαίρας καὶ ξύλα καὶ λαμπάδας, καὶ ὁ Ἰούδας (ἐπειδὴ ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς σημεῖον, ὅτι ἐκεῖνος τὸν ὁποῖον ἤθελε φιλήσει εἶναι ὁ Ἰησοῦς), πλησιάσας πρὸς τὸν Ἰησοῦν, εἶπε, Χαῖρε διδάσκαλε, καὶ τὸν ἐφίλησεν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπε πρὸς αὐτὸν, Φίλε, διὰ τί ἦλθες; Ἰούδα μὲ φίλημα παραδίδεις τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; Οἱ δὲ στρατιῶται συνέλαβον αὐτόν. Ὁ δὲ Πέτρος εἵλκυσε τὴν μάχαιράν του καὶ ἔκοψε τὸ δεξιὸν ὠτίον τοῦ δούλου τοῦ ἀρχιερέως, ὀνομαζομένου Μάλχου· καὶ τὸ μὲν ὠτίον τοῦ Μάλχου ἐθεράπευσεν ὁ Ἰησοῦς, πρὸς δὲ τὸν Πέτρον εἶπε, Βάλε τὴν μάχαιράν σου εἰς τὴν θήκην, διότι, ὅστις σύρει μάχαιραν ἐναντίον ἄλλου, ὑπὸ μαχαίρας χάνεται.

Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Ἰούδας μετενόησε καὶ ἐπέστρεψεν ὀπίσω τὰ τριάκοντα ἀργύρια εἰς τοὺς ἀρχιερεῖς λέγων, Ἥμαρτον παραδοὺς αἷμα ἀθῷον· οἱ δὲ ἀρχιερεῖς ἀπεκρίθησαν, Τί πρὸς ἡμᾶς; σὺ ὄψει· ὁ Ἰούδας τότε ἀπελπισθεὶς ὑπῆγε καὶ ἐκρεμάσθη.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Παρατηρήσεις.

Τὸ φρικτὸν κακούργημα τοῦ Ἰούδα ἔστω εἰς ἡμᾶς πρὸς ἀπόδειξιν, ὅτι ἂν καὶ ὀνομαζόμεθα χριστιανοί, δηλαδὴ ὀπαδοὶ τοῦ Χριστοῦ, ἐξομοιούμεθα μὲ τὸν προδότην, ὅταν παραδιδώμεθα εἰς τὸν πειρασμὸν καὶ διὰ τῶν ἔργων ἡμῶν προδίδωμεν τρόπον τινὰ τὸν Χριστὸν, ἁμαρτάνοντες χάριν νομιζομένων ἡδονῶν, πολλάκις μικρῶν. Ὅπως εἰς τὸν Ἰούδαν, οὕτω καὶ εἰς πάντα μὴ ὡπλισμένον ὑπὸ τῆς πίστεως καὶ τῆς προσευχῆς ἐμβάλλει ὁ διάβολος πονηροὺς στοχασμούς. Ὁ Ἰούδας μεταμεληθεὶς ἐπέστρεψε τὸ ἀργύριον καὶ ἐκρεμάσθη (πλοῦτος ἀδίκως συναγόμενος ἐξεμεθήσεται. Ἰώβ. Κ. 15.) Ὅταν παρέλθῃ ἡ ἐκ τῆς ἁμαρτίας ἡδονὴ, ἡ συνείδησις μᾶς δεικνύει τὴν φρίκην αὐτῆς καὶ μᾶς φέρει εἰς ἀπελπισίαν.

Οἱ μὴ γρηγοροῦντες καὶ μὴ προσέχοντες εἰς τὴν διαγωγὴν αὐτῶν περιπίπτουσιν εἰς πειρασμόν. Ὁ διάβολος καιροφυλακτεῖ, καὶ ὅταν εὕρῃ τὸν ἄνθρωπον ῥαθυμοῦντα ἁρπάζει αὐτόν.

Τὸ παράδειγμα τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἂς διδάσκῃ ἡμᾶς, ὅτι πᾶσαν ἀποστολὴν ἁγίαν πρέπει νὰ ἐκπληρῶμεν, ὅσον δυσχερὴς καὶ φρικαλέα φαίνεται. Πρέπει νὰ λέγωμεν «Ὕψιστε Θεὲ, γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ἐνίσχυσον ἡμᾶς νὰ ὑπομείνωμεν διὰ σέ.»

§ 37. Ἄρνησις τοῦ Πέτρου. (Ματθ. ΚΣΤ. Μαρκ. ΙΔ. Λουκ. ΚΒ. Ἰω. ΙΔ.)

Μετὰ τὸ δεῖπνον εἶχεν εἴπει ὁ Ἰησοῦς εἰς τοὺς μαθητάς του πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ ταῦτα. Ἐν ταύτῃ τῇ νυκτὶ θὰ σκανδαλισθῆτε πάντες ἐν ἐμοί. Ὁ δὲ Πέτρος ἀπεκρίθη, Ἂν καὶ πάντες σκανδαλισθῶσιν ἐν σοὶ, ἐγὼ ὅμως δὲν θὰ σκανδαλισθῶ ποτε, ἕτοιμος εἶμαι νὰ ὑπάγω μετὰ σοῦ καὶ εἰς φυλακὴν καὶ εἰς θάνατον. Καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπε, Τῇ ἀληθείᾳ σοὶ λέγω, σήμερον κατ' αὐτὴν τὴν νύκτα, πρὶν φωνήσῃ ὁ ἀλέκτωρ δὶς, σὺ θὰ μὲ ἀρνηθῇς τρίς. Εἶτα ὑπεσχέθη εἰς τοὺς μαθητὰς ὅτι θὰ στείλῃ εἰς αὐτοὺς τὸ ἅγιον Πνεῦμα, τὸ ὁποῖον ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται. Ὅτε δὲ παρέδωκεν ὁ Ἰούδας τὸν Ἰησοῦν, οἱ μὲν ἄλλοι μαθηταὶ τὸν ἀφῆκαν καὶ ἔφυγαν, ὁ δὲ Πέτρος τὸν ἠκολούθει μακρόθεν ἕως εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ ἀρχιερέως, ὅπου οἱ δοῦλοι εἶχον ἀνθρακιὰν καὶ ἐθερμαίνοντο· πλησιάσας δὲ ἐκάθητο καὶ αὐτὸς μετ' αὐτῶν. Ἐκεῖ δ' ἐξητάζετο μήπως καὶ αὐτὸς εἶναι ἐκ τῶν μαθητῶν τοῦ Ἰησοῦ, ἀλλ' ὅμως αὐτὸς ἠρνήθη τρὶς τοῦτο, τὴν τελευταίαν μάλιστα φορὰν ἤρχισε νὰ καταρᾶται καὶ νὰ ὀμνύῃ, λέγων, Δὲν γνωρίζω τὸν ἄνθρωπον, τὸν ὁποῖον λέγετε. Καὶ ἐν ᾧ αὐτὸς ἔλεγε ταῦτα, ἐφώνησεν ὁ ἀλέκτωρ τὸ δεύτερον, καὶ ὁ Ἰησοῦν στραφεὶς, ἀτένισε πρὸς τὸν Πέτρον· ὁ δὲ Πέτρος ἐνθυμηθεὶς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὸν λόγον τοῦ Κυρίου, ὅστις τῷ εἶπε, πρὶν ἢ φωνήσῃ ὁ ἀλέκτωρ δὶς, σὺ θὰ μὲ ἀπαρνηθῇς τρὶς, ἐξῆλθεν ἔξω καὶ ἔκλαυσε πικρῶς.

Παρατηρήσεις.

Τοῦ Πέτρου ἡ διαγωγὴ δεικνύει τὴν ἀνθρωπίνην ἀδυναμίαν, καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν μᾶλλον εὐσεβῶν, ὅταν ἀφίνωνται εἰς τὰς ἰδίας των δυνάμεις.

Φαίνεται δὲ συγχρόνως καὶ ἡ δύναμις τῆς μετανοίας. Τοῦ Πέτρου ἡ μετάνοια ἐγένετο εὐπρόσδεκτος, διότι ἦτο εἰλικρινής. Τὰ πικρά του δάκρυα ἐξέπλυναν τὸ σφάλμα του. Ἡ ἀληθὴς μετάνοια τοιαύτη πρέπει νὰ ἦναι. Ὁ Πέτρος ἔκτοτε ἔμενε τῷ ὄντι πιστὸς εἰς τὸν Κύριον. Ἐκήρυξε τὸ εὐαγγέλιον τῆς σωτηρίας καὶ ἐθανατώθη διὰ τὴν εἰς τὸν Ἰησοῦν σταθερὰν πίστιν του.

Ἂς μάθωμεν, ὅτι μόνον διὰ τῆς θείας βοηθείας δύναται ν' ἀντισταθῇ ὁ ἄνθρωπος εἰς τὸν πειρασμόν. Ἂς ἐνθυμηθῶμεν τὸ τοῦ Ἀποστόλου «Ὁ νομίζων ὅτι στέκει, ἂς προσέξῃ μὴ πέσῃ.» (Α. Κορινθ. Ι, 12.)

§ 38. Ὁ Ἰησοῦς ἐνώπιον τῶν ἀρχιερέων. (Ματθ. ΚΣΤ. ΖΖ. Μαρκ. ΙΔ. Λουκ. ΚΒ. ΚΓ. Ἰωάν. ΙΗ. ΙΘ.)

Οἱ συλλαβόντες τὸν Ἰησοῦν τὸν ἔδησαν καὶ τὸν ἔφεραν πρῶτον εἰς τὸν Ἄνναν, ὅστις ἦτο πενθερὸς τοῦ Καϊάφα, ἀρχιερέως τοῦ ἔτους ἐκείνου. Ἠρώτησε δὲ αὐτὸν ὁ Ἄννας περὶ τῶν μαθητῶν του καὶ περὶ τῆς διδασκαλίας του· ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν, Ἐγὼ παρρησίᾳ ἐλάλησα εἰς τὸν κόσμον, ἐρώτησον τοὺς ἀκροατάς μου, διότι οὗτοι ἠξεύρουσι τί ἔλεγα εἰς αὐτούς. Ἀφ' οὗ δὲ εἶπε ταῦτα, εἷς τῶν ὑπηρετῶν τὸν ἐράπισεν, εἰπών, Οὕτως ἀποκρίνεσαι εἰς τὸν ἀρχιερέα. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίθη, Ἂν κακῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ· εἰ δὲ καλῶς, τί με δέρεις; Μετὰ δὲ ταῦτα ἀπέστειλεν ὁ Ἄννας τὸν Ἰησοῦν δεμένον εἰς τὸν Καϊάφαν, ὅπου συνήχθησαν ὅλοι οἱ ἄλλοι ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ· ἐζήτουν δὲ ψευδομαρτυρίαν κατὰ τοῦ Ἰησοῦ διὰ νὰ τὸν θανατώσωσι καὶ δὲν εὗρον, ἂν καὶ πολλοὶ ἦλθον ψευδομάρτυρες. Ὕστερον δὲ προσελθόντες δύο ψευδομάρτυρες νὰ μαρτυρήσωσι κατὰ τοῦ Ἰησοῦ εἶπον, Ἡμεῖς ἠκούσαμεν ὅτι εἶπεν, Ἐγὼ δύναμαι νὰ κρημνίσω τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ καὶ εἰς τρεῖς ἡμέρας νὰ τὸν οἰκοδομήσω πάλιν. Τότε ἐσηκώθη ὁ ἀρχιερεὺς καὶ εἶπεν εἰς τὸν Ἰησοῦν, Δὲν ἀποκρίνεσαι τίποτε εἰς ὅσα σοῦ καταμαρτυροῦσιν οὗτοι; ὁ δὲ Ἰησοῦς ἐσιώπα. Καὶ ὁ ἀρχιερεὺς εἶπεν, Ἐξορκίζω σε κατὰ τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος νὰ εἴπῃς εἰς ἡμᾶς, ἂν σὺ ἦσαι ὁ Χριστὸς, ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ· καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀπεκρίθη, Σὺ εἶπας· πλὴν σᾶς βεβαιῶ, ὅτι ἐντὸς ὀλίγου θὰ ἴδητε τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου καθήμενον ἐκ δεξιῶν τῆς δόξης τοῦ Θεοῦ,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ. Ταῦτα ἀκούσας ὁ ἀρχιερεὺς, ἔσχισε τὰ ἐνδύματά του καὶ εἶπεν, Ἐβλασφήμησε· τί ἔτι χρείαν ἔχομεν μαρτύρων; Καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους εἶπε, Τώρα ἠκούσατε τὴν βλασφημίαν, τί στοχάζεσθε; ἐκεῖνοι δὲ εἶπον, Ἔνοχος θανάτου εἶναι. Καὶ μετὰ τοῦτο οἱ κρατοῦντες αὐτὸν τοῦ ἔκαμαν μυρίους ἐμπαιγμούς, ἄλλοι μὲν τὸν ἔπτυον καὶ τὸν ἐράπιζον εἰς τὸ πρόσωπον, ἄλλοι δὲ ἐσκέπαζον τὸ πρόσωπόν του καὶ τὸν ἐκτύπων, λέγοντες, Προφήτευσον, Χριστὲ, τίς εἶναι ὁ παίσας σε;

Παρατηρήσεις.

Ὁ Ἰησοῦς ἦχθη ἤδη, κατὰ τὴν προφητείαν τοῦ Ἡσαΐου, ὡς πρόβατον ἐπὶ σφαγὴν, καὶ ὡς ὁ ἀμνὸς ἐναντίον τοῦ κείροντος ἄφωνος (ΝΓ.) Ὁ διὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν εἰς τὸ ἑκούσιον πάθος ἐλθὼν Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ ἐνώπιον τοῦ ἀρχιερέως ὡμολόγησε τὴν ἀλήθειαν ἐρωτηθείς, ἂν καὶ ἐγνώριζεν, ὅτι δι' αὐτῆς ἤθελε καταδικασθῆ εἰς θάνατον. Ὅταν νομίμως καλώμεθα, ὀφείλομεν νὰ λέγωμεν τὴν ἀλήθειαν, οὐδόλως τὰς συνεπείας αὐτῆς συλλογιζόμενοι.

Τὰ πάθη τοῦ Ἰησοῦ ἂς φέρωσιν ἡμᾶς εἰς συναίσθησιν, ὅτι ταῦτα ὑπέστη χάριν τῆς σωτηρίας ἡμῶν.

§ 39. Ὁ Ἰησοῦς ἐνώπιον τοῦ Πιλάτου. (Ἰω. ΙΗ. Λουκ. ΚΓ. Ματθ. ΚΖ. Μαρκ. ΙΕ.)

Ὅτε δὲ ἐξημέρωσεν, ἔφεραν τὸν Ἰησοῦν εἰς τὸ συνέδριον, ὅπου ἦσαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ πρεσβύτεροι τοῦ λαοῦ, καὶ τὸν ἠρώτησαν, Σὺ εἶσαι ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ; Καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀπεκρίθη, σεῖς λέγετε ὅτι ἐγώ εἰμι. Ἔπειτα εἶπον πάντες, τί ἔτι ἔχομεν χρείαν μαρτυρίας; διότι ἡμεῖς οἱ ἴδιοι ἠκούσαμεν ἀπὸ τοῦ στόματός του, καὶ εὐθὺς τὸ πλῆθος τὸν ἔφεραν εἰς τὸν Πιλάτον, τὸν Ῥωμαῖον ἡγεμόνα αὐτῶν. Ὁ δὲ Πιλάτος τοὺς ἠρώτησε, Τίνα κατηγορίαν ἔχετε κατὰ τοῦ ἀνθρώπου τούτου; Αὐτοὶ δὲ ἀπεκρίθησαν, Ἂν δὲν ἦτο οὗτος κακοποιὸς, βέβαια δὲν σοι τὸν παρεδίδομεν. Ὁ δὲ Πιλάτος εἶπε, Λάβετε σεῖς αὐτὸν καὶ κρίνατέ τον κατὰ τὸν νόμον σας· καὶ αὐτοὶ ἀπεκρίθησαν, Δὲν μας εἶναι συγκεχωρημένον νὰ καταδικάσωμεν εἰς θάνατον οὐδὲ ἕνα. Ἀφ' οὗ εἶπον αὐτὰ, ὁ Πιλάτος ἐμβῆκεν εἰς τὸ δικαστήριον, καὶ εἶπε πρὸς τὸν Ἰησοῦν, Σὺ εἶσαι ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; Καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀπεκρίθη, Ἀφ' ἑαυτοῦ σου λέγεις τοῦτο, ἢ ἄλλοι σοι εἶπον περὶ ἐμοῦ; Καὶ ὁ Πιλάτος εἶπε, Μήπως εἶμαι ἐγὼ Ἰουδαῖος; Τὸ ἔθνος σου καὶ οἱ ἀρχιερεῖς παρέδωκάν σε εἰς ἐμὲ, τί λοιπὸν ἔπραξας; Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν, Ἡ βασιλεία μου δὲν εἶναι ἐκ τοῦ κόσμου τούτου· ἐπειδὴ, ἂν ἦτο ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, οἱ ὑπηρέται μου ἤθελον πολεμήσει ὑπὲρ ἐμοῦ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Καὶ ὁ Πιλάτος εἶπε, Λοιπὸν εἶσαι βασιλεύς ; Καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀπεκρίθη, Σὺ λέγεις ὅτι εἶμαι βασιλεύς· ἐγὼ διὰ τοῦτο ἐγεννήθην καὶ ἦλθον εἰς τὸν κόσμον, διὰ νὰ μαρτυρήσω τὴν ἀλήθειαν, καὶ ὅστις εἶναι ἐκ τῆς ἀληθείας, ἐκεῖνος ὑπακούει εἰς τὴν φωνήν μου. Ὁ δὲ Πιλάτος εἶπε, Τί εἶναι ἀλήθεια ; Καὶ τοῦτο εἰπὼν, πάλιν ἐξῆλθε πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, καὶ εἶπεν, Ἐγὼ οὐδεμίαν αἰτίαν εὑρίσκω εἰς αὐτόν· οἱ δὲ Ἰουδαῖοι ἐπέμενον ἰσχυρότερα, λέγοντες, ὅτι διεγείρει τὸν λαὸν εἰς ἀποστασίαν, διδάσκων εἰς ὅλην τὴν Ἰουδαίαν, ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἕως τῆς Ἱερουσαλήμ. Ὁ δὲ Πιλάτος ἀκούσας Γαλιλαίαν, ἠρώτησεν ἂν ἦναι Γαλιλαῖος ὁ Ἰησοῦς, καὶ μαθὼν ὅτι ἦτο ἐκ τῆς ἐπικρατείας τοῦ Ἡρώδου, ὄντος τετράρχου τῆς Γαλιλαίας κλ, τὸν ἔστειλε πρὸς αὐτὸν, ὅστις διὰ τὰς ἑορτὰς ἦτο εἰς Ἱερουσαλήμ. Ὁ δὲ Ἡρώδης ἰδὼν αὐτὸν ἐχάρη· διότι ἀκούων πάντοτε πολλὰ περὶ αὐτοῦ, ἐπεθύμει νὰ τὸν ἴδῃ· ἐπρότεινε δὲ εἰς αὐτὸν πολλὰς ἐρωτήσεις, ἀλλ' ὁ Ἰησοῦς ἵστατο σιωπῶν, καὶ δὲν ἀπεκρίθη οὐδὲ ἕνα λόγον· οἱ δὲ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς ἵσταντο ἐκεῖ, καὶ τὸν κατηγόρουν σφοδρῶς. Καὶ ἐπειδὴ δὲν ἤθελε ν' ἀποκριθῇ, διὰ νὰ τὸν περιπαίξῃ ὁ Ἡρώδης, ἐπρόσταξε καὶ τὸν ἐνέδυσαν λαμπρὸν φόρεμα (ὡς βασιλέα τάχα τῶν Ἰουδαίων), καὶ οὕτω τὸν ἔστειλεν ὀπίσω εἰς τὸν Πιλάτον.

Παρατηρήσεις.

Ὁ Πιλάτος, ἂν καὶ ἐθνικὸς, ἐξήλεγξε διὰ τῆς παρατηρήσεώς του τὴν κακόβουλον διάθεσιν τῶν Ἰουδαίων. Πολλάκις συμβαίνει τὰς παρεκτροπὰς τῶν νομιζομένων πιστῶν εἰς τὸν Θεὸν νὰ ἐξελέγχῃ ἡ τῶν ἀπίστων καλλιτέρα ἐνίοτε διαγωγή. Ἀξιομίμητος εἶναι πάλιν ἡ παῤῥησία τοῦ Ἰησοῦ εἰς τὰς ἐρωτήσεις τοῦ Πιλάτου. Πόσον ἁμαρτάνομεν, ὅταν ἐρωτώμενοι ἢ ἐξεταζόμενοι συστελλώμεθα νὰ λέγωμεν τὴν ἀλήθειαν, διότι ἴσως συλλογιζόμεθα, ὅτι δύναται οὕτη ἢ ἡμᾶς μικρὸν νὰ βλάψῃ, ἢ τοὺς μισουμένους τυχὸν παρ' ἡμῶν νὰ ὠφελήσῃ.

§ 40. Καταδίκη τοῦ Ἰησοῦ. (Ματθ. ΚΖ. Λουκ. ΚΓ. Ἰω. ΙΗ. ΙΘ.)

Μετὰ δὲ ταῦτα προσκαλέσας ὁ Πιλάτος τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ τοὺς ἄρχοντας καὶ τὸν λαὸν εἶπεν, ὅτι δὲν εὑρίσκει νὰ ἔπραξεν ὁ Ἰησοῦς τι ἄξιον θανάτου· καὶ ἐπειδὴ συνείθιζεν ὁ ἡγεμὼν κατὰ τὴν ἑορτὴν ν' ἀπολύῃ ἕνα κατάδικον, ὅν τινα ἤθελεν ὁ λαὸς, καὶ τότε εἶχεν ἕνα κατάδικον, λῃστὴν διαβόητον, ὀνομαζόμενον Βαραββᾶν, εἶπε πρὸς αὐτοὺς, Τίνα θέλετε νὰ σᾶς ἀπολύσω, Βαραββᾶν ἢ Ἰησοῦν τὸν λεγόμενον Χριστόν ; Καὶ ὅλον τὸ πλῆθος ἔκραζεν, Αἶρε τοῦτον, ἀπόλυσον δὲ ἡμῖν τὸν Βαραββᾶν. Καὶ ὁ Πιλάτος τοὺς ἠρώτησε, τί νὰ κάμω λοιπὸν τὸν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἰησοῦν; Καὶ πάντες ἀπεκρίθησαν, Σταυρωθήτω. Ἐν τούτοις ἔστειλε καὶ ἡ γυνὴ τοῦ Πιλάτου πρὸς αὐτὸν, λέγουσα, Νὰ μὴ ἔχῃς νὰ κάμῃς μὲ τὸν δίκαιον τοῦτον, διότι πολλὰ ἔπαθον εἰς τὸ ὄνειρόν μου δι' αὐτόν· ὅθεν ὁ Πιλάτος εἶπεν εἰς τοὺς Ἰουδαίους περὶ τοῦ Ἰησοῦ, Καὶ τί κακὸν ἐποίησεν; Οἱ δὲ Ἰουδαῖοι ἐπέμενον μεγαλοφώνως κράζοντες, Σταυρωθήτω, σταυρωθήτω! Ὅθεν ἀναγκασθεὶς ὁ Πιλάτος τὸν μὲν Βαραββᾶν ἀπέλυσε, τὸν δὲ Ἰησοῦν ἐμαστίγωσεν· ἔπειτα ἤρχισαν νὰ τὸν περιπαίζωσιν οἱ στρατιῶται, καὶ τὸν ἐνέδυσαν κοκκίνην χλαμύδα καὶ τὸν ἐστεφάνωσαν μὲ στέφανον ἐξ ἀκανθῶν καὶ τῷ ἔδωκαν κάλαμον εἰς τὴν χεῖρα· ἔπειτα γονατίζοντες ἔμπροσθέν του, ἔλεγον περιπαίζοντές τον, Χαῖρε ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων! καὶ ἔπειτα ἔπτυον αὐτὸν εἰς τὸ πρόσωπον, τὸν ἐῤῥάπιζον καὶ ἥρπαζον τὸν κάλαμον ἀπὸ τὴν χεῖρά του καὶ ἔτυπτον αὐτὸν εἰς τὴν κεφαλήν. Ὁ δὲ Πιλάτος προστάξας τοὺς στρατιώτας νὰ τὸν ἀκολουθήσωσιν ὁμοῦ μὲ τὸν Ἰησοῦν, ἐξῆλθεν ἔξω καὶ εἶπεν, ὅτι δὲν εὑρίσκει οὐδὲν πταῖσμα εἰς αὐτόν. Ἀλλ' οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ὑπηρέται των ἐφώναξαν ὅλοι ὁμοῦ, Σταύρωσον! σταύρωσον αὐτόν! Καὶ ὁ Πιλάτος εἶπε, Λάβετε αὐτὸν σεῖς καὶ σταυρώσατέ τον, ἐπειδὴ ἐγὼ δὲν εὑρίσκω καμμίαν αἰτίαν εἰς αὐτόν· οἱ δὲ Ἰουδαῖοι ἀπεκρίθησαν, Ἡμεῖς νόμον ἔχομεν καὶ κατὰ τὸν νόμον ἡμῶν πρέπει ν' ἀποθάνῃ, διότι ἔκαμε τὸν ἑαυτόν του υἱὸν Θεοῦ. Ὁ δὲ Πιλάτος, ἀκούσας τοῦτο ἐφοβήθη, καὶ εἰσελθὼν εἶπε πρὸς τὸν Ἰησοῦν, Πόθεν εἶσαι σύ; Ὁ Ἰησοῦς δὲν ἀπεκρίθη, ὁ δὲ Πιλάτος τῷ εἶπε, Εἰς ἐμὲ δὲν λαλεῖς; Δὲν ἠξεύρεις ὅτι ἐξουσίαν ἔχω νὰ σὲ σταυρώσω καὶ ἐξουσίαν ἔχω νὰ σὲ ἀπολύσω; Καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπε, Δὲν εἶχές τινα ἐξουσίαν κατ' ἐμοῦ, ἂν μή σοι ἦτο δεδομένον ἄνωθεν. Καὶ ἐκ τούτου ὁ Πιλάτος ἐζήτει νὰ τὸν ἀπολύσῃ· ἀλλ' οἱ Ἰουδαῖοι ἔκραζον, λέγοντες, ἐὰν τοῦτον ἀπολύσῃς, δὲν εἶσαι φίλος τοῦ Καίσαρος· ἐπειδὴ ὅστις λέγει ἑαυτὸν βασιλέα, ἀντιφέρεται εἰς τὸν Καίσαρα. Ταῦτα ἀκούσας ὁ Πιλάτος ἐκάθησεν ἐπὶ τοῦ βήματος καὶ εἶπεν εἰς τοὺς Ἰουδαίους, Ἰδοὺ ὁ βασιλεύς σας. Αὐτοὶ δὲ ἐφώναζον, Ἆρον! Ἆρον! σταύρωσον αὐτόν· ὁ δὲ Πιλάτος εἶπε, τὸν βασιλέα σας νὰ σταυρώσω; οἱ δὲ ἀρχιερεῖς ἀπεκρίθησαν, δὲν ἔχομεν βασιλέα, εἰμὴ Καίσαρα. Τότε ὁ Πιλάτος βλέπων ὅτι οὐδὲν ὠφελεῖ, ἀλλὰ μᾶλλον θόρυβος γίνεται, λαβὼν ὕδωρ ἔνιψε τὰς χεῖράς του ἔμπροσθεν τοῦ ὄχλου, λέγων, Ἀθῷος εἶμαι ἀπὸ τοῦ αἵματος τοῦ δικαίου τούτου, ὑμεῖς ὄψεσθε. Καὶ ὅλος ὁ λαὸς, ὡς ἐξ ἑνὸς στόματος, ἀπεκρίθη, Τὸ αἷμά του ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα ἡμῶν! Καὶ τότε ὁ Πιλάτος παρέδωκε τὸν Ἰησοῦν εἰς αὐτοὺς διὰ νὰ σταυρωθῇ.

Παρατηρήσεις.

Οἱ Ἰουδαῖοι ἐπροτίμησαν ν' ἀπολυθῇ ὁ κακοῦργος Βαραββᾶς καὶ νὰ θανα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τωθῇ ὁ Ἰησοῦς Χριστός. Οὕτω πᾶς ἁμαρτωλὸς καὶ κακὸς ἄνθρωπος προτιμᾷ τὴν κακίαν παρὰ τὴν ἀρετήν. Ὁ Ἰησοῦς ὑπομείνας ἐμπαιγμοὺς καὶ κακώσεις μετὰ πραότητος καὶ ὑπομονῆς παρέχει εἰς ἡμᾶς παράδειγμα θεῖον. Ὁσάκις ἢ διὰ λόγου ἢ καὶ ἄλλως προσβαλλώμεθα, ἐνθυμούμενοι τὸν Ἰησοῦν, πρέπει νὰ μὴ ἐπιζητῶμεν ἐκδίκησιν, ἀλλὰ μάλιστα νὰ συγχωρῶμεν τοὺς βλάπτοντας ἡμᾶς.

Ἀπειληθεὶς ὁ Πιλάτος παρέδωκε τὸν Ἰησοῦν εἰς τὸ σταυρωθῆναι, νομίσας ὅτι ἔπραξεν ὅ,τι ἠδυνήθη διὰ νὰ τὸν ἀπολύσῃ καὶ θεωρήσας πλέον ἑαυτὸν ἀθῷον. Οὕτω πράττουσιν οἱ δειλοὶ, καὶ οἱ πράττοντες ἀδικίαν ἐπὶ τέλους, διὰ νὰ στερεῶνται εἰς τὴν ἐξουσίαν. Τὸ δίκαιον καὶ τὸ ὀρθὸν πρέπει νὰ πράττῃ ὁ ἄνθρωπος, χωρὶς νὰ φοβῆται ὅ,τι καὶ ἂν ἤθελε πάθῃ διὰ τοῦτο. Ὁ Πιλάτος διὰ τὴν φιλαρχίαν καὶ τὴν ἀδυναμίαν τοῦ χαρακτῆρός του ἦγεινε συνένοχος μὲ τοὺς Ἰουδαίους εἰς τὸν θάνατον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Οἱ Ἰουδαῖοι ἀνέλαβον ἐφ' ἑαυτοὺς καὶ τὰ τέκνα των τὸν ἄδικον θάνατον τοῦ Ἰησοῦ. Ἡ ἱστορία μᾶς διδάσκει, ὅτι μετ' οὐ πολλὰ ἔτη ἡ Ἱερουσαλὴμ καὶ ὁ ναὸς κατεστράφησαν· πλέον τοῦ ἑνὸς ἑκατομμυρίου Ἰουδαίων ἀπωλέσθησαν· χιλιάδες ἀπέθανον ἐκ πείνης καὶ ἄλλοι διὰ σφαγῆς· τὸ αἷμά των ἔρρεεν ὡς ποταμὸς εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς Ἱερουσαλήμ. Ἐσταυρώθησαν τοσοῦτοι, ὥστε, κατὰ τὸν ἱστορικὸν Ἰώσηπον, οὔτε τόπος ἦτο πλέον διὰ σταυροὺς, οὔτε σταυροὶ διὰ τοὺς Ἰουδαίους. Καὶ μέχρι δὲ τῆς σήμερον ἡμέρας διεσπαρμένοι πανταχοῦ τῆς γῆς πάσχουσιν. — Εἴθε νὰ προσέλθωσι δι' εἰλικρινοῦς μετανοίας καὶ πίστεως εἰς τὴν πίστιν ἐκείνου, τὸν ὁποῖον ἠδίκησαν οἱ προπάτορές των, καὶ εὐδοκήσῃ ὁ Κύριος νὰ παύσῃ οὕτως ἡ μαστίζουσα αὐτοὺς θεία ὀργή.

§ 41. Σταύρωσις τοῦ Ἰησοῦ.

(Μάρκ. ΙΕ. Ἰω. ΙΘ. Λουκ. ΚΓ. Ματθ. ΚΖ.)

Ἀφ' οὗ ἔλαβον οἱ στρατιῶται τὸν Ἰησοῦν, τὸν ἐξέδυσαν τὴν χλαμύδα καὶ τὸν ἐνέδυσαν τὰ ἱμάτιά του, καὶ ἐπιθέντες τὸν σταυρὸν εἰς τοὺς ὤμους τὸν ἔφεραν εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης· ἠκολούθει δὲ πλῆθος πολὺ, καὶ εὐσεβεῖς τινες γυναῖκες κλαίουσαι καὶ θρηνοῦσαι. Καθ' ὁδὸν δὲ εὗρον Σίμωνά τινα Κυρηναῖον, καὶ τὸν ἐβίασαν νὰ σηκώσῃ τὸν σταυρὸν τοῦ Ἰησοῦ. Ἀφ' οὗ δὲ ἔφθασαν εἰς τὸν τόπον τὸν ὀνομαζόμενον Ἑβραϊστὶ μὲν Γολγοθᾶν, Ἑλληνιστὶ δὲ Κρανίον, πρῶτον ἔδωκαν εἰς τὸν Ἰησοῦν νὰ πίῃ ὄξος μεμιγμένον μὲ χολὴν, ὁ δὲ Ἰησοῦς τὸ ἐγεύθη μὲν, δὲν ἠθέλησεν ὅμως νὰ τὸ πίῃ· ἔπειτα τὸν ἐσταύρωσαν, ἡμέραν παρασκευήν. Ἐσταύρωσαν δὲ καὶ δύο κακούργους παρ' αὐτῷ, τὸν μὲν ἕνα ἐκ δεξιῶν, τὸν δ' ἕτερον ἐξ ἀριστερῶν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς πάσχων ταῦτα, ἐδέετο λέγων· «Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς, οὐ γὰρ οἴδασι τί ποιοῦσιν.» Ἐπάνω δὲ εἰς τὸν σταυρὸν ἔθηκαν τὴν ἐπιγραφὴν, «Οὗτός

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐστιν Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος ὁ Βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων». Τῶν συσταυρωθέντων δὲ κακούργων ὁ μὲν εἷς ἐβλασφήμει, λέγων, Ἂν ἦσαι σὺ ὁ Χριστός, σῶσον σεαυτὸν καὶ ἡμᾶς. Ὁ δὲ ἕτερος ἐπέπληττε τοῦτον λέγων, Δὲν φοβεῖσαι τὸν Θεόν, ἐν ᾧ καὶ σὺ τὰ αὐτὰ ὑποφέρεις; καὶ ἡμεῖς μὲν πάσχομεν δικαίως, διότι ἀπολαμβάνομεν ἄξια τῶν ἔργων μας, οὗτος δὲ οὐδὲν κακὸν ἐποίησε· καὶ πρὸς τὸν Ἰησοῦν ἔλεγε, Μνήσθητί μου, Κύριε, ὅταν ἔλθῃς ἐν τῇ βασιλείᾳ σου. Ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπεκρίθη εἰς αὐτόν, Βεβαίως λέγω σοι, ὅτι σήμερον θὰ ἦσαι μετ' ἐμοῦ ἐν τῷ παραδείσῳ. Ἀφ' οὗ δὲ τὸν ἐσταύρωσαν οἱ στρατιῶται, ἐμοίρασαν τὰ φορέματά του μεταξύ των καὶ εἰς τὸν χιτῶνά του ἔβαλαν κλῆρον, καὶ οὕτως ἐπληρώθη ἡ περὶ τούτου προφητεία (Ψαλμ. ΚΑ. 18).

Παρατηρήσεις.

Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐκρεμάσθη ἐπὶ τοῦ σταυροῦ. Ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ἐσταυρώθη αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. Ὁ ἀνεξίκακος Κύριος παρεκάλεσεν ἐν μέσῳ τῶν πόνων καὶ τῶν ὀδυνῶν του τὸν ἑαυτοῦ πατέρα ὑπὲρ τῶν τυραννούντων καὶ ἐμπαιζόντων αὐτὸν καὶ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ· «Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς, οὐ γὰρ οἴδασι τί ποιοῦσιν.»

Ἡ μετάνοια τοῦ ληστοῦ δεικνύει εἰς ἡμᾶς τοὺς ἀγαθοὺς καὶ σωτηρίους καρποὺς αὐτῆς· ἃς λέγωμεν δὲ πάντες μετ' αὐτοῦ, Μνήσθητι ἡμῶν, Κύριε, ἐν τῇ αἰωνίᾳ βασιλείᾳ σου.

Εἴθε ἡ προσευχὴ τοῦ Κυρίου νὰ ἦναι καὶ δι' ἡμᾶς, οἵτινες δὲν γνωρίζομεν τί πράττομεν, ὁσημέραι ἁμαρτάνοντες καὶ μὴ ἐκτιμῶντες τὸν ὑπὲρ ἡμῶν τὰ φρικτὰ ταῦτα πάθη καὶ τὸν σκληρὸν αὐτὸν θάνατον ὑπομείναντα.

Ἡ κακία ἐτύφλωνε τοὺς Ἰουδαίους καὶ δὲν ἐγνώριζαν τί πράττουσι. Καὶ ἡμεῖς πολλάκις, τυφλωνόμενοι ὑπὸ τοῦ διαβόλου, παραγνωρίζομεν τὸν Κύριον καὶ τὸν ἅγιον αὐτοῦ λόγον, πράττοντες κακίας, αἱ ὁποῖαι ἐξισοῦνται μὲ τὰς τῶν βασανισάντων τὸν υἱὸν τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τοῦ σταυροῦ Ἰουδαίων.

§ 42. Τελευτὴ τοῦ Ἰησοῦ.

(Λουκ. ΚΓ. Ματθ. ΚΖ. Μάρκ. Ἰω. ΙΘ.)

Ἵσταντο παρὰ τῷ σταυρῷ τοῦ Ἰησοῦ ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ ἄλλαι γυναῖκες καὶ ὁ Ἰωάννης, τὸν ὁποῖον ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς· ἰδὼν δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν μητέρα του καὶ τὸν Ἰωάννην, πρὸς μὲν τὴν μητέρα του εἶπε, Γύναι, ἰδοὺ ὁ υἱός σου· πρὸς δὲ τὸν Ἰωάννην εἶπε, Ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου! Καὶ ἀπ' ἐκείνης τῆς ὥρας τὴν ἔλαβεν ὁ Ἰωάννης εἰς τὴν οἰκίαν του. Ὅτε δ' ἔγεινε μεσημβρία, μέγας σκότος ἐκάλυψεν ὅλην τὴν γῆν, ἐπικρατήσαν τρεῖς ὥρας. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐφώνησεν ὁ Ἰησοῦς, Θεέ μου

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Θεέ μου! διὰ τί με ἐγκατέλιπες! Μετ' ὀλίγον δὲ πάλιν εἶπε, Διψῶ· δραμὼν δέ τις τῶν ἐκεῖ ἱσταμένων καὶ γεμίσας σπόγγον ὄξους τὸν ἔβαλεν εἰς κάλαμον καὶ ἐπότιζεν αὐτόν. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπε, Τετέλεσται! Πάτερ, εἰς χεῖράς σου παραθήσομαι τὸ πνεῦμά μου, καὶ οὕτω κλίνας τὴν κεφαλὴν ἐξέπνευσε. Καὶ ἰδοὺ εὐθὺς ἐσχίσθη τὸ καταπέτασμα τοῦ ναοῦ εἰς δύο μέρη ἀπὸ ἄνωθεν ἕως κάτω, ἡ γῆ ἐσείσθη, αἱ πέτραι ἐσχίσθησαν καὶ τὰ μνημεῖα ἀνεῴχθησαν, καὶ πολλὰ σώματα τῶν κεκοιμημένων ἁγίων ἠγέρθησαν καὶ ἐνεφανίσθησαν εἰς πολλούς. Ταῦτα ἰδὼν ὁ ἑκατόνταρχος καὶ οἱ παρεστῶτες ἔλεγον, Ἀληθῶς Θεοῦ υἱὸς ἦτο οὗτος.

Ἡ ἡμέρα καθ' ἣν ἐσταυρώθη ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ δύο κακοῦργοι ἦτο παραμονὴ τοῦ σαββάτου τοῦ πάσχα, τὸ ὁποῖον ἦτο καὶ ἡ κυρία ἡμέρα τοῦ πάσχα. Διὰ νὰ μὴ μείνωσι λοιπὸν τὰ σώματα ἐπάνω εἰς τὸν σταυρὸν κατὰ ταύτην τὴν ἡμέραν, παρεκάλεσαν τὸν Πιλάτον οἱ Ἰουδαῖοι νὰ συντρίψωσι τὰ ὀστᾶ τῶν ἐσταυρωμένων διὰ ν' ἀποθάνωσι, καὶ νὰ καταβιβάσωσι τὰ σώματά των ἀπὸ τὸν σταυρὸν διὰ νὰ τὰ θάψωσι. Καὶ ὁ μὲν Πιλάτος ἔδωκε τὴν προσταγήν, οἱ δὲ στρατιῶται τῶν μὲν ἄλλων συνέτριψαν τὰ σκέλη, τοῦ δὲ Ἰησοῦ οὐχί· διότι ἦτο ἤδη ἀποθαμμένος. Εἷς δὲ τῶν στρατιωτῶν ἐκέντησε τὴν πλευράν του μὲ λόγχην, καὶ εὐθὺς ἐξῆλθεν αἷμα καὶ ὕδωρ.

Παρατηρήσεις.

Οὔτε ὁ κίνδυνος, οὔτε τὸ σπαραξικάρδιον τοῦ θεάματος, οὔτε οἱ ὀνειδισμοὶ τῶν ὀνειδιζόντων ἠδυνήθησαν νὰ ἐμποδίσωσι τὴν πανάχραντον Παρθένον καὶ Θεοτόκον ἀπὸ τοῦ νὰ παρασταθῇ, ὡς μήτηρ φιλόστοργος, εἰς τὰ πάθη καὶ τὰς τὰς τελευταίας στιγμὰς τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ αὐτῆς ἐπὶ τοῦ σταυροῦ. Παράδειγμα εὐγενὲς ζήλου καὶ εὐλαβείας. Ἰδοὺ ἐκπληρουμένη καὶ ἡ τοῦ θεοδόχου Συμεῶνος προφητεία, διέρχεται τὴν ἁγίαν καρδίαν τῆς Παρθένου ῥομφαία.

Ὁ Κύριος ἡμῶν ἐν τῷ μέσῳ τῶν πόνων καὶ τῶν ὀδυνῶν του ἠτένισε συμπαθῶς πρὸς τὴν ἁγίαν αὐτοῦ μητέρα, καὶ ὡς φιλόστοργον τέκνον ἐφρόντισε περὶ αὐτῆς, καὶ ἐσύστησεν αὐτὴν εἰς τὸν ἠγαπημένον του μαθητήν, ὅστις ἠξιώθη τῆς μεγίστης τιμῆς νὰ παραλάβῃ εἰς τὰ ἴδια τὴν ἀειπάρθενον καὶ μητέρα τοῦ Θεοῦ ἡμῶν.

Τὸ παράδειγμα τοῦτο τοῦ Κυρίου ἡμῶν διδάσκει ἡμᾶς νὰ τιμῶμεν τοὺς γονεῖς ἡμῶν καὶ νὰ φροντίζωμεν περὶ αὐτῶν φιλοστόργως, εἰς οἱανδήποτε καὶ ἂν εὑρισκώμεθα κατάστασιν, μέχρις ἐσχάτης ἀναπνοῆς, καὶ ἀποθνήσκοντες δὲ νὰ δίδωμεν τοῖς οἰκείοις καὶ φίλοις τὰς δεούσας ὑπὲρ τῶν γονέων ἡμῶν παραγγελίας.

Ὅ,τι οἱ προφῆται προεῖπον, ὅ,τι προδιετυπώθη, πᾶν ὅ,τι ἀπῄτειτο εἰς ἐξιλέωσιν τῶν ἁμαρτιῶν τοῦ κόσμου ἐνώπιον τῆς θείας δικαιοσύνης, ἐτελείωσεν ἤδη

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὅθεν ὁ Κύριος ἡμῶν εἶπε, — Τετέλεσται, πάτερ, εἰς χεῖράς σου παραθήσομαι τὸ πνεῦμά μου, καὶ κλίνας τὴν κεφαλὴν ἀπέθανεν ὑπὲρ ἡμῶν.

Κατέβη εἰς τὸν ᾅδην καὶ συντρίψας τὸ κράτος τοῦ διαβόλου, ἀπήλλαξεν ἡμᾶς τῆς προπατορικῆς ἁμαρτίας καὶ τῶν συνεπειῶν αὐτῆς.

§ 43. Ταφὴ τοῦ Ἰησοῦ. (Ματθ. ΚΖ. Μάρκ. ΙΕ. Λουκ. ΚΓ. Ἰω. ΙΘ.)

Περὶ τὸ ἑσπέρας τῆς παρασκευῆς ἦλθε πρὸς τὸν Πιλάτον ἄνθρωπός τις ἀπὸ Ἀριμαθαίας, ὀνομαζόμενος Ἰωσήφ· ἦτο δὲ πλούσιος καὶ βουλευτὴς ἐπίσημος, καὶ δὲν εἶχε συγκατανεύσει οὔτε εἰς τὴν βουλὴν, οὔτε εἰς τὴν πρᾶξιν τῶν ἄλλων κατὰ τοῦ Χριστοῦ, διότι ἦτο δίκαιος καὶ ἀγαθὸς καὶ μαθητὴς τοῦ Ἰησοῦ κεκρυμμένος διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων. Οὗτος λοιπὸν ἐλθὼν εἰς τὸν Πιλάτον, ἐζήτησε τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. Ὁ δὲ Πιλάτος ἐπροσκάλεσε τὸν ἑκατόνταρχον καὶ τὸν ἠρώτησεν, ἂν ὁ Ἰησοῦς εἶχεν ἤδη ἐκπνεύσει. Πληροφορηθεὶς δὲ παρ' αὐτοῦ, ὅτι ἀπέθανεν, ἐπρόσταξε νὰ δοθῇ τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ εἰς τὸν Ἰωσήφ. Ὅτε δὲ ἐνύκτωσεν, ἦλθεν ὁ Ἰωσὴφ, ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ καὶ σινδόνιον καθαρὸν, διὰ νὰ τυλίξῃ μὲ αὐτὸ τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ. Ἦλθε δὲ καὶ ὁ Νικόδημος, ἀνὴρ ἐκ τῶν φαρισαίων, ὅστις πρὸ τριῶν ἐτῶν εἶχε συνομιλήσει μετὰ τοῦ Ἰησοῦ· εἶχε δὲ μεθ' ἑαυτοῦ μίγμα σμύρνης καὶ ἀλόης σχεδὸν ἑκατὸν λιτρῶν. Οὗτοι οἱ δύο ἀποκαθήλωσαν τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ ἀπὸ τοῦ σταυροῦ, καὶ τὸ ἤλειψαν μὲ τὰ πολύτιμα μῦρα καὶ τὸ περιετύλιξαν μὲ τὸ σινδόνιον. Ἐκεῖ δὲ πλησίον ἦτο κῆπος τοῦ Ἰωσὴφ, καὶ ἐν αὐτῷ μνημεῖον λαξευτὸν, τὸ ὁποῖον κατεσκεύασεν ὁ Ἰωσὴφ δι' ἑαυτὸν, καὶ δὲν εἶχεν ἐνταφιασθῇ εἰς αὐτὸ ἄλλος· εἰς αὐτὸ τὸ μνημεῖον ἐνεταφίασαν τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ, καὶ κυλίσαντες ἐπὶ τὴν θύραν τοῦ μνημείου μέγαν λίθον, ἀνεχώρησαν. Ἦσαν δὲ εἰς τὸν ἐνταφιασμὸν του Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ καὶ Μαρία ἡ μήτηρ τοῦ Ἰακώβου, αἵτινες ἐκάθηντο ἀπέναντι τοῦ τάφου καὶ ἐθεώρουν ποῦ τίθεται τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ.

Τὴν δὲ ἐπαύριον ἐλθόντες ὁμοῦ πρὸς τὸν Πιλάτον οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ φαρισαῖοι, εἶπον πρὸς αὐτὸν, Ἐνεθυμήθημεν ὅτι ὁ πλάνος ἐκεῖνος ζῶν ἔτι εἶπε, Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐγείρομαι· ὅθεν πρόσταξον νὰ φυλαχθῇ ὁ τάφος ἕως τῆς τρίτης ἡμέρας, μήπως ἔλθωσιν οἱ μαθηταί του τὴν νύκτα καὶ κλέψωσι τὸ σῶμά του, καὶ ἔπειτα εἴπωσιν εἰς τὸν λαὸν ὅτι ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν, καὶ ἔσται ἡ ἐσχάτη πλάνη χείρων τῆς πρώτης. Ὁ δὲ Πιλάτος ἀπεκρίθη, Ἔχετε φύλακας, ὑπάγετε καὶ ἀσφαλίσατε τὸν τάφον, καθὼς ἠξεύρετε. Ἐκεῖνοι δὲ πορευθέντες ἠσφάλισαν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

παρευθὺς τὸ μνῆμα καὶ ἐσφράγισαν τὸν λίθον, καὶ κατέστησαν εἰς φύλαξιν στρατιώτας.

Παρατηρήσεις.

Ὁ Σωτὴρ ἡμῶν θανὼν ἀφῆρεσε πᾶν ἐμπόδιον εἰς τὴν σωτηρίαν τοῦ λαοῦ αὐτοῦ. Ἕκτοτε ὁ τάφος τῶν πιστῶν εἶναι ἀναπαυτήριον τοῦ σώματος μέχρι τῆς ἀναστάσεως κατὰ τὴν τελευταίαν ἡμέραν.

Πολλοὶ τῶν ἀνθρώπων, ὡς ὁ Ἰωσὴφ ὁ ἀπὸ Ἀριμαθαίας, χωρὶς ἐπίδειξιν εἶναι μαθηταὶ καὶ πιστοὶ ὀπαδοὶ τοῦ Χριστοῦ, ὅστις γινώσκει τὰς καρδίας αὐτῶν. Ὡς δὲ οὗτος καὶ ὁ ἕτερος μυστικὸς μαθητὴς αὐτοῦ Νικόδημος, ἂς περιποιηθῶμεν νοερῶς τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ, πράττοντες ὅ,τι ἀρεστὸν εἰς αὐτόν, κατὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ διδασκαλίαν.

Πολλάκις δὲ διὰ τῆς διαγωγῆς ἡμῶν προσβάλλομεν τὸν παθόντα ὑπὲρ ἡμῶν Σωτῆρα, ὡς οἱ σταυρώσαντες αὐτόν. Εἴθε διὰ τῆς γνησίας καὶ εὐαγγελικῆς θλίψεως ἐξιλεώσαμεν αὐτὸν, καὶ διὰ τῶν δακρύων τῆς μετανοίας πλύνωμεν τὰς πληγὰς, τὰς ὁποίας ἐργαζόμεθα διὰ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν. Ἂν μὴ διάγωμεν ὅπως αὐτὸς μᾶς συμβουλεύει, καὶ ἀποθάνωμεν ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ἡμῶν, εἰς μάτην ἦλθε δι' ἡμᾶς εἰς τὸν κόσμον καὶ ἔπαθεν.

§ 44. Ἡ ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ. (Ματθ. ΚΗ. Μάρκ. ΙΣΤ. Λουκ. ΚΔ. Ἰω. Κ)

Τὴν μετὰ τὸ σάββατον ἡμέραν, ὄρθρου βαθέος, ἦλθον αἱ γυναῖκες εἰς τὸν τάφον τοῦ Ἰησοῦ, φέρουσαι ἀρώματα· ἀλλ' εὗρον τὸν λίθον ἐκ τοῦ μνήματος ἀποκεκυλισμένον, ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶχεν ἀναστηθῇ πλήρης δόξης καὶ ἔγεινε σεισμὸς μέγας· ἄγγελος δὲ Κυρίου κατέβη ἐξ οὐρανοῦ καὶ ἀπεκύλισε τὸν λίθον ἀπὸ τῆς θύρας τοῦ μνημείου, καὶ ἐκάθητο ἐπ' αὐτοῦ· ἡ δὲ ὄψις αὐτοῦ ἦτο ὡς ἡ ἀστραπὴ, καὶ τὸ ἔνδυμά του λευκὸν, ὡς ἡ χιών· οἱ στρατιῶται ἐκπλαγέντες ἔπεσαν κατὰ γῆς ὡς νεκροί.

Ὁ δὲ ἄγγελος λέγει πρὸς τὰς γυναῖκας, μὴ φοβεῖσθε! Ἰησοῦν ζητεῖτε τὸν Ναζαρηνὸν, τὸν ἐσταυρωμένον; ἠγέρθη, δὲν εἶναι ἐδῶ· ἐλᾶτε καὶ ἴδετε τὸν τόπον ὅπου ἔκειτο ὁ Κύριος. Ὑπάγετε λοιπὸν ταχέως καὶ ἀναγγείλατε τὴν ἔγερσίν του εἰς τοὺς μαθητάς του.

Τότε ἐξῆλθον αἱ γυναῖκες τοῦ μνημείου μετὰ φόβου ἅμα δὲ καὶ χαρᾶς μεγάλης καὶ ἔτρεξαν εἰς τὴν πόλιν διὰ ν' ἀναγγείλωσιν εἰς τοὺς μαθητὰς τὴν ἀνάστασιν τοῦ Κυρίου. Μετ' ὀλίγον δὲ συνήντησεν ὁ Κύριος τὰς γυναῖκας, αἱ ὁποῖαι ἤρχοντο εἰς τὴν πόλιν, κατὰ παραγγελίαν τῶν ἀγγέλων, νὰ μηνύσωσιν εἰς τοὺς ἀποστόλους τὴν ἀνάστασιν, καὶ ταῖς εἶπε, Χαίρετε· αὐταὶ δὲ προσελθοῦσαι τὸν ἐπροσκύνησαν καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐνηγκαλίσθησαν τοὺς πόδας του. Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπε, Μὴ φοβεῖσθε, ἀλλ' ὑπάγετε καὶ εἴπατε εἰς τοὺς ἀδελφούς μου νὰ ὑπάγωσιν εἰς τὴν Γαλιλαίαν καὶ ἐκεῖ θὰ μὲ ἴδωσι. Καὶ αἱ μὲν γυναῖκες ἐπορεύοντο νὰ δώσωσι τὴν εἴδησιν εἰς τοὺς μαθητάς, τῶν δὲ στρατιωτῶν τινες ἦλθον εἰς τὴν πόλιν καὶ ἀνήγγειλαν ὅλα τὰ γενόμενα εἰς τοὺς ἀρχιερεῖς, οἵτινες συναθροισθέντες μετὰ τῶν πρεσβυτέρων ἔκαμαν συμβούλιον καὶ ἔδωκαν ἀργύρια ἱκανὰ εἰς τοὺς στρατιώτας καὶ τοὺς ἐδίδαξαν λέγοντες, Εἴπατε ὅτι, ἐν ᾧ ἡμεῖς ἐκοιμώμεθα, ἦλθον οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ τὴν νύκτα καὶ ἔκλεψαν αὐτόν. Οἱ δὲ στρατιῶται, λαβόντες τ' ἀργύρια, ἐποίησαν ὡς ἐδιδάχθησαν.

Τὸ ἑσπέρας τῆς ἡμέρας ἐκείνης, ἥτις ἦτο ἡ πρώτη τῆς ἑβδομάδος (δηλ. ἡ Κυριακὴ καθ' ἡμᾶς), ἐν ᾧ ἦσαν συνηθροισμένοι οἱ μαθηταὶ τοῦ Ἰησοῦ καὶ αἱ θύραι ἦσαν κεκλεισμέναι διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων, ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς, καὶ σταθεὶς ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν εἶπεν, Εἰρήνη ὑμῖν. Οἱ δὲ μαθηταὶ ἐτρόμαξαν, νομίσαντες ὅτι βλέπουσι φάντασμα. Καὶ ὁ Ἰησοῦς εἶπε πρὸς αὐτούς, Διὰ τί εἶσθε τεταραγμένοι; καὶ διὰ τί διαλογισμοὶ ἀναβαίνουσιν εἰς τὰς καρδίας ὑμῶν; ἴδετε τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας μου, ὅτι ἐγὼ εἰμαι· ψηλαφήσατέ με καὶ ἴδετε, ὅτι πνεῦμα δὲν ἔχει σάρκα καὶ ὀστᾶ, καθὼς βλέπετε ὅτι ἐγὼ ἔχω. Καὶ ἀφ' οὗ εἶπε ταῦτα, ἔδειξεν εἰς αὐτοὺς τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας του. Οἱ δὲ μαθηταὶ ἐκ τῆς χαρᾶς των, ὅτι εἶδον τὸν Κύριον, δὲν ἐπίστευον ἔτι καὶ ἐθαύμαζον· εἶπε δὲ τότε ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτούς, Ἔχετέ τι φαγώσιμον ἐνταῦθα; Καὶ ἐκεῖνοι τῷ ἔδωκαν μέρος ἰχθύος ὀπτοῦ καὶ ὀλίγον μέλι· ὁ δὲ Ἰησοῦς λαβὼν ἔφαγεν ἔμπροσθεν αὐτῶν. Ἔπειτα ἐξήγησεν εἰς αὐτοὺς τὰς Γραφὰς καὶ διήνοιξε τὸν νοῦν των εἰς τὸ νὰ τὰς καταλαμβάνωσι· παρήγγειλε δὲ εἰς αὐτοὺς νὰ μείνωσιν εἰς Ἰερουσαλὴμ ἕως νὰ στείλῃ εἰς αὐτοὺς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον. Ἔπειτα πάλιν τοῖς εἶπαν, Εἰρήνη ὑμῖν, καθὼς ὁ πατήρ μου ἔστειλεν ἐμέ, οὕτω καὶ ἐγὼ στέλλω ὑμᾶς. Καὶ εἰπὼν ταῦτα, ἐνεφύσησε καὶ λέγει πρὸς αὐτούς, Λάβετε Πνεῦμα ἅγιον, καὶ ἄν τινων συγχωρήσητε τὰς ἁμαρτίας, θὰ ἦναι συγκεχωρημέναι, ἂν δὲ δέν τας συγχωρήσητε, ἀσυγχώρητοι θὰ ἦναι. Καὶ ταῦτα εἰπὼν ἔγεινεν ἄφαντος ἀπ' αὐτῶν. Οὕτω λοιπὸν ὁ Κύριος αὐτοῦ ἐπιστοποίησε τὴν ἀνάστασίν του εἰς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ.

Παρατηρήσεις.

Ἡ ἀνάστασις τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ εἶναι ἡ μεγάλη ἡμέρα τῶν ἐλπίδων τῆς πίστεως ἡμῶν, ἡ ἀναγέννησις τοῦ κόσμου. Ἐν τῇ ἀναστάσει φαίνεται ἡ ἀλήθεια τῆς θείας ὑποσχέσεως· «Οὐκ ἐγκαταλείψεις τὴν ψυχήν μου εἰς ᾅδην, οὐδὲ δώσεις τὸν ὅσιόν σου ἰδεῖν διαφθοράν» (Ψαλ. 15). «Νυνὶ δὲ Χριστὸς ἐγήγερται ἐκ νεκρῶν· ἀπαρχὴ τῶν κεκοιμημένων ἐγένετο» (ά Κορινθ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΙΕ). Εἴθε καὶ ἡμεῖς ν' ἀποθάνωμεν τῇ ἁμαρτίᾳ καὶ τῷ κόσμῳ, «ἵνα ὥσπερ ἠγέρθη Χριστὸς ἐκ νεκρῶν διὰ τῆς δόξης τοῦ πατρὸς, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν» (Ρωμ. ΣΤ.) Καὶ οὕτω «ὁ ἐγείρας τὸν Χριστὸν ἐκ νεκρῶν ζωοποιήσει καὶ τὰ θνητὰ σώματα ἡμῶν διὰ τοῦ ἐνοικοῦντος αὐτοῦ πνεύματος ἐν ἡμῖν» (Ρωμ. Η).

§ 45. Ψηλάφησις τοῦ Θωμᾶ. (Ἰω. Κ. Μαρκ. ΙΣΤ.)

Ὅτε ἐφάνη ὁ Ἰησοῦς εἰς τοὺς μαθητὰς, ὁ Θωμᾶς, ὁ λεγόμενος Δίδυμος, εἷς ὢν καὶ αὐτὸς ἐκ τῶν δώδεκα, δὲν εὑρέθη ἐκεῖ· οἱ δὲ ἄλλοι μαθηταὶ ἔλεγον ἔπειτα πρὸς αὐτὸν, Εἴδαμεν τὸν Κύριον. Καὶ ὁ Θωμᾶς εἶπεν, Ἐὰν μὴ ἴδω εἰς τὰς χεῖράς του τὸ σημεῖον τῶν καρφίων, καὶ βάλω τὸν δάκτυλόν μου εἰς τὸν τύπον τῶν καρφίων, καὶ τὴν χεῖρά μου εἰς τὴν πλευράν του, δὲν θὰ πιστεύσω. Μετὰ ὀκτὼ λοιπὸν ἡμέρας εὑρίσκοντο οἱ μαθηταὶ συνηθροισμένοι, ὅπου συνήθως συνηθροίζοντο· ἦτο δὲ καὶ ὁ Θωμᾶς μετ' αὐτῶν, καὶ εἶχον τὰς θύρας κεκλεισμένας· τότε ὁ Ἰησοῦς ἐλθὼν ἐστάθη εἰς τὸ μέσον αὐτῶν καὶ εἶπεν, Εἰρήνη ὑμῖν· ἔπειτα εἶπε πρὸς τὸν Θωμᾶν, φέρε τὸν δάκτυλόν σου ἐδῶ καὶ ἴδε τὰς χεῖράς μου, καὶ βάλε τὴν χεῖρά σου εἰς τὴν πλευράν μου, καὶ μὴ γίνου ἄπιστος ἀλλὰ πιστός. Καὶ ὁ Θωμᾶς εἶπεν, Ὁ Κύριός μου καὶ ὁ Θεός μου! Ὁ δὲ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῷ, Ἐπειδὴ μὲ εἶδες, Θωμᾶ, ἐπίστευσας μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύοντες.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν εἰς τὰς γυναῖκας νὰ εἰδοποιήσωσι τοὺς μαθητάς του νὰ ὑπάγωσιν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ὅπου ἤθελον τὸν ἰδεῖ, κατὰ τὴν παραγγελίαν του ἦλθαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, καὶ συνήχθησαν εἰς τὸ ὄρος. Ἐκεῖ ἦλθε καὶ ὁ Ἰησοῦς, καὶ ἰδόντες αὐτὸν, τὸν ἐπροσκύνησαν, τινὲς ὅμως ἐδίστασαν. Ὁ Ἰησοῦς εἶπεν εἰς αὐτοὺς, Ἐδόθη μοι πᾶσα ἐξουσία ἐν τῷ οὐρανῷ καὶ ἐπὶ γῆς, ὑπάγετε λοιπὸν εἰς ὅλον τὸν κόσμον, καὶ κηρύξατε τὸ εὐαγγέλιον εἰς ὅλην τὴν κτίσιν καὶ διδάξατε ὅλα τὰ ἔθνη, βαπτίζοντες αὐτὰ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, καὶ λέγετε πρὸς αὐτὰ, ὅτι πρέπει νὰ φυλάττωσι πάντα, ὅσα σᾶς παρήγγειλα, καὶ ὁ πιστεύσας καὶ βαπτισθεὶς θὰ σωθῇ, ὁ δὲ ἀπιστήσας θὰ κατακριθῇ, καὶ ἰδοὺ ἐγὼ εἶμαι μὲ ὑμᾶς πάσας τὰς ἡμέρας μέχρι τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος.

Παρατηρήσεις.

Ἡμεῖς γινόμεθα ἀπιστότεροι τοῦ Θωμᾶ, ἂν μὴ πιστεύωμεν εἰς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἐξαγγελλόμενον ἡμῖν διὰ τῶν κηρύκων αὐτοῦ καὶ θεοπνεύστως ἐγγραφέντα καὶ περιελθόντα εἰς ἡμᾶς. Συναισθανόμενοι τὴν ἀπιστίαν ἡμῶν, ἂς προσπέσωμεν εἰς τοὺς πόδας τοῦ Κυρίου ἡμῶν κράζοντες, ὁ Κύριός μου καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὁ Θεός μου. Δὲν ἔχομεν τὰς αἰσθητὰς εἰς τοὺς ὑλικοὺς ὀφθαλμοὺς ἀποδείξεις, αἵτινες ἐκ συγκαταβάσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἐδόθησαν εἰς τὸν Θωμᾶν, ἀλλ' ἂς ἀρκεσθῶμεν ὅτι οἱ Ἀπόστολοι εἶναι οἱ διορισθέντες μάρτυρες πάντων τούτων τῶν γεγονότων καὶ οἵτινες λέγουσιν εἰς ἡμᾶς, «Ὃ ἑωράκαμεν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἡμῶν, ὃ ἐθεασάμεθα καὶ αἱ χεῖρες ἡμῶν ἐψηλάφησαν, περὶ τοῦ λόγου τῆς ζωῆς ἀπαγγέλλομεν ὑμῖν, ἵνα καὶ ὑμεῖς κοινωνίαν ἔχητε μεθ' ἡμῶν» (Α. Ἰω. α., 1—3). Ἂς ἀποδεχθῶμεν μετ' εὐχαριστίας τὴν πειστικωτάτην ταύτην μαρτυρίαν, ἵνα ἀκούσωμεν παρὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν τὸ, «Μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες.» Πιστεύοντες δὲ εἰς Κύριον, εἰς ὃν ἐβαπτίσθημεν, καὶ φυλάττοντες τὰς παραγγελίας αὐτοῦ θὰ σωθῶμεν, καὶ ὁ Κύριος θὰ ἦναι μὲ ἡμᾶς πάσας τὰς ἡμέρας τῆς ζωῆς ἡμῶν, καὶ κληρονόμοι τῆς αἰωνίου βασιλείας τῶν οὐρανῶν θὰ γείνωμεν.

§ 46. Ἀνάληψις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

(Λουκ. ΚΔ. Πραξ. Α.)

Ὁ Ἰησοῦς μετὰ τὴν ἔγερσίν του ἐφαίνετο ἐπὶ τῆς γῆς τεσσαράκοντα ἡμέρας διδάσκων τοὺς μαθητάς του τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Παρήγγειλε δὲ εἰς αὐτοὺς νὰ μὴ ἀπομακρυνθῶσιν ἀπὸ τῆς Ἱερουσαλὴμ, ἀλλὰ νὰ προσμένωσιν ἐκεῖ, ἕως ὅτου νὰ πληρωθῇ ἡ ὑπόσχεσις, τὴν ὁποίαν ἤκουσαν ἐκ τοῦ στόματός του. Εἶπε δὲ εἰς αὐτούς, Ὁ μὲν Ἰωάννης ἐβάπτιζε μόνον μὲ ὕδωρ, ὑμεῖς δὲ θὰ βαπτισθῆτε μετ' ὀλίγον ἐν Πνεύματι ἁγίῳ. Ἐκεῖνοι δὲ συνελθόντες τὸν ἠρώτων, Κύριε, εἰπέ μας, ἂν ἐν τῷ χρόνῳ τούτῳ ἀποκαθιστᾷς τὴν βασιλείαν τοῦ Ἰσραήλ. Καὶ ὁ Ἰησοῦς ἀπεκρίθη, Δὲν ἀνήκει εἰς σᾶς νὰ γνωρίζητε χρόνους ἢ καιρούς, τοὺς ὁποίους ὁ πατὴρ ἔθεσεν εἰς τὴν ἐξουσίαν του. Σεῖς ὅμως θὰ λάβητε δύναμιν, ἐπελθόντος τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἰς σᾶς, καὶ θὰ γείνητε μάρτυρές μου καὶ εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ εἰς τὴν Σαμάρειαν καὶ ἕως εἰς τὰ ἔσχατα μέρη τῆς γῆς.

Ταῦτα εἰπὼν ὁ Ἰησοῦς τοὺς ἔφερεν ἔξω τῆς πόλεως ἕως εἰς Βηθανίαν εἰς τὸ ὄρος τῶν Ἐλαιῶν, ἔνθα εὐλογῶν αὐτούς, ἐχωρίσθη ἀπ' αὐτῶν· δ.ότι ὁρώντων τῶν Ἀποστόλων, ὑψώθη ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ νεφέλη τὸν ὑπεδέχθη ἔμπροσθεν τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν, καὶ τὸν ἔχασαν ἀπ' ἔμπροσθέν των· ἀναβὰς δὲ εἰς τὸν οὐρανόν, ἐκάθησεν ἐκ δεξιῶν τοῦ πατρός του Θεοῦ. Καὶ ἐν ᾧ ἔβλεπον εἰς τὸν οὐρανόν, τοῦ Ἰησοῦ ἀνερχομένου, ἰδοὺ παρεστάθησαν εἰς αὐτοὺς δύο ἄνδρες μὲ λευκὰ ἐνδύματα, καὶ εἶπον, Ἄνδρες Γαλιλαῖοι, τί στέκεσθε ἐμβλέποντες εἰς τὸν οὐρανόν; Οὗτος ὁ Ἰησοῦς, ὁ ἀναληφθεὶς ἀφ' ἡμῶν εἰς τὸν οὐρανὸν, θὰ ἔλθῃ ποτὲ οὕτω, καθὼς τὸν εἴδατε ἀναβαίνοντα εἰς τὸν οὐρανόν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Τότε ἔπεσαν κατὰ πρόσωπον αὐτῶν καὶ τοὺς ἐπροσκύνησαν, καὶ μετὰ ταῦτα ἐπέστρεψαν περιχαρεῖς ἀπὸ τοῦ ὄρους τῶν Ἐλαιῶν εἰς τὴν Ἱερουσαλήμ, καὶ ἦσαν διὰ παντὸς εἰς τὸ ἱερόν, αἰνοῦντες καὶ εὐλογοῦντες τὸν Θεόν.

Ἐλθόντες ὕστερον οἱ ἕνδεκα μαθηταὶ εἰς Ἱερουσαλήμ, ἀνέβησαν εἰς τὸ ὑπερῷον, ὅπου ἦσαν καταμένοντες, καὶ προσκαρτέρουν ὁμοθυμαδὸν τῇ προσευχῇ καὶ δεήσει ὁμοῦ μὲ τὰς γυναῖκας καὶ μὲ τὴν ἀειπάρθενον Μαρίαν, τὴν μακαρίαν μητέρα τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἄλλους οἰκείους. Σκεπτόμενοι δὲ περὶ ἐκλογῆς ἄλλου ἀποστόλου ἀντὶ τοῦ Ἰούδα τοῦ Ἰσκαριώτου (ἦσαν δ' ἐκεῖ ὀνόματα ἑκατὸν εἴκοσιν), ἔφερον εἰς τὸ μέσον δύο, Ἰωσὴφ, τὸν καλούμενον Βαρσαββᾶν, ὅστις ἐπωνομάσθη Ἰοῦστος, καὶ τὸν Ματθίαν, καὶ προσευξάμενοι εἶπον, Σὺ Κύριε, καρδιογνῶστα πάντων, ἀνάδειξον ἐκ τούτων τῶν δύο ἕνα, τὸν ὁποῖον σὺ ἐξελέξας, διὰ νὰ λάβῃ τὸν κλῆρον τῆς διακονίας ταύτης καὶ ἀποστολῆς. Καὶ ἔβαλον τοὺς κλήρους αὐτῶν, καὶ ἔπεσεν ὁ κλῆρος ἐπὶ Ματθίαν. Καὶ οὕτως ὁ Ματθίας συνηριθμήθη μὲ τοὺς ἕνδεκα ἀποστόλους, καὶ ἔγεινεν ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν πάλιν δώδεκα.

Παρατηρήσεις.

Ἂς ἐπικαλώμεθα τὸν Κύριον ἵνα διὰ τοῦ ὑποσχεθέντος εἰς τοὺς ἁγίους αὐτοῦ ἀποστόλους ἁγίου Πνεύματος ἁγιάζῃ ἡμᾶς καὶ φωτίζῃ εἰς πᾶν ἔργον ἀγαθόν.

Μὲ πίστιν, ἀγάπην καὶ ἐλπίδα ἂς ἀκολουθήσωμεν τὸν Κύριον ἀναλαμβανόμενον εἰς οὐρανούς· ἂς ἦναι αἱ καρδίαι μας ἐκεῖ μετ' αὐτοῦ καὶ ἂς προσδοκῶμεν τὴν δευτέραν αὐτοῦ παρουσίαν «ἐν ἁγίαις ἀναστροφαῖς καὶ εὐσεβείαις, σπουδάζοντες ἵνα ἄσπιλοι καὶ ἀμώμητοι εὑρεθῶμεν εἰς αὐτὸν ἐν εἰρήνῃ (Β. Πετρ. γ).

§ 47. Ἐπιφοίτησις τοῦ ἁγίου Πνεύματος ἐπὶ τοὺς ἀποστόλους. (Πραξ. Β.)

Ὅτε συνεπληρώθη ἡ ἡμέρα τῆς Πεντηκοστῆς, ἥτις ἑορτάζετο εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἐπὶ τοῦ ὄρους Σινᾶ νομοθεσίας, ἦσαν ἅπαντες οἱ ἀπόστολοι ὁμοθυμαδὸν ἐπὶ τὸ αὐτὸ συνηγμένοι. Καὶ αἰφνιδίως ἔγεινεν ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἦχος, ὡς νὰ ἤρχετο ἀνέμου πνοὴ βιαία, καὶ ἐγέμισεν ὅλον τὸν οἶκον, ὅπου ἦσαν καθήμενοι, καὶ ἐφάνησαν εἰς αὐτοὺς διαμεριζόμεναι γλῶσσαι ὡς φλόγες πυρός, αἱ ὁποῖαι ἐκάθησαν ἐπὶ ἕνα ἕκαστον αὐτῶν. Καὶ ἐπλήσθησαν ἅπαντες Πνεύματος ἁγίου, καὶ ἤρχισαν νὰ λαλῶσι ξένας γλώσσας, καθὼς τὸ ἅγιον Πνεῦμα ἐχάριζεν εἰς αὐτοὺς νὰ λαλῶσι.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρόν, διὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Πεντηκοστῆς, διέτριβον εἰς τὴν Ἱερουσαλὴμ πολλοὶ εὐσεβεῖς Ἰουδαῖοι ἀπὸ παντὸς ἔθνους τῆς γῆς καὶ προσήλυτοι. Ἀφ' οὗ δὲ ἔγεινεν αὐτὴ ἡ φωνή, συνηθροίσθη πλῆθος πολὺ καὶ ἐξέστησαν· ἐπειδὴ εἷς ἕκαστος ἤκουε τοὺς Ἀποστόλους, ὅτι ὡμίλουν τὴν ἰδίαν του διάλεκτον, καὶ θαυμάζοντες ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους, Οὗτοι πάντες οἱ λαλοῦντες δὲν εἶναι Γαλιλαῖοι; καὶ πῶς ἡμεῖς τοὺς ἀκούομεν ἕκαστος μὲ τὴν ἰδίαν μητρικήν μας διάλεκτον νὰ διηγῶνται τὰ μεγαλεῖα τοῦ Θεοῦ; Ἀποροῦντες δὲ ἠρώτων ἀλλήλους, Τί εἶναι τοῦτο; Τινὲς δὲ περιέπαιζον τοὺς Ἀποστόλους λέγοντες, Βέβαια εἶναι μεθυσμένοι οὗτοι. Ὁ δὲ Πέτρος ὁμοῦ μὲ τοὺς ἕνδεκα σταθεὶς, ὡμίλησε μεγαλοφώνως καὶ ἀπέδειξεν ὅτι δὲν ἦσαν μεθυσμένοι, ἀλλ' ἐπληρώθησαν ἐν αὐτοῖς τὰ πεπροφητευμένα, καὶ ὅτι ὁ Ἰησοῦς, ἀναβὰς εἰς τὸν οὐρανόν, ἐξέχεεν ἐπ' αὐτοὺς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον· ἀπέδειξε δὲ ταῦτα ἐκ τῶν προφητῶν. Οἱ δὲ Ἰσραηλῖται εἶπον πρὸς τὸν Πέτρον καὶ πρὸς τοὺς λοιποὺς Ἀποστόλους, Τί ποιήσωμεν, ἄνδρες ἀδελφοί; καὶ ὁ Πέτρος εἶπε, Μετανοήσατε καὶ βαπτίσθητε ἐν ὀνόματι τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν, καὶ θὰ λάβητε τὴν χάριν τοῦ ἁγίου Πνεύματος. Καὶ καθ' ἡμέραν δὲ ηὔξανεν ὁ ἀριθμὸς τῶν πιστευόντων. Πάντες δὲ οἱ πιστεύοντες συνήρχοντο εἰς τὸ αὐτὸ, καὶ εἶχον ἅπαντα κοινά.

Παρατηρήσεις.

Ἀναληφθεὶς εἰς οὐρανοὺς ὁ Κύριος ἡμῶν, ἀπέστειλε πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ, ὅπως ὑπεσχέθη εἰς αὐτοὺς, τὸ παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον ἅγιον Πνεῦμα, ἐν ᾧ πάντες εὑρίσκοντο ὁμοθυμαδὸν εἰς τὸ αὐτὸ μέρος συνηγμένοι ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ ἑαυτῶν διδασκάλου.

Οὕτως οἱ ἅγιοι ἀπόστολοι διὰ τῆς ἐπ' αὐτοὺς ἐπιφοιτήσεως τοῦ ἁγίου Πνεύματος συνέστησαν τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Ἰησοῦ, ἐκήρυξαν τὸ ἅγιον αὐτοῦ Εὐαγγέλιον εἰς τὰ ἔθνη καὶ ἐγένοντο ἐξ ἁλιέων ἰχθύων, ἁλιεῖς ἀνθρώπων.

Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶπεν, ὅτι ὁ πατὴρ ὁ ἐξ οὐρανοῦ θὰ δώσῃ Πνεῦμα ἅγιον εἰς τοὺς αἰτοῦντας αὐτόν (Λουκ. ΙΑ, 13). Ὅθεν ἀδιαλείπτως πρέπει νὰ παρακαλῶμεν τὸν Ὕψιστον Θεὸν νὰ φωτίζῃ ἡμᾶς διὰ τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἰς τὸ νὰ κατανοῶμεν καὶ ἐκτελῶμεν τὸ θέλημα αὐτοῦ. Ἂς παρακαλῶμεν ἵνα αὐτὸ σκηνώσῃ ἐν ἡμῖν καὶ καθαρίσῃ ἡμᾶς ἀπὸ πάσης κηλίδος καὶ σώσῃ τὰς ψυχὰς ἡμῶν.

§ 48. Διάκονοι. Ἐπιστροφὴ τοῦ Παύλου. (Προξ. ΣΤ. Ζ. Η. Θ. καὶ Γ. Φιλιππησ. Γ.)

Ἐπειδὴ δὲ διὰ τοῦ θείου κηρύγματος τῶν ἁγίων καὶ πανευφήμων Ἀποστόλων ηὔξανετο ὁσημέραι ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, ἐξέλεξαν οὗ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τοι μετ' αὐτῆς ἑπτὰ διακόνους νὰ βοηθῶσιν αὐτοὺς καὶ εἰς τὰς τελετὰς, καὶ εἰς τὴν ἄλλην ὑπηρεσίαν των καὶ εἰς τὸ κήρυγμα. Κατεδιώκοντο δὲ πάντες ἔκτοτε, καὶ εἰς μαρτύρια καὶ θάνατον ὑπεβάλλοντο. Ὅθεν καὶ πρῶτος τῶν ἑπτὰ διακόνων, ὁ Στέφανος, ἐλιθοβολήθη παρὰ τῶν σκληροτραχήλων Ἰουδαίων καὶ ἀπέθανε, πρῶτος μάρτυς μετὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ γενόμενος.

Τρομερὸς διώκτης τῶν χριστιανῶν ὑπῆρχεν ὁ τότε λεγόμενος Σαῦλος, φαρισαῖος σοφώτατος εἰς τὰς Γραφάς. Ἐν ᾧ δὲ ἤρχετο οὗτος εἰς Δαμασκὸν με ἐπιστολὰς τοῦ ἀρχιερέως διὰ νὰ συλλάβῃ καὶ φυλακίσῃ τοὺς χριστιανοὺς, εἶδεν ὑπερβολικόν τι φῶς, τὸ ὁποῖον τὸν ἐτύφλωσε, καὶ πεσὼν ἐπὶ τὴν γῆν ἤκουσε φωνὴν λέγουσαν πρὸς αὐτὸν, Σαοὺλ, Σαοὺλ, τί με διώκεις; ἐγὼ εἶμαι ὁ Ἰησοῦς, τὸν ὁποῖον σὺ διώκεις, εἶναι σκληρὸν νὰ λακτίζῃς εἰς κέντρα. Ὁ Σαοὺλ ἔντρομος ἐπίστευσεν εἰς τὸν Ἰησοῦν· ἀφ' οὗ δὲ ἦλθε χειραγωγούμενος ὑπὸ ἄλλων εἰς Δαμασκὸν, ἀπέστειλεν ὁ Κύριος ἡμῶν ἅγιον ἄνδρα, τὸν Ἀνανίαν, καὶ ἐβάπτισε τὸν Σαῦλον καὶ ἐθεράπευσε τοὺς τυφλωθέντας ὀφθαλμούς του. Ἔκτοτε ὁ Σαῦλος, ὀνομασθεὶς ἔπειτα Παῦλος, ἔγεινε μέγας ἀπόστολος τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἐκήρυξε τὸ εὐαγγέλιον εἰς τὰ ἔθνη καὶ προφορικῶς καὶ δι' ἐπιστολῶν, ἔκαμε δὲ καὶ πολλὰ θαύματα.

Παρατηρήσεις.

Ἐκ τῆς ἀνωτέρω ἱστορίας τοῦ ἀποστόλου Παύλου μανθάνομεν, ὅτι ὁ Κύριος δύναται τὰς πλέον σκληρὰς καὶ ἀσεβεῖς καρδίας εἰς σκεῦη ἐκλογῆς αὐτοῦ νὰ κατασκευάσῃ. Ὅθεν δὲν πρέπει ν' ἀπελπιζώμεθα ὅταν βλέπωμεν ἀμειλίκτους διώκτας τῆς ὀρθοδοξίας, ἀλλὰ νὰ παρακαλῶμεν τὸν Θεὸν νὰ φέρῃ αὐτοὺς εἰς μετάνοιαν καὶ καταστήσῃ αὐτοὺς θερμοὺς αὐτῆς ὑποστηρικτάς.

Οἱ πολεμοῦντες τὴν ἁγίαν ἡμῶν Ἐκκλησίαν, ἢ ἀπ' εὐθείας ἢ πλαγίως, ἂς μάθωσιν ὅτι πρὸς κέντρα λακτίζουσι. Πολέμιοι τῆς Ἐκκλησίας εἶναι καὶ ὅσοι τῶν χριστιανῶν διὰ τῆς ἁμαρτωλῆς καὶ σκανδαλώδους διαγωγῆς αὐτῶν παρέχουσιν εἰς μὲν τοὺς ἀπίστους ἀφορμὰς σκανδάλων, εἰς δὲ τοὺς ἁπλουστέρους χριστιανοὺς αἰτίαν ψυχρότητος περὶ τὰ θεῖα.

Ἂς παρακαλῶμεν διηνεκῶς τὸν Κύριον ἵνα ὅπως τοῦ Παύλου, οὕτω καὶ οἱ τῆς ἡμετέρας καρδίας ὀφθαλμοὶ διανοιχθῶσι καὶ γνωρίσωμεν τὰ καθήκοντα ἡμῶν. Οὕτω δὲ διὰ χριστιανικῆς διαγωγῆς, διὰ λόγων καὶ πράξεων ἀποδείξωμεν εἰς τοὺς ἀπίστους τὴν ἀλήθειαν τῆς πίστεως ἡμῶν καὶ συντελέσωμεν ἵνα ἐπὶ τέλους γείνῃ μία ποίμνη καὶ εἷς ποιμὴν, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, τοῦ ὁποίου ἡ χάρις, καὶ ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς, καὶ ἡ κοινωνία τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἴθε νὰ ἦναι μὲ ὅλους ἡμᾶς. Ἀμήν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

§ 49. Ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἐν Ἀθήναις.

(Πραξ. ΙΖ.)

Ἀναχωρήσας ὁ Παῦλος ἐκ τῆς Βεῤῥοίας, ὅπου ἐζήτουν νὰ κινήσωσι τὸν ὄχλον κατ' αὐτοῦ, ἦλθεν εἰς Ἀθήνας· βλέπων δὲ τὴν πόλιν ταύτην πλήρη εἰδώλων, παρωξύνετο τὸ πνεῦμά του. Πᾶσαν δὲ ἡμέραν διελέγετο ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν Ἰουδαίων καὶ ἐδίδασκεν εἰς τὴν ἀγορὰν ὅσους εὕρισκε. Τινὲς δὲ τῶν φιλοσόφων ἔκαμνον συζητήσεις μὲ αὐτὸν, ἄλλοι δὲ ἔλεγον, Τί τάχα κηρύττει ὁ σπερμολόγος οὗτος; Ἐπειδὴ δὲ ἐκήρυττε τὸν Ἰησοῦν καὶ τὴν ἀνάστασιν εἰς αὐτοὺς, ἐπῆραν αὐτὸν καὶ τὸν προσήγαγον εἰς τὸν Ἄρειον Πάγον, τὸ μέγα καὶ σοβαρὸν αὐτὸ δικαστήριον τῶν Ἀθηνῶν. Σταθεὶς δὲ ὁ Παῦλος ἐνώπιον αὐτοῦ ἐξετάζοντος, εἶπε πρὸς τοὺς ἄλλους καὶ ταῦτα, Ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι, διερχόμενος καὶ παρατηρῶν τὰ σεβάσματά σας, εὗρον καὶ βωμὸν ἐπιγεγραμμένον «Ἀγνώστῳ Θεῷ»· τὸν Θεὸν λοιπὸν τὸν ὁποῖον μὴ γνωρίζοντες τιμᾶτε, τοῦτον ἐγὼ σᾶς ἀναγγέλλω. Ἀφοῦ δὲ ἐξήγησεν εἰς αὐτοὺς τὰ περὶ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ καὶ ὡμίλησε περὶ τῆς ἀναστάσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, οἱ μὲν ἐκ τῶν παρόντων ἀκούσαντες ἀνάστασιν νεκρῶν τὸν περιεγέλων, ἄλλοι δὲ εἶπον, Θὰ σὲ ἀκούσωμεν πάλιν ὁμιλοῦντα περὶ τούτου. Τινὲς ὅμως προσεκολλήθησαν εἰς αὐτὸν καὶ ἐπίστευσαν, ἐν οἷς καὶ ὁ Διονύσιος ὁ Ἀρειοπαγίτης, ὅστις ἔγεινεν ὕστερον καὶ ἐπίσκοπος Ἀθηνῶν, καὶ γυνή τις ὀνόματι Δάμαρις καὶ ἄλλοι μετ' αὐτῶν.

Παρατηρήσεις.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω μανθάνομεν ὅτι ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἐξηκολούθει τὸ ἔργον τῆς ἀποστολῆς του ἐπιμελέστατα. Ὅτι οἱ χριστιανοὶ, εὑρισκόμενοι τυχὸν εἰς πόλεις λαμπρὰς καὶ εὐθύμους, ἢ καὶ εἰς πενιχρὰς, ὀφείλουσι νὰ ἐξετάζωσι τὴν ἠθικὴν καὶ θρησκευτικὴν κατάστασιν τῶν κατοίκων καὶ ἀῤῥόβως νὰ κηρύττωσιν ὅ,τι πρὸς διόρθωσιν αὐτῶν συντελεῖ καὶ νὰ συζητῶσι τὰ περὶ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Τὸ παράδειγμα τοῦ ἁγίου Παύλου εἶναι καλὸν δι' ὅλους τοὺς χριστιανούς. Ὅπου τις καὶ ἂν εὑρίσκεται, μεταξὺ πλουσίων ἢ πτωχῶν, πεπαιδευμένων ἢ ἀμαθῶν, φίλων ἢ ξένων καὶ ἀγνώστων, πρέπει κατ' εὐκαιρίαν νὰ γίνηται ὠφέλιμος, νὰ διδάσκῃ καὶ νὰ προσπαθῇ νὰ ὑψώνῃ τὸν χαρακτῆρα τοῦ ἀνθρώπου, καὶ νὰ προάγῃ τὴν εὐδαιμονίαν τῶν ὁμοίων του διαδίδων καὶ ὑποστηρίζων τὰ παραγγέλματα τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ τὰς εὐαγγελικὰς ἀρετάς.

§ 50. Τὸ κήρυγμα τῶν Ἀποστόλων. *)

Ἀφ' οὗ διέμειναν, κατὰ παράδοσιν, 12 ἔτη μετὰ τὴν ἀνάληψιν ἐν

(*) Ἡ παράγραφος αὕτη ἐλήφθη ἐκ τῆς Ἱερ. Ἱστορ. Ῥομπότη.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἱερουσαλὴμ οἱ ἀπόστολοι, διεσπάρησαν εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης, καὶ καθίδρυσαν πανταχοῦ Ἐκκλησίας καὶ οἰκονόμους τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ. Κατὰ παράδοσιν δ' ἐκήρυξαν οὕτως.

Ὁ μὲν Πέτρος ὁ ἀπόστολος τῆς περιτομῆς, περιοδεύσας πολλὰ τῆς Ἀσίας μέρη, κατήντησε τέλος καὶ εἰς Ῥώμην, ὅπου καὶ ἐδέξατο τὸν μαρτυρικὸν καὶ σταυρικὸν θάνατον εἰς τὸν ἐπὶ Νέρωνος διωγμόν. Ἔγραψε δὲ καὶ δύο Καθολικὰς ἐπιστολάς.

Ὁ δὲ Ἀνδρέας διὰ Γαλατίας, Καππαδοκίας, Σκυθίας καὶ Βιθυνίας κατήντησεν εἰς Πάτρας τῆς Ἀχαΐας, ὅπου καὶ ἐσταυρώθη.

Ὁ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης μετὰ τὴν κοίμησιν τῆς Θεοτόκου μετέβη εἰς Μ. Ἀσίαν καὶ ἰδίως εἰς Ἔφεσον, ὅθεν ἐπεσκέπτετο τὰς Ἐκκλησίας, ἃς ἤδη εἶχε καθιδρύσει ὁ Παῦλος. Ἐπὶ Δομητιανοῦ ἐξωρίσθη εἰς Πάτμον (95 μ. Χ.), ὅπου εἶδε τὴν Ἀποκάλυψιν. Μετὰ ταῦτα ἔζησεν ἐν Ἐφέσῳ μέχρι τοῦ Τραϊανοῦ. Ἔχομεν δὲ καὶ τρεῖς καθολικὰς ἐπιστολὰς αὐτοῦ.

Ὁ Φίλιππος ἐκήρυξεν ἐν τῇ ἄνω Ἀσίᾳ καὶ ἐσταυρώθη ἐν Ἱεραπόλει τῆς Φρυγίας. Τοῦ δὲ Βαρθολομαίου εὗρεν ἀντίγραφον τοῦ κατὰ Ματθαῖον Εὐαγγελίου ὁ Πάνταινος (200 μ. Χ). Ὁ δὲ Θωμᾶς ἐκήρυξεν ἐν Ἰνδίᾳ.

Ὁ Ματθαῖος ἐκήρυξεν ἐν Αἰθιοπίᾳ, ἀφ' οὗ κατέλιπε τὸ Εὐαγγέλιον τοῖς ἐξ Ἑβραίων Χριστιανοῖς. Ἰάκωβος δὲ ὁ Ἀδελφόθεος ἦν ἐπίσκοπος Ἱερουσαλὴμ μέχρι τοῦ 60 ἔτους μ. Χ. καὶ κατέλιπεν ἡμῖν μίαν Καθολικὴν ἐπιστολήν. Ὁ δὲ Θαδδαῖος (εἴτε Ἰούδας ἀδελφὸς Ἰακώβου) ἐκήρυξεν ἐν Συρίᾳ καὶ κατέλιπε καὶ αὐτὸς μίαν ἐπιστολήν. Περὶ δὲ τοῦ Σίμωνος τοῦ ζηλωτοῦ εἶναι μόνον γνωστὸν ὅτι ἐν Ἀσίᾳ ἐκήρυξε.

Παῦλος ὁ ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν μετὰ τὴν ἐξ Ἱερουσαλὴμ ἐπιστροφὴν εἰς Ἀντιόχειαν (41 μ. Χ.) ἄρχεται μετὰ τοῦ Βαρνάβα τῆς πρώτης περιοδείας διὰ Κύπρου, Παμφυλίας, Πισιδίας, Λυκαονίας, ἐπανελθὼν εἰς Ἀντιόχειαν. Περὶ τὸ (51 μ. Χ.) παρῆν ἐν τῇ κατὰ τὴν Ἱερουσαλὴμ Συνόδῳ τῶν ἀποστόλων. Μετὰ ταῦτα ἄρχεται τῆς δευτέρας περιοδείας ἐξ Ἀντιοχείας, καὶ διὰ Συρίας, Κιλικίας, Φρυγίας καὶ Γαλατίας καταντήσας εἰς Τρῳάδα, μετέβη ἐκεῖθεν εἰς Μακεδονίαν, ἔνθα ἐσύστησε τὰς ἐν Φιλίπποις, Βερροίᾳ καὶ Θεσσαλονίκῃ Ἐκκλησίας· εἶτα δὲ καὶ τὰς ἐν Ἀθήναις καὶ Κορίνθῳ, ἔνθα διέμεινεν ἐπὶ ἓν καὶ ἥμισυ ἔτος καὶ ἔγραψε τὰς πρὸς Θεσσαλονικεῖς ἐπιστολάς. Ἐπανελθὼν δι' Ἐφέσου εἰς Ἱερουσαλὴμ καὶ Ἀντιόχειαν, ὁδοιπορεῖ τὸ τρίτον εἰς Ἔφεσον, ὅθεν ἐστήριξε τὰς ἐκκλησίας καὶ ἔγραψεν ἐπιστολάς τινας. Ἐκεῖθεν μετέβη καὶ εἰς Ἑλλάδα, καὶ ἐκεῖθεν πάλιν εἰς Ἱερουσαλὴμ, ὅτε καὶ συνελήφθη καὶ ἀπήχθη μετὰ δύο ἔτη εἰς Ῥώμην, διαμείνας καὶ ἐκεῖ ἐν φυλακῇ δύο ἔτη, ὅτε καὶ ἔγραψε πολλὰς ἐπιστολάς. Τέλος ἐπὶ Νέρωνος ὑπέστη καὶ αὐτὸς τὸν μαρτυρικὸν θάνατον.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΕΠΙΜΕΤΡΟΝ.

§ 1. Θαύματα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν τοῖς Ἱεροῖς Εὐαγγελίοις μνημονευόμενα.

Μεταβάλλει τὸ ὕδωρ εἰς οἶνον. Ἰω. Β. 1 11.

Ἐγείρει νεκρούς. Λουκ. Ζ. 11—17, Η. 40 — 56, Ἰω. ΙΑ. 1—57. Ματθ. Θ. 18 — 26.

Θεραπεύει ἀσθενεῖς. Μάρκ. Γ. 1 — 6. Λουκ. Δ. 38—44, Ε, 17 —26. Ζ. 1—10, Η. 43—48. ΙΓ. 10—17, Ἰω. Δ. 43.—54, Ε. 1 — 16, Λουκ. ΚΒ. 49—51, Μάρκ. Α. 30—31, Ματθ. Η. 5—13, Θ. 1—8, ΙΒ. 10—13, ΙΕ. 22 — 28, Λουκ. ΙΔ. 1 — 6, ΚΒ. 50 — 51.

Καθαρίζει λεπρούς. Ματθ. Η. 1 — 4, Λουκ. ΙΖ. 11 — 19 Μάρκ. Α. 40—55.

Ἐκβάλλει δαιμόνια. Λουκ. Δ. 31 — 37, Ματθ. Η. 28 — 34, Λουκ. Η. 1—3, Ματθ. ΙΕ. 21—28, ΙΖ. 14—21, Μάρκ. Α. 22—28, Ματθ. ΙΒ. 32 — 33.

Ποιεῖ κωφοὺς ν' ἀκούσωσι. Μάρκ. Ζ. 31—37.

Βωβοὺς ποιεῖ νὰ λαλῶσι. Ματθ. Θ. 32—38, ΙΒ. 22—23.

Θεραπεύει τυφλούς. Ματθ. Θ. 27—31, Κ. 29—34 Ἰω. Θ. 1—7, Μάρκ. Η. 22—26.

Περιπατεῖ ἐπὶ τῆς θαλάσσης. Ματθ. ΙΔ. 22 — 23, παράβ. καὶ 24 — 33.

Κατευνάζει τρικυμίαν. Ματθ. Η. 18—27.

Τρέφει πεντακισχιλίους Ἰω. ΣΤ. 14, Ματθ. ΙΔ. 15 - 21.

Τρέφει τετρακισχιλίους. Ματθ. ΙΕ. 32 — 39.

Προμηθεύει ἀργύριον διὰ φόρον. Ματθ. ΙΖ. 24—27.

Φεύγει τοὺς Ἰουδαίους. Ἰω. Η. 59.

Ξηραίνει τὴν ἄκαρπον συκῆν. Ματθ. ΚΑ. 18—22.

Προστάζει καὶ ἀργεύονται πλῆθος ἰχθύων. Λουκ. Ε. 1—4 Ἰω. ΚΑ. 1—4.

§ 2. Παραβολαὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ὁ σπείρων, Ματθ. ΙΓ. 3, Μαρκ. Δ. 3, Λουκ. Η. 5.

Τὰ ζιζάνια. Ματθ. ΙΓ. 24.

Ὁ κόκκος σινάπεως. Ματθ. ΙΓ. 31. Μάρκ. Δ. 30, Λουκ. ΙΓ. 18.

Ἡ ζύμη. Ματθ. ΙΓ. 33. Λουκ. ΙΓ. 20.

Ὁ κεκρυμμένος θησαυρός. Ματθ. ΙΓ. 44.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ὁ πολύτιμος μαργαρίτης. Ματθ. ΙΓ. 45.
Ἡ ἄκαρπος συκῆ. Λουκ. ΙΓ. 6.
Ὁ ἄσωτος υἱός. Λουκ. ΙΕ. 11.
Ὁ καλὸς Σαμαρίτης. Λουκ. Ι. 30.
Ὁ πλούσιος καὶ ὁ Λάζαρος. Λουκ. ΙΣΤ. 19.
Ὁ ἄδικος οἰκονόμος. Λουκ. ΙΕ. 1.
Τὸ ἀπολωλὸς πρόβατον. Ματθ. ΙΗ. 12. Λουκ. ΙΕ. 4.
Ἡ ἀπολεσθεῖσα δραχμή. Λουκ. ΙΕ. 8.
Ἡ ἐνοχλητικὴ χήρα. Λουκ. ΙΗ. 1.
Ὁ φαρισαῖος καὶ ὁ τελώνης. Λουκ. ΙΗ. 10.
Ὁ εὐγενὴς ὅστις ὑπῆγε νὰ λάβῃ βασιλείαν. Λουκ. ΙΘ. 11.
Ὁ δανειστής. Λουκ. Ζ. 41.
Ἡ ἄμπελος καὶ τὰ κλήματα. Ἰω. ΙΣΤ. 1.
Ὁ ἀνοιγόμενος σπόρος. Μάρκ. Δ. 26.
Τὸ δίκτυον εἰς τὴν θάλασσαν. Ματθ. ΙΓ. 47.
Ὁ εὔσπλαγχνος ὑπηρέτης. Ματθ. ΙΗ. 28.
Οἱ ἐργάται τοῦ ἀμπελῶνος. Ματθ. Κ. 1.
Οἱ σταλέντε δύο υἱοὶ εἰς τὸν ἀμπελῶνα. Ματθ. ΚΑ. 28.
Οἱ πονηροὶ γεωργοί. Ματθ. ΚΑ. 33. Μάρκ. ΙΒ. 1. Λουκ. Κ. 9.
Ἡ πρόσκλησις εἰς τὸ συμπόσιον. Ματθ. ΚΒ. 1. Λουκ. ΙΔ. 16.
Ὁ μὴ ἔχων φόρεμα γάμου. Ματθ. ΚΒ. 11.
Αἱ δέκα παρθένοι. Ματθ. ΚΕ. 1.
Τὰ τάλαντα. Ματθ. ΚΕ. 14.
Ἡ θύρα καὶ ὁ καλὸς ποιμήν. Ἰω. 1.

§ 3. Ἐμφανίσεις τοῦ Ἰησοῦ μετὰ τὴν ἀνάστασιν.

1. Εἰς Μαρίαν τὴν Μαγδαληνήν. Ἰω. Κ. 14. Μάρκ. ΙΣΤ. 9.

2. Εἰς τὰς ἄλλας γυναῖκας. Ματθ. ΚΗ. 9.

3. Εἰς τὸν Πέτρον. Α. Κορινθ. ΙΕ. 5. Λουκ. ΚΔ. 34.

4. Εἰς τοὺς δύο πορευομένους εἰς Ἐμμαούς. Μάρκ. ΙΣΤ. 12 – 13. Λουκ. ΚΔ. 23—32.

5. Τὴν αὐτὴν ἡμέραν τὸ ἑσπέρας εἰς τοὺς ἀποστόλους, ἀπόντος τοῦ Θωμᾶ, Α. Κορινθ. ΙΕ. 5, Μάρκ. ΙΣΤ. 14, Λουκ. ΚΔ. 36. Ἰω. Κ. 19—24.

6. Εἰς τοὺς ἀποστόλους παρόντος καὶ τοῦ Θωμᾶ. Ἰω. Κ. 24—29.

7. Ἐν Γαλιλαίᾳ εἰς τὸν Πέτρον, Θωμᾶν, Ναθαναὴλ, Ἰάκωβον καὶ Ἰωάννην καὶ δύο ἄλλους. Ἰω. ΚΑ 1—14. Αὕτη λέγεται ὅτι ἦτο ἡ τρίτη φορὰ, καθ' ἣν ἐφάνη τοῖς μαθηταῖς, δηλ. τοῖς ἀποστόλοις συνηθροισμένοις ὁμοῦ. Ἰω. ΚΑ. 14.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

8. Εἰς τοὺς μαθητὰς ἐπὶ τοῦ ὄρους ἐν Γαλιλαίᾳ. Ματθ. ΚΗ. 16.

9. Εἰς τοὺς πλείονας τῶν πεντακοσίων ἀδελφῶν ἐφ' ἅπαξ. Α. Κορινθ. ΙΕ. 6.

10. Εἰς τὸν ἀπόστολον Ἰάκωβον. Α, Κορινθ. ΙΕ. 7.

11. Εἰς πάντας τοὺς ἀποστόλους ὁμοῦ. Κορινθ. ΙΕ. 7.

12. Εἰς τοὺς ἀποστόλους ἐν τῇ ἀναλήψει αὐτοῦ. Λουκ. ΚΔ. 50—51. Πράξ. Α. 9. 10.

13. Εἰς τὸν Παῦλον. Α. Κορινθ. ΙΕ. 8. Πράξ. Θ. 3. 4. 5. ΚΕ. 8.

§ 4. Χρονολογικὸς πίναξ.

Δημιουργία τοῦ κόσμου	π. Χ.	5508
Κατακλυσμός	»	3246
Πυργοποιΐα	»	2731
Κλῆσις τοῦ Ἀβραάμ	»	2039
Ἔλευσις εἰς Αἴγυπτον τοῦ Ἰακώβ	»	1884
Ἔξοδος ἐξ Αἰγύπτου	»	1479
Διάβασις τοῦ Ἰορδάνου ὑπὸ Ἰησοῦ Ναυῆ	»	1339
Οἰκοδομὴ τοῦ ναοῦ ὑπὸ Σολομῶντος	»	1013
Διαίρεσις τοῦ βασιλείου εἰς τὸ τοῦ Ἰούδα καὶ Ἰσραήλ	»	975
Κατάλυσις τοῦ βασιλείου Ἰσραήλ	»	722
Κατάλυσις τοῦ βασιλείου Ἰούδα	»	588
Ἐπιστροφὴ ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας τῆς Βαβυλῶνος	»	536
Ἐγκαίνια τοῦ ἀνοικοδομηθέντος ναοῦ	»	516
Ὁ μέγας Ἀλέξανδρος εἰς Ἱερουσαλήμ	»	332
Μετάφρασις τῶν Ἑβδομήκοντα	»	283
Καταδιωγμοὶ ὑπὸ Ἀντιόχου	»	172
Ἰούδας ὁ Μακκαβαῖος	»	166
Ἡρῴδης βασιλεὺς τῆς Ἰουδαίας	»	40

§ 5. Σημειώσεις ἀρχαιολογικαί.

Τρεῖς μεγάλας ἑορτὰς ἐτησίας εἶχον οἱ Ἰουδαῖοι—Τὸ Πάσχα, τὴν Πεντηκοστὴν καὶ τὴν Σκηνοπηγίαν. Ὤφειλον δὲ εἰς αὐτὰς πάντες οἱ δυνάμενοι νὰ ὁδοιπορῶσιν ἄνδρες νὰ πηγαίνωσιν ὅπου ἦτο ἡ Κιβωτὸς καὶ ἡ σκηνή, ἀφ' οὗ δὲ ὁ ναὸς ἐκτίσθη εἰς Ἱερουσαλήμ, εἰς αὐτὴν ἤρχοντο.

Τὸ Πάσχα ἑωρτάζετο εἰς ἀνάμνησιν τῆς Ἐξόδου τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐξ Αἰγύπτου. Ἐλέγετο δὲ καὶ ἑορτὴ τῶν ἀζύμων.

Ἡ Πεντηκοστὴ ὠνομάζετο οὕτως, ἐπειδὴ ἑωρτάζετο τὴν πεντηκο-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

στὴν ἡμέραν μετὰ τὸ Πάσχα. Ἐτελεῖτο δὲ εἰς ἀνάμνησιν τῆς νομοδοσίας τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ ὄρει Σινᾶ.

Ἡ ἑορτὴ τῆς Σκηνοπηγίας ἐτελεῖτο εἰς ἀνάμνησιν τῆς ἐν σκηναῖς διατριβῆς τῶν Ἰσραηλιτῶν, ὅτε ἐξελθόντες τῆς Αἰγύπτου διέτριβον ἐν τῇ ἐρήμῳ.

Πᾶν ἕβδομον ἔτος ἐλέγετο Σαββατικὸν καὶ ἦτο ἔτος ἀναπαύσεως· κατ' αὐτὸ οὔτε ἔσπειρον τὴν γῆν, οὔτε ἐκλάδευον τὰς ἀμπέλους, οἱ δὲ αὐτομάτως παραγόμενοι καρποὶ παρεχωροῦντο εἰς τοὺς πτωχούς. Οἱ δέσμιοι Ἑβραῖοι ἀφίνοντο ἐλεύθεροι. (Ἔξοδ. ΚΓ. 11.)

Ἰωβηλαῖον ἔτος ἐλέγετο ὁ μετὰ ἑπτὰ σαββατικὰ ἔτη ἐνιαυτός· δηλ. ἕκαστον πεντηκοστὸν ἔτος. Ἐάν τις Ἰσραηλίτης εἶχε πωλήσει τὰ κτήματά του ἐκ πενίας, ἔπρεπε νὰ ἀποδοθῶσιν εἰς αὐτὸν τὸ ἔτος τοῦτο· οἱ αἰχμάλωτοι ἠλευθεροῦντο καὶ ἀνελάμβανον τὴν κληρονομίαν των.

Ὁ Ἀρχιερεὺς ἦτο πρῶτος ἀρχηγὸς τοῦ ἰουδαϊκοῦ πολιτεύματος. Οἱ ἱερεῖς ἦσαν οἱ λειτουργοὶ τῆς θρησκείας καὶ κατήγοντο ἐκ τοῦ Ἀαρώνι Οἱ δὲ Λευῖται ἦσαν ἐκ τῆς φυλῆς τοῦ Λευΐ, οὐχὶ δὲ καὶ ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ Ἀαρών· ἦσαν δὲ βοηθοὶ τῶν ἱερέων· ὄντες δὲ διεσπαρμένοι εἰς τὰς δώδεκα φυλάς, ἐχρησίμευαν καὶ ὡς διδάσκαλοι τοῦ λαοῦ, ἄρχοντες καὶ κριταί· ἀκτήμονες δὲ ὄντες, ἔζων ἐκ τῶν δεκάτων τῶν γεννημάτων τῆς γῆς.

Προφῆται ἦσαν οἱ θεόπεμπτοι διδάσκαλοι τοῦ λαοῦ· προέλεγαν δὲ, φωτιζόμενοι ὑπὸ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, τὰ μέλλοντα, ὁσάκις ὁ Θεὸς ἤθελε νὰ δηλώσῃ αὐτὰ εἰς τοὺς ἀνθρώπους δι' αὐτῶν.

Οἱ Γραμματεῖς ἦσαν γραφεῖς καὶ ἐξηγηταὶ τοῦ νόμου. Ἐκ τῆς τάξεως τούτων ἦσαν καὶ οἱ λεγόμενοι νομικοί.

Τελῶναι ἦσαν οἱ εἰσπράττοντες τοὺς φόρους καὶ τὰ δοσίματα (τέλη) τὰ ἐπιβαλλόμενα ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, ὅταν ἐξουσίαζον τοὺς Ἰουδαίους· ὅθεν ἐμισοῦντο ὑπὸ τοῦ λαοῦ.

Φαρισαῖοι ἐλέγοντο ὅσοι ἐχωρίζοντο ἐκ τῶν ἄλλων, ὑποκρινόμενοι ἀκρίβειαν εἰς τὰ τοῦ νόμου· ἦσαν ὑπερήφανοι, μεμψίμοιροι καὶ φιλάργυροι.

Σαδδουκαῖοι ἦσαν αἵρεσίς τις ἀρνουμένη τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς, τὴν ἀνάστασιν καὶ τὴν ὕπαρξιν ἀγγέλων ἢ πνευμάτων.

Ἡρωδιανοὶ ἐλέγοντο ὅσοι συγκατένευον εἰς πολλὰς πράξεις ἐθνικῶν, ἵνα ἀρέσκωσιν εἰς τοὺς κρατοῦντας, ἦσαν δὲ ἐναντίοι τῶν Φαρισαίων.

Οἱ Σαμαρεῖται εἶχον μικτὴν θρησκείαν ἐξ ἰουδαϊσμοῦ καὶ εἰδωλολατρείας, διὰ τοῦτο ὑπῆρχε μεταξὺ αὐτῶν καὶ τῶν Ἰουδαίων μέγα μῖσος. Εἶχαν δὲ καὶ ναὸν ἰδιαίτερον ἐπὶ τοῦ ὄρους Γαριζεὶν, τὸν ὁποῖον ἔκτισαν ἐκεῖ μὲ ἄδειαν τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

Εἰσαγωγὴ γεωγραφικὴ Σελ. 5
Ἱερᾶς Ἱστορίας ὁρισμός 11
Δημιουργία τοῦ κόσμου 11
Παράδεισος καὶ ἡ πτῶσις τοῦ ἀνθρώπου 13
Ὁ Κάϊν φονεύει τὸν Ἄβελ 14
Κατακλυσμὸς 15
Υἱοὶ Νῶε καὶ Πυργοποιία 16
Κλῆσις τοῦ Ἀβραὰμ 17
Σοδόμων καὶ Γομόρρων φθορὰ 19
Θυσία τοῦ Ἰσαὰκ 20
Μνηστεία τοῦ Ἰσαὰκ 20
Εὐλογία τοῦ Ἰσαὰκ 22
Κλίμαξ τοῦ Ἰακὼβ 23
Διπλοῦς γάμος τοῦ Ἰακὼβ 24
Ἐπιστροφὴ τοῦ Ἰακὼβ 25
Πώλησις τοῦ Ἰωσὴφ 26
Ὁ Ἰωσὴφ ἐν τῇ φυλακῇ 27
Δόξα τοῦ Ἰωσὴφ 28
Ἔλευσις ἀδελφῶν Ἰωσὴφ εἰς Αἴγυπτον 29
Φανέρωσις τοῦ Ἰωσὴφ εἰς τοὺς ἀδελφούς του 30
Θάνατος Ἰακὼβ καὶ Ἰωσὴφ 31
Ἡ ἐν Αἰγύπτῳ δουλεία 32
Ἱστορία τοῦ Ἰὼβ 33
Σκλήρυνσις τῆς καρδίας Φαραὼ 35
Ἔξοδος ἐξ Αἰγύπτου 36
Τὸ Μάννα ἐν τῇ ἐρήμῳ 37
Σινᾶ. Δέκα ἐντολαὶ 38
Πλάνη ἐν τῇ ἐρήμῳ 40
Ἰησοῦς Ναυῆ 41
Δεββώρα. Γεδεὼν 42
Ῥοὺθ 43
Σαμψὼν 44
Ὁ Ἠλὶ 45
Σαμουὴλ 46
Σαοὺλ 47
Γολιὰθ καὶ Δαβὶδ Σελ. 48
Βασιλεία Δαβὶδ 49
Ἀβεσσαλὼμ 50
Σολομὼν 51
Οἰκοδομὴ τοῦ Ναοῦ 52
Διαίρεσις τοῦ βασιλείου 54
Βασιλεῖς Ἰούδα 55
Βασιλεῖς Ἰσραὴλ 57
Ἠλιοὺ 58
Ἄμπελος Ναβουθαί. Ἀνάληψις Ἠλιοὺ 59
Ἐλισσαιὲ 61
Ἰωνᾶς ὁ προφήτης 61
Τωβὶτ 62
Ἰουδὶθ 64
Δανιὴλ καὶ ἡ Σουσάννα 66
Ἡ εἰς Βαβυλῶνα αἰχμαλωσία 65
Ἐνύπνιον Ναβουχοδονόσορος 67
Οἱ τρεῖς παῖδες ἐν τῇ καμίνῳ 68
Ἕτερον ἐνύπνιον Ναβουχοδονόσορος 69
Ὁ Δανιὴλ εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων 70
Τέλος τῆς αἰχμαλωσίας 71
Ἐσθὴρ 73
Οἱ Ἰουδαῖοι ἐπὶ Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν διαδόχων του 74
Ματταθίας 75
Ἰούδας ὁ Μακκαβαῖος 76
Ἰωνάθας. Σίμων. Ἰ. Ὑρκανὸς 78
Ὑρκανὸς Β. Ἡρῴδης 79
Ὁ Εὐαγγελισμὸς 81
Γέννησις τοῦ Σωτῆρος 82
Περιτομή. Προσκύνησις τῶν Μάγων. Ὑπαπαντὴ 83
Φυγὴ εἰς Αἴγυπτον. Παιδικὴ ἡλικία τοῦ Ἰησοῦ 84
Κήρυγμα Ἰωάννου. Βάπτισις τοῦ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Σωτῆρος. Πειρασμὸς Σελ. 85
Μαρτυρία Ἰωάννου περὶ Χριστοῦ. Πρῶτοι μαθηταί του καὶ πρῶτον θαῦμα 87
Οἱ πωληταὶ διώκονται ἐκ τοῦ Ναοῦ. Ὁ Νικόδημος 88
Ἡ Σαμαρεῖτις. Ὁ Ἰησοῦς εἰς Ναζαρὲτ 90
Ὁ Ἰησοῦς θεραπεύει τὸν υἱὸν τοῦ Βασιλικοῦ καὶ ἄλλους 91
Ὁ 38 ἔτη παράλυτος θεραπεύεται 92
Ὁ λόγος ἐν τῷ ὄρει 93
Νέα θαύματα 94
Ἴασις παραλυτικοῦ 96
Παραβολὴ σπορέως 96
Κατάπαυσις τρικυμίας Ἴασις δαιμονιζομένων 97
Ἡ θυγάτηρ Ἰαείρου, καὶ ἡ αἱμόῤῥους 98
Ἀποστολὴ τῶν 12 Ἀποστόλων 99
Οἱ πεντακισχίλιοι τραφέντες 100
Περιπατεῖ ὁ Πέτρος ἐπὶ τῆς θαλάσσης. Χαναναία 101
Μεταμόρφωσις 103
Οἱ 70 Ἀπόστολοι. Οὐδεὶς ἀναμάρτητος 104
Ὁ ἐκ γενετῆς τυφλὸς 105
Ὁ καλὸς Σαμαρείτης 106
Ἡ παραβολὴ τοῦ Ἀσώτου 107
Ὁ πλούσιος καὶ ὁ πτωχὸς Λάζαρος 108
Ἴασις δέκα λεπρῶν 109
Παραβολὴ περὶ τοῦ τελώνου καὶ φαρισαίου Σελ. 110
Εὐλογία τῶν παιδίων 110
Ὁ πλούσιος νεανίσκος 111
Ὁ Ζακχαῖος 112
Ἀνάστασις τοῦ Λαζάρου 112
Περὶ τῶν δύο λεπτῶν τῆς χήρας 114
Παραβολὴ τῶν 10 παρθένων 114
Παραβολὴ τῶν ταλάντων 115
Ἐσχάτη ἡμέρα τῆς κρίσεως 116
Εἴσοδος τοῦ Ἰησοῦ εἰς Ἱερουσαλὴμ 117
Ὁ Μυστικὸς δεῖπνος 118
Προδοσία ὑπὸ Ἰούδα 119
Ἄρνησις τοῦ Πέτρου 121
Ὁ Ἰησοῦς ἐνώπιον τῶν ἀρχιερέων 122
Ὁ Ἰησοῦς ἐνώπιον τοῦ Πιλάτου 123
Καταδίκη τοῦ Ἰησοῦ 124
Σταύρωσις τοῦ Ἰησοῦ 126
Τελευτὴ τοῦ Ἰησοῦ 127
Ταφὴ τοῦ Ἰησοῦ 129
Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ 130
Ψηλάφησις τοῦ Θωμᾶ 132
Ἀνάληψις τοῦ Χριστοῦ 133
Ἐπιφοίτησις τοῦ ἁγ. Πνεύματος ἐπὶ τοὺς Ἀποστόλους 134
Διάκονοι 135
Ἐπιστροφὴ τοῦ Παύλου 135
Ὁ Ἀπόστ. Παῦλος ἐν Ἀθήναις 137
Τὸ κήρυγμα τῶν Ἀποστόλων 137
Ἐπίμετρον 139

ΤΕΛΟΣ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

Εἰς τὴν συναρμολόγησιν τῆς ἱστορίας ταύτης ὡδηγήθημεν ἐκ τῶν περὶ τοῦ μαθήματος τῆς ἱστορίας ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς σχολείοις διατάξεων τοῦ περὶ αὐτῶν νόμου, διακελευουσῶν, ἵνα εἰς μὲν τὴν Β'. τάξιν αὐτῶν παραδίδηται παλαιὰ ἱστορία καὶ ἡ τῆς Ἑλλάδος, εἰς δὲ τὴν Γ'. ἱστορία τῆς Ῥώμης καὶ τὰ πρώτιστα τῆς μεσαίας καὶ νεωτέρας ἱστορίας. Εἴχομεν ἔτι ὑπ' ὄψιν καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῆς δημ. ἐκπαιδεύσεως ἐκδοθὲν πρόγραμμα τῷ 1854, ἐν ᾧ ὁρίζεται εἰς μὲν τὴν Β'. τάξιν νὰ παραδίδηται ἱστορία ἀρχαία (τὰ μὲν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀναφερόμενα ἐκτενέστερον, τὰ δὲ λοιπὰ αὐτῆς μέρη συντομώτατα), εἰς δὲ τὴν Γ'. τάξιν ἱστορία μέση καὶ νεωτέρα (τὰ ἀξιολογώτερα τῶν γεγονότων ἐν συντομίᾳ). Κατὰ ταῦτα λοιπὸν προετάξαμεν τὴν τῶν ἀρχαίων ἐθνῶν ἱστορίαν συντόμως, εἶτα ἐθέσαμεν τὴν τῆς Ἑλλάδος ἐκτενέστερον, καὶ μετὰ ταῦτα τὴν ἱστορίαν τῆς Ῥώμης ἐπιτόμως καὶ τὰ κυριώτατα ἐκ τῆς μέσης καὶ νέας ἱστορίας, ἀκολουθήσαντες εἰς ταῦτα τὸ σύστημα τοῦ Γερμανοῦ Βρέδοβ, τελειοποιηθὲν ὑπὸ τοῦ Ἄγγλου μεταφραστοῦ Καρόλου Σταφφόρδου καὶ τοῦ ἐκδόντος τὸ Δ' τὴν ἀγγλικὴν μετάφρασιν Πέρση Σιννέτου τὸ 1858. Ὠφελήθημεν δὲ πολὺ καὶ ἐκ τῆς γενικῆς ἱστορίας τοῦ Ἄγγλου Μαουνδέρου καί τινων ἄλλων εἰς γαλλικὴν καὶ ἀγγλικὴν γλῶσσαν γεγραμμένων καὶ ἐν χρήσει εἰς τὰ τῆς Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας καὶ Ἀμερικῆς σχολεῖα οὐσῶν. Ἡ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ἱστορία ἐλήφθη σχεδὸν ὅλη κατ' ἐπιτομὴν ἐκ τῆς βραβευθείσης ἱστορίας τοῦ K. Duruy Ὑπουργοῦ νῦν τῆς παιδείας ἐν Γαλλίᾳ. Ἐξετείναμεν δὲ τὴν ἑλληνικὴν ἱστορίαν μέχρι τοῦ 1820. Τὰ τῆς ἱερᾶς ἱστορίας παρελείφθησαν, διότι αὕτη διδάσκεται χωριστά, κατὰ τὸν μνησθέντα νόμον, καὶ εἰς ἰδιαίτερον βιβλίον. Ἡ προκειμένη λοιπὸν βίβλος περιέχει μόνον ὅ,τι κατὰ τὸν νόμον ἀπαιτεῖται καὶ εἶναι δυνατὸν νὰ διδαχθῇ ἐντὸς τοῦ ὡρισμένου εἰς διδασκαλίαν τῆς ἱστορίας χρόνου ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς σχολείοις.

Εἰς τὴν Δ' ταύτην ἔκδοσιν ἐβελτιώθησαν ὅσα ἡ πεῖρα ἔδειξε χρήζοντα βελτιώσεως.

Α. ΠΑΝΤΑΖΗΣ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Συναγωγή Γενικῆς Ἱστορίας (ἰδίως Ἑλλάδος)
διὰ τὰ ἑλληνικὰ σχολεῖα
Δ. Πανταζῆ.

Ἀριθ. Πρωτ. 2038.
Διεκ. 1365.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ ΕΠΙ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ.

Πρὸς τοὺς Κ. Κ. Σχολάρχας καὶ Διευθυντὰς τῶν Ἑλληνικῶν Σχολείων τοῦ Κράτους.

Συνιστῶμεν ὑμῖν ὡς διδακτικὸν βιβλίον τῆς γενικῆς ἱστορίας ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς σχολείοις τὴν ὑπὸ τοῦ Κυρίου Δ. Πανταζῆ συναρμολογηθεῖσαν καὶ παρ' ἡμῶν, συμφώνως πρὸς τὴν κρίσιν τῆς οἰκείας ἐξεταστικῆς ἐπιτροπῆς, ἐγκριθεῖσαν Σύνοψιν τῆς γενικῆς ἱστορίας.

Ἐν Ἀθήναις, τὴν 24 Ἀπριλίου 1862.

Ὁ Ὑπουργὸς
Μ. ΠΟΤΑΗΣ.

Μ. Καλλιφρονᾶς.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΣΥΝΟΨΙΣ

ΓΕΝΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ.

§ 1. Ὁρισμὸς καὶ διαίρεσις.

Ἱστορία ὀνομάζεται ἡ βιογραφία τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἢ ἑνός τινος ἔθνους, ἢ μιᾶς τινος κοινότητος ἢ ἑνὸς μόνον μεγάλου ἀνδρός. Κατὰ μὲν τὴν πρώτην περίστασιν λέγεται *Ἱστορία γενικὴ*, κατὰ δὲ τὴν δευτέραν *εἰδικὴ*, κατὰ δὲ τὴν τρίτην *μερικὴ*, καὶ κατὰ τὴν τετάρτην *βιογραφία* ἢ *βίος*. (Σερουΐου Γεν. Ἰς.)

Ἡ ἱστορία, ἐκθέτει τὰς σπουδαιοτάτας τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων· ἐκείνας δηλαδὴ ὅσαι ἐπενήργησάν πως ἐπὶ τὴν κοινωνίαν καὶ ἐπήνεγκον μέγα τι καλὸν ἢ κακόν, διότι ἡ ἐξιστόρησις παντὸς γεγονότος, καὶ αὐτῶν τῶν ἀσημάντων, οὔτε κατορθωτὴ, οὔτε χρήσιμος εἶναι.

Ἡ δὲ λέξις ἱστορία παράγεται ἐκ τοῦ ἵστωρ, ὅ ἐστι γνώστης πράγματός τινος, ἤτοι μάρτυς. Ἱστορῶ δὲ σημαίνει: περιγράφω ὅσα εἶδον ἢ γνωρίζω, εἰκονίζω τι διὰ συγγραφῆς ἢ εἰκόνος.

Ἡ γενικὴ ἱστορία διαιρεῖται εἰς ἀρχαίαν, μέσην καὶ νέαν.

Καὶ ἡ μὲν ἀρχαία, ἀρχομένη ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων, φθάνει μέχρι τοῦ 476 μ. Χ. ἔτους· ἡ δὲ μέση ἀπὸ τοῦ 476 μ. Χ. ἔτους μέχρι τοῦ 1500· ἡ δὲ νέα ἀπὸ τοῦ ἔτους τούτου μέχρι τῶν ἡμερῶν ἡμῶν.

Εἰς τὴν μελέτην δὲ καὶ διδασκαλίαν τῆς ἱστορίας ἀναπόφευκτα βοηθήματα εἶναι ἡ *χρονολογία* καὶ ἡ *γεωγραφία*, διότι διὰ μὲν τῆς χρονολογίας προσδιορίζεται ὁ καιρὸς, κατὰ τὸν ὁποῖον ἔγειναν τὰ ἱστορούμενα, διὰ δὲ τῆς γεωγραφίας, ὁ τόπος εἰς τὸν ὁποῖον ἔγειναν· διὸ ἡ γεωγραφία καὶ ἡ χρονολογία λέγονται οἱ δύο ὀφθαλμοὶ τῆς ἱστορίας.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

125/169.

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

§ 2. Ἀρχαία Ἱστορία.

Ἐκ τῆς ἀρχαιοτάτης ἱστορίας τοῦ κόσμου ὀλίγιστα εἶναι εἰς ἡμᾶς γνωστά, καὶ ταῦτα δὲ οὐχὶ τόσον ἀκριβῶς καὶ σαφῶς.

Παρεκτὸς τῆς ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ ἱστορίας τοῦ κόσμου καὶ τῶν ἐν αὐτῇ μνημονευομένων διαφόρων γεγονότων, τὰ ὁποῖα εἶναι ἀναντίῤῥητα, ὡς θεοπνεύστως γεγραμμένα, καὶ τὰ ὁποῖα διδάσκονται ἰδίως ἐν τῇ Ἱερᾷ Ἱστορίᾳ, πᾶσα ἐν ἄλλοις ἀρχαίοις βιβλίοις διήγησις περὶ τῶν πρὸ τοῦ 2000 π. Χ. ἔτους γεγονότων, ἂν μὴ ἦναι ὅλως μυθώδης, εἶναι ὅμως τόσον περιπεπλεγμένη μὲ μύθους, ὥστε δύσκολος εἶναι ἡ ἐν αὐτῇ ἐξιχνίασις τῆς ἀληθείας.

Ἡ Ἰνδία καὶ ἡ Αἴγυπτος, ἰδίως μάλιστα ἡ τελευταία, εἶναι αἱ μόναι κατέχουσαι ἐν μέρει σωζόμενα χειροποίητα μνημεῖα, ἀρχαιότερα τοῦ 2000 ἔτους π. Χ.

Τὰ περιφημότερα δὲ τῶν ἀρχαίων ἐθνῶν τῆς μὲν Ἀσίας εἶναι οἱ Ἰνδοὶ καὶ οἱ Σῖναι, οἱ Φοίνικες, οἱ Βαβυλώνιοι καὶ οἱ Ἀσσύριοι, οἱ Μῆδοι καὶ οἱ Πέρσαι, τῆς δὲ Ἀφρικῆς οἱ Αἰγύπτιοι καὶ οἱ Καρχηδόνιοι, τῆς δὲ Εὐρώπης οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ῥωμαῖοι. Καὶ περὶ μὲν τῶν ἄλλων θὰ διαλάβωμεν συνοπτικώτατα, περὶ δὲ τῶν προγόνων ἡμῶν Ἑλλήνων ἐκτενέστερον. I Ανατολικ. Ἐθνῶν. 16. 119.

§ 3. Σῖναι. (Κινέζοι) Ἰνδοί.

α. Τὸ τῶν Σινῶν ἔθνος ἦτο πολυαριθμότατον καὶ διέμενεν ἀπομεμονωμένον καὶ ἄσχετον μὲ τὰ ἄλλα ἀρχαῖα ἔθνη. Ἔχουσι παραδόσεις ἀναβαινούσας μέχρι τοῦ 3000 ἔτους π. Χ., μυθώδεις καὶ σκοτεινάς. Ἀναφέρουσι Φουχίν τινα ὡς βασιλέα των κατὰ τὸ 3000 ἔτος π Χ καὶ ἄλλον, Γαὼ λεγόμενον, βασιλεύσαντα κατὰ τὸ 2350 π Χ, καὶ θεωροῦσι καὶ τοὺς δύο αὐτοὺς οἱ Σῖναι ὡς θεμελιωτὰς τοῦ πολιτισμοῦ των καὶ νομοθέτας. Μέγιστος δὲ καὶ περιφημότατος ἀνὴρ τοῦ ἔθνους αὐτοῦ ἀναφέρεται ὁ Κομφούκιος, σοφὸς ἀκμάσας περὶ τὸ 500 ἔτος π. Χ. ὅστις ἐτακτοποίησε καὶ τοὺς πολιτικοὺς νόμους καὶ τὴν θρησκείαν τῶν Σινῶν

Λέγεται ὅτι κατ' ἀρχαιοτάτους χρόνους ἐγνώριζον οἱ Σῖναι τὴν ναυτικὴν πυξίδα, τὴν πυρίτιδα, ὀλίγην ἀστρονομίαν καὶ εἶδος τυπογραφίας· ἄλλοι θέλουσιν ὅτι ἡ τυπογραφία ἐφευρέθη παρ' αὐτῶν περὶ τὸ 930 μ. Χ. ἔτος.

Τὸ ἔθνος τοῦτο ἐπειδή, ὡς εἴπαμεν, ἐφυλάττετο αὐστηρῶς ἀπὸ πάσης ἐπιμιξίας μὲ ἄλλα ἔθνη, ἔμεινε στάσιμον καὶ δὲν ἔλαβε τὰς βελτιώ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σεις οὔτε τοῦ ἀρχαίου οὔτε τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ τῶν ἄλλων ἐθνῶν. Οἱ μεγάλοι ἄρχοντες αὐτοῦ λέγονται Μανδαρῖνοι.

Ἡ Ἰνδία ἐν τῇ μεσημβρινῇ Ἀσίᾳ, κειμένη μεταξὺ τῶν ποταμῶν Ἰνδοῦ καὶ Γάγγου, κατὰ τοὺς παλαιοτάτους χρόνους κατῳκεῖτο ὑπὸ ἔθνους, πολὺ ὑπερβαίνοντος τὰ σύγχρονα αὐτοῦ ἄλλα ἔθνη κατὰ τὸν πολιτισμόν, ἀλλὰ τῆς ἱστορίας αὐτοῦ περιεσώθησαν εἰς ἡμᾶς μόνον ἀποσπάσματά τινα σκοτεινὰ καὶ αἰνιγματώδη.

Ἡ περαιτέρω πρόοδος τῶν Ἰνδῶν ἐκωλύετο ἐκ τῆς διαιρέσεως αὐτῶν εἰς 4 τάξεις (βίους), ἐξ ὧν ἐπικρατεστέρα ἦτο ἡ καὶ νῦν ἐπισωζομένη ἱερατικὴ τάξις, τουτέστιν οἱ Βραχμᾶνες. Ἑκάστη δὲ τάξις ἦτο περιωρισμένη εἰς ἴδια ἐπαγγέλματα καὶ ἔργα, τὰ ὁποῖα ἄλλη τάξις δὲν ἠδύνατο νὰ μετέλθῃ.

Γλῶσσα τῶν Ἰνδῶν ἦτο ἡ Σανσκριτικὴ λεγομένη, νεκρὰ τώρα οὖσα, ὡς ἡ ἀρχαία Ἑλληνικὴ καὶ ἡ Λατινική. Σώζονται δὲ εἰς αὐτὴν ἱερὰ βιβλία τῶν Ἰνδῶν καὶ ἠθικά.

Οἱ Ἰνδοὶ φαίνεται, ὅτι ἔζων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς σπήλαια· διὸ εὑρίσκονται ἐκεῖ ὅλα ὄρη πλήρη σπηλαίων χειροποιήτων, τῶν ὁποίων τινὰ μὲν ἦσαν ναοὶ ἢ τάφοι, τὰ πλεῖστα δὲ κατοικίαι.

§ 4. Αἰγύπτιοι.

Ἡ Αἴγυπτος, κειμένη εἰς τὸ βορειοανατολικὸν μέρος τῆς Ἀφρικῆς, ὑπόκειται κατὰ πᾶν θέρος εἰς περιοδικὴν πλημμύραν τοῦ δι' αὐτῆς διαῤῥέοντος καὶ εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν ἐκβάλλοντος ποταμοῦ Νείλου. Διὰ τῆς ἐναπολειπομένης δὲ μετὰ τὴν ἀποῤῥόφησιν καὶ ἐξάτμισιν τῶν κατακλυζόντων τὰς πεδιάδας ὑδάτων ἰλύος καθιστᾶται ἡ χώρα λιπωδεστάτη καὶ διὰ τοῦτο εὐφορωτάτη, ἰδίως δὲ τὸ λεγόμενον Δέλτα. Ἡ οὕτως ἐκ τοῦ σχήματός της ὀνομασθεῖσα χώρα τῆς Αἰγύπτου δὲν ὑπῆρχε κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους, ἀπετελέσθη δὲ βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον ἐκ τῆς καταφερομένης ὑπὸ τοῦ Νείλου ἄμμου καὶ ἰλύος.

Παρεκτὸς ἄλλων προϊόντων, ἐν ἀφθονίᾳ ἐνταῦθα παραγομένων, ἐγίνετο καὶ τὸ φυτὸν βύβλος, τοῦ ὁποίου ὁ φλοιός, λεγόμενος πάπυρος, ἐχρησίμευε τὸ πάλαι εἰς τὸ νὰ γράφωσιν ἐπ' αὐτοῦ, μὴ ὑπάρχοντος τότε χαρτίου, ὡς τὸ παρ' ἡμῖν ἐν χρήσει.

Ἡ Αἴγυπτος δὲν ἔχει δάση καὶ διὰ τοῦτο τὰ ξύλα εἶναι σπάνια, ἔχει ὅμως πολλὰ λατομεῖα ἐν τοῖς ἀνατολικοῖς αὐτῆς μεθορίοις. Ἐκ τούτων οἱ Αἰγύπτιοι ἐποίησαν τοὺς λεγομένους ὀβελίσκους καὶ ᾠκοδόμησαν παμμεγέθεις πυραμίδας, τὸν περίφημον λαβύρινθον κτλ. Καὶ οἱ μὲν ὀβελίσκοι, οἱ πλεῖστοι μονόλιθοι ὄντες, εἶναι μέγισται στῆλαι, ἔχουσαι ὀξεῖαν κορυφὴν καὶ ὕψος 50 μέχρις 180 ποδῶν. Αἱ δὲ πυρα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μίδες εἶναι ὑπερμεγέθεις οἰκοδομαί, ἔχουσι βάσιν τετράγωνον, στενεύονται δὲ καθ' ὅσον ὑψοῦνται καὶ ἔχουσιν ὕψος ἀπὸ 200—800 ποδῶν. Ἐντὸς αὐτῶν ὑπάρχουσι διάδρομοι καὶ δωμάτια, τὰ ὁποῖα ἐχρησίμευον ὡς τάφοι τῶν ταριχευομένων νεκρῶν.

Τὰ σώματα τῶν ἀποθνησκόντων ἐκαθαρίζοντο ἀπὸ τῆς μάλλον ὑποκειμένης εἰς φθορὰν ὕλης, εἶτα ἐβαλσαμώνοντο (ἐταριχεύοντο) καὶ, ἀλειφόμενα διὰ ρητινώδους τινὸς μίγματος διαφανοῦς, ἐτίθεντο εἰς τάφους. Τὰ τοιαῦτα σώματα λέγονται μούμμιαι. Εὑρέθησαν δὲ καὶ εὑρίσκονται ἀκόμη πολλαὶ τοιαῦται τριῶν χιλιάδων ἐτῶν καὶ ἐπέκεινα.

Οἱ Αἰγύπτιοι διηροῦντο εἰς τέσσαρας τάξεις, ἢ βίους. Πρώτη καὶ ὑπερτέρα τῶν ἄλλων τάξις ἦτο ἡ τῶν ἱερέων· οἱ βασιλεῖς ἦσαν ἐξ αὐτῆς, ἢ κατετάττοντο εἰς αὐτήν, ἅμα ἐβασίλευον· δευτέρα ἦτο ἡ τῶν μαχητῶν· τρίτη καὶ τετάρτη ἦτο ἡ τῶν γεωργῶν, τῶν ἐμπόρων, τῶν τεχνιτῶν, τῶν ποιμένων κτλ.

Ἡ τῶν ἱερέων ἦτο μόνη κάτοχος ὅλων τῶν μυστηρίων τῆς θρησκείας, καὶ ἐν γένει πάσης ἐπιστήμης καὶ γνώσεως καὶ δὲν μετέδιδε ταύτας εἰς τὰς ἄλλας τάξεις. Εἰς πᾶσαν δὲ τάξιν οἱ υἱοὶ διεδέχοντο τοὺς ἑαυτῶν πατέρας εἰς τὸ ἐπάγγελμά των. Ἡ μάλλον δὲ περιφρονημένη τάξις ἦτο ἡ τῶν ποιμένων.

Τὰ γράμματα τῶν Αἰγυπτίων ἦσαν τριῶν εἰδῶν, ἱερογλυφικά, ἱερατικὰ καὶ δημοτικά. Καὶ τὰ μὲν ἱερογλυφικὰ μετεχειρίζοντο εἰς ἐπιγραφὰς ἐπὶ τῶν διαφόρων μνημείων, τὰ δὲ ἱερὰ εἰς θρησκευτικὰς καὶ δικαστικὰς ὑποθέσεις, τὰ δὲ δημοτικὰ εἰς ἄλλας κοινὰς χρείας. Πολλάκις δὲ μετεχειρίζοντο ἀναμὶξ καὶ τὰ τρία εἴδη.

Οἱ Αἰγύπτιοι ἐλάτρευον ζῶα, οἷον τὸ πτηνὸν Ἶβιν, τὸν Κροκόδειλον, τὸν Ἆπιν (οὗτος ἦτο βοῦς πεποικιλμένος μὲ στίγματα), τὸν Αἴλουρον· καὶ τὰ ζῶα ταῦτα ἐταρίχευον μετὰ θάνατον μετ' ἴσης ἐπιμελείας ὡς καὶ τὰ τῶν ἀνθρώπων σώματα. Κατεδικάζετο δὲ εἰς θάνατον, ὅστις ἤθελε φονεύσει κἀνὲν τῶν ὡς θεῶν λατρευομένων τούτων ζώων.

Περὶ τῆς ἀρχαιοτάτης ἱστορίας τῶν Αἰγυπτίων ὀλίγα γνωρίζομεν, διότι καὶ οὗτοι ὡς οἱ Σῖναι (Κινέζοι) οὐδεμίαν εἶχον ἐπιμιξίαν πρὸς ἄλλα ἔθνη μέχρι τοῦ 700 ἔτους π. Χ.

Οἱ Αἰγύπτιοι λέγεται ὅτι κατῆλθον ἐκ τῆς Αἰθιοπίας καὶ ἰδίως τῆς Μερόης, καὶ ὅτι πρῶτος αὐτῶν βασιλεὺς ἦτο ὁ Μῆνος ἢ Μηνᾶς, 2188 π. Χ.

Τὰ ἀπὸ τούτου μέχρι τοῦ Ψαμμητίχου, 671 π. Χ εἶναι πάντα σκοτεινὰ καὶ ἀβέβαια. Φαίνεται δὲ, ὅτι ἐν τῷ μεταξὺ νομάδες σημιτικοῦ φύλου, Ὑκσὼς καλούμενοι, ἐπελθόντες ἐκυρίευσαν μέρη τινὰ τῆς Αἰγύπτου, ἀλλ' ἐξεβλήθησαν ἔπειτα ὑπὸ τῶν ἐγχωρίων βασιλέων.

Ἐκ τῶν πρὸ τοῦ Ψαμμητίχου βασιλέων τῆς Αἰγύπτου φημίζεται ὡς διαπρέψας ὁ Σέσωστρις, ὅστις, ὑποτάξας τὴν Αἰθιοπίαν καὶ τὴν Ἀ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

βύαν, διήρεσε τὴν χώραν εἰς 36 νομοὺς, καὶ τοὺς κατοίκους εἰς τάξεις ὡρισμένας, καὶ ἔκαμε μεγάλα ἔργα. Μετὰ τὸν Σέσωστριν ἐβασίλευσαν διάφοροι ἄλλοι βασιλεῖς, μετὰ τοὺς ὁποίους ἐπῆλθον Αἰθίοπες βασιλεῖς κατακτηταί, οἵτινες ὅμως ἐξεβλήθησαν περὶ τὸ 685 π. Χ. καὶ ἐδιώχθησαν εἰς τὴν ἄνω Αἴγυπτον. Τούτους δὲ διεδέχθη πολυαρχία 12 συγχρόνως βασιλέων.

Ψαμμήτιχος, εἷς ἐκ τῶν δώδεκα βασιλέων τῆς Αἰγύπτου, τῇ βοηθείᾳ Ἰώνων καὶ Καρῶν μισθωτῶν κατέβαλε τοὺς ἄλλους ἕνδεκα βασιλεῖς καὶ κατέστη μονάρχης ἁπάσης τῆς Αἰγύπτου· οὗτος δὲ πρῶτος ἔδωκεν ἄδειαν εἰς τοὺς Ἕλληνας νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὸ κράτος του, νὰ παρεπιδημῶσιν ἐν αὐτῷ καὶ νὰ ἐμπορεύωνται.

Τὸν Ψαμμήτιχον διεδέχθη ὁ υἱός του Νεκὼς, ὅστις ἐπεχείρησε νὰ σκάψῃ διώρυγα καὶ νὰ ἑνώσῃ δι' αὐτῆς τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν μὲ τὸν Νεῖλον ποταμόν· ἀλλ' ἡ ἐπιχείρησις αὕτη ἀπέτυχε, πολλῶν χιλιάδων ἀνθρώπων εἰς τὰς ἐργασίας ἀφανισθεισῶν. Αὐτὸς οὗτος προσέταξε καὶ τοὺς ἐμπείρους εἰς τὰ ναυτικὰ τότε Φοίνικας καὶ περιέπλευσαν τὴν Ἀφρικήν. Ἀναχωρήσαντες οὗτοι ἀπὸ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἔφθασαν μετὰ τρία ἔτη εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Νείλου.

Μετὰ τὸν Νεκὼ (594 π. Χ.) ἐβασίλευσαν ὁ υἱός του Ψάμμις καὶ μετὰ τοῦτον ὁ υἱός του Ἀπρίης. Τὸν τελευταῖον, μισηθέντα ὑπὸ τοῦ λαοῦ του, διότι ἠγάπα τοὺς ξένους, καὶ διὰ τοὺς ἀτυχεῖς πρὸς τὸν Ναβουχοδονόσορα βασιλέα τῆς Βαβυλῶνος πολέμους του, ἐξεθρόνισαν οἱ Αἰγύπτιοι καὶ ἀνηγόρευσαν βασιλέα ἕνα τῶν στρατηγῶν του, τὸν Ἄμασιν (563 π. Χ.). Ὁ Ἄμασις οὗτος περιεποιήθη πολὺ τοὺς Ἕλληνας, δι' ὧν ἀνεπτύχθη τὸ τῆς Αἰγύπτου ἐμπόριον· ἐτακτοποίησε τὴν ἀθλίαν τότε, ἕνεκα τοῦ ἀναξίου προκατόχου του, κατάστασιν τῆς Αἰγύπτου· συνεκρότησε ναυτικὴν δύναμιν, δι' ἧς ἐκυρίευσε τὴν νῆσον Κύπρον· συνέδεσε σχέσεις μετὰ τοῦ τυράννου τῆς Σάμου Πολυκράτους, καὶ δῶρα ἔπεμψεν εἰς πολλὰς Ἑλληνίδας πόλεις. Ἐπὶ δὲ τοῦ υἱοῦ καὶ διαδόχου αὐτοῦ Ψαμμηνίτου ἡ Αἴγυπτος ὑπετάχθη ὑπὸ τοῦ Καμβύσου, Βασιλέως τῶν Περσῶν, ὅστις κατέστησε πλέον αὐτὴν ἐπαρχίαν Περσικὴν, ὁ δὲ Ψαμμηνίτης ἠχμαλωτίσθη (525 π. Χ.). Ἔκτοτε ἡ Αἴγυπτος διετέλει ὑπὸ τοὺς Πέρσας, μέχρις οὗ ὑπετάχθη ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου μετὰ τοῦ ὅλου Περσικοῦ κράτους (331 π. Χ.).

§ 5. Φοίνικες.

Τὰ περὶ τῶν Φοινίκων διακεκομμένως μόνον γνωρίζομεν, διότι οὐδεμία συνεχὴς περὶ τούτων ἱστορία σώζεται. Κατὰ τὸν Ἕλληνα ἱστορικὸν Ἡρόδοτον, οἱ Φοίνικες ἐφάνησαν εἰς τὴν ἀπὸ τοῦ ὀνόματος αὐτῶν ὀνομασθεῖσαν στενὴν παράλιον χώραν τῆς Συρίας, ἐπὶ τῆς Μεσο-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γείου θαλάσσης, τοὐλάχιστον 27 ἢ 28 ἑκατονταετηρίδας π. Χ. Ἦλθον δὲ αὐτόσε ἀπὸ τῶν παραλίων τοῦ Περσικοῦ κόλπου καὶ κατήγοντο ἀπὸ τοῦ Σημ υἱοῦ τοῦ Νῶε. Οἱ Φοίνικες ἦσαν ὁ ἀρχαιότατος ἐμπορικὸς λαός, ἐξ ὅσων ἡ ἱστορία μνημονεύει. Ἡ χώρα αὐτῶν ἦτο ξηρὰ καὶ ἀμμώδης καὶ εἶχε μῆκος περὶ τὰ 100 μίλια (ἀγγλικὰ), πλάτος δὲ 10 ἕως 12. Ἡ πλησίασις τῆς θαλάσσης, τὸ ὄπισθεν αὐτῶν πλῆρες κέδρων, ἐπιτηδείων εἰς ναυπηγίαν, ὄρος Λίβανος, συνέτειναν εἰς τὸ νὰ δοθῶσιν εἰς τὴν ναυτιλίαν, καὶ τὸ ἄγονον τῆς χώρας ἠνάγκασεν αὐτοὺς νὰ ἐπιδοθῶσιν εἰς τὸ ἐμπόριον καὶ τὰς τέχνας.

Πρωτεύουσα πόλις αὐτῶν ἦτο ἡ Σιδών, ἡ δὲ Τύρος, τῆς ὁποίας ὁ Βασιλεὺς Ἰρὰμ ἔγεινε φίλος καὶ σύμμαχος τοῦ Δαβὶδ καὶ τοῦ Σολωμῶντος, ἦτο ἀποικία αὐτῆς, κατασταθεῖσα ἰσχυροτέρα τῆς μητροπόλεως.

Κατ' ἀρχὰς ἐμπορεύοντο οἱ Φοίνικες μετὰ τῆς Κύπρου, ἔπειτα ἔπλευσαν πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν πρὸς τὰς παραλίας τῆς μικρᾶς Ἀσίας καὶ βαθμηδὸν ἐξέτειναν τοὺς πλοῦς των διὰ τοῦ Ἑλλησπόντου εἰς τὸν Εὔξεινον Πόντον, καὶ πρὸς δυσμὰς ἐσχετίσθησαν μὲ τὴν Ἑλλάδα. Εἰς προστασίαν δὲ καὶ ἐπέκτασιν τοῦ ἐμπορίου των συνέστησαν ἀποικίας εἰς πολλὰ μέρη. Ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἐξεδιώχθησαν ἐκ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Ἀσίας ὑπὸ τῶν ὁσημέραι ἐμπορικωτέρων γινομένων Ἑλλήνων, οἵτινες ὅμως πολλὰ εἴδη ἐμπορευμάτων ἐξηκολούθουν δι' αὐτῶν πάλιν νὰ λαμβάνωσιν.

Τὸ ἐμπόριον τῶν Φοινίκων διήρκεσε περισσότερον εἰς τὰς παραλίας τῆς Ἀφρικῆς, ὅπου καὶ ἔκτισαν διὰ τῆς Διδοῦς, ἀδελφῆς τοῦ βασιλέως των Πυγμαλίωνος, τὴν περιώνυμον αὐτῶν ἀποικίαν Καρχηδόνα περὶ τὸ 888 ἔτος π. Χ. Κυριεύσαντες δὲ καὶ πᾶσαν τὴν ἀπέναντι αὐτῆς παραλίαν τῆς Σικελίας, ἐξέπλευσαν ἐκ ταύτης εἰς τὴν Ἱσπανίαν, ὅπου εὗρον ἄφθονον ἄργυρον. Μετὰ ταῦτα διαβάντες τὸν πορθμὸν τῶν Γαδείρων ἦλθον εἰς Ἀγγλίαν, ὅπου εὗρον κασσίτερον· τέλος δὲ προχωρήσαντες εἰς τὰς βορείους τῆς Γερμανίας παραλίας ἐπέτυχον ἤλεκτρον, ὅστις τῷ καιρῷ ἐκείνῳ ἦτο σπάνιος καὶ τοῦ χρυσοῦ διὰ τοῦτο τιμιώτερος· ἐφύλαττον δὲ μυστικοὺς τοὺς πλοῦς των τούτους, ἵνα μὴ τύχωσιν ἀντιζήλων. Οἱ Φοίνικες περιέπλευσαν καὶ τὴν Ἀφρικὴν ἅπασαν. Οὕτω μέχρι τοῦ 600 ἔτους π. Χ. ἦσαν οὗτοι τὸ μόνον ἔθνος, τὸ ὁποῖον ἔκαμνε μακρυνοὺς πλοῦς.

Καὶ δὲν ἐξέτειναν διὰ θαλάσσης μόνον τὰς ἐμπορικὰς αὐτῶν ἐπιχειρήσεις, ἀλλὰ καὶ διὰ ξηρᾶς αἱ ἐμπορικαὶ αὐτῶν συνοδίαι ἐπραγματεύοντο πρὸς βορρᾶν καὶ πρὸς ἀνατολάς· ἐξ Ἀραβίας ἐφέροντο κιννάμωμον, ἀρώματα, ἐλεφαντόδοντες καὶ χρυσός, τὰ ὁποῖα οἱ Ἄραβες ἠγόραζον ἐκ τῶν ἐμπόρων ἄλλων ἐθνῶν. Καὶ ἡ μεταφορὰ ἁπλῶς ἐμπορευμάτων ἐκ μιᾶς εἰς ἄλλην πόλιν ἦτο ἐκ τῶν ἐμπορικῶν ἔργων

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῶν Φοινίκων· εἶχον δὲ καὶ *ἐμπορεῖα* (σταθμοὺς παραλίους) ἐκτενέστατα ἐν Τύρῳ, Σιδῶνι καὶ ἄλλαις πόλεσι.

Τὸ κυριώτερον τῶν τεχνουργημάτων αὐτῶν ἦτο ἡ ὕελος καὶ ἡ πορφύρα, τὰ ὁποῖα τυχαίως ἀνεῦρον. Οὗτοι δὲ λέγονται καὶ ἐπινοηταὶ τῶν γραμμάτων, τὰ ὁποῖα καὶ οἱ Ἕλληνες παρ' αὐτῶν ἔμαθον· ὡσαύτως δὲ καὶ τῶν σταθμῶν καὶ τῶν μέτρων, τῆς νομισματικῆς καὶ τῆς ἀριθμητικῆς.

Καὶ ἡ πρότερον ἀκμάσασα Σιδὼν καὶ ἡ μετὰ ταύτην ἀποικία της Τύρος ἔγειναν αἱ πλουσιώταται τῶν πόλεων τοῦ τότε κόσμου καὶ ἐξ αὐτῶν ἐξήγετο πᾶν φιλοτέχνημα καλὸν καὶ πολύτιμον.

Ἡ συσσώρευσις ἐν Φοινίκῃ τοῦ ἐκ τῆς ἐμπορίας πολλοῦ πλούτου ἐπέσυρε κατ' αὐτῆς τοὺς ἰσχυροὺς γείτονάς της· ὅθεν κατὰ πρῶτον ὁ Σαλμανασσὰρ (717 π. Χ.) ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀσσυρίας ὑπέταξεν αὐτὴν πλὴν τῆς Τύρου, ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς ὁποίας νικηθεὶς ἀπεκρούσθη εἰς τὰ ὀπίσω. Κατόπιν τούτου εἰσέβαλεν εἰς τὴν Φοινίκην ὁ ἰσχυρὸς κατακτητὴς Ναβουχοδονόσορ Βασιλεὺς τῆς Βαβυλῶνος. Καὶ ἡ μὲν Σιδὼν ἔπεσεν, ὑποδουλωθεῖσα τῷ 600 π. Χ. παρ' αὐτοῦ, ὑποτάξαντος ὅλην τὴν Φοινίκην· ἡ δὲ Τύρος, μετὰ δεκατριῶν ἐτῶν πολιορκίαν ἁλωθεῖσα, εὑρέθη κενή, διότι οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἅπαντες σχεδὸν κατέφυγον εἰς πλησιόχωρον νῆσον, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἐγκατεστάθησαν πάλιν, οἰκοδομήσαντες ὀχυρὰν πόλιν, τὴν ὁποίαν ὠνόμασαν πάλιν Τύρον, ἥτις κατέστη ἐπίσης μὲ τὴν Παλαιὰν Τύρον (Παλαίτυρον) περίφημος. Ἀλλὰ καὶ αὕτη τὸ ἔτος 333 π. Χ. ἐκυριεύθη ὑπὸ ἄλλου μεγάλου κατακτητοῦ, τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου, μετὰ πεισματώδη ἑπτάμηνον πολιορκίαν παραδοθεῖσα. Ἡ πόλις αὕτη κατεστράφη παρ' αὐτοῦ καὶ οἱ μὴ κατασφαγέντες ἐκ τῶν κατοίκων της ἐξηνδραποδίσθησαν.

Οἱ Φοίνικες ἦσαν εἰδωλολάτραι, συνειθίζοντες καὶ ἀνθρωπίνους θυσίας. Πρωτεύοντες θεοὶ αὐτῶν ἦσαν ὁ Βάαλ, ἡ Ἀστάρτη καὶ ἄλλος τις, ὅμοιος μὲ τὸν Ἡρακλῆ τῶν Ἑλλήνων, ὁ λεγόμενος Μελικέρτης.

4. § 6. Βαβυλώνιοι.

Ἡ Βαβυλωνία, κειμένη μεταξὺ τῶν ποταμῶν Τίγριδος καὶ Εὐφράτου, κατῳκήθη τὸ πρῶτον ὑπὸ φυλῆς σημιτικῆς, κτισάσης καὶ τὴν πρωτεύουσαν Βαβυλῶνα.

Πρῶτος αὐτῆς μονάρχης λέγεται ἐν τῇ Ἁγίᾳ Γραφῇ ὁ Νεβρὼδ, ἰσχυρὸς θηρευτής, ἐλθὼν μετὰ πολλοῦ στρατοῦ ἐξ Ἀραβίας καὶ ἐξουσιάσας τοὺς εἰρηνικοὺς κατοίκους τῆς εὐφορωτάτης ταύτης χώρας. Ἡ Βαβυλωνία κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην (2060 π. Χ. καὶ ἐπέκεινα) καθυπέταξε πολλὰς πέριξ αὐτῆς καὶ ἀλλαχοῦ χώρας· ἀλλὰ τέλος ὑπετάγη ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Ἀσσυρίων Νίνου, καὶ ἔκτοτε ἀπετέλει μέρος τῆς μεγάλης τοῦ ἔθνους τούτου ἐπικρατείας.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

§ 7. Ἀσσύριοι.

Ἡ Ἀσσυρία ἔκειτο πρὸς βορρᾶν τῆς Βαβυλωνίας πέραν τοῦ Τίγριδος ποταμοῦ. Οἱ πρῶτοι αὐτῆς κάτοικοι ἦσαν καλοὶ μαχηταὶ καὶ ἐξουσίασαν πολλοὺς περιῳ τόπους, συγχωνεύσαντες αὐτοὺς εἰς ἓν κράτος ὑπὸ κοινὸν ὄνομα Ἀσσυρία.

Νῖνος, ὁ θεμελιωτὴς τοῦ κράτους τούτου, ἔκτισε τὴν πρωτεύουσαν αὐτοῦ Νινευὶ πρὸ τοῦ 1900 ἔτους, ὡς λέγουσι, π. Χ. ἢ περὶ τὸ 2000 π. Χ. Ἄλλοι θέλουσι θεμελιωτὴν τοῦ κράτους τούτου τὸν Ἀσσοὺρ, υἱὸν τοῦ Σήμ, ἐπελθόντα καὶ κυριεύσαντα τὰ πέραν τοῦ Τίγριδος μέρη ταῦτα. Διάδοχον δὲ τούτου λέγουσι τὸν Νῖνον.

Ὁ Νῖνος ἀποθανὼν ἀφῆκεν υἱὸν ὀνόματι Νινύαν καὶ γυναῖκα τὴν περίφημον Σεμίραμιν, ἥτις ἐνδυθεῖσα ἀνδρικὰ φορέματα, διῴκει τὸ βασίλειον ἀντὶ τοῦ Νινύου. Διεκόσμησε δὲ αὕτη τὴν Βαβυλῶνα διὰ λαμπρῶν κτιρίων καὶ ἔκαμεν, ὥς τινες νομίζουσι, τοὺς εἰςτὰεπτὰ θαύματα τοῦ κόσμου καταλεγομένους κρεμαστοὺς κήπους. Ἐπιδιώρθωσε δὲ καὶ ἐκόσμησε καὶ ἄλλας τοῦ βασιλείου της πόλεις, καὶ ἐξέτεινε τὸ κράτος της διὰ κατακτήσεων εἰς τὴν Ἀφρικὴν, τὴν μικρὰν Ἀσίαν, εἰσχωρήσασα, ἀνεπιτυχῶς ὅμως, καὶ εἰς τὰς πέραν τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ χώρας. Ὁ Νινύας, φονεύσας τὴν μητέρα του ταύτην, παρεδόθη ὅλως εἰς ἡδυπαθῆ βιον, ὁμοίως δὲ καὶ οἱ διάδοχοι αὐτοῦ ἐπὶ γενεὰς τριάκοντα μέχρι τοῦ τελευταίου αὐτῶν Σαρδαναπάλου, τοῦ χειρίστου πάντων, ὅστις κατήντησε νὰ φορέσῃ καὶ γυναικεῖα ἐνδύματα ἐκ θηλυπρεπείας· τρεῖς δὲ τῶν στρατηγῶν αὐτοῦ, μὴ ἀνεχόμενοι νὰ ζῶσιν ὑπὸ τοιοῦτον ἄθλιον μονάρχην, ἔβαλον πῦρ εἰς τὰ ἀνάκτορά του καὶ κατέκαυσαν αὐτὸν (875 π. Χ).

Μετὰ τὸ γεγονὸς τοῦτο οἱ τρεῖς αὐτοὶ στρατηγοὶ διένειμαν μεταξύ των τὸ βασίλειον καὶ ἐκ τούτου ἐγεννήθησαν τὰ τρία βασίλεια — νέας Ἀσσυρίας, νέας Βαβυλῶνος καὶ νέας Μηδίας.

Σαλμανασσὰρ, ὁ τῆς νέας Ἀσσυρίας βασιλεὺς, ἦτο ὁ καταλύσας τὸ βασίλειον τοῦ Ἰσραὴλ, ὡς διαλαμβάνεται ἐν τῇ Ἱερᾷ Ἱστορίᾳ. Ἀλλὰ ἰσχυρότατον πάντων τῶν βασιλείων κατέστη ἐπὶ Ναβουχοδονόσορος (600 π. Χ.) τὸ τῆς Βαβυλῶνος. Ὁ βασιλεὺς αὐτῆς οὗτος καθυπέταξε τὴν Αἴγυπτον, τὴν Φοινίκην καὶ τὴν Ἰουδαίαν, καὶ οὕτω συνέστησε τὸ βαβυλωνικὸν κράτος, ἐκτεινόμενον ἀπὸ τοῦ Νείλου ποταμοῦ μέχρι πέραν τοῦ Τίγριδος.

Κατὰ τὸ 555 π. Χ. καὶ τοῦτο τὸ βασίλειον καὶ τὰ ἄλλα δύο συνεχωνεύθησαν ἐν τῇ μεγάλῃ Μηδοπερσικῇ ἐπικρατείᾳ ὑπὸ Κύρου τοῦ Μεγάλου.

Σημ. Οἱ Βαβυλώνιοι ἐλάτρευον τοὺς ἀστέρας καὶ κατ' ἐξοχὴν τὸν Ἥλιον καὶ τὴν Σελήνην. Οἱ ἱερεῖς αὐτῶν ὠνομάσθησαν Χαλδαῖοι καὶ Μάγοι. Ἐκ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τούτων λέγεται, ὅτι ἦσαν οἱ Μάγοι, οἱ ἐλθόντες εἰς προσκύνησιν τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἅμα γεννηθέντος, ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας.

6. § 8. Πέρσαι καὶ Μῆδοι.

Περσὶς ἡ Περσικὴ ὠνομάζετο πάλαι μικρὰ χώρα παρὰ τὸν Περσικὸν κόλπον, γενομένη τὸ κέντρον τῆς Περσικῆς αὐτοκρατορίας, καὶ ὁ τόπος, ἐξ οὗ οἱ στρατοὶ ἐξώρμησαν εἰς κατάκτησιν τῶν πέριξ καὶ τῶν ἀπωτέρω χωρῶν, τῶν ὁποίων οἱ κάτοικοι ὠνομάσθησαν ἐν γένει, ὡς οἱ νικηταὶ αὐτῶν, Πέρσαι· ὅθεν ἀνάγκη νὰ διαστέλληται τ' ὄνομα Περσὶς ἀπὸ τοῦ Περσικοῦ βασιλείου, ἐκταθέντος ὑπὸ τοῦ Κύρου καὶ τοῦ υἱοῦ του Καμβύσου ἀπὸ τῆς Μεσογείου θαλάσσης μέχρι τῶν Ἰνδιῶν, καὶ ἀπὸ τοῦ Εὐξείνου Πόντου μέχρι τοῦ ποταμοῦ Νείλου. Πρωτεύουσαι πόλεις τῆς Περσικῆς ἦσαν ἡ Περσέπολις, τὰ Ἐκβάτανα καὶ τὰ Σοῦσα, καὶ ἱερὰ πόλις διὰ τὴν ἀρχαιότητα, αἱ Πασαργάδαι.

Πρὸς βορρᾶν δὲ τῆς Περσίας ἦτο ἡ Μηδία, μέρος πρότερον ἀποτελοῦσα τῆς μοναρχίας τῶν Ἀσσυρίων, ὕστερον δὲ διοικουμένη ὑπὸ ἰδίων βασιλέων, ὧν πρῶτος λέγεται ὁ Δηϊόκης, τοῦ ὁποίου ὁ υἱὸς Φραόρτης βασιλεύσας ὑπέταξεν εἰς τοὺς Μήδους τοὺς Πέρσας.

Υἱὸς τούτου ἦτο ὁ Κυαξάρης, πατὴρ τοῦ Ἀστυάγους, πάππου τοῦ Κύρου.

Καὶ τῆς Περσικῆς καὶ τῆς Μηδίας ἡ πρὸ τοῦ Κύρου ἱστορία εἶναι σκοτεινὴ, καὶ μόνον ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ μεγάλου Κύρου ἄρχονται καθαρώτερον νὰ γνωρίζωνται τὰ περὶ αὐτῆς. Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ γέννησις καὶ παιδικὴ ἡλικία τοῦ Κύρου εἶναι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μυθιστορική. Οὕτω λέγεται ἐπ' ἄλλοις, ὅτι Ἀστυάγης, βασιλεὺς τῆς Μηδίας, εἶχε θυγατέρα ὀνόματι Μανδάνην, ἥτις, κατὰ χρησμόν τινα, ἔμελλε νὰ γεννήσῃ υἱὸν, ὅστις ἔμελλε νὰ γείνῃ κύριος ἁπάσης τῆς Ἀσίας. Ὁ Ἀστυάγης, διὰ νὰ προλάβῃ τοῦτο, ὑπάνδρευσεν αὐτὴν μὲ Πέρσην τινὰ ἐκ μικροῦ γένους. Ὅτε δὲ αὕτη ἐγέννησεν υἱὸν, ὁ Ἀστυάγης, λαβὼν ἔδωκεν αὐτὸν, ἅμα γεννηθέντα, εἰς τὸν δοῦλόν του Ἅρπαγον νὰ τὸν θανατώσῃ. Ὁ Ἅρπαγος δὲ ἐνεπιστεύθη τὸ παιδίον εἰς ποιμένα τινὰ, διὰ νὰ τὸ ἐκθέσῃ εἰς τοὺς ἀγροὺς καὶ ἐκεῖ ἀπολεσθῇ. Ὁ ποιμὴν ὅμως, φιλανθρωπίᾳ κινούμενος, ἔλαβεν αὐτὸ εἰς τὰ ἴδια καὶ ἀνέθρεψεν αὐτὸ ὡς ἴδιον τέκνον του. Ἀνεκαλύφθη δὲ ὕστερον ὑπὸ τοῦ Ἀστυάγους ὅτι ἦτο ἔγγονός του, καὶ ἠγάπησεν αὐτὸν διὰ τὸ ἀνεξάρτητον καὶ τὸ γενναῖον τοῦ χαρακτῆρός του καὶ τὰ ἄλλα του προτερήματα, προσέταξε δὲ νὰ ἀνατραφῇ εἰς Περσίαν. Ὕστερον δὲ ἔφερεν αὐτὸν πλησίον του καὶ εἶχεν αὐτὸν πάντοτε μαζί του. Ὁ Κῦρος δὲ κατέστη ἐνταῦθα διὰ τὰς ἀρετάς του ἀγαπητὸς εἰς τὸν λαόν· διεγερθείσης δὲ τῆς φιλοτιμίας του ὑπὸ τοῦ σώσαντος αὐτὸν Ἅρπάγου,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ ὠφελούμενος ἐκ τῆς πρὸς αὐτὸν ἀγάπης πάντων, κατώρθωσε νὰ καταστήσῃ ἀνεξάρτητον τὴν Περσίαν ἀπὸ τῶν Μήδων· τὸ δὲ 558 ἐξεθρόνισε τὸν πάππον του Ἀστυάγην, καὶ ἀνεκηρύχθη αὐτὸς βασιλεὺς τῶν Μήδων καὶ τῶν Περσῶν. Ἔκτοτε ἤρχισεν ὁ Κῦρος νὰ ἐπεκτείνῃ τὸ κράτος του, καθυποτάσσων καὶ ἄλλας χώρας.

Ἡ Λυδία ἦτο βασίλειον πλησιόχωρον τοῦ κράτους τοῦ Κύρου, ὁ δὲ βασιλεὺς αὐτῆς Κροῖσος ἦτο πλουσιώτατος, καὶ ἐθεώρει ἑαυτὸν πάντων ἀνθρώπων εὐδαιμονέστατον· ἀλλ' ὁ σοφὸς Ἀθηναῖος Σόλων, εὑρεθεὶς τυχαίως εἰς τὴν αὐλήν του περιηγήσεως χάριν, εἶπεν αὐτῷ «Οὐδεὶς μακάριος πρὸ τοῦ θανάτου.» Πολεμήσας ὁ Κῦρος τὸν Βασιλέα τοῦτον, ἐνίκησε καὶ ᾐχμαλώτισεν αὐτόν· προσέταξε δὲ νὰ τὸν καύσωσι ζῶντα ἐπὶ πυρᾶς· ἀλλὰ τὴν στιγμὴν, καθ' ἣν ἐτέθη πῦρ εἰς τὴν πυράν, ἐφώνησεν ὁ Κροῖσος «Σόλων, Σόλων». Ὁ Κῦρος, μαθὼν τὴν αἰτίαν τῆς προσφωνήσεως ταύτης, καὶ συλλογισθεὶς τὸ εὐμετάβλητον τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων, ἐχάρισε τὴν ζωὴν εἰς τὸν Κροῖσον καὶ εἰς τὸ ἑξῆς τὸν εἶχε πλησίον του ὡς φίλον καὶ σύμβουλον.

Μετὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Λυδίας, ἀπέστειλεν ὁ Κῦρος τὸν στρατηγόν του Ἅρπαγον κατὰ τῶν ἐν τῇ παραλίᾳ Ἀσίας τῆς μικρᾶς ἑλληνικῶν ἀποικιῶν, αἱ ὁποῖαι ἐπεζήτουν ἀνεξαρτησίαν· αὐτὸς δὲ ἐστράτευσε πρὸς ἀνατολὰς καὶ ἐκυρίευσε τὴν ἰσχυρὰν καὶ ὑπερήφανον Βαβυλῶνα, καὶ ἔδωκεν ἄδειαν εἰς τοὺς ἐν αἰχμαλωσίᾳ ἐκεῖ Ἰουδαίους νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πατρίδα των καὶ νὰ οἰκοδομήσωσι τὸν καταστραφέντα ὑπὸ τοῦ Ναβουχοδονόσορος ναὸν τοῦ Θεοῦ.

Πολεμῶν δὲ ὁ Κῦρος ὕστερον τοὺς Μασσαγέτας, σκυθικὴν φυλὴν, (530 π. Χ.) ἐφονεύθη· διεδέχθη δὲ αὐτὸν ὁ υἱός του Καμβύσης, ὅστις ἐκυρίευσε καὶ τὴν Αἴγυπτον καὶ ἐξέτεινεν οὕτω τὸ κράτος του. Ἦτο δὲ οὗτος σκληρὸς, μέθυσος καὶ ἀπάνθρωπος βασιλεύς· ὅθεν διὰ ταῦτα καὶ ἐν γένει διὰ τὴν κακὴν διαγωγήν του ἐμίσουν αὐτὸν πάντες καὶ ἔγεινε κατ' αὐτοῦ ἐπανάστασις· ἐν ᾧ δὲ ἔτρεχε νὰ καταβάλῃ αὐτὴν ἔπεσεν ἀπὸ τοῦ ἵππου του καὶ ἐθανατώθη.

Μετὰ τὸν θάνατόν του ἐξελέχθη βασιλεὺς τῆς Περσικῆς αὐτοκρατορίας εἷς τῶν ἑπτὰ συμβούλων του, Δαρεῖος ὁ Ὑστάσπους (521 π. Χ.) ὅστις ἀνεδείχθη μέγας. Αὐτὸς διῄρεσε τὸ βασίλειόν του εἰς 20 σατραπίας καὶ ἤὐξησεν αὐτὸ ἐξουσιάσας τὴν Θρᾴκην καὶ τὰς πέραν τοῦ Ἰνδοῦ χώρας. Ὅθεν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ τὸ Περσικὸν κράτος ἐξετάθη ἀπὸ τοῦ Δουνάβεως μέχρι τῶν ἀνατολικῶν μερῶν τοῦ Ἰνδοῦ. Οὗτος δὲ εἶναι ὁ καὶ τοὺς Ἕλληνας πολεμήσας καὶ ἡττηθεὶς ἐν Μαραθῶνι, ὡς θέλομεν ἰδεῖ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς Ἑλλάδος καὶ ταῦτα καὶ τὴν ἑξῆς τύχην τῆς μεγάλης τῶν Περσῶν Αὐτοκρατορίας.

Σημ. 1. Ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Δαρείου ἤκμασεν ὁ θεμελιωτὴς, ἢ ἀναμορφωτὴς τῆς θρησκείας τῶν Περσῶν Ζωροάστρης, εἰσαγαγὼν δύο ἀρχὰς πολε-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μίας πρὸς ἀλλήλας τὸν Ὡρομάσδην τοῦ καλοῦ καὶ τὸν Ἀριμάνην τοῦ κακοῦ. Τὸ περὶ θρησκείας βιβλίον αὐτοῦ λέγεται Ζενδαυέστα.

Σημ. 2. Οἱ βασιλεῖς τῆς Περσίας, ἀπόλυτοι μονάρχαι ὄντες, ἐνδιητῶντο εἰς ὄχυρὰ ἀνάκτορα, εἰς τὰ ὁποῖα παρέκειντο ἐκτεταμένοι κῆποι, παράδεισοι λεγόμενοι, ἐν οἷς ἔτρεφαν ζῶα παντοδαπὰ πρὸς κυνήγιον. Κατῴκουν δὲ τὸ μὲν θέρος εἰς τὰ Ἐκβάτανα, τὸ δὲ ἔαρ εἰς τὰ Σοῦσα καὶ τὸν χειμῶνα εἰς τὴν Βαβυλῶνα. Τὰς ἐπαρχίας διῴκουν Σατράπαι· οἱ δὲ ἱερεῖς τῶν Περσῶν ἦσαν ἐκ τῆς φυλῆς τῶν Μήδων καὶ ἐλέγοντο Μάγοι.

§ 9. Καρχηδόνιοι.

Ἡ περιφημοτάτη τῶν ἀποικιῶν τῆς Τύρου ἦτο ἡ Καρχηδών, θεμελιωθεῖσα κατ' ἄγνωστον καιρὸν εἰς τὸ μέρος τῆς Ἀφρικῆς, ὅπερ προεκτείνεται κατ' ἔμπροσθεν τῆς Σικελίας.

Κατὰ τὰς μυθώδεις διηγήσεις ἡ Καρχηδὼν ἐκτίσθη ὑπὸ τῆς Διδοῦς ἀδελφῆς τοῦ Βασιλέως τῆς Τύρου Πυγμαλίωνος κατὰ τὸ 880 ἔτος π. Χ. Ἡ Καρχηδὼν κατεξουσίασε πολλοὺς τῶν πέριξ τόπων καὶ κατέστησεν ἀποικίας, ἀπέκτησε δὲ δύναμιν τόσην, ὥστε ἔγεινε καὶ αὐτῆς τῆς Ῥώμης ἀντίπαλος, μεθ' ἧς ἔκαμε τρεῖς δεινοὺς πολέμους, ὧν ὁ πρῶτος διήρκεσεν ἀπὸ τοῦ 265 μέχρι 242 π. Χ., καθ' ὃν οἱ Καρχηδόνιοι ἀπώλεσαν τὴν Σικελίαν καὶ τὰς Λιπάρας νήσους. Ὁ δεύτερος, διαρκέσας ἀπὸ τοῦ 218 ἄχρι τοῦ 201 π. Χ. ἀπέβη ὀλεθριώτερος τοῦ πρώτου εἰς τοὺς Καρχηδονίους, διότι νικηθέντες ἀπώλεσαν ὅλην των τὴν δύναμιν· στρατηγὸς τῶν Καρχηδονίων εἰς τοῦτον τὸν πόλεμον ἦτο ὁ περίφημος Ἀννίβας. Ὁ τρίτος καὶ τελευταῖος ἤρχισε καὶ ἐτελείωσε τὸ 146 π. Χ. διὰ τῆς ἁλώσεως καὶ τελείας καταστροφῆς τῆς Καρχηδόνος. Μετὰ 30 δὲ ἔτη ἔκτοτε ἐσυστήθη εἰς τὰ ἐρείπια αὐτῆς ἀποικία Ῥωμαίων καὶ ἐπὶ τῶν χρόνων τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος καὶ τοῦ Αὐγούστου ἐκτίσθη ὑπ' αὐτῶν νέα πόλις ὁμώνυμος τῇ ἀρχαίᾳ, ἥτις κατέστη ἡ πρώτη τῆς Ἀφρικῆς. Ἐκυριεύθη δὲ ὑπὸ τῶν Βανδήλων 439 μ. Χ. καὶ ὑπὸ τοῦ Βελισσαρίου στρατηγοῦ τοῦ Ἰουστινιανοῦ, νικήσαντος αὐτοὺς ἐκυρεύθη τὸ 533· μ.Χ. κατεστράφη δὲ ὑπὸτῶν Ἀράβων κατακτητῶν τὸ 698 μ. Χ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

§ 10 Ὄνομα, ἔκτασις καὶ πρῶτοι κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος.

Ἑλλὰς ὠνομάσθη τὸ πρῶτον, κατὰ τοὺς μύθους, ἀπὸ Ἕλληνος υἱοῦ τοῦ Δευκαλίωνος, μικρά τις χώρα ἐν τῇ Φθίᾳ τῆς Θεσσαλίας, καὶ κώμη ἐν αὐτῇ. Τὸ ὄνομα τοῦτο ἐπικρατῆσαν μετεδόθη ὀλίγον κατ' ὀλίγον εἰς πᾶσαν τὴν χώραν, ἥτις καὶ τώρα ὀνομάζεται οὕτω. Πολλάκις δὲ Ἑλλὰς ὀνομάζονται καὶ αἱ εἰς διάφορα ἄλλα μέρη τῆς Εὐρώπης, τῆς δυτικῆς Ἀσίας καὶ τῆς ἀρκτικῆς Ἀφρικῆς ἀποικίαι τῆς κυρίως Ἑλλάδος, ὡς μέρος τρόπον τινὰ αὐτῆς ἀποτελοῦσαι καὶ ὑπὸ Ἑλλήνων κατοικούμεναι.

Πρῶτοι κάτοικοι τῆς Ἑλλάδος λέγεται ὅτι ἦσαν κυρίως οἱ Πελασγοί, φυλὴ ἥτις σήμερον μὲν δὲν φαίνεται ὑπάρχουσα, τότε δὲ πιθανῶς οἰκήσασα εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν, τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν Ἰταλίαν.

Εἰς τοὺς Πελασγοὺς τούτους ἀναφέρεται ἡ οἰκοδομὴ τειχῶν ἐκ μεγίστων καὶ ἀπελεκήτων λίθων (ἀργῶν), ἐνίοτε δὲ καὶ ξεστῶν, συνεχομένων διὰ τοῦ ἰδίου βάρους, χωρὶς ἄλλης κολλητικῆς ὕλης· τινὲς τῶν ἀρχαίων λέγουσιν αὐτὰ ἔργα φυλῆς τινος γιγάντων, τῶν λεγομένων Κυκλώπων. Τοιαῦτα εἶναι τὰ τῆς Τίρυνθος τείχη καὶ ἄλλα.

Οἱ Πελασγοί, λέγεται προσέτι, ὅτι ἐθεμελίωσαν τὰς πόλεις Τίρυνθα, Μυκήνας, Ἄργος, Σικυῶνα, Ὀρχομενὸν καὶ ἄλλας.

Κατ' ἀρχαίας διηγήσεις, ξένοι ἐκ τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Φοινίκης εἰσήγαγον εἰς τὴν Ἑλλάδα καλὰς καὶ ὠφελίμους τέχνας, ὁ Κέκροψ εἰς τὴν Ἀττικήν, ὁ Κάδμος εἰς τὰς Θήβας καὶ ὁ Δαναὸς εἰς τὸ Ἄργος. Ὁ Κάδμος μάλιστα θεωρεῖται ὡς εἰσαγαγὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα τὰ γράμματα. Καὶ δὲν φαίνεται μὲν πιθανὴ ἡ τῶν ἀνδρῶν τούτων ἀνατολικὴ καταγωγή, εἶναι ὅμως βέβαιον, ὅτι συνετέλεσαν τὰ τότε πεπολιτισμένα ἔθνη τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς δυτικῆς Ἀσίας εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας· οὕτω τὰ ἀρχαιότατα ἑλληνικὰ γράμματα ἔχουσι τὸ σχῆμα τῶν φοινικικῶν, καὶ τὸ τῶν Ἑλλήνων μετρικὸν σύστημα ἦτο σχεδὸν παρόμοιον πρὸς τὸ τῶν Φοινίκων καὶ τῶν Βαβυλωνίων. Ἀλλ' ὁ κυρίως πολιτισμὸς τῶν Ἑλλήνων καὶ ἡ διαμόρφωσις τῆς γλώσσης των φέρουσι σημεῖα αὐτοχθονικῆς ἀναπτύξεως.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

11. Ἡρωϊκοὶ χρόνοι. (1660—1200 π. Χ.)

Κέκροψ, Κάδμος, Δαναός, Πέλοψ, Προμηθεὺς καὶ Δευκαλίων.

Ἀπὸ τοῦ 1600—1200 π. Χ. εὑρίσκομεν τὰ κατορθώματα διαφόρων ἡρώων κατὰ μέρος, καὶ κοινῶς τὴν ἀργοναυτικὴν ἐκστρατείαν, τοὺς δύο θηβαϊκοὺς πολέμους καὶ τὸν τρωϊκόν.

Ὁ Κέκροψ λέγουσιν, ὅτι ἦτο σορός τις Αἰγύπτιος, ὅστις, διωκόμενος ἐκ τῆς πατρίδος του Σάϊδος ἕνεκεν ἐμφυλίου πολέμου, ἦλθε μετὰ ὀπαδῶν του εἰς τὴν Ἀττικήν. Τοὺς κατοίκους αὐτῆς, ἀπολιτεύτους ὄντας εἰσέτι καὶ εἰς τὰ δάση διαιτωμένους, συνώκισεν εἰς 12 κώμας, τοὺς ἐδίδαξε νὰ καλλιεργῶσι τὴν ἐλαίαν καὶ νὰ ἐξάγωσι τὸ ἔλαιον, νὰ καλλιεργῶσι τὴν γῆν, εἰσήγαγε τὸν νόμιμον γάμον, τὰς ἐπικηδείους τελετὰς καὶ συνέστησε τὴν βουλὴν τοῦ δήμου καὶ τὴν περίφημον διὰ τὴν ἄκραν εὐθυδικίαν της βουλὴν τὴν ἐξ Ἀρείου Πάγου.

Ὁ Κάδμος, περιελθὼν πολλοὺς τόπους διὰ νὰ εὕρῃ τὴν ἀδελφήν του Εὐρώπην, ἥτις εἶχε χαθῇ, ὡδηγήθη ὑπὸ τοῦ Μαντείου τῶν Δελφῶν καὶ ἔκτισε τὴν ἀκρόπολιν Καδμείαν εἰς Θήβας τῆς Βοιωτίας.

Ὁ Δαναός, υἱὸς Βήλου βασιλέως τῆς Λιβύης, φοβηθεὶς τοὺς στασιάσαντας 50 υἱοὺς τοῦ ἀδελφοῦ του Αἰγύπτου, ἔφυγε, καὶ ἐλθὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐγκατεστάθη εἰς Ἄργος. Κατέστη δὲ περίφημος διὰ τὰς 50 θυγατέρας του, τὰς Δαναΐδας, αἵτινες, ὑπανδρευθεῖσαι ταυτοχρόνως τοὺς 50 υἱοὺς τοῦ Αἰγύπτου, ἐφόνευσαν, κατὰ προσταγὴν τοῦ Δαναοῦ, συγχρόνως τοὺς ἄνδρας των αὐτούς, ἐκτὸς μιᾶς τῆς Ὑπερμνήστρας, ἥτις ἔσωσε τὸν ἑαυτῆς (τὸν Λυγκέα)· διὸ κατεδικάσθησαν αὗται εἰς τὸν ᾅδην νὰ ἀντλῶσιν αἰωνίως εἰς τετρημένον πίθον.

Ὅτε δέ ποτε ἐδείπνουν οἱ θεοὶ εἰς τὸν οἶκον τοῦ Ταντάλου, οὗτος ἠθέλησε νὰ δοκιμάσῃ, ἂν ἀπατῶνται καὶ αὐτοὶ ὡς ἄνθρωποι· ὅθεν, σφάξας τὸν υἱόν του Πέλοπα, καὶ μαγειρεύσας, παρέθηκεν εἰς αὐτοὺς τὰ μέλη του. Ὁ Ζεὺς, ἐννοήσας τὸ ἔγκλημα τοῦτο, κατεδίκασε τὸν Τάνταλον εἰς τὰ Τάρταρα, καὶ ἀνέστησε τὸν Πέλοπα, ὅστις ἐλθὼν εἰς τὴν Ἦλιδα, καὶ, φονεύσας εἰς ἀγῶνα διὰ δόλου τὸν βασιλέα αὐτῆς Οἰνόμαον, ἔλαβεν εἰς γυναῖκα τὴν θυγατέρα τούτου Ἱπποδάμειαν. Ἀπὸ τοῦ Πέλοπος τούτου ὠνομάσθη ἡ Πελοπόννησος, Ἀπία πρότερον καλουμένη.

Οἱ Ἕλληνες ἐθεώρουν ὡς γενάρχην αὐτῶν τὸν Τιτᾶνα Προμηθέα, υἱὸν τοῦ Ἰαπετοῦ ἢ τοῦ Οὐρανοῦ. Πλάσας οὗτος ἐξ ὕδατος καὶ γῆς ἀνθρώπους, ἔδωκεν εἰς αὐτοὺς καὶ πῦρ κρυφίως ἀπὸ τὸν Δία· ὁ Ζεὺς, ἀγανακτήσας διὰ τοῦτο, προσέταξε τὸν Ἥφαιστον καὶ τὸν ἔδεσε μὲ ἁλύσεις εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους Καυκάσου, ὅπου ἀετὸς κατέτρωγε δινηνεκῶς τὸ ἧπαρ αὐτοῦ, μέχρις οὗ ἐξιλεωθεὶς ὁ Ζεὺς τὸν ἀπέλυσεν, ἢ, κατ' ἄλλους, μέχρις οὗ ὁ Ἡρακλῆς τὸν ἠλευθέρωσε.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Δευκαλίων, ὁ υἱὸς τοῦ Προμηθέως, ἔσωσε τὴν ὑπὸ τοῦ πατρός του δημιουργηθεῖσαν γενεάν. Ὅτε ὁ Ζεύς, ὀργισθεὶς διὰ τὰς πονηρίας τῶν ἀνθρώπων, ἠφάνισε διὰ κατακλυσμοῦ ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα, ὁ Δευκαλίων, βασιλεὺς τότε ἐν Θεσσαλίᾳ καὶ ἡ γυνή του Πύρρα ἐσώθησαν διὰ τὴν εὐσέβειάν των εἰς πλοῖον κατασκευασθὲν παρ' αὐτοῦ κατὰ συμβουλὴν τοῦ πατρός του Προμηθέως. Ἀφ' οὗ δὲ ἔπαυσεν ὁ κατακλυσμός, ὁ Δευκαλίων καὶ ἡ Πύρρα, κατὰ παραγγελίαν τοῦ Διός, ἔρριψαν λίθους ἄνωθεν τῶν ὤμων των, καὶ οἱ μὲν ὑπὸ τῆς Πύρρας ῥιφθέντες μετεβλήθησαν εἰς γυναῖκας, οἱ δ' ὑπὸ τοῦ Δευκαλίωνος ἔγειναν ἄνδρες, καὶ ἡ Ἑλλὰς ἠδυνήθη πάλιν νὰ πολυανθρωπήσῃ. Ὁ Δευκαλίων ἐγέννησεν υἱοὺς τὸν Ἀμφικτύονα καὶ τὸν Ἕλληνα, ὅστις ἐγέννησε τρεῖς υἱούς, τὸν Δῶρον καὶ τὸν Αἴολον, γενάρχας τῶν Δωριέων καὶ τῶν Αἰολέων, καὶ τὸν Ξοῦθον, πατέρα τοῦ Ἴωνος καὶ τοῦ Ἀχαιοῦ, ἀρχηγετῶν τῶν δύο ἄλλων ἑλληνικῶν φυλῶν, δηλαδὴ τῶν Ἰώνων καὶ τῶν Ἀχαιῶν.

Μετὰ τὸν Δευκαλίωνα διάφορα διηγήματα παριστῶσι τοὺς Ἕλληνας ὡς γενεὰν ἐξόχως ὑπὸ τῶν θεῶν ἀγαπωμένην. Ὅθεν βλέπομεν ἀναφερόμενα ὑπὸ τῶν ποιητῶν θαύματα καὶ ἥρωας, οἵτινες διὰ τὰς πράξεις των ἀναδεικνύονται καὶ αὐτοὶ ἀθάνατοι. Πᾶσα δὲ πόλις καὶ κώμη τῆς Ἑλλάδος, ὅσον ἄσημος καὶ ἂν ἦτο, εἶχε τὰς ἡρωϊκάς της παραδόσεις.

Τὰ κυριώτερα τῶν μυθολογημάτων τούτων καὶ ἱστορημάτων τῆς ἡρωϊκῆς ἐποχῆς εἶναι τὰ ἑξῆς.

Ἡρακλῆς. (1262—1210).

Ὁ Ἡρακλῆς λέγεται υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς θνητῆς Ἀλκμήνης, βασιλίσσης τῆς Τίρυνθος. Οὗτος διῆλθε τὴν παιδικὴν ἡλικίαν ἐξασκούμενος εἰς σκληρότατα γυμνάσια ἐπὶ τοῦ ὄρους Κιθαιρῶνος. Ἐνταῦθα ἐφάνησαν εἰς αὐτὸν ἡ Ἀφροδίτη καὶ ἡ Ἀθηνᾶ (ἡ κακία καὶ ἡ ἀρετή)· ἑκατέρα δὲ, συνηγοροῦσα ὑπὲρ ἑαυτῆς, προσεπάθει νὰ τὸν προσελκύσῃ εἰς τὸ μέρος της. Ὁ Ἡρακλῆς ὅμως ἐπροτίμησε τὴν Ἀθηνᾶν, καὶ ἤρχισε παρευθὺς τὰ ἔνδοξα ἆθλά του. Ἠλευθέρωσε τὰς πεδιάδας τῶν Θεσπιῶν ἀπό τινος ὑπερμεγέθους λέοντος, καταφθείροντος αὐτάς, καὶ ἀπήλλαξε τὰς Θήβας ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ τῶν Ὀρχομενίων· κλείσας δὲ τὰς ἐξόδους τῆς Κωπαΐδος λίμνης, μετέβαλε τὴν πεδιάδα τοῦ Ὀρχομενοῦ εἰς ἐκτεταμένον ἕλος. Ὁ Ζεὺς ὕστερον παρέδωκε τὸν υἱόν του Ἡρακλῆ εἰς τὰς παραδόξους θελήσεις τοῦ Εὐρυσθέως, βασιλέως τοῦ Ἄργους καὶ τῶν Μυκηνῶν, πρὸς ἐκτέλεσιν ὅρκου παρὰ τοῦ θεοῦ αὐτοῦ γενομένου. Ὁ Ἡρακλῆς, κατὰ προσταγὴν τοῦ Εὐρυσθέως, ἐφόνευσε τὸν ἐν Νεμέᾳ λέοντα, τὴν πολυκέφαλον Λερναίαν Ὕδραν, τῆς ὁποίας ὅτε ἐκόπτετο ἡ μία κεφαλή, ἀνεφύοντο εὐθὺς ἄλλαι δύο ἀντὶ τῆς κοπείσης,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἐφόνευσε τὸν Ἐρυμάνθιον κάπρον καὶ τὰ γιγαντόσχημα καὶ ἀνθρωποφάγα ὄρνεα τῆς Στυμφαλίδος λίμνης τῆς Ἀρκαδίας. Καταλαβὼν τὸν ἄγριον ταῦρον τῆς Κρήτης, ἔφερεν αὐτὸν εἰς Ἑλλάδα· συνέλαβε, μετὰ ὁλοκλήρου ἔτους καταδίωξιν, τὴν χαλκόπουν καὶ χρυσόκερων ἔλαφον τῆς θεᾶς Ἀρτέμιδος· ἐκαθάρισε τὰ βουστάσια τοῦ Αὐγείου, στρέψας εἰς αὐτὰ τὸ ῥεῦμα τοῦ ποταμοῦ Ἀλφειοῦ. Ἥρπασε τοὺς τέσσαρας ἀνθρωποβόρους καὶ πυρίπνοας ἵππους τοῦ Διομήδους βασιλέως τῶν Θρᾳκῶν, καὶ αὐτὸν μὲν ἐφόνευσεν ὁ ἴδιος, τοὺς δὲ ἵππους του ἀπέλυσεν εἰς τὸ ὄρος Ὄλυμπον, ὅπου κατεσπαράχθησαν ὑπὸ τῶν ἀγρίων θηρίων. Ἥρπασε τὰ φυλαττόμενα ὑπὸ ἀθανάτου δράκοντος χρυσᾶ μῆλα ἐκ τοῦ ἐν Ἀφρικῇ κήπου τῶν Ἐσπερίδων· ἐφόνευσεν εἰς Ἰσπανίαν τὸν Γηρυόνην, τέρας ἔχον τρεῖς κεφαλὰς ἢ τρία σώματα ἡνωμένα· κατέβη εἰς τὸν ᾅδην, καὶ ἀλυσίδετον ἀνεβίβασεν εἰς τὸν κόσμον τὸν θυρωρὸν αὐτοῦ τρικέφαλον ἢ κατ' ἄλλους πεντηκοντακέφαλον κύνα Κέρβερον, διὰ νὰ ἀπελευθερώσῃ τὸν Θησέα, κρατούμενον ὑπὸ τοῦ Πλούτωνος.

Οὗτοι ἦσαν οἱ δώδεκα ἆθλοι τοῦ Ἡρακλέους, ἀλλ' ἐξετέλεσε καὶ πολλοὺς ἄλλους κατὰ τὰς μακρὰς αὐτοῦ πορείας, διερχόμενος διὰ τῆς Ἀσίας, τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Εὐρώπης. Τὰ ἄλλα ταῦτα κατορθώματα αὐτοῦ ὠνομάσθησαν πάρεργα.

Θησεύς.

Θησεὺς, ὁ σύντροφος τοῦ Ἡρακλέους, υἱὸς τοῦ Αἰγέως ἢ τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς Αἴθρας, ἐγεννήθη ἐν Τροιζῆνι. Ὁ Αἰγεὺς, ἀναχωρῶν ἐκ Τροιζῆνος, ἔθεσε τὸ ξίφος καὶ τὰ ὑποδήματά του ὑπὸ ὑπερμεγέθη λίθον, καὶ παρήγγειλεν εἰς τὴν Αἴθραν, ἂν τὸ τεχθησόμενον ἦναι ἄῤῥεν, νὰ σηκώσῃ, ὅταν δυνηθῇ, τὸν λίθον, νὰ λάβῃ τὴν παρακαταθήκην καὶ νὰ ἔλθῃ εἰς Ἀθήνας Κατὰ τὸ 18 τῆς ἡλικίας του ἔτος ὁ Θησεὺς ἐσήκωσε τὸν λίθον, καὶ λαβὼν τὰ ὑπ' αὐτὸν, ἦλθεν εἰς Ἀθήνας, φονεύσας τοὺς καθ' ὁδὸν ἀγρίους λῃστάς. Ἀναγνωρισθεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ πατρός του κατέβαλε τοὺς ἐπιβουλευομένους αὐτὸν Παλλαντίδας, υἱοὺς τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Αἰγέως Πάλλαντος, συνέλαβε δὲ ζῶντα καὶ τὸν Μαραθώνιον ταῦρον, κατερημοῦντα τὴν χώραν.

Αἱ Ἀθῆναι ὑποχρεωτικῶς ἔστελλον κατ' ἔτος, ἢ κατ' ἄλλους κάθε ἐννέα ἔτη, εἰς Κρήτην φόρον ἑπτὰ παρθένους καὶ ἑπτὰ νέους εἰς βορὰν τοῦ εἰς τὸν ἐκεῖ λαβύρινθον κλεισμένου τέρατος Μινωταύρου. Ὁ Θησεὺς ἑκουσίως συγκαταριθμήθη μετ' αὐτῶν τῶν θυμάτων, ἐπ' ἐλπίδι τοῦ ν' ἀπαλλάξῃ τὴν πατρίδα του τοῦ φόρου τούτου. Ὅταν δὲ ἦλθεν εἰς Κρήτην, ἡ θυγάτηρ τοῦ ἐκεῖ βασιλέως Ἀριάδνη, ἀγαπήσασα τὸν Θησέα, ἔδωκεν εἰς αὐτὸν νῆμα (μίτον), δι' οὗ εἰσῆλθεν εἰς τὸν λαβύρινθον, καὶ φονεύσας τὸν Μινώταυρον, ἐξῆλθεν ἀσφαλῶς, ὁδηγούμενος ὑπὸ τοῦ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μίτου. Ἀπελθὼν δὲ ἐκ Κρήτης μετὰ τῆς Ἀριάδνης, ἀγνωμόνως ἢ κατὰ λάθος ἐγκατέλειψεν αὐτὴν ἐν τῇ νήσῳ Νάξῳ· ἐν τῇ μεγάλῃ δὲ αὐτοῦ χαρᾷ καὶ ἀγαλλιάσει διὰ τὴν νίκην, ἐλησμόνησε ν' ἀφαιρέσῃ τὰ μέλανα ἱστία, ἅτινα εἶχε τὸ πλοῖον κατὰ τὴν ἐξ Ἀθηνῶν ἀναχώρησίν του, ὁ δὲ πατήρ του Αἰγεὺς ἰδὼν τὸ πένθιμον τοῦτο σημεῖον, καὶ νομίσας ὅτι δὲν ἐσώθη ὁ υἱός του, ἐκρήμνισεν ἑαυτὸν εἰς τὸ πέλαγος, τὸ διὰ τοῦτο ὀνομασθὲν Αἰγαῖον.

Ὁ Θησεὺς ἐκληρονόμησε τὴν βασιλείαν, καὶ ἔθεσεν εἰς τὴν Ἀττικὴν σοφοὺς νόμους, καὶ τὰς δώδεκα πόλεις αὐτῆς εἰς μίαν διοικητικῶς συνώκισεν· ἀλλ' ἡ ἐπιζήτησις ἄθλων ἐξώθησεν αὐτὸν ἔπειτα εἰς πλάνητα βίον. Συνήργησεν εἰς τὴν ἅλωσιν τοῦ ἐν Κολχίδι χρυσοῦ δέρατος, ἐπολέμησε τὰς Ἀμαζόνας παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Θερμώδοντος, ἥρπασε τὴν Ἑλένην, καὶ ἐβοήθησε τὸν φίλον του Πειρίθουν διὰ ν' ἁρπάσῃ ἐξ ᾅδου τὴν Περσεφόνην. Ἀλλ' ὁ μὲν Πειρίθους κατεσπαράχθη ὑπὸ τοῦ Κερβέρου, ὁ δὲ Θησεὺς ἐκρατήθησε τὸν Τάρταρον, ἕως οὗ ἠλευθερώθη ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους.

Ἐπανελθὼν εἰς Ἀθήνας μετὰ δύο ἐτῶν ἀπουσίαν, καθ' ἣν διεβλήθη εἰς τὸν λαὸν ὑπὸ τοῦ βασιλόπαιδος Μενεσθέως, δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀναλάβῃ τὴν ἀρχήν· ἐξωσθεὶς δὲ, κατέφυγεν εἰς τὴν νῆσον Σκῦρον, ὅπου ὁ βασιλεύων τῆς νήσου Λυκομήδης τὸν ἐδολοφόνησε, κατακρημνίσας αὐτὸν ἔκ τινος ὑψηλοῦ ὄρους. Ὁ Κίμων, μετὰ αἰῶνας ἀνευρὼν ἐν Σκύρῳ τὰ λείψανά του, μετεκόμισεν αὐτὰ εἰς Ἀθήνας οἱ δὲ Ἀθηναῖοι τὸν ἐτίμησαν ὡς ἡμίθεον, ἱδρύσαντες εἰς αὐτὸν καὶ ἱερὸν, τὸ καὶ νῦν ἐν Ἀθήναις σωζόμενον Θησεῖον.

Οἰδίπους.

Λάϊος ὁ βασιλεὺς τῶν Θηβῶν καὶ ἀπόγονος τοῦ Κάδμου, μαθὼν ἐκ χρησμοῦ, ὅτι ὁ υἱός του θὰ τὸν θανατώσῃ, ἐξέθεσεν αὐτὸν, ἅμα γεννηθέντα, ἐπὶ τὸ ὄρος Κιθαιρῶνα. Ποιμένες δὲ εὑρόντες τὸ βρέφος, μετεκόμισαν αὐτὸ εἰς Κόρινθον, ὅπου ὁ βασιλεὺς Πόλυβος, ἄκληρος ὤν, τὸ υἱοθέτησε καὶ τὸ ἀνέθρεψεν. Ὁ Οἰδίπους ἀνδρωθεὶς ἀπῆλθεν ἐκ τῆς Κορίνθου εἰς Δελφούς. Συναντηθεὶς δὲ ἐπὶ τῶν ὁρέων τῆς Βοιωτίας μετὰ γέροντος (οὗτος ἦτο ὁ πατὴρ τοῦ Λάϊος), ἦλθεν εἰς χεῖρας πρὸς αὐτὸν, καὶ ὁ μὲν γέρων ἔπεσε θανασίμως πληγωθεὶς, ὁ δὲ Οἰδίπους ὕστερον ἦλθεν εἰς Θήβας.

Ἐκεῖ δὲ τέρας, ἔχον κεφαλὴν μὲν καὶ στῆθος κόρης, σῶμα δὲ λέοντος καὶ πτέρυγας ἀετοῦ, ἡ Σφίγξ, εὑρίσκετο πρὸ τῶν πυλῶν τῆς πόλεως, προτείνουσα εἰς τοὺς διαβάτας ἀνεξήγητον αἴνιγμα καὶ φονεύουσα τοὺς μὴ δυναμένους νὰ τὸ λύσωσιν. Ὁ Κρέων εἶχεν ὑποσχεθῇ νὰ δώσῃ εἰς γάμον τὴν ἀδελφὴν του Ἰοκάστην, χήραν τοῦ Λαΐου, καὶ τὸν θρόνον τῶν Θηβῶν εἰς τὸν μέλλοντα νὰ ἀπαλλάξῃ τὴν πόλιν ἐκ τοῦ τρομεροῦ τούτου τέρατος. Ὁ Οἰδίπους ἐπαρουσιάσθη διὰ νὰ δοκιμάσῃ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὴν τύχην του. «Ποῖον ζῶον εἶναι», εἶπεν αὐτῷ ἡ Σφίγξ, «τὸ μὲν πρωὶ τετράπουν, τὴν δὲ μεσημβρίαν δίπουν καὶ τὸ ἑσπέρας τρίπουν»;— «Ὁ ἄνθρωπος», τῇ ἀπεκρίθη ὁ Οἰδίπους. Τὸ τέρας ἠττηθὲν οὕτως, ἐκρημνίσθη ἀπὸ τοῦ ὕψους τῶν βράχων καὶ ἐφονεύθη. Ὁ δὲ Οἰδίπους, νυμφευθεὶς τὴν Ἰοκάστην, ἔγεινε βασιλεὺς τῶν Θηβῶν, φονεὺς τοῦ πατρός του, ἀνὴρ τῆς μητρός του καὶ ἀδελφὸς τῶν τέκνων του.

Διὰ τὸ ἀνοσιούργημα τοῦτο λοιμὸς ἐπελθὼν ἐμάστιζε τὰς Θήβας. Ὁ Οἰδίπους ἐρωτήσας τοὺς θεούς, ἔμαθε μετ' ἐκπλήξεως, ὅτι οἱ Θηβαῖοι τιμωροῦνται οὕτως, ἕνεκα τῶν ἐγκλημάτων αὐτοῦ, ἅτινα μετὰ ἔρευναν τότε πρῶτον ἐγνώρισε. Καὶ ἡ μὲν Ἰοκάστη, μὴ θελήσασα νὰ ἐπιζήσῃ μετὰ τὴν φρικώδη ἀποκάλυψιν τῶν γεγονότων, ἀπηγχονίσθη, ὁ δὲ υἱὸς καὶ ἀνὴρ της ἐνταυτῷ Οἰδίπους, ἐξορύξας τοὺς ὀφθαλμούς του, ἐτυφλώθη. Φυγὼν δὲ ἐκ Θηβῶν, καὶ χειραγωγούμενος ὑπὸ τῆς προσφιλοῦς του θυγατρὸς Ἀντιγόνης, μετὰ πολυχρόνιον εἰς διαφόρους τόπους περιπλάνησιν ἔφθασε, πανταχόθεν καταδιωκόμενος, ἐπὶ τέλους μετὰ πολλὰς ταλαιπωρίας εἰς Κολωνὸν παρὰ τὰς Ἀθήνας, ὅπου τὸν ὑπεδέχθη εὐμενῶς ὁ Θησεύς, καὶ ὅπου μετ' οὐ πολὺ ἀπεβίωσε.

Πόλεμος τῶν ἑπτὰ ἐπὶ Θήβας (1214;) καὶ τῶν ἐπιγόνων (1192;).

Οἱ τοῦ Οἰδίποδος δίδυμοι υἱοί, Ἐτεοκλῆς καὶ Πολυνείκης, διεφιλονείκουν περὶ τοῦ θρόνου. Ὁ δεύτερος, διωκόμενος ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του, κατέφυγε πρὸς τὸν βασιλέα τοῦ Ἄργους Ἄδραστον· οὗτος δὲ ἔδωκεν εἰς αὐτὸν μίαν τῶν θυγατέρων του εἰς γάμον, καὶ ἐξεστράτευσε κατὰ τῶν Θηβῶν μετὰ στρατοῦ, διοικουμένου παρ' αὐτοῦ τοῦ Πολυνείκους καὶ πέντε ἄλλων ἐνδόξων ἡγεμόνων. Ἡ ἐκστρατεία αὕτη ἔλαβεν ἀπαίσιον πέρας, διότι οἱ μὲν δύο ἀδελφοί, μονομαχήσαντες μανιωδῶς, ἐφόνευσαν ἀλλήλους, οἱ δὲ ἄλλοι ἡγεμόνες ἐφονεύθησαν ἀθλίως, ἐκτὸς τοῦ Ἀδράστου.

Μετὰ τὴν τελευτὴν τοῦ Ἐτεοκλέους καὶ τοῦ Πολυνείκους τὸ στέμμα περιῆλθεν εἰς τὸν θεῖον αὐτῶν Κρέοντα, ὅστις ἀπηγόρευσε τὸν ἐνταφιασμὸν τοῦ Πολυνείκους· ἀλλ' ἡ εὐσεβὴς ἀδελφὴ τούτου Ἀντιγόνη ἐτόλμησε νὰ παραβῇ τὴν βάρβαρον ταύτην προσταγὴν τοῦ θείου της· διὸ ὁ τύραννος οὗτος προσέταξε καὶ τὴν ἐφόνευσαν· ἀλλ' ὅμως ὁ Θησεὺς, ἐκστρατεύσας μετὰ Ἀθηναίων καὶ κυριεύσας τὰς Θήβας, τὸν ἐθανάτωσε.

Μετὰ δέκα δὲ ἔτη οἱ υἱοὶ τῶν ἑπτὰ ἡγεμόνων, οἱ *ἐπίγονοι*, ἐξεστράτευσαν κατὰ τῶν Θηβῶν, καὶ τὰς ἐκυρίευσαν μετὰ αἱματώδεις μάχας. Λαοδάμας, ὁ υἱὸς τοῦ Ἐτεοκλέους, ἐφονεύθη, ἡ ἔφυγεν εἰς Θεσσαλίαν, ἔχων μέρος τι τῶν Θηβαίων· ὁ δὲ Θέρσανδρος, υἱὸς τοῦ Πολυνείκους, ἐβασίλευσεν ἐπὶ τῶν κατηδαφισμένων Θηβῶν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ὁ Μίνως καὶ ἄλλοι ἐπίσημοι ἄνδρες τῶν ἡρωϊκῶν χρόνων.

Ὁ Μίνως, υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Εὐρώπης, ἔγεινε βασιλεὺς καὶ νομοθέτης τῆς Κρήτης· ἦτο δὲ τόσον δίκαιος, ὥστε μετὰ τὸν θάνατόν του κατέστη ὑπὸ τῶν θεῶν πρῶτος τῶν κριτῶν τοῦ ᾅδου. Αὐτὸς λέγουσιν ὅτι κατεσκεύασε τὸν περίφημον λαβύρινθον τῆς Κρήτης, ὅπου κατέκλεισε τὸ τέρας Μινώταυρον· ἐξουσίασε δὲ πολλὰς τῶν Κυκλάδων νήσων, καὶ ἔγεινε θαλασσοκράτωρ. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Ἀθηναῖοι ἐφόνευσαν τὸν υἱόν του Ἀνδρόγεων, ἐπολέμησεν αὐτούς, καὶ τοὺς ὑπεχρέωσε νὰ στέλλωσιν ὡς φόρον εἰς Κρήτην κάθε ἐννέα ἔτη, ἤ, ὡς ἄλλοι λέγουσι, κατ' ἔτος, ἑπτὰ νέους καὶ ἑπτὰ νέας, εἰς τροφὴν τοῦ Μινωταύρου· ἀπὸ τοῦ αἰσχροῦ τούτου φόρου ἠλευθέρωσε τὰς Ἀθήνας ὁ Θησεύς, ὡς ἴδαμεν ἀνωτέρω.

Ἄλλους ἐπισήμους ἄνδρας τῶν ἡρωϊκῶν χρόνων εὑρίσκομεν ἐν Μυκήναις τοὺς Πελοπίδας Ἀτρέα καὶ Θυέστην· ἐν Σπάρτῃ τὸν Τυνδάρεων καὶ τὴν Λήδαν, ἐξ ἧς ἐγέννησεν ὁ Ζεὺς τοὺς Διοσκούρους Κάστορα καὶ Πολυδεύκην, (αὕτη ἦτο μήτηρ καὶ τῆς Ἑλένης καὶ τῆς Κλυταιμνήστρας)· ἐν Αἰγίνῃ τὸν δικαιότατον πάντων τῶν θνητῶν Αἰακόν, ὅστις μετὰ θάνατον ἔγεινε κριτὴς τοῦ ᾅδου· τοὺς υἱούς του Τελαμῶνα καὶ Πηλέα καὶ τὰ ἐνδοξότερα τῶν γονέων αὐτῶν τέκνα Αἴαντα καὶ Ἀχιλλέα· ἐν Κορίνθῳ τὸν πονηρὸν Σίσυφον· ἔτι δὲ τὸν Κένταυρον Χείρωνα, ἀστρολόγον καὶ διδάσκαλον πολλῶν ἡρώων.

Ἐκστρατεία τῶν Ἀργοναυτῶν (1226).

Ἐφημίζετο, ὅτι ὁ βασιλεὺς τῆς Κολχίδος Αἰήτης εἶχεν ἄπειρα πλούτη, ὑπὸ τὸ μύθευμα ὅτι κατεῖχε χρυσοῦν τι δέρμα κριοῦ (δέρας), ἀφιερωμένον εἰς τὸν Ἄρη, ὑπὸ δράκοντος δὲ φυλαττόμενον, καὶ ὅτι αὐτὸ ἦτο φυλακτήριον (παλλάδιον) τοῦ τόπου του.

Ὁ Ἰάσων, υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Ἰωλκοῦ Αἴσονος, ἀπεφάσισε νὰ ἀνακτήσῃ τὸ πολύτιμον δέρας· ὅθεν ἐναυπήγησε τὸ πλοῖον Ἀργώ, εἰς τὸ ὁποῖον ἐπέβησαν πεντήκοντα ἥρωες ἐκ τῶν ἀρίστων τῆς Ἑλλάδος· τούτων δὲ οἱ περιφημότεροι ἦσαν ὁ Ἡρακλῆς, ὅστις ἐγκατέλιπε τὴν ἐκστρατείαν, ἀφ' οὗ ἀπηλευθέρωσεν ἐπὶ τῶν παραλίων τῆς Μυσίας τὴν Ἡσιόνην ἐκ τοῦ θαλασσίου τέρατος, ὅπερ ἔμελλε νὰ τὴν καταβροχθίσῃ, ὁ Θησεύς, ὁ Πειρίθους, οἱ δύο ἀδελφοὶ Κάστωρ καὶ Πολυδεύκης, ὁ Μελέαγρος, ὁ Πηλεύς, ὁ ποιητὴς Ὀρφεύς, ὅστις διὰ τῶν θεοφιλῶν ᾀσμάτων του ἀπεσκοράκιζε τὴν διχόνοιαν, καὶ ὁ ἰατρὸς Ἀσκληπιός, υἱὸς τοῦ Ἀπόλλωνος, εἰς τὸν ὁποῖον οὐδὲν κακὸν ἠδύνατο ν' ἀντισταθῇ.

Μετὰ πολλὰ συμβεβηκότα, ὁ Ἰάσων ἔφθασεν εἰς Κολχίδα, καὶ ἐκεῖ ἠγαπήθη ὑπὸ τῆς θυγατρὸς τοῦ βασιλέως Μηδείας, μαγίσσης, διὰ τῶν συμβουλῶν τῆς ὁποίας ὁ Ἰάσων φονεύσας τὸ φυλάττον τὸ χρυσοῦν δέ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ρας θηρίον, ἥρπασε τὸν θησαυρόν. Ἡ Μήδεια τότε τὸν ἠκολούθησεν εἰς τὸ πλοῖον, ἀλλὰ διὰ νὰ ὑπεκφύγῃ τὴν σφοδρὰν καταδίωξιν τοῦ Αἰήτου, κατακερματίσας τὸν ἀδελφόν της Ἄψυρτον, τὸν ὁποῖον εἶχε συμπαραλάβει, ἔσπειρε τὰς σάρκας του καὶ τὰ συντετριμμένα ὀστᾶ του κατὰ μῆκος τῆς ὁδοῦ· ὁ δὲ Αἰήτης, συναθροίζων τὰ μέλη τοῦ παιδός του, δὲν ἠδυνήθη νὰ τὴν συλλάβῃ. Ἀλλ' ὁ Ἰάσων ἐπὶ τέλους τὴν ἐγκατέλιπεν· αὕτη δὲ ἔσφαξε τὰ ἑαυτῆς τέκνα, καὶ κατέφυγεν εἰς τὴν Ἀττικήν, ὅπου ὑπανδρεύθη τὸν Αἰγέα.

Τρωϊκὸς πόλεμος (1193;—1184;).

Τὸ μᾶλλον ἀξιομνημόνευτον συμβεβηκὸς τῶν ἡρωϊκῶν χρόνων τῆς Ἑλλάδος, μὲ μύθους δὲ καὶ τοῦτο περιπεπλεγμένον, εἶναι ὁ τρωϊκὸς πόλεμος. Πάρις ὁ υἱὸς τοῦ Πριάμου, βασιλέως τῆς Τροίας, ἥρπασε τὴν ὡραίαν Ἑλένην γυναῖκα τοῦ Μενελάου, βασιλέως τῆς Λακεδαίμονος, φιλοξενηθεὶς ὑπ' αὐτοῦ. Ὁλόκληρος ἡ Ἑλλὰς, ἀγανακτήσασα διὰ τὴν προσβολὴν ταύτην, συνέδραμε τὸν Μενέλαον, ἀποφασίσαντα νὰ ἐκστρατεύσῃ κατὰ τῆς Τροίας. 1186 πλοῖα, ἐκπλεύσαντα ἐκ τοῦ κόλπου τῆς Αὐλίδος, μετήγαγον εἰς τὴν Ἀσίαν πλείονας τῶν 100,000 πολεμιστῶν Ἑλλήνων. Ὁ Πρίαμος μόλις ἠδυνήθη ν' ἀντιτάξῃ κατ' αὐτῶν στράτευμα κατὰ τὸ ἥμισυ τούτων, ἂν καὶ ἦλθον πρὸς αὐτὸν βοήθειαι ἐκ Θράκης, Μακεδονίας καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς Αἰθιοπίας.

Οἱ Ἕλληνες εἶχον ἀρχηγὸν τὸν Ἀγαμέμνονα, βασιλέα τῶν Μυκηνῶν, τῆς Κορίνθου καὶ τῆς Σικυῶνος. Μετ' αὐτὸν δὲ ἐτάσσοντο ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Μενέλαος, ὁ Ἀχιλλεὺς καὶ ὁ ἐπιστήθιος φίλος τούτου Πάτροκλος, ἀρχηγοὶ τῶν Μυρμιδόνων, ὁ Διομήδης, οἱ δύο Αἴαντες, ὁ εἷς βασιλεὺς τῶν Λοκρῶν καὶ ὁ ἕτερος τῆς Σαλαμῖνος, ὁ συνετὸς Νέστωρ καὶ ὁ πανοῦργος βασιλεὺς τῆς Ἰθάκης Ὀδυσσεύς. Μεταξὺ δὲ τῶν Τρώων ὁ ἀνδρεῖος Ἕκτωρ, ἀδελφὸς τοῦ Πάριδος, ὑπερεῖχε πάντων τῶν ἀρχηγῶν· μετ' αὐτὸν δὲ εἶχε τὰ δευτερεῖα ὁ Αἰνείας.

Μετὰ δεκαετῆ πολιορκίαν, εἰς ἣν πολλοὶ καὶ ἐκ τῶν Τρώων καὶ ἐκ τῶν Ἑλλήνων μονομαχοῦντες ἐθανατώθησαν, ἀρχηγοί τινες τῶν Ἑλλήνων κρυβέντες ἐντὸς μεγάλου ξυλίνου ἵππου, τοῦ δουρείου λεγομένου, προσέταξαν νὰ ἐπιβῶσιν εἰς τὰ πλοῖα οἱ στρατιῶται των· τὸν δὲ δούρειον αὐτὸν ἵππον ἔφερον εἰς τὴν ἀγορὰν τῆς Τροίας οἱ Τρῶες, ὡς ἀφιέρωμα ἐγκαταλειφθὲν ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων. Τὴν ἑπομένην δὲ νύκτα οἱ ἔνδον τοῦ δουρείου ἵππου ἔγκλειστοι ἑκατὸν ἀρχηγοὶ ἐξελθόντες ἤνοιξαν τὰς πύλας εἰς τοὺς κατεπειγόντως ἐπανελθόντας συμπολεμιστάς των· καὶ οὕτως ἡ Τροία ἁλωθεῖσα κατεστράφη, καὶ ὁ μὲν Πρίαμος ἐσφάγη, ἡ δὲ γυνή του Ἑκάβη καὶ αἱ θυγατέρες του ἀπήχθησαν εἰς αἰχμαλωσίαν. Ὁ Αἰνείας, υἱὸς τοῦ Ἀγχίσου, καὶ ὁ Ἀντήνωρ μόνοι

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐξέφυγον τὴν αἰχμαλωσίαν (1184). Ἡ ἐπιστροφὴ (νόστος) τῶν ἡγεμόνων τῶν Ἑλλήνων ἐκ τῆς Τροίας ἀποτελεῖ ἄλλην σειρὰν μυθευμάτων καὶ διηγημάτων, κατὰ τὰ ὁποῖα οἱ νικηταὶ ἄπειρα ὑπέστησαν δεινά. Οὕτως ὁ Ὀδυσσεὺς περιεπλανήθη δέκα ἔτη εἰς τὴν θάλασσαν, πρὶν ἢ ἐπανίδῃ τὴν νῆσόν του Ἰθάκην, ὁ Μενέλαος ὑπέφερεν ἐν διαζύμματι ἐννέα ἐτῶν ἐκ τῶν τρικυμιῶν, ὁ Ἀγαμέμνων ἐδολοφονήθη ὑπὸ τῆς γυναικός του Κλυταιμνήστρας καὶ τοῦ Αἰγίσθου, καὶ ἄλλοι ἄλλα ἔπαθον.

§ 12. Θρησκεία καὶ δεσμοὶ ἐθνικοὶ τῶν Ἑλλήνων.

Θεοί, ἡμίθεοι, ἥρωες.

Οἱ Ἕλληνες, μὴ γνωρίζοντες νὰ ἐξηγήσωσι διὰ τῆς ἐπιστήμης τὰ φαινόμενα τῆς φύσεως ἐποίησαν ἐξ αὐτῶν τοὺς θεούς των· ὅθεν ἀπεθεώθησαν ὁ ἄνεμος, ὁ ἀήρ, τὸ πῦρ, ὁ ἥλιος, ὁ ὠκεανός, οἱ ποταμοί, τὰ δάση κτλ. Ὁ Ζεύς, πατὴρ τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν θεῶν, ἦτο ὡσαύτως ὁ ἀὴρ αὐτός, ὁ περιέχων ὅλην τὴν δημιουργίαν· ὁ Ποσειδῶν ἦτο ὁ ὠκεανός, ἐξ οὗ ἡ γῆ περιβρέχεται· ὁ Ἀπόλλων ἦτο ὁ ἥλιος ὁ φωτίζων καὶ θερμαίνων αὐτήν· Ἡ ἰσχύς, τὸ θάρρος, ἡ ἐπιτηδειότης, ἡ ὡραιότης, αἱ τέχναι, ἡ εὐφυΐα ἐπροσωποποιήθησαν ἐπ' ἴσης ὡς θεῖα ὄντα.

Οἱ θεοὶ οὗτοι ὑπετίθεντο, ὅτι εἶχον ὅλας τὰς καλὰς ἰδιότητας εἰς ἀνώτατον βαθμόν, ἐπ' ἴσης δὲ καὶ ὅλα τὰ ἐλαττώματα, τὰ πάθη καὶ τὰς ἀθλιότητας τῶν θνητῶν.

Ἕκαστος τῶν θεῶν εἶχε τὴν πόλιν του καὶ τὸν λαόν του μέ τινα προνόμια· π. χ. ἡ Ἀθηνᾶ τὰς Ἀθήνας, ἡ Δημήτηρ τὴν Ἐλευσῖνα, ἡ Ἥρα τὸ Ἄργος, ὁ Ἀπόλλων τοὺς Δελφούς, ὁ Διόνυσος τὰς Θήβας, ἡ Ἀφροδίτη τὴν νῆσον Κύπρον καὶ οὕτω καθεξῆς.

Αἱ μᾶλλον τῶν ἄλλων λατρευόμεναι θεότητες ἦσαν οἱ δώδεκα οὐρανίωνες θεοί, οἵτινες, κατὰ τοὺς ἱερεῖς, κατῴκουν τὸν Ὄλυμπον. Ὁ Ζεύς, ὁ κύριος τοῦ παντός· ἡ Ἥρα, ἡ γυνὴ καὶ ἀδελφή του· ὁ Ἀπόλλων, θεὸς τῆς ποιήσεως καὶ τῶν τεχνῶν· ὁ Ποσειδῶν, θεὸς τοῦ ὠκεανοῦ· ἡ Ἀθηνᾶ, θεὰ τῆς σοφίας· ἡ Ἀφροδίτη, θεὰ τοῦ κάλλους· ὁ Ἄρης, θεὸς τοῦ πολέμου· ὁ Ἥφαιστος, θεὸς τῶν βιομηχανικῶν καὶ βαναύσων τεχνῶν· ἡ σεμνὴ Ἑστία, ἥτις προΐστατο τῶν οἰκιακῶν ἀρετῶν· ἡ Δημήτηρ, θεὰ τῶν δημητριακῶν καρπῶν· ἡ Ἄρτεμις ἢ ἡ Σελήνη καὶ ὁ Ἑρμῆς, ὁ ἄγγελος τῶν θεῶν, ὅστις προΐστατο τοῦ ἐμπορίου (κερδῷος), καὶ τῶν γραμμάτων (λόγιος).

Ὑπῆρχον πρὸς τούτοις καὶ ἕτεροι θεοὶ δευτερεύοντες. Πλούτων, ἄρχων τοῦ ᾅδου καὶ, ὡς ὁ Ζεύς, ὁ Ποσειδῶν, ἡ Δημήτηρ καὶ ἡ Ἑστία, τέκνον τοῦ Κρόνου· ὁ Διόνυσος, θεὸς τοῦ οἴνου· ὁ Ἀσκληπιός, ἰατρὸς τοῦ οὐρανοῦ. Τέλος οἱ δευτερεύοντες θεοὶ τῶν πεδιάδων, τῶν ὀρέων,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῶν δασῶν καὶ τῶν ὑδάτων. Ὁ Πάν, οἱ Σιληνοί, οἱ Σάτυροι (Τίτυροι), αἱ νύμφαι Δρυάδες, Ναϊάδες, Ὠκεανίδες, Νηρηίδες, οἱ Τρίτονες, ὁ Αἴολος καὶ οἱ Ἄνεμοι, αἱ ἐννέα Μοῦσαι καὶ αἱ τρεῖς Μοῖραι καὶ πλεῖστοι ἄλλοι, καὶ τὸ ἄπειρον πλῆθος τῶν ἡμιθέων καὶ τῶν ἡρώων. Οὗτοι δὲ ἦσαν υἱοὶ θεῶν καὶ θνητῶν, ὡς ὁ Ἡρακλῆς, ὁ Θησεύς, ὁ Ἰάσων, ὁ Περσεύς, οἵτινες ἔγειναν περιβόητοι διὰ τὰ κατορθώματά των, ἢ ἀρχηγοὶ ἀποικιῶν καὶ λαῶν, θεμελιωταὶ πόλεων κτλ.

Τὰ Ἠλύσια πεδία καὶ ὁ Ἅδης.

Χάρων ὁ πορθμεὺς ἐν τῇ λέμβῳ του διεπόρθμευε διὰ τοῦ Ἀχέροντος ποταμοῦ τοὺς νεκροὺς, οἵτινες ἐφέροντο ἐνώπιον τοῦ Μίνωος, τοῦ Αἰακοῦ καὶ τοῦ Ῥαδαμάνθυος καὶ ἐκρίνοντο καὶ οἱ μὲν ἀγαθοὶ ἐπορεύοντο εἰς τὰ Ἠλύσια πεδία, ἤτοι τὰς νήσους τῶν Μακάρων, τόπους τερπνούς· οἱ δὲ κακοὶ, εἰς τὰ Τάρταρα, τὸ πεδίον τοῦ κλαυθμῶνος καὶ τὸν Πυριφλεγέθοντα ποταμὸν, ὅπου ἐβασανίζοντο μυριοτρόπως. Αἱ Ἐριννύες, αἵτινες ἔχουσαι εἰς τὰς κόμας των ἀντὶ βοστρύχων ὄφεις, καὶ τὴν μὲν μίαν χεῖρα ὡπλισμένην μὲ μάστιγα ἐξ ὄφεων, τὴν δ' ἑτέραν μὲ δᾷδα, ἐτρόμαζον τὴν συνείδησιν τῶν κακῶν καὶ τοὺς ἐβασάνιζον. Αἱ ψυχαὶ τῶν μὴ ἀξιωθέντων ταφῆς περιεπλανῶντο ἑκατὸν ἔτη εἰς τὸ Ἔρεβος, σκοτεινὴν καὶ ψυχρὰν κατοικίαν, ὅπου κατῴκουν ἡ Νύξ, ὁ Ζόφος καὶ ὁ Θάνατος. Τρικέφαλος δὲ κύων, ὁ Κέρβερος, ἐμπόδιζε τοὺς θέλοντας νὰ ἐξέλθωσιν ἀπὸ τὸν ᾅδην.

Λατρεία, Οἰωνοὶ, Μαντεῖα.

Ἐπειδὴ δ' ἐπίστευον οἱ Ἕλληνες, ὅτι οἱ θεοὶ ἀνεμιγνύοντο ἀδιαλείπτως εἰς τὰς κοσμικὰς ὑποθέσεις, ἐζήτουν νὰ τοὺς ἐξιλεώνωσι πρὸς ἑαυτοὺς διὰ τῶν παρακλήσεων, τῶν σπονδῶν, θυσιῶν ταύρων, δαμάλεων, βοῶν, προβάτων κτλ. τῶν ὁποίων τὰ μὲν ἐντόσθια ἐκαίοντο ἐπὶ βωμοῦ, τὸ δ' ὑπόλοιπον ἐτρώγετο ὑπὸ τῶν ἱερέων καὶ τῶν βοηθῶν αὐτῶν.

Σημεῖα καὶ ὄνειρα ἀνήγγελλον τὰς θείας θελήσεις, καὶ τὰ μέλλοντα. Οἱ οἰωνοσκόποι δὲ καὶ ἐν γένει οἱ μάντεις ἐξήγουν τοὺς οἰωνοὺς τούτους.

Οἱ Ἕλληνες ἐπίστευον προσέτι, ὅτι οἱ θεοὶ ἀποκρίνονται καὶ διὰ τῶν μαντείων, τὰ περιφημότερα τῶν ὁποίων ἦσαν τὸ τῶν Δελφῶν καὶ τῆς Δωδώνης ἐν Ἠπείρῳ, καὶ τῆς Ὀάσεως ἐν Ἀφρικῇ Διὸς τοῦ Ἀμμωνος.

Ἐν Δελφοῖς γυνή τις ἱέρεια, Πυθία ὀνομαζομένη, ἐφέρετο ὑπὸ τῶν ἱερέων ἐπί τι χάσμα γῆς, ὅθεν ἐξήρχοντο ἀναθυμιάσεις. Ἐκεῖ δὲ καθημένη ἐπὶ τρίποδος ἐνεπνέετο ὑπὸ τῆς λεγομένης μαντικῆς ἀναθυμιάσεως, καὶ παραφρονοῦσα, ἐπρόφερε λόγους ἀσυναρτήτους καὶ συγκε-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

χυμένους. Οἱ ἱερεῖς, οἵτινες, χάρις εἰς τὴν μεγάλην συρροὴν τῶν ἀπανταχόθεν προσερχομένων, ἠδύναντο νὰ μανθάνωσιν ἐπιτηδείως τὰ περὶ τῶν δημοσίων ὑποθέσεων καὶ τῶν ἰδιωτικῶν πραγμάτων, ἔδιδον εἰς τοὺς ἀνάρθρους ἤχους τῆς Πυθίας σημασίαν, τὴν ὁποίαν ἐπραγματοποίει συχνάκις ἡ πεποίθησις τῶν προσερχομένων.

Ἀμφικτυονίαι, ἀγῶνες.

Ἑκάστη πόλις ἑλληνικὴ ἦτο ἀνεξάρτητος ἀπὸ τῆς ἄλλης· ἀλλ' ὅμως συνεδέοντο διὰ τῆς ἐκ τῶν αὐτῶν προγόνων καταγωγῆς, τῆς γλώσσης, τῆς θρησκείας καὶ τῆς ταὐτότητος τῶν ἐθίμων καὶ τοῦ χαρακτῆρος· ὅλαι δὲ ἐπεθύμουν νὰ διατηρῶσιν ἐθνικὸν δεσμὸν συνενοῦντα αὐτάς. Ἐκ τούτου προέκυψαν οἱ θρησκευτικοὶ ἐκεῖνοι σύνδεσμοι, οἱ ὀνομαζόμενοι ἀμφικτυονίαι, ἐξ ὧν ἡ μᾶλλον γνωστὴ, τὸ κατ' ἐξοχὴν λεγόμενον ἀμφικτυονικὸν συνέδριον, συνεκροτεῖτο ἐκ δώδεκα λαῶν πεμπόντων ἀντιπροσώπους, τὸ μὲν ἔαρ εἰς Δελφοὺς, τὸ δὲ φθινόπωρον εἰς Ἀνθήλην τῶν Θερμοπυλῶν. Ἐπανηγύριζον δὲ αὐτοῦ οἱ ἀπεσταλμένοι τῶν πόλεων ἑορτὰς θρησκευτικὰς, καὶ ἐνίοτε ἐψήφιζον καὶ ἀμοιβὰς ἐθνικὰς εἰς τοὺς εὐεργετήσαντας τὴν κοινὴν πατρίδα, ἢ κατηρῶντο τοὺς προδότας αὐτῆς, καὶ τοὺς παρέδιδον εἰς τὴν κοινὴν ἐκδίκησιν.

Τὸ αἴσθημα δὲ τῆς κοινῆς καταγωγῆς καὶ τῆς ἀδελφότητος πασῶν τῶν ἑλληνικῶν φυλῶν συνετέλεσε προσέτι εἰς σύστασιν δημοσίων ἀγώνων, εἰς τοὺς ὁποίους συνέῤῥεον πάντοθεν τοῦ ἑλληνικοῦ κόσμου. Οἱ μᾶλλον ὀνομαστοὶ καὶ περίφημοι τῶν ἀγώνων ἦσαν οἱ τέσσαρες μεγάλοι λεγόμενοι: δηλ. οἱ Ἰσθμικοὶ, τελούμενοι ἐν Κορίνθῳ πρὸς τιμὴν τοῦ Ποσειδῶνος· οἱ Νέμεοι ἐν Ἀργολίδι, πρὸς τιμὴν τοῦ Ἡρακλέους· οἱ Πύθιοι ἢ οἱ Πυθικοὶ ἐν Δελφοῖς, πρὸς τιμὴν τοῦ Ἀπόλλωνος, νικητοῦ τοῦ Πύθωνος δράκοντος, καὶ οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἐν Ἤλιδι, πρὸς τιμὴν τοῦ Διός, τοῦ ὁποίου ὑπῆρχε λαμπρότατος καὶ περιφανέστατος ναὸς εἰς τὴν πεδιάδα τῆς Ἤλιδος. Οἱ Ὀλυμπιακοὶ ἀγῶνες ἐπανηγυρίζοντο κατὰ τετραετίαν· ἐντεῦθεν προῆλθον αἱ ὀλυμπιάδες, ἤτοι περίοδος τετραετὴς, τὴν ὁποίαν οἱ Ἕλληνες μετεχειρίζοντο εἰς τὴν χρονολογίαν των, καὶ ἥτις ἤρχισεν ἐν ἔτει 776 π. Χ.

Οἱ Ἕλληνες κατὰ τὸν μῆνα ἐν ᾧ ἐτελοῦντο τὰ Ὀλύμπια διέκοπτον τοὺς πολέμους, καὶ κήρυκες ἐστεμμένοι (σπονδοφόροι) πορευόμενοι ἐκήρυττον τὴν ἱερὰν ἀνακωχὴν (ἐκεχειρίαν)· διὰ βαρέος δὲ προστίμου ἐτιμωρεῖτο ὁ λαὸς ὁ τολμῶν νὰ τὴν παραβῇ. Ὁ καιρὸς τῆς ἐκεχειρίας ἐλέγετο ἱερομηνία.

Οἱ εἰρημένοι ἀγῶνες συνίσταντο εἰς ἀσκήσεις παντὸς εἴδους, πεζοδρομίαν, ἱπποδρομίαν, ἁρματοδρομίαν, πύξημα, πάλην, πυγμαχίαν, τέλος τὸ παγκράτιον. Καί τοι ἡ ἀμοιβὴ ἦτο μόνον στέφανος ἐκ δά-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

φνης ἡ ἀγριελαίας (κοτίνου), ἦτο ὅμως αὕτη σημεῖον ἔνδοξον νίκης διὰ τὸν νικητὴν αὐτὸν, διὰ τὴν οἰκογένειάν του καὶ διὰ τὴν γενέτειράν του πόλιν. Αἱ πόλεις ἀπένεμον μεγάλας τιμὰς εἰς ἀθλητὴν νικηφόρον· ἐν δὲ Σπάρτῃ, ἐν τῇ πρώτῃ μετὰ τὸν ἀγῶνα μάχῃ, ἐπεφυλάττετο εἰς τὸν ὀλυμπιονίκην ἡ μᾶλλον ἐπικίνδυνος θέσις, δηλαδὴ ἡ τιμὴ τοῦ νὰ καταφρονήσῃ καὶ τὸν μέγιστον κίνδυνον ὑπὲρ τῆς πατρίδος

Κατὰ τοὺς ἀγῶνας τούτους ἐγίνοντο πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ διαγωνίσματα πολλάκις μουσικῆς καὶ ποιήσεως Ἐνίοτε ἔνδοξός τις θεατὴς προσείλκυεν εἰς ἑαυτὸν τὰ βλέμματα τοῦ ἐν τῷ σταδίῳ θεωμένου πλήθους, καὶ ἐγίνετο αὐτὸς τὸ ὑποκείμενον ἐπαίνου καὶ θεάματος. Ὁ Θεμιστοκλῆς, ὁ Πυθαγόρας, ὁ Ἡρόδοτος καὶ ὁ Πλάτων ἀπήλαυσαν ταύτης τῆς τιμῆς. Ζωγράφοι δὲ καὶ γλύπται ἤρχοντο, ὡς καὶ ποιηταὶ καὶ ἀθληταὶ, καὶ ἐξέθετον εἰς τὸν θαυμασμὸν τοῦ πλήθους τὰ ἀριστουργήματά των.

Δίαιτα κατὰ τοὺς ἡρωϊκοὺς χρόνους.

Ἡ κοινωνία τῶν Ἑλλήνων κατὰ τοὺς ἡρωϊκοὺς χρόνους ἦτο ἁπλοϊκή. Οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ εὐγενεῖς δὲν ἐθεώρουν ὡς ἐξευτελισμὸν τῆς ἀξίας των νὰ μανθάνωσι καὶ ἐπιτηδεύωνται βαναύσους τέχνας. Ὁ βασιλεὺς τῆς Ἰθάκης Ὀδυσσεὺς περιγράφεται κατασκευάζων ὁ ἴδιος τὸν κοιτῶνά του καὶ τὴν σχεδίαν του καὶ καυχώμενος διὰ τὴν δεξιότητά του εἰς τὸ ὀργώνειν τὴν γῆν καὶ θερίζειν. Οἱ ἡγεμόνες καὶ στρατηγοὶ παρεσκεύαζον τὰ φαγητά των καὶ ἐκαυχῶντο διὰ τὴν εἰς ταῦτα ἐπιτηδειότητά των. Καὶ βασιλεῖς καὶ ἰδιῶται ἔτρωγον ἐκ τῆς αὐτῆς τροφῆς, ἥτις ἦτο ἁπλουστάτη. Τὰ συνήθη προσφάγια αὐτῶν ἦσαν κρέατα ὀπτὰ αἰγῶν, προβάτων καὶ βοῶν· ἔτρωγον δὲ καὶ τυρὸν καὶ κρομμύδια καὶ καρπούς· τὸν οἶνον ἔπινον μεμιγμένον μὲ ὕδωρ, καὶ δὲν ἦσαν ἐν γένει ἄσωτοι.

Αἱ γυναῖκες καὶ θυγατέρες τῶν ἡγεμόνων ἐξετέλουν διάφορα οἰκιακὰ ἔργα, ὕφαινον, ἔκλωθον καὶ ἐκέντων καὶ, ὡς αἱ θυγατέρες τῶν πατριαρχῶν τῆς Ἁγίας Γραφῆς, ἔφερον ὕδωρ, ἐκ τῶν δημοσίων φρεάτων ἀντλοῦσαι καὶ ἐβοήθουν τὰς δούλας, πλυνούσας τὰ ἐνδύματα εἰς τὸν ποταμόν.

Οἱ Ἕλληνες καὶ κατ' αὐτοὺς τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους δὲν ἦσαν ἄμοιροι πολιτισμοῦ, κατῴκουν κοινωνικῶς εἰς ὠχυρωμένας πόλεις, περικυκλωμένας μὲ τείχη καὶ ἐχούσας ἀνάκτορα, ἀγορὰς καὶ ναούς. Τὸ ἐμπόριον ὅμως δὲν ἐτιμᾶτο πολὺ, καὶ διὰ τοῦτο ὀλίγον ἐκαλλιεργεῖτο, καὶ δὲν φαίνεται νὰ ἦσαν τότε ἐν χρήσει νομίσματα· ἀμφιβάλλεται ἔτι ἂν ἦτο γνωστὸν τότε τὸ γράφειν, εἰ καὶ ὑπῆρχον ποιηταὶ ἄδοντες τὰ κατορθώματα καὶ τὰ συμβάντα τῶν Ἡρώων. Ὁ περιφημότατος τούτων τῶν ποιητῶν ἦτο ὁ Ὅμηρος, ὅστις ἔψαλε διάφορα γεγονότα τοῦ τρωϊκοῦ πολέμου καὶ τὰ συμβάντα τοῦ Ὀδυσσέως, ἐπανερχομένου ἐκ Τροίας εἰς Ἰθάκην, τὸ βασίλειόν του.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

§ 13. Κάθοδος τῶν Ἡρακλειδῶν.

Κόδρος, Ἀποικίαι.

Ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ τρωϊκοῦ πολέμου καὶ ἑξῆς ἐπὶ ὀγδοήκοντα ἔτη συνέβησαν μεγάλαι ταραχαὶ ἐν Ἑλλάδι, καὶ πολλοὶ λαοὶ μετενάστευσαν ἐκ νέου.

Ἡ περιφημοτέρα μετανάστασις τῶν χρόνων τούτων ἦτο ἡ εἰς τὴν Πελοπόννησον ἐπιδρομὴ τῆς ὀρεινῆς φυλῆς τῶν Δωριέων, κατοικούσης μέχρι τότε περὶ τὴν Δωρίδα. Ἐπειδὴ οἱ ἀρχηγοὶ τούτων ἐνομίζοντο ἀπόγονοι τοῦ Ἡρακλέους, ἀπῄτουν μέρος τῆς Πελοποννήσου ὡς κληρονομίαν των· διότι κατήγοντο ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ ἥρωος Περσέως, βασιλέως τῶν Ἀργείων, καὶ κτίτορος τῶν Μυκηνῶν. Διαβάντες δὲ τὸν κορινθιακὸν κόλπον, κατέκτησαν τὴν Μεσσηνίαν, τὴν Λακωνικὴν καὶ τὴν Ἀργολίδα. Τὸ συμβεβηκὸς τοῦτο ὀνομάζεται κάθοδος τῶν Ἡρακλειδῶν (1104).

Μέρος τοῦ νικηθέντος λαοῦ ἠναγκάσθη νὰ καταφύγῃ εἰς ἄλλους τόπους, ὅθεν πολλοὶ ἦλθον εἰς τὴν Ἀττικήν· ἀλλ' οἱ Δωριεῖς καὶ ἐκεῖ τοὺς κατεδίωξαν. Ὅτε δὲ οἱ δύο στρατοὶ εὑρέθησαν ἀντιπαρατεταγμένοι εἰς τὴν Ἀττικήν, ἔμαθον ὅτι ὁ χρησμὸς ὑπέσχετο τὴν νίκην εἰς ἐκεῖνον ἐκ τῶν δύο λαῶν, οὗτινος ὁ βασιλεὺς ἤθελε φονευθῇ. Ὁ Κόδρος λοιπόν, βασιλεὺς τῶν Ἀθηνῶν, ἐνεδύθη φορέματα γεωργοῦ, καὶ, λαβὼν δρέπανον εἰς τὴν χεῖρα, καὶ εἰσελθὼν εἰς τὸ δωρικὸν στρατόπεδον, ἐκτύπησε στρατιώτην τινά, ὑφ' οὗ καὶ εὐθὺς ἐφονεύθη. Οἱ Δωριεῖς, πληροφορηθέντες ὅτι ὁ φονευθεὶς ἦτο ὁ Κόδρος, ἔντρομοι ἐτράπησαν εἰς φυγήν.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ μικρὰ καὶ ἄγονος χώρα τῆς Ἀττικῆς δὲν ἠδύνατο νὰ θρέψῃ ὅλους τοὺς φυγόντας ἐκ τῆς Πελοποννήσου Ἴωνας, οὗτοι ἦλθον πέραν τοῦ Αἰγαίου πελάγους εἰς τὴν παραλίαν τῆς μικρᾶς Ἀσίας καὶ ἐκεῖ ἔκτισαν πολλὰς πόλεις. Αὗται δὲ εἶναι αἱ ἰωνικαὶ ἀποικίαι (1044). Πρὸ τούτων εἶχον ἔλθει Αἰολεῖς καὶ Δωριεῖς, καὶ οἱ μὲν πρῶτοι ἐγκατεστάθησαν πρὸς βορρᾶν, οἱ δὲ δεύτεροι πρὸς μεσημβρίαν τῶν Ἰώνων. Πολλαὶ τούτων τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ ἀποικιῶν ἔγειναν ἐκ τῶν περιφήμων πόλεων τοῦ κόσμου, οἷα ἡ Ἔφεσος, ἡ Σμύρνη, ἡ Φώκαια, ἡ Μίλητος· ἐκ τῶν πόλεων δὲ τούτων ἔγειναν ἄλλαι πάλιν ἀποικίαι.

Αἱ ἀποικίαι ἔγειναν ἐφάμιλλοι κατὰ τὴν λαμπρότητα καὶ τὴν δύναμιν πρὸς τὰς μητροπόλεις των, ἡ Μίλητος πρὸς τὰς Ἀθήνας, αἱ Συράκουσαι πρὸς τὴν Κόρινθον, ἡ (ὁ) Τάρας πρὸς τὴν Λακεδαίμονα· οὕτω δὲ ὁ ἑλληνικὸς λαὸς κατέστη τότε πρῶτος λαὸς τοῦ κόσμου, καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ ἀκόμη καὶ σήμερον σπουδάζονται.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

§ 14. Σπάρτη καὶ Λυκοῦργος.

Οἱ εἰς τὴν Μεσσηνίαν καὶ τὴν Ἀργολίδα ἐγκατασταθέντες Δωριεῖς εἶχον διώξει ἐκεῖθεν τοὺς κατοίκους· οἱ δὲ καταλαβόντες τὴν Λακωνικὴν εἶχον μὲν ἀφήσει τοὺς αὐτόχθονας νὰ ζῶσιν εἰς τὸν τόπον των, ἀλλ' ἐν τάξει ὑπηκόων. Τινὲς μὲν τούτων τῶν λακωνικῶν φυλῶν, θελήσασαι ν' ἀποτινάξωσι τὸν ζυγόν, ἠττήθησαν καὶ καθυπεδουλώθησαν, καὶ οὗτοι εἶναι οἱ κληθέντες Εἵλωτες. Ἔγειναν τότε τρία εἴδη κατοίκων εἰς τὴν Λακωνικήν· – οἱ Δωριεῖς ἢ οἱ κύριοι, οἱ Λακεδαιμόνιοι ἢ οἱ ὑπήκοοι (περίοικοι) καὶ οἱ Εἵλωτες ἢ οἱ δοῦλοι. Οἱ Δωριεῖς, ὀλιγάριθμοι καὶ περικεκυκλωμένοι ὑπὸ ἐχθρῶν, συνεκεντρώθησαν εἰς τὴν πρωτεύουσαν τῆς Λακωνικῆς Σπάρτην, ὅθεν προῆλθε καὶ τὸ ὄνομα αὐτῶν Σπαρτιᾶται. Φοβούμενοι δὲ τὸ μῖσος τῶν ὑπηκόων των καὶ τῶν δούλων, εἶχον πάντοτε τὰ ὅπλα ἀνὰ χεῖρας ὡς στράτευμα εἰς ἐχθρικὸν τόπον ἐστρατοπεδευμένον. Νομοθέτης δὲ τῶν Σπαρτιατῶν ἔγεινεν ὁ Λυκοῦργος.

Λέγουσιν οἱ ἀρχαῖοι, ὅτι οὗτος ἦτο υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Σπάρτης Εὐνόμου, γεννηθεὶς κατὰ τὸν ἔνατον π. Χ. αἰῶνα. Ὅτε ἡ Σπάρτη κατεσπαράττετο ὑπὸ ἐμφυλίων διχονοιῶν, ὁ πατήρ του, θέλων νὰ χωρίσῃ τοὺς διαπληκτιζομένους, μαχαιρωθεὶς ἀπέθανεν· ὁ δὲ πρωτότοκος ἀδελφός του Πολυδέκτης ἐτελεύτησεν ὡσαύτως πρόωρα, καὶ ὁ Λυκοῦργος διετέλεσε βασιλεύς, ἐν ὅσῳ δὲν ἤξευρεν, ὅτι ὁ Πολυδέκτης εἶχεν ἐγκαταλείψει ἔγκυον τὴν γυναῖκά του. Ἡ βασίλισσα ἐγκυμονοῦσα ἐπρότεινεν εἰς τὸν Λυκοῦργον νὰ θανατώσῃ τὸ βρέφος ἐπὶ τῷ ὅρῳ νὰ τὴν νυμφευθῇ. Οὗτος δὲ ἐξηπάτησεν αὐτὴν δι' ὑποσχέσεως ψευδοῦς, καὶ οὕτως ἔσωσε τὸν υἱὸν τοῦ ἀδελφοῦ του. Οἱ προῦχοντες ἐκ φθόνου διὰ τὴν φρονίμην διοίκησίν του, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀνηλικιότητος τοῦ νέου βασιλέως, ὅστις ὠνομάσθη Χαρίλαος, τὸν ἠνάγκασαν νὰ φύγῃ. Περιηγηθεὶς δὲ πολὺν καιρὸν ἐσπούδασε τὰ ἔθιμα καὶ τοὺς νόμους πολλῶν ξένων ἐθνῶν. Μετὰ δεκαοκτὼ δὲ ἐτῶν ἀπουσίαν ἐπιστρέψας εἰς Σπάρτην, ἔχων χρησμὸν παρὰ τοῦ δελφικοῦ Ἀπόλλωνος, ἐθνικοῦ θεοῦ τῶν Δωριέων, εἰσήγαγεν ἄνευ ἀντιστάσεως νόμους, οἵτινες ἦσαν σύμφωνοι πρὸς τὰ ἀνέκαθεν ἤθη τοῦ δωρικοῦ φύλου.

Νόμοι τοῦ Λυκούργου.

Ὁ Λυκοῦργος διετήρησε τὴν δυναμὴν τῆς βασιλικῆς ἐξουσίας μεταξὺ τῶν δύο βασιλικῶν οἴκων, οἵτινες κατήγοντο ἐκ τοῦ Ἡρακλέους. Οἱ βασιλεῖς τῶν Σπαρτιατῶν εἶχον πολὺ ὀλίγην δύναμιν· ὤφειλον νὰ ἐπαγρυπνῶσι μόνον περὶ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν νόμων, εἶχον δὲ καὶ θρησκευτικά τινα καθήκοντα καὶ τὴν διοίκησιν τῶν στρατευμάτων. Ὅλη ἡ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐξουσία ἦτο εἰς χεῖρας τῆς γερουσίας, συνεδρίου ἐξ εἴκοσι καὶ ὀκτὼ γερόντων, ἐκλεγομένων ὑπὸ τοῦ λαοῦ ἐκ τῶν ὑπὲρ τὰ ἑξήκοντα ἔτη γεγονότων· συνεδρίαζον δὲ μετ' αὐτῶν καὶ οἱ δύο βασιλεῖς. Γενικὴ συνέλευσις τῶν πολιτῶν (ἁλία λεγομένη), συνερχομένη καθ' ἕκαστον μῆνα περὶ τὴν νέαν σελήνην, ἐψήφιζε τὰ ὑπὸ τῆς γερουσίας προτεινόμενα ψηφίσματα. Οἱ ἔφοροι, διορισθέντες ὕστερον, κατέστησαν εἰς τοὺς τελευταίους χρόνους οἱ ἀληθεῖς κύριοι εἰς τὴν Σπάρτην, ὥστε ἠνάγκαζον καὶ τοὺς βασιλεῖς νὰ τοὺς σέβωνται καὶ νὰ τοὺς φοβῶνται. Οἱ Λακεδαιμόνιοι οὐδὲν δικαίωμα πολιτικὸν εἶχον· οἱ δὲ Εἵλωτες διέμενον δοῦλοι.

Ὁ Λυκοῦργος ἤθελε νὰ καταστήσῃ ἐντελεστάτην ἰσότητα μεταξὺ τῶν Σπαρτιατῶν. Διὰ νὰ κατορθώσῃ λοιπὸν τοῦτο, διεμοίρασεν ὅλας τὰς γαίας των εἰς κλήρους ἰσαρίθμους τῶν τότε πολιτῶν, δηλ. 9000, καὶ ἀπηγόρευσε διὰ παντὸς τὴν διανομὴν ἢ πώλησιν αὐτῶν τῶν κλήρων, ἵνα μὴ ἀπολέσῃ μηδεὶς Σπαρτιάτης τὸν ἰδικόν του, καὶ ἵνα μὴ ἀποκτῶσιν ἄλλοι περισσοτέρους, διότι ἤθελε νὰ μὴ ὑπάρχωσιν οὔτε πένητες, οὔτε πλούσιοι.

Πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἀπηγόρευσε τὴν πολυτέλειαν, τὰς τέχνας, τὰ γράμματα, τὸ ἐμπόριον, τὸ χρυσοῦν καὶ τὸ ἀργυροῦν νόμισμα, συγχωρήσας μόνον βαρὺ καὶ σιδηροῦν. Συνέστησε τὰ συσσίτια, ὅπου ἐπεκράτει πάντοτε μεγάλη λιτότης, καὶ τῶν ὁποίων δὲν ἦτο συγκεχωρημένον εἰς οὐδένα, οὐδ' εἰς αὐτοὺς τοὺς βασιλεῖς, νὰ μὴ μετέχωσιν.

Ὁ Λυκοῦργος ὑπέβαλε τοὺς πολίτας ὅλους εἰς συνεχεῖς ἀσκήσεις, διότι ἤθελε νὰ ἦναι πάντοτε κύριος σκοπὸς τοῦ βίου των ἡ διάπλασις καὶ μόρφωσις ἀνδρείων προμάχων τῆς πατρίδος. Θεωρῶν αὐτοὺς περιεστοιχισμένους ὑπὸ ἐχθρῶν, ἤθελε νὰ καταστήσῃ αὐτοὺς στρατιώτας, ὅπερ καὶ ἐπέτυχεν.

Ἀνατροφὴ τῶν τέκνων.

Τὰ τέκνα ἀνῆκον μᾶλλον εἰς τὴν πολιτείαν ἢ εἰς τοὺς γονεῖς των. Τὸ γεννηθὲν δύσμορφον καὶ μὴ ἀρτιμελὲς ἐθανατώνετο, ἐπειδὴ δὲν θὰ ἐγίνετο καλὸς στρατιώτης. Ἀνετρέφοντο δὲ διὰ τὸν ἀνωτέρω σκοπὸν μὲ σκληραγωγίαν, ἥτις ἔδιδεν εἰς αὐτὰ δύναμιν καὶ εὐκαμψίαν· ἐπεριπάτουν δὲ ἀνυπόδητα καὶ ἐφόρουν τὸ αὐτὸ φόρεμα θέρος καὶ χειμῶνα· ὡς στρῶμα μετεχειρίζοντο καλάμια, κοπτόμενα ὑπ' αὐτῶν τούτων ἐκ τοῦ Εὐρώτα· τροφὴν δ' ἐλάμβανον ὀλίγην, διὰ νὰ ἀναγκάζωνται νὰ κλέπτωσι διὰ δόλου καὶ ἐπιτηδειότητος ὅ,τι ἠδύνατο νὰ προκαλῇ τὴν ὄρεξίν των· ὅστις δὲ ἐφωρᾶτο, ἐτιμωρεῖτο, οὐχὶ ὡς ἔνοχος, ἀλλ' ὡς ἀνεπιτήδειος, καὶ τοῦτο, διὰ νὰ γυμνάζωνται ν' ἀνιχνεύωσιν ἐν καιρῷ πολέμου τὸν ἐχθρὸν διὰ τῶν δόλων, τοὺς ὁποίους ἐξετέλουν εἰς τὴν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μικράν των ἡλικίαν, διὰ νὰ εὑρίσκωσι τὴν τροφήν των. Μετὰ τὴν ἄκραν φιλοπατρίαν καὶ τὴν καταφρόνησιν τοῦ πόνου καὶ τοῦ θανάτου, ἐδιδάσκοντο πρὸ πάντων νὰ σέβωνται τοὺς γέροντας· τοῦτο δὲ ἦτο ἀναγκαιότατον εἰς πόλιν, ὅπου σχεδὸν ὅλοι οἱ ἄρχοντες ἦσαν γέροντες, καὶ ὅπου οἱ νόμοι, οἵτινες δὲν ἦσαν γραπτοί, ἀπηγγέλλοντο ἐκ στόματος τῶν πρεσβυτέρων.

Κατὰ τὸ εἰκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας των οἱ ἄνδρες ἐγίνοντο παραδεκτοὶ εἰς τὸ στράτευμα καὶ ἐξετέλουν ὑπηρεσίαν στρατιωτικὴν εἴτε ἐντὸς τῶν ὁρίων τῆς Λακωνικῆς, εἴτε ἐκτὸς αὐτῆς. Κατὰ τὸ τριακοστὸν ἐνυμφεύοντο καὶ ἀπελάμβανον τὰ πολιτικὰ δίκαια· ὁ δὲ μὴ νυμφευόμενος κατεφρονεῖτο. Κατὰ τὸ ἑξηκοστὸν, τὸ στρατιωτικόν των στάδιον ἔληγεν· ἐνησχολοῦντο δὲ τότε περὶ τὴν διαχείρισιν τῶν δημοσίων πραγμάτων καὶ τὴν ἀνατροφὴν τῶν παίδων.

Ἡ ἀγωγὴ τῶν νέων Σπαρτιατίδων ἦτο ἐπ' ἴσης τραχεῖα. Αὕτη παρεῖχεν εἰς αὐτὰς εὐεξίαν καὶ ῥώμην καὶ ἰσχυροποίει τὰ αἰσθήματα καὶ τὸ θάρρος των· ὅθεν αὗται δὲν εἶχον παντελῶς ἀδυναμίας μητρικάς. Παραδίδουσά τις τὴν ἀσπίδα εἰς τὸν υἱόν της ἐκστρατεύοντα, τῷ εἶπεν· «ἢ τὰν ἢ ἐπὶ τὰν,» δηλ. ἢ ταύτην τὴν ἀσπίδα διαφύλαττε γενναίως, μαχόμενος καὶ φονεύων τοὺς ἐχθροὺς, εἰδὲ μὴ, φονευμένον νὰ σὲ μετακομίσωσιν ἐπάνω εἰς αὐτήν. Ἐν γένει οἱ Σπαρτιᾶται προετίμων τὸν ἔνδοξον θάνατον παρὰ τὴν ἄτιμον ζωήν.

Ἡ τῶν τεχνῶν περιφρόνησις, Εἵλωτες, θάνατος Λυκούργου.

Ἐκτὸς τοῦ πολέμου καὶ τῶν ἀσκήσεων, δι' ὧν κατηρτίζετο ὁ Σπαρτιάτης, μόνας ἐνασχολήσεις του εἶχε τὸ κυνήγιον καὶ τὴν συνομιλίαν εἰς δημοσίους τόπους, ὅπου συνείθιζε νὰ ὁμιλῇ ὀλίγα καὶ φρόνιμα λόγια, καὶ τοῦτο ὠνομάζετο λ α κ ω ν ι σ μ ό ς.

Οὕτως ὁ Λυκοῦργος ἠθέλησε νὰ καταστήσῃ τοὺς Σπαρτιάτας ὅπως ἡ θέσις των ἀπῄτει νὰ ἦναι, δηλαδὴ λαὸν στρατιωτικόν. Αἱ κοιναὶ ἐργασίαι ἀφέθησαν εἰς τοὺς Εἵλωτας, δούλους τοῦ κράτους, οἵτινες ἐκαλλιέργουν τὴν γῆν διὰ τοὺς δεσπότας των. Ἐνίοτε δὲ ἐπολέμουν πλησίον αὐτῶν, ἀλλ' ἐφρόντιζον οἱ Σπαρτιᾶται νὰ δολοφονῶσιν ἐνίοτε αὐτοὺς (διὰ τῆς λεγομένης κ ρ υ π τ ε ί α ς) φοβούμενοι τὸν πληθυσμὸν καὶ τὴν ἀνδρίαν των.

Διηγοῦνται ὅτι, ἀφ' οὗ εἶδε παραδεδεγμένους τοὺς νόμους του ὁ Λυκοῦργος, ἐξώρκισε τοὺς βασιλεῖς, τοὺς γερουσιαστὰς καὶ ὅλους τοὺς πολίτας νὰ μὴ μεταβάλωσι μηδένα ἐξ αὐτῶν μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς του διὰ νὰ μὴ ἀπαλλάξῃ δὲ τοὺς συμπολίτας του ἐκ τοῦ ὅρκου των, ἀσιτήσας ἀπέθανεν εἰς τὰ ξένα.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

§ 15 Οἱ Μεσσηνιακοὶ πόλεμοι. (743—723).

Πρῶτος.

Τὸ ὄρος ὁ Ταΰγετος χωρίζει τὴν Λακωνικὴν ἀπὸ τῆς εὐφορωτέρας αὐτῆς Μεσσηνίας. Οἱ Σπαρτιᾶται καὶ οἱ Μεσσήνιοι ἦσαν τῆς αὐτῆς φυλῆς, Δωριεῖς· ἀλλὰ βίαιαι συγκρούσεις ἀμφοτέρων τῶν κατὰ μῆκος τῶν μεθορίων οἰκούντων τοὺς ἀποκατέστησαν ἐχθροὺς ἀδιαλλάκτους. Κατὰ τὸ 743 π. Χ. οἱ Σπαρτιᾶται ἐκυρίευσαν ἐξ ἐφόδου τὴν πόλιν τῶν Μεσσηνίων Ἄμφειαν, καὶ ὁ πόλεμος ἤρχισεν.

Οἱ Μεσσήνιοι, μὴ ὄντες συνειθισμένοι εἰς αὐστηρὰν πειθαρχίαν, ὡς οἱ Σπαρτιᾶται, δὲν ἠδυνήθησαν ν' ἀντισταθῶσιν εἰς αὐτούς· ὅθεν κατηναγκάσθησαν μετ' ὀλίγον νὰ ἐγκαταλείψωσι τὰς πόλεις των καὶ νὰ κλεισθῶσιν εἰς τὸ φρούριον Ἰθώμην. Τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν, τὸ ὁποῖον ἠρώτησαν, πῶς νὰ σωθῶσιν, ἀπεκρίθη· «Νὰ ἐκλέξωσι διὰ κλήρου κόρην ἄρχοντος ἐκ τοῦ αἵματος τῶν Αἰπυτιδῶν, ἐν ἀποτυχίᾳ δὲ, ἠδύναντο νὰ πάρωσιν ἄλλην κόρην, ἐξ ἄλλης εἰκογενείας, διδούσης αὐτὴν ἑκουσίως εἰς σφαγήν, καὶ θυσιάσωσιν αὐτὴν εἰς τοὺς καταχθονίους θεούς». Ἐπειδὴ δὲ ὁ κλῆρος ἔπεσεν ἐπὶ τὴν θυγατέρα τοῦ Λυκίσκου, ὁ πατήρ της, διὰ νὰ τὴν σώσῃ, κατέφυγε μετ' αὐτῆς εἰς Σπάρτην, καὶ ὁ λαὸς ἔμεινε καταπεπλημμένος διὰ τοῦτο. Τότε ὁ ἐκ τοῦ γένους τῶν Αἰπυτιδῶν Ἀριστόδημος, ἄνθρωπος ἰσχυρὸς καὶ πολεμιστὴς ἔνδοξος, προσφέρει ἑκουσίως τὴν ἰδίαν αὐτοῦ θυγατέρα· πεπεισμένος δὲ ὁ λαὸς, ὅτι ἡ φρικτὴ αὕτη θυσία ἐξεπλήρωσε τὸν χρησμὸν, ἐτράπη εἰς τελετὰς καὶ ἑορτάς· οἱ δὲ Σπαρτιᾶται, πιστεύσαντες εἰς τὸ γενόμενον, ἔπαυσαν ἐπί τινα ἔτη ἀπὸ τοῦ νὰ πολεμῶσιν.

Ὅτε δὲ ὁ πόλεμος ἀνενεώθη, ὁ βασιλεὺς Εὐφάης ἐθανατώθη, καὶ ὁ Ἀριστόδημος ἐξελέχθη βασιλεὺς ἀντ' αὐτοῦ· ὑπὸ τρομακτικῶν ὅμως ὀνείρων, σχέσιν πρὸς τὸν θάνατον τῆς θυγατρός του ἐχόντων, παρακινηθεὶς ηὐτοχειριάσθη ἐπὶ τοῦ τάφου της.

Δεύτερος Μεσσηνιακὸς πόλεμος. (685—668).

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀριστοδήμου ἡ Ἰθώμη ἔπεσεν· εἰς δὲ τοὺς Μεσσηνίους ἐπετράπη νὰ μένωσιν εἰς τὸν τόπον των, ἐπὶ συνθήκῃ νὰ πέμπωσιν εἰς τοὺς Σπαρτιάτας τὸ ἥμισυ τοῦ θερισμοῦ των, εἰς δὲ τὰς κηδείας τῶν βασιλέων καὶ μεγιστάνων νὰ ἔρχωνται εἰς τὴν Σπάρτην ἄνδρες τε καὶ γυναῖκες μελανοφοροῦντες καὶ καταναγκαστικῶς κλέοντες διὰ τὸν θάνατον τῶν καταδυναστῶν αὐτῶν.

Μία ὁλόκληρος γενεὰ εἶχεν ἤδη ζήσει ἐν λύπῃ καὶ καταισχύνῃ, ὅτε

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐφάνη νέος ἥρως, ὁ Ἀριστομένης, ὅστις, διεγείρας ὅλον τὸν λαὸν, προσέβαλε τοὺς Σπαρτιάτας καὶ ἀνέκτησε τὴν Μεσσήνην. Ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἀνεχώρησε μόνος, καὶ διαπεράσας τὰ ὄρη καὶ εἰσελθὼν τὴν νύκτα εἰς τὴν Σπάρτην, ἀνέθηκεν εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἀθηνᾶς τῆς Χαλκιοίκου ἀσπίδα μὲ τὴν ἑξῆς ἐπιγραφήν· «Ὁ Ἀριστομένης τῇ Ἀθηνᾷ, ἐκ τῶν λαφύρων τῶν Λακεδαιμονίων.»

Ἡ Σπάρτη ἔντρομος ἠρώτησε τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν. Τοῦτο δὲ ἀπεκρίθη, ὅτι αὕτη ὤφειλε νὰ ζητήσῃ ἀρχηγὸν παρὰ τῶν Ἀθηναίων. Αἱ Ἀθῆναι δὲν ἤθελον μὲν νὰ συνεργήσωσιν εἰς τὸ μεγαλεῖον τῆς Σπάρτης, δὲν ἐτόλμων ὅμως καὶ ν' ἀντισταθῶσιν εἰς τὰς προσταγὰς τοῦ μαντείου· ὅθεν ἔπεμψαν εἰς τὴν Λακεδαίμονα τὸν Τυρταῖον, χωλὸν γραμματοδιδάσκαλον, κατά τινας, ὅστις ὅμως ἦτο ποιητὴς ἄριστος, καὶ διὰ τῶν ποιημάτων αὐτοῦ καθησύχασε τὰς ἐσωτερικὰς διχονοίας τῶν Σπαρτιατῶν καὶ ἐνεψύχωσεν ὅλων αὐτῶν τὰς καρδίας.

Κατορθώματα τοῦ Ἀριστομένους.

Κατὰ τὴν πεδιάδα τῆς Στενυκλήρου ὁ Ἀριστομένης διὰ τῆς ἀνδρίας του ἐνίκησε τοὺς Σπαρτιάτας. Ὧν δὲ ῥιψοκίνδυνος, ἔπεσέ ποτε εἰς χεῖρας ἑπτὰ Κρητῶν, ὄντων εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Σπάρτης· οὗτοι δ' ἐστάθησαν ἐπὶ τῆς ὁδοῦ εἴς τινα οἰκίαν, διὰ νὰ διανυκτερεύσωσιν· ἐκεῖ κατῴκει νέα τις κόρη, ἥτις μεθύσασα τούτους, ἔλυσε τὰ δεσμὰ τοῦ ἥρωος, ὅστις, φονεύσας τοὺς Κρῆτας, ὑπάνδρευσε τὴν νέαν κόρην μὲ ἕνα τῶν υἱῶν του, τὸν Γόργον. Ἀλλ' ἐπὶ τέλους νικηθεὶς διὰ προδοσίας τοῦ βασιλέως τῶν Ἀρκάδων, ἠναγκάσθη ν' ἀποχωρήσῃ ἐπὶ τὸ ὄρος τῆς Εἴρας, τὴν ὁποίαν ὑπερήσπισεν ἔνδεκα ἔτη, καὶ πολλάκις ὑπερίσχυσεν ἐφορμῶν καὶ φέρων ἀφανισμὸν καὶ τρόμον μέχρι τῶν ἐνδοτέρων τῆς Λακωνικῆς.

Δι' ἐφόδου δὲ γενομένης νύκτα ἐν καιρῷ βροχῆς καὶ τρικυμίας ἐκυρίευσαν οἱ Σπαρτιᾶται τὴν Εἴραν, ἀφέντες τοὺς Μεσσηνίους ἐκ συμπαθείας ἀνενοχλήτους ν' ἀναχωρήσωσι μετὰ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παίδων των (668).

Ἀπὸ ταύτης τῆς ἡμέρας οἱ Μεσσήνιοι ἔπαυσαν ν' ἀποτελῶσιν ἴδιον λαὸν, καὶ ἔζησαν διεσπαρμένοι εἰς τὰς ἄλλας ἑλληνικὰς χώρας, καί τινες, διαβάντες εἰς Ἰταλίαν, ἔκτισαν ὕστερον τὴν μέχρι τῆς σήμερον φερώνυμον αὐτῶν πόλιν Μεσσήνην. Ὁ δὲ Ἀριστομένης, νυμφευθεὶς τὴν θυγατέρα τοῦ ἐν Ἰαλυσῷ τῆς Ῥόδου βασιλεύοντος Δημαράτου, ἔμενεν εἰς Ῥόδον, ἐνσπείρων μῖσος κατὰ τῶν Σπαρτιατῶν.

Ἡ Σπάρτη κατεῖχεν ἤδη τὰ δύο τρίτα τῆς Πελοποννήσου. Πόλεμοι δ' ἀτυχεῖς κατὰ τῶν Ἀρκάδων διὰ τὴν Τεγέαν καὶ κατὰ τῶν Ἀργείων ἐξέτειναν τὴν ἰσχύν της ἐπὶ τὴν λοιπὴν χερσόνησον. Ἡ φήμη

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

της διεδόθη πολὺ μακρύτερα τῆς δυνάμεώς της, μάλιστα δ' ἐν Ἀσίᾳ ἐγνώρισαν τὸ ὄνομά της, καὶ ὁ Κροῖσος ἐζήτει τὴν συμμαχίαν τῶν Σπαρτιατῶν, ὀνομάζων αὐτοὺς πρῶτον λαὸν τῆς Ἑλλάδος. Ἦθη αὐστηρά, τελεία πειθαρχία, προτερήματα στρατιωτικὰ καὶ ἄκρα φιλοπατρία εἶχον ὑψώσει τοὺς Σπαρτιάτας εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμὸν τοῦ μεγαλείου.

§ 16. Αἱ Ἀθῆναι ἀπὸ Κόδρου μέχρι Πεισιστράτου.

Ἄρχοντες (1045), Νομοθεσία, Κυλώνειον ἄγος.

Αἱ Ἀθῆναι ἦσαν ἡ κυρίως μητρόπολις τοῦ Ἰωνικοῦ φύλου, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐκαυχῶντο ὅτι ἦσαν αὐτόχθονες, οὐδενὸς ἄλλου φύλου ἀναμιχθέντος μετ' αὐτῶν, οὐδ' ἐκβαλόντος αὐτοὺς τῆς χώρας των, διότι οὐδεὶς ἐζήλευσε τὸ λεπτόγεων αὐτῆς.

Ὅτε ὁ Κόδρος, ὡς προείρηται, ἐθυσιάσθη ὑπὲρ τοῦ λαοῦ του, οἱ Ἀθηναῖοι ἐκήρυξαν ὅτι οὐδεὶς ἦτο ἄξιος μετ' αὐτὸν νὰ βασιλεύσῃ, καὶ οὕτω κατήργησαν τὴν βασιλείαν (1044). Ἀντὶ δ' ἑνὸς βασιλέως κληρονομικοῦ, ἀνεδεικνύετο πλέον ἐν Ἀθήναις εἷς ἄρχων ὑπεύθυνος καὶ ἰσόβιος. Πρῶτος δὲ τοιοῦτος ἄρχων μετὰ τὸν Κόδρον ἔγεινεν ὁ υἱός του Μέδων· μετὰ δὲ τοῦτον ἔλαβον διαδοχικῶς καὶ κατὰ κληρονομίαν τὴν ἀρχὴν ἑνδεκα ἄλλοι ἀπὸ τοῦ Κόδρου καταγόμενοι, ὧν τελευταῖος ὑπῆρξεν ὁ Ἀλκμαίων. Ἀπὸ δὲ τοῦ διαδεχθέντος αὐτὸν (752 π. Χ.) ἡ διάρκεια τῆς ἀρχοντείας περιωρίσθη εἰς δέκα ἔτη, καὶ ἀπὸ τοῦ 683 εἰς ἓν μόνον ἔτος, καὶ ἀπὸ τούτου τοῦ ἔτους ἀντὶ ἑνὸς ἐξελέγοντο ἐννέα ἄρχοντες, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ μὲν πρῶτος ἐλέγετο ἐπώνυμος, διότι τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐγράφετο εἰς τὰς δημοσίους πράξεις κατὰ τὸ ἔτος τῆς ἀρχοντείας του, ὁ δεύτερος ἐλέγετο βασιλεύς, καὶ οὗτος εἶχε τὴν ἐπιστασίαν τῶν ἱερῶν, ὁ τρίτος ἐλέγετο πολέμαρχος, καὶ κύριον ἔργον εἶχε τὰ πολεμικά, οἱ ἓξ δὲ ἄλλοι ἐλέγοντο θεσμοθέται καὶ εἶχον καθήκοντα νομολογικά.

Ἡ πολυμελὴς αὕτη κυβέρνησις δὲν ἠδυνήθη νὰ προλάβῃ ἢ νὰ περιστείλῃ τὰς ταραχάς. Νομοθέτης δέ τις, ὁ Δράκων, συνέταξε νόμους τοσοῦτον αὐστηρούς, ὥστε δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ἐφαρμοσθῶσιν (624)· ἐλέχθη δὲ καὶ ὑπό τινων, ὅτι τοὺς ἔγραψε μὲ αἷμα καὶ ὄχι μὲ μελάνην, ὅθεν ἐξηκολούθουν αἱ ἀταξίαι. Τότε φιλόδοξός τις, ὁ Κύλων, ἐδοκίμασε νὰ λάβῃ τὴν ἐξουσίαν (612) γενόμενος κύριος τῆς Ἀκροπόλεως· ἀλλ' ἐπολιορκήθη ὑφ' ὅλου τοῦ λαοῦ, κατώρθωσεν ὅμως νὰ δραπετεύσῃ, οἱ δὲ λοιποὶ ἐκάθησαν ἱκέται πλησίον τὸν βωμὸν τῆς Ἀθηνᾶς. Ἀλλ' ὁ λαὸς τοὺς ἐλιθοβόλησαν ἔξωθεν τοῦ ναοῦ συλ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ληφθέντας, καὶ τοὺς καταφυγόντας πρὸς αὐτὸν κατέσφαζαν παρὰ τῷ βωμῷ, πλὴν ὀλίγων σωθέντων διὰ τῆς μεσιτείας τῶν γυναικῶν τῶν ἀρχόντων.

Λοιμὸς, συμβὰς μετ' ὀλίγον, ἐφάνη ὡς ἐκδίκησις τῶν θεῶν, τῶν ὁποίων τὸ ἱερὸν εἶχον ἐκβιάσει καὶ μολύνει. Ἄνθρωπος δέ τις σεβάσμιος, ὁ σοφὸς Ἐπιμενίδης, προσκληθεὶς ἐκ Κρήτης, ἐτέλεσε θυσίας ἱλαστηρίους, καὶ ἐκαθάρισε τὴν πόλιν ἀπὸ τοῦ μιάσματος αὐτοῦ, ὅπερ ὠνομάσθη Κυλώνειον ἅγος. Ὅτε ὁ Ἐπιμενίδης ἀπεφάσισε ν' ἀναχωρήσῃ εἰς Κρήτην, συνεβούλευσε τοὺς Ἀθηναίους ν' ἀκούσωσι τὰς συμβουλὰς τοῦ συμπολίτου αὐτῶν Σόλωνος.

Σόλων καὶ οἱ νόμοι του.

Ὁ Σόλων, καταγόμενος ἐκ τοῦ Κόδρου, ὠφέλησε πολὺ τὴν πατρίδα του. Οἱ Ἀθηναῖοι, ἀφ' οὗ πολλάκις ἡττήθησαν, προσπαθοῦντες ν' ἀνακτήσωσι τὴν Σαλαμῖνα ἐκ τῶν Μεγαρέων, εἶχον ψηφίσει ποινὴν θανάτου κατὰ παντὸς, ὅστις ἤθελεν ἐξῆς προτείνει νὰ προσβάλωσιν ἐκ νέου τὴν ὀλεθρίαν νῆσον. Ὁ Σόλων, ὑποκριθεὶς τὸν παράφρονα ἐπί τινα καιρὸν ἐπιτηδειότατα, ἐξέρχεται τέλος εἰς τὴν ἀγορὰν, ἔχων τὸ ἦθος παράφορον καὶ μεγαλοφώνως ἀπαγγέλλει στίχους τινὰς ἀρχομένους οὕτως· «Ἦλθον ὡς κῆρυξ ἐκ τῆς περιποθήτου Σαλαμῖνος, καὶ θέλω νὰ σᾶς εἴπω τοὺς ἁρμονικοὺς στίχους, ἀντὶ ἄλλων δημηγοριῶν κλπ.» Ὡς παράφρονα δὲ οὐδεὶς τὸν παρηνώχλησεν· ἀλλ' ὅτε ἐτελείωσεν, ὁ λαὸς παριδὼν τὸν νόμον, ἔδραμεν εἰς τὰ ὅπλα, διώρισεν ἀρχηγὸν τὸν ποιητὴν καὶ ἀνέκτησε τὴν Σαλαμῖνα. Τῷ δὲ 595 ἔτει ἐνεπιστεύθησαν εἰς αὐτὸν τὴν φροντίδα τῆς μεταῤῥυθμίσεως τῶν νόμων.

Διὰ ν' ἀνακουφίσῃ τοὺς πτωχοὺς ὁ Σόλων ἠλάττωσε τοὺς τόκους, διέταξεν ὥστε τὰ κτήματα τοῦ ὀφειλέτου καὶ οὐχὶ τὸ ἄτομόν του νὰ ἐνυποθηκεύωνται διὰ τὸ χρέος του· ἐπομένως ἠλευθέρωσεν ἅπαντας ἐκείνους, οἵτινες εἶχον κατασταθῆ δοῦλοι ἕνεκα χρέους. Ἐτροποποίησε τὴν διατίμησιν τῶν νομισμάτων κατὰ τὸ συμφέρον καὶ τῶν ὀφειλετῶν καὶ τῶν δανειστῶν. Ἔπειτα διῄρεσε τὸν λαὸν εἰς τέσσαρας τάξεις, κατὰ τὴν περιουσίαν ἑκάστου, εἰς *πεντακοσιομεδίμνους, ἱππεῖς, ζευγίτας* καὶ *θῆτας*· καὶ οἱ μὲν θῆτες, ἔχοντες ὀλίγην περιουσίαν ἢ οὐδόλως, ἦσαν ἐξῃρημένοι φόρων, οἱ δὲ πολῖται τῶν τριῶν πρώτων τάξεων μόνοι ἠδύναντο νὰ λαμβάνωσι τὰ δημόσια ὑπουργήματα. Βουλὴ ἐκ τετρακοσίων μελῶν, ἐκλεγομένων κατ' ἔτος διὰ κλήρου, προέτεινε προβουλεύματα, τὰ ὁποῖα, ἂν παρεδέχετο ἡ ἐκκλησία τοῦ δήμου, ἐγίνοντο νόμοι ἢ ψηφίσματα, ἐκτελούμενα. Ἡ ἐξ Ἀρείου Πάγου Βουλὴ συγκροτουμένη ὑπὸ τῶν ἀποχωρούντων τῆς ἀρχῆς ἐννέα ἀρχόντων τῶν καλῶς ἐκτελεσάν-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

των τὰ καθήκοντά των, ἦτο τὸ ἀνώτατον δικαστήριον. Τὰ ἄλλα δικαστήρια συνεκροτοῦντο, ὡς τὸ τῶν ἐνόρκων παρ' ἡμῖν, ἐκ πολυαρίθμων κληρωτῶν πολιτῶν.

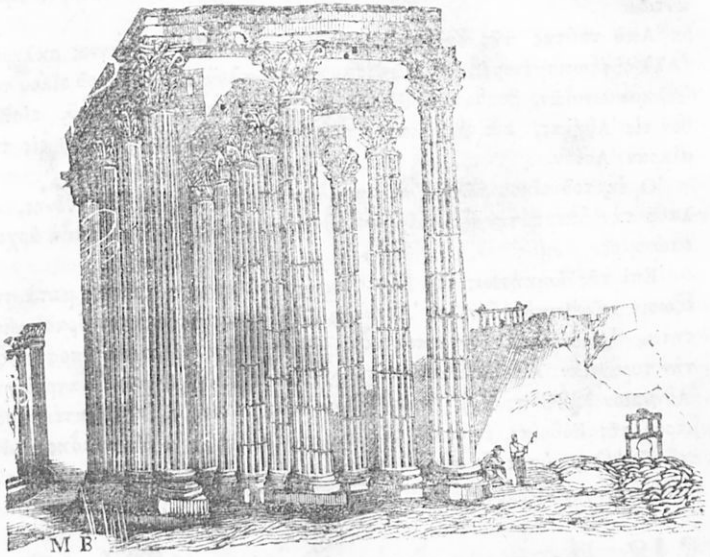
Ὁ Σόλων δὲν συνέτριψεν, ὡς ὁ Λυκοῦργος, τοὺς δεσμοὺς τοὺς οἰκογενειακούς. Ναὶ μὲν ἐν Σπάρτῃ ὑπῆρχον τῇ ἀληθείᾳ ἄνδρες πολῖται καὶ ἄλλοι μέλλοντες νὰ γένωσι τοιοῦτοι, ἐν Ἀθήναις ὅμως ἦσαν πατέρες, σύζυγοι, υἱοί, ἔχοντες τὰ αἰσθήματα καὶ ἐκπληροῦντες τὰ καθήκοντα, ἄτινα ἡ φύσις ἐπιβάλλει εἰς τοὺς τοιούτους, ἦσαν δὲ καὶ οὐχ ἧττον τῶν Σπαρτιατῶν φιλοπάτριδες. Ἡ ἐργασία, ἐξωρισμένη οὖσα ἐκ Λακεδαίμονος, ἔγεινεν ἐν Ἀθήναις ὑποχρεωτική· Ἕκαστος πολίτης ὤφειλε νὰ μετέρχηται ἐπάγγελμά τι. Οἱ ξένοι ἐγίνοντο δεκτοὶ εὐμενῶς, καὶ ὁ δοῦλος, τὸν ὁποῖον ἐκακομεταχειρίζετο ὁ δεσπότης του, ἠδύνατο ν' ἀπαιτήσῃ νὰ πωληθῇ εἰς ἄλλον, ἐπ' ἐλπίδι νὰ μεταβῇ εἰς ἐξουσίαν ὀλιγώτερον σκληράν.

§ 17. Ὁ Πεισίστρατος καὶ οἱ υἱοί του.

(561—510)

Ἀφ' οὗ ὁ Σόλων ἔθηκε τοὺς νόμους του ἀπεμακρύνθη τῆς πατρίδος του, ἵνα ἐνισχυθῶσιν ἔτι μᾶλλον μένοντες ἀμετάβλητοι· ἀλλ' ἐν τῇ ἀπουσίᾳ του ὁ Πεισίστρατος διὰ ῥαδιουργιῶν, χωρὶς ὅμως νὰ καταργήσῃ τὸ πολίτευμα τοῦ Σόλωνος, ἰδιοποιήθη ἀρχὴν ἀνωτέραν τῆς τῶν ἀρχόντων, ὡς ἑξῆς. Ἐφάνη ποτὲ τρέχων εἰς τὴν ἀγορὰν καθημαγμένος ὅλως ἐξ ἐλαφρᾶς πληγῆς, τὴν ὁποίαν ἔκαμεν ὁ ἴδιος εἰς ἑαυτόν, καὶ φωνάζων, ὅτι οἱ ἐχθροὶ τοῦ λαοῦ ἠθέλησαν νὰ τὸν δολοφονήσωσιν. Ὅθεν ὁ λαὸς ἔδωκεν εἰς αὐτὸν παρευθὺς σωματοφύλακας, διὰ τῆς συνδρομῆς τῶν ὁποίων κυριεύσας τὴν Ἀκρόπολιν ἔγεινε τύραννος. Πολλάκις διωχθεὶς ὑπὸ τῶν ἀντιζήλων του, ἐπανῆλθεν εἰς τὴν ἐξουσίαν, διότι ἠγαπᾶτο ὑπὸ τοῦ λαοῦ, κολακεύων καὶ περιποιούμενος αὐτόν· ἀπὸ δὲ τοῦ 538 ἕως τοῦ 528 π. Χ. ἔτος διετήρησε τὴν ἐξουσίαν ἀνενοχλήτως καὶ ἐν εἰρήνῃ. Ἡ τυραννία αὐτοῦ τότε ἦτο ἠπία, φιλοδίκαιος καὶ φίλη τῶν γραμμάτων καὶ τῶν τεχνῶν. Ἤρχισε νὰ κτίζῃ μνημεῖά τινα πρὸς καλλωπισμὸν τῶν Ἀθηνῶν, συνέστησε τὴν πρώτην δημοσίαν βιβλιοθήκην ἐν Ἑλλάδι, προσέταξε δὲ καὶ συνηρμολογήθησαν τὰ ποιήματα τοῦ μεγάλου τῆς Ἑλλάδος ποιητοῦ Ὁμήρου, καὶ ὥρισε νὰ ἀναγινώσκωνται ἐν τῇ ἑορτῇ τῶν μεγάλων *Παναθηναίων*, τελουμένων κατὰ πενταετίαν ἐν Ἀθήναις. Ὁ αὐτὸς δὲ ἤρχισε καὶ τὴν οἰκοδομὴν τοῦ μεγαλοπρεποῦς ναοῦ ἐν Ἀθήναις τοῦ Ὀλυμπίου Διός, τὸν ὁποῖον ἀπετελείωσεν ὁ Ἀδριανός. Τοῦ ναοῦ τούτου σώζονται νῦν δέκα καὶ ἓξ κίονες.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἐρείπια τοῦ ναοῦ τοῦ Ὀλυμπίου Διός.

Οἱ δύο υἱοὶ τοῦ Πεισιστράτου, Ἵππαρχος καὶ Ἱππίας, τὸν διεδέχθησαν (527) καὶ διῴκησαν, ὡς ὁ πατήρ των, μέχρι τοῦ 514, ὁπότε ὁ Ἁρμόδιος καὶ ὁ Ἀριστογείτων, ἐκδικοῦντες ἀτομικήν τινα ὕβριν, συνώμοσαν μετ' ἄλλων ἐχθρῶν τῶν Πεισιστρατιδῶν, νὰ τοὺς δολοφονήσωσι· περιέμενον δὲ πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ σκοποῦ των τὴν ἑορτὴν τῶν μεγάλων Παναθηναίων. Ἐλθούσης τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ὁ Ἱππίας μετὰ τῶν φυλάκων του διέταττε τὴν πομπὴν τῆς ἑορτῆς ἐν τῷ Κεραμεικῷ ἔξωθεν τῆς πόλεως, προϋχώρουν ὁ Ἁρμόδιος καὶ ὁ Ἀριστογείτων διὰ νὰ τὸν κτυπήσωσιν, ἔχοντες τὰ ξίφη κεκρυμμένα ἐντὸς κλάδων μύρτου, ἀλλ' ἰδόντες τινὰ τῶν συνωμοτῶν συνδιαλεγόμενον μετ' αὐτοῦ οἰκείως, καὶ νομίσαντες ὅτι κατηγγέλθησαν, εἰσῆλθον ἐσπευσμένως εἰς τὴν πόλιν, ὅπου συναντήσαντες τὸν Ἵππαρχον τὸν ἐπλήγωσαν θανατηφόρως. Καὶ ὁ μὲν Ἀριστογείτων κατώρθωσε κατ' ἀρχὰς νὰ διαφύγῃ τοὺς φύλακας, ἀλλὰ μετ' οὐ πολὺ συνελήφθη καὶ ἐθανατώθη, ὁ δὲ Ἁρμόδιος ἐφονεύθη εὐθύς. Ὅτε ἡ εἴδησις αὕτη ἀνηγγέλθη μυστικῶς εἰς τὸν Ἱππίαν, συνέλαβεν ἐπιτηδείως καὶ ἐφυλάκισε τοὺς ὑπόπτους ἀφ' οὗ ἀφώπλισε πάντας τοὺς ὁπλοφοροῦντας (514). Μετὰ τὴν πτῶσιν τῶν Πεισιστρατιδῶν, οἱ Ἀθηναῖοι ἀνήγειραν ἀνδριάντας εἰς τοὺς δύο

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

φίλους, καὶ εἰς τὰς ἑορτὰς καὶ τὰ συμπόσια ἔψαλλον ὕμνον πρὸς τιμὴν αὐτῶν.

Ἀπὸ ταύτης τῆς ἡμέρας ὁ Ἱππίας κατεστάθη τύραννος σκληρός. Ἀλλ' οἱ ἐξωρισμένοι ἐξ Ἀθηνῶν ἰσχυροὶ καὶ πλούσιοι γόνοι τοῦ οἴκου τῶν Ἀλκμαιωνιδῶν, βοηθούμενοι τώρα ὑπὸ Σπαρτιατικοῦ στρατοῦ, εἰσῆλθον εἰς Ἀθήνας, καὶ ἠνάγκασαν τὸν Ἱππίαν νὰ φύγῃ (510) εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν.

Ὁ ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Ἀλκμαιωνιδῶν καταγόμενος Κλεισθένης, ἔλαβε τὴν ὑπερτάτην ἐξουσίαν ἐν Ἀθήναις, ἀναδειχθεὶς δηλαδὴ ἄρχων ἐπώνυμος.

Ἐπὶ τῆς διοικήσεως τοῦ Κλεισθένους, καὶ κατὰ τὰ εἴκοσι μετὰ τὴν ἔξωσιν τοῦ Ἱππίου ἔτη, οἱ Ἀθηναῖοι ἔδειξαν ἀπροσδόκητον δραστηριότητα. Ἀπέκρουσαν σπαρτιατικὸν στράτευμα, θέλον νὰ ὑποστηρίξῃ τὴν τυραννίαν καὶ νὰ καταστήσῃ τύραννον Ἰσαγόραν τινὰ φατριάρχην Ἀθηναῖον (206 π. Χ.), προσέβαλον τοὺς Βοιωτούς, καὶ κατέκτησαν μέρος τῆς Εὐβοίας, ἐν ᾧ εἷς τῶν συμπολιτῶν των, ὁ Μιλτιάδης ὁ υἱὸς τοῦ Κυψέλου ὑπέταξε τὴν νῆσον Λῆμνον, καὶ κατέστη τύραννος τῆς Θρακικῆς χερσονήσου.

§ 18. Πρῶτος μηδικὸς πόλεμος. (492—490.)

Μιλτιάδης, Θεμιστοκλῆς, Ἀριστείδης.

Τὰς εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν ἐλευθέρας πρότερον ἑλληνικὰς ἀποικίας εἶχον καταστήσει ἤδη οἱ Πέρσαι ὑποτελεῖς εἰς αὐτοὺς καὶ εἶχον ἐγκαθιδρύσει τυράννους εἰς ἑκάστην τῶν πόλεών των. Ἐκ τῶν τυράννων τούτων Ἀρισταγόρας ὁ Μιλήσιος, περιπεσὼν εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ μεγάλου βασιλέως (οὕτως ἐλέγετο ὁ βασιλεὺς τῆς Περσίας), ἐζήτησε νὰ σωθῇ δι' ἐπαναστάσεως. Ὅθεν ἐπανέστησε τὴν Μίλητον κατὰ τῶν Περσῶν, καὶ ἐλθὼν ἐπεκαλέσθη τὴν βοήθειαν τῆς Σπάρτης, ἀποτυχὼν δὲ μετέβη εἰς Ἀθήνας.

Οἱ Ἀθηναῖοι τότε ἐρεθισμένοι κατὰ τῶν Περσῶν, διότι ἐζήτουν νὰ ἐπαναφέρωσι τὸν τύραννόν των Ἱππίαν, ἔδωκαν πλοῖά τινα καὶ στρατιώτας, ταῦτα δὲ συνετέλεσαν εἰς τὴν ἅλωσιν τῶν Σάρδεων ὑπὸ τῶν ἐν Ἀσίᾳ Ἑλλήνων. Ἐπειδὴ δὲ ἐμπρησμὸς, κατὰ τύχην ἀναφθείς, ἀπετέφρωσε ταύτην τὴν πόλιν, πρωτεύουσαν τῆς Λυδίας οὖσαν, ὁ Δαρεῖος τοσοῦτον ὠργίσθη, ὥστε ἀπεφάσισε νὰ ἐκδικηθῇ τοὺς Ἀθηναίους.

Ὅθεν, καταβαλὼν τοὺς Ἴωνας, ἔστειλε τὸν γαμβρόν του Μαρδόνιον μὲ στράτευμα καὶ στόλον, νὰ καθυποτάξῃ τὴν Ἑλλάδα. Ἀλλ' ὁ μὲν στρατὸς ἔπαθε δεινὰ δυστυχήματα εἰς Θράκην· ὁ δὲ στόλος, καταληφθεὶς ὑπὸ τρικυμίας, ἐν ᾧ ἔκαμπτε τὸ ἀκρωτήριον τοῦ Ἄθωνος,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

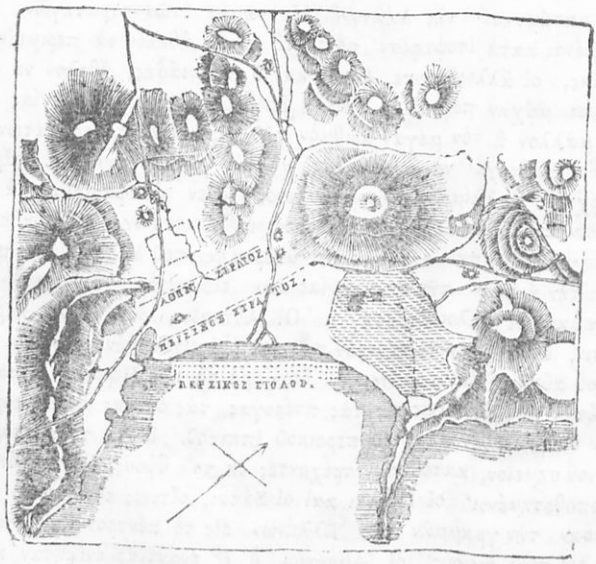
ἀπώλεσε τριακόσια πλοῖα, ὅθεν ὁ Μαρδόνιος ἠναγκάσθη ἕνεκα τῆς ζημίας ταύτης νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς Ἀσίαν ἄπρακτος.

Νέος στρατὸς καὶ στόλος, ὁδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ Ἱππίου καὶ διοικούμενοι ὑπὸ τοῦ Δάτιδος καὶ τοῦ Ἀρταφέρνους, διηυθύνθησαν πρὸς τὴν Ἑλλάδα κατὰ θάλασσαν διὰ τῶν Κυκλάδων, τὰς ὁποίας ὑπέταξαν· κυριεύσαντες δὲ καὶ τὴν Ἐρέτριαν τῆς Εὐβοίας, ἔπλευσαν εἰς τὴν Ἀττικὴν καὶ ἀπεβίβασαν 110,000 Πέρσας εἰς τὸν Μαραθῶνα. Οἱ Ἀθηναῖοι, χίλιοι ἐξ ἑκάστης φυλῆς, μετὰ τούτων καὶ χίλιοι Πλαταιεῖς, οἵτινες ἑκουσίως ἦλθον, καταφρονήσαντες τὸν κίνδυνον, ἔτρεξαν κατὰ τῶν βαρβάρων εἰς Μαραθῶνα. Ἡ Σπάρτη, εἰδοποιηθεῖσα περὶ τῆς ἀποβάσεως τῶν Περσῶν, ὑπεσχέθη νὰ στείλῃ στράτευμα· ἀλλὰ θρησκευτικὸν ἔθιμον ἀπηγόρευεν εἰς τοὺς μαχητάς της νὰ ἐκστρατεύωσι πρὶν ἢ γείνῃ πανσέληνος, ἡ δὲ σελήνη μόλις εἶχεν ἤδη συμπληρώσει τὴν ἐννάτην ἡμέραν της.

Ὁ στρατὸς ἦτο ὑπὸ δέκα στρατηγοὺς, στρατηγοῦντος ἀνὰ μίαν ἡμέραν ἑκάστου. Εἷς ἐξ αὐτῶν ἦτο καὶ ὁ Μιλτιάδης, περίφημος ἤδη διὰ τὴν κατάκτησιν τῆς Λήμνου. Αἱ γνῶμαι τῶν στρατηγῶν ἦσαν μεμερισμέναι κατὰ ἰσοψηφίαν· πέντε ἐξ αὐτῶν ἤθελον νὰ περιμείνωσιν ἐπικουρίας, οἱ ἄλλοι πέντε, ἐν οἷς καὶ ὁ Μιλτιάδης, ἤθελον νὰ συγκροτήσωσι μάχην παρευθὺς, ἐπειδὴ ἐφοβοῦντο τὰς ῥᾳδιουργίας τοῦ Ἱππίου μᾶλλον ἢ τὸν μέγαν ἀριθμὸν τῶν περσικῶν στρατευμάτων. Ὁ Μιλτιάδης ἐπέτυχε νὰ συμφωνήσῃ μὲ τὴν γνώμην του καὶ ὁ ἄρχων πολέμαρχος, Καλλίμαχος ὀνομαζόμενος· ὅθεν ἀπεφασίσθη νὰ πολεμήσωσιν ἄνευ ἀναβολῆς. Ὁ φιλόπατρις Ἀριστείδης, εἷς τῶν στρατηγῶν, γνωρίζων τὴν στρατηγικὴν ὑπεροχὴν τοῦ Μιλτιάδου, παρεχώρησε τὴν ἡμέραν τῆς στρατηγίας του εἰς αὐτὸν, τοῦτο δ' ἐμιμήθησαν καὶ οἱ ἄλλοι στρατηγοί. Οἱ Ἀθηναῖοι, διὰ νὰ μὴ περικυκλωθῶσιν, ἐγύμνωσαν τὸ κέντρον των καὶ ἐξέτειναν τὴν γραμμήν των, μέχρις οὗ αὕτη ἐδείκνυε μέτωπον ἴσον μὲ τὸ τῶν Περσῶν, θέσαντες τὰς πρώτας των δυνάμεις εἰς τὰς πτέρυγας, τὰς ὁποίας σωρὸς κορμῶν δένδρων ὑπερήσπιζεν ἀπὸ τοῦ περσικοῦ ἱππικοῦ. Μετὰ τὸ προσυμπεφωνημένον σημεῖον, κατέβησαν τρέχοντες ἐκ τοῦ ὕψους, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἦσαν τοποθετημένοι· οἱ Πέρσαι καὶ οἱ Σάκαι, οἵτινες εὑρίσκοντο ἐκεῖ, διεπέρασαν τὴν γραμμὴν τῶν Ἑλλήνων εἰς τὸ κέντρον καὶ ἐδίωξαν αὐτοὺς εἰς τοὺς ἀγροὺς· οἱ Ἀθηναῖοι δ' ἐξ ἐναντίας ἐνίκησαν κατὰ τὰς δύο πτέρυγας· ἀλλ' ἀφήσαντες τὸν ἐχθρὸν ἡττημένον νὰ φεύγῃ, ἐστράφησαν πρὸς τ' ἄλλα δύο μέρη κατ' ἐκείνων, οἵτινες εἶχον βιάσει τὸ κέντρον, τοὺς ἐνίκησαν ἐντελῶς, καὶ τοὺς ἠκολούθησαν τόσον πλησίον μὲ τὸ ξίφος, φονεύοντες αὐτοὺς, ὥστε φθάσαντες ταὐτοχρόνως μὲ αὐτοὺς εἰς τὴν παραλίαν προσέβαλον τὰ πλοῖα ζητοῦντες μὲ μεγάλας φωνὰς πῦρ διὰ νὰ τὰ πυρπολήσωσιν. Ὁ πολέμαρχος ἐφονεύθη,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὡς καὶ εἷς τῶν δέκα στρατηγῶν, ὁ Στησίλαος· ὁ δὲ ἀτρόμητος Ἀθηναῖος Κυναίγειρος, ἀδελφὸς τοῦ ποιητοῦ Αἰσχύλου, ὥρμησε μανιωδῶς εἰς τὴν θάλασσαν, διὰ νὰ σταματήσῃ πλοῖόν τι, τὸ ὁποῖον ἡτοιμάζετο νὰ φύγῃ, τὸ συνέλαβεν ἀπὸ τῆς πρύμνης, ἀλλὰ διὰ πελέκεως τοῦ ἀπέκοψαν τὴν χεῖρα· λέγουσι δὲ, ὅτι εὐθὺς ἐκράτησεν αὐτὸ διὰ τῆς ἑτέρας χειρός· ἀποκοπείσης δὲ καὶ ταύτης, ἐδοκίμασε νὰ τὸ κρατήσῃ διὰ τῶν ὀδόντων, καὶ τότε ἀπέκοψαν καὶ τὴν κεφαλήν του. Ἑπτὰ πλοῖα μόνον συνελήφθησαν, τὰ δὲ λοιπὰ ἐσώθησαν δι' ἰσχυρᾶς κωπηλασίας καὶ ἔπλεον μετὰ σπουδῆς νὰ κάμψωσι τὸ ἀκρωτήριον τῆς Ἀττικῆς Σούνιον, εἰδοποιηθέντα, ὡς λέγουσιν, ἔκ τινος εἰς τὸν ἀέρα ὑψουμένης ἀσπίδος, ὅτι ἡ πόλις ἦτο ἀνυπεράσπιστος· ἀλλ' οἱ νικηταὶ ἐπανῆλθον ἐσπευσμένως καὶ ἦσαν ἤδη ἑστρατοπεδευμένοι εἰς Κυνόσαργες, προάστειον τῶν Ἀθηνῶν, ὅτε τὰ βαρβαρικὰ πλοῖα ἐφάνησαν ἔμπροσθεν τοῦ Φαλήρου, τὰ ὁποῖα ὅμως χωρὶς νὰ προσβάλωσιν ἀπέπλευσαν ὀπίσω εἰς Ἀσίαν.

Πίναξ τῆς ἐν Μαραθῶνι μάχης.

Ἐν ταύτῃ τῇ μάχῃ, καθ' ἣν οἱ Ἕλληνες ἐτόλμησαν κατὰ πρῶτον νὰ θεωρῶσι κατὰ πρόσωπον τοὺς Μήδους ἐκείνους, τῶν ὁποίων τὸ ὄνομα μόνον ἐπροξένει φρίκην, οἱ βάρβαροι ἀπώλεσαν τὸν Ἱππίαν καὶ περὶ τοὺς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

6,400 ἄνδρας· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι μόνον 192. Τῶν στρατιωτῶν δέ τις μετὰ μεγίστης σπουδῆς δρομὼν ἐκ Μαραθῶνος εἰς Ἀθήνας, καὶ ἀναγγείλας εἰς τοὺς ἄρχοντας τὴν νίκην, ἐξέπνευσε.

Τῇ ἐπαύριον τῆς μάχης 2,000 Σπαρτιᾶται ἦλθον εἰς Ἀθήνας μετὰ τριήμερον πεζοπορίαν· συγχαρέντες δὲ τοὺς Ἀθηναίους διὰ τὸν θρίαμβόν των, μετέβησαν νὰ ἴδωσι τὸ πεδίον τῆς μάχης, εἰσέτι ἐστρωμένον ὑπὸ νεκρῶν.

Μετὰ τὴν ἔνδοξον ταύτην μάχην ὁ Μιλτιάδης, πείσας τοὺς Ἀθηναίους, ἔλαβεν ἄδειαν καὶ ἔπλευσε πρὸς τιμωρίαν τῶν νησιωτῶν τῶν Κυκλάδων, οἵτινες εἶχον παραδοθῆ εἰς τοὺς Πέρσας, ἀλλ' ἀπέτυχεν εἰς Πάρον πολεμῶν, ὅπου καὶ ἐπληγώθη. Κατηγορηθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν του διὰ τὴν ἀποτυχίαν ταύτην καὶ τὴν ἐκ ταύτης προκύψασαν ζημίαν εἰς τὸ κοινόν, κατεδικάσθη εἰς ζημίαν (πρόστιμον) πεντήκοντα ταλάντων· ἀποθανόντος δὲ αὐτοῦ μετ' ὀλίγας ἡμέρας ἐκ τῆς πληγῆς του, ὁ υἱός του Κίμων ἐπλήρωσεν εἰς τὴν πόλιν τὴν καταψηφισθεῖσαν ζημίαν.

Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μιλτιάδου δύο ἄνδρες ἀνεδείχθησαν διάσημοι εἰς Ἀθήνας, ὁ Θεμιστοκλῆς καὶ ὁ Ἀριστείδης, ἐξ ὧν ὁ μὲν Θεμιστοκλῆς μετὰ τὴν ἐν Μαραθῶνι νίκην τοῦ Μιλτιάδου ἐρεθισθεὶς ὑπὸ φιλοδοξίας, περιεφέρετο ἄϋπνος τὰς νύκτας, λέγων εἰς τοὺς ἐρωτῶντας αὐτὸν περὶ τῆς αἰτίας, ὅτι τὰ τρόπαια τοῦ Μιλτιάδου δὲν τὸν ἀφίνουσι νὰ κοιμᾶται. Καὶ ἦτο μὲν ὁ Θεμιστοκλῆς εὐφυὴς καὶ μεγαλεπήβολος, οὐχὶ ὅμως καὶ εὐθὺς πάντοτε, καὶ ἰδίως ὁσάκις ἐπρόκειτο ἐπίτευξις ὠφελίμου τινὸς σκοποῦ. Ἡ δικαιοσύνη ὅμως τοῦ Ἀριστείδου εἶχεν ἐξ ἐναντίας καταξιωθῆ παροιμιώδης. Ἐπεθύμει νὰ διατηρήσῃ τὸ πολίτευμα ἄθικτον καὶ ἠναντιοῦτο εἰς τὴν ὀχλοκρατίαν, τὴν ὁποίαν ὁ Θεμιστοκλῆς περιεποιεῖτο ἐκ τούτου προέκυψε πάλη, ἥτις ἀκαταπαύστως ἐτάραττε τὴν πόλιν. «Αἱ Ἀθῆναι τότε μόνον θὰ ἡσυχάσωσιν, ἔλεγεν ὁ Ἀριστείδης, ὅταν ῥίψωσιν ἀμφοτέρους ἡμᾶς εἰς τὸ βάραθρον» (τόπον, ὅπου ἐκρήμνιζον τοὺς καταδίκους).

Κατὰ τὸ 483 ὁ Θεμιστοκλῆς κατώρθωσε νὰ ἐξοστρακισθῇ ὁ Ἀριστείδης. Ὁ ἐξοστρακισμὸς δὲν ἐθεωρεῖτο ὡς καταδίκη δυσφημοῦσα τὸν καταδικαζόμενον· ἀλλ' ἀποπομπὴ ἐπὶ δέκα ἔτη μακρὰν τῆς πατρίδος φθόνου παραμυθητική. Διηγοῦνται, ὅτι τότε χωρικός τις ἀπαντήσας τὸν Ἀριστείδην, τὸν ὁποῖον δὲν ἐγνώριζεν, ἐνεχείρισεν εἰς αὐτὸν ὄστρακον παρακαλῶν νὰ γράψῃ ἐπ' αὐτοῦ νὰ ἐξοστρακισθῇ ὁ Ἀριστείδης· σοῦ ἔκαμε κακόν τι; ἠρώτησεν οὗτος· Ὄχι, ἀπεκρίθη ὁ χωρικός, μάλιστα οὐδὲ τὸν γνωρίζω, ἀλλ' ἐνοχλοῦμαι νὰ τὸν ἀκούω πάντοτε ὀνομαζόμενον δίκαιον. Ἀπερχόμενος τῆς πόλεως ὁ δίκαιος οὗτος ἀνὴρ, παρεκάλεσε τοὺς θεοὺς νὰ μὴ συμβῇ ἀπαίσιόν τι εἰς τὴν παπρίδα του, δυνάμενον νὰ τὴν λυπήσῃ διὰ τὴν ἔξοριαν του.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

§ 19. Δεύτερος μηδικὸς πόλεμος. (480—479.)

Θερμοπύλαι, Λεωνίδας.

Ὁ Δαρεῖος ἀποθανὼν δὲν προέφθασε νὰ ἐκδικήσῃ τὴν ὕβριν τὴν γενομένην εἰς τὴν δύναμίν του· ἀλλ' ὁ Ξέρξης, ὁ υἱὸς αὐτοῦ ὡδήγησε τρία ἕως τέσσαρα ἑκατομμύρια ἀνδρῶν κατὰ τῆς Ἑλλάδος, νομίζων, ὅτι ἀμαχητὶ ἔμελλεν αὕτη νὰ καταποντισθῇ ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἀνθρώπων τούτων.

Διεβίβασε δὲ τὸ πλῆθος αὐτὸ ἐξ Ἀσίας εἰς Εὐρώπην διὰ γεφύρας, τὴν ὁποίαν μετὰ πολλὰς ἀποτυχίας κατώρθωσε τέλος νὰ ζεύξῃ ἐπὶ τοῦ Ἑλλησπόντου.

Οἱ Ἕλληνες εἰς μάτην ἐπεκαλέσθησαν τὴν βοήθειαν τῶν Κρητῶν καὶ Γέλωνος τοῦ τυράννου τῶν Συρακουσῶν. Καὶ ἐντὸς τῆς Ἑλλάδος μάλιστα πολλοὶ λαοὶ ὑπεσχέθησαν ὑποταγὴν εἰς τὸν μέγαν βασιλέα· ἀλλ' ἡ Σπάρτη καὶ αἱ Ἀθῆναι ἀπεφάσισαν ἀγῶνα περὶ τῶν ὅλων. Καὶ λοιπὸν ἡ μὲν πρώτη ἀπέστειλεν ἕνα τῶν βασιλέων της, τὸν Λεωνίδαν, μὲ μικρὸν στράτευμα 5200 ἀνδρῶν, νὰ φυλάττῃ τὰ κατὰ ξηρὰν μεθόρια τῆς Ἑλλάδος, τὰς Θερμοπύλας, ἡ δὲ δευτέρα ἐξώπλισε μόνη ἑκατὸν εἴκοσιν ἑπτὰ τριήρεις, αἵτινες μὲ 144 πλοῖα ἄλλων πόλεων ἐξέπλευσαν, φέρουσαι καὶ στρατὸν πρὸς ὑπεράσπισιν τῶν παραλίων. Ὁ στόλος οὗτος ἐστάθη ἐπί τινος θαλάσσης στενῆς πρὸς βορρᾶν τῆς Εὐβοίας κατὰ τὸ Ἀρτεμίσιον ἀκρωτήριον, ὅθεν ἔμελλε νὰ βοηθήσῃ τὸν κατὰ ξηρὰν ἐστρατοπεδευμένον εἰς τὰς Θερμοπύλας στρατὸν καὶ νὰ ἐμποδίσῃ εἰς αὐτὸ τὸ μέρος τὴν εἰσβολήν. Καὶ οὗτος μὲν ἐπέτυχε κατ' ἀρχάς, συγκροτήσας πρὸς μέρος τοῦ περσικοῦ στόλου δύο μάχας εὐτυχεῖς, αἵτινες ἠνάγκασαν τοὺς βαρβάρους νὰ σταματήσωσιν, ἀλλὰ ταὐτοχρόνως ὁ Λεωνίδας ἔπεσεν εἰς τὰς Θερμοπύλας μετὰ τῶν τριακοσίων του.

Κατὰ τὴν ἔξοδον τῆς ἐν Θεσσαλίᾳ Τραχῖνος ὑπάρχει στενόν, δι' οὗ μόνον δύναταί τις νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν Ἑλλάδα. Τοῦτο ἔχει πλάτος εἰς τὸ στενώτερον μέρος του δεκαπέντε μέτρων· ἐνταῦθα εἶναι μάλιστα, ὀλίγον ἔμπροσθεν καὶ ὀλίγον ὄπισθεν τῶν Θερμοπυλῶν, ἐγγὺς τῆς Ἀνθήλης καὶ τῶν Ἀλπηνῶν, δύο κλεισώρειαι (στενώματα), δι' ὧν μόλις δύναται νὰ διέλθῃ μία μόνον ἅμαξα. Τὰ δύο ταῦτα σημεῖα, ἀπέχοντα 1600 περίπου μέτρα ἀλλήλων, εἶναι ὡς δύο πύλαι τοῦ στενοῦ· μεταξὺ δὲ τούτων ἐκτείνεται πεδίον, ἐν ᾧ ὑπάρχουσι πολλαὶ πηγαὶ ἁλμυραί, ἢ θειοῦχοι, διὰ τοῦτο ὠνομάσθη Θερμοπύλαι ἡ στενὴ αὕτη χώρα. Ἐν διαστήματι τεσσάρων ἡμερῶν ἤλπιζεν ὁ Ξέρξης μετὰ τὴν ἐκεῖσε ἀφιξίν του ὅτι μόνη ἡ θέα τοῦ στρατεύματός του ἤθελε παρακινήσει τοὺς Ἕλληνας νὰ φύγωσι. Μὴ βλέπων ὅμως αὐτοὺς φεύγον-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τας, ἀλλὰ μάλιστα αὐθαδῶς παραμένοντας, προστέταξε νὰ τοὺς προσαγάγωσι ζῶντας, πέμψας ἐπ' αὐτοὺς κατ' ἀρχὰς τοὺς Μήδους· ἀποκρουσθέντων δὲ τούτων μὲ μεγάλην ζημίαν, ἔστειλεν ἔπειτα τοὺς Κισσίους· τὰ αὐτὰ δὲ καὶ τούτων παθόντων, ἔστειλε τέλος τὸ ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Ὑδάρνην περίφημον σῶμα τῶν ἀθανάτων, συνιστάμενον ἐκ τῶν μάλιστα ἐκλεκτῶν στρατιωτῶν τοῦ περσικοῦ στρατοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐκ τούτων ἔπεσαν οἱ ἀνδρειότεροι ἔμπροσθεν τοῦ ὀχυρώματος τῶν Ἑλλήνων.

Τὸν μέγαν βασιλέα ἤρχισε νὰ τὸν καταλαμβάνῃ ἤδη φόβος, ὅτε Μαλιεύς τις προδότης, ὀνομαζόμενος Ἐφιάλτης, ἐπρότεινε νὰ ὁδηγήσῃ τὸν Ὑδάρνην διά τινος ἀτραποῦ (μονοπατίου), ἀγούσης διὰ τοῦ ὄρους εἰς τὰς Θερμοπύλας, ὅθεν ἠδύναντο νὰ καταλάβωσι τὰ ὀπίσθια τῶν Ἑλλήνων. Ὁ Ξέρξης ἀντήμειψε τὰ μέγιστα τὸν Ἐφιάλτην, ἀλλ' ὕστερον τὸ ἀμφικτυονικὸν συνέδριον ἐπεκαλέσθη ἐπὶ τὸν προδότην ἅπασαν τὴν ὀργὴν τῶν θεῶν καὶ προέτεινε βραβεῖον εἰς τὸν φονεύσοντα αὐτόν. Καὶ τῷ ὄντι ἐφονεύθη ὀλίγον ὕστερον μετὰ τὴν ἧτταν τῶν βαρβάρων ὑπὸ τοῦ Τραχινίου Ἀθηνάδου.

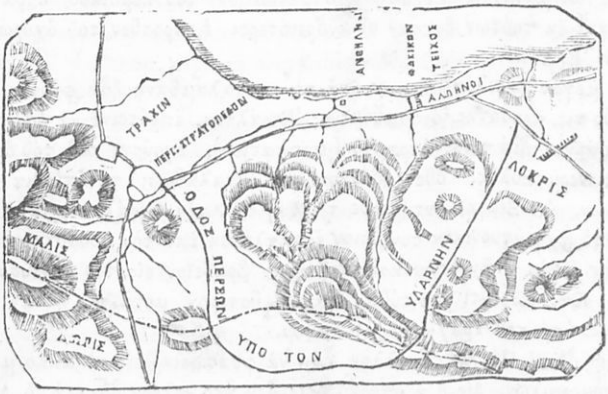
Ἐν ᾧ δὲ οἱ Πέρσαι ἔμελλον ἤδη νὰ φθάσωσιν εἰς τὸ ἄλλο μέρος τῶν Θερμοπυλῶν, εἰς ὃ ἡ ὑπεράσπισις δὲν ἦτο πλέον δυνατή, ὁ Λεωνίδας, μὴ θέλων νὰ θυσιάσῃ ἀνωφελῶς στρατόν, τοῦ ὁποίου ἡ Ἑλλὰς εἶχεν ἀνάγκην, ἀπέπεμψε πάντας τοὺς συμμάχους καὶ ἐκράτησε 300 Σπαρτιάτας, τοὺς ὁποίους εἶχε φέρει μαζί του. «Ἡ Σπάρτη, ἔλεγε, μᾶς ἐνεπιστεύθη τὴν θέσιν ταύτην, καὶ ὀφείλομεν νὰ μείνωμεν εἰς αὐτήν.» Ἔμειναν δὲ μετ' αὐτοῦ καὶ οἱ Θεσπιεῖς, θελήσαντες νὰ μεθέξωσι τῆς τύχης τῶν Σπαρτιατῶν.

Ἐν ᾧ ἐπλησίαζον οἱ Πέρσαι, ἐξελθόντες ἔμπροσθέν των οἱ Ἕλληνες συνῆψαν τὴν τελευταίαν μάχην εἰς τὸ πλατύτερον μέρος τοῦ στενοῦ, διὰ νὰ ἔχωσι πλειοτέρους ἐχθροὺς ἐνώπιόν των πρὶν ἢ ἀποθάνωσιν. Ὁπότε οἱ Λακεδαιμόνιοι συνέτριψαν τὰ δόρατά των φονεύοντες, ἐξηκολούθησαν νὰ μάχωνται μὲ τὰ ξίφη· τέλος ὁ Λεωνίδας ἔπεσε. Μάχη δὲ μανιώδης συνεκροτήθη ἐπὶ τοῦ πτώματός του, κατὰ τὴν ὁποίαν τετράκις οἱ Ἕλληνες ἀπώθησαν τὸν ἐχθρόν, διετήρουν δὲ εἰσέτι τὸ ἔνδοξον τρόπαιον, ὅτε οἱ ἐπίλοιποι βάρβαροι ὁδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ Ἐφιάλτου ἐφάνησαν εἰς τὰ ὀπίσθιά των. Ὠπισθοδρόμησαν τότε ἕως εἰς τὸ στενὸν μέρος τῆς ὁδοῦ, ἐπί τινος ὕψους, τὸ ὁποῖον κεῖται παρὰ τὴν εἴσοδον τοῦ στενοῦ. Ἐκεῖ δὲ περικυκλωθέντες καὶ ὑπερασπισθέντες μὲ τὸ ἐναπολειπόμενον στράτευμα, ἅπαντες ἔπεσαν ὑπὸ χάλαζαν πετρῶν καὶ βελῶν, ῥιπτομένων ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἀπανταχόθεν κατὰ τῶν τολμώντων εἰσέτι νὰ τοὺς ἀψηφῶσιν.

Εἴκοσι χιλιάδες Περσῶν ἐθανατώθησαν, καὶ μεταξὺ αὐτῶν οἱ δύο υἱοὶ τοῦ Δαρείου. Ὁ Ξέρξης προσέταξε ν' ἀνασταυρώσωσι τὸ νεκρὸν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σῶμα τοῦ Λεωνίδου, ἀφ' οὗ κόψωσι τὴν κεφαλήν· ἀλλ' ἡ Ἑλλὰς συνέλεξεν εὐσεβῶς τὰ ὀστᾶ τοῦ Σπαρτιάτου καὶ ἐπὶ τοῦ ὕστερον ἀνεγερθέντος εἰς τιμὴν τῶν Σπαρτιατῶν μνημείου, ἐχαράχθη τὸ ἑξῆς ἐπίγραμμα, διὰ φροντίδος τῶν Ἀμφικτυόνων. «Ὦ ξεῖν' ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις, ὅτι τῇδε κείμεθα τοῖς κείνων ῥήμασι πειθόμενοι».

Πίναξ τῶν Θερμοπυλῶν.

Παραβιασθείσης οὕτω τῆς πύλης τῆς Ἑλλάδος, ὁ Ξέρξης εἰσῆλθεν, ὁδηγούμενος ὑπὸ Θεσσαλιωτῶν, καὶ ἠρήμωσε τὴν Φωκίδα καὶ τὴν Βοιωτίαν, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθη νὰ κυριεύσῃ τοὺς Δελφούς, τοὺς ὁποίους οἱ κάτοικοι γενναίως ὑπερήσπισαν· εἰσέβαλε δὲ εἰς τὴν Ἀττικήν, ἥτις ἤδη ἦτο ἔρημος· διότι ὁ Θεμιστοκλῆς εἶχε κατορθώσει νὰ λάβῃ χρησμὸν παρὰ τῆς Πυθίας, ὅτι ξύλινον τεῖχος θέλει εἶναι διὰ τὰς Ἀθήνας ἀπόρθητον προτείχισμα. Διὰ τοῦ χρησμοῦ τούτου ὁ Θεμιστοκλῆς ἐννόει, καὶ ἤθελε νὰ ἐννοῇ καὶ ὁ λαός, ὅτι ξύλινον τεῖχος εἶναι τὰ πλοῖα, Ὅλοι ἐννόησαν τὸν χρησμόν, ὡς οὗτος, καὶ ἔτρεξαν νὰ ἐπιβιβασθῶσιν εἰς τὰ πλοῖα, ἐκτὸς γερόντων τινῶν, οἵτινες, παρεννοήσαντες αὐτόν, πεισματωδῶς, ἔμειναν ὄπισθεν ξυλίνου περιτειχίσματος κατὰ τὴν Ἀκρόπολιν, ὅπου ὁ Ξέρξης εὑρὼν αὐτούς, προσέταξε καὶ τοὺς κατέσφαξαν.

Ναυμαχία ἐν Σαλαμῖνι (480).

Ὁ ἑλληνικὸς στόλος ἦτο συνηγμένος μεταξὺ τῆς νήσου Σαλαμῖνος καὶ τῆς παραλίας τῆς Ἀττικῆς. Οἱ ἀρχηγοὶ δὲν ὑπελάμβανον αὐτοὺς ἐξησφαλισμένους ἐνταῦθα, καὶ ἤθελον νὰ ἐγκαταλείψωσι τὸν τόπον τοῦτον καὶ νὰ τρέξῃ ἕκαστος εἰς ὑπεράσπισιν τῆς πόλεώς του. Ὁ Θεμιστοκλῆς ὅμως κατείδεν, ὅτι ἡ Ἑλλὰς ἠδύνατο νὰ σωθῇ μένουσα ἡνω-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μένη, καὶ ὅτι, διασκορπισθέντων τῶν πλοίων, δὲν θὰ ὑπῆρχε πλέον ἀντίστασις κατὰ τῶν ἐχθρῶν. Εἰς τὸ στρατιωτικὸν περὶ τούτου συμβούλιον ὁ μὲν Θεμιστοκλῆς ἐπέμενε νὰ συγκροτήσωσι μάχην, οἱ δὲ ἄλλοι ἠναντιοῦντο παραφόρως εἰς τὴν γνώμην του. Ἀδείμαντος, ὁ τῶν Κορινθίων στρατηγός, ἠπείλησε τὸν Θεμιστοκλῆ, καὶ, κατὰ τὸν Πλούταρχον, ὁ τῶν Λακεδαιμονίων στρατηγὸς Εὐρυβιάδης ἐπλησίασε πρὸς αὐτὸν μὲ τὴν ῥάβδον ὑψωμένην. «Πάταξον μέν, ἄκουσον δὲ,» ἀπεκρίθη ὁ Ἀθηναῖος, καὶ ἐξηκολούθει ψυχρῶς ἐπιμένων εἰς τὴν γνώμην του. Ἀλλ' ἡ ἐπιμονή του δὲν ἤθελε θριαμβεύσει, ἂν δὲν ἤθελε μεταχειρισθῆ στρατήγημα ἐπιτήδειον. Ἐν ᾧ συνεζήτουν εἰσέτι, ἐξῆλθε λάθρα τοῦ συμβουλίου καὶ ἔπεμψε πρὸς τὸν Ξέρξην τὴν ἑξῆς μυστικὴν ἀγγελίαν· «Ὁ Θεμιστοκλῆς, εὐνοῶν τοὺς Πέρσας, τοὺς εἰδοποιεῖ, ὅτι οἱ Ἕλληνες διανοοῦνται νὰ φύγωσι κρυφίως· ἐὰν ὁ βασιλεὺς θέλῃ νὰ τελειώσῃ τὸν πόλεμον διὰ μιᾶς, ἂς τοὺς περικυκλώσῃ, κλείων τὴν ἑτέραν ἔξοδον τοῦ πορθμοῦ τῆς Σαλαμῖνος.» Εἶτα ἐπέστρεψεν εἰς τὸ συμβούλιον, παρατείνας κατὰ σκοπὸν τὴν συζήτησιν. Ἀλλ' ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ ὁ ἐξόριστος ἐν Αἰγίνῃ Ἀριστείδης, ἰδὼν τὴν περικύκλωσιν τῶν Ἑλλήνων, διεπέρασε διὰ τοῦ περσικοῦ στόλου, ἵνα ἐλθὼν πολεμήσῃ μετὰ τῶν συμπολιτῶν του, προσκαλέσας δὲ κατὰ μέρος τὸν Θεμιστοκλῆ, λέγει εἰς αὐτὸν, «Ἂς ἤρεθα πάντοτε ἀντίζηλοι, ἀλλ' ἂς ἀμιλλώμεθα περὶ τῆς σωτηρίας τῆς πατρίδος· ἐν ᾧ κατατρίβετε τὸν καιρὸν εἰς ματαίους λόγους, οἱ βάρβαροι σᾶς περικυκλοῦσι.» — «Τὸ ἠξεύρω, ἀπεκρίθη ὁ Θεμιστοκλῆς, διότι τοῦτο ἐκτελεῖται κατὰ διαταγήν μου», καὶ εἰσήγαγε τὸν Ἀριστείδην εἰς τὸ συνέδριον, διὰ νὰ ἀπαγγείλῃ τὸν κίνδυνον. Οὕτως ἠναγκάσθησαν νὰ πολεμήσωσιν ἐκεῖ, ὅπου ὁ Θεμιστοκλῆς μετ' εὐφυΐας παρατόλμου ἀνέλαβε νὰ προσδιορίσῃ.

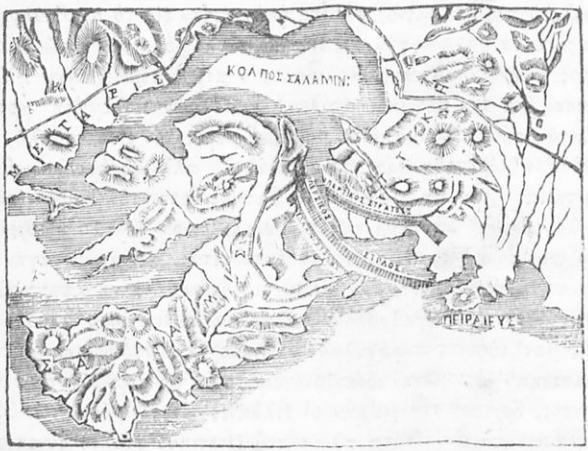
Ἄνεμος καθ' ὡρισμένην ὥραν διηγείρετο ἐν τῷ πορθμῷ· ἅμα τούτου πνεύσαντος, ἤρχισαν τὴν μάχην οἱ Ἕλληνες· ἐν τῷ μέσῳ τῶν ὑψουμένων κυμάτων τὰ δυσκίνητα πλοῖα τοῦ Περσικοῦ στόλου συνεκρούοντο, καὶ ἀνεπιτήδεια ὄντα πρὸς τὰς ναυτικὰς ἀσκήσεις καὶ τοὺς ταχεῖς ἐξελιγμούς, προσεβάλλοντο ὑπὸ τῶν ἐλαφρῶν καὶ ταχυπλόων ἑλληνικῶν, χωρὶς νὰ δύνωνται ἐκεῖνα νὰ τὰ προσβάλλωσιν. Ἐκτὸς τούτου, ἐν τῇ στενῇ ἐκείνῃ θαλάσσῃ τὰ ἐχθρικὰ πλοῖα δὲν ἠδύναντο νὰ ἀναπτύξωσι τὰς δυνάμεις των, καὶ ὁ ἄπειρος ἀριθμὸς ἀπέβαινεν ἀνωφελής. Ὁ Ξέρξης καθήμενος ἐπὶ θρόνου χρυσοῦ ἐπί τινος λόφου τῆς ἀκτῆς, ἔγεινεν αὐτόπτης τῆς ἥττης του.

Ἐν ᾧ διετέλει ἔντρομος ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ θέᾳ τῆς καταστροφῆς του ταύτης ὁ Ξέρξης, τῷ ἐμήνυσεν ὁ Θεμιστοκλῆς, ὅτι οἱ Ἕλληνες τρέχουσιν εἰς τὰς ἐπὶ τοῦ Ἑλλησπόντου γεφύρας, ἵνα καταστρέψωσιν αὐτὰς καὶ περικλείσωσι τὸν βασιλέα ἐν Εὐρώπῃ· ὅθεν ἔσπευσε ν' ἀναχωρήσῃ. Μαρδόνιος δὲ, ὁ σύμβουλος ταύτης τῆς ὀλεθρίας ἐκστρατείας, ἐπρότεινε νὰ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μείνῃ αὐτὸς ἐν Ἑλλάδι μὲ τριακοσίας χιλιάδας ἀνδρῶν, καὶ οὕτως ἔγεινεν. Ὑποστὰς δὲ ὁ Ξέρξης πολλὰς καθ' ὁδὸν ζημίας, ἔφθασεν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον, ὅπου εὗρε τὰς γεφύρας κατεστραμμένας ἐκ τρικυμίας· διὸ, ὡς λέγεται, διὰ λέμβου ἁλιευτικῆς διέβη τὸν πορθμὸν ἐκεῖνον, ὃν πρὸ ἓξ μηνῶν εἶχε διαβῆ ὡς δεσπότης ὑπερήφανος τῶν λαῶν τῆς γῆς καὶ τῆς θαλάσσης. Κατὰ τὸ διάστημα ταύτης τῆς φυγῆς οἱ Ἕλληνες διεμοιράσθησαν τὰ λάφυρα, ἀνήγειραν τρόπαια, καὶ ἀπέδοσαν τοῖς ἀξίοις βραβεῖα τῆς ἀνδρίας. Ἕκαστος τῶν στρατηγῶν τότε ἔκρινεν ἐκ φιλαυτίας τὸ πρῶτον βραβεῖον διὰ τὸν ἑαυτόν του, τὸ δὲ δεύτερον διὰ τὸν Θεμιστοκλῆ, ὅπερ ἐδήλου ὅτι αὐτὸς ἦτο ἄξιος τῶν πρωτείων.

Πίναξ τῆς ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίας.

Ἡ ἐν Πλαταιαῖς καὶ ἡ ἐν Μυκάλῃ μάχη (479).

Ὁ Μαρδόνιος, παραχειμάσας ἐν Θεσσαλίᾳ, ἔστειλε τὴν ἄνοιξιν τὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας Ἀλέξανδρον τὸν Ἀμύντου πρὸς τοὺς Ἀθηναίους μὲ προτάσεις περὶ εἰρήνης. Οἱ Ἀθηναῖοι ἀπήντησαν εἰς αὐτὸν συντόμως καὶ ὑπερηφάνως, ὅτι «ἐν ὅσῳ ὁ ἥλιος διαγράφει τὴν αὐτὴν τροχιὰν, οἱ Ἀθηναῖοι δὲν θέλουσι συμμαχήσει μὲ τὸν Ξέρξην, ἀλλὰ θέλουν πολεμεῖ αὐτὸν, ἐμπιστευόμενοι εἰς τοὺς προστάτας θεοὺς καὶ εἰς τοὺς ἥρωας τῆς Ἑλλάδος, τῶν ὁποίων τοὺς ναοὺς καὶ τὰ ἀγάλματα ἀσεβῶς κατέκαυσεν». Ὁ Μαρδόνιος τότε, διαπεράσας ἀνεμποδίστως τὴν Βοιωτίαν εἰσῆλθεν εἰς Ἀθήνας, ὁ δὲ λαὸς πάλιν κατέφυγεν εἰς τὰ πλοῖα. Μετά τινας ἀργοπορίας ὁ στρατὸς τῶν Λακεδαιμονίων, διοικούμενος ὑπὸ τοῦ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

βασιλέως Παυσανίου, ἐξῆλθε τῆς Πελοποννήσου καὶ ἡνώθη ἐν Ἐλευσῖνι μετὰ τῶν ἀπὸ τῶν πλοίων ἀποβιβασθέντων Ἀθηναίων καὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων. Γενόμενοι δὲ 100,000 τὸν ἀριθμὸν, ἐπολέμησαν τὸν στρατὸν τοῦ Μαρδονίου ἐν Βοιωτίᾳ πλησίον τῶν Πλαταιῶν. Τοιαύτη ἦτο ἡ γενομένη ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων σφαγὴ, ὥστε ἐκ τῶν 300,000 στρατιωτῶν τοῦ Μαρδονίου ἐσώθησαν μόνον 40,000, οὓς εἶχεν ἀπαγάγει πρὸ τῆς μάχης ὁ Ἀρτάβαζος. Οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀπώλεσαν 91 ἄνδρας, οἱ Τεγεᾶται 16 καὶ οἱ Ἀθηναῖοι 62. Οἱ ἄλλοι Ἕλληνες δὲν ἐπολέμησαν, ἐκτὸς τῶν Μεγαρέων, οἵτινες καταληφθέντες ἐν τῇ πεδιάδι ὑπὸ τοῦ ἱππικοῦ τῶν Θηβαίων, συμμάχων τῶν Περσῶν, ἀπώλεσαν 600 ἄνδρας. Τὸ βραβεῖον τῆς ἀνδρίας ἀπενεμήθη εἰς τοὺς Πλαταιεῖς· ὁ δὲ Ἀριστείδης ἔγραψε τὸ ἀκόλουθον ψήφισμα· «Οἱ σύμμαχοι θέλουσι συγκροτήσει κατὰ τῆς Περσίας συμμαχίαν ἀμυντικὴν, ὁπλίσουσαν 10,000 ὁπλίτας, 1,000 ἱππεῖς καὶ 100 τριήρεις. Καθ' ὅλα τὰ ἔτη θέλουσι πέμπει εἰς Πλαταιὰς προβούλους καὶ θεωροὺς, νὰ ἑορτάζωσι διὰ πανδήμων θυσιῶν τὴν μνήμην ἐκείνων, οἵτινες ἔπεσαν εἰς τὴν μάχην. Κατὰ πενταετίαν θέλουσιν ἐκτελεῖ ἀγῶνας ὀνομαζομένους Ἐλευθέρια, καὶ οἱ Πλαταιεῖς, ἐπιτετραμμένοι νὰ προσφέρωσι θυσίας καὶ εὐχὰς διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς Ἑλλάδος, θέλουσι θεωρεῖσθαι ὡς ἔθνος ἀπαραβίαστον καὶ ἱερόν» (Πλούταρχ. Ἀριστ. 21). Ἄπειρα πλούτη ἐκάλυπτον τὸ πεδίον τῆς μάχης, ἐξ ὧν κατ' ἀρχὰς ἐξήρεσαν τὸ μερίδιον τῶν θεῶν. Τῷ δελφικῷ Ἀπόλλωνι, τῷ ὀλυμπίῳ Διὶ καὶ τῷ ἰσθμικῷ Ποσειδῶνι ἐδόθη δεκάτη ἐκ τῶν λαφύρων· μέρος ἐδόθη τῷ Παυσανίᾳ καὶ τὸ ὑπόλοιπον διεμοιράσθη μεταξὺ τῶν νικητῶν. Ἀνήγειραν τάφους εἰς τοὺς ἐν τῇ μάχῃ πεσόντας, καὶ οἱ Πλαταιεῖς διωρίσθησαν φύλακες τῶν τάφων τούτων.

Τὴν αὐτὴν ἡμέραν τῆς μάχης τῶν Πλαταιῶν, ὁ ἑλληνικὸς στόλος ἐθριάμβευσεν εἰς Μυκάλην, ἐπὶ τῆς παραλίας τῆς Ἀσίας, κατὰ τοῦ περσικοῦ στόλου, φέροντος τὸ τελευταῖον στράτευμα τοῦ Ξέρξου. Οἱ Ἀθηναῖοι ἀπήλαυσαν τὴν πρωτίστην δόξαν τῆς μάχης ταύτης, νικήσαντες σχεδὸν μόνοι, διότι οἱ Λακεδαιμόνιοι ἐπλανήθησαν, θέλοντες νὰ κυκλώσωσι τὸν ἐχθρόν. Τοιουτοτρόπως ὄχι μόνον ἀπώθησαν οἱ Ἕλληνες τὸν πόλεμον ἐκ τῶν ἑστιῶν των, ἀλλὰ καὶ μετήνεγκον αὐτὸν εἰς τὴν χώραν τοῦ ἐχθροῦ· ἡ δὲ τελευταία αὕτη νίκη κατέστησεν αὐτοὺς κυρίους τοῦ Αἰγαίου πελάγους. Οὕτως ἐν διαστήματι ἑνὸς περίπου ἔτους ἐκτύπησαν τοὺς Πέρσας εἰς Σαλαμῖνα, εἰς Πλαταιὰς, εἰς Μυκάλην, καὶ ἀποκατεστάθησαν ἐπιθετικοὶ καὶ νικηταὶ, ἐν ᾧ πρότερον ἦσαν ἀμυντικοί. Οὕτω τὸ μεγαλεῖον τῆς Ἀσίας εὗρεν ἐν Ἑλλάδι τὸν τάφον του, τὰ δὲ ἀπειράριθμα στρατεύματα τῆς Ἀνατολῆς δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ὑπερισχύσωσι τοῦ μικροῦ τούτου ἔθνους, τὸ ὁποῖον εἶχεν ὡς ἀκαταμάχητον δύναμιν κατὰ τῆς πληθύος ἐκείνης τῶν δούλων τὸν διάπυρον ἔρωτα τῆς πατρίδος καὶ τῆς ἐλευθερίας.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Αἴγινα.

Ἡ κατ' ἔμπροσθεν τοῦ λιμένος Πειραιῶς κειμένη νῆσος Αἴγινα, σπουδαιοτάτη καταστᾶσα ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων διὰ τὸ ἐμπόριόν της, ἀπέκτησεν οὐσιώδη ναυτικὴν δύναμιν, καὶ κατὰ τὸ 800 π. Χ. ἔτος ἦτο θαλασσοκράτειρα· ἦσαν δὲ ἐπὶ τῆς νήσου, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Ἀριστοτέλους, 470,000 δοῦλοι. Οἱ κάτοικοι αὐτῆς ἐνεψύχουν τὴν καλλιτεχνίαν καὶ ἀνεδείχθησαν ἀξιόλογοι ἐν αὐτῇ καλλιτέχναι. Ἐπειδὴ δὲ ἐβοήθησαν τοὺς Θηβαίους κατὰ τῶν Ἀθηναίων τὸ 505 π. Χ., οἱ Ἀθηναῖοι διὰ τοῦτο καὶ ἀντιζηλίας ἕνεκεν ἐχθρεύοντο αὐτούς, καὶ ὀλίγον μετὰ τὴν ἐν Μαραθῶνι μάχην ἐπολέμησαν μὲ αὐτούς. Εἰς τὴν ἐν Σαλαμῖνι ὅμως ναυμαχίαν τῶν Ἑλλήνων καὶ Περσῶν οἱ Αἰγινῆται ἔλαβον μετὰ τῶν ὁμογενῶν των μέρος μὲ 30 πλοῖα καὶ διεκρίθησαν εἰς αὐτὴν διὰ τὴν ἀνδρίαν των ὑπὲρ πάντας τοὺς Ἕλληνας. Τῷ 470 π. Χ. οἱ Ἀθηναῖοι πολεμήσαντες ἐνίκησαν αὐτοὺς κατὰ θάλασσαν· καὶ, πολιορκήσαντες ὕστερον τὴν πόλιν των, τοὺς ἠνάγκασαν νὰ παραδοθῶσι (456) καὶ νὰ ἦναι ὑποτελεῖς αὐτῶν. Ἐν ἀρχῇ τοῦ πελοποννησιακοῦ πολέμου οἱ Ἀθηναῖοι ἐδίωξαν αὐτοὺς ἐκ τῆς νήσου των, τὴν ὁποίαν ὁ Περικλῆς ἔλεγε «λήμνην τοῦ Πειραιῶς», καὶ κατῴκισαν αὐτὴν ὑπὸ Ἀθηναίων· ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς μάχην ὁ Λύσανδρος ἐπανήγαγεν αὐτοὺς εἰς τὴν νῆσόν των· δὲν ἠδυνήθησαν ὅμως ν' ἀνακτήσωσι πλέον τὴν παλαιὰν αὐτῶν δύναμιν.

Ὁ πρὸς τοὺς Αἰγινήτας πόλεμος τῶν Ἀθηναίων, ὀλίγον μετὰ τὴν ἐν Μαραθῶνι μάχην, ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὸν Θεμιστοκλῆ καὶ κατώρθωσε νὰ πείσῃ τοὺς Ἀθηναίους νὰ κατασκευάσωσιν ἰσχυρὸν στόλον, ὅστις ἐχρησίμευσεν ὕστερον εἰς σωτηρίαν τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὴν ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχίαν.

§ 20. Παυσανίας, Θεμιστοκλῆς καὶ Ἀριστείδης.

Ὑπερηφανία καὶ φιλόδοξα σχέδια τοῦ Παυσανίου.

Τρεῖς ἄνδρες διέπρεψαν ὡς ἀρχηγοὶ εἰς ταύτην τὴν μεγάλην πάλην, δύο Ἀθηναῖοι, ὁ Θεμιστοκλῆς καὶ ὁ Ἀριστείδης, καὶ εἷς Σπαρτιάτης, ὁ βασιλεὺς Παυσανίας. Οὗτος δὲν ἠδύνατο νὰ ὑποφέρῃ μετριοφρόνως τὴν τύχην καὶ τὴν δόξαν του· γενόμενος ἀρχηγὸς 100,000 Ἑλλήνων, σταλεὶς εἰς Θράκην πρὸς καταδίωξιν τῶν περσικῶν φρουρῶν, ἐθαμβώθη ἐκ τῆς διηγήσεως τῶν αἰχμαλώτων του περὶ τῆς λαμπρότητος τῆς ἐν Σούσοις αὐλῆς, καὶ ἡ φιλοδοξία του διπλασιάσθη καὶ ἤρχισε νὰ ὀνειρεύεται μεγάλας ἐπιτυχίας διὰ προδοσιῶν. Διὰ τῶν αἰχμαλώτων, τοὺς ὁποίους ἀφῆκε νὰ δραπετεύσωσι, συνεννοήθη μυστικῶς μὲ τὸν Ἀρτά-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

βαζον, σατράπην τῆς Βιθυνίας καὶ ἐζήτησεν εἰς γάμον μίαν τῶν θυγατέρων τοῦ Ξέρξου, ὑποσχεθεὶς νὰ φέρῃ εἰς τὴν ὑποταγήν του τὴν Λακεδαίμονα καὶ τὴν ἄλλην Ἑλλάδα, καὶ, ὡς νὰ ἦτο πλέον γαμβρὸς τοῦ μεγάλου βασιλέως, ἐνεδύθη περσικὴν στολήν, ἔπεσεν εἰς πολυτέλειαν ἀσιατικὴν, διὰ τοῦ ἐκ Περσίας χρυσοῦ, καὶ προσέλαβε φρουρὰν Μήδων καὶ Αἰγυπτίων. Ἀνησμονήσας μάλιστα, ὅτι διώκει ἐλευθέρους ἄνδρας, μετεχειρίσθη τοὺς συμμάχους μὲ ἀλαζονείαν καὶ αὐθάδειαν σατράπου. Οὕτως οἱ μὲν Αἰγινῆται καὶ οἱ Πελοποννήσιοι ἐπέστρεψαν ρίκαδε, οἱ δ' ἄλλοι, μὴ θέλοντες νὰ ὑπακούσωσιν εἰς αὐτὸν, ἐτάχθησαν ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν τῶν Ἀθηναίων· ὅθεν ἡ Σπάρτη ἔσπευσε νὰ τὸν ἀνακαλέσῃ· οὗτος δὲ, ἐπιστηριζόμενος εἰς τοὺς θησαυρούς του, ἐτόλμησε νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Σπάρτην, ἀλλ' ἐκεῖ ἐφυλακίσθη· ἔκτοτε δὲ αὐθαδέστερον διενήργει τὰς ῥαδιουργίας του, καὶ ἀνεκαλύφθη προσπαθῶν νὰ ἐπαναστατήσῃ τοὺς Εἵλωτας, διὰ ν' ἀνατρέψῃ τοὺς ἐφόρους καὶ νὰ λάβῃ ἀπόλυτον ἐξουσίαν. Ἐπειδὴ δὲ ὁ νόμος δὲν ἐπέτρεπε κατὰ Σπαρτιάτου τὴν μαρτυρίαν δούλου, δὲν εὑρίσκοντο ἀποδείξεις τῶν προδοσιῶν του, ἀλλ' ὁ ἴδιος ἔδωκε ταύτας ἐν ἀγνοίᾳ, ὡς ἐξῆς.

Εἷς ἐκ τῶν πρὸς τὸν Ἀρτάβαζον ἀγγελιοφόρων του παρετήρησεν, ὅτι οὐδεὶς ἐκ τῶν ἀποσταλέντων πρὸ αὐτοῦ ἐπανῆλθεν· ὅθεν, ἀνοίξας τὴν ἐπιστολὴν, ἀνέγνωσεν, ὅτι ἐδίδετο παραγγελία νὰ θανατωθῇ ὑπὸ τοῦ Ἀρταβάζου ὁ κομιστὴς τῆς ἀγγελίας, ὡς ὅλοι οἱ ἄλλοι οἱ προαποσταλέντες· διὸ δὲν ἀνεχώρησεν, ἐνεχείρισε δὲ τὴν ἐπιστολὴν εἰς τοὺς ἐφόρους, οἵτινες τὸν προσέταξαν νὰ καταφύγῃ εἰς ναόν τινα, ὡς φοβούμενος δῆθεν τὴν ὀργὴν τοῦ Παυσανίου, ὅστις εἰδοποιηθείς, ἔδραμε παρευθὺς ἐκεῖσε καὶ τὸν ἐβίασε νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν ἀποστολήν του· οἱ δ' ἔφοροι, κεκρυμμένοι εἰς τὸν ναὸν, ἤκουσαν τὴν ὑπόθεσιν· γενομένης δ' οὕτω προδήλου τῆς προδοσίας, ἀπεφασίσθη νὰ συλληφθῇ. Ἐκ τῶν σημείων τινὸς μεταξὺ αὐτῶν ἐννοήσας τὴν τύχην, ἥτις τὸν ἠπείλει, κατέφυγεν εἰς τὸν ναὸν τῆς Χαλκιοίκου Ἀθηνᾶς. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἐτόλμων νὰ τὸν σύρωσι διὰ τῆς βίας ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἀσύλου, ἔφραξαν μὲ τοῖχον τὴν θύραν, διὰ νὰ τὸν ἀφήσωσι νὰ ἀποθάνῃ ἐκεῖ ἐξ ἀσιτίας· λέγουσι μάλιστα, ὅτι ἡ μήτηρ του ἔθηκε τὴν πρώτην πέτραν. Καθ' ἣν δὲ στιγμὴν ἔμελλε νὰ ἐκπνεύσῃ, τὸν ἔσυραν ἔξω τοῦ ναοῦ, διὰ νὰ μὴ μολύνῃ τὸ πτῶμά του τὸν ἱερὸν τόπον (467).

Ἡ Σπάρτη, κινηθεῖσα ὑπὸ κακοποιοῦ αἰσθήματος φιλαυτίας, ἐζήτησε νὰ μὴ ὀχυρώσωσι καμμίαν πόλιν ἐκτὸς τῆς Πελοποννήσου, ἐπὶ φόβῳ, ἔλεγε, μήπως, ἂν ποτε οἱ βάρβαροι ἐπανήρχοντο, αὗται αἱ πόλεις τοῖς χρησιμεύσωσιν ὡς φρούρια, ὅπου ἠδύναντο νὰ ἐγκατασταθῶσι στερεῶς καὶ διαρκῶς. Πρὸ πάντων δὲ ἤθελε νὰ μὴ ὀχυρωθῶσιν αἱ κατεστραμμέναι ὑπὸ τῶν Περσῶν Ἀθῆναι, καὶ τοῦτο διὰ ν' ἀφεθῶσιν εἰς τὴν διάκρισιν τῶν Σπαρτιατῶν· ἀλλ' ὅ,τι ἤθελεν ἡ Λακεδαίμων,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δὲν ἠδύναντο νὰ θελήσωσιν οἱ Ἀθηναῖοι. Ἤρχισαν λοιπὸν νὰ ἀνοικοδομῶσι τὰ τείχη των καὶ ἅπας ὁ λαὸς εἰργάσθη μὲ μεγάλην δραστηριότητα. Ὑλικὸν ἔλαβον ἔκ τε τῶν δημοσίων καὶ ἐκ τῶν ἰδιωτικῶν οἰκοδομῶν ὅ,τι ἦτο χρήσιμον. Ὅθεν τὰ τείχη προεχώρουν δραστηρίως καὶ ἔμελλον νὰ τελειώσωσι τάχιστα. Οἱ Σπαρτιᾶται, ἀκούσαντες τὰ γιγνόμενα, παρεπονήθησαν· ἐπειδὴ δὲ τὰ τείχη δὲν ἦσαν ἀρκούντως ὑψηλά, διὰ νὰ ἀντέχωσιν εἰς προσβολήν, ὁ Θεμιστοκλῆς, μεταβὰς εἰς Σπάρτην καὶ ἐξαπατήσας τοὺς Σπαρτιάτας, κατώρθωσε νὰ τὰ ἀποτελειώσῃ καὶ τότε εἶπεν εἰς αὐτούς, «Οἱ Ἀθηναῖοι δὲν ἤκουσαν τὰς συμβουλάς σας νὰ ἐγκαταλείψωσι τὴν πόλιν των καὶ νὰ ἐπιβιβασθῶσιν εἰς τὰ πλοῖα, οὐδ' ἐχρειάσθησαν ἐπ' ἴσης τὰς συμβουλάς σας διὰ νὰ ἀνοικοδομήσωσι τὰ τείχη των.» Οἱ Σπαρτιᾶται, οἵτινες ἤξευραν νὰ ὑποκρίνωνται, προσεποιήθησαν, ὅτι ἔμαθον τὴν εἴδησιν ταύτην χωρὶς νὰ ὀργισθῶσι, καὶ ὅτι ἐλυπήθησαν, διότι τόσον κακῶς ἐννόησαν οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς σκοπούς των.

Ἐπειδὴ ὁ ἕως τότε λιμὴν τῶν Ἀθηναίων ἐν Φαλήρῳ ἦτο καὶ πολὺ μικρὸς καὶ ὀλίγον ἀσφαλής, ὁ Θεμιστοκλῆς κατώρθωσε ν' ἀποφασισθῇ, ὅπως γείνῃ ὁ λιμὴν, ὁ ναύσταθμος καὶ οἱ νεώσοικοι ἐν Πειραιεῖ· ἵνα δὲ ἀσφαλίσῃ αὐτὰ, περιέβαλε τὸν Πειραιᾶ μὲ τεῖχος. Ἔπειτα διενοήθη τὸ σχέδιον, τὸ ὁποῖον ὕστερον ὁ Κίμων καὶ ὁ Περικλῆς ἐξετέλεσαν, τὸ νὰ συνδέσῃ δηλ. τὸν Πειραιᾶ μὲ τὴν πόλιν διὰ δύο τειχῶν, καὶ ἐξασφαλίσῃ οὕτω τὴν συγκοινωνίαν. Τέλος πάντων, διὰ νὰ διατηρῇ τὴν κατὰ θάλασσαν ὑπεροχὴν τῶν Ἀθηνῶν, διέταξε κατ' ἔτος νὰ κατασκευάζωνται εἴκοσι τριήρεις. Διὰ ν' αὐξήσῃ δὲ τὸν ἀριθμὸν τῶν κατοίκων, κατέπεισε τοὺς συμπολίτας του νὰ χορηγῶσιν ὠφελείας εἰς τοὺς ξένους, μάλιστα δὲ εἰς τοὺς ἐργάτας, οἵτινες ἤθελον νὰ ἐγκατασταθῶσιν εἰς τὴν πόλιν. Ἡ τελευταία αὕτη συμβουλὴ, ἀκωλύτως ἐνεργουμένη, ἐπέφερεν εὐτυχεστάτας συνεπείας. Ἐξ ὅλων τῶν μερῶν ἔτρεξαν πρὸς τὴν φιλόξενον πόλιν, καὶ αἱ Ἀθῆναι ἕνεκα τῆς τοῦ λαοῦ αὐξήσεως, κυκολύνθησαν εἰς ἐξαποστολὴν τῶν πολυαρίθμων ἐκείνων ἀποικιῶν καὶ κληρουχιῶν, τῶν τὰ μέγιστα συντελεσασῶν εἰς τὴν ἰσχὺν τῆς μητροπόλεως αὐτῶν.

Ὁ Θεμιστοκλῆς ἐτιμήθη πολὺ ὑπὸ τῆς πατρίδος του, ἀλλ' ἀνέφερε συχνὰ τὰς εὐεργεσίας του καὶ τὰς ἀρίστας συμβουλάς του καὶ ἐμέμφετο τοὺς ἄλλους· ἡ δὲ βιαία διαγωγὴ καὶ ἰδιοτέλειά του διήγειρον κατ' αὐτοῦ ἐχθρούς· διὰ τοῦτο καὶ ὑπέστη τὴν ποινὴν, τὴν ὁποίαν εἶχεν ἐπιβάλει εἰς τὸν Ἀριστείδην, ἐξοστρακισθεὶς ἐπὶ δεκαετίαν. Κατηγορηθεὶς ὕστερον, διὰ σπαρτιατικῆς σκευωρίας, ὡς συνένοχος τοῦ Παυσανίου, ἔφυγεν ἐξ Ἄργους εἰς Κέρκυραν καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ἤπειρον· ὕστερον δὲ, διὰ τὸ ἀσφαλέστερον, ἔφυγεν εἰς τὴν Ἀσίαν (466). Ἐλθὼν θαρραλέως εἰς τὴν ἐν Σούσοις αὐλὴν, καὶ παρουσιασθεὶς θαρρούντως

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐνώπιον τοῦ διαδόχου τοῦ Ξέρξου, ὅστις εἶχεν ἀποθάνει, εἶπεν, «Εἶμαι ὁ Θεμιστοκλῆς, ἐκεῖνος ὁ πρώην στρατηγὸς τῶν Ἑλλήνων, ὅστις ἄλλοτε σᾶς ἔκαμε τὸ μέγιστον κακόν, ἀλλ' ὅστις ἔρχεται νὰ κάμῃ σήμερον τὸ μέγιστον καλόν.» Ὑπέμνησε τὰς λεγομένας εὐεργεσίας, τὰς ὁποίας εἰς τὸν Ξέρξην ἔκαμε, καὶ ἐζήτησεν ἓν ἔτος προθεσμίαν, διὰ νὰ μάθῃ τὴν περσικὴν γλῶσσαν, καὶ δυνηθῇ οὕτω ν' ἀποκαλύψῃ εἰς αὐτὸν τὰ σχέδιά του ἄνευ διερμηνέως. Ὁ Ἀρταξέρξης, θαυμάσας τὸ θάρρος του, τὸν ὑπεδέχθη εὐμενῶς καὶ τῷ ἐχάρισε τρεῖς πόλεις τῆς μικρᾶς Ἀσίας. Προσκληθεὶς δὲ μετά τινα ἔτη νὰ ἐκπληρώσῃ τὸν λόγον του, ἐφαρμάκωσεν ἑαυτόν, διὰ νὰ μὴ πολεμήσῃ τὴν πατρίδα του, τὴν ὁποίαν εἶχε σώσει.

Φαίνεται ὅμως ὅτι ἦτο τῷ ὄντι φιλοχρήματος, διότι ὅταν εἰσῆλθεν εἰς τὰ πράγματα εἶχε μόνον τρία τάλαντα· μετὰ τὴν ἐξορίαν του δὲ ὅσα ἠδυνήθησαν νὰ τοῦ εὕρωσιν ὑπερέβαιναν τὰ 100 τάλαντα, τὰ ὁποῖα καὶ ἐδήμευσαν.

Ἀριστείδου εὐθύτης.

Ὁ Ἀριστείδης ἐξηκολούθει τιμώμενος διὰ τὴν ἄκραν δικαιοσύνην του. Ὅταν ποτὲ ὁ Θεμιστοκλῆς ἐπρότεινε σπουδαίαν τινὰ μυστικὴν γνώμην, ἅπασα συμφώνως ἡ ἐκκλησία ἐπέτρεψεν εἰς τὸν Ἀριστείδην νὰ ἐξετάσῃ καὶ νὰ ἀποφασίσῃ ἀπὸ μέρους της. Οὗτος λοιπὸν ἀκούσας εἶπεν, ὅτι τὸ σχέδιον τοῦ Θεμιστοκλέους ἦτο ὠφελιμώτατον, ἀλλ' ἀδικώτατον· ὁ δὲ λαός, χωρὶς νὰ ἐξετάσῃ περισσότερον, τὸ ἀπέρριψεν. Ἐπρότεινε, λέγουσιν, ὁ Θεμιστοκλῆς, νὰ καύσωσι τὰ πλοῖα τῶν συμμάχων, τότε συνηθροισμένα ἐν τῷ λιμένι Παγασῶν, ὅπερ ἤθελε μὲν κάμει τὰς Ἀθήνας τὴν μόνην θαλασσοκράτειραν, ἀλλ' ἤθελε διεγείρει κατ' αὐτῆς δικαίως ἀσπονδον μῖσος.

Αὕτη ἡ ἀψευδὴς φήμη τῆς δικαιοσύνης του ὠφέλησε τὸ μεγαλεῖον τῶν Ἀθηνῶν. Ὅτε οἱ σύμμαχοι, παρωργισμένοι ὑπὸ τῆς ὑπεροψίας τοῦ Παυσανίου, ἀπεσπάσθησαν ἀπὸ τῆς Σπάρτης, ὁ Ἀριστείδης διώκει τὰς δυνάμεις τῶν Ἀθηνῶν. Ἐπειδὴ δ' ἐπεθύμει θερμῶς νὰ ἦναι οἱ Ἕλληνες στενῶς συνδεδεμένοι κατὰ τοῦ μεγάλου βασιλέως, κατέπεισεν ὅλους τοὺς τῶν νήσων καὶ τῆς παραλίας τῆς Ἀσίας κατοίκους νὰ συμμαχήσωσι μὲ τοὺς Ἀθηναίους, διὰ ν' ἀποκρούωσι τὰς προσβολὰς τῶν βαρβάρων. Προσδιώρισε, τῇ συγκαταθέσει ὅλων, τὴν εἰς ἕκαστον ἀναλογοῦσαν μερίδα εἰς ἄνδρας, εἰς πλοῖα καὶ εἰς χρήματα, καὶ μὲ τοιαύτην εὐθύτητα, ὥστε οὐδὲν ἠκούσθη παράπονον. Ἐπετράπη εἰς αὐτὸν ὕστερον νὰ διαχειρισθῇ τὰ ἐν Δελφοῖς ἐναποτεθειμένα δημόσια χρήματα, καὶ τοιαύτη ἦτο πάντοτε ἡ εὐθυδικία του, ὥστε, ὅτε ἀπέθανε πλήρης ἡμερῶν καὶ τιμῶν (περὶ τὸ 468 π. Χ), δὲν ἀφῆκεν οὐδὲ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὰ τῆς κηδείας του ἔξοδα, ἀφ' οὗ διεχειρίσθη πολὺν καιρὸν τὰς πλουσιωτάτας προσόδους τοῦ τότε κόσμου. Τὸ δὲ δημόσιον ταμεῖον τῶν Ἀθηνῶν ἐπροίκισε τὰς θυγατέρας του.

§ 21. Κίμων. (476—449).

Ὁ Κίμων ἦτο υἱὸς τοῦ Μιλτιάδου. Μὴ ὢν εὔγλωττος, δὲν ἠδύνατο ν' ἀποκτήσῃ μεγάλην δύναμιν εἰς τὰς δημοσίας συνελεύσεις, ἀλλ' ἡ εὐτολμία του καὶ τὰ μεγάλα του στρατιωτικὰ πλεονεκτήματα τὸν ἀποκαθίστων προσφιλῆ εἰς τοὺς στρατιώτας, ἐν ᾧ ἡ ἐλευθεριότης του τὸν ἔκαμνεν ἀγαπητὸν εἰς τὸ πλῆθος. Εἶχεν ἀνοίξει εἰς τὸν λαὸν τοὺς κήπους του καὶ πάντες ἐλευθέρως τοὺς ἐπεκαρποῦντο. Ἐν δὲ τῇ οἰκίᾳ του τράπεζαι ἦσαν πάντοτε ἑσταμέναι καὶ ἐριλοξένει πάντα παρουσιαζόμενον. Ὅτε ἐξήρχετο, προσέταττε νὰ τὸν ἀκολουθῇ δοῦλος, διανέμων ἐνδύματα καὶ τροφὰς εἰς τοὺς πτωχούς. Ὅτε ὁ Θεμιστοκλῆς, πρὸ τῆς ἐν Σαλαμῖνι μάχης, προέτρεπε τὸν λαὸν νὰ ἐγκαταλείψῃ τὰς Ἀθήνας καὶ νὰ καταφύγῃ εἰς τὰ πλοῖα, ὁ Κίμων πρῶτος ὑπεστήριξε ταύτην τὴν ἰδέαν καὶ ἀνήρτησε πασιφανῶς ἐν τῷ ναῷ τῆς Ἀθηνᾶς χαλινὸν ἵππου εἰς σημεῖον ὅτι ἔπρεπε νὰ παραιτηθῶσιν ἐκ τῶν κατὰ γῆς μαχῶν. Διεκρίθη εἰς τὰς μεγάλας ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας μάχας, καὶ δὲν εἶχε παρὰ ταύτην μόνην τὴν ἰδέαν, νὰ ἐκδικηθῶσι τοὺς Πέρσας διὰ τὸν ἐμπρησμὸν τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ πολιτικός του βίος ἐκτείνεται ἀπὸ τὰ 477—449 π. Χ.

Αἱ Ἀθῆναι εἶχον θαρραλέως ἀναδεχθῆ τὴν πάλην κατὰ τοῦ μεγάλου βασιλέως, ἀλλ' οἱ σύμμαχοί των ταχέως ἀπέκαμον ἐκ τῶν συνεχῶν μαχῶν. Ὁ Κίμων μετέβαλε τότε τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀριστείδου συσταθεῖσαν συμμαχίαν, συμβουλεύσας τοὺς συμμάχους νὰ δίδωσιν ἀντὶ στρατιωτῶν περισσότερα χρήματα καὶ πλοῖα, ὅπερ ἐδέχθησαν οὗτοι, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι μόνοι ἐξηκολούθησαν τὸν ἀγῶνα ἐπὲρ ἑαυτῶν καὶ τῶν συμμάχων των. Ἐπεχείρησαν δὲ τότε νὰ καταλάβωσι τὰ τελευταῖα φρούρια, τὰ ὁποῖα οἱ Πέρσαι ἐκράτουν ἐν Θράκῃ, καὶ ν' ἀπαλλάξωσι τοὺς ἐν Ἀσίᾳ Ἕλληνας ἀπὸ τῆς δεσποτείας τοῦ μεγάλου βασιλέως, καὶ εἰς τοῦτον τὸν ἀγῶνα ὠφέλησε πολὺ ὁ Κίμων.

Ἐκυρίευσεν οὗτος τὸ 476 ἐν Θράκῃ τὴν Ἠιόνα, κυριεύσας δὲ καὶ τὴν Σκῦρον, ἐκαθάρισε τὴν θάλασσαν ἀπὸ τῶν Δολόπων πειρατῶν, καὶ οὕτως ἠλευθέρωσεν ἀπὸ αὐτοὺς τὸ Αἰγαῖον· ἀνεῦρε δὲ ἐν ταύτῃ τῇ νήσῳ τὰ ὀστᾶ τοῦ Θησέως καὶ τὰ μετεκόμισεν εἰς Ἀθήνας· ἐτέθησαν δὲ αὐτὰ εἰς τὸν ἱδρυθέντα καὶ σωζόμενον εἰσέτι φερώνυμον ναόν. Εἴς τινα ἄλλην ἐκστρατείαν ἐδίωξε τοὺς Πέρσας ἐκ τῆς Καρίας καὶ τῆς Λυκίας. Συναντήσας τὸν στόλον των εἰς τὸ στόμιον τοῦ Εὐρυμέδοντος

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ποταμοῦ, διέφθειρε καὶ ἐκυρίευσε 200 τριήρεις καὶ αὐθημερὸν ἀπεβίβασεν ἐπὶ τὴν παραλίαν τὴν πλησίον, ὅπου ἐστρατοπέδευε τὸ πεζικὸν τῶν Περσῶν στράτευμα, τινὰς τῶν στρατιωτῶν, ἐνδύσας αὐτοὺς τὰ ἐνδύματα τῶν αἰχμαλώτων του, καὶ, καταλαβὼν τὸν ἐχθρὸν διὰ τοιούτου δόλου, ἐφόνευσε καὶ διεσκόρπισεν αὐτόν (466).

Ὁ Κίμων ἠγάπα τοὺς Σπαρτιάτας ἕνεκα τῶν πολεμικῶν ἀρετῶν καὶ τῆς αὐστηρᾶς πειθαρχίας των. Ὅτε ἐκ σεισμοῦ τινος τὸ 464 π. Χ. κατεστράφη ἡ Σπάρτη, καὶ οἱ Εἵλωτες βοηθούμενοι ὑπὸ τῶν Μεσσηνίων ἐπανέστησαν κατ' αὐτῆς, ὁ Κίμων κατέπεισε τοὺς Ἀθηναίους καὶ ἐστάλη πρὸς βοήθειαν τῶν ζητησάντων ταύτην Σπαρτιατῶν μὲ ἐπικουρικὸν στράτευμα ἐκ 4000 ὁπλιτῶν. Ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ Ἀθηναῖοι δὲν κατώρθωσαν νὰ καταβάλωσι τοὺς ἐπαναστάτας, ὑποπτευθέντες οἱ ἔφοροι δολιότητα αὐτῶν, τοὺς ἀπέπεμψαν μὲ τρόπον προσβλητικόν· διὸ ὁ λαὸς τῶν Ἀθηνῶν, συναισθανθεὶς σφοδρῶς τὴν ὕβριν, καὶ ὀργισθεὶς κατὰ τοῦ ἐκθέσαντος αὐτὸν εἰς τοιαύτην ὕβριν Κίμωνος, κατεδίκασεν αὐτὸν εἰς δεκαετῆ ἐξορίαν (561).

Ὅτε ὁ ἀθηναϊκὸς στρατὸς ἔμελλε νὰ πολεμήσῃ πρὸς τοὺς Βοιωτούς, ὁ ἐξόριστος Κίμων ἔτρεξε καὶ ἐζήτησε νὰ συγκαταριθμηθῇ εἰς τὴν πρώτην τάξιν· ἐπειδὴ δὲ ὁ νόμος δὲν τὸ ἐπέτρεπεν, ἀπεμακρύνθη, ἀφήσας τὴν πανοπλίαν του εἰς τοὺς φίλους του, οἵτινες συνηθροίσθησαν περὶ τὸ εὐγενὲς τοῦτο τρόπαιον, καὶ ἐφονεύθησαν μέχρι τοῦ τελευταίου.

Ἡ τοιαύτη φιλοπατρία ἔκαμε τὸν λαὸν ν' ἀνακαλέσῃ τὴν ἀπόφασίν του, καὶ δύο ἔτη πρὶν ἢ τελειώσῃ ὁ καιρὸς τῆς ἐξορίας του, ὁ Κίμων ἀνεκλήθη· γενόμενος δὲ ἀρχηγὸς τῆς δημοκρατίας, ἀποκατέστησε κατ' ἀρχὰς τὴν εἰρήνην μεταξὺ Σπάρτης καὶ Ἀθηνῶν καὶ ἦρχισε τὸν κατὰ Περσῶν πόλεμον. Πολεμῶν, ὅπως τοὺς διώξῃ ἐκ τῆς νήσου Κύπρου καὶ βοηθήσῃ τοὺς Αἰγυπτίους, ἐπαναστατήσαντας κατὰ τοῦ βασιλέως τῶν Περσῶν πρὸς ἀνάκτησιν τῆς ἐλευθερίας των, ἀπέθανε (449) πολιορκῶν τὸ Κίτιον, πρὸ τοῦ νὰ δυνηθῇ νὰ ἐκτελέσῃ μέρος κἂν τοῦ μεγάλου τούτου σχεδίου.

Οἱ συναγωνισταί του τὸν ἐκήδευσαν, κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν του. Κομίζοντες δὲ τὰ λείψανά του εἰς Ἀθήνας, ἔπεσαν ἐν μέσῳ μεγάλου φοινικικοῦ καὶ κιλικικοῦ στόλου, τὸν ὁποῖον κατέστρεψαν ἐν Κύπρῳ ἀπέναντι τῆς ἐκεῖ πόλεως Σαλαμῖνος. Ἀποβιβασθέντες δὲ αὐθημερόν, ἐσκόρπισαν τὸ ἐπὶ τῆς παραλίας στράτευμα (Θουκ. Α', 112). Ἡ διπλῆ αὕτη νίκη πεζομαχίας τε καὶ ναυμαχίας ἔγεινε τὸ τελευταῖον ἔργον τῶν μηδικῶν πολέμων, τοὺς ὁποίους ἐτελείωσαν οἱ Ἀθηναῖοι ἐνδόξως διὰ συνθήκης, δι' ἧς οὗτοι μὲν ὑπεχρεοῦντο νὰ μὴ ταράττωσι τὰς κτήσεις τοῦ μεγάλου βασιλέως καὶ νὰ μὴ δίδωσι μηδεμίαν βοήθειαν εἰς τοὺς Αἰγυπτίους, ὁ δὲ μέγας βασιλεὺς ἄφινεν ἐλευθέραν τὴν παραλίαν εἰς τοὺς ἐν Ἀσίᾳ Ἕλληνας, ἀποδίδων εἰς αὐτοὺς τὴν ἐλευ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

θερίαν των καὶ ἀναγνωρίζων τὸ Αἰγαῖον πέλαγος θάλασσαν ἑλληνικὴν, ἀπέβαλλε τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ στέλλῃ πολεμικὸν πλοῖον πέραν τῶν Χελιδονίων νήσων ἐπὶ τὰ παράλια τῆς Λυκίας, καὶ πέραν τῶν Κυανέων πετρῶν, τῶν ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ θρακικοῦ Βοσπόρου.

§ 22. Περικλῆς. (449—429.)

Ὁ Περικλῆς ἦτο υἱὸς τοῦ νικήσαντος τοὺς Πέρσας εἰς Μυκάλην Ξανθίππου καὶ τῆς Ἀγαρίστης, ἐγγονῆς τοῦ Μεγακλέους· ἐγεννήθη δὲ κατὰ τὸ 494 π. Χ· ἦτο εὐφυέστατος καὶ ὑπὸ καλλίστων διδασκάλων ἐδιδάχθη τὴν δύσκολον τέχνην τοῦ διοικεῖν ἑαυτόν. Ποτὲ πραγματικῶς δὲν τὸν εἶδαν νὰ ἐνεργῇ βιαίως, ἀλλὰ μὲ ἀταραξίαν, φρόνησιν καὶ σκέψιν. Ἐφαίνετο δὲ εἰς τὸ κοινὸν μόνον εἰς σπουδαίας περιστάσεις· καὶ τότε δὲ ἐδείκνυεν εὐγλωττίαν, τὴν ὁποίαν παρέβαλλον πρὸς κεραυνὸν καὶ ἀστραπάς, αἵτινες ἐκθαμβοῦσι καὶ πλήττουσι· εἶχε δὲ καὶ πολλὴν ἐπιδεξιότητα καὶ ζωηρότητα εἰς τὴν συζήτησιν· «ὅτε τὸν ἐνίκων, ἔλεγέ τις τῶν ἀντιπάλων του, ἂν ἀνέκραζεν, ὅτι δὲν ἐνικήθη, κατέπειθεν ὅλους». Ὁ ἰδιωτικὸς βίος του ἦτο ἁπλοῦς, μέτριος καὶ λιτός· ἡ ψυχή του πάντοτε ἀμετάβλητος καὶ ἀνεπηρέαστος ὑπὸ τῆς μέθης τῆς ἐπιτυχίας, ὑβριζόμενος δὲ οὐδέποτε ἐμνησικάκει. Ἀπέχων τῶν θορυβωδῶν διασκεδάσεων, δὲν προσήρχετο εἰς συμπόσια ἢ ἑορτάς. Οὐδέποτε ἐφαίνετο ἔξω τῆς οἰκίας του, ἐκτὸς ἂν ἐπορεύετο εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δήμου ἢ εἰς τὴν ἀγοράν. Εἰς τὴν οἰκίαν του ἐδέχετο φίλους τινὰς, συνδιαλεγόμενος περὶ τῆς τέχνης μὲ τὸν Φειδίαν, περὶ φιλολογίας μὲ τὸν Εὐριπίδην καὶ τὸν Σοφοκλέα, περὶ φιλοσοφίας μὲ τὸν Πρωταγόραν, τὸν Ἀναξαγόραν ἢ τὸν Σωκράτην.

Ἡ τοιαύτη διαγωγὴ τοῦ Περικλέους, ἔδωσεν εἰς αὐτὸν μεγάλην δύναμιν· διὰ μόνης τῆς εὐφυΐας καὶ τῶν ἀρετῶν του ἔγεινε τῇ ἀληθείᾳ ἄρχων τῶν Ἀθηνῶν. Ὁ Κίμων διὰ τῶν μεγάλων του ἀγαθοεργιῶν κατ' ἀρχὰς τὸν ὑπερτέρει, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἐξορίαν τοῦ μεγάλου τούτου πολίτου, καὶ ἔτι μᾶλλον μετὰ τὸν θάνατόν του, ἔμεινεν ὁ πρῶτος ἐν τῇ πόλει καὶ διετήρησε ταύτην τὴν ὑπεροχὴν ἐπὶ εἴκοσιν ἔτη (449—429), στερεώσας τὴν ἐξουσίαν τῶν Ἀθηνῶν καὶ καταστήσας αὐτὰς ἐνδόξους καὶ ἰσχυράς.

Οἱ Ἀθηναῖοι εἶχον ἴσως τότε ὀκτὼ ἕως δέκα ἑκατομμύρια φόρου ὑποτελῶν ἢ ὑπηκόων, αὐτοὶ δὲ ἦσαν μόνον 14,000 ἢ 15,000 πολῖται. Καὶ ὅμως ὁ Περικλῆς ἠδυνήθη διὰ τῆς ἐπιτηδειότητός του νὰ κρατῇ αὐτοὺς εἰς ὑποταγήν.

Ἠθέλησεν ἐπ' ἴσης νὰ δώσῃ εἰς ταύτην τὴν δύναμιν βάσιμα στηρίγματα, διὰ τῆς ἐγκαθιδρύσεως πολυαρίθμων ἀποικιῶν, αἵτινες ἔγει-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ναν διὰ τὰς Ἀθήνας ἐμπορικαὶ θέσεις, λιμένες ἐλεύθεροι, ἔνθα προσωρμίζοντο τὰ πλοῖά των, ἀλλὰ πρὸ πάντων φρουραὶ πρὸς φύλαξιν τῶν τόπων, εἰς τοὺς ὁποίους αὐταὶ τὰς εἶχον συστήσει.

Ἐκτὸς τῶν ἐξόδων πρὸς καλλωπισμὸν τῆς πόλεως, διὰ τὸν ὁποῖον τινες ἀνοήτως κατηγόρουν τὸν Περικλέα, ἐφύλαττεν οὗτος κατὰ μέρος δι' ἀπροσδοκήτους περιστάσεις σχεδὸν 10,000 τάλαντα εἰς τὸ θησαυροφυλάκιον, ἐτήρει τοὺς ναυστάθμους πλήρεις, καὶ εἶχε πάντοτε 300 ναῦς ἑτοίμους πρὸς πόλεμον, ὅπερ ἐμπόδιζε μὲν πᾶσαν ἐπανάστασιν τῶν συμμάχων, ἠνάγκαζε δὲ καὶ τοὺς Πέρσας νὰ μὴ ἐπιχειρῶσί τι κατὰ τῆς ἀνεξαρτησίας τῶν ἑλληνίδων πόλεων.

Ἀκμὴ τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῶν γραμμάτων.

Συρροὴ εἰς Ἀθήνας τῶν ἐξόχων ἀνδρῶν τῆς Ἑλλάδος.

Ἡ ἰσχὺς τῶν Ἀθηνῶν συνίστατο μᾶλλον εἰς τὸ πνεῦμα τῶν μεγάλων της ἀνδρῶν, εἰς τὰ ἀριστουργήματα τῶν χειρῶν των παρὰ εἰς τὴν ὑλικήν της δύναμιν· ναοί, ποιήματα, ἀγάλματα, ἐπιστήμη προσείλκυον εἰς Ἀθήνας ὅλα τὰ ἔξοχα πνεύματα, τὰ τιμῶντα τότε τὸν ἑλληνικὸν λαόν. Πανταχόθεν δ' ἔτρεχον εἰς Ἀθήνας, νὰ παρευρίσκωνται εἰς τὰς ἑορτὰς καὶ τὰ θεάματα. Τότε ἀνεδείχθησαν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει οἱ μέγιστοι σοφοὶ ὅλων τῶν αἰώνων, οἱ τραγωδοποιοὶ Σοφοκλῆς καὶ Εὐριπίδης, ὁ δεινότατος ῥήτωρ Λυσίας, ὁ ἀμίμητος λογογράφος Ἡρόδοτος, ὁ ἀστρονόμος Μέτων, Ἱπποκράτης ὁ πατὴρ τῆς ἰατρικῆς, ὁ Ἀριστοφάνης, ὁ πρῶτος τῶν κωμικῶν ποιητῶν τῆς ἀρχαιότητος, ὁ Φειδίας, ὁ ἐνδοξότατος τῶν τεχνιτῶν, καὶ ὁ Ἀπολλόδωρος, ὁ Ζεῦξις, ὁ Πολύγνωτος καὶ ὁ Παῤῥάσιος, οἱ περιφημότατοι ζωγράφοι· τέλος δύο ἀθάνατοι φιλόσοφοι, ὁ Ἀναξαγόρας καὶ ὁ Σωκράτης. Μετὰ τούτους δὲ ἀνεφάνησαν ὁ Θουκυδίδης, ὁ Ξενοφῶν, ὁ Πλάτων καὶ ὁ Ἀριστοτέλης. Ὑπὸ τοιούτων δὲ διδασκάλων δὲν εἶναι παράδοξον ὅτι αἱ Ἀθῆναι κατεστάθησαν ὅ,τι ὁ Θουκυδίδης τὰς ὀνομάζει, «ἡ διδάσκαλος τῆς Ἑλλάδος,» ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, τοῦ κόσμου ὅλου, ὡς ὕστερον ἀπεδείχθη.

Ἀκμὴ τῶν τεχνῶν.

Φειδίας, καλλιτεχνήματα.

Διὰ νὰ καλλωπίσῃ τὰς Ἀθήνας μὲ λαμπρὰ μνημεῖα ὁ Περικλῆς, μετεχειρίσθη τὰ συμμαχικὰ χρήματα. Παρέδωκε δὲ τὴν ἀνωτάτην διεύθυνσιν τῶν ἔργων τούτων εἰς τὸν ἄριστον τεχνίτην Φειδίαν (468—431).

Τὰ πρώτιστα ἔργα τοῦ Φειδίου ἦσαν τὸ κολοσσιαῖον ἐκεῖνο ἄγαλμα τοῦ ἐν Ὀλυμπίᾳ Διός, πολλὰ ἀγάλματα τῆς Ἀθηνᾶς καὶ μέρος τῶν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀναγλύφων τῶν κοσμούντων τὰ ἔξω τοῦ Παρθενῶνος, τὸν ὁποῖον ᾠκοδόμησαν οἱ ἀρχιτέκτονες Ἰκτῖνος καὶ Καλλικράτης, ὅλον ἐκ μαρμάρων ἐκ τοῦ πεντελικοῦ ὄρους. Ὁ ἐκ Μιλήτου Ἱππόδαμος ἀπετελείωσε τὸν Πειραιᾶ, πρώτην πόλιν τῆς Ἑλλάδος κτισθεῖσαν ἐπὶ κανονικοῦ σχεδίου, ὁ ἀρχιτέκτων Μνησικλῆς ἀνήγειρε τὰ προπύλαια τῆς Ἀκροπόλεως, εἰς τὰ ὁποῖα ἐξωδεύθησαν 2,012 τάλαντα καὶ ἀπετελέσθησαν εἰς πέντε ἔτη.

Ἐν δὲ τῷ Παρθενῶνι ἐθαυμάζετο πολὺ τὸ ἐξ ἐλέφαντος καὶ χρυσοῦ περίφημον ἄγαλμα τῆς Ἀθηνᾶς, ἔργον τοῦ Φειδίου, εἰς ὃ ἐδαπάνησε φιλοτίμως ἡ πόλις περὶ τὰ 3 1|2 ἑκατομμύρια δραχμῶν.

Παρεκτὸς τούτου, περίφημον ἦτο καὶ τὸ ἐν Ἀκροπόλει μέγα χαλκοῦν ἄγαλμα τῆς προμάχου Ἀθηνᾶς, ἑσταμένον μεταξύ που τῶν Προπυλαίων καὶ τοῦ Παρθενῶνος. Ἡ αἰχμὴ τοῦ δόρατος καὶ ὁ λόφος τοῦ κράνους τοῦ ἀγάλματος τούτου ἦσαν ὁρατὰ εἰς τοὺς ἀπὸ Σουνίου προσπλέοντας.

Ἡ ἀκρόπολις ἵστατο ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἀρχαίας πόλεως, ὑψουμένη ἀποτόμως περὶ τοὺς 150 πόδας. Ἐπάνω δὲ ἦτο ἐπίπεδος ἔχουσα μῆκος ἕως 1000 ποδῶν καὶ πλάτος ἕως 500. Εἰς τὰ ἐν αὐτῇ διάφορα οἰκοδομήματα, ἀνάγλυφα καὶ ἀγάλματα φαίνονται οἱ μέγιστοι θρίαμβοι τῆς ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τοῦ Περικλέους ἀκμῆς τῆς καλλιτεχνίας. Πλεῖστα δὲ τῶν εἰρημένων ἔργων σώζονται, κατερριμμένα ὅμως καὶ ὑπὸ τοῦ χρόνου καὶ τῆς βαρβαρότητος ἠκρωτηριασμένα. Πολλὰ συληθέντα ὑπὸ ξένων χειρῶν, στολίζουσι τώρα εὐρωπαϊκὰ μουσεῖα.

Ἀκρόπολις Ἀθηνῶν.

Ἡ ζωγραφία προώδευσεν ἀναλόγως κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

'Αθήναις. 'Ο Πάναινος, ἀδελφὸς τοῦ Φειδίου, διεκόσμησε τὴν ἐν 'Αθήναις Ποικίλην Στοάν, μὲ εἰκόνας ὑπομιμνησκούσας εἰς τοὺς 'Αθηναίους τὰ μεγάλα κατορθώματα τῶν πατέρων των. 'Ο δὲ Πολύγνωτος καὶ ὁ Μίκων τὸν ἐβοήθησαν εἰς ταῦτα τὰ ἔργα.

Ἐν τούτοις πολλοὶ ἐγόγγυζον κατὰ τοῦ Περικλέους διὰ τὴν δαπάνην μεγάλων χρηματικῶν ποσοτήτων, εἰς ἀνέγερσιν ἀγαλμάτων μεγαλοπρεπῶν καὶ εἰς οἰκοδομὴν ναῶν. 'Ο Περικλῆς τοὺς εἶπεν, «'Εγὼ μόνος θέλω ὑποστῆ τὰς γινομένας δαπάνας, ἀλλὰ καὶ τὸ ἰδικόν μου ὄνομα μόνον, ὡς εἶναι δίκαιον, θέλει ἐγχαραχθῆ ἐφ' ὅλων τούτων τῶν μνημείων.» 'Ο λαὸς τότε, τὴν μεγαλοφροσύνην αὐτοῦ θαυμάσας, ὁμοφώνως παρεδέχθη, ὅτι ὁ Περικλῆς καλῶς ἔπραξε, καὶ ὅτι ὤφειλε νὰ ἐξακολουθῆ νὰ καλλωπίζῃ τὴν πόλιν ἀφειδῶς. Καὶ οἱ σύμμαχοι δὲ δὲν ἠδύναντο νὰ παραπονεθῶσι διὰ τὴν τοιαύτην δαπάνην τῶν φόρων των, ἀφ' οὗ οἱ 'Αθηναῖοι τοὺς ὑπερασπίζοντο ἀπὸ πάντα ἐχθρικὸν κίνδυνον.

§ 23. Πελοποννησιακὸς πόλεμος μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Περικλέους (431—429.)

Ἀπὸ τῆς προδοσίας τοῦ Παυσανίου, ἡ Σπάρτη εἶχε τρόπον τινὰ ἀποσυρθῆ μακρὰν τοῦ κόσμου, ἠκολούθει δὲ μὲ ζηλότυπον βλέμμα τὴν διαγωγὴν τῶν 'Αθηναίων, καὶ ἐκαιροφυλάκτει νὰ ὠφεληθῆ ἐκ τῶν σφαλμάτων, εἰς τὰ ὁποῖα ὑπέκυπτον δυστυχῶς οἱ 'Αθηναῖοι, οἵτινες ἐλησμόνουν ὅτι οἱ σύμμαχοί των δὲν ἦσαν καὶ ὑπήκοοί των, καὶ ὅτι οὗτοι, βλέποντες τοὺς Πέρσας μὴ ἐπαπειλοῦντας αὐτοὺς ἐπὶ τοῦ παρόντος δι' οὐδενὸς κινδύνου, ἠσθάνοντο ἤδη τὸν ζυγόν, τὸν ὁποῖον εἶχον δεχθῆ ὑπὸ στενοχωρίας ἐν καιρῷ κινδύνων. Μὴ τολμῶντες δὲ ἕνεκεν ἐλλείψεως βοηθείας νὰ ἀποτινάξωσι τὸν ζυγὸν τοῦτον, ἔγραψαν πρὸς τοὺς Λακεδαιμονίους μυστικὰς παρακλήσεις, καὶ τὸ πᾶν βαθμηδὸν παρεσκευάσθη πρὸς ἐμφύλιον πόλεμον.

'Ο πόλεμος ἤθελεν ἴσως βραδύνει νὰ ἐκραγῆ, ἂν ἡ Κόρινθος δὲν ὡπλίζετο κατὰ τῆς Κερκύρας διὰ τὴν 'Επίδαμνον. Ἡ Σπάρτη ἔλαβε μέρος ὑπὲρ τῶν Κορινθίων, αἱ δὲ 'Αθῆναι ὑπὲρ τῶν Κερκυραίων. 'Αλλ' οἱ Σπαρτιᾶται ἀπεφάσισαν νὰ ἐπέμβωσιν, ἀφ' οὗ οἱ 'Αθηναῖοι ἐπολιόρκησαν τὴν Ποτίδαιαν, ἀποικίαν τῶν Κορινθίων, καὶ ἀφ' οὗ ἐκ τῶν Θηβαίων οἱ αἰχμαλωτισθέντες εἴς τινα ἀπόπειραν ἐν μέσῳ τελείας εἰρήνης, πρὸς κατάληψιν τῆς πόλεως τῶν Πλαταιῶν, συμμάχου των, ἐθανατώθησαν.

'Ο ἀγὼν κατ' ἀρχὰς συνίστατο εἰς ἀμοιβαίας λεηλασίας. Οἱ Σπαρτιᾶται καθ' ἕκαστον ἔαρ ἠρήμωνον τὴν 'Αττικήν· ὁ δὲ 'Αθηναϊκὸς στό-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λος, περιπλέων καθ' ἕκαστον θέρος, ἐγύμνωνε τὰ παράλια τῆς Πελοποννήσου. Ἐν τούτοις, ἂν καὶ δὲν συνεκροτήθη μεγάλη μάχη, ὅμως εἰς τὰς παρατόλμους ἐπιχειρήσεις καὶ εἰς τὰς συναντήσεις θύματά τινα ἔπιπτον πάντοτε, τῶν ὁποίων τὰ λείψανα συνήθροιζον, καὶ ἐρχομένου τοῦ χειμῶνος, τὰ ἔθαπτον δημοσίως καὶ λόγοι ἐπιτάφιοι ἐξεφωνοῦντο.

Δυστυχῶς τὸ τρίτον ἔτος τοῦ πολέμου λοιμὸς σκληρὸς ἐθέριζε τὸ σεσωρευμένον πλῆθος εἰς Ἀθήνας, Πειραιᾶ καὶ τὸν χῶρον τὸν μεταξὺ τῶν δύο μακρῶν τειχῶν, τὰ ὁποῖα συνέδεον τὸν Πειραιᾶ μὲ τὰς Ἀθήνας. Τὸ μόλυσμα τοῦτο, καθ' οὗ ἡ ἐπιστήμη τῶν ἰατρῶν ἀπέβη ματαία, ἔφερεν, ὡς λέγεται, ἐξ Ἀφρικῆς πλοῖον ἐμπορικὸν εἰς Πειραιᾶ. Νέοι καὶ γέροντες, πλούσιοι καὶ πένητες, δυνατοὶ καὶ ἀδύνατοι, ὅλοι προσεβάλλοντο ἀδιακρίτως. Αἱ ὀδύναι ἦσαν φρικταί, ἐσωτερικὸν πῦρ κατέτρωγε τὸ σῶμα, δίψα ἄσβεστος ὤθει τοὺς δυστυχεῖς πρὸς τὰ φρέατα καὶ τὰς βρύσεις· σπανίως δ' ἐπέζων μέχρι τῆς ἑβδόμης ἢ ἐννάτης ἡμέρας. Ὁ Περικλῆς ὑπέφερε τὴν δυστυχίαν, ὡς καὶ τὴν εὐτυχίαν, ἄνευ ἀδυναμίας. Ἡ νόσος προσέβαλεν ὅλους τοὺς πέριξ αὐτοῦ, καὶ ἡ ἀδελφή του, τινὲς τῶν προσφιλεστάτων φίλων καὶ ὁ πρωτότοκός του υἱὸς ἀπέθανον. Ἐναπελείπετο δ' αὐτῷ ὁ δευτερότοκος υἱὸς Πάραλος· ἀλλ' ὁ λοιμὸς τοῦ ἀφήρπασε καὶ αὐτόν, καὶ πρώτην ἤδη φοράν, καθ' ἣν στιγμὴν ἔθετε τὸν νεκρώσιμον στέφανον ἐπὶ τοῦ τελευταίου τούτου υἱοῦ του, ἔκλαυσε πικρῶς.

Ἐν τούτοις ἐξηκολούθει νὰ ἐπαγρυπνῇ ὑπὲρ τῆς σωτηρίας τῆς δημοκρατίας· δὲν ἐπέζησεν ὅμως, διότι ὁ λοιμός, ὅστις καθ' ἑκάστην ἐλάμβανεν ὕφεσιν, προσέβαλε καὶ τοῦτον, δὲν τὸν κατέβαλεν ὅμως διὰ μιᾶς, ἀλλὰ κατ' ὀλίγον (429). Ἐν ᾧ ἔμελλε νὰ ἐκπνεύσῃ, οἱ φίλοι καὶ οἱ πρώτιστοι τῶν πολιτῶν, καθήμενοι περὶ τὴν κλίνην του, διηγοῦντο τὰς ἀρετάς του, τὰ προτερήματά του καὶ τὰς νίκας του, νομίζοντες, ὅτι ὁ Περικλῆς δὲν τοὺς ἤκουε πλέον· ἀλλ' ἀναλαβὼν τὰς τελευταίας δυνάμεις του, αἴφνης ἀνεσηκώθη καὶ τοῖς λέγει, «Μ' ἐπαινεῖτε δι' ὅσα καὶ ἄλλοι ἔπραξαν ὡς ἐγώ, ἀλλὰ λησμονεῖτε τὸ μέγιστον ἐν τῇ ζωῇ μου, ὅτι οὐδεὶς τῶν πολιτῶν ἐπενθηφόρησεν ἐξ αἰτίας μου.»

Δημαγωγοί, ἀνάξιοι νὰ διοικῶσι τὸν δῆμον, διεδέχθησαν τὸν μόνον ἠξεύροντα νὰ κυβερνᾷ αὐτὸν Περικλέα. Ὁ Κλέων, ὁ νέος εὐνοούμενος τοῦ λαοῦ, παρώξυνε τὰ πάθη αὐτοῦ ἀντὶ νὰ τὰ κατευνάσῃ, ὡς ἔκαμεν ὁ Περικλῆς· ὅθεν μετὰ τὴν τῶν Μυτιληναίων ἐπανάστασιν κατὰ τῶν Ἀθηναίων τὸ 427, ὁ δῆμος ἀπεφάσισε θανατικὴν ποινὴν κατὰ πάντων τῶν ἐπαναστατῶν, αἴσθημα δὲ μόνον φιλανθρωπίας ἐμετρίασε ταύτην τὴν ἀδικίαν, καὶ ἐσφάγησαν μόνον χίλιοι ἐξ αὐτῶν.

Ἡ Σπάρτη ἀνέλαβε νὰ ἐκδικήσῃ τοὺς Θηβαίους, φονευθέντας εἰς τὰς Πλαταιάς, τὰς ὁποίας καὶ ἐπολιόρκησεν. Ἐν διαστήματι δύο ἐτῶν, καίπερ ὀλίγιστοι ὄντες οἱ Πλαταιεῖς, ἀντεστάθησαν εἰς ὅλους τοὺς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀγῶνας τῶν Σπαρτιατῶν. Ἀλλ' ἕνεκα τῆς καταφθειρούσης αὐτοὺς πείνης, ἀπεπειράθησαν νὰ διαβῶσι τὸ διπλοῦν τεῖχος, δι' οὗ οἱ ἐχθροὶ εἶχον περικυκλώσει τὴν πόλιν.

Διακόσιοι εἴκοσιν ἄνθρωποι, τουτέστι τὸ ἥμισυ τῆς φρουρᾶς, ἀπεφάσισαν θαῤῥαλέως καὶ εὐτόλμως νὰ πράξωσι τὸ ἐπικίνδυνον τοῦτο τόλμημα· ὅθεν ἐν νυκτὶ σκοτεινῇ, ἀνεμώδει καὶ βροχερᾷ, ἐξῆλθον τῶν Πλαταιῶν σιωπηλοί, καὶ διὰ κλιμάκων ἀνέβησαν εἰς τὰ τείχη, διὰ πολλῶν δὲ δυσκολιῶν ἔφθασαν σῶοι καὶ ἀβλαβεῖς εἰς Ἀττικήν.

Ἀλλ' οἱ λοιποὶ τῆς φρουρᾶς τῶν Πλαταιῶν δὲν ἦσαν, ὅσον ἐχρειάζετο, ἰσχυροί, ἵνα παρατείνωσι τὴν ἀντίστασιν· ὅθεν ἔγεινε χρεία νὰ συνθηκολογήσωσιν, καὶ νὰ παραδοθῶσιν. Οἱ Σπαρτιᾶται, ἐξ ἀγανακτήσεως δι' ὅσον καιρὸν ἀπώλεσαν εἰς ταύτην τὴν πολιορκίαν, ἔδειξαν σκληρότητα μεγάλην, καὶ τοσούτῳ μᾶλλον μισητὴν, καθ' ὅσον καὶ συγχρόνως ἐστρεψοδίκησαν. Πέντε δικασταὶ ἐπέμφθησαν ἐκ Λακεδαίμονος, διὰ νὰ κρίνωσι τοὺς αἰχμαλώτους, οἵτινες ἐφέροντο ἐνώπιόν των ἀλλεπαλλήλοι· οἱ δικασταὶ περιωρίζοντο μόνον νὰ τοὺς ἐρωτῶσιν, «Ἐὰν εἰς τὸν παρόντα πόλεμον ἔκαμον ἀγαθόν τι εἰς τοὺς Λακεδαιμονίους ἢ εἰς τοὺς συμμάχους;» μετὰ ταύτην τὴν χλευαστικὴν ἐρώτησιν, εἰς ἕνα ἕκαστον ἀποτεινομένην, ἐσφάζοντο. Διακόσιοι Πλαταιεῖς καὶ εἴκοσι πέντε Ἀθηναῖοι ἐσφάγησαν οὕτω· καὶ αἱ μὲν γυναῖκές των ἀπήχθησαν εἰς δουλείαν, ἡ δὲ κατεδαφισθεῖσα πόλις των καὶ ἡ περίχωρος ἐδόθη εἰς τοὺς Θηβαίους.

Μάχη τῆς Σφακτηρίας (425), Χαλκιδική.

Καὶ ὅμως ὁ πόλεμος ἦτο ἀμφιῤῥεπής· διότι, ἂν καὶ οἱ Πλαταιεῖς καθυπετάγησαν ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν, ἡ Ποτίδαια ὅμως ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων. Κατὰ δὲ τὰ 426 οὗτοι ἐτοποθετήθησαν εἰς τὴν Πύλον ἐπὶ τῶν παραλίων αὐτῶν τῆς Μεσσηνίας καὶ ἐκεῖθεν προσεκάλεσαν τοὺς Εἵλωτας τῆς Σπάρτης εἰς ἐλευθερίαν. Ἡ Λακεδαίμων ἔστειλε μετὰ σπουδῆς στράτευμα, ν' ἀνακτήσῃ τὴν θέσιν ταύτην. Διὰ νὰ βοηθήσωσι δὲ διὰ ξηρᾶς τὴν διὰ θαλάσσης γενομένην προσβολὴν, 420 Σπαρτιᾶται ἀπέβησαν εἰς τὴν νῆσον Σφακτηρίαν, ἐγγίζουσαν σχεδὸν εἰς τὴν Πύλον· ἀλλ' ὁ ἀθηναϊκὸς στόλος, ἐπελθὼν αἴφνης, τοὺς περιεκύκλωσεν. Ἡ Σπάρτη, μαθοῦσα τὸ γεγονὸς, ἔγεινε κατάπληκτος, διότι ὁ ἀριθμὸς τῶν πολιτῶν της τόσον εἶχεν ἐλαττωθῇ, ὥστε ἡ ἀπώλεια τῶν 420 μαχητῶν θὰ ἦτο δι' αὐτὴν συμφορὰ ἀνεπανόρθωτος· ὅθεν ἐζήτησεν εἰρήνην, ἀλλ' οἱ Ἀθηναῖοι περιφρονητικῶς τὴν ἀπέῤῥιψαν. Τότε οἱ ἔφοροι ὑπεσχέθησαν ἐλευθερίαν εἰς ἕκαστον Εἵλωτα, ὅστις θὰ κατώρθωνε νὰ φέρῃ ζωοτροφίας εἰς τὴν Σφακτηρίαν, διαβαίνων τὴν νύκτα καὶ κολυμβῶν διὰ τῶν ἀθηναϊκῶν πλοίων. Πολλοὶ τούτων ἀπο-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πειραθέντες ἐπέτυχον καὶ οὕτω ἠδυνήθησαν οἱ Σπαρτιᾶται νὰ μείνωσι μέχρι τῆς τοῦ χειμῶνος προσεγγίσεως. Τότε δέ τινες εἰς Ἀθήνας παρεπονήθησαν κατὰ τῶν στρατηγῶν. Ἂν αἱ ἐχθροπραξίαι παρατείνωνται, εἶπεν ὁ δημαγωγὸς Κλέων, τοῦτο προέρχεται ἐκ τῆς ἐλλείψεως εὐτολμίας. Ὁ λαὸς τῷ ἐφώναξε νὰ ὑπάγῃ ὁ ἴδιος· καὶ ὁ Κλέων μὴ περιμένων νὰ γείνῃ στρατηγὸς τόσον ταχέως, ἐδίσταζεν· ἀλλ' ὁ λαός, ἐπιθυμῶν τὴν ἀποπεράτωσιν τοῦ ἔργου, τὸν ὑπεχρέωσε νὰ τὸ δεχθῇ. Ὁ Κλέων ὑπεσχέθη, ὅτι ἐντὸς εἴκοσιν ἡμερῶν τὸ πᾶν θὰ ἦναι τετελεσμένον, ὅπερ καὶ ἔγεινε· συμβεβηκὸς δέ τι συνετέλεσεν εἰς τοῦτο ὀλίγας ἡμέρας πρὶν ἢ φθάσῃ εἰς Πύλον. Πυρὰ, ἀναφθεῖσα ὑπὸ τῶν Σπαρτιατῶν πρὸς παρασκευὴν φαγητοῦ καὶ μὴ ἐντελῶς σβεσθεῖσα, μετέδωκε τὸ πῦρ εἰς τὸ ἐν τῇ νήσῳ δάσος, καὶ κατέκαυσεν αὐτό· ὅθεν ἡ κατάβασις διὰ τοῦτο ἀποκαθίστατο εὔκολος, διότι ἔβλεπον ἤδη ὅλας τὰς κινήσεις τῶν Σπαρτιατῶν. Νύκτα τινὰ λοιπὸν οἱ Ἀθηναῖοι προσέβαλον τὴν νῆσον μὲ ὅλας των τὰς δυνάμεις, οἱ δὲ Σπαρτιᾶται, περικυκλωθέντες, ἠναγκάσθησαν νὰ παραδοθῶσιν.

Ἡ ἐπιτυχία αὕτη ἐδόξασε πολὺ τὸν Κλέωνα, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι, προάγοντες τὴν νίκην των, περιέζωσαν τὴν Πελοπόννησον. Ἡ Σπάρτη ἐφαίνετο καταβεβλημένη, ἀλλ' ὁ Βρασίδας τὴν ἠνώρθωσε. Λαβὼν οὗτος θαῤῥαλέως ἐπιθετικὴν θέσιν, ἐξέφερε τὸν πόλεμον εἰς τὴν Χαλκιδικὴν ἐν τῷ μέσῳ τῶν πόλεων, ἐξ ὧν οἱ Ἀθηναῖοι ἐλάμβανον μεγάλα εἰσοδήματα καὶ παντὸς εἴδους ἐφόδια. Καὶ αὐτὴ ἡ Ἀμφίπολις, ἡ ἰσχυροτάτη τῶν ἀποικιῶν τῶν Ἀθηνῶν, ἀπεστάτησεν, ὁ Κλέων δὲ καὶ ὁ Βρασίδας αὐτὸς ἐφονεύθησαν ἐν τῇ ἐνταῦθα μάχῃ (422). Μετὰ δὲ τὸν θάνατόν των, συνωμολογήθη εἰρήνη δι' ἐπιμελείας τοῦ Ἀθηναίου στρατηγοῦ Νικίου (421), μετὰ δεκαετῆ πόλεμον, καταστροφὴν πόλεων καὶ σφαγὰς καὶ πράξεις βαρβάρους καὶ ἀνωφελεῖς. Οἱ αἰχμάλωτοι καὶ αἱ κατακτηθεῖσαι χῶραι ἀπεδόθησαν ἀμοιβαίως μετὰ τὴν εἰρήνην.

§ 24. Ἐκστρατεία εἰς Σικελίαν (415—413.)

Ἀλκιβιάδης.

Ὁ Ἀλκιβιάδης εὐπατρίδης Ἀθηναῖος, τὸ 18 ἔτος τῆς ἡλικίας του ἔλαβεν εἰς τὴν κατοχήν του μεγάλην πατρικὴν κληρονομίαν. Ἔχων λοιπὸν εὐγένειαν, πλούτη καὶ εὐφυΐαν, παρηκολουθεῖτο ὑπὸ πολλῶν παρασίτων καὶ κολάκων· συνειθισμένος οὕτω ν' ἀνευφημῆται ὑπὸ τῆς συνοδίας τούτων καὶ διὰ τὰς πλέον ἀνοήτους πράξεις του, ἑτοίμα νὰ πράττῃ τὸ πᾶν ἀτιμωρητί. Ἡ ἰσχὺς τῆς κράσεώς του καὶ ἡ εὐκαμψία τοῦ πνεύματός του τὸν ἀποκαθίστων ἱκανὸν, κατὰ τὸν καιρὸν καὶ τὸν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τόπον, εἰς κακίας ἢ ἀρετὰς, ἐγκρατείας ἢ ἀσωτίας. Νέος ἀκόμη ἐκολάφισε διδάσκαλόν τινα, εἰς τὸ σχολεῖον τοῦ ὁποίου δὲν εὗρε τὴν Ἰλιάδα ταῦ Ὁμήρου. Εἰς τοὺς ὀλυμπιακοὺς ἀγῶνας μόνος ἐκ τῶν ἰδιωτῶν ἔβαλε νὰ τρέξωσιν ἑπτὰ ἅρματά του συγχρόνως, ἀμαυρώσας οὕτω τὴν μεγαλοπρέπειαν τῶν βασιλέων τῶν Συρακουσῶν καὶ τῆς Κυρήνης· ἐκέρδησε δὲ δύο βραβεῖα ἐν τῷ αὐτῷ σταδίῳ. Ὁ Ἀλκιβιάδης εἶναι τύπος περιφανεστάτου μὲν, ἀλλὰ καὶ κακοήθους καὶ ἐπομένως ἐπικινδύνου τῇ δημοκρατίᾳ πολίτου.

Ὁ Νικίας, ἀνὴρ βαθύπλουτος καὶ πρωτεύων ἐν τῇ πόλει, ἦτο ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τῆς εἰρήνης· ὁ δὲ Ἀλκιβιάδης, διὰ νὰ τὸν ὑποσκελίσῃ, ἐκηρύχθη ὑπὲρ τοῦ πολέμου καὶ κατώρθωσε νὰ πείσῃ τὴν πατρίδα του νὰ ἐπιχειρήσῃ τὴν ὀλέθριον εἰς αὐτὴν ἐκστρατείαν τῆς Σικελίας.

Οἱ Ἀθηναῖοι τότε, ἐπαρθέντες διὰ τὰς νίκας των, ἐνόμιζον, ὅτι οὐδὲν ὑπῆρχεν ἀνώτερον τῶν δυνάμεών των, καὶ ἐπίστευον, ὅτι ἡ κατάκτησις τῆς Σικελίας θὰ συνεπλήρου τὴν κατὰ θάλασσαν ἡγεμονίαν των. Ἐπὶ προφάσει τοῦ νὰ δώσωσι βοήθειαν εἰς τοὺς Ἐγεσταίους κατὰ τῶν Συρακουσίων, συνήθροισαν στρατιὰν τοιαύτην καὶ τοσαύτην, ὁποίαν οὐδεμία ἄλλη πόλις ἑλληνικὴ εἶχεν ἴδει ἕως τότε ἐξερχομένην τῶν τειχῶν καὶ τῶν λιμένων της, 134 ναῦς, 1,300 τοξότας καὶ 5,100 ὁπλίτας (415 π. Χ.)

Τρεῖς ἦσαν οἱ στρατηγοὶ τῆς ἐκστρατείας ταύτης, ὁ Λάμαχος, ὁ Νικίας καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης. Ὁ τελευταῖος, ἀνακληθεὶς σχεδὸν εὐθὺς διὰ ν' ἀπολογηθῇ, ὡς κατηγορηθεὶς ὅτι ἐνέπαιζε τὰ ἐλευσίνια μυστήρια καὶ ὅτι περιέκοψε νύκτα τινὰ τοὺς κατὰ τὰς ὁδοὺς τῆς πόλεως ἑσταμένους Ἑρμᾶς, κατέφυγεν εἰς Σπάρτην, τὴν ὁποίαν παρώξυνε κατὰ τῆς πατρίδος του. Οἱ δύο δ' ἄλλοι στρατηγοὶ ἐξετέλουν τὰς πολεμικὰς ἐργασίας μὲ ἀδράνειαν καὶ χρονατριβήν. Ἡ Σπάρτη ἔπεμψεν ἐν τοσούτῳ εἰς βοήθειαν τῶν Συρακουσῶν τὸν Γύλιππον, στρατηγὸν ἐπιτήδειον, ὅστις, ἅμα φθάσας, μετέβαλε τὴν φάσιν τῶν πραγμάτων. Ἀπέστειλε κατ' ἀρχὰς κήρυκα εἰς τοὺς Ἀθηναίους, διὰ νὰ τοὺς προτείνῃ πᾶσαν ἀσφάλειαν, ἐὰν ἤθελον νὰ κενώσωσι τὴν Σικελίαν καὶ ἀπέλθωσιν· ἀλλ' ὁ Νικίας οὐδὲ κἂν ν' ἀποκριθῇ κατεδέχθη. Ἀλλ' ὁ Σπαρτιάτης ἐπανήγαγε τὸ θάρρος τῶν πολεμίων τῶν Ἀθηναίων, ἀποκατέστησε τὴν πειθαρχίαν, ἐξήσκησε τὰ στρατεύματα καὶ μετὰ ταῦτα ἐκέρδησε τοιαύτην νίκην, ὥστε τὸ στράτευμα τῶν Ἀθηναίων πολιορκοῦν ἕως τότε, ἐπολιορκεῖτο ἤδη ὑπὸ τῶν πολεμίων. Ὁ Νικίας ἔσπευσε νὰ γνωστοποιήσῃ εἰς Ἀθήνας τὰ περὶ τῆς ἀμηχανίας του. Ἐξ Ἀθηνῶν δὲ τῷ ἐστάλη στρατὸς σχεδὸν ἴσος πρὸς τὸν πρῶτον, διοικούμενος ὑπὸ τοῦ κρατίστου τῶν τότε στρατηγῶν, τοῦ Δημοσθένους. Ὅτε ὁ στρατὸς ἐφάνη εἰς Συρακούσας κατὰ τὸ 413 ἐν πομπῇ ἐπ' ἴσης μεγαλοπρεπεῖ, ὡς καὶ τρομερᾷ, μετὰ 73 πλοίων, φερόντων 5,000 πε-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ζοὺς καὶ 3,000 τοξότας. οἱ Συρακούσιοι ἐκ νέου ὑπέπεσαν εἰς μεγίστους φόβους. Ὁ Δημοσθένης ἤρχετο μὲ σταθερὰν ἀπόφασιν νὰ τελειώσῃ τὸν πόλεμον διὰ δραστηριωτάτης προσβολῆς, ἢ, ἐὰν αὕτη δὲν ἐπετύγχανε, διὰ ταχείας ἀναχωρήσεως. Ὁ Νικίας κατεπλάγη διὰ τὸ θάρρος τοῦ Δημοσθένους καὶ ἀπώλεσε τὸ πᾶν διὰ τῶν ἀναβολῶν του. Εἷς τινα κατὰ ξηρὰν συμπλοκὴν οἱ Ἀθηναῖοι ἀπώλεσαν 2,000, εἰς ἄλλην κατὰ θάλασσαν ἦτταν κατεστράφη καὶ ὁ στόλος των, ἡ τελευταία των ἐλπίς.

Δυσκόλως θὰ ἠδύναντο οἱ Ἀθηναῖοι νὰ σωθῶσι διὰ τῆς φυγῆς, καὶ ὅμως ἐδοκίμασαν νὰ φύγωσι 40,000 Ἀθηναίων καὶ τῶν συμμάχων αὐτῶν στρατιωτῶν, ἐγκαταλείψαντες τοὺς πληγωμένους καὶ τοὺς ἀσθενεῖς των, οἵτινες, παρακαλοῦντες αὐτοὺς νὰ μὴ τοὺς ἐγκαταλείψωσιν εἰς σκληρὸν θάνατον, τοὺς παρηκολούθουν, ὅσον αἱ ἐξηντλημέναι δυνάμεις των τοῖς ἐσυγχώρουν. Ἐν διαστήματι ὀκτὼ ἡμερῶν, καθ' ἃς διήρκεσεν ἡ ὀλέθριος αὕτη ὑποχώρησις, οἱ ἐχθροὶ δὲν ἔπαυσαν προσβάλλοντες αὐτοὺς πανταχόθεν, καὶ ὁ μὲν Δημοσθένης, ὁ ἀποτελῶν τὴν ὀπισθοφυλακήν, περιεκυκλώθη τέλος καὶ ἐβιάσθη νὰ καταθέσῃ τὰ ὅπλα· ὁ δὲ Νικίας ἐξηκολούθει νὰ φεύγῃ, ἀλλὰ ποταμός τις τοῦ ἐκώλυσε τὸν δρόμον. Καταφλεγόμενοι οἱ φεύγοντες ἐκ τῆς δίψης ἐρρίφθησαν σωρηδὸν ἐπ' αὐτὸν καὶ πολλοὶ ἐπνίγησαν· οἱ Συρακούσιοι, τοποθετηθέντες ἐπὶ τοῦ πλησίον ὕψους, ἔρριπτον τὰ βέλη των καὶ οἱ Πελοποννήσιοι καταβάντες ἔσφαζον τοὺς ἐν τῷ ποταμῷ, ὅστις ἐπληρώθη εὐθὺς νεκρῶν καὶ ἐβάφη ὑπὸ τοῦ αἵματος. Τὸ τελευταῖον τοῦτο δυστύχημα ἠνάγκασε τὸν Νικίαν νὰ παραδοθῇ. Καὶ οὗτος μὲν, ὡς καὶ ὁ Δημοσθένης, ἐθανατώθη, οἱ δ' ἄλλοι αἰχμάλωτοι ἐρρίφθησαν σωρηδὸν εἰς βαθέα λατομεῖα, ὑπαιθρα ὄντα, ὅπου ἐβασανίζοντο ὑπὸ τοῦ πνιγηροῦ καὶ ὑπερβολικοῦ τοῦ ἡλίου καύσωνος, καὶ ἐπάγωνον ὑπὸ τῆς δρόσου τῶν τοῦ φθινοπώρου νυκτῶν, λαμβάνοντες εἰς τροφὴν τὸ ἥμισυ τῆς μερίδος ἑνὸς δούλου· καὶ οἱ μὲν τραυματίαι καὶ ἀσθενεῖς ἀπέθνησκον ἐν τῷ μέσῳ αὐτῶν, μὴ δυναμένων νὰ θάψωσι τὰ πτώματά των, οἱ δὲ ἐπιζῶντες ἀνέπνεον μεμολυσμένον ἀέρα. Εἰς τοιαύτην κατάστασιν ἔμειναν 75 ἡμέρας, περὶ τὸ τέλος τῶν ὁποίων ἐπωλήθησαν οἱ σωθέντες ὡς δοῦλοι ὑπὸ τῶν νικητῶν.

Ὁ Πλούταρχος διηγεῖται, ὅτι αἰχμάλωτοί τινες Ἀθηναῖοι ἠλευθερώθησαν, διότι οἱ μὲν ἐδίδαξαν τοὺς κυρίους των τεμάχια τῶν δραμάτων τοῦ Εὐριπίδου, τὰ ὁποῖα ἐν τῇ μνήμῃ των κατεῖχον, οἱ δὲ διότι, περιπλανώμενοι εἰς τὴν πεδιάδα μετὰ τὴν μάχην, ἐτρέφοντο παρ' ἐκείνων, εἰς τοὺς ὁποίους ἔψαλλον τοὺς στίχους του. Ἐπιστρέψαντες δὲ εἰς Ἀθήνας οἱ αἰχμάλωτοι οὗτοι, ἐπορεύθησαν καὶ ἐξέφρασαν τὴν εὐγνωμοσύνην των εἰς τὸν ποιητήν, τοῦ ὁποίου ἡ μεγαλοφυΐα ἐπλήρωσε τὰ λύτρα των.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

§ 25. Τέλος τοῦ πελοποννησιακοῦ πολέμου. (413—404).

Ἡ συμφορὰ αὕτη ἐπροξένησεν εἰς τὴν δύναμιν τῶν Ἀθηνῶν πλη-γήν, ἐξ ἧς δὲν ἠδύνατο ν' ἀνακύψῃ. Ὅτε ὁ Ἀλκιβιάδης, καταφυγὼν εἰς Σπάρτην, ἔμαθεν, ὅτι οἱ Ἀθηναῖοι τὸν κατεδίκασαν εἰς θάνατον, «Ἐγὼ εὐθὺς θὰ τοῖς δείξω, ἐφώναξεν, ὅτι ζῶ εἰσέτι.» Ὅθεν συνεβού-λευσε τοὺς Σπαρτιάτας καὶ ὠχύρωσαν τὴν Δεκέλειαν, κώμην τῆς Ἀτ-τικῆς, διὰ νὰ καταστήσωσι τὸν πόλεμον διαρκῆ εἰς αὐτὰς τὰς πύλας τῶν Ἀθηνῶν· ἐπεκαλέσθησαν δὲ καὶ τὴν συμμαχίαν τοῦ μεγάλου βα-σιλέως. Οἱ Ἀθηναῖοι ἀντεστάθησαν ἡρωϊκῶς εἰς τὴν καταιγίδα, καὶ διὰ τῆς εὐσταθείας των ὅλους των τοὺς συμμάχους διετήρησαν πιστοὺς εἰς τὸ καθῆκόν των.

Κατ' εὐτυχίαν τῶν Ἀθηναίων ὁ Ἀλκιβιάδης ἕνεκα τῆς κακῆς δια-γωγῆς του ἔφυγεν ἐκ Σπάρτης. Μὴ τολμήσας δὲ νὰ ἔλθῃ εἰς Ἀθήνας, ὅπου ἦτο καταδεδικασμένος, προσεπάθησε νὰ γείνῃ ἄξιος τῆς ἀνακλή-σεως διὰ τῶν εὐεργετημάτων του· ὅθεν, μεταβὰς εἰς Ἀσίαν παρὰ τὸν σατράπην Τισσαφέρνην, κατώρθωσε ν' ἀποσπάσῃ αὐτὸν ἀπὸ τῆς συμ-μαχίας τῆς Σπάρτης καὶ νὰ τὸν καταστήσῃ εὔνουν πρὸς τοὺς Ἀθη-ναίους· κατώρθωσεν ἔτι νὰ λάβῃ διὰ χρηματικῆς ἐπικουρίας τῆς Περ-σίας τὴν ἀρχηγίαν τοῦ ἐν Σάμῳ στρατοῦ τῶν Ἀθηναίων καὶ δι' αὐτοῦ προσέβαλε τοὺς πρὸ ὀλίγου φίλους του Σπαρτιάτας. Δύο δὲ ναυμαχίαι εἰς τὸν Ἑλλήσποντον (411), μία μεγάλη κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν νίκη παρὰ τῇ Κυζίκῳ (410), τέλος ἡ ἅλωσις τοῦ Βυζαντίου (408) ἐστερέωσαν τὴν ἐξουσίαν τῶν Ἀθηναίων ἐπὶ τῆς Θράκης καὶ τῆς Προ-ποντίδος.

Ὁ Ἀλκιβιάδης, διὰ τῶν ἐπιτυχιῶν τούτων κερδήσας τὴν εὔνοιαν τοῦ δήμου, ἀνεκλήθη καὶ εἰσῆλθε θριαμβευτικῶς εἰς Ἀθήνας. Ἀλλὰ κατὰ τὸ αὐτὸ ἔτος, γενόμενος ὕποπτος, ἐστερήθη τῆς ἀρχῆς καὶ ἠναγ-κάσθη ἐκ νέου νὰ φύγῃ εἰς ξένην γῆν, ὅπου ἐδολοφονήθη ὑπὸ Περσῶν, ἐν ᾧ ἐξώρμησεν ἐκ τῆς οἰκίας του εἰς τὴν ὁποίαν ἔβαλαν πῦρ (404)· ἔζησε δὲ 46 περίπου ἔτη.

Οἱ Πέρσαι ἤλλαξαν πάλιν τοὺς συμμάχους των, διότι τὸν νέον Κῦ-ρον, ἀδελφὸν τοῦ βασιλέως Ἀρταξέρξου τοῦ Β', ἐλθόντα διοικητὴν εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν, Λύσανδρος ὁ Λακεδαιμόνιος κολακεύσας εἵλκυσε πρὸς ἑαυτόν. Τότε ἡ ἧττα τοῦ Σπαρτιάτου Καλλικρατίδου ὑπὸ τοῦ Ἀθηναίου Κόνωνος περὶ τὰς νήσους Ἀργινούσας (406) ἀπέβη ἀνωφε-λὴς, ἐπειδὴ ὁ Λύσανδρος λαβὼν παρὰ τοῦ Κύρου χρήματα ἠδυνήθη νὰ συγκροτήσῃ στόλον ἀνώτερον ἐκείνου, τὸν ὁποῖον ἡ Σπάρτη πρὸ ὀλίγου ἀπώλεσε. Τέλος πάντων τῷ 405 ἀφῄρεσαν παρὰ τῶν Ἀθηναίων τὴν ἡγεμονίαν τῆς θαλάσσης διὰ τῆς ἐν Αἰγὸς ποταμοῖς νίκης.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἡ ἐνταῦθα μάχη, ὑπὲρ τῆς Σπάρτης ἀποβᾶσα, δὲν ἦτο ἀποτέλεσμα ἀνδρείας· οἱ δύο στόλοι ἦσαν εἰς τὸν Ἑλλήσποντον ὁ εἷς ἀπέναντι τοῦ ἄλλου. Οἱ Ἀθηναῖοι ναύαρχοι, τέσσαρας κατὰ συνέχειαν ἡμέρας ἐρχόμενοι καὶ προκαλοῦντες ματαίως εἰς μάχην τὸν Λύσανδρον, ἐπροφυλάττοντο ἀμελῶς· διότι ἐνόμιζον, ὅτι οὐδένα κίνδυνον εἶχον παρὰ ἐχθροῦ τόσον δειλοῦ. Ἐν τοσούτῳ ὁ Λύσανδρος παρετήρει ἐπιμελῶς τὰς κινήσεις των, καὶ τὴν πέμπτην ἡμέραν, μόλις οἱ ναύαρχοι τῶν Ἀθηναίων εἶχον ἐπιστρέψει εἰς τὸν σταθμόν των, καὶ ὁ Λύσανδρος εὐθὺς ὕψωσε τὸ σημεῖον τῆς ἀναχωρήσεως εἰς τοὺς ἰδικούς του. Πρῶτος δ' ὁ Κόνων ἐκ τῶν Ἀθηναίων στρατηγῶν παρετήρησεν ἐκ τῆς ξηρᾶς τὸν στόλον τοῦτον, ὅτι προϋχώρει πλησίστιος, καὶ ἐφώναξε νὰ ἐπιβιβασθῶσιν οἱ ναῦται. Κυριευθεὶς δὲ ὑπὸ λύπης ἐπὶ τῇ θέᾳ τῆς ἐπαπειλούσης τοὺς Ἀθηναίους δυστυχίας, καλεῖ τοὺς μὲν, παρακαλεῖ τοὺς δὲ, καὶ ἀναγκάζει ὅλους, ὅσους συναντᾷ, νὰ ἐπιβῶσιν εἰς τὰ πλοῖα, ἀλλ' ὁ ζῆλός του ἦτο ἀνωφελὴς, διότι οἱ στρατιῶται ἦσαν διεσκορπισμένοι τῇδε κἀκεῖσε, οἱ μὲν εἶχον μεταβῆ πρὸς ἀγορὰν τροφῶν, οἱ δὲ ἐπεριδιάβαζον εἰς τὴν πεδιάδα· τινὲς ἐκοιμῶντο εἰς τὰς σκηνάς των, ἄλλοι δ' ἡτοίμαζον τὸν γεῦμα. Οἱ Πελοποννήσιοι, πίπτοντες εἰς τὴν ἐχθρικὴν γραμμὴν, ἀνήρπαζον τὰς κενὰς ναῦς, καὶ συνέτριβον διὰ τῶν συγκρούσεών των τὰς ἀρχιζούσας νὰ πληρῶνται. Οἱ δὲ στρατιῶται, τρέχοντες διὰ νὰ τὰς ὑπερασπίσωσι ἄνευ ὅπλων, ἐφονεύθησαν πλησίον των, καὶ ὅσοι ἔφυγον πρὸς τὸ παράλιον, ἐσφάγησαν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν, ἀποβιβασθέντων καὶ δραμόντων πρὸς καταδίωξιν αὐτῶν. Ὁ Λύσανδρος συνέλαβε 3000 αἰχμαλώτους, ἐν οἷς καὶ τοὺς στρατηγοὺς καὶ ἐκυρίευσεν ὅλον τὸν στόλον, ἐκτὸς τῆς νηὸς παράλου, ἥτις σωθεῖσα ἐκόμισεν εἰς Ἀθήνας τὴν εἴδησιν τοῦ θλιβεροῦ γεγονότος· ἐσώθησαν δὲ καὶ ὀκτὼ πλοῖα, μετὰ τῶν ὁποίων ὁ Κόνων κατέφυγεν (405) εἰς τὴν Σαλαμῖνα τῆς Κύπρου.

Ὁ Λύσανδρος ἐν ἀταραξίᾳ ἔσφαζε περὶ τὰς τρεῖς χιλιάδας αἰχμαλώτων, ὅσοι ἦσαν Ἀθηναῖοι, χωρὶς νὰ ἔχῃ δικαιολόγησιν, ὅτι τοὺς ἐφόνευσε δῆθεν ἕνεκεν ἀντεκδικήσεως ζημιῶν, τὰς ὁποίας ὑπέστη ἐν συμπλοκῇ, διότι μάχη δὲν ἔγεινεν. Οὗτοι οἱ σφαγέντες ἦσαν ὁ τελευταῖος στρατὸς τῶν Ἀθηναίων. Δὲν ὑπῆρχον πλέον οὔτε πλοῖα ἐν Πειραιεῖ, οὔτε χρήματα ἐν τῷ δημοσίῳ ταμείῳ, οὔτε ὁπλῖται ἐν τῇ πόλει πρὸς σχηματισμὸν νέου στρατοῦ. Ἀλλ' ὅμως ἡ ἡρωϊκὴ πόλις ἀντέστη ἔτι ἐξ μῆνας κατὰ τῶν στρατευμάτων τῶν Λακεδαιμονίων, καὶ μόνη ἡ πεῖνα τὴν ἠνάγκασε τέλος νὰ καταθέσῃ τὰ ὅπλα. (Τὸ ἔαρ τοῦ 404 π. Χ.)

Αἱ Ἀθῆναι κατεδικάσθησαν διὰ συνθήκης νὰ μὴ ἔχωσι πλέον τείχη, καὶ ἀπηγορεύθη ἡ ἐξάρτησις πλειοτέρων τῶν δώδεκα πλοίων. Τὰς ἐξύβρισαν μάλιστα ἀφειδῶς, διότι ὁ Λύσανδρος συνήθροισε μέγαν ἀριθμὸν αὐλητρίδων, καὶ προσέταξε νὰ καθαιρέσωσι τὰ τείχη καὶ νὰ καύσωσι τὰ πλοῖα, παιανιζούσης τῆς μουσικῆς, καὶ παρόντων τῶν συμμάχων,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

οἵτινες ἐστεμμένοι μὲ ἄνθη, ἔψαλλον ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τούτων τὴν ἐλευθερίαν τῆς λυτρωθείσης τάχα Ἑλλάδος, χωρὶς νὰ γνωρίζωσιν οἱ ἄθλιοι, ὅτι, καταστρεφομένων τῶν Ἀθηνῶν, συγκατεστρέφοντο καὶ αὐτοὶ οὗτοι, ὡς ὁ ὕστερον χρόνος ἀπέδειξε. Τοιοῦτον ἀπέβη τὸ τέλος τοῦ πελοποννησιακοῦ πολέμου.

§ 26. Οἱ 30 τύραννοι (404) καὶ ὁ Θρασύβουλος (403).

Διὰ νὰ μένωσι καταβεβλημέναι αἱ Ἀθῆναι, ὁ Λύσανδρος, καταλύσας τὸ ἀρχαῖον πολίτευμά των, ὑπέβαλεν αὐτὰς ὑπὸ τὴν διοίκησιν τριάκοντα ἐγχωρίων τυράννων, τῶν ὁποίων ἡ βία καὶ ἡ αὐθαιρεσία ἄφησε στυγερὰν μνήμην. Ὑποστηριζόμενοι οὗτοι ὑπὸ στρατιωτικοῦ τῶν Λακεδαιμονίων σώματος, τὸ ὁποῖον ἐγκατέστησαν εἰς τὴν Ἀκρόπολιν, ἐπεδόθησαν εἰς ὅλας τὰς βιαιοπραγίας. Διὰ νὰ πορίζωνται τὸν μισθὸν τῶν στρατιωτῶν τούτων, ἐγύμνωσαν τοὺς ναοὺς καὶ ἐχρηματολόγουν διὰ παρανόμων καταδικῶν. Ὁ ἀδελφὸς καὶ ὁ υἱὸς τοῦ πλουσίου Νικίου ἐφονεύθησαν, τὰ δὲ κτήματά των ἐδημεύθησαν. Ὅλοι οἱ φίλοι τῆς ἐλευθερίας, ὅλοι οἱ πλούσιοι προσεβλήθησαν ὑπὸ τῶν τυράννων, διὰ νὰ πάρωσι τὴν περιουσίαν των. Ὁ τῆς κατοχῆς ἀρχηγὸς (ἁρμοστὴς) Λακεδαιμόνιος Καλλίβιος ὕψωσέ ποτε τὴν ῥάβδον κατά τινος Ἀθηναίου· οὗτος δὲ, διότι ἐπρόλαβε καὶ τὸν ἔρριψε κατὰ γῆς, καταδικασθεὶς ἐθανατώθη. Ὁ Θηραμένης, μόνος μεταξὺ τῶν τυράννων τούτων ὢν μετριοπαθέστερος καὶ φρονιμώτερος, κατεδικάσθη νὰ πίῃ τὸ κώνειον, κατὰ πρότασιν τοῦ παλαιοῦ του φίλου καὶ συντυράννου του Κριτίου. Ἀντὶ δὲ τῶν 30 τυράννων εἶχον ὕστερον κατασταθῆ δέκα διοικηταὶ, ἐπίσης τυραννικοί.

Ὁ φιλόπατρις Θρασύβουλος, βλέπων τὴν ἀθλίαν ταύτην κατάστασιν τῆς πατρίδος του, ἔσπευσεν ἐκ Θηβῶν μὲ ἑβδομήκοντα ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ φυγόντας Ἀθηναίους καί τινας Θηβαίους, καὶ κατέλαβε τὴν Φυλὴν, φρούριον τῆς Ἀττικῆς· ἅμα δ' ἐπαυξηθέντος τοῦ μικροῦ του στρατεύματος ἐκυρίευσε τὴν Μουνυχίαν, ἕνα τῶν τριῶν λιμένων τῶν Ἀθηνῶν, οἱ δὲ τύραννοι ἦλθον νὰ τοὺς προσβάλωσιν ἐνταῦθα. Τὸ στράτευμα τῶν τυράννων, συγκείμενον ἐξ Ἀθηναίων καὶ Λακεδαιμονίων, ἐνικήθη, ὁ δὲ Θρασύβουλος, διὰ νὰ τελειώσῃ ὅσον οἷόν τε τάχιον τὸν πόλεμον, τοὺς συνεχώρησε ν' ἀποσυρθῶσιν εἰς Ἐλευσῖνα, καὶ προεκήρυξεν ἀμνηστίαν, θρησκευτικῶς διατηρηθεῖσαν. Οὕτω τὸ ἀρχαῖον πολίτευμα ἀποκατεστάθη πάλιν μετὰ τὴν ὀκτάμηνον τυραννίαν τῶν τριάκοντα καὶ τῶν δέκα.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἱπποκράτης, Ἀριστοφάνης, Θουκυδίδης, Σωκράτης.

— Κατὰ τοὺς ἀξιοθρηνήτους τούτους καιροὺς ἀνεφάνησαν ἄνδρες τινές, ὧν τὰ ὀνόματα κατετάχθησαν μεταξὺ τῶν μεγίστων ἀνδρῶν, τοὺς ὁποίους ἀναφέρει ἡ ἱστορία. Ὁ ἐκ τῆς νήσου Κῶ ἰατρὸς Ἱπποκράτης (460—390) ἠξιώθη διὰ τὴν μεγάλην του ἀγχίνοιαν καὶ τὴν ἰατρικήν του δεινότητα νὰ ὁμασθῇ πατὴρ τῆς ἰατρικῆς. Ὁ Ἀριστοφάνης διὰ τῶν κωμῳδιῶν του ἐμαστίγωσεν ὅλας τὰς παρεκτροπὰς τῆς ἐποχῆς του. Ὁ Θουκυδίδης διηγήθη μὲ αὐστηρὰν ἀλήθειαν ἐν τῇ ἱστορίᾳ του τὰ κατὰ τὸν πελοποννησιακὸν πόλεμον.

Ἀλλ' ὁ ἀνὴρ, ὅστις ὑπερέβη ὅλους διὰ τὴν σοφ'αν καὶ τὴν ἀρετήν του καὶ τὴν καρποφόρον διδασκαλίαν του, ὑπῆρξεν ὁ Σωκράτης, γεννηθεὶς τῷ 469. Ὁ πατήρ του Σωφρονίσκος ἦτο λιθοξόος· διὸ καὶ ὁ ἴδιος μετῆλθε κατ' ὀρχὰς τὸ ἐπάγγελμα τοῦτο, ὅπερ ὅμως ἐγκατέλειψεν ὕστερον, καίτοι πτωχός, διὰ νὰ ζητήσῃ οὐχὶ τὰ πλούτη, ἀλλ'ὅ,τι ἐξετίμα κάλλιον τοῦ χρυσίου, τὴν σοφίαν καὶ τὴν ἐπιστήμην. Ἐξεπλήρωσεν ἅπαντα τὰ καθήκοντα τοῦ πολίτου, ἐπολέμησε γενναίως εἰς τὴν Ποτίδαιαν, εἰς τὴν Ἀμφίπολιν καὶ εἰς τὸ Δήλιον καὶ ἔσωσέ ποτε τὸν Ἀλκιβιάδην καὶ ἄλλοτε τὸν Ξενοφῶντα. Περισπούδαστον εἰς αὐτὸν ἀξίωμα ἦτο τὸ «Γνῶθι σαυτόν»· ἔλεγε δὲ, «ἓν οἶδα, ὅτι οὐδὲν οἶδα» καὶ ἐπολέμει ἀμετατρέπτως πολλάκις πανταχοῦ καὶ πάντοτε τὴν ἀπάτην. Ἡ διδασκαλία του ἔτεινε πρὸς ἀναγνώρισιν ἑνὸς ὑπερτάτου ὄντος, δημιουργήσαντος καὶ συντηροῦντος τὸ σύμπαν. Οἱ κενόδοξοι, τοὺς ὁποίους προσέβαλλε, καὶ οἱ δεισιδαίμονες τοὺς ὁποίους ἤλεγχεν, ἠρέθισαν κατ' αὐτοῦ τὴν κοινὴν γνώμην· ὅθεν κατηγορηθεὶς ὡς διαφθορεὺς τῆς νεολαίας καὶ ὡς θέλων νὰ καταστρέψῃ τὴν θρησκείαν τοῦ λαοῦ, κατεδικάσθη ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου εἰς θάνατον. Ἐβλήθη δὲ εἰς τὸ δεσμωτήριον, ὅπου παρέμεινε τριάκοντα ἡμέρας, ἕως νὰ ἐπανέλθῃ ἡ θεωρὶς (*) ναῦς ἐκ Δήλου· διότι κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ἀποστολῆς καὶ μέχρι τῆς ἐπιστροφῆς τοῦ πλοίου τούτου οἱ νόμοι ἀπηγόρευον τὴν ἐκτέλεσιν θανατικῶν ποινῶν. Διῆλθε τὸν καιρὸν τοῦτον ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ συνδιαλεγόμενος μετὰ τῶν φίλων του περὶ τῆς ἀθανασίας τῆς ψυχῆς, περὶ τῆς μελλούσης ζωῆς, καλλιωτέρας τῆς παρούσης. Τὴν παραμονὴν τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ἡ ἱερὰ ναῦς ἐπανῆλθεν εἰς Ἀθήνας, τῶν μαθητῶν τού τις, ὁ Κρίτων, τὸν συνεβούλευσε νὰ δραπετεύσῃ τῇ συνεργείᾳ αὐτοῦ εἰς Θεσσαλίαν. Ὁ Σωκράτης ἠρνήθη, διότι δὲν ἤθελε νὰ γείνῃ παραβιαστὴς τῶν νόμων τῆς πατρίδος καὶ ν' ἀποφύγῃ τὴν εἰς ἕκαστον πολίτην καταδικασθέντα ἐπιβαλλομένην ἠθικὴν ὑποχρέω-

(*) Πλοῖον ἱερὸν στελλόμενον ἀπὸ μέρους πόλεώς τινος εἰς ναὸν ἢ μαντεῖον χάριν θρησκευτικῶν τελετῶν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σιν τῆς ὑπακοῆς εἰς τὴν ὑπὸ τῶν δικαστῶν ἀποφασισθεῖσαν τιμωρίαν. Τέλος πάντων ἡ τελευταία ἡμέρα ἔφθασε καὶ ταύτην ὁ Σωκράτης ἀφιέρωσεν ὁλόκληρον εἰς ὑψηλὴν συνομιλίαν περὶ θανάτου τοῦ σώματος καὶ ἀθανασίας τῆς ψυχῆς. Ἐν ᾧ δὲ ὁ ἥλιος ἔδυε, ἔδωκαν εἰς αὐτὸν τὸ κώνειον, τὸ ὁποῖον ἔπιε σταθερὸς καὶ ἀτάραχος ἐν τῷ μέσῳ τῶν θρηνούντων φίλων του καὶ αὐτοῦ τοῦ δεσμοφύλακος δακρύοντος καὶ ἀπέθανε μάρτυς τῆς ἀληθείας (399). Ὁ Πλάτων καὶ ὁ Ξενοφῶν ἦσαν οἱ περιφανέστεροι τῶν μαθητῶν του.

Μεταμεληθέντες οἱ Ἀθηναῖοι ὕστερον, τοῦ μὲν Σωκράτους ἔστησαν ἀνδριάντα, τῶν δὲ κατηγόρων του τὸν μὲν Ἄνυτον καὶ Λύκωνα ἐξώρισαν, τὸν δὲ Μέλιτον ἐθανάτωσαν.

§ 27. Ὁ Ξενοφῶν καὶ ἡ ἀνάβασις καὶ ἡ κάθοδος τῶν μυρίων (401).

Ὁ Κῦρος ἤθελε ν' ἀποβάλῃ τοῦ θρόνου τῆς Περσίας τὸν ἀδελφόν του Ἀρταξέρξην· καὶ ἐπειδὴ γνωρίζων τοὺς Ἕλληνας ἐπίστευεν ὅτι μὲ ἑλληνικὰ στρατεύματα ἡ νίκη ἤθελεν εἶναι βεβαία, ἔλαβεν ἐπὶ μισθῷ 13000 μισθοφόρους Ἕλληνας, τοὺς ὁποίους ἤνωσε μετὰ 100,000 βαρβάρων καὶ μετὰ τούτων ἐκινήθη κατὰ τῆς Βαβυλῶνος. Ἀφ' οὗ διέβη τὸν Εὐφράτην καὶ τὰς ἐρήμους τῆς Μεσοποταμίας, ἀπήντησε τὸν ἐχθρὸν εἰς Κούναξα καὶ συνεκρότησε πρὸς αὐτὸν μάχην, καθ' ἣν οἱ Ἕλληνες διεσκόρπισαν πᾶν ὅ,τι συνήντησαν. Καὶ ὁ μὲν Ἀρταξέρξης, πληγωθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του, ἐσώθη ὑπὸ τῶν παρακολουθούντων αὐτόν· ὁ δὲ Κῦρος ἐφονεύθη ἐν τῷ θριάμβῳ του ὑπὸ στρατιώτου τινὸς καὶ ὁ θάνατός του ἐπέφερε τὴν φυγὴν τῶν ἑαυτοῦ. Μόνοι οἱ Ἕλληνες ἀντέστησαν καὶ ἀντέκρουσαν ἀνδρείως ὅλας τὰς προσβολάς, καὶ ἔμειναν κύριοι τοῦ πεδίου τῆς μάχης μεταξὺ δύο στρατευμάτων, τοῦ μὲν ἑνὸς συμμαχικοῦ, τοῦ δὲ ἄλλου ἐχθρικοῦ, φευγόντων ἀμφοτέρων κατ' ἀντίθετον δρόμον.

Τότε ἤρχισεν, ὑπὸ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ Σπαρτιάτου Κλεάρχου, ἡ περίφημος κάθοδος τῶν δέκα χιλιάδων Ἑλλήνων διὰ μέσου 600 λευγῶν τόπων, κατὰ τὸ πλεῖστον καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς Πέρσας ἀγνώστων, ὑπερνικηθέντων χωρῶν, ποταμῶν, χιόνων, σιτοδείας καὶ ἀγρίων καθ' ὁδὸν φύλων. Ὁ σατράπης Τισσαφέρνης τοὺς ἠνώχλει κατ' ἀρχάς, ἔπειτα διὰ προδοσίας συνέλαβε τοὺς ἀρχηγούς των, τοὺς ὁποίους ἐθανάτωσε κατὰ προσταγὴν τοῦ βασιλέως. Ὁ ἑλληνικὸς στρατὸς περιῆλθε τότε πρὸς ὥραν εἰς ἀθυμίαν· ἀλλ' ἐνεψύχωσε τὸ θάρρος του Ξενοφῶν ὁ Ἀθηναῖος, ὅστις ὑπηρέτει ὡς ἐθελοντὴς εἰς τὸ στράτευμα, ἀκολουθῶν φίλον τού τινα ἀρχηγόν, Πρόξενον τὸν Βοιωτόν, διὰ νὰ ἴδῃ νέα μέρη

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ λαοὺς ἀγνώστους. Εἰς τὰς κρισίμους περιστάσεις οἱ ἔξοχοι ἄνδρες λαμβάνουσιν ἀφ' ἑαυτῶν τὴν θέσιν των. Ἐν ᾧ ὅλος ὁ στρατὸς εὑρίσκετο εἰς ἀπελπισίαν, καὶ μέγας ἦτο διὰ τοῦτο ὁ κίνδυνος, ὁ Ξενοφῶν, ὁμιλῶν, ἐνεργῶν τὴν ἐκλογὴν ἄλλων στρατηγῶν, συγκατελέχθη εἰς τούτους καὶ αὐτὸς καὶ μετερρύθμισε τὸν στρατὸν καὶ ἡ πορεία ἐξηκολούθησεν. Ὁ Τισσαφέρνης, ἀπελπισθεὶς νὰ κάμῃ ὑποχειρίους τοὺς ὀλίγους ἐκείνους ἀνδρείους, παρητήθη τῆς καταδιώξεως, ὁπότε ἔφθασαν εἰς τὰ ὄρη τῶν Καρδούχων· ἀλλ' ἦτο ἀνάγκη ἤδη νὰ ὑπερασπίζωσιν ἑαυτοὺς ἀπὸ τῶν φοβερῶν τούτων ὀρεινῶν, τῶν ὁποίων τὰ μακρὰ βέλη διεπέρων τὰς πανοπλίας. Ἅμα δὲ ἦλθον εἰς Ἀρμενίαν, ἡ χιὼν τοὺς κατέλαβεν εἰς τὰ ὄρη, καὶ τόσον ἄφθονος ἔπεσεν, ὥστε τινὲς τῶν στρατιωτῶν ἀπέθανον ἐκ τοῦ ψύχους, καὶ ἄλλοι ἐστερήθησαν τῆς ὁράσεως ἐκ τῆς ἀνταυγείας, καὶ τὰ πλειότερα δὲ τῶν φορτηγῶν ζώων ἀπωλέσθησαν. Ἠναγκάσθησαν κατόπιν νὰ διαβῶσι τὸν Φᾶσιν, καὶ πολλοὺς ἄλλους ποταμοὺς καὶ ν' ἀποκρούσωσι τὸν πολεμικὸν λαὸν τῶν Χαλύβων. Τέλος φθάσαντες εἰς τὸ ὄρος Θήχην, ἀνεκάλυψαν ἐν τῷ ὁρίζοντι τὸν εὐρύχωρον Εὔξεινον πόντον καὶ μετὰ χαρᾶς ἤρχισαν φωνάζοντες – Θάλασσα ! θάλασσα ! ἠσπάζοντο δὲ ἀλλήλους μὲ δακρυβρέκτους ὀφθαλμοὺς καὶ ἔπιπτον εἰς τὰς ἀγκάλας τῶν στρατηγῶν καὶ τῶν ἀξιωματικῶν των. Εὐθὺς, χωρὶς νὰ μάθωσιν ὑπὸ τίνος ἡ προσταγὴ ἐδόθη, οἱ στρατιῶται, κορυσάντες πέτρας, ἤγειραν ἐπὶ τῆς κορυφῆς πυραμίδα, τὴν ὁποίαν ἐκάλυψαν μὲ ὅπλα, ἀφαιρεθέντα παρὰ τῶν ἐχθρῶν.

Μετά τινας νέας μάχας κατὰ τῶν πολεμικῶν φυλῶν τῆς παραλίας ἔφθασαν οἱ Ἕλληνες εἰς τὴν ἑλληνικὴν πόλιν Τραπεζοῦντα, ἀποικίαν τῆς Σινώπης, καὶ ἐκεῖ ἑόρτασαν τὴν ἀπελευθέρωσίν των διὰ πανδήμων ἀγώνων καὶ θυσιῶν. Εἶχον ἀπομείνει 8600 καὶ μεγάλως ἐπεθύμουν νὰ εὕρωσι πλοῖα, τὰ ὁποῖα νὰ τοὺς μεταφέρωσιν εἰς τὴν πατρίδα των, ἀλλὰ δὲν ὑπῆρχον· ἐχρειάσθη λοιπὸν νὰ παραπορεύωνται ἔτι τὴν παραλίαν, ἄλλοτε μὲν μαχόμενοι, ἄλλοτε δὲ ἐν εἰρήνῃ μέχρι Χρυσουπόλεως, ἀντικρὺ τοῦ Βυζαντίου, ὅπου ἐτελείωσε πλέον ἡ κάθοδος τῶν μυρίων. Εἰς 15 μῆνας καὶ μετὰ 545 σταθμοὺς εἶχον διατρέξει εὖς τε τὴν ἀνάβασιν καὶ τὴν κάθοδον 5,800 χιλιόμετρα. Αὕτη ἡ νικηφόρος πορεία διὰ μέσου ὅλου τοῦ περσικοῦ κράτους ἀπέδειξε τὴν ἀθεράπευτον ἐξασθένησιν τῶν Περσῶν· καὶ ἐκ τῆς ἀνακαλύψεως ταύτης ὠφελήθησαν κατόπιν ὁ Ἀγησίλαος, ὁ Φίλιππος καὶ ὁ Ἀλέξανδρος.

§ 28. Αἰτία νέου πολέμου μεταξὺ Σπάρτης καὶ Περσίας.

Ἀγησίλαος, Λύσανδρος.

Ἐν ᾧ οἱ μύριοι ἀπετελείωνον τὴν ἀξιομνημόνευτον ταύτην εἰς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὰ ἴδια ἐπιστροφήν, ὁ σατράπης Τισσαφέρνης ἔρθασεν εἰς τὴν ἐν τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ σατραπείαν του, καὶ ἐκεῖ κατεδίωξε τοὺς βοηθήσαντας τὸν Κῦρον κατοίκους τῶν ἑλληνίδων πόλεων. Ἡ Σπάρτη, ἀναλαβοῦσα τὴν προστασίαν αὐτῶν, ἐξαπέστειλεν εἰς βοήθειάν των πολλοὺς στρατηγούς, ὧν μᾶλλον φοβερὸς κατέστη ὁ ἀνδρεῖος Ἀγησίλαος, ὅστις ἔγεινε βασιλεὺς τῆς Σπάρτης, ἀποκλεισθέντος τοῦ Λεωτυχίδου, υἱοῦ τοῦ ἀδελφοῦ του Ἄγιδος.

Κατὰ τὸ 396 ἀνετέθη εἰς αὐτὸν ἡ ἀρχηγία τοῦ στρατοῦ τῆς Ἀσίας· ὅθεν ἀναχωρήσας ἐξ Αὐλίδος, ἐνίκησε τὸν Τισσαφέρνην ὑπὸ τὰ τείχη τῶν Σάρδεων, καὶ, μελετήσας πλέον νὰ ἀνατρέψῃ τὸν θρόνον τῆς Περσίας, προυχώρησε παρατόλμως μετὰ 20,000 Ἑλλήνων πρὸς τὴν ἄνω Ἀσίαν, ἐμπνέων εἰς τὴν Περσίαν τρόμον, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐσώθη ὁ μέγας βασιλεὺς διὰ τοῦ χρυσίου, μισθώσας ἐν Ἑλλάδι μερίδα τινὰ Ἑλλήνων καὶ ἐξεγείρας αὐτὴν κατὰ τῆς Λακεδαίμονος, ὡς καταδείκνυται εὐθὺς κατωτέρω.

Ἡ Σπάρτη εἶχε μεταχειρισθῆ σκληρῶς τὴν νίκην της κατὰ τῶν Ἀθηνῶν. Οἱ ἐγκατασταθέντες ἁρμοσταὶ (ἀπεσταλμένοι) αὐτῆς εἰς ὅλας τὰς ἑλληνικὰς πόλεις ἐφέροντο τυραννικῶς. Κατ' ἔτος ἡ Σπάρτη εἰσέπραττε παρ' αὐτῶν φόρον 1,000 ταλάντων, βαρύτερον ἐκείνου, τὸν ὁποῖον ἐπλήρωναν ἄλλοτε εἰς τοὺς Ἀθηναίους· ὅθεν τὸ κατ' αὐτῆς μῖσος ἐπηύξανε πολύ. Ὅτε δὲ οἱ Πέρσαι, προσβεβλημένοι ἐν Ἀσίᾳ ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων, εἶδον νὰ γεννᾶται ἡ δυσαρέσκεια αὕτη, ἤλπισαν νὰ τὴν μεταβάλωσιν εἰς φανερὸν πόλεμον, καί τις τῶν πρακτόρων των ἦλθεν εἰς Ἑλλάδα μετὰ 50 ταλάντων. Αἱ Θῆβαι πρῶται ἤρχισαν τὴν συμμαχίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἔλαβον μέρος αἱ Ἀθῆναι, ἡ Κόρινθος καὶ τὸ Ἄργος. Κατὰ τὸ 394 ἐνίκησαν τοὺς Σπαρτιάτας εἰς τὴν ἐν Ἀλιάρτῳ μάχην, ὅπου ἐρονεύθη ὁ εἰρημένος αἴτιος τῆς σπαρτιατικῆς τυραννίας Λύσανδρος. Ἡ Σπάρτη, κινδυνεύουσα μέγαν κίνδυνον, ἀνεκάλεσε τὸν Ἀγησίλαον, ὅστις παρητήθη τοῦ κατὰ τῆς Περσίας σχεδίου ἔντρομος διὰ τὴν τύχην τῆς πατρίδος του.

Διελθὼν τὴν Θράκην καὶ τὴν Μακεδονίαν πολεμῶν, εἰσῆλθε μέχρι Κορωνείας, ὅπου οἱ σύμμαχοι τὸν περιέμενον. Συνέβη τότε πεισματώδης σύγκρουσις, καθ' ἣν οἱ Θηβαῖοι ἔδειξαν προτερήματα στρατιωτικά, τὰ ὁποῖα ἦσαν κακὸς οἰωνὸς διὰ τὴν Σπάρτην. Ὁ ἴδιος Ἀγησίλαος ἐκαλύφθη ὑπὸ πληγῶν, ἀλλ' ὅμως ἐνίκησεν (394).

Ἡ νίκη τῆς Κορωνείας ἐστερέωσε τὴν κατὰ ξηρὰν ἡγεμονίαν τῆς Σπάρτης. Ἀλλ' ὁ Κόνων, ναύαρχος τοῦ ἀθηναϊκοῦ καὶ τοῦ περσικοῦ στόλου, τῆς ἀφῄρει ταυτοχρόνως τὴν ἡγεμονίαν τῆς θαλάσσης (393). Ἡ Λακεδαίμων τότε φοβηθεῖσα, συνωμολόγησε διὰ τοῦ ἀπεσταλμένου της Ἀνταλκίδου αἰσχρὰν εἰρήνην μετὰ τοῦ μεγάλου βασιλέως (387), κατὰ τὴν ὁποίαν ὑπεβλήθησαν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς Περσίας πᾶσαι αἱ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐν Ἀσίᾳ τῇ μικρᾷ ἑλληνίδες πόλεις, ἔτι δὲ καὶ αἱ Κλαζομεναὶ καὶ ἡ Κύπρος. Εἰς δὲ τοὺς Ἀθηναίους ἐπετράπη νὰ κρατήσωσι μόνον τὴν Ἴμβρον, τὴν Λῆμνον καὶ τὴν Σκύρον. Πᾶσαι δὲ αἱ ἄλλαι ἑλληνίδες πόλεις ἀφίνοντο ἐλεύθεραι.

§ 29. Πελοπίδας.

Κατάληψις τῆς Καδμείας ὑπὸ τῶν Λακεδαιμονίων (382).

Εἷς τῶν στρατηγῶν τῆς Σπάρτης, Φοιβίδας, διερχόμενος τὴν Βοιωτίαν μετά τινος στρατιωτικοῦ σώματος, ὅπερ ὡδήγει πρὸς βορρᾶν, ἐστρατοπέδευσε πλησίον τῶν Θηβῶν. Πανηγυριζομένης δὲ αὐτοῦ τῆς ἑορτῆς τῆς Δήμητρος, ἅπασαι αἱ τῆς πόλεως γυναῖκες εἶχον ἀναβῆ κατ' ἔθος εἰς τὴν ἀκρόπολιν, τὴν Καδμείαν, πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν θυσιῶν· καὶ τοῦτο δὲ ἐμπόδιζε τοὺς ἄρχοντας νὰ μένωσιν ἐκεῖ· ἐκτὸς δὲ τούτου, ἐπειδὴ ἦτο θέρος καὶ ὥρα μεσημβρίας, αἱ ἀγυιαὶ ἦσαν ἔρημοι. Ὁ Φοιβίδας, πληροφορηθεὶς περὶ ὅλων τούτων τῶν περιστάσεων παρά τινος προδότου, τοῦ Λεοντιάδου, εἰσώρμησε μετὰ τοῦ στρατεύματός του εἰς τὴν πόλιν καὶ ἐκυρίευσε τὴν Καδμείαν. Ὁ τρόμος διεδόθη μεταξὺ ὅλων τῶν κατοίκων, καὶ οὐχὶ ἀδίκως, διότι ὁ μὲν ἔνδοξος καὶ ἀγαθὸς πολίτης Ἰσμηνίας, πολέμαρχος τῶν Θηβῶν καὶ ἀντίπαλος τοῦ Λεοντιάδου, καταδικασθεὶς ἐθανατώθη, τετρακόσιοι δὲ τῶν ὀπαδῶν του κατέφυγον εἰς Ἀθήνας.

Τὸ συμβὰν τοῦτο ἐπροξένησε πανταχοῦ ἀγανάκτησιν, τὴν ὁποίαν οἱ Σπαρτιᾶται ἐφάνησαν ὅτι συνεμερίσθησαν, καταδικάσαντες τὸν Φοιβίδαν εἰς ζημίαν 100,000 δραχμῶν, καὶ ἀφαιρέσαντες τὸ ἀξίωμα τῆς διοικήσεως· ἐκράτησαν ὅμως τὴν Καδμείαν, ἐτιμώρησαν δηλαδὴ τὸν πράξαντα, ἀλλ' ἐνέκριναν τὴν πρᾶξίν του.

Τρία ἔτη ἡ Καδμεία διετέλει ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν Λακεδαιμονίων. Ἐμπιστευόμενοι εἰς τοῦτο τὸ στήριγμα οἱ ἀρχηγοὶ τῆς θηβαϊκῆς ἀριστοκρατίας, Λεοντιάδης καὶ Ἀρχίας, ἐξετράπησαν εἰς μυρίας κακώσεις. Αἱ φυλακαὶ ἐπληρώθησαν, αἱ θανατικαὶ ποιναὶ ἐπολλαπλασιάσθησαν, ὡς ἐπὶ τῶν τριάκοντα ἐν Ἀθήναις. Ἀλλ' ὅμως ὑποπτεύσαντες οἱ τύραννοι, ὅτι οἱ καταφυγόντες εἰς Ἀθήνας 400 ἠγανάκτουν διὰ τὴν ἐξορίαν των καὶ συνώμνυον ἴσως, διὰ νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν πατρίδα των, ἀπεφάσισαν ν' ἀπαλλαχθῶσιν ἀπὸ τῆς ἀνησυχίας ταύτης, δολοφονοῦντες αὐτούς· ὅθεν ὁ Λεοντιάδης ἔπεμψεν ἐπ' αὐτῷ τῷ σκοπῷ ἀνθρώπους του εἰς Ἀθήνας, ἀλλ' ἀπέτυχον, διότι φονευθέντος ἑνὸς μόνου ἐκ τῶν πρόσφύγων, οἱ λοιποὶ εἰδοποιηθέντες διεσώθησαν.

Μεταξὺ τῶν φυγάδων τούτων Θηβαίων ἦτο καὶ ὁ Πελοπίδας, ἀνὴρ ἡρωϊκὸς καὶ εὔτολμος, εὐγενὴς καὶ πλούσιος, ἐχθρὸς δὲ τῶν τυράννων

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ συνδεδεμένος μετ' ἄλλου ἐπισήμου Θηβαίου, τοῦ Ἐπαμεινώνδα, διὰ στενῆς φιλίας. Οὗτος λοιπὸν ἔγεινεν ἐν Ἀθήναις ἀρχηγὸς συνωμοσίας, διὰ νὰ καταστρέψῃ τὴν εἰς Θήβας τυραννίαν τῆς Σπάρτης καὶ συνεννοήθη μετὰ πολλῶν Θηβαίων, διαμενόντων ἐν Θήβαις, ἐξ ὧν τις, ὀνόματι Φυλλίδας, κατώρθωσε νὰ διορισθῇ γραμματεὺς τῶν πελεμάρχων (ἀρχόντων τῆς πόλεως).

Δώδεκα τῶν συνωμοτῶν ὡς κυνηγοὶ ἐνδεδυμένοι, εἰσελθόντες μόνος ἕκαστος εἰς τὴν πόλιν διὰ διαφόρων πυλῶν, συνῆλθ ἰσθησαν εἰς τὴν οἰκίαν τινὸς τῶν πλουσιωτάτων Θηβαίων, ὀνομαζομένου Χάρωνος, ὅπου τινὲς των ὀπαδῶν των ἐλθόντες ἠνώθησαν μετ' αὐτῶν. Ὁ Φυλλίδας προσεκάλεσε τότε εἰς συμπόσιον δύο τῶν πολεμάρχων. Φιλος τις ἔγραψεν εἴς τινα τῶν συμποσιαζόντων πολεμάρχων, τὸν Ἀρχίαν, νὰ προσέχῃ, ἐκθέτων εἰς αὐτὸν ὅλας τὰς λεπτομερείας, ἀλλ' οὗτος οὐδ' ἀπεσφράγισε τὴν ἐπιστολήν, ἀλλὰ ῥίψας αὐτὴν ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιόν του «ἐς αὔριον τὰ σπουδαῖα» εἶπε· μετά τινας ὅμως στιγμὰς οἱ συνωμόται ἔρθασαν ἐπενδεδυμένοι ἐπὶ τῶν θωράκων γυναικείας ἐσθῆτας, καὶ ἐστεμμένοι μὲ στεφάνους δασεῖς ἐξ ἐλάτης καὶ πεύκης, κατασκάζοντας τὰ πρόσωπά των, ἐφόνευσαν τοὺς πολεμάρχους· ὁ δὲ Φυλλίδας ἔτρεξε παρευθὺς εἰς τὴν φυλακὴν καὶ ἤνοιξε τὰς θύρας της. Ταυτοχρόνως δὲ ὁ Πελοπίδας ἔσφαξε τὸν Λεοντιάδην εἰς τὴν οἰκίαν του καὶ ἔπεμψε καθ' ὅλας τὰς συνοικίας κήρυκας, οἵτινες σαλπίζοντες ἐκάλουν τοὺς πολίτας εἰς τὴν ἐλευθερίαν. Τὴν ἐπαύριον τὸ πρωὶ οἱ λοιποὶ φυγάδες ἔρθασαν μετὰ πολλῶν Ἀθηναίων, καὶ περὶ αὐτοὺς συνήχθη καὶ ὁ λαός. Ὁ Πελοπίδας τότε ἐπαρουσιάσθη εἰς τὴν συνέλευσιν μετὰ τοῦ στρατεύματός του, περιεστοιχισμένος ὑπὸ ἱερέων, φερόντων στέμματα καὶ καλούντων τοὺς πολίτας εἰς βοήθειαν τῆς πατρίδος καὶ τῶν θεῶν. Ἅπας ὁ λαὸς τότε ἐξέβαλε φωνὰς εὐγνωμοσύνης, καὶ ἠσπάσθη τοὺς ἐλθόντας φυγάδας, ὡς ἐλευθερωτὰς τῆς πόλεως.

Ὁ Πελοπίδας, ὁ Χάρων καὶ ὁ Μέλλων, οἱ πρωταίτιοι τῆς συνωμοσίας, ἐξελέχθησαν Βοιωτάρχαι, καὶ εὐθὺς ἐπέπεσαν κατὰ τῆς Καδμείας, τῆς ὁποίας ἡ φρουρά, μὴ ἔχουσα τροφὰς, ἠναγκάσθη νὰ παραδοθῇ, πρὶν ἡ ἔλθῃ βοήθεια ἐκ Σπάρτης. Οἱ Σπαρτιᾶται μαθόντες τὸ συμβὰν καὶ κρίναντες ἀπέκτειναν δύο τῶν ἐκεῖ διοικούντων, εἰς δὲ τὸν τρίτον, ἀπόντα ἐπὶ τῆς τότε γενομένης ἐφόδου, ἐπέβαλαν βαρυτάτην ζημίαν, τὴν ὁποίαν μὴν δυνάμενος νὰ πληρώσῃ, ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ ἐκ τῆς Πελοποννήσου (379).

Ἡ ἀνάκτησις αὕτη τῆς Καδμείας ἐξήγειρε πόλεμον φρικτὸν πρὸς τὴν Σπάρτην. Ὁ Πελοπίδας ἠγωνίσθη ἐνδόξως ὑπὲρ τῆς πατρίδος του, καταστήσας τὰς Θήβας ἐντὸς δέκα ἐτῶν πρώτην πόλιν τῆς Ἑλλάδος, καὶ ἀνεπιστρεπτὶ συνέτριψε τὴν δύναμιν τῶν Λακεδαιμονίων. Ἐκστρατεύων ποτὲ ἐπὶ τὸν Ὀρχομενὸν, συνήντησεν ἐξ ἀπροόπτου τοὺς Λακε-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δαιμονίους παρὰ τὴν Τέγυραν. Εἶχε δὲ ὁ Πελοπίδας 300 ἄνδρας, οἱ δὲ Σπαρτιᾶται, καίτοι πολὺ πλειότεροι τὸν ἀριθμόν, ἐντελῶς κατετροπώθησαν. Ὁ ἱερὸς λόχος τῶν Θηβαίων ἔλαβε ταύτην τὴν ἡμέραν τὸν στέφανον τῆς δόξης. Συνέκειτο δὲ οὗτος ἐξ ἀνδρῶν ἐπιλέκτων καὶ φίλων πρὸς ἀλλήλους, τοὺς ὁποίους κατένειμον συνήθως εἰς τὰς πρώτας τάξεις τοῦ στρατοῦ. Ὁ Πελοπίδας ὅμως τὸν ἔκαμε νὰ μάχηται ἐν σώματι καὶ μεμονωμένος, ὥστε ἡ ἀνδρία καὶ ἡ πειθαρχία του συνηνωμέναι νὰ καθιστῶνται ἀκαταμάχητοι.

§ 30. Ἐπαμινώνδας.

Ὁ Ἐπαμινώνδας κατάγετο ἐξ ἐπισήμου οἴκου τῶν Θηβῶν· ἀλλ' ἐγεννήθη πένης, καὶ τοιοῦτος διετέλεσε καθ' ὅλην του τὴν ζωήν, ἐξεπαιδεύθη δὲ καλῶς, ἦτο συνετός, αὐστηρός, μεγαλόψυχος, εἶχε θάρρος ἀδάμαστον· ἄξευρε νὰ διοικῇ καὶ νὰ ὑποτάσσηται. Τὸ πρὸς τὴν ἀλήθειαν σέβας του ἦτο τοσοῦτον βαθύ, ὥστε οὐδέποτε ἐψεύδετο, μηδὲ ἀστειζόμενος. Οὐδεμία πρὸς αὐτὸν ἀδικία τοῦ δήμου ἐκώλυεν αὐτὸν τοῦ νὰ ὑπηρετῇ καλῶς τὴν πατρίδα του· παρεσκεύαζε δὲ ὅλους τοὺς Θηβαίους εἰς ἀσκήσεις πολεμικάς.

Οἱ Σπαρτιᾶται ἐπεθύμουν ν' ἀνακτήσωσι τὴν Καδμείαν· ὅθεν ὁ Ἀγησίλαος εἰσώρμησεν εἰς τὴν Βοιωτίαν. Ἀλλ' οἱ Θηβαῖοι, χωρὶς νὰ τὸν περιμένωσιν εἰς τὴν πόλιν των, τὸν ἠκολούθησαν πανταχόσε, συνειθίσαντες εἰς συχνοὺς ἀκροβολισμοὺς νὰ θεωρῶσι τοὺς Σπαρτιάτας κατὰ πρόσωπον. Ὁ βασιλεὺς Κλεόμβροτος, εἰσελθὼν εἰς Βοιωτίαν μετὰ 10,000 ὁπλιτῶν καὶ 1,000 ἱππέων, εὑρέθη εἰς τὴν τῶν Λεύκτρων πεδιάδα πρόσωπον πρὸς πρόσωπον μετὰ τῶν Θηβαίων, οἵτινες εἶχον μόνον 6,000 ἄνδρας, ἀλλ' οἱ ἱππεῖς των ἦσαν ἀνώτεροι τῶν Λακεδαιμονίων. Ὁ μὲν Πελοπίδας ὡδήγε τὸν ἱερὸν λόχον, ὁ δὲ Ἐπαμινώνδας διῴκει ὡς στρατηγός. Ὁ Πελοπίδας ἐπετέθη ὁρμητικῶς μετὰ τοῦ ἱεροῦ λόχου, καὶ ὁ Κλεόμβροτος ἔπεσε πληγωθεὶς θανασίμως. Ἐφονεύθησαν δὲ ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης 1,000 Λακεδαιμόνιοι, καὶ ἐκ τῶν 700 καθαυτὸ Σπαρτιατῶν 400. Ὅτε συνεχάρησαν τὸν Ἐπαμινώνδαν, εἶπεν· «Ὅτι πλεῖστον μ' εὐχαριστεῖ εἶναι ὅτι οἱ γονεῖς μου, ζῶντες ἔτι, θὰ χαρῶσι διὰ τὴν δόξαν ταύτην». Μετὰ τὴν ἧτταν ταύτην οἱ Σπαρτιᾶται ἔχασαν τὴν ἡγεμονίαν τῆς Ἑλλάδος.

Ἕνεκα τῆς νίκης ταύτης οἱ Θηβαῖοι ἀπέκτησαν τὴν συμμαχίαν σχεδὸν ὅλων τῶν πόλεων τῶν πρὸς βορρᾶν τοῦ κορινθιακοῦ ἰσθμοῦ κειμένων, καὶ πολλοὺς φίλους ἐν τῇ Πελοποννήσῳ αὐτῇ. Οἱ Ἀρκάδες, ἕως τότε διεσπαρμένοι εἰς πολυαρίθμους κώμας, ὠφελημένοι ἐκ τῆς ταπεινώσεως τῆς Σπάρτης, ἔκτισαν τὴν Μεγάλην πόλιν (Μεγαλόπολιν),

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἥτις ἔγεινε πρωτεύουσα καὶ φρούριον τοῦ τόπου. Οἱ Σπαρτιᾶται μετὰ λύπης εἶδον τὴν ἐπιχείρησιν ταύτην καὶ ἠθέλησαν νὰ τὴν ταράξωσιν· ἀλλ' ὁ Ἐπαμινώνδας εἰσώρμησε πρὸς ὑποστήριξιν αὐτῆς εἰς τὴν Πελοπόννησον μετὰ ἰσχυροῦ στρατοῦ, καὶ κατεπάτησε τὴν Ἀκωνικήν· ἀκολουθῶν δὲ τὸν Εὐρώταν, ἐπορεύθη μέχρι Σπάρτης, λεηλατῶν τὰς πέριξ χώρας· ἀλλ' ὁ Ἀγησίλαος δὲν ἐκινήθη παντελῶς. Προσβολή τις τῶν ἱππέων τῶν Θηβαίων ἀπέτυχεν, ἂν καὶ προεχώρησαν οὗτοι μέχρι τῆς πόλεως. Ἀπεμακρύνθη τότε ὁ Ἐπαμινώνδας, ἐκυρίευσε τὴν Μεσσήνην, καὶ ἐκάλεσεν εἰς αὐτὴν ὅλους τοὺς ἐπιζῶντας καὶ εἰς διάφορα μέρη εὑρισκομένους Μεσσηνίους, καὶ ἀπένειμε τὰ αὐτὰ ἀστικὰ καὶ πολιτικὰ δικαιώματα καὶ εἰς τοὺς προσελθόντας ξένους.

Ἀφ' οὗ ὁ Ἐπαμινώνδας ἀπέκλεισε τὴν Σπάρτην ὑπὸ τῆς Μεσσήνης πρὸς δυσμάς, ὡς ἦτο πρὸς βορρᾶν κεκλεισμένη ὑπὸ τῆς Μεγαλοπόλεως καὶ τῆς Τεγέας, ἐξῆλθεν εὐχαριστημένος ἐκ τῆς χερσονήσου, ἀλλ' εἰς τὸν ἰσθμὸν ἀπήντησεν ἐχθρὸν ἀπροσδόκητον, τοὺς Ἀθηναίους ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Ἰφικράτην, ἀλλ' ὅμως εὐκόλως καὶ ἀμαχητὶ ἀπέφυγεν αὐτοὺς καὶ ἦλθεν εἰς Θήβας.

Μάχη τῆς Μαντινείας, Θάνατος τοῦ Ἐπαμινώνδα (362).

Ὁ Θηβαῖος ἥρως ἀνεφάνη πάλιν τῷ 382 ἐν Πελοποννήσῳ, διὰ νὰ ἐμποδίσῃ ἀποσκίρτησίν τινα τῶν συμμάχων τῶν Θηβῶν. Εἰσῆλθεν εἰς Ἀκωνικήν, καὶ συνεκρότησε πλησίον τῆς Μαντινείας τὴν τελευταίαν του μάχην, καὶ ἐνίκησε κατὰ κράτος τοὺς πολεμίους του. Ἐπολέμησεν ὁ ἴδιος εἰς τὸν πρῶτον στῖχον, ἀλλ' ἀπομακρυνθεὶς πολὺ τῶν ἑαυτοῦ, περιεκυκλώθη ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν καὶ ἔλαβεν ἐπὶ τὸ στῆθος βολὴν λόγχης τόσον ὁρμητικήν, ὥστε τὸ μὲν ξύλον συνετρίβη, ὁ δὲ σίδηρος ἔμεινεν ἐμπεπηγμένος ἐν τῇ πληγῇ. Οἱ Θηβαῖοι μετὰ κόπου ἀπέσπασαν ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν τὸν στρατηγόν των ἀναπνέοντα εἰσέτι· οἱ δὲ ἰατροὶ ἀπεφάνθησαν, ὅτι ἔμελλε νὰ ἀποθάνῃ, ἅμα ἀποσυρθέντος τοῦ σιδήρου ἀπὸ τοῦ τραύματός του. Τότε προσεκάλεσε τὸν ὑπασπιστήν του, διὰ νὰ πληροφορηθῇ, ἂν ἡ ἀσπὶς του ἐσώθη· ὁ ὑπασπιστὴς τὴν ἔδειξεν εἰς αὐτόν. Μαθὼν δέ, ὅτι ἐνίκησαν οἱ Βοιωτοί, εἶπε· «Καλὰ λοιπόν! δύναμαι νὰ ἀποθάνω,» καὶ ἐπρόσταξε ν' ἀποσπάσωσι τὸν σίδηρον. Τότε οἱ φίλοι, οἱ περικυκλοῦντες αὐτόν, ἐξέφεραν μεγάλους στεναγμούς, κλαίοντες καὶ ὀδυρόμενοι, ἀναβοήσας δέ τις αὐτῶν εἶπεν, «Ἀποθνήσκεις ἄτεκνος Ἐπαμινώνδα! — Ὄχι, ἐπανέλαβεν ὁ Ἐπαμεινώνδας, ἀφίνω δύο ἀθανάτους θυγατέρας, τὴν ἐν Λεύκτροις καὶ τὴν ἐν Μαντινείᾳ νίκην» (362). Μετὰ τὴν μάχην ταύτην ἔγεινε πλειοτέρα ταραχὴ ἐν Ἑλλάδι παρὰ ποτε πρότερον. Ἀληθῶς ὁ πόλεμος οὗτος ἦτο μὲν ἡ τελευταία πληγὴ τῆς σπαρτιατικῆς ἡγεμονίας, ἀλλὰ δὲν ἦτο καὶ ἡ παγίωσις τῆς θηβαϊκῆς ἀρχῆς. Συνεφώνησαν τὸ ἐπό-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μενον ἔτος καὶ ἔκαμον εἰρήνην, καθ' ἣν εἶχεν ἀφήσει συμβουλὴν ὁ Ἐπαμινώνδας.

Αἰχμαλωσία καὶ θάνατος Πελοπίδα (363).

Τῷ 366 Ἀλέξανδρος ὁ Φεραῖος ἐτυράννει ἐν Θεσσαλίᾳ σκληρῶς· διὸ αἱ Θῆβαι κατὰ συνέπειαν παραπόνων τῶν διαταραττομένων παρ' αὐτοῦ ἔπεμψαν τὸν Πελοπίδαν καὶ τὸν Ἰσμηνίαν νὰ τὸν περιστείλωσιν· ἀλλ' ὁ τύραννος συνέλαβε τοὺς πρεσβευτὰς καὶ τοὺς ἐφυλάκισεν. Αἱ Θῆβαι ἔπεμψαν τότε στρατὸν πρὸς ἀπελευθέρωσίν των. Ὁ ἀποσταλεὶς στρατὸς κατ' ἀρχὰς ἤθελε κατατροπωθῇ καὶ ἀφανισθῇ, ἐὰν ὁ Ἐπαμινώνδας, ὅστις ὑπηρέτει ἐν αὐτῷ ὡς ἁπλοῦς στρατιώτης, δὲν τὸν διέσωζε. Τὸ ἐπιὸν ἔτος ἀπέστειλαν εἰς Θεσσαλίαν στρατηγὸν τὸν Ἐπαμινώνδαν μετὰ δυνάμεως. Ὁ δὲ Ἀλέξανδρος φοβηθεὶς ἀπελευθέρωσε τὸν Πελοπίδαν καὶ τὸν Ἰσμηνίαν. Αἱ Θῆβαι ἔδωκαν ἤδη στρατεύματα εἰς τὸν Πελοπίδα διὰ νὰ ἐκδικήσῃ καὶ καθυποτάξῃ ὁριστικῶς τὴν Θεσσαλίαν ὑπὸ τὴν ἰσχύν των. Ἀπαντήσας οὗτος τὸν Ἀλέξανδρον εἰς τὴν πεδιάδα, τὰς Κυνὸς κεφαλάς, τὸν προσέβαλε μανιωδῶς καὶ τὸν ἐνίκησεν, ἀλλ' ἐφονεύθη ζητῶν νὰ προσβάλῃ αὐτὸν μέχρι τοῦ μέσου τῆς ὀπισθοφυλακῆς του, ἐντὸς τῆς ὁποίας ἐκρύπτετο (363). Αἱ πόλεις τῆς Θεσσαλίας, αἵτινες τὸν εἶχον προσκαλέσει εἰς βοήθειάν των, ἐλυπήθησαν διὰ τὸν θάνατόν του τόσον, ὅσον καὶ οἱ Θηβαῖοι.

§ 31. Φίλιππος (359—336).

Γενικὴ τῆς Ἑλλάδος παρακμή.

Αἱ Ἀθῆναι εἶχον καταστραφῇ ὑπὸ τῆς Σπάρτης, ἡ Σπάρτη ὑπὸ τῶν Θηβῶν, καὶ αἱ Θῆβαι ἀφ' ἑαυτῶν, ἀφανισθεῖσαι ἐν τῷ ἀγῶνι, τὸν ὁποῖον ἔκαμαν, ἵνα λάβωσι τὴν ὑπεροχήν· ὥστε δὲν ἀπέμεινε πλέον ἐν Ἑλλάδι λαὸς ἰσχυρός. Ἄνθρωπός τις ἐφάνη τότε, δοκιμάσας νὰ ὑψώσῃ τὴν δυναστείαν του ἐφ' ὅλων τούτων τῶν ἐρειπίων, καὶ τὸν λαόν του ὑπεράνω ὅλων τῶν λαῶν· οὗτος δὲ ἦτο ὁ Μακεδὼν Φίλιππος.

Ἡ Μακεδονία, ἐκτεταμένη χώρα πρὸς βορρᾶν τῆς Θεσσαλίας καὶ τοῦ Αἰγαίου, εἶχεν ἀπ' ἀρχῆς βασιλεῖς, οἵτινες, περικυκλωμένοι ὑπὸ βαρβάρων καὶ μαχίμων λαῶν, δὲν ἀνεδείχθησάν ποτε ἐπιφανεῖς. Εἷς ἐξ αὐτῶν τῶν βασιλέων, Ἀλέξανδρος ὁ Α', ἐφάνη εἰς τοὺς μηδικοὺς πολέμους ἐξ ἀνάγκης σύμμαχος τοῦ Ξέρξου· δίδων δὲ εἰς τοὺς Ἕλληνας ὠφελίμους παραινέσεις, ἐπέτυχε ν' ἀνομολογηθῇ παρ' αὐτῶν ἀπόγονος τῶν Ἀργείων ἡγεμόνων καὶ τοῦ Ἡρακλέους. Κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη ἡ Μακεδονία εἶχε πέσει εἰς χάος. Τέσσαρες δὲ βασιλεῖς ἀλληλοδια-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δόχως εἶχον ἀναβῆ τὸν θρόνον ἐν διαστήματι ἕνδεκα ἐτῶν· ἠναγκάσθη δὲ νὰ γείνῃ φόρου ὑποτελὴς εἰς τοὺς Ἰλλυριούς. Οἱ Θηβαῖοι δὲ καὶ οἱ Ἀθηναῖοι παρενέβαινον ἀκαταπαύστως, καὶ ἀντὶ νὰ ὠφελήσωσιν, ηὔξανον τὴν σύγχυσιν αὐτῆς.

Ὁ Πελοπίδας εἶχε φέρει μεθ' ἑαυτοῦ ὁμήρους εἰς Θήβας τῷ 367 ἐκ Μακεδονίας, ἐν οἷς ἦτο καὶ ὁ υἱὸς Ἀμύντα τοῦ Β'. Φίλιππος. Ἅμα δὲ τῇ εἰς τὸν θρόνον ἀναβάσει τοῦ νέου Ἀμύντα Δ' ἀνεψιοῦ του, ὁ Φιλιππος ἔφυγεν ἐκ Θηβῶν καὶ ἐλθὼν ἔλαβεν ὡς ἀντιβασιλεὺς τὰς ἡνίας τοῦ κράτους του, ὢν τότε 23 ἐτῶν (359). Ἐκ τῶν βαρβάρων οἱ Παίονες ἔβλαπτον τὸ βασίλειον καὶ δύο ἀνταγωνισταὶ διεφιλονείκουν περὶ τοῦ στέμματος. Ὁ Φίλιππος τοὺς μὲν κτυπῶν, τοὺς δὲ διώκων, καὶ, λησμονῶν τὸν ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν του ἀνήλικον ὀρφανόν, κατορθώνει νὰ γείνῃ βασιλεύς. Ὅλα ταῦτα συνέβησαν ἐν διαστήματι δύο ἐτῶν.

Ἡ μεγάλη ἀδυναμία τῆς Μακεδονίας προήρχετο ἐκ τοῦ ἀναρχικοῦ πνεύματος τῶν εὐγενῶν καὶ τῆς ἐλλείψεως στρατιωτικοῦ ὀργανισμοῦ. Ὁ Φιλιππος τοὺς μὲν εὐγενεῖς καθυπέταξε, τὸν δὲ στρατὸν ὑπέβαλεν ὑπὸ αὐστηροτάτην πειθαρχίαν. Ἐνθυμούμενος τὸν ἱερὸν τῶν Θηβαίων λόχον, διεῤῥύθμισε τὴν λεγομένην φάλαγγα τοιουτοτρόπως, ὥστε κατέστη τρομερωτάτη ἐν πολέμῳ.

Ἐλευθερώσας ἤδη τὴν Μακεδονίαν ὁ Φιλιππος, ἠθέλησε νὰ τὴν μεγαλύνῃ. Αἱ ἐπὶ τῶν παραλίων της ἑλληνικαὶ ἀποικίαι τὸν ἐμπόδιζον τὸ κατ' ἀρχὰς νὰ πλησιάσῃ εἰς τὴν θάλασσαν καὶ ν' ἀποκτήσῃ θαλασσίαν δύναμιν· ἀλλὰ τέλος τὰς καθυπέταξε μίαν πρὸς μίαν. Κατ' ἀρχὰς ἥρπασε τὴν Ἀμφίπολιν (358), ἔπειτα τὴν Ποτίδαιαν (357), καὶ ὅλον τὸν τόπον τὸν μεταξὺ τῶν ποταμῶν Νέστου καὶ Στρυμόνος, ὅπου εὗρε καὶ ξυλείαν ναυπηγήσιμον καὶ μεταλλεῖα χρυσοῦ τοῦ Παγγαίου ὄρους, ἄτινα τῷ ἀπέφερον ἐτησίως πρόσοδον 1,000 ταλάντων. Ἐκτείνων τὰς κτήσεις του ἔτι ἐμπρός, εἰσεχώρησεν εἰς τὴν Θράκην, ὑποτάξας πολλοὺς λαούς, καὶ ἤρχισε νὰ σκέπτηται ἤδη νὰ βάλῃ χεῖρα εἰς τὸ Βυζάντιον.

Ἐπέμβασις τοῦ Φιλίππου εἰς Ἑλλάδα. Ἱερὸς πόλεμος.

Τὸ ἀμφικτυονικὸν συνέδριον κατεδίκασεν εἰς μέγα πρόστιμον τοὺς Φωκεῖς, διότι ἐκαλλιέργησαν μέρος γῆς ἀφιερωμένον εἰς τὸν Ἀπόλλωνα. Οἱ Φωκεῖς ἀπελπισθέντες τότε διήρπασαν τοὺς θησαυροὺς τοῦ δελφικοῦ μαντείου, καὶ ἤρχισαν (357) κατὰ τῶν Θηβαίων καὶ τῶν Λοκρῶν πόλεμον, διαρκέσαντα ἔνδεκα ἔτη, ἐπὶ μεγάλῃ ζημίᾳ τῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' ἐπὶ πολλῇ ὠφελείᾳ τοῦ Φιλίππου. Εἰσβολὴ δὲ τοῦ λαοῦ τούτου εἰς Θεσσαλίαν ἔδωκεν εὐλογοφανῆ ἀφορμὴν εἰς αὐτὸν νὰ εἰσέλθῃ εἰς ταύ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

την τὴν ἐπαρχίαν. Ἐκεῖ δὲ νικήσας τοὺς Φωκεῖς (352) ἀνεδείχθη ἐκδικητὴς τῶν διὰ τῆς ἱεροσυλίας τῶν Φωκέων περιυβρισθέντων θεῶν. Οἱ Θεσσαλοὶ εὐγνωμονοῦντες παρεχώρησαν εἰς αὐτὸν τρεῖς τῶν πόλεών των, εἰς τὰς ὁποίας ἐγκατέστησε φρουρὰν· μετ' ὀλίγον δὲ ἡ Θεσσαλία ἔγεινε μακεδονικὴ ἐπαρχία. Θελήσαντος τοῦ Φιλίππου ὕστερον νὰ προβῇ καὶ νὰ κυριεύσῃ τὰς Θερμοπύλας, οἱ Ἀθηναῖοι διὰ τῆς ἐπαγρυπνήσεώς των ἐμπόδισαν διὰ πρώτην φορὰν τὸ σχέδιόν του τοῦτο, ὡς εἶχον ἤδη ματαιώσει καὶ ἀπόπειράν τινα περὶ τὸ Βυζάντιον καὶ ἄλλην περὶ τὴν Εὔβοιαν (352).

Δημοσθένης.

Μόνον τότε οἱ Ἀθηναῖοι ἐπηγρύπνουν διὰ τὴν Ἑλλάδα, ὁδηγούμενοι ὑφ' ἑνὸς μεγάλου πολίτου, τοῦ Δημοσθένους, τοῦ κορυφαίου τῶν Ἑλλήνων ῥητόρων, υἱοῦ μαχαιροποιοῦ, ἔχοντος δηλαδὴ μέγα ἐργαστήριον καὶ πολυαρίθμους δούλους, κατασκευάζοντας μαχαίρας. Προώρως μείναντος τοῦ Δημοσθένους ὀρφανοῦ, οἱ κηδεμόνες αὐτοῦ τὸν ἀπεστέρησαν μέρος τῆς περιουσίας του καὶ οὐδὲ τὰ ἔξοδα τῆς ἀνατροφῆς του κατέβαλον. Ἐδικηγόρησεν ὁ ἴδιος, ἅμα ἡλικιωθείς, κατὰ τῶν κηδεμόνων του, καὶ τὸ δικαστήριον τοὺς κατεδίκασε ν' ἀποζημιώσωσιν αὐτόν.

Ὁ Δημοσθένης ἠσχολήθη δι' ἀδαμάστου πεισμονῆς καὶ διὰ διαφόρων μεθόδων εἰς τὸ νὰ νικήσῃ τὰς φυσικάς του δυσκολίας, δι' ἃς ἀπέτυχεν ὅταν κατὰ πρῶτον ἀνέβη εἰς τὸ βῆμα.

Ἀναμιχθεὶς εἰς τὰς ὑποθέσεις τῆς πολιτείας καὶ ἀποκαλύψας καὶ πολεμήσας δραστηρίως τὴν φιλοδοξίαν τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας, κατεστάθη ἡ ψυχὴ τῆς γενναίας ἐκείνης τῶν πολιτῶν μερίδος, ἥτις ἤθελε τὴν ἀνεξαρτησίαν τῶν Ἀθηναίων καὶ τῆς Ἑλλάδος. Οἱ λόγοι του ὅμως δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ματαιώσωσι τὰ σχέδια τοῦ πονηροῦ καὶ δυνατοῦ Φιλίππου. Ἡ Ὄλυνθος, ἥτις ἦτο τὸ μᾶλλον ἐνοχλοῦν τὴν Μακεδονίαν προπύργιον καὶ τὴν ὁποίαν ἠθέλησε νὰ σώσῃ ὁ Δημοσθένης, ἐκυριεύθη ὑπὸ τοῦ Φιλίππου (347) καὶ ὅλη ἡ Χαλκιδικὴ χερσόνησος ἔγεινεν ἤδη ἐπαρχία μακεδονική. Αἱ Ἀθῆναι, ἐπαπειλούμεναι ἤδη εἰς Εὔβοιαν καὶ μέχρι τῆς Ἀττικῆς ὑπὸ τῶν μακεδονικῶν στρατευμάτων, ὑπέγραψαν εἰρήνην, κατὰ συμβουλὴν αὐτοῦ τοῦ Δημοσθένους. Ἐν ᾧ δὲ οἱ Ἀθηναῖοι, πιστεύοντες εἰς τὴν συνθήκην, παρεδίδοντο εἰς τὰς ἑορτάς, ὁ Φίλιππος, προσκληθεὶς ὑπὸ τῶν Ἀμφικτυόνων καὶ διαβὰς τὰς Θερμοπύλας καὶ νικήσας τοὺς Φωκεῖς, ἔλαβε τὴν ψῆφον, τὴν ὁποίαν εἶχον οὗτοι εἰς τὸ ἀμφικτυονικὸν συνέδριον (346).

Γενόμενος οὕτω μέλος τοῦ ἑλληνικοῦ σώματος, ἠδύνατο νὰ μετατρέπῃ τὸ συνέδριον τῶν Ἀμφικτυόνων κατὰ τὰ συμφέροντά του. Ἐπειδὴ ὅμως ἤζευρε νὰ περιμένῃ, δὲν προέβη ταύτην τὴν φοράν· καὶ, διὰ νὰ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀποφύγῃ πᾶσαν ἀποτυχίαν κινδυνώδη, ἔστρεψε τὰ βλέμματά του πρὸς τὴν Θρακικὴν χερσόνησον, ὅπου ὁ Φωκίων καὶ ὁ ἀθηναϊκὸς στρατὸς τὸν ἀνεχαίτιζον ἔτι, καὶ πρὸς τὸν Δούναβιν, τὸν ὁποῖον κατέστησεν ὅριον τοῦ βασιλείου του.

Ἡ ἐν Χαιρωνείᾳ μάχη (338). Θάνατος Φιλίππου.

Ἀλλ' ἐν ᾧ αὐτὸς ἦτο τόσον μακρὰν τῶν Θερμοπυλῶν, οἱ μισθωτοί του εἰργάζοντο ὑπὲρ αὐτοῦ ἐν Ἑλλάδι, ἐν οἷς, ὡς λέγεται, καὶ ὁ Ἀθηναῖος ῥήτωρ Αἰσχίνης, ὅστις προσεπάθει νὰ παραχωρήσωσιν εἰς αὐτὸν οἱ Ἀθηναῖοι τὴν ἀρχηγίαν ἱεροῦ τινος πολέμου νέου κατὰ τῶν Λοκρῶν, οἵτινες ἐπ' ἴσης εἶχον καλλιεργήσει μέρος γῆς τοῦ Ἀπόλλωνος.

Ὁ Φίλιππος διέβη τότε δευτέραν φορὰν τὰς Θερμοπύλας (338), καὶ, ἐκυρίευσε τὴν Ἐλάτειαν. Ἅμα μαθὼν τοῦτο ὁ Δημοσθένης, ἐξηγέρθη, συναθροίσας τοὺς Ἀθηναίους καὶ τοὺς Θηβαίους εἰς ὑπέρτατον ἀγῶνα· ἀλλ' εἰς τὴν Χαιρώνειαν ἡττήθησαν ὑπὸ τοῦ Φιλίππου κατὰ κράτος οἱ Ἀθηναῖοι (338).

Ὁ Φίλιππος προσηνέχθη μετριοπαθῶς πρὸς τοὺς ἡττημένους. Κατώρθωσε δὲ νὰ διορισθῇ ὑπὸ τῶν Ἀμφικτυόνων ἀρχιστράτηγος τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Περσῶν καὶ νὰ νομιμοποιήσῃ οὕτω τὴν ἐν Ἑλλάδι ἐξουσίαν του. Ἡ Μακεδονία τῷ ὄντι ἦτο ἤδη ἰσχυρὸν κράτος, ἐκτεινόμενον ἀπὸ τῶν Θερμοπυλῶν μέχρι τοῦ Ἴστρου, καὶ ἀπὸ τῶν ἀκτῶν τῆς Ἀδριατικῆς μέχρι τοῦ Εὐξείνου πόντου. Διὰ νὰ γείνῃ δὲ δύναμις κατακτητικὴ, ὑπετάγη εἰς τὴν εἰσαχθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Φιλίππου στρατιωτικὴν πειθαρχίαν.

Ὁ Φίλιππος, ἄγων ἤδη τὸ 47 ἔτος τῆς ἡλικίας του, ἀνεχαιτίσθη ἐν μέσῳ τῶν μεγάλων σχεδίων του, δολοφονηθεὶς τῷ 336 π. Χ. ὑπὸ τοῦ εὐπατρίδου Μακεδόνος Παυσανίου, ἀφ' οὗ ἐβασίλευσεν ἔτη 24.

§ 32. Ἀλέξανδρος (336—323 π. Χ).

Τὸν Φίλιππον διεδέχθη ὁ υἱός του Ἀλέξανδρος, γεννηθεὶς τὴν 19 Ἰουλίου 356, τὴν αὐτὴν ἡμέραν, καθ' ἣν ὁ Ἡρόστρατος, ἐπιθυμῶν φήμην κακόζηλον, ἐπυρπόλησε τὸν περίφημον ἐν Ἐφέσῳ ναὸν τῆς Ἀρτέμιδος. Τὰ μεγάλα σημεῖα τοῦ χαρακτῆρός του ἐδείχθησαν ἀπὸ τῆς παιδικῆς του ἡλικίας. Ἐκόμισάν ποτε πρὸς τὸν Φίλιππον ἵππον, Βουκέφαλον ὀνομασθέντα, τὸν ὁποῖον οὐδεὶς κατώρθωσε νὰ δαμάσῃ· ὁ Ἀλέξανδρος, παρατηρήσας ὅτι τὸ ζῶον, πολὺ ἐξηγριωμένον, ἐφοβεῖτο πρὸ πάντων τὴν ἰδίαν του σκιάν, ἔστρεψε τὴν κεφαλήν του πρὸς τὸν ἥλιον, τὸ ἐθώπευσε, τὸ κατεπράϋνε, ἔπειτα μὲ ἓν πήδημα ἀνέβη αὐτὸ καὶ τὸ ἐδάμασεν. Ὁ Ἀλέξανδρος ἥξευρεν ἀπὸ μνήμης (ἀπ' ἔξω) τὴν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἰλιάδα καὶ μέρος τῆς Ὀδυσσείας τοῦ ποιητοῦ Ὁμήρου· ὁ μὲν Λεωνίδας, ὁ γυμναστής του, κατέστησε τὸν μαθητήν του εὐκίνητον καὶ ἐξαίρετον στρατιώτην, ὁ δὲ μέγας διδάσκαλός του Ἀριστοτέλης τὸν κατέστησεν Ἀλέξανδρον.

Δέκα καὶ ἓξ δ' ἐτῶν ἡλικίας ὤν, ἐπεφορτίσθη νὰ κυβερνᾷ τὸ βασίλειον ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ πατρός του, ἐκστρατεύσαντος κατὰ τῶν Βυζαντίων. Ἅμα ἀναβὰς τὸν θρόνον εἰκοσαέτης ἐφρόντισε νὰ καταστείλῃ τὰς ταραχάς, αἵτινες εἶχον ἐκραγῆ εἰς τόπους, κατακτηθέντας ὑπὸ τοῦ πατρός του, μαθόντας δὲ ἤδη τούτου τὸν θάνατον. Εἰς διάστημα δὲ ὀλιγώτερον ἑνὸς ἔτους ἐνίκησε κατὰ κράτος τοὺς Τριβαλούς, καὶ ἄλλα βάρβαρα ἔθνη πέραν τοῦ Ἴστρου. Ἡ Ἑλλὰς ὡσαύτως ἐταράττετο, τοῦ Δημοσθένους πρώτου ἐξεγείραντας αὐτὴν ἐν Ἀθήναις. Ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος, ἅμα τῇ ἀγγελίᾳ τοῦ ἀναβρασμοῦ τούτου, διαβαίνει πάλιν τὸν Ἴστρον ποταμὸν καὶ τὸ ὄρος Αἷμον, διέρχεται εἰς ἓξ ἡμέρας τὴν Μακεδονίαν, τὴν Θεσσαλίαν, καὶ τὰς Θερμοπύλας, καὶ ἐπροχώρησε μέχρι τῶν Θηβῶν, τὰς ὁποίας κυριεύσας κατεδάφισεν, ἐκτὸς τῆς τοῦ Πινδάρου οἰκίας, τὴν ὁποίαν, τιμῶν τὸν ποιητήν, προσέταξε νὰ ἀφήσωσιν ἀνέπαφον. Οἱ 6,000 τῶν κατοίκων της φονευθέντες καὶ οἱ 30,000 ἐξανδραποδισθέντες ἐτρόμαξαν καὶ περιέστειλαν τοὺς Ἕλληνας· οἱ Ἀθηναῖοι τότε συνδιηλλάγησαν μετ' αὐτοῦ διὰ τῆς ἐπιτηδειότητος τοῦ ῥήτορος Δημάδου, τὸν ὁποῖον ἔπεμψαν πρέσβυν πρὸς αὐτόν.

Ἐλθὼν εἰς Κόρινθον ὁ Ἀλέξανδρος συνεκάλεσε πανελλήνιον συνέλευσιν, καὶ ἐξελέχθη παρ' αὐτῆς τῶν Ἑλλήνων στρατηγὸς αὐτοκράτωρ διὰ τὴν ἐκστρατείαν, τὴν ὁποίαν ὁ πατὴρ αὐτοῦ εἶχε προπαρασκευάσει κατὰ τῆς Ἀσίας.

Ἡ ἐν Γρανικῷ ποταμῷ νίκη (334) Γόρδιος δεσμός.

Ἀφήσας τὸν Ἀντίπατρον ἐν Μακεδονίᾳ πρὸς τήρησιν τῆς ἡσυχίας τῶν ἐν Εὐρώπῃ κτήσεών του, διέβη τὸν Ἑλλήσποντον, καὶ ἀπέβη ἐπὶ τὴν παραλίαν τῆς Ἀσίας μετὰ 30,000 πεζῶν στρατιωτῶν, καὶ 4,500 ἱππέων. Ὁ ἀγὼν ἤρχισεν ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Γρανικοῦ ποταμοῦ, ὅπου 100,000 Πέρσαι, προσπαθοῦντες νὰ τὸν ἐμποδίσωσι, προσεβλήθησαν. Ὁ Ἀλέξανδρος ἐκεῖ ἐκινδύνευσε τὴν ζωήν του, ἀλλ' εἷς τῶν στρατηγῶν του, ὁ Κλεῖτος, τὸν ἔσωσε, φονεύσας ἐχθρόν τινα, μέλλοντα νὰ τὸν κτυπήσῃ εἰς τὰ νῶτα.

Διευθύνθη μετὰ ταύτην τὴν νίκην κατὰ μῆκος τῶν δυτικῶν ἀκτῶν τῆς μικρᾶς Ἀσίας, διὰ νὰ ἐμποδίσῃ, κυριεύων τὰς παραθαλασσίους πόλεις, τὸν Δαρεῖον ἀπὸ τοῦ νὰ στρατολογῇ ἐν Ἑλλάδι ἢ ἀπὸ τοῦ νὰ διεγείρῃ ταραχάς· διότι παρετήρησε, διαβαίνων τὸν Γρανικόν, ὅτι τὰ μέγιστα προσκόμματα ἐγίνοντο εἰς αὐτὸν ὑπὸ τῶν ὑπηρετούντων εἰς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὰ τοῦ Δαρείου στρατόπεδα μισθωτῶν Ἑλλήνων. Ἐν διαστήματι δὲ ὀλίγων μηνῶν ἐκυρίευσεν ὅλην τὴν χερσόνησον.

Εἰς τὸν ἐν Γορδίῳ, πόλει τῆς Φρυγίας, ναὸν ἀνέκειτο ἀρχαίου τινὸς ἐντοπίου βασιλέως ἡ ἅρμαξα, τῆς ὁποίας ὁ ζυγὸς ἦτο προσηρτημένος εἰς τὸν ῥυμὸν διά τινος κόμβου, τόσον ἐντέχνως περικεκομβωμένου, ὥστε παντελῶς δὲν ἔβλεπέ τις τὰς ἄκρας του. Λόγος δέ τις, κυκλοφορῶν μεταξὺ τῶν βαρβάρων, ἔλεγεν, ὅτι εἰς τὸν λύσοντα τὸν δεσμὸν εἶναι προωρισμένον νὰ γείνῃ βασιλεὺς τῆς οἰκουμένης. Ὁ Ἀλέξανδρος λοιπόν, μὴ δυνηθεὶς νὰ τὸν λύσῃ, τὸν ἔκοψε διὰ τῆς μαχαίρας καὶ ἰσχυρίσθη, ὅτι ἐξεπλήρωσε τὸν διαδεδομένον λόγον.

Ὁ Ἀλέξανδρος ἐμποδίσθη ἐν Κιλικίᾳ ὑπό τινος ἀσθενείας, λίαν ἐπικινδύνου, καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἀπηλπίσθησαν περὶ τῆς ζωῆς του, οὐδεὶς δὲ τῶν ἄλλων ἰατρῶν ἐτόλμα νὸ τὸν βοηθήσῃ, φοβούμενοι μήπως ἀποτυχόντες διαβληθῶσι πρὸς τοὺς Μακεδόνας. Ἀκαρνὰν δέ τις, ὁ φίλος του ἰατρὸς Φίλιππος, μόνος ἐτόλμησε νὰ ἀποπειραθῇ, ὅπως τὸν σώσῃ, προπαρασκευάσας δι' αὐτὸν ἰατρόν, τὸ ὁποῖον δραστηρίως ἔμελλε νὰ ἐνεργήσῃ. Ὁ Ἀλέξανδρος εἶχε λάβει ἐπιστολὴν τοῦ Παρμενίωνος ἐκ τοῦ στρατοπέδου, εἰδοποιοῦσαν αὐτὸν νὰ δυσπιστῇ εἰς τὸν ἰατρὸν τοῦτον, ὡς ἐξηγορασμένον δῆθεν ὄντα ὑπὸ τῶν Περσῶν. Ὁ Δαρεῖος δὲ νεωστὶ εἶχεν ὑποσχεθῇ, ὡς ἀντάλλαγμα τῆς ζωῆς τοῦ βασιλέως, χίλια τάλαντα καὶ τὸν θρόνον τῆς Μακεδονίας εἷς τινα τῶν στρατηγῶν αὐτοῦ. Ἡ συνωμοσία αὕτη ἀνεκαλύφθη, ἀλλ' ἐξυφάνθη ἡ τοῦ ἰατροῦ Φιλίππου. Ὁ Ἀλέξανδρος ὅμως εἰς οὐδὲν τούτων ἠθέλησε νὰ πιστεύσῃ· ὅθεν διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς ἐγχειρίσας εἰς τὸν Φίλιππον τὴν κατηγοροῦσαν αὐτὸν ἐπιστολήν, διὰ τῆς ἑτέρας ἔπιε τὸ ἰατρικόν, δεικνύων οὕτω τὴν πρὸς τοὺς φίλους του καὶ τὴν ἀρετὴν πίστιν του.

Αἱ ἐν Ἰσσῷ καὶ Ἀρβήλοις νῖκαι (333—331) καὶ λοιπαὶ κατακτήσεις.

Ἐν τούτοις ὁ Δαρεῖος ἐπλησίαζε μετὰ μεγάλου στρατοῦ 400,000 πεζῶν καὶ 100,000 ἱππέων. Ὁ Ἀλέξανδρος σπεύσας τὸν ἐπρόφθασεν εἰς Ἰσσόν, παρὰ τὴν εἴσοδον τῆς Συρίας, καὶ τὸν ἐκτύπησεν· ἐγκαταλείψας δὲ ὑπεροπτικῶς τὸν μέγαν βασιλέα νὰ φεύγῃ ἔμπροσθέν του, ἐξηκολούθησε νὰ παραπορεύηται τὰ παράλια, διῆλθε τὴν Συρίαν, ἐκυρίευσε τὴν Τύρον μετὰ ἑπτάμηνον πολιορκίαν, καὶ διὰ τοῦ Πηλουσίου εἰσῆλθεν εἰς Αἴγυπτον. Ἐκεῖ ἔκτισε τὴν καὶ ἕως τοῦ νῦν σωζομένην ὁμώνυμον αὐτῷ πόλιν, τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ἥτις τάχιστα ἔγεινεν ἡ πρωτίστη ἀποθήκη τοῦ ἐμπορίου τοῦ κόσμου. Ἐκ τῆς Ἀλεξανδρείας μετέβη διὰ τῆς ἐρήμου εἰς τὸ περίφημον μαντεῖον τοῦ Διὸς Ἄμμωνος, διὰ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νὰ συμβουλευθῇ αὐτό· ἐκεῖ δὲ προσηγορεύθη ὑπὸ τοῦ ἱερέως ὡς υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ ἐπανῆλθεν εἰς Αἴγυπτον.

Ὁ Ἀλέξανδρος εἶχε τότε ἀφαιρέσει ἀπὸ τοῦ Δαρείου ὅλα τὰ παραθαλάσσια μέρη τῆς αὐτοκρατορίας του, ἅτινα ἀντικρύζουσι τὴν Ἑλλάδα καὶ ἤρχισε, διαβὰς τὸν Εὐφράτην ἤδη, τὴν καταδίωξιν τοῦ ἡγεμόνος τούτου. Ἐν ᾧ δὲ προσήγγιζεν, οἱ Πέρσαι ἔντρομοι ἔφευγον ὄπισθεν τοῦ Τίγριδος. Ὁ Ἀλέξανδρος ὅμως τοὺς ἠκολούθησε μετὰ μεγάλης δραστηριότητος καὶ ταχύτητος, καὶ καταλαβὼν τὸ στράτευμά των ἐν τῇ πεδιάδι τῶν Ἀρβήλων, τὸ κατέστρεψεν ἄνευ πολλοῦ κόπου (331).

Ὁ Ἀλέξανδρος, βέβαιος ἤδη, ὅτι οὐδεὶς στρατὸς τοῦ βασιλέως τῆς Περσίας ἠδύνατο ν' ἀντισταθῇ εἰς τοὺς Μακεδόνας του, τὸν ἀφῆκε νὰ φεύγῃ καὶ κατέβη ὁ ἴδιος εἰς τὴν πόλιν Βαβυλῶνα, ὅπου προσήνεγκε θυσίας εἰς τὸν Βῆλον, οὗτινος τὸν ναὸν, κατεστραμμένον ὑπὸ τοῦ Ξέρξου, ἀνῳκοδόμησεν. Ἦτο δὲ τοῦτο ἱκανοποίησις, δοθεῖσα εἰς τοὺς Βαβυλωνίους καὶ μέσον διὰ νὰ τοὺς εὐχαριστήσῃ. Ὁ Ἀλέξανδρος ἔπραττε τὸ αὐτὸ πανταχοῦ, ἐπισκεπτόμενος τοὺς περιφήμους ναοὺς καὶ τιμῶν τοὺς ἐν αὐτοῖς λατρευομένους θεούς, διὰ νὰ ἑλκύσῃ εἰς ἑαυτὸν τὴν τῶν λαῶν ἀγάπην. Μετὰ βραχεῖαν ἐν Βαβυλῶνι διαμονὴν, ἐπορεύθη δρομαίως πρὸς κατάληψιν τῶν ἄλλων πρωτευουσῶν τοῦ Δαρείου, τῶν Σούσων, ὅπου εὗρεν ἀπειρα πλούτη, τῆς Περσεπόλεως καὶ τῶν Πασαργαδῶν, πόλεως ἱερᾶς τῶν Περσῶν, ἐν ᾗ ἐγίνετο ἡ στέψις τῶν βασιλέων. Κύριος οὕτω γενόμενος τοῦ μεσημβρινοῦ μέρους τῆς αὐτοκρατορίας, ἀνέβη πάλιν τότε πρὸς τὸ βόρειον, διὰ νὰ ἐξιχνιάσῃ ἐκ νέου τὰ ἴχνη τοῦ Δαρείου καὶ ἔφθασεν οὕτως εἰς τὰ Ἐκβάτανα.

Θάνατος τοῦ Δαρείου (330).

Ὁ Δαρεῖος εἶχεν ἀναχωρήσει ἀπὸ ταύτης τῆς πόλεως πρὸ ὀκτὼ ἡμερῶν. Ὁ Ἀλέξανδρος τὸν κατεδίωξε μετὰ μεγάλης σπουδῆς, ἐν διαστήματι ἕνδεκα ἡμερῶν διατρέξας 3300 σταδίους, καὶ ὅμως δὲν ἠδυνήθη νὰ τὸν φθάσῃ, ὅτε πρὸς τὰς πύλας τῆς Κασπιανῆς δύο τοῦ βασιλέως ὑπηρέται ἦλθον ἀναγγέλλοντες, ὅτι ὁ Βῆσσος, σατράπης τῆς Βακτριανῆς, συνομόσας μὲ ἄλλους στρατηγοὺς, εἶχεν ἁλυσοδέσει τὸν βασιλέα του Δαρεῖον καὶ τὸν ἔσυρεν ὄπισθέν του. Οἱ Μακεδόνες τότε ἔσπευσαν εἰς καταδίωξίν του. Ὁ Βῆσσος ὅμως, καθ' ἣν στιγμὴν ἔμελλον νὰ τὸν καταλάβωσιν, ἔσφαξε τὸν αἰχμάλωτόν του ὡς βραδύνοντα τὴν φυγήν του, καὶ ἔφυγεν ἐγκαταλείψας τὸ πτῶμα εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Ἀλεξάνδρου, ὅστις, καλύψας αὐτὸ μὲ τὴν ἰδίαν ἑαυτοῦ χλαμύδα, διέταξε νὰ τὸ μεταφέρωσι καὶ τὸ θάψωσιν ἀξιοπρεπῶς εἰς τοὺς τάφους τῶν τῆς Περσίας βασιλέων. Ὁ Βῆσσος κυρηχθεὶς ἤδη βασιλεὺς τῆς Περσίας, ἠδύνατο νὰ καταστήσῃ κέντρον ἀντιστάσεως ἐν τῇ Βακτριανῇ καὶ τῇ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Σογδιανῇ, ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος δέν τῳ ἔδωκε καιρόν· συλλαβὼν δὲ αὐτὸν πέραν τοῦ Ὤξου, τὸν παρέδωκεν εἰς τὸν ἀδελφὸν τοῦ Δαρείου, ὅτις ἐξεδικήθη αὐτὸν σκληρότατα, βασανίας αὐτὸν ἕως θανάτου (329).

Στρατεῖαι πρὸς βορρᾶν τῆς αὐτοκρατορίας (329—328).

Ὁ Ἀλέξανδρος διέτριψε δύο ἔτη εἰς τὰς χώρας ταύτας, ὑπὸ μαχίμων λαῶν κατοικουμένας, ὅπου ἔκτισε πόλεις, διὰ νὰ ἐμποδίσῃ τοὺς Σκύθας ὄπισθεν τοῦ ποταμοῦ Ἰαξάρτου, ἀνέστειλεν ἐπαναστάσεις, πρὸ πάντων τὴν ἐπανάστασιν ἀνδρείου τινὸς σατράπου, τοῦ Σπιταμένους, καὶ κατέστρεψε φρούρια, νομιζόμενα ἀπόρθητα. Ἐν τῇ λεγομένῃ Σογδιανῇ πέτρᾳ, ἀπρόσιτον ἀκρόπολιν, εὑρὼν ὁ Ἀλέξανδρος τὴν οἰκογένειαν Πέρσου τινὸς μεγιστᾶνος, τοῦ Ὀξυάρτου, ἐνυμφεύθη τὴν ὡραίαν αὐτοῦ κόρην, Ῥωξάνην. Ἡ συγγένεια αὕτη ἐξησφάλισε τέλος τὴν ἡσυχίαν τῶν μερῶν τούτων.

Θάνατος τοῦ Κλείτου καὶ τοῦ Φιλώτα.

Μετὰ τοὺς δυσκόλους καὶ κινδυνώδεις ἐκείνους πολέμους συνέβη καὶ ὁ θάνατος τοῦ Κλείτου (328). Εἰς συμπόσιον, ὅπου ἀφθόνως ἔπιον οἶνον, οὐτιδανοὶ κόλακες ὑπερεξεθείαζον τὸν Ἀλέξανδρον τοσοῦτον, ὥστε τὸν προέκρινον τῶν κοινῶς ὑπολαμβανομένων ἡρώων, τοῦ Κάστορος καὶ τοῦ Πολυδεύκους καὶ αὐτοῦ ἔτι τοῦ Ἡρακλέους. Ὁ Κλεῖτος τότε ἀγανακτήσας ἐρώναξεν, ὅτι ὁ Ἀλέξανδρος δὲν κατώρθωσε μόνος τὸ πᾶν, καὶ ὅτι μέγα μέρος τῆς δόξης του ὀφείλεται εἰς τοὺς Μακεδόνας· καὶ, ἐπειδὴ ἐξηυτέλιζον τὰς πράξεις τοῦ Φιλίππου, ὑπερυψώνοντες τὰ κατορθώματα τοῦ υἱοῦ του, ὁ γηραιὸς στρατηγός, παρεκβὰς τῶν ὁρίων τοῦ λόγου, ἤρχισεν ἐπαινῶν τὸν πατέρα, νὰ σατυρίζῃ τὸν Ἀλέξανδρον, καὶ ἐκτείνων τὸν βραχίονα πρὸς τοῦτον, «ἄνευ τῆς βοηθείας τοῦ βραχίονος τούτου, εἶπε, σὺ ἀπώλλυσο εὐθὺς ἀπὸ τοῦ Γρανικοῦ». Ὁ βασιλεύς, οἰνοβαρὴς καὶ πνέων ὀργήν, ἁρπάσας λόγχην ἀπό τινος τῶν φυλάκων του, διεπέρασε τὸν σωτῆρά του, τὸν φίλον του· ἀνανήψας ὅμως, εὐθὺς μετενόησε, καὶ, στρέψας κατὰ τοῦ στήθους του τὴν αἰχμὴν τῆς λόγχης, ἔμελλε νὰ διαλογχίσῃ ἑαυτόν, ἂν μὴ τὸν ἀνεχαίτιζον. Ἐν διαστήματι τριῶν ἡμερῶν διέμεινεν ἐν τῇ σκηνῇ του ὀλολύζων, κράζων τὸν Κλεῖτον, καταρώμενος ἑαυτὸν καὶ ἀποποιούμενος πᾶσαν τροφήν. Ἄλλη τραγικὴ πρᾶξις συνέβη καιρόν τινα μετὰ ταῦτα, ὁ φόνος τοῦ φιλοσόφου Καλλισθένους, κατηγορηθέντος ἐπὶ συνωμοσίᾳ κατὰ τῆς ζωῆς τοῦ βασιλέως. Μετ' αὐτὸν δὲ ὁ Φιλώτας ἀπωλέσθη τῷ ἔτει 330, λιθοβοληθεὶς ὑφ' ὁλοκλήρου τοῦ στρατοῦ δι' ἄλλην τινὰ συνωμοσίαν, μὴ ἀνακαλυφθεῖσάν ποτε. Ἐβολοφονήθη δ' ἔτι κατὰ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

προσταγὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ ὁ πατὴρ τοῦ Φιλώτα ἑβδομηκοντούτης στρατηγὸς Παρμενίων, πρὶν προφθάσῃ νὰ μάθῃ τὸν φόνον τοῦ υἱοῦ του τούτου. Αἱ πράξεις αὗται εἶναι κηλίδες δυσάρεστοι ἐπὶ τῆς μνήμης τοῦ μεγάλου τούτου ἀνδρός.

Αἱ κατὰ τῶν Ἰνδῶν ἐκστρατεῖαι (327—325).

Ἀπὸ τῆς Βακτριανῆς ὁ Ἀλέξανδρος διευθύνθη πρὸς τὸν Ἰνδόν, ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ ὁποίου δύο βασιλεῖς ἐδυνάστευον, ὁ Ταξίλης, ὅστις ἦλθεν ἔμπροσθεν τοῦ κατακτητοῦ νὰ καθυποταχθῇ, καὶ ὁ Πῶρος, ὅστις τὸν περιέμενεν ὑπερηφάνως μεθ' ὅλων τῶν δυνάμεών του πέραν τοῦ ποταμοῦ. Οἱ Μακεδόνες ἔκοψαν ὁλόκληρον δάσος καὶ κατεσκεύασαν στόλον, ἐνίκησαν δὲ τὸν Ἰνδὸν ἡγεμόνα πλησίον τοῦ Ὑδάσπου. Ἀλλ' ὁ Ἀλέξανδρος οὐ μόνον ἀφῆκεν αὐτὸν ν' ἄρχῃ εἰς τὸ βασίλειόν του ὡς σατράπης, ἀλλὰ καὶ ἄλλην χώραν ἔδωκεν εἰς αὐτὸν, καὶ τὸν ἐπεφόρτισε νὰ ἐπαγρυπνῇ περὶ τῆς ὑπακοῆς ὅλης ταύτης τῆς χώρας, θέλων ὁ ἴδιος νὰ προχωρήσῃ μακρύτερα, διὰ νὰ διαβῇ τὸν Ὑδάσπην, καὶ νὰ κατακυριεύσῃ τὰς Ἰνδίας· ὁ στρατός του ὅμως τῷ ἀντέστη. Ἀνήγειρε τότε δώδεκα μεγίστους βωμοὺς, πέριξ τῶν ὁποίων ἐτέλεσεν ἀγῶνας, ἔπειτα κατέβη τὸν Ὑδάσπην μέχρι τοῦ παρὰ τὸν Ἰνδὸν ποταμὸν στομίου του, καὶ τὸν Ἰνδὸν μέχρι τοῦ ὠκεανοῦ, ὑποτάσσων ὅλους τοὺς παραποταμίους λαοὺς, κτίζων πόλεις, ναυπηγεῖα καὶ λιμένας.

Κατὰ ταύτην τὴν πορείαν καὶ τὴν πολιορκίαν φρουρίου τινὸς τῶν Μαλλῶν, τὸ ὁρμητικόν του θάρρος ὀλίγον ἔλειψε νὰ τοῦ ἀφαιρέσῃ τὴν ζωήν του. Πρῶτος κατώρθωσε νὰ ἀναβῇ τὰ τείχη· τρεῖς δὲ τῶν ἀξιωματικῶν του τὸν ἠκολούθησαν· ἀλλ' αἱ κλίμακες συνετρίβησαν καὶ ὁ Ἀλέξανδρος, ἐκτεθειμένος ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ προτειχίσματος εἰς ὅλα τὰ βέλη μόνος, ἐρρίφθη εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ φρουρίου. Ἐπερισθεὶς εἰς τὸ τεῖχος καὶ προφυλαττόμενος ὑπό τινος κορμοῦ δένδρου, ἐκράτησε τοὺς ἐχθροὺς μακρὰν, ἐφόνευσε τοὺς μᾶλλον θρασεῖς, οἵτινες τὸν ἐπλησίασαν, ἀλλ' ἔπεσε τέλος προσβληθεὶς ὑπὸ βέλους. Εὐτυχῶς οἱ τρεῖς ὀπαδοί του συνηνώθησαν μετ' αὐτοῦ, καὶ ἐκάλυψαν τὸ σῶμά του μὲ τὰς ἀσπίδας των. Ἡ ἀντίστασις αὕτη ἔδωκε καιρὸν εἰς τοὺς στρατιώτας νὰ ὑπερπηδήσωσι τὰ τείχη καὶ νὰ τρέξωσι σωρηδὸν τότε. Ὁ Ἀλέξανδρος μετεφέρθη λελειποθυμημένος εἰς τὴν σκηνήν του καὶ ἐπί τινα καιρὸν δὲν εἶχον ἐλπίδας περὶ τῆς ζωῆς του.

Διερευνήσας πεφροντισμένως τὰς ἐκβολὰς τοῦ Ἰνδοῦ ὁ Ἀλέξανδρος ἐπέστρεψεν εἰς τὰ Σοῦσα διὰ τῶν ἐρήμων τῆς Γεδρωσίας καὶ τῆς Καραμανίας, ὅπου οὐδεὶς στρατὸς εἶχεν εἰσέτι εἰσδύσει. Κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν (324) Νέαρχος, ὁ ναύαρχός του, παρέπλευσε τὴν παραλίαν καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐπανῆλθε μετὰ 129 ἡμερῶν διάπλουν, διὰ τοῦ περσικοῦ κόλπου, προδιαγράψας οὕτω τὴν ὁδὸν τῶν Ἰνδῶν εἰς τὸ ἐμπόριον. Τὸ δ' ἑφεξῆς ἔτος ὁ Ἀλέξανδρος εἰσῆλθεν εἰς Βαβυλῶνα.

Ἔκτασις τῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου αὐτοκρατορίας καὶ ὁ θάνατός του.

Ἡ αὐτοκρατορία του ἦτο ἡ εὐρυτάτη πασῶν, ὅσας ὁ ἀρχαῖος κόσμος εἶδεν· ὡρίζετο πρὸς ἄρκτον ὑπὸ τοῦ Ἴστρου, τοῦ Εὐξείνου πόντου, τοῦ Καυκάσου, τῆς Κασπίας θαλάσσης· πρὸς ἀνατολάς, ὑπὸ τῶν Ἡμωδῶν ὀρέων, καὶ τῶν ποταμῶν Ὑφάσιος καὶ Ἰνδοῦ· πρὸς νότον, ὑπὸ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, τοῦ περσικοῦ κόλπου, τῶν ἐρήμων τῆς Ἀραβίας καὶ τῶν καταῤῥακτῶν τῆς Συήνης, πρὸς δυσμὰς δὲ, ὑπὸ τῆς Μεσογείου θαλάσσης καὶ τοῦ Ἀδριατικοῦ κόλπου.

Ἀφ' οὗ ὁ Ἀλέξανδρος ἐθεμελίωσε τὴν ἐκτεταμένην ταύτην ἐπικράτειαν διὰ τῶν ὅπλων, ἔπρεπε νὰ τὴν καταστήσῃ διαρκῆ διὰ τῆς ἔμφρονος διοικήσεώς του· ὅθεν, ἵνα ἀποκτήσῃ τὴν ἀγάπην τῶν ἡττωμένων, ἐθυσίαζεν εἰς τοὺς θεούς των, ἐσέβετο τὰ ἔθιμά των, παρέδιδε γενικῶς εἰς χεῖρας τῶν αὐτοχθόνων τὴν πολιτικὴν διοίκησιν τοῦ τόπου, καὶ ἠγωνίζετο παντοιοτρόπως νὰ ἑνώσῃ τοὺς δύο λαοὺς διὰ γαμηλίων δεσμῶν, ὡς ὁ ἴδιος ἔδωκε τὸ παράδειγμα. Ἐκτὸς τούτου, ἵνα μονιμοποιηθῇ καὶ ὠφεληθῇ πλειότερον ἐκ τῆς ἰσχύος τοῦ ἐμπορίου, ἐδημιούργησε μεταξὺ τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως, μεταξὺ τῆς Ἑλλάδος καὶ τῆς Περσίας, κοινὰ συμφέροντα. Ἕνεκα τούτου ἔκτισε τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ τοσαύτας ἄλλας πόλεις, αἵτινες εἰσέτι ὑφίστανται διὰ τὸ προσφυὲς τῆς θέσεως αὐτῶν· ἐβάθυνεν ἐν Βαβυλῶνι λιμένα ἱκανὸν νὰ χωρήσῃ 1,000 πλοῖα. Παραδοθεὶς δὲ ἀκαθέκτως εἰς τὰ συμπόσια καὶ τὰς μακρὰς εὐωχίας, κατελήφθη ὑπὸ πυρετοῦ, καὶ τὴν ἑνδεκάτην ἡμέραν ἐξέπνευσεν ἄγων τὸ τριακοστὸν καὶ τρίτον ἔτος τῆς ἡλικίας του (21 ἀπριλίου 323).

§ 33. Διαμελισμὸς τοῦ μακεδονικοῦ κράτους.

Οἱ Σπαρτιᾶται οὐδέποτε ἠθέλησαν ν' ἀναγνωρίσωσι τὴν ἀξίωσιν τοῦ Ἀλεξάνδρου τοῦ νὰ ἄρχῃ τῆς Ἑλλάδος, οὐδ' ἔδωκαν εἰς αὐτὸν, ὡς αἱ ἄλλαι τῆς Ἑλλάδος πόλεις, στρατιώτας διὰ τὴν εἰς Ἀσίαν ἐκστρατείαν. Ἅμα μάλιστα μαθόντες, ὅτι διέβη πέραν τοῦ Ἑλλησπόντου, συνέστησαν συμμαχίαν κατ' αὐτοῦ, ἱκανὸν λαβόντες, ὡς λέγεται, πρὸς τοῦτο χρυσὸν ἐκ Περσίας. Καὶ τινες μὲν τῶν πόλεων συνετάχθησαν μετὰ τῆς Σπάρτης, ἄλλαι δὲ ἐκ φόβου ὑπεστήριζον τὰ μακεδονικὰ συμφέροντα.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Αἱ Ἀθῆναι δ' ἔμενον οὐδέτεραι, ὁ δὲ ῥήτωρ αὐτῶν Δημοσθένης συκοφαντηθείς, ὅτι ἐδωροδοκήθη ὑπὸ τοῦ Ἁρπάλου, ἵνα διεγείρῃ τοὺς Ἀθηναίους κατὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ πιστευθείσης τῆς συκοφαντίας κατεδικάσθη εἰς ζημίαν πεντήκοντα ταλάντων· μὴ δυνηθεὶς δὲ νὰ τὰ πληρώσῃ, ἔφυγεν εἰς Αἴγιναν.

Ὁ Ἅρπαλος οὗτος, φοβηθεὶς τὴν ὀργὴν τοῦ Ἀλεξάνδρου ἕνεκα καταχρήσεων, πραχθεισῶν εἰς Ἐκβάτανα, ὅπου εἶχεν ἀφήσει αὐτὸν ἐπιμελητὴν τοῦ θησαυροῦ, κατέφυγεν εἰς Ἀθήνας φέρων πλῆθος χρημάτων.

Ὅτε ἐγνώσθη ὁ θάνατος τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἔγειναν ἑτοιμασίαι πρὸς ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος, ταχθέντων εἰς τὸν στρατὸν πάντων τῶν νεωτέρων τῶν 40 ἐτῶν, καὶ στόλου ἐξοπλισθέντος. Ἀπόστολοι δὲ ἀπεστάλησαν εἰς τὰς κυριωτέρας τῆς Ἑλλάδος πόλεις καλοῦντες αὐτὰς εἰς ἀπελευθέρωσίν της ὑπὸ τὴν ἡγεμονίαν τῶν Ἀθηναίων. Ὁ Δημοσθένης συνώδευσε τοὺς ἀπεσταλμένους καὶ διὰ τῆς πειστικῆς εὐγλωττίας του πολλὰς κατέπεισε πόλεις νὰ συνταχθῶσι μετὰ τῶν Ἀθηναίων. Τοῦτο μαθὼν ἡ δῆμος ἀνεκάλεσεν ἐκ τῆς ἐξορίας τὸν Δημοσθένην, ἀποστείλας πλοῖον εἰς Αἴγιναν νὰ τὸν παραλάβῃ· ἐλθόντα δὲ εἰς Ἀθήνας, ὑπεδέχθησαν αὐτὸν ἐν θριάμβῳ.

Ἐν τούτοις πολλὴ ἔγεινε σύγχυσις ἐν Ἀσίᾳ περὶ τῆς διαδοχῆς τοῦ θρόνου τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἡ γυνὴ αὐτοῦ Ῥωξάνη ἔτεκε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου υἱόν, ὅστις ὠνομάσθη Ἀλέξανδρος, ὑπῆρχε δὲ καὶ εἷς ἑτεροθαλὴς τοῦ Ἀλεξάνδρου ἀδελφός, ὀνόματι Ἀριδαῖος, ὅστις ἦτο εὐήθης· ὅθεν διεγερθείσης φιλονεικίας μεταξὺ τῶν στρατηγῶν, ἂν ἔπρεπε νὰ φυλαχθῇ ὁ θρόνος διὰ τὸ νήπιον τῆς Ῥωξάνης, ἢ νὰ δοθῇ εἰς τὸν Ἀριδαῖον, ἀπεφασίσθη νὰ δοθῇ εἰς τοῦτον, καὶ οὕτως ἀνηγορεύθη βασιλεὺς, μετονομασθεὶς Φίλιππος, συμμετασχόντος τῆς βασιλείας κατ' ὄνομα μόνον καὶ τοῦ ἐκ τῆς Ῥωξάνης υἱοῦ τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ἐπειδὴ δὲ ἦτο ἀνίκανος νὰ κυβερνᾷ ὁ Ἀριδαῖος, ἔγεινε κηδεμὼν (ἐπιμελητὴς) μὲν αὐτοῦ ὀνόματι, κύριος δὲ πράγματι ἐν Ἀσίᾳ Περδίκκας ὁ μέγιστος τῶν Μακεδόνων στρατηγῶν. Ὁ Ἀντίπατρος ἐξηκολούθει τὴν ἡγεμονικὴν ἀσκῶν ἐξουσίαν ἐν Μακεδονίᾳ, καὶ ὁ Πτολεμαῖος διωρίσθη νὰ διοικῇ τὴν Αἴγυπτον. Ἀλλ' αἱ διαταξεις αὗται πολλὴν ἐπέφερον σύγχυσιν, διότι ἕκαστος μὲν τῶν εἰρημένων ἀντιβασιλέων ἀπέβλεπεν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς ὅλης αὐτοκρατορίας, ἄλλοι δὲ ἐπεθύμουν νὰ λάβωσι διοικήσεις ἐπαρχιῶν ἐπὶ σκοπῷ νὰ μετατρέψωσιν αὐτὰς εἰς βασίλεια ἑαυτῶν. Εἰς ἐπιτυχίαν τῶν ἐπιθυμιῶν των καὶ οἱ μὲν καὶ οἱ δὲ ἔπραττον δολοφονίας καὶ φόνους, ὥστε ὀλίγοι τῶν κατὰ τούτους τοὺς χρόνους ἐπισήμων ἀνδρῶν ἀπέθανον ἥσυχον θάνατον. Ἐκ τούτου δὲ σύγχυσις καὶ ἀναρχία ἐπεκράτει πανταχοῦ τῆς μακεδονικῆς αὐτοκρατορίας.

Ὁ Περδίκκας, καταστὰς ἀπηνὴς τύραννος, κατέστρεψε πάντας τοὺς ἐν ταῖς διαφόροις πόλεσι τῆς Ἀσίας ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

συνοικισθέντας ἀποίκους, ἀπομάχους ὄντας τοὺς πλείστους, διότι ἐπιθυμήσαντες νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς Ἑλλάδα καὶ ἐμποδισθέντες, ἐπανέστησαν. Διὰ τοιούτων πράξεων ἤλπιζεν ὁ Περδίκκας νὰ καταλάβῃ ποτὲ τὸν μακεδονικὸν θρόνον.

Λαμιακὸς πόλεμος. Θάνατος Δημοσθένους.

Ὁ Ἀντίπατρος ἐν τούτοις, ὁ τῆς Μακεδονίας διοικητής, διετέλει πολεμῶν πρὸς τοὺς Ἕλληνας. Πολλαὶ δὲ πόλεις, ἑνωθεῖσαι μετὰ τῶν Ἀθηναίων, συνήχθησαν εἰς Θερμοπύλας ὑπὸ στρατηγὸν τὸν Ἀθηναῖον Λεωσθένη. Γενομένης ἐνταῦθα μάχης, ἐνίκησαν οἱ σύμμαχοι, καὶ ὁ Ἀντίπατρος, καταφυγὼν εἰς Λαμίαν, ἐπολιορκήθη στενῶς· ἀλλ' ἐλθούσης αὐτῷ ὑπὸ στρατηγὸν τὸν Λεοννάτον ἐπικουρίας ἐκ Μακεδονίας, τὴν ὁποίαν δὲν ἠδυνήθη ν' ἀποκρούσῃ ὁ διαδεχθεὶς τὸν πεσόντα εἰς τὴν πολιορκίαν ταύτην Λεωσθένην, ἡττήθησαν οἱ Ἕλληνες ἐν Κρανῶνι (322) καὶ ὁ τῶν Ἀθηναίων στόλος κατετροπώθη ὑπὸ τοῦ μακεδονικοῦ· τούτου ἕνεκεν οἱ σύμμαχοι ἠναγκάσθησαν νὰ συνθηκολογήσωσι κατὰ μέρος ἕκαστοι πρὸς τὸν Ἀντίπατρον. Καὶ αὐτοὶ οἱ κατ' ἀρχὰς ἀναβαλόντες τὴν συνθήκην Ἀθηναῖοι ὑπεχρεώθησαν ἐπὶ τέλους νὰ δεχθῶσι τοὺς ὑπὸ τοῦ Ἀντιπάτρου ἐπιβληθέντας ὅρους τῆς εἰρήνης, καὶ νὰ δεχθῶσι σταθμὸν μακεδονικῆς φρουρᾶς ἐν Μουνυχίᾳ. Ἀπήτησε δ' ὁ Ἀντίπατρος καὶ τὴν εἰς χεῖρας αὐτοῦ παράδοσιν τῶν ἀντιπολιτευθέντων πρὸς αὐτὸν πολιτικῶν, ἐν οἷς καὶ τὸν Δημοσθένην, ἀλλ' οὗτοι εἶχον ἤδη φύγει τῆς πόλεως. Ὁ Δημοσθένης κατέφυγεν εἰς τὸν ἐν Καλαυρίᾳ ναὸν τοῦ Ποσειδῶνος· ὅτε δὲ ἦλθον ἐκεῖ οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ Ἀντιπάτρου νὰ τὸν συλλάβωσι, μασσήσας φάρμακον ἐτελεύτησεν, ἵνα μὴ πέσῃ ζῶν εἰς τὰς χεῖράς του (322 π. Χ).

Μαθὼν ὁ Ἀντίπατρος τὰς ἐπὶ τοῦ μακεδονικοῦ θρόνου ἀξιώσεις τοῦ Περδίκκα, καὶ συνενωθεὶς μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Αἰγύπτου Πτολεμαίου, ἐκήρυξε πόλεμον κατ' αὐτοῦ. Ὁ Περδίκκας, κατευθυνθεὶς εἰς Αἴγυπτον μετὰ ἰσχυροτάτου στρατοῦ, καὶ ἔχων μαζῆ του τὸν Ἀριδαῖον καὶ τὴν Ῥωξάνην μετὰ τοῦ υἱοῦ της Ἀλεξάνδρου, ἐδολοφονήθη ἐν τῇ σκηνῇ αὐτοῦ ὑπό τινος τῶν ἀξιωματικῶν του. Ἤδη δὲ ἡ ἀντιβασιλεία περιῆλθεν εἰς τὸν Ἀντίπατρον, ὅστις ἀποθανὼν τὸ ἐπιὸν ἔτος, ἀφῆκε διάδοχόν του τὸν Πολυσπέρχοντα, ἀρχαῖον τοῦ Ἀλεξάνδρου στρατηγόν. Ἀλλ' ὁ υἱὸς τοῦ Ἀντιπάτρου Κάσσανδρος ἀντέστη εἰς αὐτόν, ἰσχυριζόμενος, ὅτι αὐτὸς εἶναι δίκαιον νὰ διαδεχθῇ τὸν πατέρα του. Ἐκ τούτου ἠγέρθη πόλεμος μεταξὺ αὐτῶν, καθ' ὃν ὑπερίσχυσε τοσοῦτον ὁ Κάσσανδρος, ὥστε καὶ αὐταὶ αἱ ὑπὲρ τοῦ Πολυσπέρχοντος κηρυχθεῖσαι πόλεις συνετάχθησαν πλέον μετὰ τοῦ ἀντιπάλου αὐτοῦ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἐλθὼν ὁ Κάσσανδρος εἰς Μακεδονίαν ἐπολιόρκησε τὴν Πύδναν, ἥτις ἐπὶ τέλους παρεδόθη εἰς αὐτόν· ἐφόνευσε δὲ τὴν ἐν αὐτῇ τῇ πόλει διαμένουσαν Ὀλυμπιάδα, μητέρα τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου (316), καταδικασθεῖσαν ὑπὸ τοῦ δικαστηρίου τῶν Μακεδόνων, διότι εἶχεν ἀποκτείνει τὴν γυναῖκα τοῦ Ἀριδαίου Εὐρυδίκην, σύμμαχον οὖσαν τοῦ Κασσάνδρου, καὶ τὸν Ἀριδαῖον αὐτὸν βασιλέα τῶν Μακεδόνων.

Γενόμενος ὁ Κάσσανδρος ἰσχυρότατος πάντων ἐν τῇ αὐτοκρατορίᾳ, καὶ εἰς τὸν μακεδονικὸν θρόνον ἐποφθαλμιῶν, ἐφυλάκισεν ἐν Ἀμφιπόλει τὴν Ῥωξάνην καὶ τὸν υἱόν της Ἀλέξανδρον· εἶτα δέ, διὰ νὰ συνδεθῇ μετὰ τοῦ ἀρχαίου βασιλικοῦ οἴκου τῆς Μακεδονίας καὶ εὐκολύνῃ τὴν κατοχὴν τοῦ θρόνου, ἔλαβεν εἰς γυναῖκα τὴν ἑτεροθαλῆ ἀδελφὴν τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου Θεσσαλονίκην, εἰς τιμὴν τῆς ὁποίας ἔκτισε τὴν φέρουσαν τὸ ὄνομα αὐτῆς ἔτι πόλιν ἐν τῷ Θερμαϊκῷ κόλπῳ. Οὐ πολὺ δὲ ὕστερον ἤρχισεν ἀνακτίζῃ τῇ συνδρομῇ ἁπάσης τῆς Ἑλλάδος τὰς ἐκ πολλοῦ ἤδη κατεστραμμένας ὑπὸ τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου Θήβας.

§ 31. Οἱ τοῦ Ἀλεξάνδρου διάδοχοι.

Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐγίνοντο ἐν Εὐρώπῃ, πόλεμος δεινὸς ἤκμαζεν ἐν Ἀσίᾳ μεταξὺ δύο ἐκ τῶν τοῦ Ἀλεξάνδρου στρατηγῶν, δηλαδὴ τοῦ Ἀντιγόνου καὶ τοῦ Εὐμένους, μαχομένων διὰ τὴν ὑπερτάτην ἀρχήν. Νικήσας δὲ ὁ Ἀντίγονος (316), κατέστη κύριος τοῦ ἀσιατικοῦ μέρους τῆς αὐτοκρατορίας· ἀλλ' ἤδη συνεμάχησαν κατ' αὐτοῦ ὁ Κάσσανδρος, ὁ Πτολεμαῖος, ὁ Λυσίμαχος καὶ ὁ Σέλευκος.

Ἅπασα τότε ἡ Ἑλλὰς διέκειτο ἐν ἀναρχίᾳ· ἕκαστον τῶν διαμαχομένων μερῶν ὑπέσχετο ἀνεξαρτησίαν εἰς τοὺς Ἕλληνας καὶ προσελάμβανεν οὕτω συμμάχους· ὅθεν εἰς πᾶσαν πόλιν ἐγεννήθησαν ἀντιμαχόμεναι φατρίαι. Μετὰ πολλὰς δὲ μάχας ἔν τε τῇ Εὐρώπῃ καὶ τῇ Ἀσίᾳ οἱ πάντες ἤδη ἐπεθύμουν εἰρήνην· ὅθεν ἐποίησαν συνθήκην (311 π. Χ.), διὰ τῆς ὁποίας εἰς μὲν τὸν Κάσσανδρον ἀφίνετο ἡ Μακεδονία, εἰς δὲ τὸν Λυσίμαχον ἡ Θράκη, εἰς τὸν Πτολεμαῖον ἡ Αἴγυπτος καὶ εἰς τὸν Ἀντίγονον ἡ ἐν Ἀσίᾳ ἐξουσία του· ὁ δὲ Σέλευκος εἶχεν ἤδη καταλάβει τὴν Βαβυλῶνα. Διὰ τῆς συνθήκης ταύτης οἱ Ἕλληνες ἐκηρύττοντο αὐτόνομοι· ἀλλ' ὁ μὲν Κάσσανδρος ἔλαβεν ἀπόλυτον ἐξουσίαν ἐφ' ἁπάσης τῆς εὐρωπαϊκῆς Ἑλλάδος, εἰς δὲ τὰς ἐν Αἰγύπτῳ ἑλληνίδας πόλεις οὐδέποτε ἐπετράπη αὐτονομία.

Οὐ πολὺ μετὰ τὴν συνθήκην ταύτην ὁ τοῦ Ἀλεξάνδρου υἱός, πρόσηβος γενόμενος, ἐθανατώθη ἐν Ἀμφιπόλει μετὰ τῆς μητρός του Ῥωξάνης, τοῦ Κασσάνδρου προστάξαντος, ἵνα οὕτω ἀπαλλαγῇ τοῦ φοβερωτάτου τῶν ἀντιπάλων του.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Μετὰ τὸ τραγικὸν τοῦτο γεγονὸς ἀνενεώθη ὁ πόλεμος, τοῦ Πτολεμαίου πρώτου ἀρχίσαντος αὐτὸν (310) ἐπὶ λόγῳ, ὅτι ὁ Ἀντίγονος, διατηρῶν τὰς φρουράς του εἰς τὰς ἑλληνικὰς πόλεις τῆς Ἀσίας καὶ τὰς νήσους, δὲν ἐσεβάσθη τοὺς περὶ τῆς ἐλευθερίας αὐτῶν ὅρους τῆς συνθήκης. Δημήτριος ὁ υἱὸς τοῦ Ἀντιγόνου ἔλαβε σπουδαῖον εἰς αὐτὸν μέρος.

Ὁ Κάσσανδρος καὶ ὁ Πτολεμαῖος κατεῖχον ἤδη τὰς ἐπισημοτέρας τῆς Ἑλλάδος πόλεις μὲ φρουρὰν καὶ ἐπενέβαινον εἰς τὰς ὑποθέσεις αὐτῶν· ὅθεν ὁ Ἀντίγονος ἀπέστειλε τὸν ζωηρὸν υἱόν του Δημήτριον, τὸν ἐπονομασθέντα Πολιορκητήν, μὲ στρατὸν νὰ ἐλευθερώσῃ τοὺς Ἕλληνας ἀπὸ τῶν ἁρπάγων τούτων. Οἱ Ἀθηναῖοι ὑπεδέχθησαν αὐτὸν μετὰ μεγάλων τιμῶν. Ὁ δὲ ἐν ὀνόματι τοῦ Κασσάνδρου διοικῶν τὴν πόλιν Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς ἀπεσύρθη καὶ ἡ δημοκρατία συνεστάθη ἐκ νέου. Οἱ Ἀθηναῖοι εὐγνωμονοῦντες ἤγειραν βωμοὺς εἰς τὸν Δημήτριον τὸν Πολιορκητὴν καὶ τὸν πατέρα αὐτοῦ, καὶ ἐλάτρευον αὐτοὺς ὡς πολιούχους θεούς (307 π. Χ).

Τὸ ἐπιὸν ἔτος καταναυμαχήσαντος τοῦ Δημητρίου τὸν Πτολεμαῖον, ὁ πατήρ του Ἀντίγονος ὠνομάσθη βασιλεὺς τῆς Ἀσίας, ὁ δὲ Πτολεμαῖος, ὑποχωρήσας εἰς Αἴγυπτον, ἀνεκηρύχθη βασιλεὺς αὐτῆς, ὡς καὶ ὁ Λυσίμαχος τῆς Θράκης καὶ ὁ Σέλευκος τῆς Συρίας. Τὸ δὲ 302 ἀνηγόρευσεν ἑαυτὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας ὁ Κάσσανδρος.

Ὁ Δημήτριος, μὴ δυνηθεὶς νὰ ἐκπορθήσῃ τὴν πολιορκηθεῖσαν παρ' αὐτοῦ Ῥόδον, συνωμολόγησεν εἰρήνην μετὰ τῶν κατοίκων καὶ ἐδώρησεν εἰς αὐτοὺς τὰς μηχανὰς (ἑλεπόλεις), τὰς ὁποίας εἶχε μεταχειρισθῆ εἰς τὴν πολιορκίαν, οὗτοι δέ, πωλήσαντες αὐτάς, ἐδαπάνησαν τὰ χρήματα εἰς ἀνέγερσιν τοῦ περιφήμου Κολοσσοῦ (ἀγάλματος τοῦ Ἀπόλλωνος ἐκ χαλκοῦ), ὅστις ἐλογίζετο ὡς ἓν τῶν ἑπτὰ θαυμάτων τοῦ κόσμου.

Ἀπὸ τῆς Ῥόδου ὁ Δημήτριος ἐπανελθὼν εἰς Ἑλλάδα, ἐδούλωσεν ἐκ τῶν πόλεών της τὰς μακεδονικὰς φρουρὰς καὶ ἀνεκήρυξεν αὐτὰς ἐλευθέρας καὶ αὐτονόμους· συγχρόνως δὲ συνεκάλεσε συνέδριον εἰς Κόρινθον καὶ ἐξελέχθη ὑπ' αὐτοῦ ἀρχιστράτηγος.

Γενομένης δὲ ἐν Ἰψῷ τῆς Φρυγίας μάχης (301 π. Χ.), ἐφονεύθη ὁ Ἀντίγονος, καὶ οἱ νικηταὶ αὐτοῦ Σέλευκος, Κάσσανδρος καὶ Λυσίμαχος ἐμοιράσθησαν τὸ κράτος του, ὁ δὲ Δημήτριος ἐσώθη φυγὼν εἰς Ἑλλάδα, ἔνθα καὶ αὐτοὶ οἱ λατρεύσαντες αὐτὸν ἄλλοτε Ἀθηναῖοι ψυχρῶς τὸν ἐδέχθησαν. Ἀποθανόντος δὲ τοῦ Κασσάνδρου (297 π. Χ.), ὁ Δημήτριος ἀνέλαβε τὰς δυνάμεις του, καὶ, ταχέως ἐλθὼν εἰς Ἀττικήν, ἐπολιόρκησε τὰς Ἀθήνας ἀπὸ ξηρᾶς καὶ ἀπὸ θαλάσσης. Παραδοθέντων δὲ τῶν Ἀθηναίων, εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, οὔτε τοὺς πολίτας ἐκδικηθείς, οὔτε τὴν πόλιν βλάψας. Ὁ μόνος του πόθος ἦτο νὰ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λάβῃ τὸν θρόνον τῆς Μακεδονίας, καὶ κατώρθωσε τοῦτο ὠφεληθεὶς ἐκ τῶν διχονοιῶν τῶν υἱῶν τοῦ Κασσάνδρου, Ἀντιπάτρου καὶ Ἀλεξάνδρου, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός των, φονεύσας ἐξ αὐτῶν τὸν ἕτερον, τὸν Ἀλέξανδρον, ὅστις τὸν εἶχε καλέσει μετὰ τοῦ Πύρρου εἰς βοήθειάν του (294) καὶ εἶχεν ἤδη καταλάβει τῇ βοηθείᾳ τοῦ Πύρρου τὸν θρόνον.

Ὁ Δημήτριος διῴκησε τυραννικῶς τὴν Μακεδονίαν, ἐπιβαλὼν φόρους βαρεῖς, ἵν' ἀπαντᾷ τὰς δαπάνας τῆς πολυτελοῦς αὐλῆς του. Βασιλεύσας δὲ ἑπτὰ ἔτη, ἠναγκάσθη ἕνεκα στάσεως νὰ φύγῃ τὸ 287 εἰς Ἀσίαν, ὅπου, συλληφθεὶς ὑπὸ τοῦ Σελεύκου, περιωρίσθη εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Συρίας καὶ ἐκεῖ ἀπέθανε τὸ 283.

Ὁ δὲ Πύρρος, καταλαβὼν τὴν Μακεδονίαν, ἐδιώχθη ὑπὸ τοῦ Λυσιμάχου, καὶ ἔμενεν εἰς Ἤπειρον, ἡσύχως βασιλεύων. Τῷ δὲ 280 π. Χ. προσεκλήθη εἰς Τάραντα τῆς Ἰταλίας, ἵνα βοηθήσῃ τοὺς κατοίκους, ἀποίκους Ἕλληνας ὄντας καὶ πολεμουμένους ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων.

§ 35. Φωκίων.

Ὁ μέγας οὗτος πολίτης τῶν Ἀθηνῶν ἦτο τιμιώτατος καὶ ὀλιγαρκέστατος. Ἔλαβεν ἀπείρους ἀφορμὰς νὰ πλουτήσῃ, ἀλλ ὅμως ἔμεινε πτωχὸς διὰ βίου. Ὁ Φίλιππος καὶ ὁ Ἀλέξανδρος προσεπάθησαν μυστικῷ τῷ τρόπῳ νὰ τὸν προσκτήσωσι διὰ δώρων, ἀλλ' ἀπέρριψε ταῦτα. Ὅτε δὲ τὸν ἐβίαζον οἱ δωροφόροι νὰ τὰ δεχθῇ ἂν ὄχι διὰ τὸν ἑαυτόν του, τοὐλάχιστον διὰ τὰ τέκνα του, «Θὰ πράξωσιν, ὡς ἐγὼ, ἀπεκρίθη· Ἐὰν μοὶ ὁμοιάζωσι, δὲν ἔχουσιν ἀνάγκην χρημάτων· εἰδὲ μὴ, δὲν ἐπιθυμῶ νὰ τὰ βοηθῶ εἰς τὰς ἀκολασίας των.» Ὡς στρατηγὸς ἦτο πολὺ ἐπιτήδειος, καὶ οἱ Ἀθηναῖοι τῷ ἀνέθεσαν τεσσαράκοντα πέντε φορὰς τὴν διοίκησιν τῶν στρατευμάτων των.

Ὡς ῥήτωρ, εἶχε μεγάλην ἰσχὺν, τὴν ἀρετήν του, ἐναντιοῦτο δὲ εἰς τὰ μέτρα τοῦ Δημοσθένους, ἐπιθυμῶν εἰρήνην μὲ τὸν Φίλιππον, οὐχὶ ὅμως διαφθαρεὶς ὑπ' αὐτοῦ, ἀλλὰ κατὰ ἰδίαν του πεποίθησιν. Ἐδίωξε πολεμῶν τοὺς Μακεδόνας ἐξ Εὐβοίας καὶ ἄλλοτε ἐνίκησεν αὐτοὺς ἐν Θράκῃ, σώσας ἀπὸ τῶν χειρῶν αὐτῶν τὸ Βυζάντιον. Τῷ 319, ὁ ἀντιβασιλεὺς Πολυσπέρχων, ἐχθρὸς τοῦ Φωκίωνος, καθὸ φίλου τοῦ Κασσάνδρου τοῦ ἀνταγωνιστοῦ του, ἐζήτησε παρὰ τῶν Ἀθηναίων καὶ τὸν κατεδίκασαν εἰς θάνατον ὀγδοήκοντα καὶ πέντε ἐτῶν ὄντα, καὶ μετ' αὐτοῦ καὶ ἄλλους ὁμόφρονάς του τὸ 317 π. Χ. Ἔπιε δὲ ἐν τῇ φυλακῇ τὸ κώνειον ἀταράχως (317) καὶ κατὰ ψήφισμα τοῦ δήμου μετεφέρθη ὁ νεκρός του ἐκτὸς τῶν ὁρίων τῆς Ἀττικῆς. Ἐκτιμήσαντες ὕστερον οἱ Ἀθηναῖοι τὴν ἀξίαν τοῦ ἀνδρὸς καὶ τὴν γενομένην ἀδικίαν, ἀνεκόμισαν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐκ Μεγαρίδος, ὅπου εἶχε κηδευθῆ, τὰ ὀστᾶ του εἰς Ἀθήνας, καὶ πρὸς τιμὴν αὐτοῦ ἀνήγειρεν ἡ δῆμος χαλκοῦν ἀνδριάντα, καὶ κατεδίκασεν εἰς θάνατον τὸν κατήγορόν του.

§ 36 Γαλάται ἐν Ἑλλάδι. (280 καὶ 279 π. Χ.)

Βασιλεύοντος ἐν Μακεδονίᾳ τοῦ τὸν Σέλευκον δολοφονήσαντος Πτολεμαίου τοῦ Κεραυνοῦ, πολυάριθμον στῖφος βαρβάρων Κελτῶν ἢ Γαλατῶν, κατελθὸν ἐκ τῆς Παννονίας, ὅπου οἱ βάρβαροι αὐτοὶ εἶχον πρὸ 300 ἤδη χρόνων ἐγκατασταθῆ, ἐνεφανίσθη εἰς τὴν Μακεδονίαν· νικήσαντες δὲ τοὺς στρατούς της καὶ λεηλατήσαντες αὐτήν, φονεύσαντες δὲ καὶ Πτολεμαῖον τὸν Κεραυνόν, ἀπῆλθον· τὸ ἑπιὸν δ' ἔτος ἐπανῆλθον ὑπὸ τὸν ἡγήτορα αὐτῶν Βρέννον. Ἦσαν, καθ' ἃ κοινῶς λέγεται, 150,000 πεζῶν καὶ 20,000 ἱππέων, ὧν ἕκαστος εἶχε δύο οἰκέτας ἐφίππους. Οἱ Ἕλληνες ἀπεφάσισαν νὰ τοὺς ἀναχαιτίσωσιν εἰς Θερμοπύλας. Ἡ στερεὰ Ἑλλὰς συνεμάχησεν, ἀναθέσασα τὴν ἡγεμονίαν εἰς τοὺς Ἀθηναίους, οἵτινες ἔδωκαν 1,000 ὁπλίτας καὶ 600 ἱππεῖς, ἔπεμψαν δὲ καὶ ὅλα τὰ πλοῖά των νὰ δεθῶσιν ἀπὸ τὴν πρύμναν καὶ πρῶραν εἰς τὸν Μαλιακὸν κόλπον, ὁπόθεν οἱ ἐπιβάται ἠδύναντο κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς συμπλοκῆς νὰ προσβάλλωσι τοὺς βαρβάρους. Ἡ διοίκησις τοῦ τῆς ξηρᾶς στρατοῦ ἀνετέθη εἰς τὸν Ἀθηναῖον Κάλλιππον.

Δραστηρίως ἀποκρουσθέντες ἀπὸ τῆς τῶν Θερμοπυλῶν διόδου οἱ Γαλάται, ἀνεκάλυψαν τὸ μονοπάτιον, δι' οὗ εἰσῆλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ Ξέρξης, καὶ εἰσελθόντες διευθύνθησαν κατὰ τῶν Δελφῶν διὰ νὰ λεηλατήσωσι τοὺς ἐκεῖ θησαυρούς· ἀλλ' ἀποκρουσθέντες ἐκ τοῦ τόπου τούτου, ὀρεινοτάτου ὄντος, ἐτράπησαν εἰς φυγήν, τὴν ὁποίαν αἱ προσβολαὶ τῶν κατοίκων κατέστησαν ὀλέθριον. Ἡ πεῖνα καὶ τὸ ψῦχος τοῖς προὐξένησαν τρομερὰς βασάνους. Ὁ ἀρχηγός των, ἐπικινδύνως πληγωθείς, ηὐτοχειριάσθη (278)· καταδιωχθέντες δὲ ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, ἐν ᾧ ὑπεχώρουν, κατεστράφησαν σχεδὸν ἅπαντες. Ἐκ τῶν ὀλίγων δὲ σωθέντων οἱ μὲν ἔμειναν παρὰ τῷ Ἴστρῳ, ἄλλοι εἰς τὰς παραλίας τῆς Θράκης καὶ ἄλλοι, ἑνωθέντες μετὰ ἐπελθόντων ἄλλων ὁμοφύλων των, μετέβησαν εἰς Βιθυνίαν καὶ κατέλαβον τὴν ἀπὸ τοῦ ὀνόματος αὐτῶν ὀνομασθεῖσαν Γαλατίαν.

§ 37. Ἡ ἀρχαϊκὴ ὁμοσπονδία (συνέδριον) καὶ τὸ κοινὸν τῶν Αἰτωλῶν.

Ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων πρῶτον ἐκ τεσσάρων, εἶτα ἐκ δώ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δεκα τῆς Ἀχαΐας πόλεων συνεσταμένη πρὸς θρησκευτικοὺς κυρίως σκοποὺς ἀχαϊκὴ ὁμοσπονδία, ἥτις οὐδέποτε ἔλαβε πολλὴν πολιτικὴν σπουδαιότητα, διετέλει ἤδη ὑπὸ τὴν μακεδονικὴν κατάθλιψιν, καταλαβόντος πάσας τὰς πόλεις της Ἀντιγόνου τοῦ Γονατᾶ, ἤτοι διὰ φρουρῶν ἢ διὰ μακεδονιζόντων τυράννων.

Ἡ ὁμοσπονδία αὕτη διῳκεῖτο ὑπὸ ἑνὸς στρατηγοῦ, ἑνὸς γραμματέως καὶ συμβουλίου ἐκ 10 δημιουργῶν λεγομένων. Ἡ ἀνωτάτη δὲ ἐξουσία ἀπέκειτο εἰς τὴν γενικὴν συνέλευσιν, ἥτις τοῦ ἔτους εἰς τὸ πλησίον τοῦ Αἰγίου ἄλσος τοῦ Ὁμαγυρίου Διὸς συγκαλοῦ ἐνην ὑπὸ τῶν δημιουργῶν καὶ συγκροτουμένην ὑπὸ πάντων τῶν ὑπὲρ 30 ἔτη γεγονότων Ἀχαιῶν. Αὕτη δὲ ἐξέλεγε καὶ τοὺς εἰρημένους ἄρχοντας ἐτησίως.

Τὸ δὲ αἰτωλικὸν κοινὸν ἦτο ὁμοσπονδία φυλῶν καὶ οὐχὶ πόλεων, ὡς ἡ ἀχαϊκή. Τὸ κοινὸν συμβούλιον αὐτῶν ἐλέγετο παναιτωλικὸν καὶ συνήρχετο ἐτησίως ἐν Θέρμοις, πόλει αἰτωλικῇ, ἵνα ἐκλέγῃ τὸν στρατηγὸν καὶ τοὺς ἄλλους ἄρχοντας. Τὰ καθ' ἕκαστα τῶν πραγμάτων τοῦ κοινοῦ διευθύνον ὁ ὑπὸ ἐπιτροπείας, τῆς ὁποίας τὰ μέλη ἐλέγοντο ἀπόκλητοι. Ὠφεληθέντες οἱ Αἰτωλοὶ ἐκ τῆς ἐπελθούσης εἰς Ἑλλάδα ἀνωμαλίας ἕνεκα τοῦ θανάτου τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου, ἐξέτειναν βαθμηδὸν τὴν δύναμίν των καὶ ἔγειναν οὕτως ἐπὶ τέλους κύριοι τῆς Ἀκρίδος, τῆς Φωκίδος, τῆς Βοιωτίας καὶ μέρους τῆς Ἀκαρνανίας, τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς Ἠπείρου. Τὸ ἀμφικτυονικὸν συνέδριον καὶ τὸ ἐν Δελφοῖς μαντεῖον ὑπέπεσαν οὕτως εἰς τὴν ἐξουσίαν αὐτῶν. Εἶχον ἤδη λάβει ἀρχήτερα τὴν Ναύπακτον παρὰ τῶν Ἀχαιῶν καὶ κατόπιν προσαπέκτησαν καὶ διαφόρους πελοποννησιακὰς πόλεις. Αὕτη ἦτο ἡ τῶν Αἰτωλῶν κατάστασις ἐπὶ τῆς εἰς τὸν μακεδονικὸν θρόνον ἀναβάσεως Φιλίππου τοῦ Ε'.

Ἄρατος.

Μετὰ τὴν ἐν Ἰψῷ μάχην (301 π. Χ.), ἡ Ἑλλὰς ἐχωρίσθη τῆς Ἀσίας, καὶ ἕνεκα τῶν τυράννων, αἵτινες ἐτάραξαν τὴν Μακεδονίαν ἐν διαστήματι τριάκοντα ἐτῶν, ἐγκατελείφθη αὕτη εἰς ἑαυτήν. Τύραννοι δ' ἐν ἑκάστῃ πόλει, περικεκυκλωμένοι ὑπὸ μισθοφόρων στρατῶν, κατεῖχον τοὺς πολίτας ὑπὸ τρόμων καὶ ἐφορολόγουν αὐτοὺς ἀνιλεῶς.

Ὁ Ἄρατος, υἱὸς τοῦ Κλινίου, ἐμελέτησε νὰ ἀπελευθερώσῃ τὴν πατρίδα του· ὅθεν ἀναχωρήσας ἐξ Ἄργους ὅπου διέμενεν, ἐνώθη μετὰ τῶν περιμενόντων αὐτὸν ἐν τῷ πύργῳ τοῦ Πολυγνώτου στρατιωτῶν, τοὺς ὡδήγησεν εἰς Νεμέαν, καὶ ἀπεκάλυψεν εἰς αὐτοὺς τὸ σχέδιόν του· φθάσαντες δὲ εἰς Σικυῶνα ἔτρεξαν εἰς τ' ἀνάκτορα τοῦ τυράννου Νικοκλέους, σωθέντος διά τινων βαθέων ὑπονόμων, καὶ ἔβαλαν πῦρ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Οὐδὲ εἰς καθ' ὅλην ταύτην τὴν συμπλοκὴν ἐφονεύθη ἢ ἐπληγώθη. Ὁ Ἄρατος ὕστερον ἀνεκάλεσε τοὺς ὑπὸ τοῦ τυράννου ἐξορισθέντας 580 καὶ τοὺς παρ' ἄλλων τυράννων, μὴ ὄντας καὶ τούτους ὀλιγωτέρους τῶν 500, οἵτινες εἶχον περιπλανηθῆ μακρὰν τῆς πατρίδος των σχεδὸν 50 ἔτη· ἐπέστρεψαν δὲ οἱ πλεῖστοι τούτων ἐν ἐσχάτῃ ἀθλιότητι καὶ ἀνέκτησαν τὰς οἰκίας, τὰς γαίας καὶ ὅλα των τὰ κτήματα, τὰ ὁποῖα κατεῖχον πρὸ τῆς ἐξορίας των.

Ἡ Σικυὼν γίνεται παραδεκτὴ εἰς τὴν ἀχαϊκὴν συμμαχίαν.

Ἡ Σικυών, οὕτως ἀπελευθερωθεῖσα, εἶχεν ἀνάγκην νὰ εὕρῃ συμμάχους, διότι ὁ τῆς Μακεδονίας βασιλεὺς, γενόμενος κύριος τῶν Ἀθηνῶν καὶ τῆς Κορίνθου, ἐπεθύμει καὶ ταύτην νὰ καθέξῃ. Ὁ Ἄρατος τὴν συνέταξεν εἰς τὴν ἀχαϊκὴν συμμαχίαν, ἥτις ἠδύνατο νὰ κατασταθῇ ἡ σωτηρία τῆς Ἑλλάδος, ἂν συμπεριελάμβανεν ὅλας τὰς πόλεις τῆς Πελοποννήσου καὶ τῆς κεντρικῆς Ἑλλάδος, κατὰ τὸ σχέδιον τοῦ Ἀράτου.

Ἀλλὰ διὰ νὰ ἐπιτύχῃ ἔπρεπε νὰ καταβάλῃ τοὺς τυράννους, ν' ἀναχαιτίσῃ τὴν Μακεδονίαν, ἥτις ἐπὶ τοῦ νέου αὐτῆς βασιλέως Ἀντιγόνου τοῦ Γονατᾶ, υἱοῦ Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ, εἶχεν ἀποκατασταθῇ φιλόδοξος καὶ ἰσχυρά· τέλος νὰ καταφέρῃ τοὺς Αἰτωλοὺς, λαὸν λῃστρικὸν, ὅπως ζῶσιν ἐν εἰρήνῃ πρὸς τὴν ἀχαϊκὴν συμμαχίαν. Ὡς πρὸς τὸ πρῶτον ἐπέτυχε σχεδὸν, διώξας τοὺς τυράννους ἀπὸ τοῦ Ἄργους, τῆς Μεγαλοπόλεως, τῆς Ἑρμιόνης, τοῦ Φλιοῦντος, καὶ ἑνώσας μὲ τὴν συμμαχίαν τὰ Μέγαρα, τὴν Τροιζῆνα καὶ τὴν Ἐπίδαυρον. Ἐπέτυχεν ἐπ' ἴσης καὶ ὡς πρὸς τὸ δεύτερον, τῶν Μακεδόνων ἐμποδισθέντων ἕνεκα τῶν ἐσωτερικῶν ταραχῶν νὰ παρεμβάλωσι πρόσκομμα εἰς τὰ σχέδιά του. Κατέλαβε τὴν Ἀκροκόρινθον, ἀπέδωκεν εἰς τοὺς Κορινθίους τὰς κλεῖς τῆς ἀκροπόλεώς των ταύτης, τὰς ὁποίας δὲν εἶχον λάβει ἀπὸ τοῦ καιροῦ τοῦ Φιλίππου πατρὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ ἀπέκτησε τὴν συμμαχίαν τῶν Ἀθηναίων, διωξάντων τὴν ἐν τῇ πόλει των μακεδονικὴν φρουράν. Οἱ Αἰτωλοὶ αὐτοὶ ἐφαίνοντο πρὸς στιγμὴν διατεθειμένοι νὰ φιλιωθῶσιν εἰλικρινῶς πρὸς τοὺς Ἀχαιούς· ἀλλ' ὅτε οἱ ἐκ Μακεδονίας κίνδυνοι ἤρχισαν νὰ ἐκλείπωσιν, ἀνεφύησαν ἄλλοι ὡς ἐξῆς.

§ 38. Ἄγις καὶ Κλεομένης.

Μεταρρυθμίσεις ἐν Σπάρτῃ.

Ἐν Σπάρτῃ τὸ τοῦ Λυκούργου πολίτευμα ἀπὸ πολλοῦ καιροῦ εἶχε πάθει τὴν ἐντελεστάτην ἀνατροπήν. Ἀντὶ τῆς ἰσότητος τῆς περιου-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σίας, τὴν ὁποίαν ὁ Λυκοῦργος εἶχεν εἰσάξει, εὑρίσκετο ἤδη ἐλάχιστος ἀριθμὸς πλουσίων καὶ πλῆθος πτωχῶν, τοὺς ὁποίους ἡ πτωχεία των αὕτη ἐστέρει τοῦ δικαιώματος τοῦ πολίτου, ἐπειδὴ ὁ μὴ ἐπαρκῶν εἰς τὰ ἔξοδα τῶν συσσιτίων Σπαρτιάτης ἀπέβαλλε τὰ πολιτικά του δικαιώματα. Πρὸς τούτοις ἐκ τῶν 700 Σπαρτιατῶν, οἵτινες εἰσέτι ὑπῆρχον, μόλις ἑκατὸν ἐξουσίαζον τὴν γῆν. Ἡ Σπάρτη δὲν ἦτο πλέον Σπάρτη, ἀλλὰ πόλις τις ὡς πολλαὶ ἄλλαι, χαύνη, ὀκνηρὰ καὶ διεφθαρμένη, μίγμα μισητὸν ὑπερβάλλοντος πλούτου καὶ ἐσχάτης ἀθλιότητος. Ἄγις ὁ Δ, βασιλεύσας τῷ 244 π. Χ. εἰκοσαετὴς τὴν ἡλικίαν, ἀπεφάσισε νὰ ἐπαναγάγῃ τὴν Σπάρτην εἰς τὸ ἀρχαῖον αὐτῆς πολίτευμα. Ἔπρεπε δὲ ν' ἀρχίσῃ ἀπὸ τῆς ἐκ νέου διανομῆς τῶν γαιῶν, καὶ τὸ πρῶτον τοῦτο τόλμημα ἦτο μᾶλλον ἐπικίνδυνον, διότι ἔμελλε ν' ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τῶν πλουσίων καὶ νὰ δώσῃ εἰς τοὺς πτωχούς. Τὸ πλεῖστον μέρος τῶν πλουσίων, οἱ γέροντες, συνειθισμένοι εἰς τὴν πολυτέλειαν καὶ ἐχθροὶ παντὸς νεωτερισμοῦ, καὶ αἱ γυναῖκες ἔντρομοι εἰς μόνην τὴν ἐνθύμησιν τῆς αὐστηρᾶς ζωῆς, τὴν ὁποίαν ὁ Λυκοῦργος ταῖς ἐπέβαλλε, συνεκρότησαν τὴν ἀντίθετον εἰς τὴν μεταρρύθμισιν μερίδα, τῆς ὁποίας κομματάρχης ἦτο ὁ βασιλεὺς Λεωνίδας, συνάρχων τοῦ Ἄγιδος, ὅστις μέρος τῆς ζωῆς του διέμεινεν εἰς τὰς ἀσιατικὰς αὐλάς, καὶ εἶχε διδάξει τοὺς συμπολίτας του νέας εὐπαθείας. Μετὰ τοῦ Ἄγιδος ἦσαν οἱ πτωχοί, οἱ φιλότιμοι καὶ οἱ φιλοπάτριδες, πρὸς τούτοις ἡ μήτηρ του. Ἀγησιστράτη καὶ ἡ προμήτωρ Ἀρχιδάμεια, δύο πλουσιώταται γυναῖκες τῆς πόλεως. Ὁ ἴδιος, ἀνατραφεὶς παρ' αὐτῶν εἰς τὴν πολυτέλειαν, εἶχεν εἰς τὴν ἐξουσίαν του ἐκτεταμένα κτήματα καὶ θησαυρὸν 600 ταλάντων, ἀλλ' ἀπέβαλε τὰς ἕξεις του, ἐνεδύθη τὸ τραχὺ τῶν ἀρχαίων Σπαρτιατῶν ἔνδυμα καὶ ἐκήρυξεν, ὅτι ἔκαμνε τὰ κτήματά του κοινά. Ἡ μήτηρ καὶ ἡ προμήτωρ του ἔπραξαν τὸ αὐτό.

Ἀλλ' οἱ πλούσιοι διὰ διαβολῶν κατέστρεψαν τὴν δημοτικότητα τοῦ νέου βασιλέως, κατ' ἀνάγκην τινὰ ἀπόντος. Ὅτε ἐπέστρεψεν, οἱ ἐχθροί του ἐθριάμβευον, καὶ μόλις ἔλαβε καιρὸν νὰ καταφύγῃ εἴς τινα ναόν, ὁπόθεν ἐλκυσθεὶς ἐπιβούλως κατεδικάσθη εἰς θάνατον. Ἀπαχθεὶς εἰς φυλακήν, ἀπηγχονίσθη ἐκεῖ· κατεδικάσθησαν δὲ καὶ ὑπέστησαν τὴν αὐτὴν ποινὴν ἐπὶ τοῦ πτώματός του ἥ τε μήτηρ καὶ ἡ μάμμη του (241). Ὁ Λεωνίδας τότε ἐβασίλευσε μόνος.

Κλεομένης. Ἄρατος.

Ὁ τοῦ Λεωνίδου υἱὸς Κλεομένης, νυμφευθεὶς τὴν χήραν τοῦ Ἄγιδος, ἐκατηχήθη παρ' αὐτῆς εἰς τὰ σχέδια τοῦ πρώτου ἀνδρός της. Νικήσας κατ' ἀρχὰς τῇ βοηθείᾳ τῶν Αἰτωλῶν τὴν ἀχαϊκὴν συμ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μαχίαν καὶ φονεύσας κατόπιν τοὺς ἐν Σπάρτῃ ἐφόρους καὶ πάντας τοὺς ἐναντίους συμπολίτας του καταβαλών, ἀποκατέστησεν ἐν τῇ πατρίδι του τὴν ἀρχαίαν πειθαρχίαν, τὴν ἀνατροφήν, τὰ συσσίτια, ἐκάλεσε τοὺς κατοίκους τῶν γειτόνων τόπων, τοὺς διένειμε γαίας καὶ ἔδωκεν εἰς ὅλους τοὺς πτωχοὺς τῆς Πελοποννήσου τὴν ἐλπίδα ὁμοίας παλινορθώσεως (225 π. Χ.).

Ὁ Ἄρατος ἔντρομος ἐκάλεσε τότε τοὺς Μακεδόνας πρὸς βοήθειαν τῆς συμμαχίας. Ὁ Ἀντίγονος Δώσων ἔσπευσε μετὰ 29,000 στρατιωτῶν κατὰ τοῦ Κλεομένους, ἔχοντος μόνον 20,000. Συνεκρούσθησαν δὲ ἐν Σελλασίᾳ, ὅπου ὁ τελευταῖος στρατὸς τῆς Σπάρτης κατεστράφη μετὰ σφοδρὰν ἀντίστασιν (221), καὶ τὸ πρῶτον ἄθλιον πολίτευμά της ἀποκατέστη πάλιν.

Ὁ Κλεομένης ἔφυγεν ἐκ τῆς Πελοποννήσου εἰς Αἴγυπτον, ἐλπίζων νὰ εὕρῃ ἐκεῖ βοήθειαν διὰ ν' ἀρχίσῃ ἐκ νέου τὸν πόλεμον. Δεκτὸς δὲ γενόμενος εὐμενῶς κατ' ἀρχὰς ὑπὸ τοῦ βασιλέως Πτολεμαίου τοῦ Εὐεργέτου, κατέστη ὕποπτος εἰς τὸν διάδοχον αὐτοῦ Πτολεμαῖον τὸν Φιλοπάτορα, ὅστις διὰ τοῦτο τὸν περιώρισεν ἔν τινι μεμονωμένῃ οἰκίᾳ μετὰ δεκατριῶν φίλων του. Ἀποκαμόντες ἐκ ταύτης τῆς αἰχμαλωσίας, ἐξῆλθον τέλος ξιφήρεις ὅλοι, καὶ διεσκορπίσθησαν εἰς τὰς ὁδοὺς τῆς Ἀλεξανδρείας, καλοῦντες τὸν λαὸν εἰς τὴν ἐλευθερίαν, ἀλλὰ τὸ πλῆθος τοὺς ἤκουε χωρὶς νὰ τοὺς ἐννοῇ· εὐθὺς δὲ περιεκυκλώθησαν καὶ, διὰ νὰ μὴ ζωγρηθῶσιν, ἐφονεύθησαν ὑπ' ἀλλήλων (219).

Συμμαχικὸς πόλεμος, θάνατος Ἀράτου.

Εἰσβαλόντων τῶν Αἰτωλῶν εἰς Πελοπόννησον πρὸς λεηλασίαν καὶ πορθούντων τὴν Μεσσήνην, ἦλθεν ὁ Ἄρατος εἰς βοήθειαν τῶν Μεσσηνίων· ἡττηθεὶς δὲ περὶ Καφύας, ἐζήτησε κατὰ τῶν Αἰτωλῶν τὴν βοήθειαν Φιλίππου, τοῦ Ε'. βασιλέως τῆς Μακεδονίας. Ὁ φιλόδοξος Φίλιππος, συμμαχήσας προθύμως μετὰ τῶν Ἀχαιῶν, ἐπολέμησε τοὺς Αἰτωλοὺς καὶ ἐνίκησεν αὐτοὺς εἰς πολλὰς μάχας κυριεύσας πολλὰς αὐτῶν πόλεις. Ὁ πόλεμος οὗτος διήρκεσε τρία ἔτη (220—217) ὀνομασθεὶς σ υ μ μ α χ ι κ ό ς. Ἀλλὰ μαθὼν ὁ Φίλιππος, ὅτι ἡττήθησαν κατὰ κράτος οἱ Ῥωμαῖοι ὑπὸ τῶν Καρχηδονίων, στρατηγουμένων ὑπὸ τοῦ Ἀννίβα, καὶ ἐπιθυμήσας νὰ στρέψῃ τὰ ὅπλα του πλέον κατὰ τῶν Ῥωμαίων, ἀσθενῶν ἤδη ἐκ τῆς ἥττης των ὄντων, ἔκαμεν εἰρήνην πρὸς τοὺς Αἰτωλούς.

Ὁ Ἄρατος ἐπέζησεν ὀλίγα ἔτη καὶ ἀπέθανεν ἐν Αἰγίῳ περίλυπος, δηλητηριασθεὶς ὑπὸ τοῦ εἰρημένου Φιλίππου (213).

Εἰς τὸν Ἄρατον ἀπεδόθησαν ὑπὸ τῶν συμπολιτῶν αὐτοῦ θεῖαι τιμαί, καὶ θυσίαι εἰς μνήμην αὐτοῦ ἐτελοῦντο παρ' αὐτῶν δὶς τοῦ ἔτους.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

§ 39. Ὑποταγὴ τῆς Ἑλλάδος εἰς τοὺς Ῥωμαίους (200—146).

Ἡ Ἑλλὰς ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν περιέπιπτεν εἰς χειρότερα. Τὰ ἐλαττώματα, τὰ ὁποῖα ἡ διεφθαρμένη τότε κοινωνία εἶχεν, ἐφαίνοντο ἀπροκαλύπτως. Αἱ Ἀθῆναι ἦσαν ἤδη μουσεῖον ἢ σχολεῖον, ὅπου πολλὰ μὲν συνεζητοῦντο, οὐδὲν δὲ ἐπράττετο. Ἐν Θήβαις τὸ κύριον ἔργον ἦτο τὰ συμπόσια. Ἡ δὲ Σπάρτη εἶχε τυράννους ἀποτροπαίους, ὡς τὸν Νάβιδα ἐκεῖνον, ἐπινοοῦντα καθ' ἑκάστην νέαν βάσανον. Οὗτος εἶχε διατάξει νὰ κατασκευάσωσιν εἴδωλον γυναικεῖον, τοῦ ὁποίου οἱ βραχίονες, τὰ στήθη καὶ αἱ χεῖρες ἦσαν ὡπλισμένα μὲ σιδηροῦς γόμφους, καὶ τὸ ὁποῖον ὠνόμαζε μὲ τὸ ὄνομα τῆς γυναικός του Ἀπήγαν. Ἄν τις ἠρνεῖτο εἰς αὐτὸν ζητοῦντα χρήματα, ἔλεγεν, «Ἐγὼ μὲν ἴσως δὲν δύναμαι νὰ σὲ πείσω, νομίζω ὅμως ὅτι ἡ Ἀπήγα αὕτη θὰ σὲ πείσῃ,» καὶ παρευθὺς τὸ τρομερὸν ἄγαλμα ἥρπαζε τὸν δυστυχῆ καὶ τὸν κατεκερμάτιζεν, ἢ τοὐλάχιστον τὸν ἐβασάνιζε δεινῶς. Πολλοὺς λοιπὸν τῶν ἐξαρνουμένων διέφθειρεν οὕτως ὁ Νάβις.

Φιλοδοξία τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Ῥώμης.

Τοιοῦτοι ἄνθρωποι ὡς ὁ Νάβις ἦσαν ἀνίκανοι νὰ σώσωσι τὴν ἐλευθερίαν των· ἄλλως τε καὶ δύο ἐχθροὶ ἐπίφοβοι τὴν ἠπείλουν. Ἡ Μακεδονία, διοικουμένη ἤδη ὑπὸ Φιλίππου τοῦ Ε΄ (220—179), εἶχεν ἀνανεώσει τὰ περὶ Ἑλλάδος σχέδια τοῦ πατρὸς τοῦ Ἀλεξάνδρου. Καὶ ἐν τῇ Δύσει οἱ Ῥωμαῖοι τὰ αὐτὰ διενοοῦντο, ἡ δὲ Ἑλλὰς ἐπρόκειτο λεία εἰς τοὺς νικητάς.

Ὁ Φίλιππος μαθών, ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι ἡττήθησαν ἤδη ὑπὸ τοῦ Ἀννίβα εἰς τὴν ἐν Κάνναις μεγάλην μάχην (216), συνεμάχησε μετὰ τοῦ στρατηγοῦ τῶν Καρχηδονίων καὶ ἡτοιμάσθη νὰ εἰσβάλῃ εἰς Ἰταλίαν. Ἡ Ῥώμη τὸν προέλαβε καὶ δι' ἰσχυρᾶς προσβολῆς τὸν ἀνεχαίτισεν ἐν Ἑλλάδι, καὶ τῷ ἐπέβαλε συνθήκας (205). Ἡ σύγκλητος, ἀπελευθερωθεῖσα ἀπὸ τοῦ Ἀννίβα, ἠθέλησε νὰ ἐκδικηθῇ τὴν Μακεδονίαν, καὶ δι' ἐπιτηδείων διαπραγματεύσεων ἀπέσπασεν ἀπὸ τοῦ Φιλίππου τοὺς συμμάχους του Ἕλληνας. Ἀπομονώσαντες οὕτως αὐτὸν οἱ Ῥωμαῖοι τὸν ἐστενοχώρησαν δεινῶς· κατατροπωθεὶς δὲ εἰς Κυνὸς κεφαλὰς τῆς Θεσσαλίας ὑπὸ τῶν ῥωμαϊκῶν λεγεώνων ὑπὸ τὸν Ὕπατον Φλαμίνιον (197), ἠναγκάσθη νὰ δεχθῇ εἰρήνην ἐπὶ τῷ ὅρῳ νὰ περιορισθῇ εἰς τ' ἀρχαῖα ὅρια τοῦ βασιλείου του.

Ἐν ᾧ δὲ ἡτοιμάζετο εἰς νέον πόλεμον, ἀπέθανεν. Ὁ υἱὸς αὐτοῦ Περσεὺς τὸν ἤρχισεν εὐτυχῶς· ἀλλ' οὐδεὶς τὸν ἐβοήθησε, καὶ ἡ ἐν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Πύδνα μάχῃ (168) συνέτριψε τὸν θρόνον τοῦ τελευταίου διαδόχου τοῦ Ἀλεξάνδρου. Ὁ Περσεύς, ὁδηγηθεὶς εἰς Ῥώμην ὄπισθεν τοῦ θριαμβευτικοῦ ἅρματος τοῦ Παύλου Αἰμιλίου τοῦ νικητοῦ του, μετὰ τέσσαρα ἔτη ἀπέθανεν αἰχμάλωτος τῆς Ῥώμης εἰς Ἄλβαν Λόγγαν. Τὸ Μακεδονικὸν κράτος τότε διῃρέθη εἰς τέσσαρας ἐπαρχίας, ὧν ἑκάστη ἐτέθη ὑπὸ τὴν δικαιοδοσίαν ἰδίου ὀλιγαρχικοῦ συμβουλίου. Μετὰ ἓξ δὲ καὶ εἴκοσιν ἔτη ἡ Μακεδονία κατέστη ῥωμαϊκὴ ἐπαρχία (142).

Ὁ ἑξῆς πίναξ δεικνύει χρονολογικῶς τὴν διαδοχὴν τῶν ἡγεμόνων τῆς Μακεδονίας ἀπὸ τοῦ θανάτου Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου μέχρι τῆς ἐξαφανίσεως τῆς μοναρχίας αὐτῆς.

Φίλιππος Γ'. Ἀριδαῖος.	323 - 316
Κάσσανδρος.	316 296
Φίλιππος Δ'.	296—295
Δημήτριος Α'. ὁ Πολιορκητής.	294—287
Πύρρος.	287—286
Λυσίμαχος	286—280
Πτολεμαῖος Κεραυνὸς καὶ ἄλλοι.	280—277
Ἀντίγονος Γονατᾶς.	277—239
Δημήτριος Β'.	239—229
Ἀντίγονος Δόσων.	229—220
Φίλιππος Ε'.	220—178
Περσεύς.	178—167

Φιλοποίμην.

Ὁ ἐκ Μεγαλοπόλεως Φιλοποίμην, ἀγαθὸς πολίτης καὶ ἐπιτήδειος στρατηγός, συναισθανόμενος τὴν τῶν ῥωμαϊκῶν δυνάμεων ὑπεροχήν, δὲν ἐδοκίμασε μὲν ν' ἀγωνισθῇ πρὸς αὐτάς, ἀλλ' εἰργάσθη ἀκαταπαύστως ν' ἀπομακρύνῃ τὴν μέλλουσαν ἀναπόφευκτον καταστροφήν. Ἀνεζωπύρησε μεταξὺ τῶν Ἀχαιῶν τὸ στρατιωτικὸν πνεῦμα· ἐπολέμησεν, ὡς ἔπραξεν ὁ Ἄρατος, τοὺς ἐν ταῖς πόλεσιν ἀνυψουμένους τυράννους, καὶ ἠγωνίσθη νὰ προλάβῃ πᾶσαν ἐν τοῖς κόλποις τῆς ἀχαϊκῆς συμμαχίας διαίρεσιν. Διατηρῶν αὐτὴν ἡνωμένην καὶ ἰσχυράν, ἤλπιζε τοὐλάχιστον νὰ ἀξιώσῃ αὐτὴν τοῦ τῆς Ῥώμης σεβασμοῦ. Μετερχόμενος τοιαύτην πολιτικὴν ἐπιτηδείαν ἐν ταὐτῷ καὶ ὑψηλήν, ἐγένετο θῦμα αὐτῆς, οὕτως. Ἡμέραν τινὰ, ἐν ᾧ εὑρίσκετο εἰς Ἄργος πυρέσσων, ἔμαθεν, ὅτι ἡ Μεσσήνη, κατὰ παρακίνησιν τῆς Ῥώμης, χωρίζεται ἀπὸ τῆς ὁμοσπονδίας. Ἅμα μαθὼν τοῦτο, καίτοι ἀσθενὴς καὶ ἑβδομηκοντούτης ἤδη, ἀνεχώρησεν εἰς Μεγαλόπολιν, ὅπου ἔφθασεν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

αὐθημερόν, διανύσας εἴκοσιν ὡρῶν δρόμον· συλλέξας δὲ ἱππικὸν σῶμα, ἐπορεύθη κατὰ τοῦ ἐχθροῦ, τὸν ὁποῖον ἀπέκρουσεν, ἀλλὰ περικυκλωθεὶς ὑπὸ ἀνωτέρων δυνάμεων, ὠπισθοδρόμησε, προασπίζων ὁ ἴδιος τὴν ὑποχώρησιν τῶν ἰδικῶν του· ἐν τῇ διόδῳ στενοῦ τινος, ὁ ἵππος του ὀλισθήσας τὸν ἔρριψεν ὁρμητικῶς κατὰ γῆς. Οἱ Μεσσήνιοι ἥρπασαν αὐτόν, τὸν ἀπήγαγον εἰς Μεσσήνην σιδηροδέσμιον καὶ τὸν ἐγκαθεῖρξαν εἰς ὑπόγειον, πνιγηρὰν καὶ σκοτεινὴν φυλακήν. Ἐν ᾧ δὲ πολλοὶ Μεσσήνιοι φιλανθρώπως ὑπὲρ αὐτοῦ διέκειντο, Δεινοκράτης, ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἐναντίας μερίδος, ἐπέσπευδε μᾶλλον τὸν θάνατόν του· ὅθεν τὸ ἑσπέρας ὁ δήμιος προσετάχθη καὶ τῷ προσέφερε φάρμακον. Ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τοῦ θανάτου αὐτοῦ, οἱ Ἀχαιοὶ καταπλαγέντες, ἔδραμον εἰς τὰ ὅπλα καὶ ὁδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ Λυκόρτα, τοῦ πατρὸς τοῦ ἱστορικοῦ Πολυβίου, εἰσώρμησαν εἰς Μεσσηνίαν, καταστρέφοντες πᾶν τὸ προστυχόν, ἕως οὗ, συμφρονήσαντες οἱ Μεσσήνιοι, ἐδέχθησαν τοὺς Ἀχαιούς. Καὶ ὁ μὲν Δεινοκράτης κὐτοχειριάσθη, ὡσαύτως δὲ καὶ πολλοὶ τῶν ὀπαδῶν του, οἱ δὲ λοιποὶ συνελήφθησαν, ἵνα βασανισθῶσι. Καύσαντες τὸ σῶμα τοῦ Φιλοποίμενος καὶ συνάξαντες τὴν τέφραν του εἰς ὑδρίαν, ἀνεχώρησαν ἐκ τῆς Μεσσήνης ἡσύχως καὶ ἐν τάξει. Οἱ Ἀχαιοὶ ἐβάδιζον ἀνθοστεφεῖς, ἀλλὰ πλήρεις δακρύων· ἠκολούθουν δὲ αὐτοὺς αἰχμάλωτοι Μεσσήνιοι ἁλυσίδετοι· ὁ Πολύβιος, υἱὸς τοῦ Λυκόρτα, περιεστοιχισμένος ὑπὸ τῶν ἐπισημοτάτων Ἀχαιῶν, ἔφερεν εἰς Μεγαλόπολιν τὴν ὑδρίαν κεκαλυμμένην ὑπὸ τοσούτων στεμμάτων καὶ στεφάνων, ὥστε μόλις ἠδύνατό τις νὰ τὴν ἴδῃ.

Ἡ ζημία αὕτη ἦτο ζημία γενικὴ τῆς ὅλης Ἑλλάδος, διότι ἀπωλέσθη τὸ τελευταῖον στήριγμα τῆς ἰσχύος της. Ὀρθῶς λοιπὸν οἱ ἱστορικοὶ λέγουσιν, ὅτι ὁ Φιλοποίμην ἦτο ὁ ἔσχατος τῶν Ἑλλήνων.

Ὑποταγὴ τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν Ῥώμην.

Ἡ σύγκλητος τῆς Ῥώμης εἶχε κατ' ἀρχὰς κηρύξει ἐπισήμως, ὅτι ἐμάχετο ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας τῆς Ἑλλάδος, μετὰ δὲ τὴν ἐν Κυνὸς κεφαλαῖς μάχην (196 π. Χ.), ὁ ὕπατος Φλαμίνιος εἶχε κηρύξει εἰς τοὺς Ἰσθμικοὺς ἀγῶνας ἐπισήμως τὴν ἐλευθερίαν ὅλων τῶν ἑλληνικῶν λαῶν. Ἀλλ' ὅμως καθίστατο ἐν ἑκάστῃ πόλει, προτροπῇ τῶν πρακτόρων τῆς συγκλήτου, ῥωμαϊκὴ φατρία, ἁρπάζουσα τὰ ἀξιώματα καὶ ὑπακούουσα εἰς ὅλας τὰς ἐκ Ῥώμης ἐρχομένας προσταγάς.

Ἐπὶ τοῦ πολέμου τοῦ βασιλέως τῆς Μακεδονίας Περσέως (§ 43) χίλιοι Ἀχαιοὶ καταγγελθέντες, ὡς εὐχηθέντες μυστικῶς ὑπὲρ τῶν Μακεδόνων, ἀνηρπάσθησαν ἀπὸ τῶν πόλεών των καὶ ἐξωρίσθησαν εἰς Ἰταλίαν. Μετὰ παρέλευσιν 17 ἐτῶν ἐξορίας, ἡ σύγκλητος ἀπέλυσε τοὺς ἐπιζήσαντας 300, ἐν οἷς ἦτο καὶ ὁ ἱστορικὸς Πολύβιος,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

διὰ νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς Ἑλλάδα. Τινὲς τούτων ἕνεκεν ἀσκόπου μίσους προύκάλεσαν ῥῆξιν πρὸς τὴν Ῥώμην, καὶ ἡ Ἑλλὰς συνεκρότησε πλησίον τοῦ κορινθιακοῦ ἰσθμοῦ τὴν τελευταίαν αὐτῆς μάχην. Ἡ Κόρινθος ἠλώθη καὶ ἐπυρπολήθη ὑπὸ τοῦ ὑπάτου Μουμμίου π. Χ. 146 (ἢ κατά τινας 145). Αἱ Θῆβαι καὶ ἡ Χαλκὶς κατηδαφίσθησαν, ὅλαι αἱ πόλεις ἀπετειχίσθησαν καὶ ἡ Ἑλλὰς προσετέθη, ὀνομασθεῖσα Ἀχαΐα, εἰς τὸν ἤδη μακρὸν κατάλογον τῶν ῥωμαϊκῶν ἐπαρχιῶν.

Ὁ Μούμμιος ἔρεινεν ἐν Ἑλλάδι δύο ἔτη ὡς ἀνθύπατος. Τῷ 145 ἐστάλησαν ἐκ Ῥώμης ἐπίτροποι, ἵνα διατάξωσι τὰ τῆς Ἑλλάδος, ἥτις, ἐξαιρουμένης τῆς Θεσσαλίας, ἔγεινεν ἤδη ῥωμαϊκὴ ἐπαρχία· ἡ δὲ Θεσσαλία καὶ ἡ Ἤπειρος ἀπετέλεσαν μέρος τῆς ἐπαρχίας Μακεδονίας.

§ 40. Ἑλληνικαὶ ἀποικίαι ἐν Ἀσίᾳ, Ἀφρικῇ καὶ Γαλατίᾳ.

Οἱ Ἕλληνες εἶχον καλύψει διὰ τῶν ἀποικιῶν των ὅλα τὰ τῆς Μεσογείου παράλια, καί τινες τῶν ἐκεῖ θεμελιωθεισῶν πόλεων διέπρεψαν πολύ, οἷον ἐν μικρᾷ Ἀσίᾳ ἡ Ἔφεσος, ἡ Μίλητος, ἡ Σμύρνη καὶ ἡ Φώκαια· ἐν Ἀφρικῇ, ἡ Κυρήνη· ἐν Ἱσπανίᾳ, τὸ Σάγουντον· ἐν Γαλατίᾳ, ἡ Μασσαλία· ἐν Ἰταλίᾳ, ὁ Κρότων, ἡ Σύβαρις καὶ ὁ (ἡ) Τάρας. ἐν Σικελίᾳ, ἡ Μεσσήνη, ὁ Ἀκράγας καὶ αἱ Συρακοῦσαι.

Ἡ Μίλητος, περίφημος διὰ τὸ μέγα ἐμπόριόν της, τοὺς τριακοσίους ἐμπορικοὺς σταθμούς της (ἐμπορεῖα), τοὺς συσταθέντας ἐπὶ τῶν παραλίων τοῦ Εὐξείνου, ὑπετάχθη ὑπὸ τῶν Περσῶν ἐπὶ Κύρου, ἀλλὰ μετὰ ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι τὴν ἠλευθέρωσαν· ὁ Ἀλέξανδρος ὁ μέγας πάλιν τὴν ὑπέταξεν, οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ἀπέδωκαν εἰς αὐτὴν τὴν σκιὰν ἐκείνην τῆς ἐλευθερίας, τὴν ὁποίαν παρεῖχον ἑκουσίως εἰς ἐκείνους, τοὺς ὁποίους δὲν ἐφοβοῦντο. Ὁ Θαλῆς, ἐκ τῶν μεγίστων σοφῶν ἀνδρῶν τῆς Ἑλλάδος, εἶχε γεννηθῇ ἐν αὐτῇ κατὰ τὸν ἕβδομον αἰῶνα πρὸ Χριστοῦ.

Ἡ Σμύρνη ὑπέστη σκληροτέρας περιπετείας ἢ ἡ Μίλητος. Ταύτην, καταστραφεῖσαν ὑπὸ τῶν Λυδῶν, τὴν ἀνέστησεν ὁ Μ. Ἀλέξανδρος· σεισμὸς δὲ τὴν κατέστρεψεν ἐκ δευτέρου, ἀλλ' ὁ Μάρκος Αὐρήλιος προσέταξε καὶ τὴν ἀνέκτισαν.

Ἡ Ἔφεσος, ὡς ἡ Μίλητος, εἶναι ἤδη σωρὸς ἐρειπίων, ἐν ᾧ ἄλλοτε ὑπερέβαινεν ἁπάσας τὰς πόλεις κατὰ τὴν μεγαλοπρέπειαν. Ὁ ἐν αὐτῇ ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος ἐνομίζετο ἐκ τῶν ἑπτὰ θαυμάτων τοῦ κόσμου· ἄφρων δέ τις, ὁ Ἡρόστρατος, τὸν ἐπυρπόλησε διὰ νὰ ἀποκτήσῃ ἀθάνατον ὄνομα. Ἔκτισαν δὲ πάλιν αὐτὸν κοινῶς αἱ Ἰωνικαὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πόλεις τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ἡ Ἔφεσος ὑπετάγη ἀλληλοδιαδόχως εἰς τοὺς Πέρσας, εἰς τοὺς διαδόχους τοῦ Ἀλεξάνδρου καὶ τέλος εἰς τοὺς Ῥωμαίους μετὰ τὴν ἦτταν τοῦ Ἀντιόχου τοῦ μεγάλου, τῷ 189 π. Χ.

Μικρὰ Ἀσία.

Ἡ Φώκαια, ἀκμάζουσα κατὰ τὸν ἕκτον αἰῶνα π. Χ, ἡμιλλᾶτο κατά τε τὴν δραστηριότητα καὶ τὴν ἰσχὺν πρὸς τὴν Μίλητον. Ἐν ᾧ δὲ οἱ Μιλήσιοι ἐκαρποῦντο ὅλον τὸν Εὔξεινον πόντον, οἱ τολμηροὶ θαλασσοπόροι τῆς Φωκαίας ἐπορεύοντο πρὸς δυσμὰς μέχρι τῶν παραλίων τῆς Ἰταλίας, τῆς Κορσικῆς, τῆς Γαλατίας καὶ τῆς Ἱσπανίας, καὶ ἐτόλμων μάλιστα νὰ ῥιψοκινδυνεύωσι πέραν τῶν Ἡρακλείων στηλῶν. Πλουτήσαντες δὲ ἐντεῦθεν, περιέβαλον τὴν πόλιν των μὲ τεῖχος ὑψηλόν· ἀλλὰ, πολιορκηθέντες ὑπὸ τοῦ Ἁρπάγου, τοποτηρη-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τοῦ τοῦ Κύρου, ἔφυγον διὰ συνθήκης καὶ μετενάστευσαν εἰς τὴν Κορσικὴν (Κύρνον), ὅπου εἶχον κτίσει πρότερον τὴν πόλιν Ἀλαλίην· τινὲς ὅμως αὐτῶν, μεταμεληθέντες καθ' ὁδὸν, ἐπανῆλθον εἰς Φώκαιαν. Οἱ εἰς τὴν Κορσικὴν ἐγκατασταθέντες ἐπολέμησαν πολὺν καιρὸν πρὸς τοὺς Καρχηδονίους καὶ τοὺς Τυρρηνούς, δεσπόζοντας εἰς ταύτας τὰς θαλάσσας· ὀλίγον δὲ κατ' ὀλίγον τινὲς μὲν ἠνώθησαν μετὰ τῶν κατοίκων τῆς Κορσικῆς καὶ τῆς Ἰταλίας, ἄλλοι δὲ μετέβησαν εἰς τὴν περιφημοτάτην τῶν ἀποικιῶν των, τὴν Μασσαλίαν.

Βάττος ὁ ἐκ Θήρας, ἀκολουθῶν χρησμόν τινα, ἵδρυσε τὴν Κυρήνην (362) εἰς εὐφορωτάτην καὶ τερπνοτάτην χώραν τῆς βορείου Ἀφρικῆς. Τέσσαρες ἄλλαι πόλεις ἀνηγέρθησαν αὐτοῦ εὐθύς, αἱ ἑξῆς – ἡ Ἀπολλωνία, χρησιμεύσασα ὡς λιμὴν εἰς τὴν Κυρήνην· ἡ Βάρκη, τὰ Ταύχειρα καὶ ἡ Ἐσπερία. Αἱ πόλεις αὗται ὑπέταξαν τοὺς περικυκλοῦντας αὐτὰς νομάδας λαούς.

Οἱ Πέρσαι ἐγκατέστησαν τὴν ἐξουσίαν των ἐν τῇ Κυρηναϊκῇ ἐπὶ Δαρείου, ἀλλὰ τὴν ἀπώλεσαν μετὰ τὰς ἐν Ἑλλάδι μεγάλας των ἥττας. Οἱ Πτολεμαῖοι ἐκυρίευσαν τοῦτον τὸν τόπον, καί τις ἐξ αὐτῶν συνέστησεν ἐνταῦθα ἴδιον βασίλειον διὰ τὸν υἱόν του Ἀπίωνα. Ὁ ἡγεμὼν δὲ οὗτος ἕνεκεν ἀτεκνίας ἐκληροδότησε τὴν ἐπικράτειάν του εἰς τοὺς Ῥωμαίους (96 π. Χ).

Σάγουντον. Ἡ πόλις αὕτη, κτισθεῖσα ἐν Ἱσπανίᾳ ὑπὸ ἀποικίας Ζακυνθίων, εἶναι περίφημος διὰ τὴν πολιορκίαν της ὑπὸ τοῦ Ἀννίβα, ἥτις ἔγεινεν αἰτία τοῦ καρχηδονικοῦ πολέμου. Ἀντὶ νὰ παραδοθῶσιν οἱ κάτοικοι ἐπυρπόλησαν τὴν πόλιν των καὶ δὲν παρέδωκαν τῷ νικητῇ ἢ καπνίζοντα ἐρείπια μετ' ἀξιομνημονεύτου παραδείγματος φιλοπατρίας.

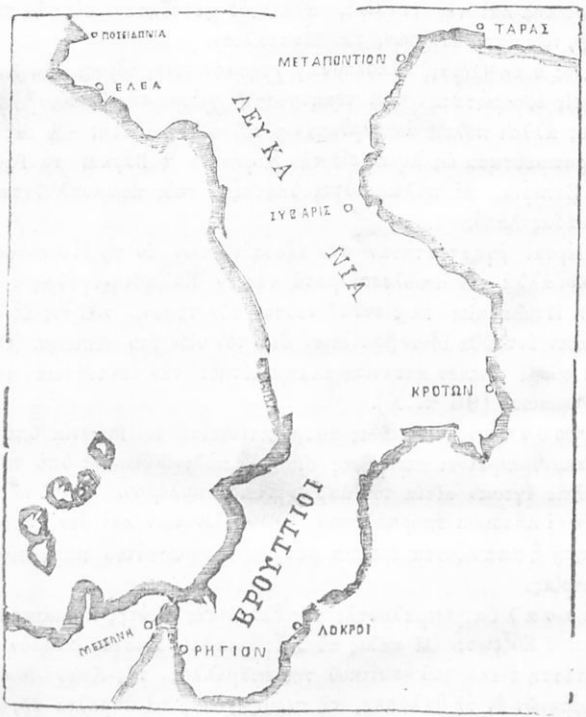
Μασσαλία. Θεμελιωτὴς τῆς ἑλληνικῆς ταύτης ἀποικίας ἔγεινεν ὁ Φωκαεὺς Εὔξεινος. Ἡ πόλις αὕτη ἔφθασεν εἰς ὕψιστον βαθμὸν ἰσχύος καὶ κατέστη ἕνεκα τοῦ ναυτικοῦ της ἐφάμιλλος τῆς Καρχηδόνος καὶ τῶν Τυρρηνῶν ἐν τῇ θαλάσσῃ, τῇ περιβρεχούσῃ τὰ παράλια τῆς Γαλατίας καὶ τοῦ βορείου μέρους τῆς Ἱσπανίας. Ἡ ἐσωτερική της διοίκησις ἔγεινεν ἀξιοσημείωτος ἕνεκα τῆς φρονήσεως καὶ τῆς πρωτότητός της. Τὴν διὰ θανατικὰς ποινὰς ὡρισμένην ῥομφαίαν τοσοῦτον σπανίως τὴν μετεχειρίζετο, ὥστε κατετρώγετο ὑπὸ τῆς σκωρίας· κατέστη δὲ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἡ πόλις αὕτη ῥωμαϊκή. Ἐπὶ τῶν αὐτοκρατόρων τὰ σχολεῖά της τόσον ἤκμαζον, ὥστε ἡ φιλομαθὴς νεολαία τῆς Ῥώμης μετέβαινεν εἰς αὐτὴν, ὡς πρότερον εἰς Ἀθήνας, διὰ νὰ διδαχθῇ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα.

§ 41. Ἑλληνικαὶ ἀποικίαι ἐν Ἰταλίᾳ.

Τόσον πολλοὶ Ἕλληνες ἐλθόντες ἐγκατεστάθησαν ἐν τῇ μεσημβρινῇ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἰταλία, ὥστε ὁ τόπος οὗτος ἐκλήθη ἀπ᾽ αὐτῶν Μεγάλη Ἑλλάς. Τῷ ὄντι ἐκεῖ ἔκειντο ἡ Κύμη, ἡ Νεάπολις, ἡ Κρότων, ἡ Σύβαρις, ὁ Τάρας, οἱ Λοκροί, τὸ Ῥήγιον, καὶ εἴκοσιν ἄλλαι πόλεις ἑλληνικαί. Τὸ πλεῖστον μέρος τούτων τῶν πόλεων ὑφίσταται εἰσέτι, ἀλλ᾽ ἡ γλῶσσα τῶν κτισάντων αὐτὰς ἐξέλιπε.

Μεσημβρινὴ Ἰταλία.

Ἡ Κύμη, ἐπὶ τῆς τυρρηνικῆς θαλάσσης, ἔγεινεν ἀκμαιοτάτη καὶ ἐπὶ πολὺν καιρὸν εὐτυχεστάτη· ἡ Νεάπολις ὅμως ὕστερον τὴν ὑπερτέρησεν. Ἀμφότεραι δὲ πρῶται ὑπετάγησαν εἰς τὴν Ῥώμην.

Ἡ Σύβαρις ὑψώθη εἰς τοσοῦτον βαθμὸν δυνάμεως, ὥστε διῴκει, λέγουσιν, εἴκοσι καὶ πέντε πόλεις, καὶ ἠδύνατο νὰ ὁπλίσῃ 300,000 μαχητῶν· ἀλλὰ τὰ πλούτη τὴν διέφθειραν, καὶ οἱ κάτοικοι αὐτῆς ταχέως ἔγειναν διαβόητοι διὰ τὴν ἀβροδίαιτον καὶ τρυφηλὴν ζωήν των, καὶ διὰ τοῦτο δὲν ἠδυνήθησαν νὰ διατηρήσωσι τὴν ἐλευθερίαν των καταστραφέντες ὑπὸ τῶν Κροτωνιατῶν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἡ Κ ρ ό τ ω ν ἔκειτο εἰς τὸ ἀνατολικὸν μέρος τῆς Βρεττίας. Οἱ Κροτωνιᾶται διεφημίζοντο διὰ τὴν σωματικὴν ἰσχύν των καὶ τὴν πρὸς τὴν φιλοσοφίαν κλίσιν των· ὁ φιλόσοφος Πυθαγόρας ἐλθὼν διέτριψε παρ' αὐτοῖς, ἀναμορφώσας τὰ ἤθη καὶ τοὺς νόμους των. Ἐνίκησαν μὲν οὗτοι τοὺς Συβαρίτας, ἀλλὰ δὲν ἠδυνήθησαν ν' ἀντισταθῶσιν εἰς τοὺς Ῥωμαίους.

Ὁ Τ ά ρ α ς ἐκτίσθη κατὰ τὸ ἔτος 707 ἐπὶ τοῦ πρώτου μεσσηνιακοῦ πολέμου ὑπὸ Λακεδαιμονίων ἀποίκων. Ἐπειδὴ δὲ ἡ πόλις αὕτη εἶχε κάλλιστον λιμένα ἐν τῷ Ταραντίνῳ κόλπῳ, τὸ ἐμπόριον συνέρρευσεν ἐκεῖσε· ἡ δὲ περίχωρός της, εἰς ἄκρον γόνιμος οὖσα, ἠδυνήθη νὰ θρέψῃ πολυάριθμον λαόν, ὅστις διά τε τὰ πλούτη καὶ τὴν ἰσχύν του ἐνόμισεν ἑαυτὸν ἴσον πρὸς τοὺς Ῥωμαίους. Οἱ Ταραντῖνοι ἐμεσίτευσάν ποτε ὑπερηφάνως μεταξὺ τῶν Ῥωμαίων καὶ τῶν Σαυνιτῶν· ἄλλοτε δὲ πάλιν προσέβαλον βαναύσως τοὺς πρέσβεις συγκλήτου τῆς Ῥώμης. Ὅτε δὲ οἱ ρωμαϊκοὶ λεγεῶνες ἦλθον νὰ ζητήσωσιν ἱκανοποίησιν, οἱ Ταραντῖνοι ἐζήτησαν εἰς βοήθειάν των τὸν Πύρρον, βασιλέα τῆς Ἠπείρου, ἡγεμόνα ῥιψοκίνδυνον, μεγαλεπήβολον καὶ ἐπιχειρηματίαν (289), πιστεύσαντες, ὅτι ἔμελλε νὰ πολεμήσῃ ὑπὲρ αὐτῶν, καὶ ὅτι αὐτοὶ ἔμελλον μόνον νὰ μισθοδοτῶσι τοὺς στρατιώτας του· ἀλλὰ τὴν ἐπιοῦσαν τῆς ἀφίξεώς του προσέταξε νὰ κλείσωσι τὰ λουτρὰ καὶ τὰ θέατρα, καὶ ἠνάγκασε τοὺς Ταραντίνους νὰ ὁπλισθῶσιν· οὐδεμίαν ὅμως οὗτοι συνδρομὴν εἰς αὐτὸν παρέσχον. Καὶ ἐνίκησε μὲν τὸ πρῶτον τοὺς Ῥωμαίους, ἀλλὰ ὕστερον μετὰ τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἡμίσεως στρατοῦ του, πεσόντος ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης, κατατροπωθείς, ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ, καὶ οἱ Ταραντῖνοι ἠναγκάσθησαν μετὰ μακρὰν πολιορκίαν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων νὰ ὑποταχθῶσιν εἰς αὐτούς. (272 π. Χ.)

Λ οκροὶ ἐ π ι ζ ε φ ύ ρ ι ο ι ἐν Βρεττίᾳ (Καλαυρίᾳ) ἐκ τῶν Λοκρῶν τῆς Ἑλλάδος κατὰ τὸ μέσον τῆς Η' ἑκατονταετηρίδος πρὸ Χριστοῦ ἀποικήσαντες, διώξαντες τοὺς ἰθαγενεῖς, διὰ νὰ ἐπιτύχωσι θεραπείαν τῶν μακρῶν δυσνοιῶν των, συνεβουλεύθησαν τὸ μαντεῖον τῶν Δελφῶν· τοῦτο δὲ εἶπεν εἰς αὐτοὺς νὰ ζητήσωσι νομοθέτην, καὶ ὡς τοιοῦτον εὗρον τὸν Ζάλευκον, ἄνδρα πολυμαθῆ καὶ εὐγενῆ. Οὗτος λοιπὸν ἔγραψε καὶ ἐδημοσίευσε τοὺς νόμους του κατά τινας μὲν τῷ 644 π. Χ. κατ' ἄλλους δὲ τῷ 660 π. Χ. Οἱ Λοκροὶ τόσον προσηλωμένοι εἰς τοὺς νόμους των ἤθελον νὰ μένωσιν ὥστε, κατὰ τὸν Δημοσθένην, ὁ πολίτης, ὁ θέλων νὰ προτείνῃ νέον νόμον, παρίστατο εἰς τὴν συνέλευσιν, ἔχων ἐν βρόχῳ τὸν τράχηλον. Ἂν ἡ πρότασις ἐγίνετο παραδεκτή, ἐσώζετο· ἐὰν δὲ ἀπερρίπτετο, τὸν ἔπνιγαν παραχρῆμα.

Τὸ Ῥ ή γ ι ο ν ἦτο ἀποικία Χαλκιδέων, μετὰ τῶν ὁποίων οἱ Μεσσήνιοι ἠνώθησαν. Αἱ δύο αὗται πόλεις ἔγειναν πρωΐμως σύμμαχοι τῶν Ῥωμαίων. Ἐκ τῆς πρώτης σώζονται ἤδη μόνον ἐρείπια· ἀλλὰ τὸ Ῥή-

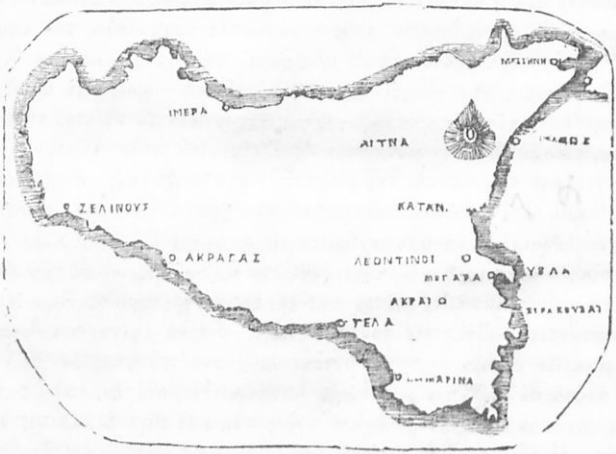
Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γιον εἶναι ἡ πλουσιωτάτη πόλις τῆς Νεαπόλεως μετὰ τὴν πρωτεύουσαν, ἔχουσα 17,000 κατοίκων.

§ 42. Ἑλληνικαὶ ἐν Σικελίᾳ ἀποικίαι.

Συρακοῦσαι, Ἀκράγας.

Ὁ Ἀθηναῖος Θεοκλῆς, ῥιφθεὶς ὑπὸ τῶν ἀνέμων ἐπὶ τῆς παραλίας τῆς Σικελίας, παρετήρησεν, ὅτι οἱ κάτοικοι ἦσαν πολὺ ἀδύνατοι καὶ εὐκόλως ἠδύναντο νὰ καταβληθῶσιν· ὅθεν ἐπιστρέψας διηγήθη ὅ,τι εἶδε, καὶ περιέγραψε τὸ ὡραῖον κλίμα, τὰ πλούτη καὶ τὴν ὑπερβάλλουσαν εὐφορίαν τῆς νήσου ταύτης. Κάτοικοί τινες τῆς ἐν Εὐβοίᾳ πόλεως Χαλκίδος, μετὰ τῶν ὁποίων ἠνώθησαν καί τινες ἐκ τῆς νήσου Νάξου, συγκατένευσαν ν' ἀκολουθήσωσι τὸν Θεοκλέα· προσορμίσαντες δὲ εἰς τὸ ἀνατολικὸν παράλιον τῆς Σικελίας, ἐθεμελίωσαν τὴν πόλιν Νάξον (736), ἐξ ἧς ὑστερώτερον ἐκτίσθησαν οἱ Λεοντῖνοι καὶ ἡ Κατάνη.

Πίναξ Σικελίας.

Τὰ ἴχνη τοῦ Θεοκλέους ἠκολούθησαν οἱ Δωριεῖς τῆς Κορίνθου. Κατὰ τὸ 734 π. Χ. ὁ Κορίνθιος Ἀρχίας, ἐλθὼν εἰς Σικελίαν, ἔκτισεν αὐτόθι πόλιν, ἥτις ἐκλήθη ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς πλησίον λίμνης Συρακοῦσαι. Αἱ Συρακοῦσαι ἔγειναν ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ διὰ τῆς ἀξιοθαυμάστου θέσεώς των ἡ σημαντικωτάτη τῶν πόλεων τῆς Σικελίας, καὶ συνέστησαν ἄλλας ἀποικίας. Ἐξ ὅλων τῶν μερῶν συνέῤῥεον ἤδη πρὸς τὸν νέον τοῦτον κόσμον. Μεγαρεῖς ἀνήγειραν τὴν μικρὰν Ὕβλαν, ἧς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀποικία ἔγεινεν ὁ Σελινοῦς (628). Ῥόδιοι καὶ Κρῆτες ἔκτισαν τὴν Γέλαν (690), ἱδρύσασαν ἐν τῇ ὄχθῃ τοῦ Ἀκράγαντος ποταμοῦ τὴν ἐφάμιλλον τῶν Συρακουσῶν πόλιν, τὸν Ἀκράγαντα (582).

Γέλων, Ἱέρων, Διοκλῆς.

Αἱ Συρακοῦσαι ἐλαμπρύνθησαν μεγάλως, ἀφ' οὗ ὁ Γέλων, τύραννος τῆς πόλεως Γέλας, ἀνεγνωρίσθη ὡς ἐξουσιαστὴς αὐτῶν. Οὗτος κατεπολέμησε τὸν Ἀμίλκαν καὶ ἐνίκησε τοὺς Καρχηδονίους τὴν μεγάλην νίκην τῆς Ἱμέρας, φονεύσας ἐν αὐτῇ περὶ τὰς 100,000 Καρχηδονίων καὶ συμμάχων αὐτῶν, ἐν οἷς καὶ αὐτὸν τὸν Ἀμίλκαν ἐν τῇ αὐτῇ ἡμέρα, καθ' ἣν οἱ Ἕλληνες κατετρόπωνον ἐν Σαλαμῖνι τοῦ Ξέρξου τὸν στόλον (480)

Τὸν Γέλωνα διεδέχθη ὁ ἀδελφός του Ἱέρων (479), κατ' αἴτησιν τοῦ ὁποίου ὁ Ἀναξίλαος, τύραννος τῆς Ζάγκλης καὶ τοῦ Ῥηγίου, ἀφῆκε τοὺς Λοκροὺς ἐν εἰρήνῃ, καὶ ἡ Κύμη, τὴν ὁποίαν οἱ Καρχηδόνιοι καὶ οἱ Τυρρηνοὶ προσέβαλλον, ἐσώθη διὰ τοῦ στόλου του. Ἡ τυραννία ὅμως τοῦ διαδεχθέντος αὐτὸν ἀδελφοῦ του Θρασυβούλου ἐπροξένησεν ἐπανάστασιν, καὶ ὅλοι οἱ Ἕλληνες τῆς νήσου ἐβοήθησαν τοὺς Συρακουσίους πρὸς ἔξωσιν τοῦ τυράννου (465). Καταργηθείσης οὕτω τῆς τυραννίας, εἰσήχθη εἰς ὅλας τὰς πόλεις δημοκρατικὸν πολίτευμα. Ἡ κατ' αὐτῆς ὑπὸ τῶν Ἀθηναίων σταλεῖσα στρατιὰ ὀλίγον ἔλειψε νὰ προξενήσῃ τὴν ἀπώλειάν της. Ἀλλὰ τοὐναντίον ἡ ὀλεθρία εἰς τοὺς Ἀθηναίους ταύτης τῆς ἐπιχειρήσεως ἔκβασις ἐπέθηκε κορωνίδα εἰς τὴν δόξαν καὶ τὴν δύναμιν τῶν Συρακουσῶν. (§ 24 σελ. 60).

Μετά τινα καιρὸν ἠθέλησαν αἱ Συρακοῦσαι νὰ μεταῤῥυθμίσωσι τοὺς νόμους καὶ ἐνεπιστεύθησαν τὴν φροντίδα ταύτην εἴς τινα τῶν συμπολιτῶν των, τὸν Διοκλέα. Διὰ ν' ἀπομακρύνῃ οὗτος ἀπὸ τῶν διασκέψεων τοῦ λαοῦ πᾶσαν ἐνδεχομένην στρατιωτικὴν βίαν, εἶχεν ἀπαγορεύσει, ἐπὶ ποινῇ θανάτου, εἰς τοὺς πολίτας νὰ παρουσιάζωνται μὲ ὅπλα εἰς τὴν δημοσίαν συνέλευσιν. Ἐπανερχόμενος δέ ποτε ἔκ τινος ἐκστρατείας, ἤκουσε τὸν θόρυβον ὀχλαγωγίας, τὴν ὁποίαν θέλων νὰ καταπραΰνῃ, ἔτρεξεν εἰς τὴν ἀγοράν, χωρὶς νὰ συλλογισθῇ ὅτι ἦτο ὡπλισμένος. Διόκλεις, τῷ ἐφώναξαν εὐθὺς οἱ ἐχθροί του, σὺ ὁ ἴδιος παραβαίνεις τὸν νόμον σου. — Ὄχι, ἀπεκρίθη ἐκεῖνος, δίδω κῦρος εἰς αὐτούς, καὶ εὐθὺς διεπέρασε τὸ στῆθός του μὲ τὸ ξίφος. Οἱ Συρακούσιοι ἀνήγειραν ναὸν αὐτοῦ, καὶ αἱ πλειότεραι πόλεις τῆς Σικελίας παρεδέχθησαν τοὺς νόμους του. Συγγραφεῖς τινες ἀποδίδουσι τὴν πρᾶξιν ταύτην εἰς τὸν Χαρώνδαν, καὶ ἄλλοι εἰς τὸν Ζάλευκον.

Τῷ 410 οἱ Καρχηδόνιοι ἀνεφάνησαν πολυάριθμοι εἰς τὴν Σικελίαν, ὁπόθεν ἤθελον νὰ ἐξώσωσι τοὺς Ἕλληνας, διὰ νὰ κα κλάβωσι μόνοι

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὴν μεγάλην ταύτην νῆσον. Ὁ Ἀννίβας, ἔγγονος τοῦ ὑπὸ τοῦ Ἱέρωνος ἐν Ἱμέρᾳ ἡττηθέντος καὶ φονευθέντος Ἀμίλκα, ἐκυρίευσε κατ' ἀρχὰς τὴν Ἔγεσταν, ἔπειτα τὸν Σελινοῦντα, τὸν ὁποῖον κατηδάφισεν, ἀφ' οὗ κατέσφαξε τοὺς κατοίκους. Ἐν Ἱμέρᾳ ἀποσπάσας 3,000 ἐκ τῶν κατοίκων ἀπὸ τῶν χειρῶν τῶν στρατιωτῶν του, ἔφερεν αὐτοὺς εἰς τὸν τόπον, ὅπου ὁ πάππος του εἶχε φονευθῇ, καὶ ἐκεῖ προσέταξε καὶ τοὺς ἔσφαξαν μετὰ φρικτῶν βασάνων, τὴν πόλιν δὲ κατέστρεψεν ἐξ ὁλοκλήρου. Φαίνονται εἰσέτι τὰ ἐρείπια τῆς καταστροφῆς ταύτης.

Ἐνθαρρυνθέντες ἐκ τούτων τῶν ἐπιτυχιῶν οἱ Καρχηδόνιοι, προέβησαν μετὰ 120,000 ἀνδρῶν κατὰ τοῦ Ἀκράγαντος. Ἦτο δὲ ἡ πόλις αὕτη ἐκ τῶν πλουσιωτάτων, ἀλλὰ καὶ τῶν μᾶλλον ἐκτεθηλυσμένων τοῦ κόσμου. Οἱ Ἀκραγαντῖνοι, ὅταν ἐπλησίασαν οἱ Καρχηδόνιοι, προσέλαβον μισθωτοὺς στρατιώτας, νομίζοντες, ὅτι ἔμελλον νὰ πολεμήσωσιν ὑπὲρ αὐτῶν· ἀλλ' οἱ μισθοφόροι οὗτοι τοὺς προέδοσαν, καὶ ὁ μὲν λαὸς μόλις ἠδυνήθη νὰ φύγῃ τὴν νύκτα, ἡ δὲ πόλις κατεστράφη (π. Χ 406).

Διονύσιος ὁ πρεσβύτερος (405—368).

Τὸ συμβὰν τοῦτο ἐπροξένησε τρόμον εἰς τὰς Συρακούσας· ὅθεν συνέλευσις συνεκλήθη, ἀλλ' οὐδεὶς ἐτόλμησε νὰ ἐκφέρῃ γνώμην. Τότε ὁ Διονύσιος, υἱός τινος ἀνηλάτου, ὡς λέγουσι, καὶ πρώην γραμματεὺς δικαστηρίου, προελθὼν εἵλκυσεν εἰς ἑαυτὸν τὴν προσοχὴν τοῦ κοινοῦ διὰ διαφόρων πράξεων θαρραλέων, τὸ δὲ ἀτρόμητον αὐτοῦ ἐνεψύχωσε τὸν λαόν, ὅστις τὸν ἀνέδειξε τύραννον (405).

Περιεκύκλωσεν οὗτος τὰς Συρακούσας μὲ προτειχίσματα ἰσχυρὰ καὶ προσεπάθησε νὰ ἐξώσῃ τοὺς Καρχηδονίους ἐκ τῆς Σικελίας. Νικήσας ὁ Καρχηδόνιος Ἱμίλκων εἰς ναυμαχίαν τινά, ἦλθε μέχρι τοῦ λιμένος τῶν Συρακουσῶν. Συμβάντος δὲ λοιμοῦ εἰς τὸν στρατὸν τῶν Καρχηδονίων καὶ παραλυθείσης τῆς πειθαρχίας του, ὁ Διονύσιος ἐπιπεσὼν κατ' αὐτῶν τοὺς κατετρόπωσε καὶ κατέστρεψε πάντας (394). Ὕστερον δὲ, φιλιωθεὶς μὲ τὴν Καρχηδόνα, ἔστρεψε τὰ ὅπλα κατὰ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ Ἑλλήνων.

Τὸ Ῥήγιον καὶ ἡ Κρότων ἔπεσαν ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν του· ὁ στόλος του ἐλεηλάτησε τὰ παράλια τοῦ Λατίου καὶ τῆς Τυρρηνίας, ὅπου ἀπὸ μόνου τοῦ ναοῦ τῆς Ἀγύλλης ἐσύλησε 1,000 τάλαντα· ἐβασίλευσε δὲ 38 ἔτη.

Διονύσιος ὁ νεώτερος (368—343), Δίων, Τιμολέων.

Τοῦτον διεδέχθη ὁ υἱὸς αὐτοῦ Διονύσιος ὁ νεώτερος· ἀλλ' ἔχων

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πλεῖστα ὅσα ἐλαττώματα, ἀπώλεσε μετά τινα ἔτη τὴν ἐξουσίαν, ἐξωσθεὶς ὑπὸ ἐναρέτου τινὸς πολίτου, τοῦ Δίωνος, τὸν ὁποῖον εἶχεν ἐξορίσει (357)· ἀλλ' οὗτος, δυσαρεστήσας τὸν λαὸν ἕνεκα τῆς αὐστηρότητός του, ἐδολοφονήθη. Ὁ Διονύσιος ὁ νεώτερος, ὠφεληθεὶς ἐκ τῶν συμβασῶν ταραχῶν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Δίωνος, εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν (346). Ἔδειξε δὲ τόσην σκληρότητα πάλιν, ὥστε οἱ Συρακούσιοι, ἐπαναστατήσαντες ἐκ νέου, τὸν ἠνάγκασαν νὰ κλεισθῇ εἰς τὴν ἀκρόπολιν.

Ὁ Τιμολέων διωρίσθη τότε ὑπὸ τῶν Κορινθίων, διὰ ν' ἀποκαταστήσῃ τὴν εἰρήνην ἐν τῇ ἀποικίᾳ των ταύτῃ. Οὗτος δὲ ἦτο ἀνὴρ δραστήριος καὶ ἔνθερμος φίλος τῆς ἐλευθερίας, ὑπὲρ τῆς ὁποίας εἶχε θυσιάσει καὶ τὸν ἴδιόν του ἀδελφόν, διὰ νὰ μὴ γείνῃ τῆς Κορίνθου τύραννος. Ἠδυνήθη νὰ καταπείσῃ τὸν Διονύσιον νὰ τῷ παραδώσῃ τὴν ἀκρόπολιν, καὶ ὁ πρώην τύραννος οὗτος μετεκομίσθη μετὰ τῶν θησαυρῶν του εἰς Κόρινθον, ὅπου ἔζησεν ὡς ἁπλοῦς ἰδιώτης (343). Ἡ πρώτη φροντὶς τοῦ Τιμολέοντος ἦτο νὰ καταστρέψῃ τὸ φρούριον, τὸ ὁποῖον ἡ τυραννὶς εἶχε κτίσει. Ἐπὶ τῆς θέσεώς του ἀνήγειρε στοὰς καὶ δικαστήρια, τὴν δ' ἐλευθερωθεῖσαν πόλιν ἐγέμισε πάλιν κατοίκων, διότι ἕνεκα τῶν ἐπαναστάσεων πολλοὶ εἶχον ἀπέλθει· ἔγραψε δὲ καθ' ὅλην τὴν Ἑλλάδα, προσκαλῶν ἀποίκους, ἵνα ἐλθόντες κατοικήσωσιν εἰς Συρακούσας, καὶ εἰς 60,000, δεχθέντας τὴν πρόσκλησίν του, διένειμε γαίας. Ἀφ' οὗ δὲ ἀποκατέστησε τὴν τάξιν εἰς τὰς Συρακούσας, ὁ Τιμολέων ἐπεχειρίσθη νὰ ἀποκαταστήσῃ αὐτὴν καὶ εἰς Σικελίαν. Περιέστειλε τοὺς τυράννους τῶν πόλεων, ὥστε νὰ ζῶσιν ὡς ἁπλοῖ ἰδιῶται, καὶ ἐνίκησε λαμπρὰν νίκην κατά τινος στρατεύματος 70,000 Καρχηδονίων. Τότε, θεωρῶν τὸ ἔργον του τετελεσμένον, παρητήθη ἀπὸ τῆς ἐξουσίας του· διήγαγε τὰ τελευταῖα ἔτη τοῦ βίου του ἐν ἀναχωρητηρίῳ, τιμώμενος ὑφ' ὅλων τῶν τῆς νήσου κατοίκων, οἵτινες προσερχόμενοι τὸν συνεβουλεύοντο περὶ τῶν συνθηκῶν, περὶ τῆς διανομῆς τῶν γαιῶν, περὶ τῶν νόμων κλπ. Οἱ Συρακούσιοι ἐτίμησαν μέχρι τῆς τελευταίας του ἡμέρας τὸν ἐλευθερωτήν των, ἐξαιτοῦντες τὰς συμβουλάς του καὶ φέροντες πρὸς αὐτὸν τοὺς διὰ τῆς πόλεώς των διερχομένους ξένους νὰ βλέπωσι τὸν εὐεργέτην αὐτῶν.

Κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους τῆς ζωῆς του ὁ Τιμολέων κατέστη τυφλός· ἀλλὰ καὶ τότε οἱ Συρακούσιοι ἐξακολούθουν νὰ τὸν συμβουλεύωνται εἰς ὅλας τὰς σπουδαίας των ὑποθέσεις. Ἀπεσταλμένοι τὸν ἔφερον ἐφ' ἁμάξης εἰς τὸ μέσον τῆς ἀγορᾶς, διὰ νὰ δίδῃ τὴν γνώμην του, τὴν ὁποίαν τὸ πλῆθος προσεκτικὸν ἐδέχετο μὲ σέβας καὶ ἐφύλατε πάντοτε. Ἀπέθανε τέλος πλήρης δόξης καὶ ἡμερῶν (337), ἐγκαταλιπὼν τὴν νέαν πατρίδα του μεγάλην καὶ ἐλευθέραν καὶ μνήμην ἀκηλίδωτον. Ἐψηφίσθη δὲ νὰ τελῶσι κατὰ τὴν ἐ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πέτειον ἡμέραν τοῦ θανάτου του μουσικοὺς καὶ γυμνικοὺς ἀγῶνας καὶ ἱπποδρόμια.

Ἀγαθοκλῆς, Πύρρος.

Μετὰ τὸν Τιμολέοντα φαίνεται ὅτι ἡ πόλις αὕτη ἔπεσεν ἐκ νέου εἰς σύγχυσιν καὶ ἀναρχίαν. Τύραννός τις ἀνερύη ἀκόμη, ὁ πρώην κεραμεὺς Ἀγαθοκλῆς· διεκρίθη δὲ, ὡς ὁ πρεσβύτερος Διονύσιος, διὰ τὸ θάρρος του, καὶ ὡς ἐκεῖνος εἵλκυσεν εἰς τὸ μέρος του τοὺς στρατιώτας, καὶ δι' αὐτῶν ἥρπασε τὴν ἐξουσίαν. Διὰ νὰ ἔχῃ δὲ στρατὸν πρὸς ὑποστήριξίν του, ἐκήρυξε πόλεμον πρὸς τοὺς Καρχηδονίους. Νικηθεὶς δ' ἔν τινι μεγάλῃ μάχῃ καὶ πολιορκηθεὶς εἰς τὰς Συρακούσας, συνέλαβε τὸ τολμηρότατον σχέδιον ν' ἀντιπολιορκήσῃ τὴν Καρχηδόνα. Χωρὶς δὲ νὰ ἐμπιστευθῇ εἰς τινα τὸν σκοπόν του, ἐξαρτίσας στόλον καὶ ἐμβιβάσας 14,000 ἀνδρῶν, ἐξέρχεται τοῦ λιμένος, ἀπατᾷ τὸν ἐχθρικὸν στόλον βοηθείᾳ τινὸς ἐκλείψεως καὶ προσορμίζεται εἰς τὴν Ἀφρικήν. Ἔκαυσε δὲ εὐθὺς τὸν στόλον του, ἵνα μὴ ἀφήσῃ ἐλπίδα ἐπιστροφῆς εἰς τὸν στρατόν. Διακόσιαι πόλεις, λέγουσιν, ἐκυριεύθησαν ἢ μετέβησαν εἰς τὴν συμμαχίαν του. Ὁ Ὀφελλᾶς, διοικητὴς τῆς Κυρήνης, ἔφερεν εἰς αὐτὸν 20,000 ἀνδρῶν, οἱ δὲ Καρχηδόνιοι, μαθόντες τὰ γεγονότα, ἔντρομοι ἐγκαταλείπουσι τὰς Συρακούσας. Ἀλλὰ διὰ νὰ μὴ δώσῃ μέρος εἰς τὸν Ὀφελλᾶν ὁ Ἀγαθοκλῆς, προσέταξε καὶ τὸν ἐδολοφόνησαν εἴς τινα στάσιν. Ἕνεκα τούτου ἀποσπᾶται μέρος τῶν προσελθόντων στρατευμάτων του· κακαὶ δὲ ἀγγελίαι ἐκ Σικελίας τὸν ἀναγκάζουσι νὰ μεταβῇ εἰς τὴν νῆσον. Ἐν τῇ ἀπουσίᾳ του, οἱ τοποτηρηταί του κατετροπώθησαν ἐν τῇ Ἀφρικῇ, ὅπου ἐπανελθόντα, οἱ ἀντάρται στρατιῶταί του τὸν φυλακώνουσι· δραπετεύσας δὲ ἐπανέρχεται εἰς Συρακούσας (307), ἐν ᾧ οἱ μὲν υἱοί του σφάζονται ὑπὸ τῶν ὀργισθέντων στρατιωτῶν, ἡ δὲ Καρχηδὼν εὐχαριστεῖ τοὺς αἱμοχαρεῖς θεούς της, θυσιάζουσα αὐτοῖς τοὺς καλλιωτέρους τῶν Συρακουσίων αἰχμαλώτων.

Ὁ Ἀγαθοκλῆς μετὰ ταύτην τὴν συμφορὰν ἀποκαθίσταται σκληρός. Διὰ νὰ ἐκδικήσῃ τοὺς υἱούς του ἐπλημμύρησε τὰς Συρακούσας αἵματος, θανατώσας ὅλους τοὺς συγγενεῖς τῶν στρατιωτῶν τοῦ ἐν Ἀφρικῇ στρατοῦ· ἀλλ' ἐθανατώθη καὶ ὁ ἴδιος φαρμακωθείς, καὶ ἐτέθη, λέγουσιν, ἐπὶ τῆς πυρᾶς πρὶν ἐκπνεύσῃ (288).

Ὀλίγα ἔτη ὕστερον οἱ Συρακούσιοι ἐκάλεσαν εἰς βοήθειάν των τὸν Πύρρον, βασιλέα τῆς Ἠπείρου. Ἀπώθησε δὲ ἐλθὼν οὗτος τοὺς Καρχηδονίους πρὸς δυσμάς, ἀλλά, δοκιμάσας νὰ προσβάλῃ τὸ Λιλύβαιον καὶ ἀποκρουσθεὶς δεινῶς, ἐμποδίσθη νὰ τελειώσῃ τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς νήσου, ὅθεν ἀπεσύρθη εἰς τὰ ἴδια, συλήσας τοὺς καθ' ὁδὸν ναούς.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Αἱ Συρακοῦσαι ὑποτάσσονται εἰς τοὺς Ῥωμαίους.

Οἱ Συρακούσιοι δὲν ἦσαν πλέον ἰσχυροὶ ν' ἀντισταθῶσιν εἰς τὴν Καρχηδόνα· ὅθεν ἐπὶ τοῦ διοικήσαντος αὐτοὺς φρονίμως ἀπὸ 275 ἕως 215 π. Χ. Ἱέρωνος, συνεμάχησαν κατ' ἀρχὰς μετ' αὐτῆς κατὰ τῶν Ῥωμαίων, ἐξ ὧν προήρχετο εἰς τὸ ἑξῆς ὁ μέγιστος κίνδυνος· νικηθεὶς δὲ μετὰ τῶν Καρχηδονίων ὁ Ἱέρων, κατώρθωσε νὰ ἐπιτύχῃ παρὰ τῶν Ῥωμαίων 50 ἐτῶν εἰρήνην καὶ τὴν ἀνενόχλητον ἐξουσίαν μικροῦ μέρους τῆς Σικελίας. Ἡ περίοδος αὕτη μᾶς φέρει μέχρι τοῦ 212 π. Χ., ὁπότε οἱ καταφρονήσαντες πολλάκις τὰς τῶν Ἀθηνῶν δυνάμεις ἐπ' ἴσης καὶ τὰς τῆς Καρχηδόνος Συρακούσιοι ὑπετάγησαν εἰς τὴν καταβαλοῦσαν αὐτοὺς Ῥώμην.

Ἐν ταῖς ἐσχάταις ἡμέραις τῆς αὐτονομίας τῶν Συρακουσῶν, ἔζη ὁ ἐκ τῆς πόλεως ταύτης περίφημος μαθηματικὸς Ἀρχιμήδης, ὅστις διὰ τῶν μηχανῶν αὐτοῦ ὑπερήσπισε τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα ἐπὶ δύο ἔτη, πολιορκουμένην ὑπὸ τοῦ Ῥωμαίου Μαρκέλλου (214—212 π. Χ.)· λέγουσι μάλιστα ὅτι καὶ κατέκαυσε τὸν ῥωμαϊκὸν στόλον, συγκεντρώσας διὰ μηχανήματος τὰς ἀκτῖνας τοῦ ἡλίου ἐπ' αὐτόν· ἀλλὰ τοῦτο δὲν παραδέχονται οἱ νεώτεροι ὡς ἀληθές.

§ 43. Οἱ Ἕλληνες ὑπὸ τοὺς Ῥωμαίους.

Μετὰ τὴν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων κατάκτησιν τῆς Ἑλλάδος, οἱ Ἕλληνες δὲν ἦσαν πλέον ἐλεύθεροι καὶ αὐτοκέφαλοι. Καὶ συνεχωρεῖτο μὲν εἰς αὐτοὺς νὰ ἔχωσι δημοκρατικὰ πολιτεύματα, ἀλλὰ ταῦτα ἦσαν κατὰ τύπον τοιαῦτα, διότι πραγματικῶς καὶ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκυβερνῶντο, ὅπως ἤρεσκεν εἰς τοὺς Ῥωμαίους.

Αἱ Ἀθῆναι διετέλουν ἔτι ἐπὶ πολὺ ἡ ἕδρα τῆς παιδείας οὐ μόνον τῆς Ἑλλάδος, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ κόσμου. Οἱ ἐπισημότεροι τῶν Ῥωμαίων ἀπέστελλον εἰς Ἀθήνας τὰ τέκνα των, ἵνα τελειοποιῶσι τὴν ἐκπαίδευσίν των. Δὲν ἐπενέβαινον δὲ οὐδ' ὅλως εἰς τὰ τῆς θρησκείας τῶν Ἑλλήνων οἱ ἄρχοντές των οὗτοι, ἐλάμβανον μάλιστα μέρος καὶ εἰς τὰς ἐθνικάς των ἑορτάς, διατηρηθείσας ὡς πρότερον. Δὲν συνέβαινε δὲ εἰς τὴν Ἑλλάδα ὅ,τι εἰς τὰς ἄλλας ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων κατακτηθείσας χώρας· διότι εἰς ταύτας μὲν, βαρβάρους οὔσας, εἰσήγετο διὰ τῶν κατακτητῶν εἰς τὸν λαὸν ὁ πολιτισμός, εἰς τὴν Ἑλλάδα ὅμως οἱ κατακτηταὶ αὐτοὶ ἐβελτιοῦντο ὑπὸ τῶν ὑποδεδουλωμένων Ἑλλήνων. Ὅθεν ποιητής τις Ῥωμαῖος εἶπεν, «Ἡ Ἑλλὰς κυριευθεῖσα, τὸν ἄγριον νικητὴν ἐκυρίευσε, καὶ εἰς τὸ ἀγροῖκον Λάτιον τὴν καλλιτεχνίαν εἰσήγαγεν.»

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἑξήκοντα περίπου ἔτη μετὰ τὴν ὑποταγὴν των οἱ Ἕλληνες ἐδοκίμασαν ν' ἀνακτήσωσι τὴν ἑαυτῶν ἐλευθερίαν διὰ τῆς συνδρομῆς τοῦ βασιλέως τοῦ Πόντου Μιθριδάτου, πολεμίου ὄντος τῶν Ῥωμαίων, καὶ πολλάκις ἤδη νικήσαντος τοὺς στρατοὺς αὐτῶν ἐν Ἀσίᾳ τῇ μικρᾷ. Οὗτος ἀπέστειλεν εἰς μὲν τὴν Ἑλλάδα στόλον, εἰς δὲ τὴν Μακεδονίαν στρατόν, μεθ' οὗ ἠνώθησαν καὶ οἱ Ἀθηναῖοι καὶ οἱ Λακεδαιμόνιοι, ἀλλ' οὐδὲν ἠδυνήθησαν νὰ κατορθώσωσι. Ῥωμαϊκὸς στρατός, ὑπὸ τὸν Σύλλαν ἐκστρατεύσας ἐπὶ τὴν Ἑλλάδα, τὰς μὲν ἄλλας τῶν ἐπαναστατησασῶν πόλεων καθυπέταξε, τὰς δὲ Ἀθήνας καὶ τὸν Πειραιᾶ ἀντισταθείσας ἐπολιόρκησε. Καταστρέψας δὲ τὰ ἐνώνοντα τὰς Ἀθήνας μετὰ τοῦ Πειραιῶς μακρὰ τείχη, διέκοψε τὴν μεταξὺ τῶν δύο τούτων πόλεων κοινωνίαν καὶ ἐκ τούτου ἐπῆλθεν εἰς τὰς Ἀθήνας δεινότατος λιμός. Ἐπὶ τέλους, κυριεύσας τὸ ἄστυ ἐξ ἐφόδου, ἀφῆρεσεν ἀπὸ τοὺς πολίτας τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ ἐκλέγωσι τοὺς ἑαυτῶν ἄρχοντας καὶ νὰ νομοθετῶσιν. Ἐξουσιάσας δὲ καὶ τὸν Πειραιᾶ, ἀφώπλισε τὰ ὀχυρώματα αὐτοῦ καὶ οὐ πολὺ ὕστερον ἐνίκησε τὸν Ἀρχέλαον, στρατηγὸν τοῦ Μιθριδάτου ἐν Χαιρωνείᾳ καὶ οὕτως ἐπήνεγκε τέλος εἰς τὸν ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν ἀνεξαρτησίας πόλεμον τῶν Ἑλλήνων τῷ 87 π. Χ.

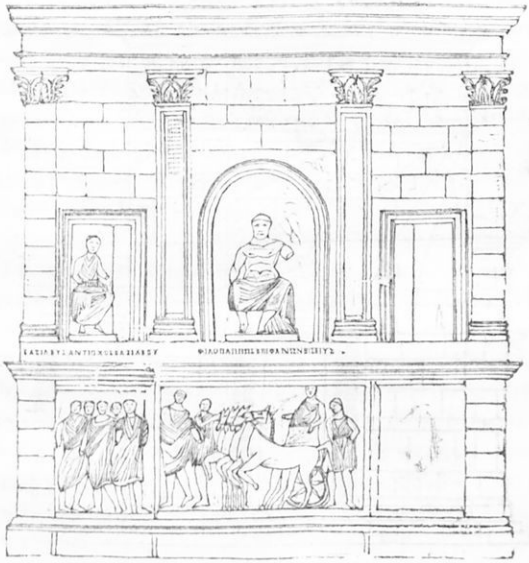
Ἔκτοτε δὲν ἐπετρέπετο εἰς οὐδεμίαν ἑλληνίδα πόλιν νὰ ἔχῃ στρατὸν ἴδιον· ὅθεν συμμορίαι λῃστῶν καὶ πειρατῶν ἤρχισαν νὰ ἐνοχλῶσι τὴν χώραν πανταχοῦ· καὶ ἡ διοίκησις δὲ αὐτῆς κατέστη καταθλιπτική, διότι οἱ ἀνθύπατοι ἀπήτουν πολλάκις φόρους παρανόμους, καὶ ἔτι διότι, ἀγοραζόντων τῶν πλουσίων Ἑλλήνων τὸν τίτλον Ῥωμαίου πολίτου, δι' οὗ ἐγίνοντο ἀσύδοτοι, ἔπιπτε τὸ βάρος τῶν φόρων εἰς τοὺς πτωχοτέρους. Ηὔξησε τὴν ἐκ τούτου δυστυχίαν καὶ ταλαιπωρίαν ἔτι μᾶλλον ἡ ἀποστολὴ εἰς Ῥώμην τῶν εἰσπραττομένων ἐκ τοῦ λαοῦ χρημάτων· ὅθεν τάχιστα παρήκμασε τὸ ἐμπόριον καὶ ἡ βιομηχανία, ὠλιγόστευσεν ὁ πληθυσμὸς καὶ πολλαὶ τῆς Ἑλλάδος πόλεις περιῆλθον εἰς ἐξουδένωσιν καὶ ἐρήμωσιν.

Ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ ἔκτισεν ἐκ νέου τὴν Κόρινθον, καταστήσας αὐτὴν στρατιωτικὴν ἀποικίαν. Πρὸς οἰκοδομὴν δὲ αὐτῆς κατεστρέφοντο ἀνιλεῶς ὑπὸ τῶν ἐργατῶν καὶ τῶν ἐργολάβων καὶ αὐτοὶ οἱ τάφοι χάριν τῶν μαρμάρων. Ἀλλὰ καὶ οὕτω πολλοὶ τῶν πολιτῶν ἐτήρουν ἴχνη τοῦ ἀρχαίου μεγαλείου καὶ βαθμόν τινα μάλιστα ἐλευθερίας.

Τὸ ἀμφικτυονικὸν συνέδριον ἐξηκολούθει ἔτι νὰ συνεδριάζῃ καὶ τὸ δελφικὸν χρηστήριον νὰ ἐργάζηται. Ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἐν Ἀθήναις Ἄριος Πάγος καὶ ὅμοιον τούτου δικαστήριον ἐν Σπάρτῃ ὑπῆρχον ἔτι. Ἀλλ' ἡ πτωχεία ηὔξανε καὶ Ῥωμαῖοι τοκογλύφοι ἐπώλουν τὰ κτήματα τῶν Ἑλλήνων πρὸς ἐξόφλησιν τῶν δανείων καὶ μετέβαινον οὕτω ταῦτα εἰς τὴν κυριότητα ξένων.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Τινὲς τῶν Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων ἐφάνησαν τῷ ὄντι εὐεργέται τῆς Ἑλλάδος, οἷον ὁ Ἀδριανός, κτίσας διάφορα μεγαλοπρεπῆ μνημεῖα, ἐν οἷς καὶ τὸν ἐν Ἀθήναις ναὸν τοῦ Ὀλυμπίου Διός, καὶ κατασκευάσας δημοσίας ὁδούς· ὁ Μάρκος Αὐρήλιος, βελτιώσας τὰ ἐν Ἀθήναις σχολεῖα καὶ αὐξήσας τὸν μισθὸν τῶν διδασκάλων, καὶ ἄλλοι αὐτοκράτορες καὶ ἡγεμόνες καὶ ἄλλοι ἐπίσημοι ἄνθρωποι κατεσκεύαζον εἰς Ἀθήνας πρὸς δόξαν ἰδίαν μνημεῖα μεγαλοπρεπῆ, ὡς ὁ Φιλόπαππος, ὁ Ἀνδρόνικος Κιρρήστης, καὶ ἄλλοι δὲ ὄχι μόνον τὰς Ἀθήνας, ἀλλὰ καὶ ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος περιεποιοῦντο ἀνακτίζοντες ἢ ἐπισκευάζοντες κατεστραμμένας πόλεις, ἀλλὰ καὶ οὕτως ἡ Ἑλλὰς ὀσημέραι παρήκμαζε.

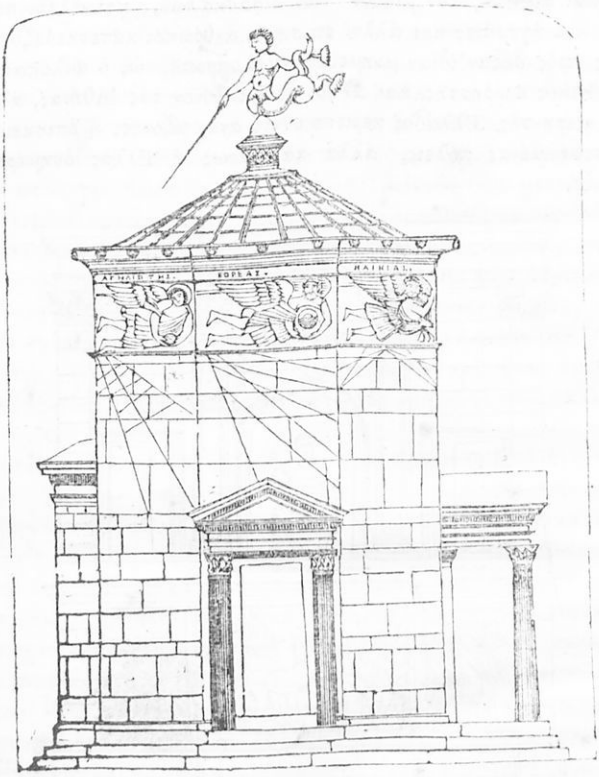
Μνημεῖον τοῦ Φιλοπάππου ἐν Ἀθήναις.

Οἱ Ῥωμαῖοι ἐπέβαλλον ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν νόμους εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἀπηγορεύθη εἰς τοὺς δεσπότας τὸ νὰ μεταχειρίζωνται τοὺς γεωργούς των ὡς δούλους εἰς ἄλλου εἴδους ἐργασίας. Ὁ ἐλεύθερος χωρικός, ὅστις εἶχε γεωργήσει τὴν αὐτὴν γῆν ἐπὶ 30 ἔτη, προσεκολλᾶτο πλέον εἰς αὐτὴν καὶ αὐτὸς καὶ οἱ ἀπόγονοί του. Οὕτω δὲ βαθμηδὸν αἱ κατώτεραι τῶν χωρικῶν τάξεις κατέστησαν δουλοπάροικοι.

Ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀρκαδίου καὶ Ὀνωρίου, οἱ Ἕλληνες αἴφνης ἠγέρθησαν ἕνεκα τῆς εἰσβολῆς τῶν Γότθων εἰς τὴν Ἑλλάδα. Οἱ βάρβαροι οὗτοι, λαφυραγωγήσαντες τὰς Ἀθήνας καὶ διὰ πυρὸς καὶ σιδή-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ρου καταφανίσαντες τὴν Ἀττικήν, ἐπῆραν αἰχμαλώτους πολλοὺς τῶν κατοίκων. Ἐξῆς δὲ ἡ Ἑλλὰς συχνὰ παρηνωχλεῖτο καὶ ἐκακοῦτο ὑπὸ τῶν εἰσβαλλόντων Γότθων, καταλυσάντων ἐπὶ τέλους καὶ τὴν δυτικὴν ῥωμαϊκὴν αὐτοκρατορίαν.

ΩΡΟΛΟΓΙΟΝ ΚΥΡΡΗΣΤΟΥ.

Ἐπὶ τούτοις δὲ ἡ χριστιανικὴ θρησκεία, κηρυχθεῖσα ὑπὸ αὐτῶν τῶν Ἀποστόλων τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ εἰς διαφόρους πόλεις τῆς Ἑλλάδος, προώδευεν ἀκαθέκτως εἰς αὐτήν, μάλιστα δὲ εἰς τὴν ἀνατολήν. Μετὰ τὴν διαίρεσιν δὲ τῆς ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας εἰς δυτικὴν καὶ ἀνατολικήν, αὕτη περιελάμβανε πᾶσαν τὴν Ἑλλάδα, καὶ οἱ Ἕλληνες ἦσαν ὁ ἐξάρχων ἐν αὐτῇ λαός. Ἐπὶ τῶν χρόνων δὲ τοῦ Ἰουστινιανοῦ κατηργήθη πανταχοῦ ἡ εἰδωλολατρεία. Ὁ αὐτοκράτωρ οὗτος ᾠκοδόμησε πλείστας ἐκκλησίας καὶ μοναστήρια πανταχοῦ τῶν ὑπ' αὐτὸν τόπων.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

§ 44. Κτίσις τῆς Ῥώμης καὶ πρῶτοι βασιλεῖς της.

Ῥωμύλος καὶ Ῥῶμος ἢ Ῥέμος ἦσαν, κατὰ τὴν μυθώδη παράδοσιν, τέκνα δίδυμα τῆς Ῥέας Σελβίας ἐκ τοῦ θεοῦ τοῦ πολέμου Ἄρεως. Αὕτη δὲ ἦτο θυγάτηρ τοῦ βασιλέως τῆς Ἄλβας Νουμίτορος, ἀπογόνου τοῦ Τρωαδίτου Αἰνείου, ὅστις μετὰ τὴν ἅλωσιν τῆς Τρωάδος ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων εἶχε καταφύγει εἰς τὸ Λάτιον τῆς Ἰταλίας, ὅπου ἐνυμφεύθη τὴν Λατινίαν (ἢ Λαβινίαν) θυγατέρα τοῦ βασιλέως τοῦ τόπου ἐκείνου Λατίνιου.

Οἱ δύο εἰρημένοι ἀδελφοὶ ἡλικιωθέντες ἔκτισαν τὴν Ῥώμην ἐπὶ τοῦ Παλατίνου λόφου (753 π. Χ.). Γενομένης δὲ μεταξύ των ἔριδος, ἐφόνευσεν ὁ Ῥωμύλος τὸν Ῥέμον καὶ κατέστη μονοκράτωρ τῆς πόλεως αὐτῆς, εἰς τὴν ὁποίαν ἐδέχθη ὡς κατοίκους τοὺς φυγάδας τῶν γειτονικῶν ἐθνῶν. Ἐπειδὴ δὲ οὐδεὶς τῶν πέριξ λαῶν ἐδέχετο αὐτοὺς εἰς γάμον, ἥρπασαν πολλὰς κόρας ἐκ τῶν γειτονικῶν τόπων, μάλιστα δὲ ἐκ τῶν Σαβίνων, καὶ ἐνυμφεύθησαν αὐτάς.

Ὁ Ῥωμύλος διῄρεσε τὸν λαὸν εἰς τρεῖς φυλὰς καὶ ἐσύστησε τὴν σύγκλητον (γερουσίαν) ἐξ ἑκατὸν γερόντων, τοὺς ὁποίους ὠνόμασε *πατέρας* καὶ συγκλητικούς, ἐχώρισε δὲ αὐτοὺς καὶ τοὺς καταγομένους ἐξ αὐτῶν, πατρικίους ὀνομασθέντας πάντας, ἀπὸ τῶν δημοτῶν, ὀνομασθέντων πληβείων, ὧν ἕκαστος ἐξέλεγε προστάτην του ἕνα τῶν πατρικίων.

Εὐθὺς τότε γίνεται πόλεμος μεταξὺ τῶν Ῥωμαίων καὶ τῶν Σαβίνων, τῶν ὁποίων ὁ βασιλεὺς Τῖτος Τάτιος, συμβιβασθεὶς μὲ τοὺς Ῥωμαίους, μετοικεῖ εἰς Ῥώμην μετὰ τῶν Σαβίνων καὶ συμβασιλεύει μὲ τὸν Ῥωμύλον· ἔγειναν δὲ καὶ ἑκατὸν Σαβῖνοι συγκλιτικοὶ (πατρίκιοι). Δολοφονηθέντος τοῦ Ῥωμύλου καὶ ἐπισυμβάσης στάσεως μεταξὺ τῶν Ῥωμαίων καὶ Σαβίνων περὶ τοῦ διαδόχου αὐτοῦ, ἀνακηρύττεται βασιλεὺς ὑπὸ τοῦ ὑπερισχύσαντος σαβινητικοῦ μέρους τῆς συγκλήτου ὁ Νουμᾶς Πομπίλιος (716) μετὰ ἐνὸς ἔτους μεσοβασιλείαν, ἤτοι διακοπὴν τῆς βασιλείας.

Οὗτος ἐτακτοποίησε τὰ τῆς θρησκείας τῶν Ῥωμαίων, διώρισεν ἱερεῖς, διέταξε θυσίας, ᾠκοδόμησε ναούς, ἐνίσχυσε τὰς εἰρηνικὰς τέχνας καὶ ἐπέφερεν ἁρμονίαν μεταξὺ τῶν Σαβίνων καὶ τῶν Ῥωμαίων· ἀπέθανε δὲ τῷ 673 π. Χ.

Μετὰ τοῦτον ἀνηγορεύθη βασιλεὺς ὁ Τύλλος Ὁστίλλιος, ὅστις κα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τέστρεψε τὴν ἀντίζηλον τῆς Ῥώμης πόλιν Ἄλβαν Λόγγαν, μετοικίσας εἰς Ῥώμην τοὺς κατοίκους της.

Τοῦτον διεδέχθη (640 π. Χ.) ὁ Ἄγκος Μάρκιος (Σαβῖνος) ὅστις ἐθεμελίωσε τὸ ἐπίνειον (λιμένα) τῆς Ῥώμης, τὰ Ὤστια.

Μετὰ τοῦτον ἐβασίλευσεν ὁ Ταρκύνιος Πρεῖσκος ἢ πρεσβύτερος (616 π. Χ). Οὗτος ἔκτισε πολλὰς μεγάλας οἰκοδομὰς ἐν Ῥώμῃ, καὶ καθυπέταξε τοὺς Λατίνους καὶ τοὺς Σαβίνους. Διεδέχθη δ' αὐτὸν ὁ Σερούιος Τύλλιος (578 π. Χ.) καὶ αὐτὸν τέλος ὁ Ταρκύνιος Σούπερβος ἢ ὑπερήφανος (534), ὅστις περιετείχισε τὴν Ῥώμην. Διὰ τὴν σκληρότητά του ἐδιώχθη οὗτος, καὶ οὕτω κατηργήθη ἡ βασιλεία (510 π. Χ.). Ἀντὶ δὲ βασιλέων ἐλάμβανον τὴν ἐξουσίαν δύο ὕπατοι, ἐκ τῶν πατρικίων ἐκλεγόμενοι καὶ ἐπὶ ἓν ἔτος ἔχοντες τὴν ἀρχήν.

Ὁ Ταρκύνιος ἐπειράθη νὰ ἐπαναλάβῃ τὴν βασιλικὴν ἐξουσίαν, ἀλλ' εἰς μάτην. Οὔτε ἡ γενομένη ἐν Ῥώμῃ συνωμοσία ὑπὸ νέων τινῶν, οὔτε ἡ συνδρομὴ τοῦ Πορσήνου βασιλέως τῆς τυρρηνικῆς πόλεως Κλουσίου, ἐκστρατεύσαντος κατὰ τῆς Ῥώμης, ἠδυνήθησαν νὰ τὸν ἀποκαταστήσωσιν εἰς τὴν τοιαύτην ἐξουσίαν.

Μετὰ τὴν κατάργησιν τῆς βασιλείας ὁ φιλοπόλεμος λαὸς τῆς Ῥώμης δὲν ηὐχαριστεῖτο εἰς τὴν διοίκησιν τῶν πατρικίων, οἵτινες κατέστησαν ὑπερήφανοι, ἰδιοτελεῖς καὶ ἐπέβαλλον νέα βάρη εἰς αὐτόν· ὅθεν ἔγεινεν ἀποστασία (500 π. Χ.), τῆς ὁποίας τὸ ἀποτέλεσμα ἦτο ἡ συμμετοχὴ τοῦ λαοῦ εἰς τὰ προνόμια τῶν πατρικίων. Εἰς κατάπαυσιν δὲ τῶν ἐμφυλίων ταραχῶν καὶ τῶν ἐλθόντων ἐναντίον τῆς Ῥώμης Λατίνων, διωρίσθη δικτάτωρ, δηλαδὴ ἄρχων ἔχων ἀπεριόριστον ἐξουσίαν ἐπὶ ἓξ μῆνας. Ἔκτοτε ἔγεινε σύνηθες εἰς τὴν Ῥώμην τὸ ἀξίωμα τοῦτο, ὁσάκις συνέβαινον ἐμφύλιοι ταραχαὶ καὶ ἦτο κίνδυνος καταστροφῆς. Πρῶτος δικτάτωρ ἀνεδείχθη ὁ Τ. Λάρτιος Φλάβος.

Ὁ λαὸς ἔκτοτε, κατ' ἀναγκαστικὴν παραχώρησιν τῶν πατρικίων, ἐξέλεγε δύο δημάρχους, οἵτινες ἐπροστάτευον τὰ δικαιώματα αὐτοῦ, ἀντιτασσόμενοι εἰς τὰς τυχὸν βιαίας καὶ αὐθαιρέτους ἀπαιτήσεις τῆς συγκλήτου καὶ ἀκυροῦντες πᾶν ἀντιβαῖνον εἰς τὰ συμφέροντά του βούλευμα αὐτῆς. Οἱ πατρίκιοι ὑπέβλεπον πάντοτε τὴν τοιαύτην τοῦ δήμου ἐξουσίαν. Συμβάντος δὲ ἐν Ῥώμῃ λιμοῦ, ἐστάλη σῖτος ἐκ Σικελίας ὑπό τινος τῶν ἐκεῖ Ἑλλήνων ἡγεμόνων· τότε ὁ Γάϊος Μάρκος Κοριολάνος ἔδωκε γνώμην νὰ μὴ διανεμηθῇ ὁ σῖτος εἰς τὸν λαόν, ἂν μὴ παρητεῖτο τοῦ δικαιώματος τοῦ νὰ ἔχῃ δημάρχους· διὰ τοῦτο καταδικασθεὶς εἰς ἐξορίαν (491 π. Χ.) κατέφυγε πρὸς τοὺς ἐχθροὺς τῶν Ῥωμαίων Οὐολούσκους καὶ μετ' αὐτῶν ἐκστρατεύει κατὰ τῆς Ῥώμης. Ἰδόντες αὐτὸν οἱ Ῥωμαῖοι πλησιάσαντα εἰς τὴν πόλιν, ἀπέστειλαν πρεσβείας πρὸς αὐτὸν ἐκ τῶν σημαντικωτέρων πολιτῶν, ἀλλ' αὐτὸς οὐδεμίαν ἔδιδεν εἰς τὰς ὑπὲρ τῆς Ῥώμης ἱκεσίας των προσοχήν. Τότε

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

αἱ πρῶται τῆς Ῥώμης κυρίαι μετὰ τῆς μητρὸς τοῦ Κοριολάνου Οὐετουρίας καὶ τῆς γυναικός του Οὐολουμνίας καὶ τῶν δύο τέκνων του προσῆλθον εἰς τὴν σκηνήν του· ὁ Κοριολάνος, καμφθεὶς εἰς τὰς ἐπιπλήξεις τῆς μητρός του καὶ τὰ δάκρυα τῆς γυναικός του καὶ τῶν ἄλλων δεσποινῶν, ἀπῆλθε μετὰ τοῦ στρατοῦ του καὶ διέμεινεν ἐξόριστος παρὰ τοῖς Οὐολούσκοις μέχρι τοῦ θανάτου του.

Ἀξιομνημόνευτος εἶναι κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἡ διαγωγὴ τοῦ Λ. Κουντίου Κιγκιννάτου. Διαμένων οὗτος εἰς τὸν ἀγρόν του καὶ μὲ τὰς ἰδίας του χεῖρας καλλιεργῶν τὰς γαίας του, διωρίσθη ὕπατος (460 π. Χ). Τὸ δὲ 558 διωρίσθη δικτάτωρ, κληθεὶς ἐκ τοῦ ἀγροῦ του. Ἀφεὶς τὸ ἄροτρον καὶ ἀναλαβὼν τὴν δικτατορίαν ἔσωσε τὸν στρατὸν τῆς Ῥώμης, κινδυνεύοντα νὰ καταστραφῇ ὑπὸ τῶν περικυκλωσάντων αὐτὸν Αἰκανῶν, τρομερῶν πολεμίων τῶν Ῥωμαίων. Νικήσας αὐτοὺς καὶ κρατήσας τὴν δικτατορίαν 16 μόνον ἡμέρας, ὅσον δηλαδὴ ἐχρειάζετο, ἐπανῆλθε μετὰ ταῦτα πάλιν εἰς τὰς ἀγροτικὰς ἐργασίας του. Τῷ 439 π. Χ., ἄγων τὸ ὀγδοηκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του, ἔγεινε πάλιν δικτάτωρ, διὰ νὰ καταβάλῃ τὸν δημαγωγὸν Μαίλιον, κολακεύσαντα τὸν δῆμον, καὶ διανοηθέντα νὰ καταλύσῃ τὸ πολίτευμα διὰ συνωμοσίας καὶ νὰ ἀναδειχθῇ βασιλεύς.

§ 45. Δεκαν δ ία. Πύρρος ἐν Σικελίᾳ.

Ἀνεφάνη δὲ ἤδη ἀνάγκη ὑπάρξεως γραπτῶν νόμων· ὅθεν διωρίσθησαν δέκα ἄνδρες ἐκ τῶν πατρικίων νὰ συντάξωσι νόμους (454 π. Χ.) καὶ παρεδόθη εἰς αὐτοὺς πᾶσα ἐξουσία. Οὗτοι, συμβουλευθέντες τὰ νομοθετήματα τῶν Ἑλλήνων, ἔγραψαν νόμους ἐπὶ δώδεκα πινάκων. Οἱ νόμοι οὗτοι, κυρωθέντες τὸ 449 π. Χ. ἔλαβον πλήρη ἰσχύν. Οἱ δὲ δέκα ἄνδρες ἐπαύθησαν τῆς ἀρχῆς, ἀδίκως καὶ κακῶς πολιτευθέντες ὡς ἄρχοντες.

Τοῦ χρόνου προϊόντος, ἐξέλιπεν ἡ διάκρισις μεταξὺ τῆς τάξεως τῶν πατρικίων καὶ τῆς τῶν πληβείων καὶ εἶχον ὅλοι ἤδη τὰ αὐτὰ δικαιώματα. Δὲν ὑπῆρχε δὲ ἄλλη πλέον διάκρισις εἰμὴ ἡ διαίρεσις τῶν Ῥωμαίων εἰς οἴκους πλουσίους καὶ πτωχούς (π. Χ. 437).

Ἐν ᾧ δὲ οἱ Ῥωμαῖοι ἐπολέμουν πρὸς ἐγχωρίους ἐχθρούς των, ξένοι ἔξωθεν ἐχθροὶ, ἐπιπεσόντες κατ' αὐτῶν ὀλίγον ἔλειψε νὰ τοὺς ἐξοντώσωσι. Στίφη Γαλατῶν ὑπὸ ἀρχηγὸν τὸν Βρέννον ἐπέδραμον τὴν Ἰταλίαν, καὶ ἐπειδὴ Ῥωμαῖοί τινες εὑρέθησαν μεταξὺ τῶν Τυρρηνῶν, πολεμοῦντες τοὺς Γαλάτας, ὁ Βρέννος ἐπροχώρησε κατὰ τῆς Ῥώμης.

Οἱ Ῥωμαῖοι, ἀπαρασκεύαστοι ὄντες εἰς ἀντίκρουσιν τόσον φοβεροῦ πολεμίου, ἡττήθησαν κατὰ κράτος πλησίον τοῦ ποταμοῦ Ἀλία (390

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

π. Χ.), οἱ δὲ Γαλάται, εἰσελθόντες εἰς Ῥώμην, ἐλαφυραγώγησαν τὴν πόλιν, καὶ ἔκαυσαν αὐτήν. Μόνον τὸ Καπιτώλιον (ἀκρόπολις μὲ ναὸν τοῦ Διὸς) ὑπερήσπισεν ὁ Μάνλιος, ἀποκρούσας τὰς κατ' αὐτοῦ ἐφόδους τῶν πολεμίων. Ἐν ᾧ δὲ οἱ Γαλάται ἠσχολοῦντο περὶ τὴν λαφυραγωγίαν, Κάμιλλος ὁ Ῥωμαῖος, ὅστις εἶχεν ἐξορισθῆ ἐκ Ῥώμης, ἀνακληθεὶς καὶ δικτάτωρ διορισθείς, ἔφθασεν ἔξωθεν εἰς βοήθειαν τῶν συμπολιτῶν του· συλλέξας δὲ ἱκανὴν δύναμιν ἀπέκρουσε τοὺς Γαλάτας, ἀφαιρέσας ἀπ' αὐτῶν ὅ,τι εἶχον ἤδη ἁρπάξει. Γενόμενος δὲ καὶ ἐκ δευτέρου δικτάτωρ, τρέπει εἰς φυγὴν τοὺς Τυρρηνοὺς Οὐολούσκους, κυριεύει πολλὰς αὐτῶν πόλεις καὶ ἐπανέρχεται νικητὴς εἰς τὴν πατρίδα του.

Οἱ νικηφόροι πόλεμοι τῶν Ῥωμαίων κατὰ τῶν Ἰρνίκων, τῶν Οὐολούσκων, τῶν Τυρρηνῶν καὶ πρὸ πάντων κατὰ τῶν ὀρεινῶν Σαυνιτῶν ἐλθόντων νὰ προσβάλωσι τὴν Καμπανίαν, ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ῥώμης τεθεῖσαν, καὶ τοὺς ὁποίους ἐνίκησαν κατὰ κράτος (290 π. Χ.), μετὰ πόλεμον, 50 ἔτη διαρκέσαντα, ἐκτὸς ὀλίγων διαλειμμάτων, ἐγύμνασαν αὐτοὺς εἰς τὰ πολεμικὰ καὶ εἰς τὰς κακουχίας τῶν ἐκστρατειῶν καὶ κατέστησαν αὐτοὺς οὕτω τρομερὰν καὶ ἀκατάβλητον δύναμιν, ὥστε περὶ τὸ 272 ἔτος π. Χ. κατέστησαν κύριοι ἁπάσης σχεδὸν τῆς Ἰταλίας καὶ ἤρχισαν ἤδη ν' ἀποβλέπωσιν εἰς τὴν πλησίον της μεγάλην καὶ πλουσίαν νῆσον Σικελίαν.

Οἱ ἐν Σικελίᾳ Ταραντῖνοι, προσβαλόντες τοὺς πρεσβευτὰς τῆς συγκλήτου τῆς Ῥώμης, διηρέθισαν τοὺς Ῥωμαίους, οἵτινες διὰ ταῦτα ἐστράτευσαν κατ' αὐτῶν.

Οἱ Ταραντῖνοι προσεκάλεσαν τότε εἰς βοήθειάν των τὸν βασιλέα τῆς Ἠπείρου Πύρρον. Ἐλθὼν ὁ Πύρρος μὲ ἰσχυρὸν στρατὸν καὶ ἐλέφαντας, ἀγνώστους ὄντας ἕως τότε εἰς τοὺς Ῥωμαίους, καὶ διὰ τοῦτο καταπρομάξαντας τὸ ἱππικὸν αὐτῶν, ἐνίκησεν αὐτούς, μὲ πολλὴν του ὅμως ζημίαν, διὸ καὶ ἔφυγεν ἐκ τῆς Ἰταλίας (280 π. Χ.). Προσκληθεὶς δὲ καὶ δεύτερον ὑπὸ τῶν αὐτῶν Ταραντίνων καὶ ἐλθὼν νικᾶται κατὰ κράτος ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, ὁδηγουμένων ὑπὸ τοῦ ὑπάτου Κουρίου Δεντάτου, ἐν Βενουέντῳ καὶ φεύγει εἰς Ἤπειρον.

Οἱ Ῥωμαῖοι ἤρχισαν ἤδη νὰ διαπερνῶσιν εἰς Σικελίαν, ἀφ' οὗ πᾶσα ἤδη ἡ μεσημβρινὴ Ἰταλία ὑπετάγη εἰς αὐτούς.

§ 16. Καρχηδονικοὶ ἢ λιβυκοὶ πόλεμοι καὶ ὁ πρῶτος αὐτῶν.

Ἡ ἐν Ἀφρικῇ μεγαλόπολις Καρχηδών, αὐξήσασα διὰ τῆς ναυτιλίας καὶ τοῦ ἐμπορίου αὐτῆς, καὶ πολλὰς ἀποκτήσασα ἀποικίας, ἔβλεπε

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μὲ ζηλότυπον ὄμμα τὴν ἐπίφοβον αὔξησιν τῆς δυνάμεως τῆς Ῥώμης. Ἔχοντες οἱ Καρχηδόνιοι κτήσεις ἐν Σικελίᾳ, ἔμαθον, ὅτι Μαμερτῖνοι μισθοφόροι στρατιῶται ἐκυρίευσαν διὰ προδοσίας τὴν πόλιν Μεσσήνην· ὅθεν ἀποστέλλουσιν εὐθὺς ἐκ Καρχηδόνος στρατὸν ἐπὶ λόγῳ μὲν νὰ βοηθήσῃ τοὺς πολίτας αὐτῆς, ἐπὶ σκοπῷ δὲ κυρίως νὰ ἐξουσιάσωσιν αὐτοὶ τὴν εἰρημένην πόλιν. Οἱ Μαμερτῖνοι ζητήσαντες ἔλαβον ἐκ Ῥώμης ἐπικουρίαν καὶ ἐκ τῆς αἰτίας ταύτης ἤρχισεν ὁ εἴκοσι καὶ τέσσαρα ἔτη διαρκέσας πόλεμος μεταξὺ τῶν Ῥωμαίων καὶ Καρχηδονίων, πρῶτος ὀνομασθεὶς (ἀπὸ τοῦ 264—241 π. Χ.)

Διαβάντες οἱ Ῥωμαῖοι ἐπὶ σχεδιῶν τὸν σικελικὸν πορθμὸν καὶ ἐπιπεσόντες ἐπὶ τὴν Σικελίαν, κατεξουσίασαν πᾶσαν σχεδὸν τὴν νῆσον. Ἐνταῦθα δὲ ἐναυπήγησαν τὸν πρῶτον αὐτῶν στόλον ἐξ 120 πλοίων, λαβόντες ὡς σχέδιον καρχηδονικὸν πλοῖον ναυαγῆσαν, καὶ ναυμαχήσαντες οὕτω ὑπὸ τὸν Δουίλιον ἐνίκησαν ἰσχυρὸν ἐχθρικὸν στόλον τὸ 260 π. Χ.

Ἀποτολμήσας ὁ Ῥωμαῖος Ὕπατος Ῥήγουλος νὰ καταπλεύσῃ εἰς Ἀφρικήν, ἀνεδείχθη μὲν κατ' ἀρχὰς νικητής, ὕστερον ὅμως ἡττήθη καὶ ἡχμαλωτίσθη (254 π. Χ.). Εἰς τὴν περίστασιν ταύτην ἐβοηθήθη ἡ Καρχηδὼν ὑπὸ τοῦ τυχόντος μεταξὺ τῶν ἐκεῖ Ἑλλήνων μισθοφόρων στρατηγοῦ Ξανθίππου Σπαρτιάτου. Μετὰ πολλὰς ἀποτυχίας ἠδυνήθησαν οἱ Ῥωμαῖοι κατὰ τὸ ἔτος π. Χ. 250 νὰ κατατροπώσωσι τοὺς Καρχηδονίους ἐν ναυμαχίᾳ, ἀλλ' ἐπανερχόμενοι ἀπώλεσαν ἐκ τρικυμίας τὸν στόλον των. Οἱ Καρχηδόνιοι ἠναγκάσθησαν μετὰ μεγάλην νίκην τῶν Ῥωμαίων εἰς Πάνορμον τῆς Σικελίας νὰ ζητήσωσιν εἰρήνην καὶ ἀπέστειλαν εἰς Ῥώμην τὸν αἰχμάλωτον αὐτῶν Ῥήγουλον νὰ πραγματευθῇ τοὺς ὅρους, ἀφ' οὗ ὥμοσεν, ὅτι θέλει ἐπανέλθει εἰς Καρχηδόνα.

Ἐλθὼν ὁ Ῥήγουλος εἰς Ῥώμην, ἀντὶ νὰ προσπαθήσῃ ὑπὲρ τῆς εἰρήνης, μετεχειρίσθη ἀπ' ἐναντίας πᾶσαν τὴν ἰσχύν του, ὅπως πείσῃ τοὺς συμπολίτας του νὰ μὴ δεχθῶσι τὰς περὶ αὐτῆς προτάσεις τῶν ἀποστειλάντων αὐτὸν Καρχηδονίων. Τηρήσας ὅμως τοὺς ὅρκους του, ἐπανῆλθεν εἰς Καρχηδόνα, ὅπου ἐθανατώθη διὰ πολλῶν βασάνων ὑπὸ τῶν Καρχηδονίων. Μετὰ ταῦτα οἱ Ῥωμαῖοι ἀπώλεσαν διαφόρους στόλους των καὶ ἐξήντλησαν τὸ ταμεῖόν των· τότε δὲ πλούσιοι καὶ πτωχοὶ ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ συντελέσαντες ἐναυπήγησαν ἄλλον μέγαν στόλον. Καὶ οἱ Καρχηδόνιοι ὡσαύτως ἔπραξαν ὅτι ἠδυνήθησαν, ἀλλ' ὅμως ὁ ὑπὸ τὸν ναύαρχον αὐτῶν Ἄννωνα στόλος των ἐνικήθη παρὰ τὸ Αἰλύβαιον τῆς Σικελίας (241 π. Χ.) ὑπὸ τοῦ Ὑπάτου Λουτατίου Κατούλλου, ὅθεν ἠναγκάσθησαν νὰ δεχθῶσιν εἰρήνην ἐπὶ τοῖς προταθεῖσι παρὰ τῶν νικητῶν Ῥωμαίων ὅροις, ὑποχρεωθέντες δι' αὐτῶν νὰ ἀπέλθωσι τῆς Σικελίας καὶ νὰ δώσωσι περὶ τὰ 10,000,000 δραχμῶν. Μετὰ τὴν εἰρήνην, μὴ εὐχαριστηθέντες οἱ Ῥωμαῖοι εἰς τὰς νέας κτήσεις των,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κατέλαβον παρὰ τὰς συνθήκας τὴν Κύρνον καὶ τὴν Σαρδὼ, τῶν Καρχηδονίων οὔσας. Ὅθεν οἱ Καρχηδόνιοι, διὰ νὰ ἐκδικηθῶσι τοὺς Ῥωμαίους, διαβάντες εἰς Ἱσπανίαν ὑπὸ τοὺς στρατηγοὺς Ἀμίλκαν καὶ Ἀσδρούβαν, κατέλαβον μέγα μέρος τῆς χώρας ταύτης μέχρι τοῦ Ἴβηρος ποταμοῦ καὶ ἔκτισαν τὴν νέαν Καρχηδόνα (Καρθαγένην τὰ νῦν). Φοβηθέντες οἱ Ῥωμαῖοι αὐτοὺς ἐσυνθηκολόγησαν νὰ μὴ διαβῶσι τὸν Ἴβηρα ποταμόν. Ἀλλ' ὁ Ἀννίβας, ἀναγορευθεὶς στρατηγὸς ὑπὸ τοῦ στρατοῦ τῶν Καρχηδονίων, διέβη τὸν Ἴβηρα, παρὰ τὰς συνθήκας, καὶ πολιορκήσας τὸ Σάγουντον ἐξεπόρθησεν αὐτό. Ἐκ τούτου προέκυψεν ὁ δεύτερος καρχηδονικὸς πόλεμος, διαρκέσας ἀπὸ τοῦ 218 μέχρι τοῦ 201 π. Χ.

§ 47. Δεύτερος καρχηδονικὸς πόλεμος.

Ἀννίβας, εἷς τῶν μεγαλειτέρων στρατηγῶν τῆς παγκοσμίου ἱστορίας, διαβὰς μετὰ τοῦ στρατεύματός του, ἐκ 59,000 ἀνδρῶν καὶ 32 ἐλεφάντων συγκροτουμένου, τὰ Πυρηναῖα ὄρη καὶ διελθὼν δι' ἐχθρικῶν τόπων τὴν μεσημβρινὴν Γαλλίαν, ἀναβαίνει μὲ πολλὴν θρασύτητα τοῦ στρατοῦ του τὰς Ἄλπεις, καταβὰς δὲ μετὰ πολλῶν δυσκολιῶν καὶ κινδύνων πολεμεῖ μετὰ τοῦ ἀπομείναντος στρατοῦ του (26,000) εἰς Ἰταλίαν, νικᾷ τοὺς Ῥωμαίους παρὰ τὸν Τίκετον ποταμὸν ὑπὸ τὸν Ὕπατον Κορνήλιον Σκηπίωνα, καὶ παρὰ τὸν Τρεβίαν ὑπὸ τὸν Ὕπατον Σεμπρόνιον, (218 π. Χ.). Ἂν δὲ ἡ Καρχηδὼν ἀπέστελλε τὰς αἰτηθείσας παρὰ τοῦ Ἀννίβα ἐπικουρίας, ἡ Ῥώμη ἤθελεν εἶναι ἤδη εἰς τὴν διάκρισιν αὐτοῦ ἐντελῶς.

Μετὰ τὰς νίκας ταύτας ὁ Ἀννίβας διαχειμάζει ἐν Καπύῃ. Μὴ λαβὼν δὲ ἐκ Καρχηδόνος τὰς ζητηθείσας ἐπικουρίας, ἀναγκάζεται νὰ ζητήσῃ τὴν συμμαχίαν τῶν Μακεδόνων καὶ τῶν Σικελιωτῶν. Ἡττήθη ἤδη πολλάκις, καὶ ἡ Σικελία ὑποτάσσεται πᾶσα ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, ἀναλαβόντων αὖθις τὰς δυνάμεις των, καὶ γίνεται ἐπαρχία ῥωμαϊκή.

Ἡ Καρχηδὼν ἀποστέλλει ἤδη δυνάμεις εἰς τὸν Ἀννίβαν, ὑπὸ τὸν Ἀσδρούβαν, ἀλλὰ πρὶν ἢ φθάσωσιν εἰς αὐτὸν κατατροπώνονται καθ' ὁδὸν (207 π. Χ.)

Ὁ Σκηπίων κυριεύει τὴν Ἱσπανίαν, καὶ ἐκ τῆς Σικελίας διαπερᾷ εἰς Ἀφρικήν. Ὁ Ἀννίβας προσκαλεῖται ὑπὸ τῆς πατρίδος του εἰς βοήθειάν της, ἀλλὰ πρὶν ἢ φθάσῃ τὸν νικᾷ ὁ Σκηπίων εἰς Ζάμαν κατὰ κράτος (202 π. Χ.) καὶ ἐπιβάλλει εἰς τὴν ταπεινωθεῖσαν Καρχηδόνα αἰσχρὸν εἰρήνην, δι' ἧς οἱ Καρχηδόνιοι ὑπεχρεώθησαν νὰ καύσωσι πάντα τὰ πλοῖά των, πλὴν 10, καὶ εἰς τὸ ἑξῆς νὰ μὴ ἔχωσιν ἐξουσίαν νὰ κινῶσι πόλεμον ἄνευ ἀδείας τῆς Ῥώμης, νὰ δώσωσιν ἀποζημίωσιν τῶν ἐξόδων τοῦ πολέμου 10,000 τάλαντα καὶ ἑκατὸν ὁμήρους.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ὁ Ἀννίβας ἀναγορευθεὶς Σουφέτης, ἤτοι ὑπέρτατος ἄρχων, καὶ βελτιώσας καθ' ἡσυχίαν τὰ πολεμικὰ καὶ οἰκονομικὰ τῆς πατρίδος του, ἠναγκάσθη ἕνεκα διαβολῶν καὶ ραδιουργιῶν τῆς Ῥώμης ν' ἀναχωρήσῃ ἐκ Καρχηδόνος· ἐλθὼν δὲ εἰς Ἀντίοχον τὸν τῆς Συρίας βασιλέα παραπείθει αὐτὸν νὰ κηρύξῃ πόλεμον κατὰ τῶν Ῥωμαίων, ἀλλ' ἡττηθεὶς οὗτος παραχωρεῖ εἰς αὐτοὺς τὴν μικρὰν Ἀσίαν. Ὁ Ἀννίβας τὸν ὁποῖον ἀπῄτησε παρὰ τοῦ ἡττηθέντος ἡ Ῥώμη, κατέφυγεν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Βιθυνίας Προυσίαν· ἵνα δὲ μὴ αἰχμαλωτισθῇ καταδιωκόμενος καὶ ἐνταῦθα, ἐφαρμακώθη μόνος του (183 π. Χ.). Τὸ αὐτὸ δ' ἔτος ἀπέθανε καὶ ὁ κατατροπώσας αὐτὸν Σκηπίων, ὁ ἐπονομασθεὶς Ἀφρικανός.

§ 48. Τρίτος καρχηδονικὸς πόλεμος.

Ἡ Καρχηδὼν ἀπολαύουσα ἤδη τελείας εἰρήνης ἤρξατο ἀναγεννωμένη καὶ προοδεύουσα πρὸς τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς ἀκμήν. Ἡ Ῥώμη παρετήρει μετὰ πολλῆς ζηλοτυπίας καὶ ἀνησυχίας τὴν ἀνάστασιν ταύτην τῆς ἀντιζήλου της. Κάτων δὲ ὁ Ῥωμαῖος δὲν ἔπαυεν ὑποθάλπων τὸ μῖσος τῶν συμπολιτῶν του κατὰ τῆς Καρχηδόνος καὶ παρασκευάζων τὸν ὄλεθρόν της.

Κατ' αὐτὸν τοῦτον τὸν καιρὸν (149 π. Χ.) Μασσανάσσης ὁ βασιλεὺς τῆς Νουμιδίας καταλαμβάνει καὶ ἐξουσιάζει τὴν καρχηδονικὴν χώραν, Ἐμπορεῖα. Οἱ Καρχηδόνιοι μὴ δυνάμενοι διὰ τὰς συνθήκας νὰ πολεμήσωσι τὸν ἅρπαγα αὐτὸν ἄνευ ἀδείας τῆς Ῥώμης, παρεπονέθησαν εἰς αὐτὴν καὶ ἐπεκαλέσθησαν τὴν συνδρομήν της. Οἱ Ῥωμαῖοι οὐ μόνον ἠρνήθησαν ταύτην, ἀλλὰ καὶ ἀπεφάνθησαν, ὅτι οἱ Καρχηδόνιοι οὐδεμίαν ἀξίωσιν δύνανται νὰ ἔχωσιν ἐπὶ τῆς ἀφαιρεθείσης χώρας. Τοῦτο κατέστησε τὸν Μασσανάσσην θρασύτερον πρὸς τοὺς Καρχηδονίους, ὅθεν ἐκινήθησαν οὗτοι εἰς ὑπεράσπισιν ἑαυτῶν. Οἱ Ῥωμαῖοι κηρύττουσι παραχρῆμα, ὅτι οἱ Καρχηδόνιοι παρέβησαν τὰς συνθήκας καὶ ἀποστέλλουσι στρατὸν εἰς τὴν Σικελίαν. Ἡ Καρχηδὼν ἐκπλαγεῖσα παρέδωκε καὶ τοὺς ὑπηκόους της καὶ τὰς κτήσεις τοῖς Ῥωμαίοις, ἀλλ' οἱ Ῥωμαῖοι, μὴ εὐχαριστηθέντες εἰς ταῦτα, ἔπλευσαν εἰς Ἀφρικὴν καὶ προσεκάλεσαν τοὺς Καρχηδονίους νὰ καταθέσωσι τὰ ὅπλα. Γενομένου καὶ τούτου, ἀπῃτήθη ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων νὰ καταστρέψωσιν οἱ Καρχηδόνιοι τὴν πόλιν των καὶ νὰ οἰκοδομήσωσιν ἄλλην εἴκοσι μίλια ἐνδοτέρω τῆς παραλίας. Ἀπελπισθέντες οὗτοι ἀπεφάσισαν ν' ἀντισταθῶσι μέχρις ἐσχάτης ἀναπνοῆς. Ὅθεν κατεδαφίσαντες τὰς οἰκίας των ἔλαβον τὴν ξυλείαν καὶ ἐναυπήγησαν πλοῖα. Τὰ μέταλλα μετεποίησαν εἰς ὅπλα, καὶ γυναῖκες κείρουσαι τὰς κόμας των ἐποίουν χορ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δὰς τῶν τάξων. Οὕτω ἠδυνήθησαν ν' ἀντισταθῶσιν ἐπὶ δύο ἔτη. Τὸ τρίτον ἔτος (147 π. Χ) ἡ πόλις των καταλαμβάνεται ἐξ ἐφόδου ὑπὸ τοῦ Ὑπάτου Ποπλίου Κορνηλίου Σκιπίωνος Αἰμιλιανοῦ. Τὸ πᾶν παρεδόθη εἰς πῦρ καὶ σίδηρον· μετὰ ἑξαήμερον σφαγὴν, ἐπῆλθεν ὁ τῆς πόλεως ἐμπρησμὸς διαρκέσας ἡμέρας δεκαεπτά· κατὰ προσταγὴν δὲ τῆς συγκλήτου κατεδαφίζεται πᾶσα ἐκ θεμελίων. Οὕτω δὲ ἡ πάλαι μεγαλοδύναμος Καρχηδὼν γίνεται ἤδη ῥωμαϊκὴ ἐπαρχία, μετονομασθεῖσα Ἀφρική.

Ἡ Ῥώμη ἤδη κατέχει, πρὸς ὁλοκλήρῳ τῇ Ἰταλίᾳ, τῇ Σικελίᾳ, τῇ Σαρδοῖ καὶ τῇ Κύρνῳ, πᾶσαν τὴν Ἱσπανίαν καὶ τὴν Λυσιτανίαν (Πορτογαλίαν) μετὰ τῶν Βαλεαρίδων νήσων, τὴν Ἀφρικὴν, τὴν Μακεδονίαν, τὴν Ἑλλάδα καὶ Ἀσίαν τὴν μικράν. Αἱ ἐπαρχίαι αὗται ἐδιοικοῦντο ὑπὸ ἀνθυπάτων καὶ ἀντιστρατήγων κατ' ἔτος διοριζομένων, οἵτινες, πτωχοὶ ἐρχόμενοι εἰς τὰς ἐπαρχίας, ἐπανήρχοντο εἰς Ῥώμην μετὰ τὴν ἐτησίαν ἀρχὴν τῶν πλουσιώτατοι ἐξ ἁρπαγῶν καὶ πάσης ἀδικίας.

§ 49. Ἐμφύλιοι πόλεμοι.

Ἐν ᾧ τροπαιοῦχοι οἱ Ῥωμαῖοι ἐπεδίωκον οὕτω τὰς ἑαυτῶν κατακτήσεις ἐν Ἀφρικῇ, Ἀσίᾳ, Ἑλλάδι καὶ Ἱσπανίᾳ, μεγάλαι ἀταξίαι καὶ διαφθορὰ ἠθῶν ἐπεκράτουν ἐν Ῥώμῃ. Τινὲς τῶν Ῥωμαίων κατέστησαν ὑπέρπλουτοι, ἄλλοι δὲ ἦσαν πάμπτωχοι· οὐδεὶς κὐχαριστεῖτο νὰ ἐργάζηται καὶ πάντες ἐπεπόθουν θεάματα καὶ ἀπολαύσεις· ὅθεν οἱ μὲν πτωχοὶ συνετάσσοντο τῷ πλειοδοτοῦντι, οἱ δὲ πλούσιοι διὰ χρημάτων ὑπεχρέουν αὐτοὺς εἰς τὰς θελήσεις των, ἐντεῦθεν προέκυψαν φατρίαι καὶ ἀκολούθως ὁλέθριοι ἐμφύλιοι πόλεμοι.

Τὸ πρῶτον αἷμα ἐχύθη, ὅτε ὁ δήμαρχος Τιβέριος Γράκχος ἐπρότεινε νόμον δι' οὗ δὲν ἐπετρέπετο εἰς οὐδένα πολίτην νὰ κατέχῃ γῆν περισσοτέραν τῶν 1000 πλέθρων. Οἱ πλούσιοι ἀντισταθέντες ἐφόνευσαν αὐτόν (133 π. Χ). Ὀλίγα ἔτη μετὰ ταῦτα ὁ ἀδελφός του Γάϊος Γράκχος ὑπέστη τὴν αὐτὴν τύχην μὲ πολλοὺς τῶν ὀπαδῶν του δι' αὐστηροτέρας τῶν τοῦ ἀδελφοῦ του προτάσεις (122 π. Χ).

Κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην Κίμβροι καὶ Τεύτονες, (γερμανικὰ φῦλα) πρώτην φορὰν ἐξορμήσαντα ἐκ τῶν χωρῶν των ἐπέπεσαν εἰς τὸ ῥωμαϊκὸν κράτος (114 π. Χ). Εἰς τὰ φῦλα ταῦτα προστεθέντες καὶ ἄλλοι ἠφάνισαν τοὺς ῥωμαϊκοὺς στρατοὺς καὶ κατερήμωσαν τὴν Γαλλίαν. Ἀλλὰ τὴν εἰς Ἰταλίαν εἴσοδον αὐτῶν ἀντέκρουσεν ὁ Ὕπατος Μάριος· κατέστρεψεν οὗτος τόσον τοὺς Κίμβρους μάλιστα, ὥστε ἔκτοτε δὲν ἠκούσθησαν πουθενὰ πλέον.

Κατὰ τὸν πρῶτον ἐμφύλιον πόλεμον, γεννηθέντα ἐκ τῆς ἀντιζηλίας

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῶν στρατηγῶν Μαρίου καὶ Σύλλα περὶ τῆς ἀρχηγίας εἰς τὸν κατὰ τοῦ Μιθριδάτου βασιλέως τοῦ Πόντου πόλεμον, δεινὴ ἐγένετο μάχη ἐν Ῥώμῃ, τὸ αἷμα ἔῤῥευσε ποταμηδὸν καὶ ὑπὲρ τὰς ἑκατὸν χιλιάδας ἀνδρῶν ἔπεσαν.

Ἡ διαπραχθεῖσα τρομερὰ σφαγὴ ὑπὸ τοῦ Μαρίου καὶ τοῦ Σύλλα ἐν ταῖς ῥύμαις τῆς Ῥώμης οὐδεμίαν ἐπανήγαγε τάξιν.

Ὁ Κατιλίνας, ἀνὴρ ἄσωτος, συνέπλεξε μετὰ ταῦτα συνωμοσίαν, εἰς ἣν συνηνώθησαν χιλιάδες ἀσώτων καὶ κακούργων, οἵτινες ἤλπιζον ὑλικὰς ὠφελείας ἂν ἤθελε καταστραφῇ ἡ Ῥώμη καὶ ἐθανατώνοντο οἱ ἔξοχοι αὐτῆς ἄνδρες. Κικέρων, ὁ μέγας τῆς Ῥώμης ῥήτωρ, φιλόσοφος καὶ πολιτικός, ἐματαίωσε τοὺς καταχθονίους σκοποὺς των καὶ ὁ Κατιλίνας μετὰ τῶν ὀπαδῶν του ἐξωλοθρεύθησαν μετὰ φονικωτάτην μάχην (63 π. Χ.)

§ 50. Πρώτη τριαρχία ἢ τριανδρία.

Μετὰ ταῦτα (60 π. Χ.) τρεῖς ἄνδρες ἀνέλαβον τὴν διοίκησιν τῶν πραγμάτων τῆς Ῥώμης, ὁ Καῖσαρ, ὁ Πομπήϊος καὶ ὁ Κράσσος. Ὁ Κράσσος ἦτο πάμπλουτος, ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ ἐθεωρεῖτο ὡς ὁ μέγιστος τῶν Ῥωμαίων στρατηγῶν καὶ ὡς ἱκανώτερος τῶν δύο ἄλλων, ἦτο δὲ κατ' ἴσον λόγον φιλόδοξος. Διὰ τῆς ἐπιδεξιότητός του καὶ τῆς μεγαλοδωρίας του κατώρθωσε νὰ ἐκλεχθῇ μέγας ἀρχιερεύς, ἐν ᾧ ἡ ἀρχὴ αὕτη ἐδίδετο συνήθως εἰς τοὺς πρεσβυτάτους, τοὺς σεβαστοτάτους καὶ τοὺς ἐμπειροτάτους τῶν συγκλητικῶν.

Ὁ Πομπήϊος καὶ ὁ Κράσσος παρετήρησαν, ὅτι ἤρχιζαν νὰ χάνωσι τὴν σπουδαιότητά των παρὰ τῷ λαῷ, ἐπειδὴ ὁ Καῖσαρ ἀφειδῶς διένεμεν εἰς αὐτὸν χρήματα· ὅθεν ἐθεώρησαν οὗτοι φρονιμώτερον, παρὰ νὰ ἔχωσιν αὐτὸν ἀντίζηλον, νὰ διαμερισθῶσι μετ' αὐτοῦ τὴν δύναμιν τῆς Ῥώμης. Τὴν εἰς τρία διαίρεσιν αὐτῆς, προταθεῖσαν ὑπὸ τοῦ Καίσαρος, ἐνέκρινε καὶ ὁ λαὸς καὶ ἡ σύγκλητος. Οἱ τρεῖς λοιπὸν οὗτοι διένειμαν μεταξύ των τὰς ἐπαρχίας τοῦ κράτους. Καὶ ὁ μὲν Καῖσαρ ἔλαβε τὴν Ἰλλυρίαν καὶ τὴν ἐντεῦθεν καὶ πέραν τῶν Ἄλπεων Γαλατίαν, ὁ δὲ Κράσσος τὴν Συρίαν καὶ ὁ Πομπήϊος τὴν Ἰβηρίαν. Οὕτως ὁ μὲν Καῖσαρ ἀπῆλθεν εἰς Γαλλίαν, τὴν ὁποίαν καθυποτάξας, προὐχώρησεν εἰς Γερμανίαν, ὡς καὶ εἰς Ἀγγλίαν. Διὰ τῶν κατορθωμάτων του τούτων ηὔξησε τὴν φήμην του καὶ προσείλκυσεν εἰς ἑαυτὸν τελείαν τὴν ἀγάπην καὶ τὴν ὑπόληψιν τοῦ στρατοῦ του. Ὁ δὲ Κράσσος μετέβη εἰς Ἀσίαν· ἐκεῖ δὲ, πολεμῶν τοὺς Πάρθους, ἐφονεύθη (53 π. Χ). Ἐκ τούτου ἔγεινε διαρχία, δηλαδὴ ἔμεινεν ἡ ἐξουσία εἰς τοὺς ἐπιζήσαντας δύο συνάρχοντας αὐτοῦ Καίσαρα καὶ Πομπήϊον. Ὁ Πομπήϊος δὲν μετέβη εἰς Ἰβηρίαν, διότι προὐτίμα νὰ μένῃ ἐν Ῥώμῃ παρατύπως

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὴν δ' ἐπαρχίαν αὐτοῦ ἐκυβέρνων ἄλλοι ἐν ὀνόματί του. Ἐξελέχθη δὲ καὶ ὕπατος ἄνευ συνυπάτων καὶ συγχρόνως ἐτήρησε τὴν ἐπὶ τῆς Ἰβηρίας κυβέρνησιν, πρᾶγμα ἕως τότε ἄγνωστον ἐν Ῥώμῃ. Ὁ Καῖσαρ ἐζήτησε τὸ αὐτὸ προνόμιον, ἀλλ' εἰς τοῦτο ἀντέστη ἡ σύγκλητος ἐνεργείᾳ τοῦ Πομπηΐου καὶ τὸν διέταξε μάλιστα νὰ καταθέσῃ τὴν ἀρχὴν καὶ ἀπολύσῃ τὸν στρατόν· ἀλλ' ὁ Καῖσαρ μετὰ τοῦ πιστοῦ στρατοῦ του ἐπανῆλθεν ἐκ Γαλλίας, ὁ δὲ Πομπήϊος ἐν τοσούτῳ ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ ἐξ Ἰταλίας· διωκόμενος δὲ ὑπὸ τοῦ Καίσαρος ἠττήθη τῷ 48 π. Χ. περὶ Φάρσαλον τῆς βορείου Ἑλλάδος καὶ κατέφυγεν εἰς Αἴγυπτον, ὅπου ἐδολοφονήθη, ἅμα ἀποβὰς ἐκεῖσε, ὑπὸ τοῦ βασιλέως Αἰγύπτου Πτολεμαίου, θέλοντος νὰ περιποιηθῇ οὕτω τὸν Καίσαρα· καὶ οἱ ὀπαδοὶ δὲ αὐτοῦ ἠττήθησαν ἔν τε Ἱσπανίᾳ καὶ Ἀφρικῇ. Ὁ Καῖσαρ τότε ἐξελέχθη ἰσόβιος δήμαρχος, ὕπατος ἐπὶ πενταετίαν καὶ δικτάτωρ ἐπὶ ἓν ἔτος· δὲν ἐδέχθη δὲ τὴν ὑπατείαν.

Οἱ μεγάλοι καὶ ἰσχυροὶ οὐδέποτε στεροῦνται κολάκων· ἡ δὲ κολακεία δύναται νὰ διαφθείρῃ καὶ τὸν ἄριστον τῶν θνητῶν. Τοῦτο συνέβη εἰς τὸν Καίσαρα, ὅστις ἅμα ἀπαλλαγεὶς παντὸς ἐπιφόβου ἐχθροῦ, κατέστη ἀλαζὼν καὶ δυσπρόσιτος, ἀποθὼν τοὺς ἀξίους καὶ ἀνυψῶν καὶ περιποιούμενος τοὺς ὑποδεεστέρους. Τὸ μέγιστον δὲ τῶν σφαλμάτων του ἦτο, ὅτι περιποθήτως ἀπέβλεπεν εἰς τὴν βασιλείαν, καὶ τούτου ἕνεκα διηγέρθη πρόληψις κατ' αὐτοῦ, τὴν ὁποίαν καὶ αὐτὴ ἡ ὑπερβολικὴ ἐλευθεριότης του δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐξαλείψῃ. Ἐπὶ τέλους συνεστάθη συνωμοσία, τοῦ Κασσίου καὶ τοῦ Βρούτου ἐξαρχόντων, καὶ τὴν 15 Μαρτίου τοῦ ἔτους 44 π. Χ. ὁ Καῖσαρ ἐδολοφονήθη ἐν τῷ συνεδρίῳ τῆς συγκλήτου τῆς Ῥώμης.

Ὁ Βροῦτος ταχέως ἐννόησεν, ὅτι, διὰ νὰ σωθῇ, ἔπρεπε νὰ φύγῃ ἐκ Ῥώμης· ὅθεν ἀπῆλθεν αὐτῆς καὶ αὐτὸς καὶ ὁ Κάσσιος.

§ 51. Δευτ. τριαρχία Ἀντώνιος καὶ Κλεοπάτρα.

Τὸ ρωμαϊκὸν κράτος.

Ὁ Ὀκταβιανός, ὁ Λέπιδος καὶ ὁ Ἀντώνιος ἐμοίρασαν πρὸς ἀλλήλους τὸ ρωμαϊκὸν κράτος καὶ ἔγεινεν οὕτω δευτέρα τριαρχία, καὶ ὁ μὲν Ὀκταβιανὸς ἔλαβε τὴν Εὐρώπην, ὁ δὲ Λέπιδος τὴν Ἀφρικὴν, ὁ δὲ Ἀντώνιος τὴν Ἀσίαν· ἀπεφασίσθη δὲ ἵνα ὁ μὲν Λέπιδος μείνῃ ἐν Ῥώμῃ· οἱ δὲ ἄλλοι δύο καταδιώξωσι τοὺς δολοφόνους τοῦ Καίσαρος Κάσσιον καὶ Βροῦτον, οἵτινες ἦσαν ἤδη εἰς τὴν Ἀνατολὴν μὲ στρατὸν ἀπειλοῦντες τὴν Ἰταλίαν· ὅθεν, ἐλθόντες εἰς Μακεδονίαν, συνῆψαν δύο μάχας περὶ Φιλίππους, πόλιν αὐτῆς (42 π. Χ.) καὶ μετὰ μὲν τὴν πρώτην μάχην, ἂν καὶ ἀμφίρροπον ἀποβᾶσαν, ἔγεινεν αὐτόχειρ ὁ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Κάσσιος, νομίσας ἐξ ἀπάτης, ὅτι ἡττήθησαν ὁλοσχερῶς· εἰς δὲ τὴν εἰκοσιν ἡμέρας ὕστερον γενομένην δευτέραν μάχην, ἡττηθέντων κατὰ κράτος τῶν λεγεώνων τοῦ Βρούτου, ἔπεσεν οὗτος ἐπὶ τῆς σπάθης του καὶ ἐφόνευσεν ἑαυτόν.

Μεταβὰς δὲ ὁ Ἀντώνιος εἰς Ἀσίαν, προσεκάλεσε τὴν βασίλισσαν τῆς Αἰγύπτου Κλεοπάτραν νὰ τὴν κρίνῃ, ὡς συνένοχον δῆθεν εἰς τὴν δολοφονίαν τοῦ Καίσαρος· ἀλλ' ἅμα ἰδὼν αὐτὴν, τὴν ἠγάπησε περιπαθῶς καὶ ἤδη ἐφαίνετο, ὅτι ἔζη μόνον δι' αὐτήν· λησμονήσας δὲ τὴν ἀποστολήν του, ἐπέρνα τὸν καιρόν του συνδιασκεδάζων μετὰ τῆς Κλεοπάτρας. Ἕνεκα δὲ διενέξεών του πρὸς τὸν Ὀκταβιανόν, ἠναγκάσθη νὰ ἐπανέλθῃ εἰς Ἰταλίαν, καὶ ἐκεῖ συνδιηλλάχθησαν· κατὰ γενικὴν δὲ εὐχὴν ἔλαβεν εἰς γυναῖκα Ὀκταβίαν, τὴν ὡραίαν καὶ ἐνάρετον τοῦ Ὀκταβιανοῦ ἀδελφήν. Ἡ γυνὴ αὕτη ἐπί τινα καιρὸν κατέστελλε τοῦ Ἀντωνίου τὰς παρεκτροπὰς καὶ διετήρει τὴν μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀδελφοῦ της Ὀκταβιανοῦ εἰρήνην. Ἀλλ' ἐπιστρέψας ὁ Ἀντώνιος εἰς Ἀσίαν καὶ ἐπαναλαβὼν τὰς μετὰ τῆς Κλεοπάτρας ἀθεμίτους σχέσεις του, ἀπέβαλε πᾶσαν ἀγάπην πρὸς τὴν πιστὴν αὐτοῦ γυναῖκα· τὸ δὲ ἀπονεμηθὲν εἰς αὐτὴν μέρος τῆς ῥωμαϊκῆς ἐπικρατείας κατένειμεν εἰς τοὺς υἱοὺς τῆς Κλεοπάτρας. Ἡ Ὀκταβία, μεθ' ὑπομονῆς ἕως τότε τὰς παρεκτροπὰς τοῦ ἀνδρός της ἀνεχομένη, κατὰ πρώτην φορὰν ἤδη ἐδήλωσε τὴν ἀγανάκτησίν της· ὅθεν ὁ ἀδελφός της Ὀκταβιανὸς, ἐπὶ τῇ αἰτίᾳ ἢ τῇ προφάσει ταύτῃ, κατεδίωξε τὸν Ἀντώνιον. Ἐν ναυμαχίᾳ δὲ, γενομένῃ ἐν Ἀκτίῳ τοῦ Ἀμβρακικοῦ κόλπου, μεταξὺ τῶν δύο τούτων ἀντιπάλων, παρευρέθη καὶ ἡ Κλεοπάτρα, ἥτις φοβηθεῖσα φεύγει εἰς Αἴγυπτον, ἀπίστως καταλιποῦσα τὸν Ἀντώνιον, ὅστις ὅμως τὴν παρηκολούθησε πρὶν ἢ φανῇ τὸ ἀποβησόμενον τῆς μάχης, ἐγκαταλείψας τὸν στρατὸν καὶ τὸν στόλον του εἰς τὴν διάκρισιν τοῦ ἐχθροῦ του. Ὁ Ὀκταβιανὸς κατεδίωξε, μεταβὰς καὶ αὐτὸς εἰς Αἴγυπτον, τὸν Ἀντώνιον, ἀλλ' οὗτος ηὐτοχειριάσθη, ἵνα μὴ πέσῃ ζῶν εἰς χεῖρας τοῦ ἐχθροῦ του· τούτου δὲ τὸ παράδειγμα ἐμιμήθη κατόπιν καὶ ἡ Κλεοπάτρα, φοβηθεῖσα μὴ ἀπαχθῇ εἰς Ῥώμην αἰχμάλωτος (30 π. Χ).

Ὁ Ὀκταβιανὸς ἐπωνομάσθη Αὔγουστος καὶ Καῖσαρ, ὡς θετὸς υἱὸς τοῦ δολοφονηθέντος Καίσαρος, καὶ τοῦτο τὸ ὄνομα ἔφερον ἔκτοτε οἱ τῆς Ῥώμης ἡγεμόνες, διότι οἱ πλεῖστοι ἐκ τοῦ οἴκου αὐτοῦ κατήγοντο. Ὁ Ὀκταβιανὸς, μετονομασθεὶς ἤδη Καῖσαρ Αὔγουστος, λαμβάνει τὴν κυβέρνησιν ὡς μονάρχης ἁπάσης τῆς ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας. Καὶ ὅμως δὲν ἦτο εὐτυχὴς, διότι ἡ οἰκογενειακή του εἰρήνη διεταράττετο ἐκ τῆς ἀθλίας γυναικός του Λιβίας, ἥτις βαθμηδὸν ἐξηφάνιζε καὶ ἀπεμάκρυνε πάντας τοὺς φίλους του καὶ κατηνάγκασεν αὐτὸν νὰ ὀνομάσῃ διάδοχόν του τὸν μισητὸν θετὸν υἱόν του Τιβέριον.

Ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορίας τοῦ Ὀκταβιανοῦ Αὐγούστου Καίσαρος ἐγεν-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νήθη κατὰ σάρκα ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁ υἱὸς καὶ λόγος τοῦ Θεοῦ, 5,008 ἔτη ἀπὸ κτίσεως κόσμου, ἵνα σώσῃ τὸν κόσμον ἀπὸ τῆς προπατορικῆς ἁμαρτίας.

Ὁ Αὔγουστος ἐκυβέρνησεν ὁπίως, εἰσήγαγε καλοὺς νόμους, ἔγεινε προστάτης τῶν γραμμάτων καὶ ἐξέτεινε τὴν αὐτοκρατορίαν διὰ νέων κατακτήσεων· ἀπέθανε δὲ τῷ 14 μ. Χ. ἄπαις· διεδέχθη δὲ αὐτὸν ὁ προγονὸς καὶ θετὸς υἱός του Τιβέριος (14 μ. Χ.), ὅστις ἔγεινε δεσποτικὸς καὶ σκληρός. Ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορίας τούτου ἐσταυρώθη ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός.

Οἱ ἄμεσοι διάδοχοι αὐτοῦ Καλλιγόλας, Κλαύδιος καὶ Νέρων ὑπῆρξαν ἐπ' ἴσης ὡς ὁ Τιβέριος ὠμοί, καὶ μάλιστα ὁ Νέρων, ὅστις ἐφόνευσε τὴν μητέρα του καὶ τὴν γυναῖκά του καὶ τὸν ἑτεροθαλῆ ἀδελφόν του καὶ τὸν διδάσκαλόν του Σενέκαν, ἔκαυσε δὲ καὶ τὴν Ῥώμην 64 μ. Χ.)· ἀλλὰ τέλος, ἐγκαταλειφθεὶς ὑπὸ πάντων, ἔβαλεν ἀπελεύθερόν τινα καὶ τὸν ἐθανάτωσεν, ἵνα ἀποφύγῃ τὰ χειρότερα (68 μ. Χ).

Μετὰ ἐπισυμβάσας ταραχὰς ὑπερίσχυσεν ὡς αὐτοκράτωρ ὁ Οὐεσπασιανὸς, ὅστις ἦτον ἐν μέρει χρηστὸς ἡγερὼν, ὡς καὶ ὁ διάδοχος αὐτοῦ Τίτος, ὅστις ὅμως, πρὶν ἔτι βασιλεύσῃ, πολιορκήσας κατὰ διαταγὴν τοῦ πατρός του τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ κυριεύσας αὐτὴν (70 μ. Χ.), κατέσφαξεν ἀδιακρίτως ἄνδρας, γυναῖκας καὶ παιδία, καὶ ἐξηνδραπόδισε μυριάδας Ἰουδαίων, τὴν δὲ πόλιν κατέστρεψεν ἅπασαν. Ἔκτοτε ἔπαυσεν ὁ ἰσραηλιτικὸς λαὸς τοῦ νὰ ἦναι ἔθνος. Τὸ αἷμα τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἦλθεν ἐπ' αὐτοὺς καὶ ἐπὶ τὰ τέκνα αὐτῶν (Ματθ. ΚΖ'. 24).

Ὁ τοῦ Τίτου διάδοχος Δομιτιανὸς ἔγεινεν ἀπηνὴς καὶ τρομερὸς διώκτης τῶν χριστιανῶν. Ὁ διάδοχος τούτου Νέρβας ἦτο ἐνάρετος καὶ χρηστός· ὁμοίως δὲ ἔξῆς καὶ ὁ Τραϊανός, ὁ Ἀδριανός, Ἀντώνιος ὁ Εὐσεβὴς, καὶ ὁ Μάρκος Αὐρήλιος, φιλόσοφος καὶ κοινωφελὴς γενόμενος. Τοῦτον διεδέχθη ὁ υἱός του Κόμμοδος (180 μ. Χ.), ἀνάξιος ὅλως τοῦ πατρός του υἱός, μαλθακὸς καὶ φαῦλος· ἐδολοφονήθη δὲ τριακοντούτης (192 μ. Χ.). Μετὰ τοῦτον ἔγειναν αὐτοκράτορες ἄνδρες ἄσωτοι καὶ αἱμοβόροι, ὑπὸ τῶν στρατῶν ἐκλεγόμενοι, ἐκ τῶν ὁποίων ὀλίγοι ἀπέθανον ἐν εἰρήνῃ· οὕτως ἡ αὐτοκρατορία κατέρρεεν ὁσημέραι.

Ἐκ τῆς καταστάσεως ταύτης τῆς Ῥώμης ἐπωφελούμενα ἄλλα ἔθνη ἤρχισαν νὰ ἐπιπίπτωσι κατ' αὐτῆς.

§ 52. Παρακμὴ τῆς Ῥώμης.

Κατὰ τὸ 200 ἔτος μ. Χ. ἡ ῥωμαϊκὴ αὐτοκρατορία περιελάμβανε τὴν Πορτογαλίαν, τὴν Ἱσπανίαν, τὴν Γαλλίαν μέχρι τοῦ Ῥήνου, τὴν Ὁλλανδίαν, τὴν Ἀγγλίαν καὶ τὴν μεσημβρινὴν Σκωτίαν, τὴν Ἑλβε-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τίαν, μέρη τινὰ τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Δακίας, τὴν Ἰταλίαν καὶ τὰς περὶ αὐτὴν νήσους, τὴν Οὐγγαρίαν μέχρι τοῦ Δανουβίου, τὴν Θράκην, τὴν Μακεδονίαν, τὴν Ἑλλάδα, τὴν Κριμαίαν, τὴν Κιρκασίαν, πᾶσαν τὴν μικρὰν Ἀσίαν, τὴν Συρίαν, τὴν Φοινίκην, τὴν Παλαιστίνην, τὴν Αἴγυπτον καὶ πάσας τὰς ἄλλας βορείους χώρας τῆς Ἀφρικῆς καὶ τὰς νήσους τῆς Μεσογείου, ἐν ἑνὶ λόγῳ, ἦτο κυρία σχεδὸν ἁπάσης τῆς οἰκουμένης. Ἀλλ' ἤδη ἡ εὐρυτάτη αὕτη αὐτοκρατορία ἤρχισε νὰ προσβάλληται ὑπὸ τῶν Φράγκων εἰς τὸν Ῥῆνον, ὑπὸ τῶν Ἀλαμανῶν ἐν ταῖς πηγαῖς τοῦ Δανουβίου, ὑπὸ τῶν Γότθων ἐν Οὐγγαρίᾳ καὶ ἐπὶ τοῦ Εὐξείνου πόντου καὶ ὑπὸ τῶν Περσῶν ἐν Ἀσίᾳ, καὶ τὸ χείριστον ὑπὸ τῶν ἐμφυλίων διχοστασιῶν. Εἰς ἀποφυγὴν τοῦ πανταχόθεν ἀπειλουμένου κινδύνου δύο αὐτοκράτορες, ὁ Κωνσταντῖνος καὶ ὁ Λικίνιος, διέμειναν μεταξὺ των τὸ ῥωμαϊκὸν κράτος τῷ 313, λαβόντες ὁ μὲν Κωνσταντῖνος τὸ δυτικὸν μέρος αὐτοῦ, ὁ δὲ Λικίνιος τὸ ἀνατολικόν. Περιελθόντες δὲ ἐξ ἀμοιβαίας ζηλοτυπίας εἰς ἔριδας, ἐπολέμησαν πρὸς ἀλλήλους· καταβληθέντος δὲ καὶ αἰχμαλωτισθέντος τοῦ Λικινίου, ἔμεινε μόνος αὐτοκράτωρ ὁ Κωνσταντῖνος, ὅστις διὰ τὰ κατορθώματα καὶ τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ ὠνομάσθη μέγας. Οὗτος ἀπώθησεν ἐκ τῶν ὁρίων τῆς ἐπικρατείας του τοὺς κατ' αὐτῆς ἐπιδραμόντας λαούς. Βαπτισθεὶς δὲ χριστιανός, κατέστησε τὴν χριστιανικὴν πίστιν θρήσκευμα τοῦ κράτους, ᾠκοδόμησεν ἐν Βυζαντίῳ ναὸν τῆς ἁγίας Σοφίας, καὶ, ἀνευρὼν μετὰ τὴν βαπτισθείσης ὁμοίως εἰς Χριστὸν μητρὸς αὐτοῦ Ἑλένης τὸν τάφον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ᾠκοδόμησεν ἐπ' αὐτοῦ τὸν λαμπρὸν ναὸν τῆς Ἀναστάσεως. Τῷ 325 συνεκροτήθη ὑπὸ τὴν προεδρίαν αὐτοῦ ἡ ἐν Νικαίᾳ οἰκουμενικὴ σύνοδος, ἡ συντάξασα τὸ σύμβολον τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν πίστεως. Κατέστησε δὲ ὁ Κωνσταντῖνος πρωτεύουσαν τῆς αὐτοκρατορίας τὸ παλαιὸν Βυζάντιον, ὅπερ ὠνόμασε Νέαν Ῥώμην, ἐξ αὐτοῦ δ' ὠνομάσθη ὕστερον *Κωνσταντινούπολις*.

Ἀποθανὼν ὁ μέγας οὗτος καὶ εὐσεβὴς αὐτοκράτωρ (337 μ. Χ.), ἀφῆκεν εἰς τοὺς τρεῖς υἱούς του Κωνσταντῖνον, Κωνστάντιον καὶ Κώνσταν τὸ ῥωμαϊκὸν κράτος. Ἀλλ' ἡ διανομὴ αὐτοῦ εἰς τρία ἐπήνεγκεν ἐμφυλίους ῥήξεις, ἐξ ὧν ὠφελήθησαν πάλιν οἱ ἔξωθεν ἐχθροὶ αὐτοῦ καὶ οἱ ἐπιζητοῦντες ν' ἀποσπασθῶσιν ἀπ' αὐτοῦ λαοί. Ἐξαφανισθέντων τῶν τριῶν τούτων αὐτοκρατόρων, ἐμονάρχησε μετὰ τούτους ὅλου τοῦ ῥωμαϊκοῦ κράτους ὁ Ἰουλιανός, ἀνεψιὸς τοῦ Κωνσταντίνου. Οὗτος ἐπανήγαγε τὴν τάξιν καὶ προήγαγε τὸ κράτος του· ἐφάνη δὲ καὶ προστάτης τῆς παιδείας· ἀρνηθεὶς δὲ τὸν χριστιανισμόν, ὠνομάσθη *παραβάτης*· ἐφονεύθη δὲ τὸ 363 ἔν τινι μάχῃ κατὰ τῶν Περσῶν.

Μετὰ τοῦτον ἀναγορεύεται ὑπὸ τοῦ στρατοῦ αὐτοκράτωρ ὁ Ἰοβιανός· ὅστις συνομολογεῖ ἄτιμον εἰρήνην πρὸς τοὺς Πέρσας, παραχωρήσας εἰς αὐτοὺς πολλὰς ἐν Ἀσίᾳ ἐπαρχίας. Ἀποθανόντος δὲ τούτου τῷ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

364 μ. Χ. ἀναγορεύεται αὐτοκράτωρ ὁ Οὐαλεντιανὸς ἀ, ὅστις ἀπώθησε τῇ βοηθείᾳ τοῦ στρατηγοῦ του Θεοδοσίου τοὺς πανταχόθεν εἰσορμήσαντος εἰς τὸ κράτος του λαούς· πρρσέλαβε δὲ συνάρχοντας τὸν ἀδελφόν του Οὐάλεντα, παραχωρήσας εἰς αὐτὸν μὲν τὴν ἀνατολήν, δι' ἑαυτὸν δὲ κρατήσας τὴν δύσιν.

Ἀποθανόντα τοῦτον διαδέχεται ἐν τῇ δύσει ὁ υἱός του Γρατιανός καὶ ὡς συμπράκτωρ αὐτοῦ ὁ νέος ἀδελφὸς τούτου Οὐαλεντιανὸς β'.

Ἀποθανόντος δὲ ἐν τῇ ἀνατολῇ τοῦ Οὐάλεντος τῷ 378 μ. Χ λαμβάνει τὴν ἀρχὴν Θεοδόσιος ὁ μέγας παρὰ τοῦ Γρατιανοῦ τῷ 379. Καταβαλὼν οὗτος τοὺς μετὰ τὸν θάνατον τῶν ἀνωτέρω δύο ἀδελφῶν ἀντιπάλους του, μένει μονοκράτωρ ὅλου τοῦ κράτους, καὶ φαίνεται ἐπὶ τῶν ἡμερῶν αὐτοῦ κάποια ἐλπὶς σωτηρίας ἀπὸ τῶν ἐξωτερικῶν βαρβάρων ἐθνῶν. Ἀποθανὼν δὲ τῷ 395, κατέλιπε τὸ κράτος αὐτοῦ εἰς τοὺς δύο ἀνηλίκους υἱούς του, τὴν μὲν Ἀνατολὴν εἰς τὸν Ἀρκάδιον, τὴν δὲ Δύσιν εἰς τὸ Ὀνώριον. Ἐπειδὴ δὲ οὗτοι ἦσαν ἀνήλικοι, τίθενται ὁ μὲν Ἀρκάδιος ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τοῦ Γαλάτου Ῥουφίνου, ὁ δὲ Ὀνώριος ὑπὸ τὴν τοῦ Βανδήλου Στιλίχωνος. Ἔκτοτε ἐξέλιπε πᾶσα ἰδέα ἑνότητος καὶ αἱ ἔξωθεν προσβολαὶ κατέστησαν ἤδη ἐπιφοβώτεραι. Ἡ γενομένη δὲ ἤδη μεγάλη τῶν ἐθνῶν μετανάστασις, ἐπήνεγκεν ἐπὶ τέλους τὴν κατάλυσιν τῆς δυτικῆς αὐτοκρατορίας ἐπὶ τοῦ τελευταίου αὐτοκράτορος αὐτῆς Ῥωμύλου τοῦ Αὐγουστύλου (476 μ. Χ.), ἀναγορευθέντος ἐν Παυίᾳ βασιλέως τῆς Ἰταλίας τοῦ ἡγεμόνος τῶν Ἑρούλων Ὀδοάκρου.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἱστορία μέση, ἤτοι τοῦ μέσου αἰῶνος,

(476 μ. Χ.—1500).

§ 53. Ἔθνη εἰσβαλόντα εἰς τὸ ῥωμαϊκὸν κράτος, ἤτοι μεγάλη τῶν ἐθνῶν μετανάστασις.

Ἀπὸ τὰ μέσα τῆς τετάρτης μ. Χ. ἑκατονταετηρίδος μέχρι τῆς ἑβδόμης εἰσέβαλλον ἀλληλοδιαδόχως εἰς τὰς συγκροτούσας τὸ μέγα Ῥωμαϊκὸν κράτος χώρας διάφοροι βάρβαροι φυλαί, αἱ πλεῖσται ἐκ τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Σκανδιναυΐας κατελθοῦσαι. Αὗται κατέλυσαν τὸ ἐν τῇ δύσει κράτος τῶν ῥωμαίων καὶ ἐν αὐτῷ συνέστησαν νέα βασίλεια, ἐκ τῶν ὁποίων σώζονταί τινα ἔτι μέχρι σήμερον. Ἡ κίνησις τῶν λαῶν αὕτη λέγεται ἐν τῇ ἱστορίᾳ *μεγάλη τῶν ἐθνῶν μετανάστασις*.

Οἱ κυριώτεροι τῶν λαῶν τούτων ἦσαν οἱ ἑξῆς.

Οἱ Βουργούνδιοι, ὁδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ Γονδικαίρου (411), διῆλθον τὴν Γερμανίαν καὶ κατεστάθησαν εἰς Γαλατίαν, διοικούμενοι ὑπὸ Δουκῶν. Κλόβιος ὁ θεμελιωτὴς τῆς γαλλικῆς μοναρχίας κατέστησεν αὐτοὺς φόρου ὑποτελεῖς, οἱ δὲ υἱοί του ἤνωσαν τὸ κράτος αὐτῶν, τὴν Βουργουνδίαν, μὲ τὴν ἐπίλοιπον Γαλατίαν.

Οἱ Σουήβοι, συμμορία τυχοδιωκτῶν, ὑπὸ Ἐρμανρῖκον τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν, καταβάντες ἐκ Γερμανίας καὶ διελθόντες τὴν Γαλατίαν, ἐγκατεστάθησαν ἐν Ἱσπανίᾳ, ἔνθα ὑπετάχθησαν ὑπὸ τῶν Οὐϊσιγότθων (585).

Οἱ Βανδῆλοι (ἢ Βάνδαλοι), ὁδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ Γενζερίχου, ἡγεμόνος των, διῆλθον τὴν Γερμανίαν· συνενωθέντες δὲ μετὰ τῶν Σουήβων καὶ λεηλατήσαντες τὴν Γαλατίαν, μετέβησαν εἰς Ἱσπανίαν καὶ ἐγκατεστάθησαν εἰς τὰ μεσημβρινὰ αὐτῆς μέρη· μετὰ ταῦτα δὲ, ἐπελθόντων Οὐϊσιγότθων, μετέβησαν εἰς Ἀφρικὴν καὶ συνέστησαν βασίλειον ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς Καρχηδόνος.

Εὑρόντες οὗτοι ἐπαρχίας καλῶς κεκαλλιεργημένας καὶ ὡραίας, ἠρήμωσαν αὐτὰς διὰ τῶν λεηλασιῶν των, τὰ πάντα κατεστρέφοντες διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου. Δὲν ἐφείσθησαν δὲ οὔτε τῶν ἀμπελώνων, οὔτε τῶν καρποφόρων δένδρων, ἵνα οἱ καταφεύγοντες εἰς βράχους καὶ σπήλαια μὴ εὑρίσκωσιν οὐδενὸς εἴδους τροφήν. Ἡ μανιώδης αὐτῶν λύσσα δὲν ἠδύνατο νὰ κορεσθῇ καὶ πανταχοῦ ἐγίνοντο ὁρατὰ τὰ ἀποτελέσματα αὐτῆς· ἐβασάνιζον τοὺς αἰχμαλώτους των μετὰ μεγάλης σκληρότητος, ἵνα ἀναγκάζωσιν αὐτοὺς νὰ δεικνύωσι τοὺς κεκρυμμένους θησαυρούς των· ὅσον δὲ περισσοτέρους ἀνεκάλυπτον, τόσον πλειοτέρους προσεδόκων καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τόσον μᾶλλον ἐγίνοντο σκληροί. Δὲν ἐσέβοντο οὔτε τὴν ἀδυναμίαν τῆς προβεβηκυίας ἡλικίας, οὔτε τὴν τοῦ γυναικείου φύλου, οὔτε τὸ ἄξίωμα τῶν εὐγενῶν, οὔτε τὴν ἁγιότητα τῶν ἱερέων, ἀλλ' ὅσον μᾶλλον περιφανεῖς ἦσαν οἱ αἰχμάλωτοί των, τόσον βαρβαρώτερον τοὺς μετεχειρίζοντο. Ἐκρήμνισαν τὰς δημοσίας οἰκοδομάς, αἵτινες ἀντέσχον εἰς τὰς φλόγας, ἀφήσαντες πόλεις οὐκ ὀλίγας ἄνευ κατοίκων. Ὅτε ἐπλησίαζον εἰς θέσεις ὀχυρὰς, τὰς ὁποίας δὲν ἠδύναντο νὰ κυριεύσωσι τὰ ἀγύμναστα ταῦτα στίφη, συνήθροιζον πληθὺν αἰχμαλώτων, τοὺς ἐφόνευον καὶ ἄφιναν τὰ σώματα αὐτῶν ἄταφα ἵνα σήπωνται εἰς τὸν ἥλιον, ὅπως ἡ ὑπὸ τὰ τείχη δυσωδία ἀναγκάσῃ τὴν φρουρὰν νὰ παραδοθῇ. Κατεστράφησαν δὲ οἱ βάρβαροι οὗτοι ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ Βελισαρίου τὸ 534 μ. Χ. ἐν Ἀφρικῇ.

Οἱ Ἀλανοί, φυλὴ σκυθικὴ, ὑπὸ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν Γονδερῖκον, διελθόντες τὴν Παννονίαν (Οὐγγαρίαν), τὴν Γερμανίαν, τὴν Γαλατίαν ἐγκατεστάθησαν ἐν Ἱσπανίᾳ, ἔνθα κατεστράφησαν καὶ οὗτοι ὑπὸ τῶν Οὐϊσιγότθων (419).

Οἱ Φράγκοι ἦσαν ἀνεξάρτητος συμμορία γερμανικῶν λαῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων παρατηροῦνται οἱ Σικάμβροι. Διαβάντες τὸν Ῥῆνον ὑπὸ τὸν Φαραμόνδον, τὸν φημιζόμενον ἀρχηγὸν αὐτῶν (418), ἀποκατεστάθησαν εἰς τὰ βόρεια τῆς Γαλατίας, καὶ κατ' ὀλίγον ἐπεκτεινόμενοι, κατέλαβον ἐπὶ τέλους πᾶσαν τὴν χώραν, ἥτις ὠνομάσθη ἀπ' αὐτῶν Φραγκία (France).

Οἱ Ἄγγλοι καὶ οἱ Σάξωνες, κάτοικοι τῆς εἰς τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν παραλίας τῆς Γερμανίας (Ὀλστάϊν), ἔχοντες ἀρχηγοὺς τὸν Ἔγγιστον καὶ τὸν Ὄρσαν, προσεκλήθησαν εἰς τὴν Μεγάλην Βρεττανίαν ὑπὸ τῶν κατοίκων, ἵνα βοηθήσωσιν αὐτοὺς κατὰ τῶν ἐπιδρομῶν τῶν Πίκτων καὶ τῶν Σκώτων (449). Ἐκδιώξαντες δὲ οὗτοι τοὺς βαρβάρους τούτους, κατέκτησαν αὐτοὶ τὴν Βρεττανίαν καὶ συνέστησαν ἐν αὐτῇ ἑπτὰ κυβερνήσεις (ἑπταρχίαν).

Οἱ Γότθοι, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἐκ Σουηδίας καταγόμενοι, ὡς καὶ οἱ Βανδῆλοι, ἔθραυσαν τὴν ῥωμαϊκὴν δύναμιν, ἐλεηλάτησαν τὴν Ῥώμην, ἐβασίλευσαν εἰς Γαλλίαν, Ἱσπανίαν καὶ Ἰταλίαν. Διῃροῦντο δὲ οἱ Γότθοι εἰς ἀνατολικοὺς καὶ δυτικοὺς (Ὀστρογότθους καὶ Οὐϊσιγότθους).

Τινὲς τῶν Γότθων ἀποκατεστάθησαν εἰς Ὑκραινείαν, καὶ δι' ἰσχυροῦ ἐν τῷ Εὐξείνῳ στόλου ἐξουσίαζον τὸν Βόσπορον. Κατὰ τὸ 395 ἔτος περίπου, ἐπειδὴ ὁ αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου Ἀρκάδιος ἠμέλησε νὰ πληρώσῃ εἰς τὸν Ἀλάριχον, ἡγεμόνα τῶν Οὐϊσιγότθων, τὸ ἐτήσιον σιτηρέσιον, ὅπερ ἐχορήγει εἰς αὐτὸν ἡ αὐλὴ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐλεηλάτησεν οὗτος τὴν Θρᾴκην καὶ τὴν Μακεδονίαν, καὶ εἰσελθὼν εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐκυρίευσεν ἁπάσας τὰς πόλεις, ἐκτὸς τῶν Θηβῶν καὶ τῶν Ἀθηνῶν, καὶ κατέστρεψε σὺν ἄλλοις καὶ πολλὰ τῶν ὡραίων ἐν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

αὐταῖς μνημείων. Ὁ Στιλίχων δὲ, στρατηγὸς τοῦ Ὀνωρίου, δραμὼν κατ' αὐτῶν, μόλις ἠδυνήθη νὰ τοὺς ἐξώσῃ ἐκ τῆς Ἑλλάδος. Μετ' ὀλίγον δὲ ὁ Ἀλάριχος εἰσέβαλεν εἰς Ἰταλίαν.

Κατὰ δὲ τὸ ἔτος 549 οἱ Ὀστρογόθοι ἐκυρίευσαν τὴν Ῥώμην. Ἀλλὰ πάλιν ἀνεκτήθη ὑπὸ τῶν στρατηγῶν τοῦ Ἰουστινιανοῦ, Βελισαρίου καὶ Ναρσῆ, τοῦ νικήσαντος καὶ φονεύσαντος τὸν τελευταῖον ἡγεμόνα των Τήϊαν (553 μ. Χ.)

Οἱ Οὖνοι ἦλθον ἀπὸ μεγάλης ἀκάρπου χώρας, κειμένης οὐχὶ μακρὰν τοῦ ἀρκτικοῦ μεγάλου τείχους τῆς Σινικῆς, ἔχοντος ἔκτασιν 1500 μιλίων, σκοπὸν δὲ νὰ ἐμποδίζῃ τὰς εἰσβολὰς αὐτῶν εἰς τὸ σινικὸν κράτος. Οἱ Σῖναι 100 π. Χ. ἐπλήρωνον εἰς αὐτοὺς φόρον, ἵνα κρατῶσιν αὐτοὺς μακρὰν τῆς χώρας των. Ἀλλ' ὁ τῶν Σινῶν αὐτοκράτωρ Ὑοῦτις (141 μ. Χ.) κατεδίωξεν αὐτούς· οἱ δὲ ἀνατολικοὶ Τάρταροι ἠνώθησαν νὰ καταβάλωσι τὴν δύναμιν τῶν Σανιόνων (οὕτως ἐκαλοῦντο οἱ ἀρχηγοί των), ἀφ' οὗ διήρκεσε 1300 ἔτη. Τοῦτο συνέβη πρὸ τοῦ τέλους τοῦ δευτέρου αἰῶνος μετὰ Χριστόν. Οἱ Οὖνοι ὕστερον φαίνονται κατὰ τὸ 350 περίπου ἔτος μ. Χ. πλησίον τοῦ ποταμοῦ Βόλγα, τοῦ Τανάϊδος καὶ τῆς Κασπίας θαλάσσης, ὥθησαν δὲ πρὸ αὐτῶν τοὺς Γότθους καὶ τοὺς Βανδήλους εἰς τὴν ῥωμαϊκὴν αὐτοκρατορίαν. Κατὰ δὲ τὸ 433 ἔτος φαίνονται οἱ Οὖνοι ἐν τῇ νῦν Οὐγγαρίᾳ, καταστρέφοντες τὰς δυνάμεις των διὰ τῆς διχονοίας τῶν ἀρχηγῶν των, μέχρις οὗ ἠνώθησαν ὑπὸ τὸν Ἀττίλαν.

Ἀττίλας, ὁ ἡγήτωρ τῶν Οὔνων, κληθεὶς μάστιξ Θεοῦ, δι' ὅσα ἐπήνεγκε κακὰ, ἤνωσε τὰ κράτη τῆς Σκυθίας καὶ τῆς Γερμανίας, εἰσέβαλεν εἰς Περσίαν καὶ εἶτα προσέβαλε τὴν ἀνατολικὴν αὐτοκρατορίαν ἐπὶ Θεοδοσίου τοῦ Β'. λεηλατῶν τὰς χώρας αὐτῆς μέχρις αὐτῶν τῶν τειχῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὁ δ' αὐτοκράτωρ ἠναγκάσθη ν' ἀγοράσῃ τὴν εἰρήνην δι' ἁμέσου πληρωμῆς 6,000 λιτρῶν χρυσοῦ διὰ τὰς δαπάνας τοῦ πολέμου, τὸν ὁποῖον ὅμως δὲν ἐπροκάλεσεν. Ὁ δὲ Ἀττίλας ἀπεσύρθη εἰς Οὐγγαρίαν, ὅπου ὑπερηφάνως ὑπεδέχθη πρέσβεις παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος, ὅστις μετὰ ταῦτα ἐπλήρωσεν Οὖνόν τινα νὰ τὸν δολοφονήσῃ, ἀλλ' ἀνακαλυφθείσης τῆς συνωμοσίας, ὁ αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου ἐζήτησε συγχώρησιν παρὰ τοῦ βασιλέως τῶν βαρβάρων. Κατὰ δὲ τὸ 451 ὁ Ἀττίλας εἰσέβαλεν εἰς τὴν Γαλλίαν, κατεχομένην ὑπὸ τῶν Οὐϊσιγότθων ὑπὸ τὸν Θευδέριχον, μεθ' ὧν ἑνωθέντες οἱ Ῥωμαῖοι, στρατηγούμενοι ὑπὸ τοῦ Ἀετίου καὶ οἱ Φράγκοι ὑπὸ τοῦ Μεροβαίου, τὸν ἀπέκρουσαν· ἡττηθεὶς δὲ εἰς τὴν ἐν τοῖς Καταλαυνικοῖς πεδίοις μάχην, ἀπῆλθε τῆς Γαλλίας. Κατὰ δὲ τὸ ἑπόμενον ἔτος εἰσέβαλεν εἰς τὴν Ἰταλίαν, καὶ τότε ἐθεμελιώθη ἡ Ἐνετία ὑπὸ τῶν ἐκφυγόντων τὸν Ἀττίλαν καὶ σωθέντων εἰς τὰς μικρὰς νήσους τοῦ Ἀδριατικοῦ Ἐνετῶν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἡ αὐτοκρατορία τῶν Οὔνων ἀποθανόντος τοῦ Ἀττίλα ἐξ αἱμορραγίας. ἔλαβε τὴν τύχην τῆς μακεδονικῆς αὐτοκρατορίας, τελευτήσαν τος Ἀλεξάνδρου τοῦ μεγάλου, διαιρεθεῖσα καὶ ἀφανισθεῖσα ἕνεκα τῶν διχονοιῶν τῶν ἀρχηγῶν.

Οἱ Οὖνοι κεκαλλιεργημένας γαίας ἠφάνισαν, πολυανθρώπους πόλεις σχεδὸν ἠρήμωσαν· δυστυχεῖς τινες τῶν κατοίκων ἐπιζήσαντες περιεπλανῶντο ἐν φόβῳ καὶ τρόμῳ καὶ ἐκρύπτοντο εἰς τὰ ἐρείπια τῶν ἐκκλησιῶν, οἱ δὲ ἀγροὶ ἔγεμον ὀστῶν τῶν φονευθέντων. Ἡ ἀκμάζουσα εἰς τὴν γεωργίαν, ἀμπελουργίαν καὶ ὡς τερπνὸς κῆπος κεκοσμημένη Ἰταλία ἐπὶ τῆς ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας, κατέστη ἤδη ἔρημος, γέμουσα θάμνων, καὶ λιμναζόντων ὑδάτων καὶ ἑλῶν ἐξ ἐμπεφραγμένων ῥυάκων· σπανίως ἔβλεπέ τις καλύβην δεικνύουσαν ἀνθρώπινα ἴχνη. Τοιαύτη ἦτο ἡ Ἰταλία κατὰ τὸν ὄγδοον αἰῶνα. Ἐπὶ δὲ Καρόλου τοῦ μεγάλου ἐκαθαρίσθη αὕτη πάλιν καὶ ἐκατοικήθη ἐκ νέου, ὡς αἱ ἔρημοι τῆς Ἀμερικῆς ὑπὸ τῶν νεωτέρων ἀποίκων.

Οἱ Ἐροῦλοι εἶχον ἀρχηγὸν τὸν Ὀδόακρον. Ἀποκατεστάθησαν ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ἔξωσαν τοῦ θρόνου τὸν Ῥωμύλον Αὐγούστουλον (476)· ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ ἡττηθέντες ἐξώσθησαν ὑπὸ τῶν Ὀστρογότθων.

Οἱ Λογγοβάρδοι, ὑπὸ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν Ἀλβοΐνον, ἀποκατεστάθησαν εἰς τὰ βόρεια τῆς Ἰταλίας (568), ὅθεν ἔξωσαν τοὺς Ὀστρογότθους.

Οἱ Ἀβάροι φυλὴ οὐνικὴ, ἀναχωρήσαντες ἐκ τῶν παραλίων τῆς Κασπίας θαλάσσης, ἦλθον καὶ κατέλαβον τὴν Δακίαν καὶ τὴν Παννονίαν, οὖσας τῶν αὐτοκρατόρων τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Μόλις δὲ ἀποκατασταθέντες, διεπόρθησαν τὴν Θράκην καὶ ἠνάγκασαν τοὺς αὐτοκράτορας τῆς Ἀνατολῆς νὰ πληρώνωσιν εἰς αὐτοὺς φόρον. Ὑπετάχθησαν δὲ ὁλοσχερῶς ὑπὸ τοῦ Καρόλου τοῦ μεγάλου (798).

Οἱ Βούλγαροι, Σκύθαι τὴν καταγωγὴν, διεδέχθησαν τοὺς Ἀβάρους ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ Δανουβίου, κατὰ τὸν 7ον αἰῶνα (679) καὶ ὑποδιῃρέθησαν εἰς Κροάτας Μοραυοὺς, Βλάχους, καὶ κυρίως Βουλγάρους.

Οἱ Γεπίδαι προσῆλθον ἐκ τῆς Σουηδίας καθὼς καὶ οἱ Οὐϊσιγότθοι καὶ οἱ Ὀστρογότθοι, τῶν ὁποίων ἐχωρίσθησαν κατὰ τὴν εἰς Γερμανίαν αὐτῶν ἄφιξιν. Κατά τινας συγγραφεῖς, ἡ λέξις Γεπίδαι σημαίνει ὀκνηροί.

Οἱ Βένδοι καὶ οἱ Σλαῦοι διέμενον παρὰ τὴν Βαλτικὴν θάλασσαν, περὶ τὸ στόμιον τοῦ Οὐϊστούλα.

Οἱ Δανοί, οἱ Νορμανδοί, οἱ Οὐαρέγγοι, φυλαὶ τῆς βορείου Εὐρώπης, ἐγένοντο ἐπίφοβοι εἰς πάντας. Ἔκαμαν κατακτήσεις εἰς τὴν Γαλλίαν, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐβασίλευσαν κατὰ τὸν 11ον αἰῶνα (1066)· καὶ εἰς τὸ βασίλειον τῆς Νεαπόλεως καὶ τῆς Σικελίας, ἔνθα κατέλαβον ὡσαύτως τὸν θρόνον τὸν 12ον αἰῶνα (1130). Τὸ γενικὸν ὄνομα τῶν Νορμανδῶν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ τῶν Σκανδιναυῶν ἀπωλέσθη, ἀλλὰ τὸ τῶν Δανῶν, Σουηδῶν καὶ Νορουεγῶν διαμένει ἔτι.

§ 54. Ἀνατολικὸν ῥωμαϊκὸν κράτος (ἢ βυζαντινὸν κράτος).

Ἰουστινιανός.

Ἐκ τῶν ἀπὸ τῆς καταλύσεως τῆς δυτικῆς αὐτοκρατορίας αὐτοκρατόρων τοῦ βυζαντινοῦ κράτους ἄξιος λόγου ἀνεδείχθη ὁ Ἰουστινιανὸς (527—565). Ἔχων οὗτος δύο ἀξίους στρατηγούς, τὸν Βελισάριον καὶ τὸν Ναρσῆν, ἠδυνήθη δι' αὐτῶν ν' ἀποκρούσῃ τοὺς ἀπειλοῦντας καὶ τὸ βασίλειον τοῦτο ἐχθρούς, νὰ καταστήσῃ αὐτὸ ἰσχυρὸν, καὶ νὰ ἑνώσῃ πάλιν μὲ αὐτὸ τὰς ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἁφαιρεθείσας χώρας.

Τὸν ἐν Ἰταλίᾳ καταλύσαντα τὴν δυτικὴν αὐτοκρατορίαν Ὀδόακρον ἀνατρέψας ὁ τῶν Ὀστρογότθων βασιλεὺς Θευδέριχος, κατὰ προτροπὴν τοῦ τότε αὐτοκράτορος τῆς Ἀνατολῆς Ζήνωνος, ἔλαβεν αὐτὸς τὴν ἀρχὴν, ἀναγνωρίζων ὅμως τὸν αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους ὡς κυριάρχην τῆς Ἰταλίας. Στερεωθεὶς δὲ ὁ Θευδέριχος εἰς τὸν θρόνον καὶ συνάψας συμμαχίας μὲ ἄλλα ἔθνη, κατέστη ἀπόλυτος ἐξουσιαστὴς τῆς Ἰταλίας καὶ ἄλλων παρακειμένων μερῶν. Ἔκτοτε ἔμεινεν ἡ Ἰταλία ὑπὸ τῶν Ὀστρογότθων κατεχομένη. Ὁ στρατηγὸς τοῦ Ἰουστινιανοῦ Βελισάριος, ὅστις εἶχεν ἤδη ἀποκρούσει τοὺς Πέρσας ἀπὸ τῶν ἀνατολικῶν μεθορίων τῆς αὐτοκρατορίας, καταβαλὼν καὶ ἐξαφανίσας καὶ τοὺς Βανδήλους ἐν Ἀφρικῇ, μετέβη εἰς Ἰταλίαν τὸ 536 μ. Χ. καὶ προέβη ἀκωλύτως μέχρι Νεαπόλεως· εὑρὼν δὲ ἐνταῦθα ἀντίστασιν, καταβάλλει αὐτὴν καὶ κυριεύει τὴν πόλιν. Προχωρήσας δὲ κυριεύει καὶ τὴν Ῥώμην, ὅπου πολιορκηθεὶς ὕστερον ὑπὸ τῶν Γότθων, κατώρθωσε διὰ τῆς ἐπιδεξιότητός του νὰ διαλύσῃ τὴν πολιορκίαν. Πολιορκήσας δὲ τὴν τότε πρωτεύουσαν τῆς Ἰταλίας Ῥαυέννην καὶ κυριεύσας αὐτὴν (540 μ. Χ.), αἰχμαλωτίζει τὸν βασιλέα τῶν Γότθων Οὐίτιγιν ἢ Βιτιγέζην, καὶ φέρει αὐτὸν εἰς Κωνσταντινούπολιν· εἶτα δὲ διοικεῖ τὴν Ἰταλίαν ὡς ἐπίτροπος τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου· ἀλλὰ τότε, εἴτε διότι τὸν ἐφοβήθη ὁ αὐτοκράτωρ, ἢ ἐκ συκοφαντιῶν ἢ φθόνου πρὸς αὐτὸν, τὸν ἀνεκάλεσεν. Οἱ δὲ Γότθοι ἐκλέξαντες βασιλέα των τὸν Ἰωτίλαν (541 μ. Χ.) ἐκυρίευσαν πάλιν σχεδὸν ὅλην τὴν Ἰταλίαν.

Ὁ Ἰουστινιανὸς ἔπεμψε μὲν ἐκεῖσε καὶ πάλιν τὸν στρατηγόν του τοῦτον (544), ἀλλὰ μὲ εὐάριθμον στρατὸν καὶ χωρὶς χρημάτων. Μὴ δυνηθεὶς δὲ οὕτω νὰ κατορθώσῃ τι ἄξιον τῆς ἐπιθυμίας του, ἐζήτησε ν' ἀνακληθῇ καὶ ἀνεκλήθη (549 μ. Χ.). Τὸν Βελισάριον διεδέχθη ὁ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ναρσῆς, ὁ ἕτερος στρατηγὸς τοῦ Ἰουστινιανοῦ, εἰς ὃν ἐδόθησαν καὶ χρήματα καὶ στρατεύματα. Οἱ Γότθοι, καίπερ ἀνδρείως ἀντισταθέντες, ἠττήθησαν ὅμως ἐπὶ τέλους, φονευθέντος καὶ τοῦ Τωτίλα, καὶ οὕτως ἡ πολλὰ παθοῦσα Ἰταλία ἔγεινε μετὰ ταῦτα ἐπαρχία τῆς ἀνατολικῆς αὐτοκρατορίας, καὶ ἐστέλλετο εἰς διοίκησιν αὐτῆς ἔξαρχος ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, ἑδρεύων ἐν Ῥαυέννῃ, πρώτου τοιούτου γενομένου τοῦ Ναρσῆ (554 μ. Χ.). Κατὰ δὲ τὸ 568 ἔτος μ. Χ. ἄλλο σ ἴφος βαρβάρων, οἱ Λογγοβάρδοι, κατελθόντες ἐκ Γερμανίας κατέκτησαν τὸ ἀρκτικὸν μέρος τῆς Ἰταλίας, ὑπὸ τὸν ἡγήτορα αὐτῶν Ἀλβοΐνον, κατὰ πρόσκλησιν, ὡς ἱστοροῦσι, τοῦ Ναρσῆ, διότι προσβλητικῶς τὸν ἀνεκάλεσεν ὁ διάδοχος τοῦ Ἰουστινιανοῦ Ἰουστῖνος β'. ἐπειδὴ ἐδιοίκει τυραννικῶς τὴν Ἰταλίαν.

Ὁ Ἰουστινιανὸς εἰσήγαγεν εἰς τὸ κράτος του νόμους σοφοὺς, καὶ ἔκτισε τὸν ναὸν τῆς ἁγίας Σοφίας, πυρποληθέντος τοῦ πρώτου, ὃν εἶχεν οἰκοδομήσει Κωνσταντῖνος ὁ Μέγας. Εἰς τὴν ἀνοικοδόμησιν αὐτοῦ, ἓξ ἔτη διαρκέσασαν, εἰργάζοντο δέκα χιλιάδες ἀνθρώπων. Ἐν γένει δὲ ὑπῆρξεν ὁ Ἰουστινιανὸς ζηλωτὴς τῶν καλῶν καὶ προστάτης τῆς χριστιανικῆς πίστεως.

Ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος τούτου ἤκμαζεν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἡ ἀλληλομαχία δύο φατριῶν, τῶν Πρασίνων καὶ τῶν Γαλαζίων, γεννηθεισῶν ἐκ τῶν ἐν τῷ ἱπποδρομίῳ ἀγώνων, καὶ ἐκ τοῦ χρώματος τοῦ ἱματισμοῦ τῶν ἡνιόχων οὕτως ὀνομασθεισῶν· μετὰ πολλὴν δὲ ἀλληλοσφαγίαν, 30,000 θανατωθέντων ἐκ τῶν Πρασίνων (532 μ. Χ.), μόλις ἠδυνήθη νὰ καταστείλῃ τὰς δύο αὐτὰς φατρίας ὁ Ἰουστινιανός.

Μέχρι τῶν χρόνων τοῦ Ἰουστινιανοῦ ὑποτίθετο, ὅτι ἡ μέταξα (σηρικὸν νῆμα) ἦτο προϊὸν δένδρου ἐν Ἰνδίᾳ· ὀλίγοι δ' ἐφόρουν σηρικὰ ἐνδύματα, διὰ τὸ ὑπέρογκον τῆς ἀξίας των. Μαθὼν δὲ ὁ Ἰουστινιανὸς παρὰ δύο μοναχῶν τὴν φύσιν τῆς μετάξης καὶ τὴν βομβυκοτροφίαν, καὶ λαβὼν δι' αὐτῶν ὠὰ (κουκουλόσπορον) συνέστησε μεταξουργεῖον εἰς τὸ κράτος του· ἀλλ' ἐτήρει μυστικὴν τὴν ἀνατροφὴν τῶν μεταξοσκωλήκων τούτων. Κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1130 μ. Χ. βασιλεύς τις τῆς Σικελίας, πολεμῶν πρὸς τὸν τότε τοῦ ἀνατολικοῦ βασιλείου αὐτοκράτορα, συνέλαβε μεταξὺ ἄλλων καὶ πολλὰς χιλιάδας μεταξουργῶν καὶ μετέφερεν αὐτοὺς εἰς Ἰταλίαν ὡς αἰχμαλώτους. Ἐκ τούτων διεδόθη ἡ μεταξουργία εἰς Ἰταλίαν καὶ ἐκ ταύτης εἰς Ἱσπανίαν, καὶ ἀπὸ τοῦ 1600 ἔτους εἰς Γαλλίαν, ἐκ Γαλλίας δὲ τῷ 1700 ἔτος εἰσήχθη εἰς Γερμανίαν.

Οἱ μετὰ τὸν Ἰουστινιανὸν αὐτοκράτορες.

Μετὰ τὸν Ἰουστινιανὸν βασίλευσεν ἐν τῇ ἀνατολικῇ αὐτοκρατορίᾳ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἄξιον λόγου αὐτοκράτορα, μετὰ παρέλευσιν ἄλλων ἀσημάντων προκατόχων του, τὸν Ἡράκλειον. Ἀναβὰς οὗτος τὸν θρόνον τῷ 610 μ. Χ., ἐβελτίωσε τὰ οἰκονομικὰ τοῦ κράτους καὶ τὰ στρατιωτικά. Νικήσας δὲ τοὺς Πέρσας, οἵτινες ἐπὶ τοῦ ἀθλίου προκατόχου αὐτοῦ Φωκᾶ εἶχον φθάσει μέχρι τῆς Χαλκηδόνος νικηταί, ἀνέκτησε τὰς παρ' αὐτῶν ἀφαιρεθείσας χώρας καὶ τὸν τίμιον σταυρόν, τὸν ὁποῖον εἶχον λάβει πορθήσαντες τὴν Ἱερουσαλήμ· ἀνύψωσε δὲ αὐτὸν αὖθις ἐκεῖ μετὰ λαμπρᾶς τελετῆς. Τὸ γεγονὸς τοῦτο ἑορτάζει ἡ ἁγία ἡμῶν Ἐκκλησία τῇ 14 Σεπτεμβρίου. Οἱ μετὰ τοῦτον καὶ πρὸ τοῦ Λέοντος βασιλεύσαντες ἀπεδείχθησαν ἄθλιοι οἱ πλεῖστοι· εἰς μικρὰ δὲ ἀσχολούμενοι καὶ εἰς θεολογικὰς ἔριδας προσέχοντες, ἄφιναν τοὺς Σαρακηνοὺς νὰ κυριεύωσι σημαντικὰς χώρας τῆς αὐτοκρατορίας.

Λέων Γ΄. ὁ Ἴσαυρος, βασιλεύσας ἀπὸ τὸ 717—741, κατήργησε τὴν προσκύνησιν τῶν εἰκόνων καὶ ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς τὴν τῶν εἰκονοκλαστῶν θρησκευτικὴν ἔριδα· ἠδυνήθη ὅμως νὰ σώσῃ τὸ κράτος του, ἀπειλούμενον ὑπὸ τῶν Ἀράβων, ἐλθόντων μέχρι αὐτῆς τῆς Κωνσταντινουπόλεως, κατακαύσας τὰ πλεῖστα τῶν πλοίων των διὰ τοῦ λεγομένου ἑλληνικοῦ ὑγροῦ πυρός, ὅπερ ἐπενόησεν ὁ ἐκ Συρίας Ἕλλην Καλλίνικος, καὶ ὅπερ ἔκαιε καὶ ἐντὸς τοῦ ὕδατος. Ἀγνοοῦμεν δὲ τὴν φύσιν αὐτοῦ, διότι ἐτηρήθη μυστικὴ ἡ κατασκευή του.

Τὸν Λέοντα Γ΄ Ἴσαυρον διεδέχθη ὁ υἱός του Κωνσταντῖνος ὁ Κοπρώνυμος 741 μ. Χ., ὅστις ἦτο ἐπ' ἴσης εἰκονομάχος· καὶ ἐφάνη μὲν οὗτος εὐτυχὴς κατὰ τῶν Σαρακηνῶν (Ἀράβων) ἀλλ' ἐνικήθη ὑπὸ τῶν Βουλγάρων, καὶ οἱ Λογγοβάρδοι τὸν ἀφήρεσαν τὴν ἐν Ἰταλίᾳ ἐξαρχίαν.

Ὁ υἱός του Λέων ὁ Δ΄. (775) ἦτο ἐπ' ἴσης εἰκονομάχος· ἔστεψε δὲ διάδοχόν του τὸν δεκαετῆ υἱόν του Κωνσταντῖνον τὸν ς΄· ἐβασίλευσε δὲ οὗτος ὑπὸ τὴν ἐπιτροπείαν τῆς μητρός του Εἰρήνης Ἀθηναίας, ἥτις συγκροτήσασα εἰς Νίκαιαν οἰκουμενικὴν Σύνοδον (787), ἐπανήγαγε τὴν προσκύνησιν τῶν ἁγίων εἰκόνων. Δολοφονηθέντος δὲ τοῦ υἱοῦ της, διεδέχθη αὐτὸν τὸ 797. Ἐπιθυμήσασα δὲ νὰ ἑνώσῃ αὖθις τὸ ἀνατολικὸν καὶ τὸ δυτικὸν βασίλειον, ἐζήτησεν ἄνδρα Κάρολον τὸν μέγα βασιλέα τῶν Φράγκων· ἀλλ' οἱ πρόκριτοι ἀνέδειξαν αὐτοκράτορα Νικηφόρον τὸν τότε λογοθέτην, ἡ δὲ Εἰρήνη ἐξωρίσθη εἰς Λέσβον (802 μ. Χ.) Τοῦτον δὲ ὑπεχρέωσαν οἱ Ἄραβες, εἰσβαλόντες εἰς τὰς χώρας του, νὰ τοῖς πληρώσῃ φόρον· ἐφονεύθη δὲ πολεμῶν πρὸς τοὺς Βουλγάρους (811).

Μεταξὺ τῆς Η΄. ἑκατονταετηρίδος σλαυϊκαὶ φυλαί, προχωρήσασαι εἰς τὴν κυρίως Ἑλλάδα, ἀνεμίχθησαν μετὰ τῶν Ἑλλήνων, ἀλλ' ὀλιγώτεροι τούτων ὄντες οἱ Σλαῦοι, ἀπέμαθον τῷ χρόνῳ τὴν γλῶσσάν των, ἐτήρησαν δὲ αὐτὴν μόνον οἱ εἰς τὰς βορειοτέρας χώρας μείναντες, διότι ἦσαν περισσότεροι τῶν εἰς τὰ μεσημβρινὰ μέρη προχωρησάντων.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Τῷ 867 ἀναβὰς εἰς τὸν αὐτοκρατορικὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνον Βασίλειος ὁ Μακεδών, πρῶτος γνήσιος Ἕλλην βασιλεύς, ἐπήνεγκε σημαντικὰς βελτιώσεις, εἰσήγαγε καλοὺς νόμους, καὶ μετεχειρίσθη εἰς τὰ δημόσια ἔγγραφα μόνον τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν, ἐν ᾧ πρότερον ἐγράφοντο καὶ λατινιστί. Ἐπ' αὐτοῦ ἐξηπλώθη ὁ χριστιανισμὸς μέχρι περάτων τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐξηλείφθη ἡ ἕως τότε εἴς τινα μέρη ἐπικρατοῦσα εἰδωλολατρεία. Διάδοχος τούτου ἔγεινεν ὁ υἱός του Λέων ὁ ς'. ὁ ἐπονομασθεὶς *σοφός*, προστατεύσας τὰ γράμματα καὶ συμπληρώσας τὴν νομοθεσίαν τοῦ πατρός του.

Ἐκ τῶν ἓξ αὐτοκρατόρων τοῦ ἀνατολικοῦ ἢ βυζαντινοῦ βασιλείου ὁ μὲν Νικηφόρος Φωκᾶς (963—969) ἐνίκησε τοὺς Σαρακηνοὺς καὶ ἀνέκτησε τὴν παρ' αὐτῶν τότε κατεχομένην Κρήτην καὶ τὴν Κύπρον, πρὶν ἔτι βασιλεύσῃ, στρατηγὸς ὤν· ὁ δὲ Ἰωάννης Τσιμισκῆς (969—976, καθυπέταξε τοὺς Βουλγάρους καὶ ἀνέκτησε τόπους, τοὺς ὁποίους εἶχον κυριεύσει οἱ Σαρακηνοί, ἐνίκησε δὲ καὶ τοὺς Ῥώσσους. Μετὰ τοῦτον ἐβασίλευσε Βασίλειος ὁ Β. τρισέγγονος Βασιλείου τοῦ Μακεδόνος· ἐπωνομάσθη δὲ Βουλγαροκτόνος, διότι, τοὺς δοκιμάσαντας νὰ ἀποστατήσωσι Βουλγάρους καθυποτάξας, συνεχώνευσεν αὐτοὺς τέλος εἰς τὸ βασίλειόν του ὁλοκλήρως. Οὗτος κατηνάγκασε καὶ τοὺς Ἄραβας νὰ πληρώνωσι φόρον.

Χωρισμὸς Ἐκκλησιῶν. Κομνηνοί.

Ἀπὸ τῆς πατριαρχίας ἤδη τοῦ πολυμαθεστάτου Φωτίου, 886 μ. Χ. ἀποτυχοῦσα ἡ ἐν Ῥώμῃ παπικὴ ἀρχὴ νὰ ἐπεκτείνῃ, ὅπως πρὸ καιροῦ ἐνήργει ἐκ φιλαρχίας, τὴν ἐξουσίαν της καὶ εἰς τὴν ἀνατολήν, ὅπως εἶχεν αὐτὴν ἐν τῇ δύσει, ἤρχισεν ἀπομακρυνομένη τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας δι' ἐρίδων καὶ καινοτομιῶν εἴς τε τοὺς τύπους καὶ τὰ δόγματα, νοθεύσασα ἰδίως τὸ σύμβολον τῆς πίστεως.

Ὁ ἀρξάμενος ἔκτοτε χωρισμὸς ἔγεινε τέλειος ἐπὶ τοῦ ὑστερώτερον πατριαρχεύσαντος ἐν Κωνσταντινουπόλει Σεργίου (998) καὶ ἐστερεώθη ἐπὶ τῆς πατριαρχίας Μιχαὴλ Κηρουλαρίου (1038). Ἔκτοτε οὐδεμία πλέον ὑπῆρξεν ἐκκλησιαστικὴ σχέσις μεταξὺ τοῦ Πάπα καὶ τῆς ἀνατολικῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας.

Ἐκ τῶν ἓξ αὐτοκρατόρων περιώνυμοι ἔγεινεν Ἀλέξιος ὁ Κομνηνὸς (1001—1117). Οὗτος καθυπέταξε τοὺς τόπους, τοὺς ὁποίους εἶχον ἀφαιρέσει πρὸ αὐτοῦ, καὶ ἀνέστησε βαθμηδὸν εἰς τὴν προτέραν του δύναμιν τὸ βασίλειον, καταπολεμήσας τοὺς παντοδαποὺς ἐχθρούς.

Ἀπὸ τούτου ἄρχεται ἡ δυναστεία τῶν Κομνηνῶν καὶ ἐπὶ τούτου ἔγεινεν ἡ πρώτη σταυροφορία.

Μετὰ τοῦτον ἐβασίλευσαν Ἰωάννης Κομνηνὸς (1111—1143) καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Μανουὴλ Κομνηνὸς (1143—1180), ἀμφότεροι τηρήσαντες τὸ βασίλειον σεβαστόν. Οἱ μετὰ τούτους ἄλλοι Κομνηνοὶ διὰ τὰς ἀλληλομαχίας των ἐξησθένωσαν μὲν τὸ βασίλειον, ἀλλὰ διετήρησαν ὅπως δήποτε τὴν δυναστείαν των μέχρι τοῦ 1185.

§ 55. Λατίνων δυναστεία ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Ὁ Ἰσαάκιος Ἄγγελος, βασιλεύσας τῷ 1185, κατέστη εὐάρεστος εἰς τὸν λαὸν διὰ τὴν πραότητά του, ἀλλ' ἦτο ἀδυνάτου χαρακτῆρος καὶ φιλήδονος· ἐξεθρόνισε δὲ αὐτὸν ὁ ἀδελφός του Ἀλέξιος Ἄγγελος καὶ τυφλώσας αὐτὸν τὸν ἐφυλάκισεν· ἀλλ' ὁ υἱὸς τοῦ τυφλωθέντος Ἀλέξιος Δ'. ἐκφυγὼν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, προσῆλθεν εἰς τοὺς Ἐνετοὺς καὶ τοὺς Γάλλους σταυροφόρους καὶ ἐπεκαλέσθη τὴν συνδρομὴν των ὑπὲρ τοῦ πατρός του καὶ ἑαυτοῦ. Ἐλθόντες οὗτοι διὰ θαλάσσης ὑπὸ τὸν Δόγην Δάνδολον καὶ κυριεύσαντες τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἐγκατέστησαν εἰς τὸν θρόνον πάλιν τὸν τυφλὸν Ἰσαάκιον καὶ τὸν υἱόν του, φυγόντος τοῦ Ἀλεξίου Ἀγγέλου. Ἐπειδὴ δὲ συνέβησαν ἐν Κωνσταντινουπόλει ταραχαί, Ἀλέξιος Δούκας, ὁ ἐπονομασθεὶς Μούρτζουφλος, ἐφόνευσε τὸν υἱὸν καὶ διάδοχον τοῦ Ἰσαακίου Ἀλέξιον Δ'. καὶ κατέλαβε τὴν ἀρχήν. Μαθόντες τοῦτο οἱ σταυροφόροι ἐκυρίευσαν ἐκ δευτέρου τὴν Κωνσταντινούπολιν, προεχείρισαν αὐτοκράτορα τὸν Γάλλον Κόμητα τῆς Φλανδρίας Βαλδουΐνον (1204) καὶ οὕτως ἤρχισεν ἡ βασιλεία τῶν Λατίνων ἐν τῇ Ἀνατολῇ. Λατίνους δὲ καὶ Φράγκους ὠνόμαζον τότε πάντας τοὺς ἀπὸ τῆς δύσεως ξένους. Ὁ Βαλδουΐνος συλλαβὼν ἀπεκεφάλισε τὸν Μούρτζουφλον, καὶ κατενάγκασε τὸν Ἀλέξιον Γ'. νὰ φύγῃ. Πρὶν δὲ καταστήσωσιν οἱ σταυροφόροι τὸν Βαλδουΐνον, ὁ λαὸς ἀνηγόρευσε τὴν νύκτα αὐτοκράτορα Θεόδωρον τὸν Λάσκαριν, ὅστις ἔφυγεν εἰς τὴν Ἀνατολὴν καὶ κατέστησε καθέδραν του τὴν Νίκαιαν, ἀναγνωρισθεὶς αὐτοκράτωρ. Ὁ δὲ ἔγγονος Ἀνδρονίκου τοῦ Α'. Ἀλέξιος Α'. Κομνηνὸς ἔστησε τὸν θρόνον ἰδίου βασιλείου εἰς τὴν Τραπεζοῦντα. Μιχαὴλ δὲ ὁ Κομνηνὸς ἐγένετο δεσπότης τῆς Ἠπείρου.

Αἱ ἐπαρχίαι τοῦ βυζαντινοῦ κράτους κατενεμήθησαν ἤδη εἰς τοὺς ἄλλους ἡγήτορας τῶν σταυροφόρων Ἐνετοὺς καὶ γάλλους, ἐπὶ τῇ ὑποχρεώσει νὰ ἀναγνωρίζωσι ὡς κυριάρχην των τὸν αὐτοκράτορα· οὕτω δὲ τὸ κράτος τοῦτο διῃρέθη εἰς πολλὰς ἡγεμονίας· καὶ ὁ μὲν Βονιφάτιος ἔλαβε χώρας ἐν τῇ μικρᾷ Ἀσίᾳ, τὰς ὁποίας ὅμως ἀντήλλαξε πρὸς τὴν Θεσσαλονίκην καὶ κατέλαβεν οὕτω μέγα μέρος τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θεσσαλίας καὶ ἐξετάθη ὑστερώτερον μέχρι αὐτῆς τῆς Πελοποννήσου. Τούτου δὲ θανόντος, ὁ μὲν Γοδοφρεῖδος ὁ Βιλλαρδουΐνος συνέστησε τὴν ἡγεμονίαν τῆς Κορίνθου, ὁ δὲ Ὄθων Δελαρόχιος ἐκ Βουρ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γουνδίας τὴν τῶν Ἀθηνῶν. Μέρος τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἄλλοι λιμένες τοῦ βασιλείου καὶ αἱ νῆσοι παρεχωρήθησαν εἰς τοὺς Ἐνετούς, καὶ εἰς ἄλλους δὲ ἄλλα μέρη. Ἐπειδὴ δέ, ἕνεκα τῆς εἰς πολλὰς μικρὰς ἡγεμονίας διαιρέσεως τοῦ λατινικοῦ τούτου κράτους, καὶ τῆς μεταξὺ τῶν κρατούντων Φράγκων καὶ Ἑλλήνων θρησκευτικῆς διαφορᾶς καὶ τοῦ ἐντεῦθεν μίσους, κατέφευγον οἱ Ἕλληνες εἰς τοὺς ὁμοπίστους ἡγεμόνας, κατελύθη ταχέως ἡ τῶν Φράγκων δυναστεία, ἀλλὰ δὲν ἀνεστήθη πλέον ὁλόκληρον τὸ βυζαντινὸν κράτος ὑπὸ τοὺς ὀρθοδόξους αὐτοκράτορας, διότι οἱ Ἐνετοὶ καὶ μικροὶ ἄλλοι ἡγεμόνες Φράγκοι κατεῖχον, ὡς εἴρηται, πολλὰ μέρη αὐτοῦ.

§ 56. Παρακμὴ καὶ τέλος τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους.

Ἡ βασιλεία τῶν Λατίνων ἢ Φράγκων διαρκέσασα ἀπὸ τοῦ 1204 μέχρι τοῦ 1261 κατελύθη ὁλοκλήρως ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Μιχαὴλ τοῦ Παλαιολόγου, κυριεύσαντος τὴν Ἤπειρον, τὴν Αἰτωλίαν, μέγα μέρος τῆς Πελοποννήσου, καὶ τέλος αὐτὴν τὴν Κωνσταντινούπολιν τῷ 1261. Ἀλλὰ τὸ ἑλληνικὸν βασίλειον ἤρχισε τότε νὰ ἀπειλῆται σπουδαίως καὶ ὑπὸ τῶν ἐξαπλούντων ὁσημέραι τὴν ἐξουσίαν των εἰς τὴν Ἀνατολὴν *Τούρκων*, τῶν ὁποίων ὁ πρῶτος ἡγεμὼν Σουλτάνος Ὀσμὰν ἔστησεν ἤδη τὸν θρόνον του εἰς Προῦσαν τῆς Βιθυνίας. Ὁ δὲ Σουλτάνος Βαγιαζίτης (τῷ 1381), βασιλεύοντος Μανουὴλ τοῦ Β΄, ἐκυρίευσεν ὅλους σχεδὸν τοὺς τόπους τοῦ βασιλείου καὶ ἐπολιόρκησε καὶ αὐτὴν τὴν Κωνσταντινούπολιν· ἤθελε δὲ ἴσως καὶ ταύτην κυριεύσει, ἂν μὴ ἀνεφαίνετο διώκτης αὐτοῦ ἄλλος ἐπίσημος κατακτητής, ὁ Ταμερλάνος.

Οἱ Τοῦρκοι, ἀπαλλαγέντες τοῦ τρομεροῦ τούτου ἐχθροῦ, ἐξηκολούθουν κυριεύοντες τὰς τοῦ ἀνατολικοῦ βασιλείου χώρας. Ἐν Ἠπείρῳ δὲ μόνον ἐπολεμήθησαν γενναίως ὑπὸ τοῦ Γεωργίου Καστριώτου, ὃν Σκενδέρμπεην οἱ Τοῦρκοι ὠνόμασαν διὰ τὴν ἀνδρίαν του (δηλαδὴ ἡγεμόνα Ἀλέξανδρον). Ὁ Γεώργιος οὗτος ἦτο Ἕλλην, υἱὸς Ἰωάννου Καστριώτου ἡγεμόνος τῆς Ἀλβανίας, κατετρόπωσε δὲ τρὶς, τῷ 1447, 1449 καὶ 1450, πολυάριθμον τουρκικὸν στρατὸν καὶ κατηνάγκαζεν ἑκάστοτε τοὺς Τούρκους νὰ ἐπανακάμπτωσιν εἰς Ἀδριανούπολιν.

Βασιλεύσαντος τῷ 1448 ἐν Κωνσταντινουπόλει τοῦ Κωνσταντίνου Παλαιολόγου Δραγάτση, ὁ τότε Σουλτάνος τῶν Τούρκων Μωάμεθ ὁ Β΄ ἐπολιόρκησεν αὐτὴν τῷ 1453 διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης μὲ στρατὸν 300,000 ἀνδρῶν καὶ 400 πλοίων. Οἱ ἐν αὐτῇ Ἕλληνες μιμούμενοι τὸ παράδειγμα τοῦ αὐτοκράτορος, ἀντέστησαν πεισματωδῶς καὶ μὲ μοναδικὴν ἀνδρείαν εἰς τοὺς πολιορκητὰς ἑπτὰ ὅλας ἑβδομάδας·

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἀλλὰ πεσόντος εἰς τὰς ἐπάλξεις τοῦ τείχους τῆς Κωνσταντινουπόλεως γενναίως μαχομένου τοῦ αὐτοκράτορος, ἐκυριεύθη οὕτη τὴν 29 τοῦ Μαΐου 1453 ἔτους καὶ οὕτω κατελύθη ἡ ἑλληνικὴ αὐτοκρατορία. Ὁ αὐτὸς δὲ Μωάμεθ ἐκυρίευσε κατόπιν τῷ 1462 καὶ τὴν Τραπεζοῦντα, τῆς ὁποίας ὁ ἔσχατος βασιλεὺς ἦτο Δαβὶδ ὁ Κομνηνός.

6.16.111.
119.

§ 57. Ἄραβες. Μωάμεθ.

Οἱ Ἄραβες εἶναι ἔθνος ἀρχαιότατον καταγόμενον κυρίως ἀπὸ τοῦ Ἰσμαὴλ υἱοῦ τοῦ Ἀβραὰμ ἐκ τῆς Ἄγαρ. Ὅθεν ἀπὸ μὲν τοῦ Ἰσμαὴλ ὠνομάσθησαν Ἰσμαηλῖται, ἀπὸ δὲ τῆς Ἄγαρ Ἀγαρηνοί, Σαρακηνοὶ δὲ ἀπό τινος ὁμωνύμου ἐν Ἀραβίᾳ φυλῆς. Διῃροῦντο δὲ εἰς φυλάς, ἐξ ὧν ἐπικρατεστέρα ἀνεδείχθη ἡ τῶν Χουρεϊσιτῶν, τῆς ὁποίας κλάδοι ἦσαν οἱ Χασιμῖται, ὀνομασθέντες οὕτω ἀπὸ τοῦ ἀρχηγέτου των Χασίμ. Τούτου δισέγγονος ἦτο ὁ Μωάμεθ, γεννηθεὶς τῷ 571 μ. Χ. εἰς Μέκκαν, ἐπίσημον πόλιν τῆς Ἀραβίας, ἱερὰν θεωρουμένην, διότι ἐν αὐτῇ ἐτιμᾶτο ἐξ ἀρχαιοτάτων χρόνων μέλας τις λίθος, *Κααβὲ* ὀνομαζόμενος καὶ κείμενος ἐν τόπῳ περικεκυκλωμένῳ ὑπὸ τεσσάρων τοίχων. Ὁ πατὴρ τοῦ Μωάμεθ Ἀβδουλὰχ, ἔμπορος, ἀποθανὼν ἀφῆκεν εἰς τὸν υἱόν του τοῦτον κληρονομίαν μίαν οἰκίαν, μίαν δούλην Αἰθιοπίδα, πέντε καμήλους καὶ ὀλίγα πρόβατα. Κατὰ πρῶτον ἔζησεν ὁ Μωάμεθ ὡς ποιμήν, εἶτα δὲ μετῆλθε τὸν ἐμπορικὸν βίον ὡς καὶ ὁ πατήρ του· εἴκοσι δὲ καὶ πέντε ἐτῶν γενόμενος, ἀνέλαβε τὴν ἐπιστασίαν τῶν ὑποθέσεων πλουσίας τινὸς ὁμοφύλου του χήρας, τὴν ὁποίαν ὕστερον ἐνυμφεύθη καὶ ἔγεινεν οὕτω κάτοχος καλῆς περιουσίας· ἔκτοτε δὲ ἔζη βίον ἐρημικόν. Τεσσαρακοντούτης δὲ γενόμενος, ἐπαρουσιάσθη μεταξὺ τῶν ὁμοφύλων του καὶ ἐκήρυττεν, ὅτι ἀπεστάλη εἰς αὐτὸν ὁ ἄγγελος Γαβριὴλ, ὅστις τὸν προσέταξε νὰ ἀποκαταστήσῃ τὴν τῶν προγόνων του παλαιὰν θρησκείαν. Εὑρὼν δὲ πολλοὺς καὶ ἰσχυροὺς πολεμίους τοῦ κηρύγματός του, ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ διὰ νυκτὸς ἐκ τῆς Μέκκας καὶ νὰ ἔλθῃ εἰς Μέδιναν, ἄλλην ταύτην τῆς Ἀραβίας πόλιν (Γατρέβην τότε ὀνομαζομένην. Μέδινα ὠνομάσθη, ὅτε ὁ Μωάμεθ ἦλθεν εἰς αὐτήν· δηλοῖ δὲ τὸ ὄνομα *πόλιν προφήτου*). Ἡ φυγή του αὕτη, γενομένη τῇ 4 Ἰουλίου 622 μ. Χ., ὀνομάζεται Ἐγίρα (Χέτζιρε) καὶ ἀπὸ τοῦ χρόνου τούτου ἄρχονται νὰ μετρῶσι τὰ ἔτη τῆς χρονολογίας των οἱ Μωαμεθανοί. Ἀφ' οὗ δὲ κατώρθωσε νὰ ποιήσῃ ἱκανοὺς προσηλύτους εἰς Μέδιναν, ἐξεστράτευσε μετ' αὐτῶν κατὰ τῆς Μέκκας καὶ κυριεύσας αὐτήν, ἐξήπλωσε τὴν θρησκείαν του, τὴν Ἰσλὰμ ὀνομασθεῖσαν, διά τε τῶν ὅπλων καὶ τῆς διδασκαλίας. Ὀλίγον δὲ κατ' ὀλίγον ὑπέταξεν ἅπασαν τὴν Ἀραβίαν καὶ κατόπιν τὴν Συρίαν καὶ τὴν μέχρι τοῦ Εὐφράτου πατ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μοῦ χώραν. Οἱ ὀπαδοὶ αὐτοῦ ὠνομάζοντο Μουσουλμάνοι, ὅ ἐστι θεοσεβεῖς. Ἰσχυρὸς δὲ γενόμενος, ἐμήνυσεν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Περσίας καὶ τὸν αὐτοκράτορα τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἄλλους νὰ ἀσπαθῶσι τὸν ἰσλαμισμόν. Ἀνήσυχοι οὗτοι διὰ τὴν ἀναφαινομένην ἰσχυρὰν αὐτοῦ δύναμιν, ἀπήντησαν οἱ πλεῖστοι περιποιητικῶς πρὸς αὐτόν. Ἀπέθανε δὲ ὁ Μωάμεθ καὶ ἐτάφη ἐν Μεδίνῃ (632) συστήσας εἰς τοὺς διαδόχους του τὴν διὰ τῶν ὅπλων διάδοσιν τῆς θρησκείας του. Τὸ σῶμά του δὲ μετεκομίσθη ὕστερον εἰς Μέκκαν, ὅπου θεωρεῖ χρέος του πᾶς εὐσεβὴς Μουσουλμάνος νὰ μεταβαίνῃ τοὐλάχιστον ἅπαξ τοῦ βίου του νὰ προσκυνήσῃ.

Τὸν Μωάμεθ διεδέχθη ὁ πενθερός του Ἀβουβεκὴρ, ὅστις συνέλεξε τὰ διάφορα χειρόγραφα τεμάχια τῆς διδασκαλίας αὐτοῦ εἰς ἓν βιβλίον, ὀνομασθὲν Κοράνιον (Κχοῦρ - ἄν), τὸ ὁποῖον εἶναι ἕως τώρα τὸ ταμεῖον τῆς μωαμεθανικῆς θρησκείας. Ἐξακολουθῶν ὁ Ἀβουβεκὴρ τὰς κατακτήσεις, κατὰ τὴν ἐντολὴν τοῦ Μωάμεθ, ἐκυρίευσε τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ καθυπέταξε μέρος τῆς Παλαιστίνης. Ὠνομάσθησαν δὲ οἱ τοῦ Μωάμεθ διάδοχοι Καλῖφαι. Ἀποθανόντος τοῦ Ἀβουβεκὴρ, διεδέχθη αὐτὸν ὁ Ὁμάρ.

§ 58. Καλῖφαι.

Αἱ τῶν Σαρακηνῶν κατακτήσεις.

Ὁ Ὁμὰρ ἀφῆρεσε τῶν Ῥωμαίων τὴν Συρίαν, τὴν Φοινίκην, τὴν Μεσοποταμίαν καὶ τὴν Χαλδαίαν. Μετὰ διετῆ δὲ ἐκστρατείαν ὑπέταξε τὴν Περσίαν καὶ ἐξήλειψε τὴν ἀρχαίαν τοῦ Ζωροάστρου θρησκείαν, τῆς ὁποίας ἴχνος μένει εἰσέτι μικρά τις κοινωνία, ἡ τῶν Γουέβρων. Προσέτι ἡ Αἴγυπτος, ἡ Λιβύη καὶ ἡ Νουμιδία μετ' ὀλίγον ἔγειναν σαρακηνικὰ βασίλεια. Ἐν τῇ εἰς ταῦτα τὰ μέρη ἐκστρατείᾳ οἱ ἀντιστράτηγοι τοῦ Ὁμὰρ ἔκαυσαν τὴν περίφημον ἀλεξανδρινὴν βιβλιοθήκην, τὴν ὁποίαν εἶχε συγκροτήσει Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος, διϊσχυριζόμενοι, ὅτι πᾶσα γνῶσις ἀναγκαία πρὸς σωτηρίαν ἐξησφαλίσθη διὰ τοῦ Κορανίου καὶ ἑπομένως πᾶσα ἄλλη μάθησις ἦτο ματαία καὶ περιττή, ἂν μὴ ὑπάρχῃ εἰς τὸ Κοράνιον.

Τὸν Ὁμὰρ διεδέχθη ὁ Καλίφης Ὀθμάνος, ὅστις καθυπέταξε τὴν Βακτριανὴν, τὴν Ταρταρίαν καὶ τὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου πελάγους· ἔπειτα μεταβὰς εἰς Σικελίαν κατετρόμαξε τὰ ἰταλικὰ κράτη.

Ὕστερον ἔγεινε Καλίφης ὁ καὶ μέχρι σήμερον σεβαστὸς εἰς τοὺς Μωαμεθανοὺς Ἀλῆς, γαμβρὸς τοῦ Μωάμεθ. Οὗτος μετέστησε τὴν ἕδραν τῆς σαρακηνικῆς ἐξουσίας ἐκ τῆς Μέκκας εἰς τὴν παρὰ τὸν Εὐφράτην Κούφραν, καὶ ἤδη οἱ Σαρακηνοὶ ἐνόμισαν ἑαυτοὺς κυρίους τῆς γῆς, διότι ἐντὸς ἡμίσεως αἰῶνος ἀπὸ τῆς Ἐγίρας αἱ κατακτήσεις των ἔγει-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ναν εὑρύτεραι τοῦ ὑπολειφθέντος μέρους τῆς ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας.

Μετὰ τὸν Ἀλῆ δὲ ἐξηκολούθησαν διαδοχικῶς δεκαεννέα Καλῖφαι ἐκ τῆς γενεᾶς τοῦ Ὁμὰρ, καλούμενοι Ὀμμιάδαι· ἔπειτα δὲ ἦλθεν ἡ δυναστεία τῶν Ἀββασιδῶν, ἐξ ἀῤῥένων ἀπογόνων τοῦ Μωάμεθ. Ἀλλὰ Μανσοὺρ, ὁ δεύτερος Καλῖφης τῆς γενεᾶς ταύτης, μετέφερε τὴν ἕδραν τοῦ Καλιφάτου εἰς Βαγδάτιον καὶ ἔκτοτε ἤρχισαν οἱ Σαρακηνοὶ νὰ διακρίνωνται ἐπὶ φιλολογίᾳ καὶ ἐπιστήμαις, αἵτινες ὡς καὶ ἡ καλλιτεχνία ἤκμασαν παρ' αὐτοῖς ἐπὶ Ἀαρὼν ἀλ-Ῥασσὶδ, συγχρόνου Καρόλου τοῦ Μεγάλου, μάλιστα δὲ ἡ χημεία, ἡ ἰατρικὴ καὶ ἡ ἀστρονομία. Τὴν ἄλγεβραν, ἂν καὶ δὲν τὴν ἐφεῦρον πρῶτοι τῶν ἀνατολικῶν, τὴν παρεδέχθησαν ὅμως, καὶ τὸ ὄνομα φαίνεται ἀραβικῆς καταγωγῆς.

Οἱ Καλῖφαι, θεμελιώσαντες τὸ βασίλειον τοῦ Μαρόκου, διέβησαν ἐκεῖθεν εἰς Ἱσπανίαν, ἔνθα καθυπέταξαν τοὺς ἐν αὐτῇ Γότθους, ἀλλ' ἀφῆκαν αὐτοὺς νὰ ἔχωσι τοὺς νόμους των καὶ τὴν περιουσίαν των. Τινὲς δὲ τῶν Γότθων τούτων κατέφυγον εἰς τὰ βόρεια τῆς Ἱσπανίας μέρη, τηρήσαντες ἐκεῖ τὴν ἐλευθερίαν των. Οἱ Σαρακηνοὶ ἐν Ἱσπανίᾳ ἀναφέρονται συνήθως ὑπὸ τὸ ὄνομα Μαῦροι (Μαυρούσιοι), ἐπειδὴ ἦσαν ἀνάμικτος λαὸς ἐξ Ἀράβων καὶ Ἀφρικανῶν. Κυριεύσαντες τὴν Ἱσπανίαν, προέβησαν (732) πέραν τῶν Πυρηναίων ὀρέων εἰς τὴν Γαλλίαν, ἀλλ' ἐνταῦθα ἀπεκρούσθησαν ἐν τῇ μεταξὺ Πικταυῶν καὶ Τορώνων γενομένῃ μεγάλῃ μάχῃ, κατὰ κράτος ἡττηθέντες ὑπὸ τοῦ Καρόλου υἱοῦ τοῦ Πιπίνου, καὶ οὕτως ἐσώθη ἡ Εὐρώπη ἀπὸ τοῦ μωαμεθανισμοῦ. Ἕνεκα δὲ τῆς νίκης του ταύτης ὁ Κάρολος ὠνομάσθη Μάρτελος, ἤτοι σφῦρα. Μετὰ ταῦτα οἱ Φράγκοι ἐκυρίευσαν τὴν Βαρκελῶνα καὶ ὅλην τὴν Καταλωνίαν (801). Ἐν ᾧ δὲ οἱ Μαῦροι ὠπισθοχώρουν ἐκ τῶν ἀρκτικῶν τῆς Ἱσπανίας μερῶν, οἱ συμπατριῶται αὐτῶν εἶχον ἀποκαταστήσει ἰσχυρὸν βασίλειον εἰς τὰ μεσημβρινά. Ὁ Ἀβδουῤῥαχμάνης, τελευταῖος ἐκ τῆς οἰκογενείας τοῦ Ὁμὰρ, ἀνώτατος ἄρχων τῶν κτήσεων τῶν Μαύρων, κατέστησε τὴν Κορδύβην πρωτεύουσαν περιφανοῦς μοναρχίας. Ἀπὸ τοῦ 750 περίπου ἔτους μέχρι τοῦ 950 μ. Χ. ὑπῆρξεν ἡ λαμπρὰ ἐποχὴ τοῦ ἀραβικοῦ πολιτισμοῦ.

Αἱ ἐν Ἱσπανίᾳ οἰκοδομαὶ τῶν Μαύρων, αἱ ἀνεγερθεῖσαι κατὰ τὸν ὄγδοον, τὸν ἔνατον καὶ τὸν δέκατον σχεδὸν αἰῶνα, δίδουσιν ἰδέαν πλούτου καὶ μεγαλείου σχεδὸν ἀπιστεύτου. Ὁ ἐν Κορδύβῃ ναὸς (τζαμίον), σωζόμενος σχεδὸν ὁλόκληρος μέχρι τοῦ νῦν, καὶ τὰ ἐρείπια τῶν Ἀλχάμβρων, μεγαλοπρεπῶν μεγάρων τῶν Μαύρων βασιλέων τῆς Γρενάδης, ἐπιβεβαιώνουσι τὴν ὑπὸ τῶν ἱστορικῶν περιγραφὴν τῆς μεγαλοπρεπείας καὶ τῆς πολυτελείας αὐτῶν.

Οἱ Σαρακηνοὶ ἐξέτειναν ἔτι τὰς κατακτήσεις των καὶ διέδωκαν τὴν μωαμεθανικὴν θρησκείαν εἰς τὰς Ἰνδίας καὶ εἰς τὰ μεσημβρινὰ καὶ τὰ ἀνατολικὰ παράλια τῆς Μεσογείου. Κατασταθέντες δὲ εἰς Σικελίαν,

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἔπλευσαν ἐντὸς τοῦ Τιβέρεως καὶ ἐπολιόρκησαν τὴν Ῥώμην. Ἀλλ' ἐν ᾧ περιέμενον οὗτοι ἐπικουρίαν, Λέων Δ'. (Πάπας 847—855), μετεχειρίσθη τοὺς θησαυροὺς τῆς ἐκκλησίας, ἵνα ὑπερασπίσῃ τὴν πόλιν καὶ ἐπλήρωσε σιδηρᾶς ἁλύσεις ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸ ἄλλο μέρος τοῦ Τιβέρεως· τῶν ἐπιδραμόντων δ' ἐνταῦθα Σαρακηνῶν οἱ μὲν ἐφονεύθησαν, οἱ δὲ ἠχμαλωτίσθησαν.

Ἀλλὰ συνέβη εἰς τοὺς Σαρακηνούς, ὅτι συμβαίνει εἰς ὅλα τὰ μὴ ἔχοντα ἕνα ἀρχηγὸν ἢ ἓν κέντρον ἐξουσίας μεγάλα κράτη. Οἱ στρατηγοὶ ἤοχισαν νὰ ἐπαφθαλμιῶσι πρὸς τὴν ἀνεξαρτησίαν, καὶ τὸ κράτος βαθμηδὸν κατεκερματίσθη. Ἀλλ' ὅμως καὶ τὰ κεχωρισμένα αὐτοῦ μέρη ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐνέπνεον σεβασμὸν εἰς τὰ γειτνιάζοντα ἔθνη. Ἡ Αἴγυπτος εἶχε τὸν ἄρχοντα αὐτῆς· ἐκ δὲ τῆς Μαυριτανίας ἔγεινεν ἡ αὐτοκρατορία τοῦ Μαρόκου. Τὸ βασίλειον τῆς Κορδύβης ὑπέκειτο εἰς ἀνεξάρτητον μέλος τῆς γενεᾶς τοῦ Ὁμὰρ, ἂν καὶ ὅλοι οὗτοι οἱ ἡγεμόνες ἐξηκολούθουν νὰ σέβωνται τὸν ἐν Βαγδατίῳ Καλίφην, ὅμως δὲν ἀπετέλουν πλέον μέρος τῆς ποτὲ ἰσχυρᾶς καὶ ἡνωμένης αὐτοκρατορίας των.

Καθυποτάξαντες οἱ Σαρακηνοὶ τὴν Περσίαν περὶ τὰ μέσα τοῦ Η'. αἰῶνος μ. Χ. προσέλαβον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν αὐτῶν Τούρκους ἐκ τῶν ὑποτεταγμένων εἰς αὐτοὺς καὶ τὸν μωαμεθανισμὸν ἀσπασαμένων. Προελθόντες δὲ οἱ Τοῦρκοι οὗτοι βαθμηδὸν εἰς τὰ ἀνώτερα ἀξιώματα καὶ λαβόντες διοικήσεις, ἀπεστάτησαν καὶ ἔγειναν ἡγεμόνες αὐτόνομοι, σφετερισθέντες βαθμηδὸν τὴν κοσμικὴν τῶν Καλιφῶν ἐξουσίαν, καὶ ἀφήσαντες εἰς αὐτοὺς τὸ ὄνομα μόνον καὶ τὴν ἀρχηγίαν τοῦ θρησκεύματός των.

Ἡ ἐν Ἱσπανίᾳ αὐτοκρατορία τῶν Μαύρων διεμελίσθη κατὰ τὸ 1027 ἔτος, καὶ κατὰ τὸ 1221 τὸ βασίλειον τῆς Γρενάδης κατελύθη. Ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ὁ Μωάμεθ Ἀλχαμὰρ ἐθεμελίωσεν ἐκ νέου τὸ βασίλειον τῆς Γρενάδης, καὶ οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ ἐβασίλευσαν μέχρι τοῦ ΙΕ'. αἰῶνος. Ὁ τότε δὲ βασιλεὺς τῆς ἐν Ἱσπανίᾳ Καστιλίας Φερδινάνδος καὶ ἡ γυνή του Ἰσαβέλλα ἐκυρίευσαν τὴν Γρενάδαν μετὰ διετῆ πολιορκίαν (1492).

Κυριαρχήσαντες ἐπὶ ἑπτακοσίους ἐνιαυτοὺς οἱ Μαῦροι ἐν Ἱσπανίᾳ, δὲν ἀνεχώρησαν ἐκ τοῦ τόπου· ἔμειναν δὲ διεσπαρμένοι εἰς διαφόρους ἐπαρχίας αὐτῆς, διατηροῦντες ἔτι τὰ χαρακτηριστικὰ τὰ διακρίνοντα αὐτοὺς ἀπὸ τῶν Ἱσπανῶν, δηλαδὴ τὴν γλῶσσαν, τὰ ἔθη καὶ τὰ ἤθη των, καὶ πρὸ πάντων τὴν θρησκείαν των· ὅλαι δὲ αἱ προσπάθειαι τῶν Ἱσπανῶν μοναχῶν μόνον ὀλίγους τινὰς ἠδυνήθησαν νὰ φέρωσιν εἰς τὴν χριστιανικὴν πίστιν. Οἱ ἡγεμόνες τῆς Ἱσπανίας, φοβούμενοι μήπως οἱ Μαῦροι, μένοντες εἰς τὴν θρησκείαν των, συμμαχήσωσι μὲ τοὺς τὴν ἀντίπεραν Βαρβαρίαν κατοικοῦντας ὁμοφύλους των, ἐζήτουν ἐκ παντὸς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τρόπου νὰ προσηλυτίσωσιν αὐτοὺς εἰς τὴν χριστιανικὴν πίστιν· ἀποτυχόντες δὲ νὰ καταρθώσωσι τοῦτο διὰ τῆς πειθοῦς, μετεχειρίσθησαν τὴν βίαν κατὰ συμβουλὴν τοῦ ἀρχιεπισκόπου τῆς Τολέδου Ξιμένους· ἀλλ' οἱ ἐν Γρενάδῃ Μαῦροι ἀντέστησαν διὰ τῶν ὅπλων· ἡττηθέντες δ' ἐπὶ τέλους, 50,000 αὐτῶν ἐξηγόρασαν τὴν ζωὴν των παραδεχθέντες τὸν χριστιανισμόν. Τὸ κήρυγμα τῶν μοναχῶν, τὰ βασανιστήρια τοῦ ἱεροδικείου καὶ ἐν τῷ μεταξύ τινες ἐκστρατεῖαι μόλις ἠνώθησαν ἵνα καταστήσωσι τοὺς Μαύρους ἀποστάτας τῆς θρησκείας αὐτῶν· 120 ἔτη παρῆλθον ἀπὸ τῆς συμβουλῆς τοῦ Ξιμένους καὶ μόνον ὀλίγοι αὐτῶν εἶχον γείνει χριστιανοί. Τέλος 100,000 οἰκογενειῶν τῶν ἡσυχωτάτων, τῶν φιλεργοτάτων καὶ τῶν ὠφελιμωτάτων ὑπηκόων τῆς Ἱσπανίας, ἀνιλεῶς καὶ ἀσπλάγχνως ἐδιώχθησαν. Ἡ σκληρὰ αὕτη πρᾶξις ταχέως ἐράνη ὅτι ἦτο καὶ ἔγκλημα καὶ σφάλμα μέγιστον· δύτι ὅλη ἡ Ἱσπανία ἠσθάθη μεγάλην ἐλάττωσιν τοῦ ἐμπορίου της καὶ τοιαύτην πληγὴν εἰς τὴν κοινωνικὴν αὐτῆς πρόοδον, ὥστε δὲν ἀνέλαβε πλέον.

§ 59. Ὁ χριστιανισμὸς εἰσάγεται εἰς Γερμανίαν. Ἡ παπικὴ ἐξουσία. Λογγοβάρδοι.

Ἡ Γερμανία κατὰ τοὺς ἀρχαίους αὐτῆς χρόνους, ὅτε ἔγεινε γνωστὴ ἐκ τῆς εἰσβολῆς τῶν βαρβάρων εἰς τὰ ῥωμαϊκὰ κράτη, ἦτο διῃρημένη εἰς πολλὰ μικρὰ ἔθνη καὶ ἡγεμονίας, τῶν ὁποίων τινὰ μὲν ἐδιοικοῦντο ὑπὸ περιωρισμένην τὴν ἐξουσίαν ἐχόντων βασιλέων, ἄλλα δὲ ὑπὸ ἀπολύτων μοναρχῶν. Τινὲς τῶν ἡγεμόνων των ἦσαν αἱρετοί, ἄλλοι διαδοχικοί. Εὑρίσκονται ἔτι ἐν τῇ εἰρημένῃ χώρᾳ καὶ ἀριστοκρατίαι τινὲς καὶ δημοκρατίαι. Πολλὰ τῶν κρατῶν τούτων συνηνώνοντο πολλάκις ὑπὸ ἕνα ἀρχηγὸν ἐν καιρῷ ἐπιθετικῶν ἢ ἀμυντικῶν πολέμων.

Ὁ βίος αὐτῶν ἦτο ἁπλοῦς καὶ λιτότατος· ἦσαν δὲ χρηστοηθέστατοι καὶ εἰς τὸ θρήσκευμα αὐτῶν πιστοὶ καὶ εὐλαβεῖς. Ἐπίστευον εἰς τὴν μετεμψύχωσιν καὶ ἐθεώρουν τὸν ἥλιον, ὡς θεὸν ὑπέρτατον καὶ μὲ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ὠνόμαζον τὴν πρώτην τῆς ἑβδομάδος ἡμέραν. Τὰς θυσίας των ἐποίουν εἰς τὰ ἄλση, βωμὸν κατασκευάζοντες ἐκ δρυὸς συνηθέστερον, καὶ ἔθυον οὐ μόνον κτήνη, ἀλλὰ καὶ ἀνθρώπους, ἐκ τῶν δούλων αὐτῶν ἢ τῶν κακούργων. Ἡ πίστις, ὅτι ἡ ψυχὴ των μέλλει νὰ ἐμψυχώσῃ ἄλλα σώματα μετὰ τὸν θάνατον αὐτῶν, καθίστα αὐτοὺς ἀτρομήτους καὶ προθύμους νὰ θυσιάζωσι τὴν ζωὴν των ἐν ἐκτάκτοις ἀνάγκαις.

Τοιοῦτοι ἦσαν οἱ Γερμανοὶ καὶ ὁ βίος αὐτῶν πρὶν ἢ καταβληθῶσιν ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, οἵτινες εὗρον παρ' αὐτοῖς τόσην ἀντίστασιν, ὥστε

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εὐχαριστήθησαν νὰ ἔχωσιν ὡς ὅριον τῶν ἐκεῖ κατακτήσεών των τὸν Ῥῆνον καὶ τὸν Δανούβιον. Ἔκτισαν δὲ ὀχυρὰ φρούρια καὶ ἔθεσαν φρουρὰς εἰς τὰς ὄχθας ἀμφοτέρων τούτων τῶν ποταμῶν, ἵνα ἐμποδίσωσι τὰς ἐπιδρομὰς τῶν παρ' αὐτῶν λεγομένων βαρβάρων τούτων λαῶν, ὅπερ ὅμως δὲν κατορθώθη ὡς ἀνωτέρω εἴδομεν (§. 53.)

Οἱ Γερμανοί, καταγινόμενοι εἰς τὸν πόλεμον καὶ τὸ κυνήγιον, κατὰ τὰ ἀνέκαθεν ἤθη αὐτῶν, δὲν ἠμέλουν καὶ τὴν γεωργίαν καὶ τὴν κηπουρικήν, ἀλλ' αἱ ἐργασίαι αὗται ἐπεβάλλοντο εἰς τὴν τάξιν τῶν δουλοπαροίκων καὶ τῶν ὑπηκόων, ἀποβαλόντων τὴν ἐλευθερίαν των ἐν πολέμῳ ἢ δι' ἀγορᾶς.

Ἡ σπουδαιοτάτη ὅλων τῶν μεταβολῶν ἐν Γερμανίᾳ ἦτο ἡ τῆς εἰσαγωγῆς τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, ἥτις μετὰ πολλὰς προσπαθείας, μικρὸν ἀποτέλεσμα ἐπενεγκούσας, ἐπραγματοποιήθη ὑπὸ τοῦ ἐπὶ Καρόλου Μαρτέλλου καὶ ἐπὶ Πιπίνου ἀκμάσαντος Οὐϊνφρείδου, τοῦ ὕστερον ὀνομασθέντος ἁγίου Βονιφατίου, μοναχοῦ Ἄγγλου. Οὗτος ἐβάπτισε πολλοὺς Γερμανούς, καὶ ἐθεμελίωσε πολλὰς ἐπισκοπὰς εἰς Φραγκονίαν, Βαυαρίαν καὶ Ἔσσην· ὅλας δὲ ταύτας κατέστησεν ὑποτελεῖς τοῦ Πάπα, ἐπισκόπου Ῥώμης τότε καλουμένου, ὅστις τοιουτοτρόπως ἀπέκτησε μεγάλην ἐπιρροὴν εἰς Γερμανίαν, ὄχι μόνον ἐπὶ τοῦ κλήρου αὐτῆς καὶ τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἡγεμόνων της. Τότε δὲ μετὰ τοῦ χριστιανισμοῦ ἤρχισε νὰ εἰσάγεται εἰς Γερμανίαν καὶ ἡ παιδεία.

Ὁ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην ἐν Ἰταλίᾳ ἔξαρχος τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Κωνσταντινουπόλεως Λέοντος τοῦ Ἰσαύρου ἀπηγόρευσε, κατὰ διαταγὴν τούτου, τὴν προσκύνησιν τῶν ἁγίων εἰκόνων (726 μ. Χ.) ὁ δὲ λαὸς ἔκαμε στάσιν, τὴν ὁποίαν ὁ Πάπας ὑπεστήριξεν. Οἱ κάτοικοι τῆς Ῥαυέννης, καθέδρας τῶν ἐξάρχων, ἐφόνευσαν τὸν ἔξαρχον Παῦλον, θελήσαντα νὰ καθαιρέσῃ τὸν Πάπαν, καὶ ἤνοιξαν τὰς πύλας τῆς πόλεως εἰς Λουϊπράνδην τὸν βασιλέα τῶν Λογγοβάρδων· οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ἀνακηρύττουσιν ὡς ἡγεμόνα αὐτῶν τὸν Πάπαν ἀντὶ τῶν ἕως τότε διοριζομένων διοικητῶν (δουκῶν). Ἀπὸ τοῦδε ἤρχισέ πως ἡ κοσμικὴ τῶν ἐπισκόπων τῆς Ῥώμης ἐξουσία.

Οἱ Λογγοβάρδοι δὲ οὗτοι, ὡς ἀνωτέρω εἴδομεν, (§ 53) ἦσαν φυλὴ ἐκ Γερμανίας ἢ Σκανδιναυϊκῆς, εἰσβαλοῦσα μετὰ πολλὰς μετοικεσίας εἰς Ἰταλίαν ὑπὸ τὸν βασιλέα αὐτῶν Ἀλβοΐνον. Καταλαβόντες (568 μ. Χ.) τὴν βόρειον ἢ ἄνω Ἰταλίαν, ἐβουλεύθησαν ἤδη ὑπὸ τὸν βασιλέα αὐτῶν Ἀϊστούλφιον (752) νὰ κυριεύσωσι καὶ αὐτὴν τὴν Ῥώμην καὶ ὥρμησαν ἤδη κατ' αὐτῆς, ἀφ' οὗ ἐκυρίευσαν ἐντελῶς τὴν ἄνω Ἰταλίαν. Ὅθεν Ζαχαρίας ὁ τότε ἐπίσκοπος Ῥώμης, μὴ ἐλπίζων βοήθειαν παρὰ τοῦ βυζαντινοῦ αὐτοκράτορος καὶ διὰ τὴν ἀδυναμίαν τότε τοῦ βυζαντινοῦ βασιλείου καὶ διὰ τὰς περὶ εἰκόνων ἔριδας, ἐζήτησε συνδρομὴν παρὰ τῶν συμβούλων (αὐλαρχῶν, μαγιορδόμων) τοῦ βασιλέως

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῶν Φράγκων, διότι ἐκεῖνοι γενικῶς ἐξετέλουν τὰς ὑποθέσεις τοῦ βασιλείου ἕνεκα τῆς νοθρότητος τῶν βασιλέων. Πιπῖνος ὁ Μικρός, ὅστις κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἦτο Μαγιορδόμος, συγκατετέθη νὰ δώσῃ βοήθειαν εἰς τὸν Πάπαν, ἐπὶ συμφωνίᾳ νὰ ἀναγορευθῇ παρ' αὐτοῦ βασιλεὺς τῶν Φράγκων, ἀφ' οὗ μάλιστα αὐτὸς προΐστατο, ὡς εἴπομεν, τῆς κυβερνήσεως αὐτῶν. Ὁ Πάπας ἐδέχθη τὴν συμφωνίαν, καὶ ὁ Πιπῖνος κατὰ τὸ 752 μ. Χ, χρισθεὶς ὑπὸ τοῦ ἁγίου Βονιφατίου βασιλεὺς τῶν Φράγκων καὶ στερθεὶς ὡς τοιοῦτος τὸ 753 ὑπὸ τοῦ τότε Πάπα Στεφάνου τοῦ Β', ἐξεστράτευσε κατὰ τὸ 754 καὶ 755 δὶς εἰς Ἰταλίαν κατὰ τῶν Λογγοβάρδων. Κατατροπώσας δὲ τὸν Ἀστούλφιον καὶ ἐξώσας τοὺς Λογγοβάρδους, παρεχώρησεν εἰς τὸν Πάπαν τὰς ἐξουσιασθείσας χώρας, κρατήσας εἰς ἑαυτὸν τὴν κυριαρχίαν των, καὶ οὕτω ὁ Πάπας ἔλαβεν ἤδη πρὸς τὴν πνευματικὴν ἐξουσίαν καὶ τὴν κοσμικὴν καὶ ἤρχισε νὰ θεωρῇ ἑαυτὸν καὶ τῶν βασιλέων ὑπέροχον.

§ 60. Γαλλία. Κάρολος ὁ Μέγας.

Οἱ Φράγκοι, γερμανικὴ φυλή, διαβάντες τὸν Ῥῆνον ὑπὸ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν Φαραμόνδον (418), ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν βόρειον Γαλατίαν καὶ ἐντεῦθεν ἐξαπλωθέντες ἐκυρίευσαν βαθμηδὸν πᾶσαν τὴν Γαλατίαν, παρ' αὐτῶν ὀνομασθεῖσαν Φραγκίαν (France) καὶ ὑπὸ τὸν Κλόβιν βασιλέα αὐτῶν συνέστησαν τὸ βασίλειον τοῦτο (481), εἰς ὃ ἐβασίλευσαν διαδοχικῶς τρεῖς κυρίως δυναστεῖαι ἀδιακόπως μέχοι τοῦ 1792.

Α'. Ἡ τῶν Μεροβαίων, ἐπὶ τῶν ὁποίων εἰσήχθη εἰς Γαλλίαν ὁ χριστιανισμὸς καὶ ἠττήθησαν οἱ εἰς Γαλλίαν πειραθέντες νὰ εἰσβάλωσι Σαρακηνοὶ ὑπὸ τοῦ αὐλάρχου Καρόλου Μαρτέλου (732)· ἀλλ' ἡ νωθρότης τῶν ἐκ τῆς δυναστείας ταύτης τελευταίων βασιλέων ἐπέφερε τὴν κατάλυσιν αὐτῆς (752).

Β'. Ἡ τῶν Καρολιδῶν, ἐκ τῶν ὁποίων ὁ διαπρέψας Κάρολος ὁ Μέγας (768—814) ἐξέτεινε τὴν ἐξουσίαν αὐτοῦ ἐφ' ὅλην σχεδὸν τὴν Εὐρώπην (ὡς θὰ ἴδωμεν κατωτέρω.)

Γ'. Οἱ Καπέται (987), ἐφ' ὧν ἐξετελέσθησαν μεγάλα γεγονότα, περὶ ὧν θὰ γείνῃ λόγος ἐν ταῖς ἑξῆς.

Ὁ αὐλάρχης Πιπῖνος ὁ Μικρὸς (751—768) συγκαταθέσει τοῦ Πάπα Ζαχαρίου, (§ 59) καθαιρέσας τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας Χιλδερῖκον, ἀνεδείχθη αὐτὸς βασιλεὺς τῶν Φράγκων. Ἀπὸ τοῦ Πιπίνου τούτου ἄρχεται ἡ τῶν Καρολιδῶν δυναστεία. Ἀποθανὼν οὗτος, ἀφῆκε δύο υἱοὺς Κάρολον τὸν ἐπικληθέντα μέγαν καὶ τὸν Καρλομάνον, τρία ἔτη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς ἐπιζήσαντα. Μείνας οὕτω μονάρχης

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῆς μεγάλης ταύτης μοναρχίας Κάρολος ὁ μέγας, ἀνεδείχθη καὶ μέγας κατακτητὴς καὶ ἐκπολιτευτὴς τοῦ βασιλείου του. Καὶ πέραν μὲν τῶν Ἄλπεων ἀπετελείωσε τὴν κατάλυσιν τοῦ βασιλείου τῶν Λογγοβάρδων, πέμψας τὸν τελευταῖον αὐτῶν βασιλέα Δεσιδέριον εἰς μοναστήριον ἐν Γαλλίᾳ, ἐκυρίευσε τὰ δύο τρίτα τῆς Ἰταλίας (774). Πέραν δὲ τῶν Πυρηναίων κατέκτησε τὰς δύο ἐπαρχίας τῶν Ἀβάρων τὴν Μάρκαν τῆς Γασκωνίας καὶ τὴν Μάρκαν τῆς Ἱσπανίας, ὧν ὑστερώτερον τὴν μὲν ἐκάλεσε βασίλειον τῆς Ναβάρρας, τὴν δὲ κομητείαν τῆς Βαρκελώνης.

Διαβὰς δὲ τὸν Ῥῆνον ἐδάμασε τοὺς Σάξωνας μετὰ τριάκοντα καὶ δύο ἐτῶν ἀγῶνας καὶ διὰ μέσων σκληρῶν (772—804) καὶ ἐξέτεινε παρ' αὐτοῖς τὸν χριστιανισμόν. Ἵνα δὲ διαδώσῃ τὸν πολιτισμὸν εἰς τὴν ἔτι βάρβαρον ταύτην χώραν, συνέστησεν ἐπισκοπὰς καὶ ἐθεμελίωσε μοναστήρια καὶ πόλεις.

Πέραν τοῦ Ἄλβιος, ἀνατολικοῦ ὁρίου τῆς Σαξωνίας, ἠναγκάσθη νὰ πολεμήσῃ πρὸς πολλοὺς λαούς, τοὺς ὁποίους κατέστησε μὲν ὑποτελεῖς, ἀλλὰ δὲν συνεσωμάτωσε μὲ τὸ κράτος του. Ἐκστρατεία κατὰ τῆς Βοημίας, ἀπέτυχεν, ἄλλη κατὰ τῶν Ἀβάρων, ἀποκαθεσταμένων παρὰ τὰς δύο ὄχθας τοῦ Δανουβίου, εἰς τὴν νεωτέραν Οὐγγαρίαν, ἐπέτυχε καὶ ἐξέτεινε τὸ ὅριον τοῦ κράτους του πρὸς τὸ μέρος τοῦτο μέχρι τοῦ Τιβίσκου ποταμοῦ, ἐκυρίευσε δὲ καὶ τὸ ἥμισυ τῆς Ἰλλυρίας· τέλος οἱ στόλοι του ἐδίωξαν τοὺς Σαρακηνοὺς ἐκ τῆς Κορσικῆς, τῆς Σαρδοῦς καὶ τῶν Βαλεαρίδων νήσων. Τὸ κράτος Καρόλου τοῦ μεγάλου ἔγεινεν ἤδη σχεδὸν τόσον εὐρύ, ὅσον ἦτο τὸ παλαιὸν ῥωμαϊκὸν κράτος τῆς δύσεως, διότι, εἰ καὶ τοῦ ἔλειπον ἡ Ἀφρικὴ καὶ ἡ μεγάλη Βρεττανία, εἰ καὶ εἶχε μόνον μέρος τῆς Ἱσπανίας καὶ τῆς Ἰταλίας, κατεῖχεν ὅμως ὅλην τὴν Γερμανίαν, ἣν ἡ Ῥώμη δὲν ἠδυνήθη νὰ κατακτήσῃ. Ἐξαιρουμένων τῶν Ἀγγλο Σαξώνων, ὅλοι οἱ γερμανικοὶ λαοί, ὅσοι δὲν εἶχον εἰσέτι διασπαρῆ, ὑπετάγησαν εἰς αὐτόν. Ὅτε δὲ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς Χριστοῦ γεννήσεως, τὸ 800 ἔτος, ἦλθεν εἰς Ῥώμην νὰ καταβάλῃ ἀποστασίαν τινὰ καὶ νὰ στερεώσῃ τὸν Πάπαν, ὁ μὲν λαὸς ἀνεκήρυξεν αὐτὸν αὐτοκράτορα Ῥωμαίων ἐν τῷ ναῷ τοῦ ἁγίου Πέτρου, ὁ δὲ Πάπας ἔθηκεν ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ τὸ αὐτοκρατορικὸν στέμμα.

Οὕτω λοιπὸν Κάρολος ὁ μέγας συνήνωσεν εἰς ἓν ὑπ' αὐτὸν κράτος πολλοὺς ἀνεξαρτήτους ἕως τότε λαούς. Μὴ ἀρκούμενος εἰς τὰς διὰ τοῦ ξίφους νίκας καὶ τὰς κατακτήσεις του, ἠθέλησε προσέτι νὰ ὑποτάξῃ τοὺς λαοὺς καὶ εἰς νόμους. Κατ' ἔτος δὲ οἱ μεγιστᾶνες τοῦ κράτους συνήρχοντο μετὰ τῶν ἐπισκόπων καὶ τῶν ἡγουμένων περὶ αὐτόν, ἵνα φωτίζωσιν αὐτὸν διὰ τῶν συμβουλῶν των καὶ καταρτίζωσι τοὺς νόμους (καπιτουλάρια), οἵτινες ἐχρησίμευον εἰς τὸν διοργανισμὸν τοῦ εὐρέος κράτους του. Ἐν ταῖς ἐπαρχίαις οἱ κόμητες ἐπηγρύπνουν περὶ τὴν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δημοσίαν τάξιν καὶ τὴν διανομὴν τῆς δικαιοσύνης. Βασιλικοὶ ἀπεσταλμένοι κατ' ἔτος διέτρεχον τὰς κομητείας ἵνα ἀκούωσι τὰ παράπονα, δικαιῶσι τοὺς ἀδικουμένους καὶ πληροφορῶνται περὶ τοῦ ἂν οἱ κόμητες ἐξεπλήρουν ἀκριβῶς τὰ καθήκοντά των.

Κάρολος ὁ μέγας ἔδωκεν ἐξαίρετον προσοχὴν εἰς τὴν δημοσίαν ἐκπαίδευσιν, ἐθεμελίωσε σχολὰς καὶ ἐντὸς ἀκόμη τῶν μεγάρων του, καὶ παρευρίσκετο ἐνίοτε εἰς τὰς παραδόσεις· προσεκάλεσε δὲ πλησίον του τοὺς μάλιστα ἐπὶ σοφίᾳ διακεκριμένους ἄνδρας.

Ὁ μέγας οὗτος αὐτοκράτωρ κατὰ τὸ 814 ἔτος μ. Χ., ἄγων τὸ 72 ἔτος τῆς ἡλικίας του, ἀπέθανεν εἰς Ἀκυΐσγρανον, ἔνθα ἠγάπα νὰ διατρίβῃ, βασιλεύσας ἔτη τεσσαράκοντα.

§ 61 Ἔρρικος τῆς Σαξωνίας καὶ Ὄθων.

Λουδοβῖκος ὁ Εὐσεβής, υἱὸς καὶ διάδοχος Καρόλου τοῦ μεγάλου, ἦτο χρηστὸς ἄνθρωπος καὶ ἐπιμελῶς ἐφρόντιζε περὶ τῆς ἐπεκτάσεως τοῦ χριστιανισμοῦ καὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως τῶν Γερμανῶν, ἀλλὰ μὴ δυνάμενος νὰ διατηρήσῃ συνηνωμένον τόσον μέγα κράτος, διένειμεν αὐτὸ εἰς τοὺς τρεῖς υἱούς του Λοδάριον, Πιπῖνον καὶ Λουδοβῖκον, τὸν ὕστερον ἐπικληθέντα Γερμανόν· οὗτοι δὲ μετὰ διαφόρους ἀλληλομαχίας καὶ ἀφ' οὗ ἀπέθανεν ὁ Πιπῖνος, καὶ ἀπήτησε μέρος εἰς τὴν διανομὴν καὶ ὁ ἐκ δευτέρας γυναικὸς τοῦ Λουδοβίκου υἱὸς Κάρολος ὁ φαλακρός, διῄρεσαν διὰ τῆς ἐν Βεροδούνῳ συμβάσεώς των (843 μ. Χ.) τὴν φραγκικὴν μοναρχίαν εἰς τρία αὐτόνομα κράτη, τὴν Γαλλίαν, τὴν Γερμανίαν καὶ τὴν Ἰταλίαν. Μετ' ὀλίγον δὲ ἡ Γερμανία, ὅτε ἀπέθανεν ἄκληρος Λουδοβῖκος ὁ γ'. περιέπεσεν εἰς ἀταξίαν καὶ ἕνεκα τῶν περὶ διαδοχῆς τοῦ στέμματος, καταστάντος ἤδη ἐκλογικοῦ, (1) διενέξεων,

(1) Ἀπαλλαγέντες τὸ 911 οἱ Γερμανοὶ τῆς φραγκικῆς δυναστείας, ἐξέλεγον πλέον αὐτοὶ ἐξ ἑαυτῶν τὸν αὐτοκράτορά των. Οἱ τὸ δικαίωμα τῆς ἐκλογῆς ἔχοντες ὠνομάζοντο Ἐκλέκτορες, καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἦτο ἀπεριόριστος, κατὰ τὸν ΙΓ'. δὲ αἰῶνα περιωρίσθη εἰς ἑπτὰ μόνον, δηλαδὴ τοὺς ἀρχιεπισκόπους τῆς Μογουντίας, τοῦ Τρεβηρίου καὶ τῆς Κολωνίας, τοὺς δούκας τοῦ Παλατινάτου, τοῦ Βραδεβούργου καὶ τῆς Σαξωνίας καὶ τὸν βασιλέα τῆς Βοημίας. Ὁ περιορισμὸς οὗτος ἐκυρώθη διὰ χρυσοβούλου τοῦ αὐτοκράτορος Καρόλου τοῦ Δ'. τὸ 1356, δι' οὗ ὁρίζονται καὶ τὰ δικαιώματα, καὶ ὁ βαθμὸς τῶν ἐκλεκτόρων καὶ ὁ τρόπος τῆς ἐκλογῆς κτλ. Μετὰ ταῦτα ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐκλεκτόρων ἀνέβη εἰς 8, διετηρήθη δὲ τὸ σύστημα τοῦτο μὲ μικρὰς τροποποιήσεις μέχρι τοῦ 1806. Ἀπὸ τῆς συγκροτήσεως δὲ τῆς γερμανικῆς ὁμοσπονδίας κατελύθη ὁριστικῶς, σωθέντος μόνον τοῦ τίτλου εἴς τινας τῶν ἡγεμόνων τῆς χώρας ταύτης.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ ἕνεκα τῶν ἀλληλομαχιῶν τῶν ἰσχυρῶν μεγιστάνων. Τὴν ἐσωτερικὴν ταύτην ταραχὴν ἐπηύξανον καὶ εἰσβολαὶ τῶν Οὐένδων καὶ τῶν Οὔγγρων, οἱ ὁποῖοι ἀκόμη δὲν εἶχον ὑποταχθῇ ἐντελῶς. Ἐκ τούτου ἐφαίνετο ὅτι τὸ βασίλειον ἐκινδύνευε νὰ κατακερματισθῇ εἰς πολλὰ μικρότερα κράτη.

Κορράδος ὁ δοὺξ τῶν Φράγκων, ἐκλεχθεὶς αὐτοκράτωρ τὸ 901 μ. Χ., δὲν εἶχε τὴν ἀπαιτουμένην ἱκανότητα νὰ κυβερνήσῃ τὸ μέγα βασίλειον τῆς Γερμανίας, διατελοῦν μάλιστα εἰς τοσαύτην ἀταξίαν. Κατὰ δὲ τὸ 919 μ. Χ., συνέστησεν ἀποθήκων ὡς διάδοχόν του τὸν ἕως τότε ὡς ἐχθρόν του θεωρούμενον Ἑρρίκον τὸν δοῦκα τῆς Σαξωνίας, τὸν ἐπονομασθέντα ὀρνιθοθήραν, διότι ἠγάπα νὰ κυνηγᾷ πτηνά. Ἀναβὰς οὗτος τὸν θρόνον τὸ 919 μ. Χ., κατώρθωσε ν' ἀποκτήσῃ τὴν ἀγάπην ὅλων τῶν Γερμανῶν ἡγεμόνων διὰ τοῦ εὐπροσηγόρου αὐτοῦ ἤθους, καὶ νὰ διαλλάξῃ καὶ ἑνώσῃ αὐτοὺς πάλιν. Οὗτος εἰσήγαγε νόμους σοφούς, ἔκτισε πολλὰ φρούρια, τὰ ὁποῖα κατεστάθησαν βαθμηδὸν πόλεις μεγάλαι, κατετρόπωσε τοὺς Οὔγγρους εἰς Μερσεβοῦργον, ὁμοίως δὲ καὶ τοὺς Σλαύους, τοὺς Δανοὺς καὶ ἄλλους ἐχθρούς του καὶ κατεδάμασε τοὺς ἀποστατήσαντας Γάλλους, βοηθήσας τὸν τότε βασιλέα τῆς Γαλλίας Κάρολον τὸν ἁπλοῦν· ἀπέθανε δὲ τὸ 936 μ. Χ.

Διάδοχος αὐτοῦ ἐξελέχθη, κατὰ σύστασίν του, ὁ υἱός του Ὄθων ὁ Α'. ὁ διὰ τὰ κατορθώματά του ὀνομασθεὶς μέγας. Καταβαλὼν οὗτος τὸν ἀποστατήσαντα ἀδελφόν του Ἑρρίκον, παρεχώρησαν εἰς αὐτὸν τὸ δουκάτον τῆς Βαυαρίας καὶ ἠνάγκασε τὸν δοῦκα τῆς Βοημίας νὰ ὑποταχθῇ εἰς τὸ γερμανικὸν κράτος, καὶ τοὺς Βοημοὺς νὰ δεχθῶσι τὸν χριστιανισμόν. Κατετρόπωσε πλησίον τῆς Αὐγούστης τοὺς Οὔγγρους καὶ ἐταπείνωσε τὸν βασιλέα τῆς Δανίας. Καθαιρέσας δύο Πάπας ἐν Ἰταλίᾳ, ἐστέφθη εἰς μὲν τὰ Μεδιόλανα βασιλεὺς τῆς Λομβαρδίας, εἰς δὲ τὴν Ῥώμην αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων (962)· ἔκτοτε δὲ ἠνώθη ἡ Ῥώμη μὲ τὸ γερμανικὸν κράτος. Καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην οἱ χωροδεσπόται ἤρχισαν νὰ κτίζωσι φρούρια, ἐκ τῶν ὁποίων ἐξήρχοντο, ἵνα γυμνώνωσι τοὺς ὁδοιπόρους καὶ ἵνα κάμνωσι μικράς τινας μάχας πρὸς ἀλλήλους. Ἡ δὲ ἐπ' αὐτῶν ἐξουσία τοῦ μονάρχου ἠλαττοῦτο βαθμηδόν, μέχρις οὗ τέλος οὐδεμίαν ἔδιδον οὗτοι προσοχὴν εἰς τὰς διαταγάς του, ἀλλ' ἕκαστος αὐτῶν ἐποίει ὡς ἐβούλετο.

Ἐν τῇ καταστάσει ταύτῃ τῶν πραγμάτων, ἡ καλλιέργεια τῆς γῆς καὶ πᾶν εἶδος μαθήσεως ἠμελήθη, ὥστε τινὲς καὶ αὐτῶν τῶν Γερμανῶν αὐτοκρατόρων καὶ τῶν Γάλλων βασιλέων δὲν ἤξευρον οὔτε ν' ἀναγινώσκωσι, οὔτε νὰ γράφωσιν.

Ἡ δὲ διαφθορὰ τῶν ἠθῶν κατέστη γενικὴ, καὶ ἡ βία, ἡ πυγμοκρατία, ὡς ἐκαλεῖτο, πανταχοῦ ὑπερίσχυε τῆς δικαιοσύνης. Ἡ κοινωνία συνέκειτο μόνον ἐκ δεσποτῶν καὶ δούλων, καὶ οἱ πτωχοὶ ὑποκείμενοι

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εἰς τὰς διηνεκεῖς λεηλασίας καὶ τὰς καταπιέσεις τῶν χωροδεσποτῶν, ἐβυθίσθησαν βαθμηδὸν εἰς ἀμάθειαν καὶ δεισιδαιμονίαν.

Πρὶν ἀποθάνῃ ὁ μέγας Ὄθων ἔστεψεν αὐτοκράτορα τὸν υἱόν του Ὄθωνα Β΄. Ἐκστρατεύσας δὲ οὗτος κατὰ τῶν ἐν Ἰταλίᾳ ὑπηκόων τοῦ βυζαντινοῦ κράτους καὶ τῶν Σαρακηνῶν εἰς τὴν μεσημβρινὴν Ἰταλίαν, ἡττήθη κατὰ κράτος καὶ ὡς ἐκ θαύματος μόνος αὐτὸς σωθεὶς ἀπέθανεν ὑπὸ τῆς λύπης του (983 μ. Χ.) ἐν Ῥώμῃ.

§ 62. Νορμανδοί.

Ἐκ τῆς ἀδυναμίας τῶν διαδόχων Καρόλου τοῦ μεγάλου καὶ ἐκ τῶν ἀδιαλείπτων διενέξεων αὐτῶν ὠφελούμενοι οἱ Νορμανδοὶ εἰσέβαλον συχνὰ εἰς Γαλλίαν καὶ τὰς Κάτω χώρας καὶ ἰδίως εἰς τὴν Ἀγγλίαν. Καὶ ἠδυνήθη μὲν Ἀλφρέδος ὁ μέγας (871) νὰ διώξῃ αὐτοὺς ἐξ Ἀγγλίας, ἀλλ' ὅμως πάλιν αὐτοὶ μετὰ καιρὸν ἐπανῆλθον (1014), ὁδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ βασιλέως αὐτῶν Κανούτου.

Μία τῶν συμμοριῶν τῶν Νορμανδῶν τούτων ἐγκατεστάθη εἰς τὰ βόρεια μέρη τῆς Γαλλίας (τὴν Νορμανδίαν) καὶ ἠσπάσθησαν τὸν χριστιανισμόν. Δούξ τις τοῦ ἔθνους τούτου, Οὐίλλιέλμος Α΄, ὁ ἐπονομασθεὶς κατακτητής, κατέλαβε τὴν Ἀγγλίαν (1066) καὶ κατένειμε τὴν γῆν εἰς τοὺς ὀπαδούς του, οἵτινες ἔγειναν οὕτω οἱ τῆς χώρας ταύτης ἀριστοκράται. Ὀλίγα δὲ πρότερον ἔτη, ἄλλος Νορμανδὸς ἀρχηγός, ὁ Ῥοβέρτος Γυϊσκάρδης, ἐπῆρε τὴν ἀνήκουσαν εἰς τοὺς αὐτοκράτορας τῆς Κωνσταντινουπόλεως μεσημβρινὴν Ἰταλίαν καὶ ἐθεμελίωσε τὸ βασίλειον τῆς Νεαπόλεως, τὸ ὁποῖον ὠνομάσθη βασίλειον τῶν δύο Σικελιῶν, ὅτε οἱ Νορμανδοὶ ἐπῆραν τὴν Σικελίαν παρὰ τῶν Ἀράβων.

§ 63. Δύναμις τῶν Παπῶν.

Γρηγόριος Ζ΄. Ἐρρῖκος Δ΄.

Οἱ τῆς Ῥώμης ἐπίσκοποι, ἰσχυριζόμενοι, ὅτι εἶναι διάδοχοι τοῦ ἀποστόλου Πέτρου, ὠνομάσθησαν Πάπαι, καὶ μετὰ τὴν διαίρεσιν μάλιστα τῆς ῥωμαϊκῆς αὐτοκρατορίας εἰς ἀνατολικὴν καὶ δυτικήν, ἐζήτησαν νὰ ἄρχωσι καὶ νὰ ἦναι ἀνώτεροι τῶν ἄλλων τῆς χριστιανωσύνης ἐπισκόπων. Τῇ βοηθείᾳ δὲ τῶν ἰσχυρῶν βασιλέων τῶν Φράγκων, ἀπέβαλον τὴν πρὸς τοὺς αὐτοκράτορας τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑποταγήν των (περὶ τὸ 800 μ. Χ.) καὶ ἐκυβέρνων ἀνεξαρτήτως τὴν εἰς αὐτοὺς παραχωρηθεῖσαν ὑπὸ τῶν Φράγκων βασιλέων ἐν Ἰταλίᾳ χώραν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

(§ 59), ἥτις ἦτο ἡ πρώτη τῶν Παπῶν κοσμικὴ κτῆσις. Ἐπειδὴ δὲ ἡ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐκκλησία ἠρνεῖτο ν' ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀντιποιουμένην ὑπὸ τῶν Παπῶν ὑπεροχήν, οὗτοι ἀπεσπάσθησαν ἀπὸ τῆς ὀρθοδοξίας καὶ οὕτως ἡ ἐκκλησία διηρέθη εἰς δύο, ἀνατολικὴν ὀρθόδοξον καὶ δυτικήν. Οἱ δὲ Πάπαι, ὠφελούμενοι ἐκ τῆς ἀμαθείας, εἰς ἣν διετέλει βεβυθισμένη ἡ Εὐρώπη, ηὔξησαν σημαντικῶς τὴν ἐξουσίαν των, καὶ κατέστησαν τρομεροί, μάλιστα διὰ τοῦ ὅπλου τοῦ ἀφορισμοῦ, πολλῶν στρατῶν ἰσχυροτέρου. Ὁ ἀφοριζόμενος ἀπεβάλλετο ὑπὸ τῶν οἰκείων, ἀπωθεῖτο ὑπὸ τῶν φίλων του· ἔθραυον τὸ ποτήριον, ἐξ οὗ εἶχε πίει, καὶ τὴν τράπεζαν, ἐφ' ἧς ἔφαγε καὶ τὸ κάθισμα, ἐφ' οὗ ἐκάθησεν. Ἂν τυχὸν ἤρχετο εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἔπαυεν ἡ ψαλμῳδία, καὶ ἡ τελετὴ διεκόπτετο μέχρις οὗ παρήρχετο οὗτος. Ἂν τυχὸν ἦτο ἡγεμών, οὐδεμία ἐκκλησιαστικὴ τελετὴ ἐγίνετο ἐν τῷ κράτει του, καὶ οἱ ὑπήκοοί του ἐκ τοῦ τρόμου πολλάκις ἐστασίαζον· ἀπελύοντο δὲ διὰ τοῦ ἀφορισμοῦ τοῦ πρὸς τὸν ἡγεμόνα ὅρκου τῆς πίστεως.

Γρηγόριος ὁ Ζ'. (ὁ Ἱλδεβράνδης), ἐκλεχθεὶς Πάπας Ῥώμης (1073) ἠγωνίσθη παντὶ σθένει νὰ καταπείσῃ τοὺς ἡγεμόνας τῆς Εὐρώπης, ὅτι, ὡς ἐπίτροπος τοῦ Χριστοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, ἦτο ἀνώτερος αὐτῶν, ἀνεύθυνος καὶ ἐπὶ τῶν βασιλέων αὐτῶν ἐξουσίαν ἔχων. Ἀπηγόρευσε τὴν ἐπὶ χρήμασι καὶ παρὰ κυριάρχων χορηγίαν ἐκκλησιαστικῶν ἀξιωμάτων (συμωνίαν), ὡς ἐγίνετο ἕως τότε, καὶ ὠκειοποιήθη τὸ δικαίωμα τοῦ νὰ διορίζῃ ἐπισκόπους καὶ ἡγουμένους καὶ νὰ δίδῃ αὐτὸς εἰς αὐτοὺς τὰ σημεῖα τῆς ἐξουσίας των, σταυρὸν καὶ δακτύλιον (δικαίωμα περιβολῆς). Οὕτω δὲ καθήρεσε πολλοὺς ἐπισκόπους τῆς Γερμανίας, προχειρισθέντας παρὰ τῶν ἡγεμόνων.

Διὰ νὰ ἀποχωρίσῃ δὲ τὸν κλῆρον τοῦ κόσμου καὶ τῶν κοσμικῶν φροντίδων, ὡς ἔλεγε, καὶ νὰ καταστήσῃ αὐτὸν κυρίως ὑπεξούσιόν του, καὶ δι' αὐτοῦ πάσας τὰς κοσμικὰς ἐξουσίας, ἀπηγόρευσε τὸν γάμον εἰς τοὺς ἱερωμένους. Οἱ ἡγεμόνες, καίπερ δυσανασχετοῦντες εἰς ταῦτα, ἐφαίνοντο ὅμως στέργοντες, διότι εἶχον τὴν ἀνάγκην τῆς προστασίας τῶν Παπῶν εἰς τοὺς πολέμους των πρὸς τοὺς ἰσχυροτέρους αὐτῶν πολλάκις γενομένους ὑποτελεῖς των, καὶ διότι ἐφοβοῦντο τὸν ἀφορισμόν.

Ὅτε ταῦτα διενηργοῦντο, ἀποθανὼν (1056) Ἐρρῖκος ὁ Γ'. αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας ἀφῆκε διάδοχόν του τὸν δεκαετῆ υἱόν του Ἐρρῖκον τὸν Δ'. ὑπὸ τὴν κηδεμονίαν τῆς μητρός του Ἀγνῆς. Ἡλικιωθεὶς ὁ Ἐρρῖκος καὶ ἀσχολούμενος εἰς πολέμους πρὸς τοὺς Σάξωνας, ὑπεσχέθη νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὰς περὶ ἐκκλησίας διατάξεις τοῦ Πάπα Γρηγορίου Ζ'., ἀλλὰ λησμονήσας ὕστερον τὴν ὑπόσχεσίν του, ἐπεπλήχθη δεινῶς ὑπὸ τοῦ Πάπα καὶ προσεκλήθη εἰς Ῥώμην ν' ἀπολογηθῇ. Ἀγανακτήσας δὲ διὰ τὴν αὐθάδειαν ταύτην τοῦ Πάπα, συνεκάλεσε σύνοδον εἰς Ὀβορματίαν (Wormes) Γερμανῶν ἐπισκόπων, καθήρεσε

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὸν Γρηγόριον καὶ τὴν καθαίρεσιν ταύτην ἐνέκρινε καὶ ἄλλη σύνοδος Λογγοβάρδων ἐν Πλακεντίᾳ. Ὁ Πάπας, συγκαλέσας καὶ αὐτὸς σύνοδον, ἀφώρισε τὸν αὐτοκράτορα, ἐκήρυξεν αὐτὸν ἔκπτωτον τοῦ θρόνου καὶ τοὺς ὑπηκόους του ἀπηλλαγμένους τοῦ πρὸς τὸν ἡγεμόνα των ὅρκου.

Ἅμα γνωσθέντος τοῦ ἀφορισμοῦ ἐν Γερμανίᾳ, οἱ καταπιεζόμενοι Σάξωνες ἐξηγέρθησαν καὶ οἱ ἡγεμόνες, συνελθόντες εἰς Τριβυρίαν, ἐμήνυσαν ὁμοφώνως πρὸς τὸν αὐτοκράτορα, ὅτι, ἂν ἐντὸς ἔτους ἀπὸ τῆς ἡμέρας τοῦ ἀφορισμοῦ του μὴ συγχωρηθῇ παρὰ τοῦ Πάπα, δὲν τὸν ἀναγνωρίζουσιν ὡς βασιλέα. Καταπλαγεὶς ὁ Ἑρρῖκος ἐκ τούτου καὶ τῶν ἄλλων περιορισμῶν, μετέβη εἰς Ἰταλίαν (1077) ἐν καιρῷ χειμῶνος, τεταπεινωμένος, καὶ προσῆλθεν εἰς τὸν Πάπαν, εὑρεθέντα τότε ἐν Κανουσίῳ παρὰ τῇ πλουσίᾳ κομήσσῃ καὶ κυρίᾳ μεγάλου μέρους τῆς κεντρικῆς Ἰταλίας Ματθιλδη. Ὁ Πάπας, ἐνδοὺς εἰς τὰς παρακλήσεις αὐτῆς, ἐπέτρεψε τῷ Ἑρρίκῳ νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν ἐξωτέραν αὐλὴν τοῦ ὑπὸ τριπλοῦ τείχους περικυκλωμένου φρουρίου αὐτῆς, καὶ ἐνταῦθα ἔμεινε τρεῖς ἡμέρας ἐξυπόλυτος καὶ τὸν τρίχινον ἐνδεδυμένος χιτῶνα τῆς μετανοίας· τὴν τετάρτην δὲ ἡμέραν ἀπέλυσε μὲν αὐτὸν ὁ Πάπας τοῦ ἀφορισμοῦ, ἀλλ' ἐν τοσούτῳ οἱ ἡγεμόνες τῆς Γερμανίας εἶχον ἤδη ἐκλέξει, συνεργείᾳ τοῦ Πάπα, αὐτοκράτορα τὸν Ῥοδόλφον τῆς Σουηδίας. Ὁ Ἑρρῖκος, ἐπανελθὼν καὶ συλλέξας ὀπαδούς του τινὰς ἐν Γερμανίᾳ, κατεξανέστη αὖθις κατὰ τοῦ Πάπα, ὅστις καὶ ἐκ δευτέρου ἤδη ἀφώρισεν αὐτόν. Ἀφ' οὗ δὲ, πολεμήσας ὁ Ἑρρῖκος, κατέβαλε τὸν Ῥοδόλφον, διαβὰς τὰς Ἄλπεις καὶ ἐλθὼν εἰς Ῥώμην, ἐπολιόρκησε τὸν Γρηγόριον Ζ΄. ἐν τῷ φρουρίῳ τοῦ ἁγίου Ἀγγέλου. Ὁ Πάπας ἠδυνήθη νὰ καταφύγῃ εἰς Σάλερνον, ὅπου καὶ ἀπέθανε (1085) εἰπών, «Ἀποθνήσκω ἔξόριστος, διότι ἠγάπησα δικαιοσύνην καὶ ἐμίσησα ἀδικίαν.»

Ὁ Ἑρρῖκος ἐν τούτοις ἠναγκάσθη νὰ πολεμήσῃ ἔτι ὑπὲρ τῶν δικαίων του πρὸς πολλοὺς ἐν Γερμανίᾳ καὶ Ἰταλίᾳ. Τὸ δὲ 1097 ἐξανέστη κατ' αὐτοῦ ὁ πρεσβύτερος τῶν υἱῶν του· τούτου δὲ ἀποθανόντος, ἐμιμήθη τὸ παράδειγμα αὐτοῦ ὁ νεώτατος υἱός του, ὅστις, συλλαβὼν αἰχμάλωτον τὸν πατέρα του Ἑρρῖκον, ἔλαβεν αὐτὸς τὸ στέμμα (1105)· ὁ δὲ δυστυχὴς, Ἑρρῖκος κατήντησε, λέγουσι, νὰ ζητήσῃ νὰ γείνῃ ἀναγνώστης ἐκκλησίας, ἵνα πορίζηται τὰ πρὸς τὸ ζῆν, καὶ δὲν τὸ ἐπέτυχεν· ἀπέθανε δὲ τὸ ἐπιὸν ἔτος δυστυχὴς, ταπεινὸς καὶ ἐξουθενημένος. Τοιοῦτον ἔλαβε τέλος ὁ τρία στέμματα φέρων βασιλεὺς καὶ ἑβδομήκοντα συνάψας μάχας.

§ 64. Σταυροφορίαι.

Σταυροφορίαι ὀνομάζονται οἱ ὑπὸ τῶν χριστιανικῶν ἐθνῶν τῆς δύ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σεως γενόμεναι ἐκστρατείαι ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς ΙΑ΄ ἑκατονταετηρίδος μέχρι τέλους τῆς ΙΓ΄. πρὸς κατάκτησιν τῆς Παλαιστίνης. Ἐκαλοῦντο δὲ σταυροφορίαι, διότι πάντες οἱ πολεμισταὶ, οἱ ἀκολουθοῦντες τὴν ἱερὰν σημαίαν, ἔφερον τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ ἐπὶ τοῦ στήθους ἢ τοῦ ὤμου.

Τὰ χριστιανικὰ καὶ τὰ μωαμεθανικὰ ἔθνη ἐπὶ πολὺν χρόνον ἦσαν πολέμια ὄχι μόνον ἐν Ἀσίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν Εὐρώπῃ, ἔνθα οἱ Μαῦροι, Μωαμεθανοὶ ἐκ θρησκείας, κατέκτησαν μέρος τῆς ἱσπανικῆς χερσονήσου. Τὰ ἔθνη τῆς Δύσεως ἐλυποῦντο, βλέποντα εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν ἀπίστων τὴν ἁγίαν γῆν, ὅπου ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς ἐγεννήθη, ἐδίδαξε καὶ ἀπέθανε διὰ τὸ ἀνθρώπινον γένος, ὅπου εὐσεβεῖς προσκυνηταὶ ἐσύχναζον πρὸς παραγορίαν τῶν λυπῶν των καὶ ἐπίκλησιν τῆς ἐξ ὕψους βοηθείας. Οἱ προσκυνηταὶ ἐν τῇ ἐπιστροφῇ των διηγοῦντο τοὺς κινδύνους καὶ τὰς καταδυναστείας, τὰς ὁποίας ὑπέφερον. Ὁ Καλίφης Χακὲμ ἐξιστορεῖτο ἰδίως ὡς ἄλλος Νέρων. Ὃς δὲ οὗτος υἱὸς χριστιανῆς, ἔχυνε τὸ αἷμα τῶν χριστιανῶν ἀνιλεῶς, ἵνα ἀποβάλῃ πᾶσαν ὑποψίαν, ὅτι μυστικῶς συνεδέετο πρὸς ταύτην τὴν θρησκείαν. Αἱ θηριωδίαι δὲ αὗται ἀνεπύρωσαν τὸν θρησκευτικὸν ζῆλον τῆς χριστιανικῆς Εὐρώπης, καὶ διὰ γενικῆς ὁρμῆς διηγέρθη αὕτη πρὸς ἀπελευθέρωσιν τοῦ τάφου τοῦ Χριστοῦ ἀπὸ τῶν χειρῶν τῶν ἀπίστων.

Πέτρος ὁ ἐξ Ἀμβιανοῦ ἢ ὁ ἐρημίτης, ἐπιστρέψας ἐκ τῶν ἁγίων τόπων, ὅπου εἶχε μεταβῇ εἰς προσκύνησιν, διηγήθη εἰς τὸν Πάπαν Οὐρβανὸν τὸν δεύτερον τὴν ἀθλίαν κατάστασιν τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ χριστιανῶν, καὶ ἐπέδωκεν, ὡς λέγουσιν, αἴτησιν τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων, διὰ τῆς ὁποίας οὗτος ἐπεκαλεῖτο ἐπιμόνως τὴν βοήθειαν τῶν τῆς Δύσεως χριστιανῶν ὑπὲρ τῶν πασχόντων ἀδελφῶν αὐτῶν. Ὁ Πάπας ἀνεκήρυξεν εἰς τὴν σύνοδον, ἡ ὁποία ἔγεινεν ἐν Πλακεντίᾳ τὸ 1095 ἐν ὑπαίθρῳ, ἕνεκα τοῦ συναθροισθέντος ἀπείρου πλήθους, ὅσα ἔμαθε παρὰ τοῦ μοναχοῦ Πέτρου τοῦ ἐρημίτου, καὶ παρεκίνησε τοὺς πρέσβεις τοῦ Ἕλληνος αὐτοκράτορος Ἀλεξίου νὰ ἐξιστορήσωσι τὴν κατάστασιν τοῦ ἐν τῇ Ἀνατολῇ χριστιανισμοῦ, καὶ κατέπεισεν οὕτω πολλοὺς νὰ ὑποσχεθῶσι τὴν συνδρομήν των πρὸς βοήθειαν καὶ ἀνακούφισιν τῶν κατατεθλιμμένων ἀδελφῶν των. Ἡ συγκίνησις δὲ, τὴν ὁποίαν οὗτος προὐξένησεν ἐν τῇ ἐν Κλαρεμόντῃ ἄλλῃ περὶ τῆς αὐτῆς ὑποθέσεως συνόδῳ τῷ 1096, ἔνθα οἱ πρέσβεις πάντων τῶν ἐθνῶν ἦσαν παρόντες, ἦτο ἔτι μεγαλητέρα. Τοσοῦτον δὲ ἐνθουσιασμὸν ἐνέβαλεν εἰς πᾶσαν τὴν συνέλευσιν ὑπὲρ τοῦ σκοποῦ του, ὥστε ὁμοθυμαδὸν ἅπαντες ἀνέκραξαν, μετὰ τὴν περὶ τῆς ἀθλιότητος τῶν χριστιανῶν διήγησίν του καὶ πρόσκλησιν τῆς Δύσεως πρὸς βοήθειαν, *εἶναι θέλημα Θεοῦ*! Κατὰ τὸ αὐτὸ δὲ ἔτος ἐξεκίνησαν μετὰ Πέτρου τοῦ ἐρημίτου ἄπειρα στρατεύματα κατὰ διαφόρους τάξεις. Αὕτη δὲ θεωρεῖται ἡ πρώτη σταυροφορία.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Πολλὰ τῶν στρατευμάτων τούτων, ἄμοιρα πάσης στρατιωτικῆς πειθαρχίας, ἄνευ ἐφοδίων καὶ ὅλως ἀπαρασκεύαστα πρὸς τοιαύτην ἐκστρατείαν, κατεστράφησαν εἰς διαφόρους χώρας, διὰ τῶν ὁποίων διῆλθον, πρὶν ἢ φθάσωσιν εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἡ ὁποία ἐξελέχθη ὡς τόπος συναντήσεως. Τοὺς ὀλίγους περισωθέντας μέχρι Κωνσταντινουπόλεως παρέπεισεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος Α΄. ὁ Κομνηνὸς νὰ μεταβῶσι παρευθὺς εἰς Ἀσίαν, ὅπου μεταβάντες ἀπωλέσθησαν πρὶν ἢ ἔλθωσιν εἰς Ἱερουσαλήμ. Ὑστερώτερον ἄλλος στρατὸς εὐάγωγος καὶ πειθαρχικὸς ἐξ 80,000 ἀνδρῶν, ὁδηγούμενος ὑπὸ τοῦ Γοδοφρείδου τῆς Βουϊλλῶνος, δουκὸς τῆς κάτω Λοθιραγγίας, καὶ ἄλλων ἡρώων ἀνεχώρησεν εἰς Ἀνατολήν. Μετὰ τοῦ στρατοῦ δὲ τούτου οἱ ἔμπειροι ἀρχηγοὶ διῆλθον τὴν Γερμανίαν καὶ τὴν Οὐγγαρίαν, καὶ, διαβάντες τὸν Ἑλλήσποντον, ἐκυρίευσαν τὴν Νίκαιαν τὸ 1098 καὶ τέλος τὰ Ἱεροσόλυμα τὸ 1099. Ὁ Γοδοφρεῖδος τῆς Βουϊλλῶνος ἀνηγορεύθη βασιλεὺς τῶν Ἱεροσολύμων· ἀποθανόντα δὲ τὸ 1100, διεδέχθη αὐτὸν ὁ ἀδελφός του Βαλδουῖνος τῆς Φλανδρίας.

Ἡ κατάκτησις τῶν Ἱεροσολύμων ὑπὸ τῶν χριστιανῶν ἀνεζωογόνησε τὸν ὑπὲρ τῶν ἁγίων τόπων ζῆλον τῆς Δύσεως· ὅθεν τὸ 1102, στρατὸς ἄλλος ἐκ 260,000 ἀνδρῶν ἀνεχώρησεν ἐξ Εὐρώπης, ἀλλὰ μέρος μὲν τούτου ἐφθάρη ἐν τῇ πορείᾳ, μέρος δὲ διὰ τῆς σπάθης τοῦ ἐν Ἰκονίῳ Σουλτάνου. Ἡ Γένουα καὶ ἄλλα ναυτικὰ ἔθνη ἐξετέλεσαν ναυτικάς τινας ἐκστρατείας πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπόν. Ἡ δευτέρα μεγάλη καὶ τακτικῶς ἀγομένη σταυροφορία ἔγεινεν ἐξ αἰτίας τῆς ἀπωλείας τῆς Ἐδέσσης, τὴν ὁποίαν οἱ Σαρακηνοὶ ἐκυρίευσαν τὸ 1142. Ἡ εἴδησις τῆς ἀπωλείας ταύτης ἐξέπληξε μεγάλως τὴν Εὐρώπην, καὶ φόβος ὑπῆρχε μήπως ἀποτύχωσι καὶ ἄλλαι κατακτήσεις, καὶ αὐτὰ τὰ Ἱεροσόλυμα πέσωσι πάλιν εἰς τὰς χεῖρας τῶν ἀπίστων. Διὰ ταῦτα λοιπόν, Πάπας Εὐγένιος ὁ τρίτος, τῇ βοηθείᾳ τοῦ Βερνάνδου τοῦ ἐκ Κλαιρβάλλης, παρεκίνησε τὸν Γερμανὸν αὐτοκράτορα Κορράδον τὸν τρίτον καὶ τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας Λουδοβῖκον τὸν ἕβδομον νὰ ὑπερασπισθῶσι τὸν σταυρόν. Ἀμφότεροι οὗτοι οἱ μονάρχαι συνήνεσαν εἰς τὴν πρόσκλησιν τὸ 1147, καὶ ὡδήγησαν μεγάλας στρατιωτικὰς δυνάμεις εἰς τὴν Ἀνατολήν, ἀλλ' ἡ ἐκστρατεία αὐτῶν δὲν ἀπέβη εὐτυχής· ὅθεν ἠναγκάσθησαν νὰ ἀναχωρήσωσιν, ἀφήσαντες τὸ βασίλειον τῶν Ἱεροσολύμων εἰς πολὺ ἀσθενεστέραν κατάστασιν παρὰ εἰς ἣν εὗρον αὐτό.

Ὅτε ὁ Σουλτάνος Σαλαδῖνος τὸ 1187 ἐκυρίευσε τὰ Ἱεροσόλυμα παρὰ τῶν χριστιανῶν, ὁ ζῆλος τῆς Δύσεως κατέστη ἔτι ζωηρότερος καὶ οἱ μονάρχαι τῶν τριῶν ἐπικρατειῶν τῆς Εὐρώπης, Φριδερῖκος πρῶτος, αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας, Φίλιππος Αὔγουστος, βασιλεὺς τῆς Γαλλίας, καὶ Ῥιχάρδος πρῶτος, βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας, ὁ λεγόμενος

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λεοντόκαρδος, ἀπεφάσισαν νὰ ὁδηγήσωσι τοὺς στρατοὺς αὐτῶν αὐτοπροσώπως κατὰ τῶν ἀπίστων (1189). Αὕτη δὲ θεωρεῖται ἡ τρίτη σταυροφορία. Ἡ ἐκστρατεία τοῦ Φριδερίκου ἀπέβη ἀτυχὴς, διότι αὐτὸς μὲν πρὶν ἢ φθάσῃ εἰς Παλαιστίνην ἔπεσεν ἀπὸ τοῦ ἵππου του εἰς τὸν ποταμὸν Κύδνον καὶ ἀπέθανεν (1190), ὁ δὲ στρατός του κατεστράφη ὑπὸ λοιμοῦ· ἀλλ' οἱ βασιλεῖς τῆς Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας ἐπέτυχον καὶ ἐκυρίευσαν εὐθὺς κατὰ τὸ ἔτος 1191 τὴν ὀχυρὰν Πτολεμαΐδα, ἥτις τοὐντεῦθεν καὶ μέχρι τέλους τῶν σταυροφοριῶν διετέλει οὖσα ὁ προμαχὼν τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ χριστιανῶν. Καὶ ὁ μὲν Ῥιχάρδος ἐπεθύμει νὰ προχωρήσῃ εἰς Ἱερουσαλὴμ, ἀλλ' ὁ Φίλιππος ἐκ δυσαρεσκείας ἐπέστρεψεν εἰς τὴν πατρίδα του· ἠναγκάσθη δὲ οὕτω καὶ ὁ Ῥιχάρδος νὰ ὀπισθοδρομήσῃ. Πορευόμενος δὲ εἰς τὴν πατρίδα του, διέβη διὰ τῆς χώρας τοῦ δουκὸς τῆς Αὐστρίας, ὅπου συλληφθεὶς ἐφυλακίσθη καὶ μόλις μετὰ ἓν ἔτος ἀπηλευθερώθη διὰ πληρωμῆς 250,000 μάρκων παρὰ τῆς Ἀγγλίας (1194).

Ὁ Πάπας ἐν τούτοις δὲν ἔπαυσε κηρύττων ἐπανάληψιν τοῦ ἱεροῦ πολέμου. Τοῦτο δὲ ἦτο ἰδίως τὸ θέμα τοῦ Πάπα Ἰννοκεντίου τοῦ Γ' ἀπὸ τοῦ 1198 μέχρι τοῦ 1216 ἔτους. Πολλοὶ Γάλλοι κόμητες, ἐκστρατεύσαντες ὑπὲρ τοῦ Ἁγίου τάφου, ἀντὶ νὰ ὑπάγωσιν εἰς Ἱερουσαλὴμ, προσέβαλον καὶ ἐκυρίευσαν τὴν Κωνσταντινούπολιν, κατὰ τὸ ἔτος 1204, καὶ ἐθεμελίωσαν λατινικὴν αὐτοκρατορίαν. Προσέτι καὶ Ἀνδρέας ὁ βασιλεὺς τῆς Οὐγγαρίας ἀπέτυχεν εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῆς Παλαιστίνης, οὐδὲ ἦτο δυνατὸν πεντήκοντα χιλιάδες παιδίων, συναθροισθέντων ὑπὸ τῶν ἱερέων, νὰ δυνηθῶσι νὰ ὑποφέρωσι τοὺς κινδύνους καὶ τὰς δυσκολίας τοιαύτης ἐπιχειρήσεως. Τέλος Φριδερῖκος ὁ δεύτερος, αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας, φοβούμενος ἀφορισμὸν, ἐξεστράτευσεν εἰς Παλαιστίνην, κατὰ τὸ ἔτος 1228, καὶ οὐ μόνον ἐκυρίευσε τὴν Ἱερουσαλὴμ, ἀλλὰ κατέκτησε καὶ ὅλας τὰς ἄλλας πόλεις, τὰς ὁποίας εἶχον ἀπολέσει οἱ χριστιανοί. Ἀλλ' εὐθὺς μετὰ τὴν ἀναχώρησίν του, οἱ Σαρακηνοὶ ἀνέκτησαν ὅλας τὰς κυριευθείσας ὑπὸ τοῦ Φριδερίκου πόλεις. Λουδοβῖκος δὲ ὁ ἔννατος τῆς Γαλλίας, κινήσας τὴν τελευταίαν καὶ δυστυχεστάτην πασῶν τῶν σταυροφοριῶν τὸ 1248, ἐκυρίευσε μὲν τὴν Δαμιέττην τῆς Αἰγύπτου, ἀλλ' ἔπειτα ἡχμαλωτίσθη μεθ' ὅλου σχεδὸν τοῦ στρατοῦ αὐτοῦ, καὶ μόλις ἠδυνήθη νὰ ἐπανέλθῃ οἴκαδε τὸ 1254, πληρώσας λύτρα, 8,000 σταθμοὺς χρυσίου (περὶ τὰ 7,000,000 φράγκων). Ἀπέθανε δὲ κατὰ τὸ ἔτος 1270, πολεμῶν κατὰ τῆς Τύνιδος, ἵνα φέρῃ τοὺς κατοίκους αὐτῆς εἰς τὸν χριστιανισμόν. Οἱ δὲ Σαρακηνοὶ ἐκυρίευσαν ἀλληλοδιαδόχως πάσας τὰς χριστιανικὰς πόλεις καὶ τέλος τὸ 1291 μ. Χ. καὶ αὐτὴν τὴν Πτολεμαΐδα, καὶ οὕτω ἀπωλέσθη καὶ τὸ τελευταῖον λείψανον τῶν σταυροφοριῶν.

Ἡ Εὐρώπη ἀπώλεσεν ἓξ ἑκατομμύρια ἀνθρώπων ἕνεκα τῶν ἐκστρατειῶν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τούτων· ἀλλὰ καὶ ἕνεκα αὐτῶν συνεσχετίσθησαν πρὸς ἄλληλα τὰ εὐρωπαϊκὰ ἔθνη· ἡ τῶν πολιτῶν τάξις ἐβελτιώθη, ἐκπεσόντων τῶν χωροδεσποτῶν ἕνεκα τῶν διὰ τὰς σταυροφορίας χρηματικῶν ἐπιδόσεων. Τὸ ἐμπόριον ἐξετάθη καθ' ἅπασαν τὴν Εὐρώπην, ἡ διάνοια τῶν ἀνθρώπων ἀνεπτύχθη, καὶ πολλαὶ τέχναι καὶ μαθήσεις τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ἀράβων, ἕως τότε ἄγνωστοι ἐν Εὐρώπῃ, εἰσήχθησαν εἰς αὐτήν. Ὁ νέος εὐρωπαϊκὸς πολιτισμὸς εἶναι, κατὰ τὸ πλεῖστον, ἀποτέλεσμα τῶν σταυροφοριῶν.

§ 65. Ζίγγις-Χὰν καὶ ἡ μογγολικὴ αὐτοκρατορία.

Εἰς τὰς ἐκτεταμένας πεδιάδας μεταξὺ τῆς Σινικῆς, τῆς Σιβηρίας καὶ τῆς Κασπίας θαλάσσης, πολλαὶ νομαδικαὶ φυλαὶ κατὰ τὸν 12ον αἰῶνα ἡνώθησαν ὑπὸ τοῦ περιβοήτου Ζίγγις Χὰν, ὅστις πανδήμως ἀνεδείχθη αὐτοκράτωρ τῶν Μογγόλων καὶ τῶν Ταρτάρων. Ἀφ' οὗ δι' ἀλλεπαλλήλων νικῶν ἐγένετο μονάρχης ἑκατομμυρίων νομάδων καὶ στρατιωτῶν, ἀπώθησε τὸν αὐτοκράτορα τοῦ Οὐρανίου κράτους πέραν τῆς Κιτρίνης θαλάσσης καὶ ἐκυρίευσε τὸ Πεκῖνον ἐξ ἐφόδου μετὰ τρομερὰν πολιορκίαν, καθ' ἣν οἱ Σίναι ἠναγκάσθησαν νὰ τρώγωσι τοὺς συμπολίτας των· λέγεται δὲ, ὅτι αἱ πέντε ἀρκτῷαι ἐπαρχίαι τῆς Σινικῆς προσετέθησαν τότε εἰς τὸ κράτος τοῦ Ζίγγις-Χάν.

Πρὸς δυσμὰς δὲ κατέκτησε τὰ κράτη τῶν Μωαμεθανῶν ἀπὸ τοῦ περσικοῦ κόλπου μέχρι τῶν συνόρων τῆς Ἰνδίας καὶ τοῦ Τουρκεστάν. Λέγεται δὲ, ὅτι ἔρερεν εἰς τὸν πρὸς αὐτοὺς πόλεμον 700,000 ἀνδρῶν εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης καὶ ὅτι ἐφόνευσεν 150,000 ἐχθρῶν ἀπὸ τῆς Κασπίας θαλάσσης μέχρι τοῦ Ἰνδοῦ ποταμοῦ· περισσότεραι δὲ κατοικίαι καὶ ἔργα χειρῶν ἀνθρώπων κατεστράφησαν ὑπὸ τῶν Μογγόλων εἰς τέσσαρα ἔτη, παρ' ὅσα ἐπὶ τῶν ἓξ πέντε αἰώνων ἠδυνήθησαν νὰ ἀνοικοδομήσωσιν οἱ ἄνθρωποι τῶν μερῶν ἐκείνων. Φθάσας δὲ ὁ Ζίγγις-Χὰν μέχρι τοῦ Ἰνδοῦ, ἠναγκάσθη ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν του νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν πατρίδα των. Μετὰ τοῦτο δὲ ἀνέτρεψε τὰς δύο αὐτοκρατορίας τῆς Ταρταρίας καὶ τέλος κατὰ τὸ 1227 ἀπέθανε, συμβουλεύσας τοὺς υἱούς του νὰ κατακτήσωσιν ὁλοκλήρως τὴν Σινικήν.

Οἱ μετ' αὐτὸν Μογγόλοι αὐτοκράτορες καθυπέταξαν πρῶτον τὸ ἀρκτῷον μέρος τῆς Σινικῆς, ἔπειτα δὲ τὸ μεσημβρινόν. Οἱ Σῖναι τοῦ μεσημβρινοῦ μέρους κατέφυγον εἰς τὰ πλοιάριά των· ὅτε δὲ τὰ μογγολικὰ πλοῖα περιεκύκλωσαν αὐτοὺς, ὁ αὐτοκράτωρ αὐτῶν ἐρρίφθη εἰς τὸ ὕδωρ κράζων — Ἐνδοξότερον εἶναι ν' ἀποθάνῃ τις ἡγεμὼν, παρὰ νὰ ζῇ δοῦλος! — καὶ πολλαὶ δὲ χιλιάδες Σινῶν ἠκολούθησαν τὸ παράδειγμά του. Μετεχειρίσθησαν δὲ εἰς τὸν πόλεμον ἑλληνικὸν πῦρ καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πυρίτιν ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν Μωαμεθανῶν καὶ Φράγκων μηχανικῶν. Οἱ Μογγόλοι κατέκτησαν μετὰ ταῦτα τὴν Περσίαν καὶ τὰ κράτη τῶν Καλιφῶν, ἐλεηλάτησαν δὲ καὶ τὸ Βαγδάτιον, φονεύσαντες τὸν Καλίφην Μοσταάζεμ (1258) τελευταῖον διάδοχον τοῦ Μωάμεθ, καὶ ὑπὲρ τὰς 200,000 ἐκ τῶν κατοίκων. Ὕστερον δὲ εἰσέβαλον εἰς μικρὰν Ἀσίαν, Ῥωσσίαν, Πολωνίαν καὶ Οὐγγαρίαν. Κατὰ δὲ τὸ 1240 ἔκαυσαν τὴν Μόσχαν. Προσέτι στῖφος αὐτῶν κατέκτησε τὴν Σιβηρίαν καὶ ἀποκατεστάθη εἰς τὰ παράλια τῆς παγωμένης θαλάσσης. Ὅλαι δὲ αὗται αἱ νίκαι κατωρθώθησαν ὑπὸ Μογγόλων στρατηγῶν, ἐν ᾧ ὁ μέγας Χὰν ἔμενεν εἰς Χόλμην ἢ Καρακούμην, 600 μίλια πρὸς τὸ βορειοδυτικὸν τοῦ Πεκίνου, καὶ εἰς τὸ μέρος τοῦτο, τὸ οἰκητήριον τοῦ χρυσοῦ στίφους, ὡς ἐκαλεῖτο, οἱ πρέσβεις τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρώπης ἠναγκάζοντο νὰ ἔρχωνται.

Οἱ κατακτηταὶ ἐμιμήθησαν τοὺς τρόπους τῶν Σινῶν, ἀλλ' ὁ δεσποτισμὸς ἐξήντλησε τὰς δυνάμεις τῆς αὐτοκρατορίας, αἱ ἐπαρχίαι ἐμαστίζοντο ὑπὸ πείνης καὶ 140 ἔτη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Ζίγγις-Χὰν οἱ διάδοχοί του ἐδιώχθησαν τῆς Σινικῆς καὶ καταμερισθέντες παρήκμασαν ἐντελῶς.

§ 66. Ἀρχὴ τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας. Ταμερλάνος.

Ἡ παρακμὴ ἑνὸς κράτους ἐνίοτε προμηνύει τὴν ἀνέγερσιν ἄλλου. Μεταξὺ τῶν ταρταρικῶν στιφῶν, τῶν πρὸς ἀνατολὰς τῆς Κασπίας θαλάσσης, ἅτινα ἀπεσύρθησαν ἔμπροσθεν τῶν Μογγόλων καὶ τοῦ Ζίγγις-Χάν, ἦσαν οἱ Τουρκομάνοι, οἵτινες ἀποκατεστάθησαν κατὰ τὸν ιβ'. αἰῶνα εἰς τὴν μικρὰν Ἀσίαν καὶ κατέστησαν τῷ χρόνῳ καθέδραν τῆς ἐξουσίας των τὸ Ἰκόνιον. Εἷς ἐκ τῶν ἀρχηγῶν αὐτῶν, ὁ Ὀσμὰν ἢ Ὀθμὰν (1299), συνενώσας πάσας τὰς φυλὰς αὐτῶν ὑπὸ ἓν σκῆπτρον, ἐκάλεσεν αὐτοὺς Ὀσμανλίδας· ἐκ τούτου δὲ ὠνομάσθησαν καὶ οἱ Τοῦρκοι Ὀθωμανοί, οἵτινες ἐξουσίαζον, προϊόντος τοῦ χρόνου, διαφόρους ἐν Ἀσίᾳ τῇ Μικρᾷ χώρας τοῦ βυζαντινοῦ κράτους, εἰς τὰς ὁποίας ἐβασίλευσεν ὁ Ὀσμάν, ὡς πρῶτος Σουλτάνος καὶ θεμελιωτὴς τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, καταστήσας καθέδραν του τὴν Προῦσαν (1326.)

Κατὰ τὸ 1346 ὁ γάμος τοῦ Σουλτάνου Ὀρχάνου μὲ τὴν Θεοδώραν, ἡγεμονόπαιδα τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἔγεινεν αἰτίως, ἵνα οἱ Τοῦρκοι βάλωσι πόδα ἐπὶ τῆς Εὐρώπης. Κατὰ δὲ τὸ 1360 Ἀμουράτης ὁ πρῶτος ἠδύνατο εὐκόλως νὰ καταλάβῃ τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἀλλ' ἀρκούμενος εἰς τὸν δουλικὸν σεβασμὸν τῶν ἡγεμόνων της, ἔστρεψε τὰ ὅπλα του κατὰ τῶν σλαυϊκῶν φυλῶν, καὶ, λαβὼν πολ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λοὺς τῶν στρατιωτῶν των αἰχμαλώτους, συνεκρότησεν ἐξ αὐτῶν σῶμα ὑπὸ τὸ ὄνομα Γιανιτσάροι, ἤτοι νέοι στρατιῶται, οἵτινες ἔγειναν ὕστερον ὁ τρόμος τῶν ἐθνῶν καὶ οὐχὶ σπανίως τῶν Σουλτάνων αὐτῶν. Ἀπὸ τοῦ 1389 μέχρι τοῦ 1403 ἔτους Βαϊαζίτης ὁ πρῶτος κατέστη νικηφόρος ἀπὸ τοῦ Εὐφράτου μέχρι τοῦ Δανουβίου καὶ ἡ Κωνσταντινούπολις αὐτὴ θὰ ἐξουσιάζετο, ἂν μὴ ἀνεφαίνετο ὁ μέγας Ταμερλάνος (ἢ Τιμοὺρ-Λένγγ), καθ' οὗ ἠναγκάσθη ὁ Βαϊαζίτης νὰ στρέψῃ τὰ ὅπλα του (§ 56).

Ὁ Ταμερλάνος, καταγόμενος ἐκ τοῦ γένους τοῦ Ζίγγις-Χάν, ἦτο ἐκ τῶν μεγίστων Μογγόλων κατακτητῶν. Κατὰ τὴν νεανικὴν αὐτοῦ ἡλικίαν, γενόμενος ἀρχηγὸς τῶν Ταρτάρων, ἐκυρίευσε τὴν Περσίαν, εἰσέβαλεν εἰς τὴν Ῥωσσίαν καὶ ἔκαυσε τὸ Ἀστραχάν. Διαβὰς δὲ τὸν Ἰνδὸν, ἠκολούθησε τὰ ἴχνη τοῦ μεγάλου Ἀλεξάνδρου εἰς τὰς πέντε διακλαδώσεις τοῦ ποταμοῦ αὐτοῦ. Διαβὰς δὲ τὸν Ὕφασιν ποταμὸν, ὅπου καὶ ὁ Ἀλέξανδρος, ὁ Ταμερλάνος ἐπροχώρησε πολεμῶν μέχρι Δελχίου, πρωτευούσης τοῦ Ἰνδοστάν. Ἐντεῦθεν ἀποσυρθεὶς εἰς Σαμαρκάνδην, τὴν πρωτεύουσαν τοῦ κράτους του, ἐσχεδίασεν ἄλλην ἐκστρατείαν κατὰ τοῦ Βαϊαζίτου καὶ τῶν Τούρκων εἰς τὴν δυτικὴν Ἀσίαν. Ὅθεν εἰσβαλὼν εἰς Συρίαν κατὰ τὸ 1400 ἐλεηλάτησε τὸ Χαλέπιον, τὴν Δαμασκὸν καὶ τὸ Βαγδάτιον, εἰς δὲ τὴν μάχην τῆς Ἀγκύρας ἐζώγρησε τὸν Βαϊαζίτην, μετὰ δὲ τοῦτο ὑπέταξε τὴν Σμύρνην. Εἰς ὅλας δὲ αὐτοῦ τὰς ἐκστρατείας ἔφερε μεθ' ἑαυτοῦ τὸν Βαϊαζίτην ὁ Ταμερλάνος ἐντὸς σιδηροῦ κλωβίου ἐφ' ἁμάξης. Κατὰ τὸ 1403 ἀπὸ τοῦ Βόλγα μέχρι τοῦ περσικοῦ κόλπου καὶ ἀπὸ τοῦ Γάγγου μέχρι τῆς Δαμασκοῦ καὶ τοῦ Αἰγαίου πελάγους ἡ Ἀσία ἦτο ὑποχείριος τοῦ Ταμερλάνου. Καίπερ δὲ ὁδηγῶν μυριάδας πολεμιστῶν, δὲν εἶχεν οὐδὲ ἓν πλοῖον, καὶ αἱ δύο εἰς τὴν Εὐρώπην διαβάσεις, ἥτε τοῦ Βοσπόρου καὶ ἡ τοῦ Ἑλλησπόντου, κατείχοντο ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν του, ἐκείνη μὲν ὑπὸ τῶν χριστιανῶν τῆς Κωνσταντινουπόλεως, αὕτη δὲ ὑπὸ τῶν Τούρκων, οἵτινες τότε, φρονίμως ποιοῦντες, ἐλησμόνησαν τὰς διαφοράς των καὶ κοινῶς ἀπεφάσισαν νὰ μὴ μεταβιβάζωσι τὰ στρατεύματά του, ζητοῦντος τοῦτο ἐπὶ τῇ προφάσει τοῦ νὰ προσβάλῃ τὸν ἐχθρὸν τοῦ ἑνὸς ἢ τοῦ ἑτέρου ἔθνους. Ταὐτοχρόνως δὲ τοσοῦτον φόβον ἐνεποίει ὁ Ταμερλάνος, ὥστε καὶ ὁ Σουλτάνος τῶν Τούρκων καὶ ὁ αὐτοκράτωρ τῶν Ἑλλήνων προσείλκυον τὴν εὔνοιάν του διὰ φόρων καὶ πλαστῆς ὑποταγῆς· καὶ αὐτὸς ὁ τῆς Αἰγύπτου Σουλτάνος φοβηθεὶς, μήπως ὁ Ταμερλάνος ὑποτάξῃ τὴν Αἴγυπτον καὶ τὴν Ἀφρικὴν, ἔστειλε πρὸς αὐτὸν μίαν καμηλοπάρδαλιν καὶ ἕνα στρουθοκάμηλον εἰς Σαμαρκάνδην ὡς δεῖγμα τοῦ πρὸς αὐτὸν σεβασμοῦ τῆς Ἀφρικῆς. Ἐν ᾧ δὲ ἦτο ἕτοιμος μὲ περίπου 200,000 ἀνδρῶν, 500 ἁμαξῶν καὶ ἀπείρων φορτηγῶν ζώων νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν Σινικὴν, ἀπέθανε καὶ ἡ Σινικὴ ἐσώθη· δεκατέσσαρα δ' ἔτη

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

μετὰ τὸν θάνατόν του, ὁ ἰσχυρότατος τῶν υἱῶν αὐτοῦ ἔστειλε πρεσβείαν περὶ φιλίας καὶ ἐμπορίου εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Πεκίνου.

Ὁ αὐτοκράτωρ οὗτος τῶν Μογγόλων ἐδείχθη μᾶλλον λεηλάτης ἢ κατακτητής, ἁρπάζων καὶ καταστρέφων ἀντὶ νὰ διαδώσῃ πολιτισμὸν καὶ τάξιν. Τὰς χώρας τὰς περιεχούσας εὐδαίμονας καὶ πλουσίας πόλεις ἀφῆκε μὲ πυραμίδας ἐκ χιλιάδων ἀνθρωπίνων κεφαλῶν (ὅπερ ἦτο τὸ σύνηθες τρόπαιον τῶν Μογγόλων) καὶ κεκαλυμμένας μὲ τὰ ἐρείπια καὶ τὴν τέφραν τῶν ποτὲ εἰρηνικῶν κατοικιῶν. Πολλοὶ τῶν διαδόχων τοῦ Ταμερλάνου εἶχον τὴν ἱκανότητα νὰ ἀναχαιτίσωσι τὴν διάλυσιν τοῦ κράτους του, ἀλλὰ βαθμηδὸν παρήκμασε καὶ αἱ ἐπαρχίαι των ἀπεστάτησαν πρὸς ἄλλους κυρίους.

§ 67. Ἀγγλία.

Οἱ κάτοικοι τῆς Βρεττανίας ἐνοχλούμενοι ὑπὸ τῶν τὰ βόρεια τῆς νήσου κατοικούντων Σκώτων καὶ Πίκτων μετὰ τὴν ἐκεῖθεν ἀναχώρησιν τῶν ῥωμαϊκῶν στρατῶν, ἐκάλεσαν εἰς ὑπεράσπισιν αὐτῶν τῷ 449 ἐκ Γερμανίας τοὺς Σάξωνας καὶ τοὺς Ἄγγλους. Ἐλθόντες οὗτοι ὑπὸ ἡγήτορας τοὺς ἀδελφοὺς Ἔγγιστον καὶ Ὄρσαν καὶ ἐκδιώξαντες τοὺς Σκώτους καὶ Πίκτας, κατέλαβον αὐτοὶ τὴν Βρεττανίαν, ὑποτάξαντες τοὺς τὴν βοήθειαν αὐτῶν ἐπικαλεσθέντας κατοίκους, καὶ συνέστησαν κατ' ἀρχὰς μὲν τέσσαρα, εἶτα δὲ καὶ ἕτερα τρία βασίλεια, καὶ ὠνόμασαν τὸν τόπον Ἀγγλίαν. Περὶ τὸ 600 δὲ μ. Χ. ἔτος εἰσήχθη αὐτόσε καὶ ὁ χριστιανισμός, δι' οὗ ἐξημερώθησαν τὰ ἕως τότε ἄγρια ἤθη τῶν Ἄγγλων. Πολλοὶ δὲ τῶν Βρεττανῶν, φυγόντες εἰς τὰ βόρεια μέρη τῆς Γαλλίας, κατῴκησαν εἰς τὴν παραλίαν αὐτῆς, τὴν ἀπὸ αὐτῶν ὀνομασθεῖσαν Βρεττανίαν.

Τὴν εἰρημένην ἐπαρχίαν καταλύσας ὁ Σάξων Ἔγβερτος, βασιλεὺς ἑνὸς τῶν 7 κρατῶν, συνήνωσεν εἰς ἓν ὑπ' αὐτὸν βασίλειον (827 μ. Χ). Ἀλλ' οἱ Δανοὶ ἐπερχόμενοι ἔβλαπτον τὸ βασίλειον τοῦτο μέχρις οὗ ὁ ἀπὸ τοῦ 891—900 βασιλεύσας Ἀλφρέδος ὁ μέγας, νικήσας αὐτούς, τοὺς ὑπέβαλεν εἰς εἰρήνην, εἰσήγαγε δὲ εἰς τὸ βασίλειόν του νόμους καλοὺς, εὐταξίαν καὶ τέχνας καὶ ἐπιστήμας καὶ συνέστησε τὸ ἄχρι τοῦδε ὑπάρχον πανεπιστήμιον τῆς Ὀξωνίας.

Ἐπανελθόντες οἱ Δανοὶ τὸ 981 εἰς Ἀγγλίαν πρὸς ἐκδίκησιν τοῦ θανατώσαντος τοὺς ἐνταῦθα μείναντας ὁμοφύλους των βασιλέως Ἐθελρέδου, ἐκυρίευσαν αὐτὴν καὶ κατέστησαν ἐπὶ τοῦ θρόνου τὸν βασιλέα των Σουένωνα (1013). Ἀλλὰ κατὰ τὸ 1042 ἐπανῆλθεν ἡ νόμιμος δυναστεία καὶ ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον Ἐδουάρδος ὁ Γ', ὅστις ἔμενεν ἐν Νορμανδίᾳ, ὅπου μετὰ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ εἶχε καταφύγει.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Τὸ 1066 Οὐϊλλιέλμος ὁ Α', δοὺξ τῆς Νορμανδίας, χρισθεὶς ὑπὸ τοῦ Πάπα βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας, κατέλαβε τὸν θρόνον αὐτῆς, καὶ οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ ἐβασίλευον ἐνταῦθα μέχρι τοῦ 1155, ὅτε ἀντικατεστάθησαν ὑπὸ τῆς τῶν Πλανταγενητῶν γενεᾶς, τῆς ὁποίας οἱ κλάδοι ἐβασίλευσαν εἰς τὴν Ἀγγλίαν μέχρι τοῦ 1485.

Τὰ σπουδαιότερα γεγονότα εἰς τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα ἦσαν —Ἡ ἕνωσις μὲ τὴν Ἀγγλίαν πέντε μεγάλων γαλλικῶν ἐπαρχιῶν, τὰς ὁποίας ἔφερε προῖκα εἰς Ἑρρίκον τὸν Β'. (1154) Ἐλεονώρα ἡ γυνή του, διαζευχθεῖσα Λουδοβίκον τὸν Ζ', βασιλέα τῆς Γαλλίας. Ἡ διαμάχη αὐτοῦ τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν Θωμᾶν Βέκκετον (1170) καὶ ἡ παρ' αὐτοῦ τούτου κατάκτησις τῆς Ἰρλανδίας (1171). Οἱ Ῥιχάρδου τοῦ Λεοντοκάρδου πόλεμοι καὶ τὰ παθήματα αὐτοῦ, περὶ ὧν διελάβομεν ἀλλαχοῦ (§ 64). Ἡ ἐπὶ Ἰωάννου τοῦ Ἀκτήμονος ἀπώλεια τῆς Νορμανδίας (1204) ἐν Γαλλίᾳ, καὶ ἡ παρ' αὐτοῦ παραδοχὴ τοῦ προταθέντος παρὰ τῶν βαρώνων τῆς Ἀγγλίας μεγάλου χάρτου (συντάγματος), ὅστις εἶναι ἡ βάσις τοῦ ἀγγλικοῦ πολιτεύματος. Ὁ μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας (1339—1453) ἑκατονταετὴς πόλεμος, περὶ οὗ κατωτέρω θὰ γείνῃ λόγος (§ 69), καὶ τέλος ὁ περὶ διαδοχῆς τοῦ θρόνου ἐμφύλιος πόλεμος μεταξὺ τοῦ οἴκου τοῦ Ἐβοράκου καὶ τοῦ Λαγκαστριανοῦ, ὅστις λέγεται πόλεμος τῶν δύω ῥόδων, διότι οἱ μὲν ὑπαδοὶ τοῦ Ἐβορακικοῦ οἴκου ἔφερον εἰς διάκρισιν ῥόδον λευκόν, οἱ δὲ τοῦ Λαγκαστριανοῦ ἐρυθρόν, καὶ ὅστις ἐπέφερε τὴν πτῶσιν τῆς ἕως τότε βασιλευούσης οἰκογενείας (1461—1485).

§ 68. Γερμανία. Γάλλοι ἐν Σικελίᾳ.

Ἐν ᾧ αἱ σταυροφορίαι ἐξηκολούθουν, ἡ Γερμανία ἔπεσεν εἰς μεγάλην σύγχυσιν, ἐκ τῆς ὁποίας δὲν ἀνέλαβε μέχρις οὗ ἡ ἰσχυρὰ γενεὰ τῶν Ὀχενστάουφεν ἀνέβη εἰς τὸν αὐτοκρατορικὸν θρόνον (1137)· εἶχεν ὅμως φιλονεικίαν πολυχρόνιον πρὸς τὸν οἶκον τῶν Γουέλφων τῆς Βαυαρίας καὶ τῆς Σαξωνίας εἰς τῶν ὁποίων τὴν φατρίαν προσετέθη καὶ ὁ Πάπας καὶ κατὰ παρακίνησιν αὐτοῦ αἱ λογγοβαρδικαὶ πόλεις. Ἡ ἄρνησις τοῦ αὐτοκράτορος Φριδερίκου Βαρβαρόσση τοῦ νὰ ἀναγνωρίσῃ τὸν Πάπαν Ἀλέξανδρον τὸν Γ', ἦτο ἴσως τὸ αἴτιον, δι' ὃ ὁ Πάπας ἔμεινε πάντοτε προσκεκολλημένος πρὸς τὸ μέρος αὐτῶν ἐν τῇ διενέξει των κατὰ τῶν Ὀχενστάουφεν, τῶν ὁποίων ἡ φατρία ὠνομάσθη τῶν Γιβελλίνων. Αἱ λέξεις δὲ Γουέλφος καὶ Γιβελλῖνος κατήντησαν τότε νὰ σημαίνωσι παπικὴν καὶ αὐτοκρατορικὴν φατρίαν.

Ὁ Φριδερῖκος οὗτος ἀπέκτησε διὰ γάμου τὰ βασίλεια τῆς Νεαπόλεως καὶ τῆς Σικελίας ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ Ἑρρίκου τοῦ Δ', ὁ δ' ἔγ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

γονος αὐτοῦ αὐτοκράτωρ Φριδερῖκος ὁ Β' ἔζησεν ἔχων ἀκατάπαυστον πόλεμον πρὸς τοὺς Πάπας καὶ τοὺς Λογγοβάρδους. Σχεδὸν ὅλοι οἱ ἡγεμόνες τῆς οἰκογενείας ταύτης ἀπέθανον ἐκ βιαίων θανάτων· ὁ τελευταῖος δὲ γόνος τῶν Ὀχενστάουφεν, ὁ νέος Κορράδῖνος, ἐκαρατομήθη ἐν Νεαπόλει κατὰ τὸ ἔτος 1268, ἀγωνιζόμενος νὰ ἀνακτήσῃ τὴν κληρονομίαν του, ἥτις ἐδωρήθη ὑπὸ τοῦ Πάπα Κλήμεντος τοῦ Δ'. εἰς τὸν Γάλλον Κάρολον Δοῦκα τῆς Ἀνδεγαυΐας (Anjou).

Μετ' ἄλλην περίοδον ἀταξίας, ἥτις ἠπείλει τὴν ὁλοσχερῆ καταστροφὴν τῆς γερμανικῆς αὐτοκρατορίας, ὁ κόμης Ῥουδόλφος τῆς Ἀψβούργης ἔλαβε τὸ στέμμα (1273) καὶ ἀφῆκε τὰς ἐπὶ τῆς Ἰταλίας ἀπαιτήσεις του, αἵτινες ἔγειναν πρόξενοι τοσαύτης δυστυχίας εἰς τὴν Γερμανίαν, λαβὼν ὡς ἀμοιβὴν τὸ δουκάτον τῆς Αὐστρίας, ὅπερ διατελεῖ εἰς τὸν οἶκόν του καὶ μέχρι τῆς σήμερον.

Ἡ ἐπὶ τῆς Σικελίας τῶν Γάλλων βασιλεία ἦτο πολὺ βραχεῖα. Οἱ κάτοικοι τοῦ Πανόρμου, βαρυνθέντες τὴν καταπίεσιν αὐτῶν, ἔδραξαν τὰ ὅπλα, λαβόντες ἀφορμὴν ἐξ ὕβρεως γενομένης παρὰ Γάλλου εἰς νεάνιδά τινα ἐν Πανόρμῳ, καὶ κατὰ τὴν δευτέραν τῆς διακαινησίμου τοῦ 1282 ἔτους, ἐν ᾧ ὁ κώδων τοῦ ἑσπερινοῦ ἤχησεν, αἰφνιδίως κατέσφαξαν ὅλους τοὺς ἐκεῖ Γάλλους. Τὸ αὐτὸ δὲ ἔγεινε καθ' ὅλην τὴν νῆσον. Τὸ συμβεβηκὸς τοῦτο λέγεται ἐν τῇ ἱστορίᾳ «σικελικὸς ἑσπερινός»· τούτου δ' ἕνεκεν ἡ Σικελία ἔπεσεν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν Πέτρου βασιλέως τῆς Ἀραγωνίας, καὶ ὁ Κάρολος περιωρίσθη μόνον εἰς τὴν Νεάπολιν· ἀλλὰ καὶ ταύτην ἐξουσίασε τὸ 1504 Φερδινάνδος ὁ τῆς Ἀραγωνίας βασιλεύς, ὁ πάππος Καρόλου τοῦ Ε', καὶ ἥνωσεν οὕτω πάλιν τὴν Σικελίαν μὲ τὴν Νεάπολιν.

§ 69 Ἑκατονταετὴς πόλεμος.

Ὅτε ἐν Γαλλίᾳ ἡ γενεὰ τῶν Καπέτων ἐξέλιπεν, ἐκ πλαγίου συγγενής τις οἰκογένεια, ἡ βαλεσινὴ, ἔλαβε τὸν θρόνον· ἀλλ' ἐπειδὴ Ἐδουάρδος ὁ τρίτος τῆς Ἀγγλίας ἀπῄτει αὐτὸν, διηγέρθη κατὰ τὸ 1339 πόλεμος μεταξὺ Ἀγγλίας καὶ Γαλλίας, ὅστις ἔφερε τὴν Γαλλίαν εἰς τὸ χεῖλος τοῦ ὀλέθρου. Οὗτος εἶναι ὁ λεγόμενος ἑκατονταετὴς πόλεμος, ὅστις ἤρχισε τὸ 1339 καὶ ἐτελείωσε τὸ 1453, διαρκέσας 116 ἔτη. Ἕνεκα δὲ τῶν ἐν τῷ μεταξὺ διαλειμμάτων διαιρεῖται εἰς τρεῖς περιόδους· 1) ἀπὸ τοῦ 1337 μέχρι τοῦ 1360· 2) ἀπὸ τοῦ 1369 μέχρι τοῦ 1380· 3) ἀπὸ τοῦ 1415 μέχρι τοῦ 1453. Ἀμφότεροι δὲ οἱ ἡγεμόνες, οἱ ἀρξάμενοι τοῦ ἀτυχοῦς αὐτοῦ πολέμου, ἀνέβησαν τὸν θρόνον σχεδὸν ταυτοχρόνως· ἐν Ἀγγλίᾳ Ἐδουάρδος ὁ Γ' τὸ 1327, καὶ ἐν Γαλλίᾳ ὁ ἐκ τοῦ οἴκου τῆς Βαλεσίας Φίλιππος τὸ 1328.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ὁ μὲν πρῶτος, ἔγγονος ἐκ μητρὸς τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας Φιλίππου τοῦ Καλοῦ, ἀντεποιεῖτο τοῦ στέμματος τῆς Γαλλίας μετὰ τὸν ἀλληλοδιαδόχως συμβάντα θάνατον τῶν τριῶν αὐτοῦ θείων, Λουδοβίκου Γ', Φιλίππου Ε', καὶ Καρόλου Δ'. Ὁ δὲ δεύτερος προέτεινεν ὡς πρόφασιν τὴν ἀπόφασιν τῶν ἐθνικῶν συμβουλίων, τὰ ὁποῖα ἀπεφάσισαν, δυνάμει τοῦ σαλικοῦ λεγομένου νόμου, αἱ γυναῖκες ἐν Γαλλίᾳ νὰ μὴ βασιλεύωσι καὶ ἑπομένως νὰ μὴ παραχωρῶσι δικαιώματα, τὰ ὁποῖα δὲν εἶχον. Ἡ ἀληθὴς δὲ αἰτία τοῦ πολέμου ἦτο ἡ φιλοδοξία τοῦ Ἐδουάρδου Γ', ὁ ὁποῖος ἐπεθύμει νὰ καταλάβῃ τὸ στέμμα τῆς Γαλλίας, ἢ ν' ἀνακτήσῃ τοὐλάχιστον τὰς ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Ἀκτήμονος ἀπολεσθείσας ἐπαρχίας (§ 67).

Ἐν τῇ πρώτῃ περιόδῳ συνέβησαν μεγάλαι μάχαι ἡ περὶ Κρέσιν (1346) καὶ περὶ Ποατιέρην (Μωπερτουΐσιον) 1356, τὰς ὁποίας οἱ μὲν Γάλλοι ἀπώλεσαν ἕνεκεν ἀπερισκεψίας, οἱ δὲ Ἄγγλοι ἐκέρδησαν ἕνεκα τῆς ἀπαθείας αὐτῶν καὶ τοῦ θάρρους. Ἐν μὲν τῇ πρώτῃ διώκουν ὁ Ἐδουάρδος Γ', καὶ Φιλιππος Τ', ἐν τῇ δευτέρᾳ δὲ ὁ Μέλας ἡγεμὼν, υἱὸς τοῦ Ἐδουάρδου καὶ ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης ὁ Ἀγαθός. Οὗτος δὲ ἡχμαλωτίσθη καὶ πρὸς ἀπολύτρωσίν του συνωμολόγησε τὴν συνθήκην τῆς Βρετίγνης (1360), διὰ τῆς ὁποίας παρεχωρεῖτο εἰς τοὺς Ἄγγλους τὸ ἥμισυ τῆς δυτικῆς Γαλλίας, ἐκτὸς τῆς (ἐν Γαλλίᾳ) Βρεττανίας καὶ τῆς Νορμανδίας.

Αἱ δύο αὗται ἧτται ἐπήνεγκον εἰς τὴν Γαλλίαν φοβερὰ δυστυχήματα, τὰ ὁποῖα Κάρολος ὁ Ε' (1364—1380) ἐπεμελήθη νὰ ἐπανορθώσῃ. Ἀποκατέστησεν οὗτος τὴν τάξιν παντοχοῦ, εἰς τὰ οἰκονομικὰ, εἰς τὸν στρατὸν καὶ εἰς τὴν χώραν. Ὅτε δὲ συνεκροτήθη ἀξιόμαχος στρατὸς, τεθεὶς ὑπὸ τὸν στρατηγὸν Δυγγυεσκλῖνον, ἐν ᾧ ὁ Ἐδουάρδος Γ', ἦτο γέρων καὶ ὁ Μέλας ἡγεμὼν ὑπὸ νόσου καταβεβλημένος, διέλυσε Κάρολος ὁ Ε'. τὴν συνθήκην τῆς Βρετίγνης. Μετά τινα δὲ ἔτη, χωρὶς νὰ συγκροτήσῃ οὐδεμίαν κυρίως μάχην, ἀλλὰ διὰ πολλῶν πολιορκιῶν καὶ ἀκροβολισμῶν ἐπιτυχῶν, ἐξεδίωξε σχεδὸν τοὺς Ἄγγλους ἐκ τῆς Γαλλίας καὶ δὲν κατεῖχον πλέον τὸ 1380 οὗτοι εἰ μὴ μόνον τὴν Βαϋόννην, τὴν Βορδὼ καὶ τὸ Κάλαισον.

Ὁ ἔμπειρος οὗτος ἡγεμὼν δυστυχῶς ἀπέθανε πρώρως. Ἄφησε δὲ υἱὸν ἀνήλικον, Κάρολον τὸν Τ', ἀπορωρανθέντα ἐκ τῶν πρώτων αὐτοῦ ἀκολασιῶν, καὶ ἀδελφοὺς, θείους τοῦ νέου βασιλέως, οἱ ὁποῖοι ἤριζον περὶ τῆς ἀρχῆς, προβάντες καὶ εἰς δολοφονίας. Ὁ δοὺξ τῆς Βουργουνδίας, Ἰωάννης ὁ Ἀτρόμητος, ἐδολοφόνησεν εἰς ὁδόν τινα τῶν Παρισίων τὸν δοῦκα τῆς Αὐρηλίας. Ἐξερράγη δὲ τότε ἐμφύλιος πόλεμος μεταξὺ τῶν Ἀρμανιακῶν καὶ τῶν Βουργουνδίων καὶ διεπράχθησαν ἑκατέρωθεν ἀποτρόπαιοι ὠμότητες, ἡ δὲ χώρα ἔπεσε πάλιν εἰς τὴν ἀναρχίαν. Οἱ Ἄγγλοι, ὠφεληθέντες ἐκ τούτου, ἐπανέλαβον τὰς ἐγθροπραξίας των.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας, Ἑρρίκος ὁ Ε', ἀπεβιβάσθη τὸ 1415 εἰς Νορμανδίαν. Ἡ ἐπανάληψις τῶν αὐτῶν ἀπερισκεψιῶν τοῦ στρατοῦ τῶν Γάλλων ἐπήνεγκε τὸν αὐτὸν ὡς ἐν Κρέσει ὄλεθρον. Οἱ ἐκλεκτοὶ τῶν εὐγενῶν ἀπωλέσθησαν καὶ ἡ Γαλλία εὑρέθη ἄνευ στρατοῦ, ἄνευ ἀρχηγοῦ, τοῦ βασιλέως αὐτῆς ἀπομωρανθέντος, εἰς τὴν διάκρισιν τῶν Ἄγγλων, οἱ ὁποῖοι κατέλαβον ταύτην ἐν τάξει. Ἡ δολοφονία τοῦ Ἰωάννου τοῦ Ἀτρομήτου ἐν τῇ γεφύρᾳ τοῦ Μοντερὼ ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων τοῦ Δελφῖνος ἐγένετο αἰτία τῆς οἰκτρᾶς συνθήκης τῆς Αὐγουστοβόνης (Τροϋέσης). Διὰ τῆς συμβάσεως ταύτης ὁ βασιλεὺς Κάρολος Τ', τὸν ὁποῖον ὠδήγει ἡ γυνή του βασίλισσα Ἰσαβέλλα ἡ βαυαρικὴ, ἀπεκήρυξε τὸν υἱὸν αὐτοῦ καὶ ἀνεγνώρισεν ὡς νόμιμον κληρονόμον τοῦ στέμματος τῆς Γαλλίας ἡγεμόνα Ἄγγλον, Ἑρρίκον τὸν Ε', ὁ ὁποῖος πρὸ ὀλίγου ἔγεινε γαμβρὸς αὐτοῦ (1420). Ἀλλ' ὁ Ἑρρίκος Ε' ἐπέζησε μόνον δύο ἔτη μετὰ ταύτην τὴν συνθήκην, καὶ μετὰ ἑπτὰ ἑβδομάδας ἀπέθανε καὶ ὁ Κάρολος Τ'.

Ἡ Γαλλία οὐχ ἧττον διέκειτο εἰς οἰκτρὰν κατάστασιν. Πρὸς βορρᾶν τοῦ Λίγειρος, πᾶσα ἡ χώρα σχεδὸν κατείχετο ὑπὸ τῶν Ἄγγλων, οἵτινες τὸ 1428 ἤρξαντο καὶ τῆς πολιορκίας τῆς Αὐρηλίας· ἂν δ' ἐκυριεύετο καὶ αὕτη, ἤθελον προχωρήσει ἀνεμποδίστως εἰς τὰς κεντρικὰς ἐπαρχίας, ὁ δὲ Κάρολος Ζ' δὲν ἤθελεν ἔχει πλέον οὐδεμίαν πόλιν ἔνθα νὰ ἐγκατασταθῇ.

Κατὰ τὴν ἀπελπιστικὴν ταύτην κατάστασίν του, χωρική τις παρθένος, Ἰωάννα Ἀρκία (ἡ ὕστερον κληθεῖσα κὼρηλιανὴ παρθένος), ἄγουσα τὸ 18 ἔτος τῆς ἡλικίας της, αἴφνης παρουσιάσθη εἰς τὴν αὐλὴν καὶ ὑπεσχέθη νὰ ἐλευθερώσῃ τὴν πατρίδα ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν, νομίζουσα, ὅτι ἐνεπνεύσθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ· ἐπὶ τούτῳ δ' ἔλαβε τὴν διοίκησιν τοῦ γαλλικοῦ στρατοῦ, ἔσωσε τὴν πόλιν Αὐρηλίαν, καὶ ἐκέρδησε τοσαύτας νίκας, ὥστε ὁ Δελφὶν (1) ἠδυνήθη νὰ προχωρήσῃ εἰς Ῥήμους καὶ νὰ στεφθῇ ἐκεῖ· ἀλλ' ἡ ἡρωὶς αὕτη, αἰχμαλωτισθεῖσα ὑπὸ τῶν πολεμίων, κατεδικάσθη νὰ καῇ ὡς μάγισσα, ὅπερ καὶ ἐγένετο ἐν Ῥοτομάγῳ.

Ὁ ὑπὸ τῆς Ἰωάννας Ἀρκίας ἐμπνευσθεὶς ἐνθουσιασμὸς δὲν ἔπαυσε, καὶ οἱ Ἄγγλοι ἔκτοτε ὑπέστησαν πανταχοῦ δυστυχήματα, καὶ ἐπὶ τέλους, ἐκδιωχθέντες τῆς Γαλλίας, ἐτήρησαν μόνον τὴν κατοχὴν τοῦ Καλαΐσου.

§ 70. Οὐκλίφφος. Ἰωάννης Οὖσσος.

Αἱ πολλαὶ καὶ ἀπροκάλυπτοι καταχρήσεις τῶν Παπῶν τῆς Ῥώμης καὶ τοῦ δυτικοῦ κλήρου ἐπροξένουν σκάνδαλον εἰς τὰς συνειδήσεις

(1) Dauphin, Δελφὶν ὠνομάζετο ὁ πρωτότοκος υἱὸς τοῦ βασιλέως τῆς Γαλλίας.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

πολλῶν, ἀλλ' οὐδεὶς ἐτόλμα μέχρι τινὸς νὰ πολεμήσῃ ἀναφανδὸν τὰς παρεκτροπὰς ταύτας· ὅτε ὅμως τὸ κακὸν ἐκορυφώθη, εὑρέθησαν τέλος πάντων ἄνδρες τινές, ἀποτολμήσαντες νὰ ἐλέγξωσι δημοσίᾳ τὰ γενόμενα. Ἐκ τῶν τοιούτων ἦτο καὶ ὁ Ἄγγλος Οὐϊκλίφφος. Ἑρμηνεύων οὗτος ἐν Ὀξωνίᾳ τῆς Ἀγγλίας τὰς Γραφάς, κατέδειξεν ἐξ αὐτῶν εἰς τοὺς μαθητάς του τὴν μὴ συμφώνως πρὸς ταύτας διαγωγὴν τῆς ἐκκλησίας τῆς Ῥώμης, καὶ ἐδημοσίευσε περὶ τούτου σύγγραμμά τι. Ἕτερος δὲ, Ἰωάννης Οὔσσος, καθηγητὴς ἐν Πράγῃ τῆς Βοημίας, ἐσύσταινε τὰ ἀπηγορευμένα παρὰ τοῦ Πάπα ταῦτα τοῦ Οὐϊκλίφφου συγγράμματα εἰς τοὺς μαθητάς του καὶ κατεδείκνυε καὶ αὐτὸς διὰ τῆς διδασκαλίας του τὸ ἀντιγραφικὸν καὶ τὸ σκανδαλῶδες τῆς διαγωγῆς τοῦ Πάπα (1409)· ὅθεν, καταμηνυθεὶς εἰς αὐτὸν ὡς αἱρετικὸς καὶ ἀφορισθείς, προσεκλήθη νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὴν συγκροτηθεῖσαν ἐν Κωνσταντίᾳ σύνοδον καὶ νὰ ἀπολογηθῇ δι' ὅσα ἐκήρυττεν. Ἐδόθη δὲ αὐτῷ παρὰ τοῦ τότε αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας Σιγισμόνδου καὶ τοῦ Πάπα ἐγγύησις περὶ τῆς προσωπικῆς του ἀσφαλείας (1414). Ἀλλ' ἅμα παρουσιασθεὶς καὶ ἀπολογηθεὶς ἐνώπιον τῆς συνόδου, συνελήφθη καὶ ἐφυλακίσθη ἐπὶ προφάσει, ὅτι πρὸς αἱρετικοὺς δὲν τηρεῖται ἐγγύησις καὶ πίστις· ὕστερον δὲ (1415), τεθεὶς ἐπὶ πυρᾶς, κατεκάη. Μετὰ δὲ ἓν ἔτος ὑπέστη τὸ αὐτὸ καὶ ὁ συμφώνων πρὸς τὰς ἰδέας τοῦ Οὔσσου φίλος του Ἱερώνυμος. Ἀγανακτήσαντες διὰ τὴν ἀπιστίαν ταύτην οἱ ἐν Βοημίᾳ ὀπαδοί των. Οὐσσῖται ὀνομασθέντες, ἐπῆραν τὰ ὅπλα κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος Σιγισμόνδου καὶ ὑπὸ τρεῖς ἀξίους στρατηγούς των ἐπολέμησαν ἐπὶ 20 ἔτη εἰς Βοημίαν, Αὐστρίαν, Οὐγγαρίαν καὶ Πολωνίαν καὶ ἄλλας τῆς Γερμανίας ἐπαρχίας ἀπηνῶς τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ Πάπα. Ἀλλὰ καταβληθέντες ἐπὶ τέλους ὑπὸ τοῦ Σιγισμόνδου, ἕνεκεν ἀναφυείσης μεταξύ των διχονοίας, εἰρήνευσαν, ἀφ' οὗ ὅμως ἐπετράπη εἰς αὐτοὺς νὰ πρεσβεύωσιν ἀκωλύτως τὰ τῆς θρησκείας των (1436).

Παρὰ ταῦτα καὶ ἡ ἅλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων κατὰ τὸ ἔτος 1453 μ. Χ. ἐπήνεγκε μέγα ἀποτέλεσμα εἰς τὴν λοιπὴν Εὐρώπην καὶ πολὺ συνετέλεσεν εἰς τὴν διάδοσιν τῶν γραμμάτων εἰς Ἰταλίαν καὶ Γερμανίαν. Πολλοὶ Ἕλληνες τότε κατέφυγον εἰς Ἰταλίαν, ὅπου τοὺς ἐδέχθησαν μετὰ μεγάλης φιλοξενίας. Ἡ Φλωρεντία, ἥτις ἐτιμήθη μὲ τὴν παρουσίαν τῶν περισσοτέρων πεπαιδευμένων τούτων Ἑλλήνων, ἐγένετο ἀντικείμενον φθόνου· μετ' ὀλίγον δὲν ὑπῆρχε πόλις εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἥτις δὲν ἠδύνατο νὰ καυχηθῇ, ὅτι εἶχε τοὐλάχιστον ἕνα Ἕλληνα, ἵνα ἐξηγῇ τὰ συγγράμματα τῶν ὁμογενῶν του. Οὕτω διὰ τῆς διηνεκοῦς μελέτης τῶν Ἑλλήνων ποιητῶν, ῥητόρων καὶ φιλοσόφων ἐβοηθήθη μεγάλως ἡ ἀναγέννησις τῶν γραμμάτων καὶ ἡ ἰσχὺς τοῦ Πάπα ἀδιακόπως ἐξέπιπτεν, ὥστε κατὰ τὸ ἔτος 1500 ὅλη ἡ Ἰταλία ἦτο ἤδη ὥριμος διὰ τὴν ἀνατροπὴν τῆς παπικῆς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κυριαρχίας καὶ τῶν διδασκαλιῶν αὐτῆς. Συνετέλεσαν εἰς τοῦτο καὶ αἱ σταυροφορίαι, ἡ ἐφεύρεσις τῆς τυπογραφίας καὶ ἡ ἐπέκτασις τοῦ ἐμπορίου, πάντα ἀναπτύξαντα τὸν νοῦν τοῦ τότε εὐρωπαϊκοῦ κόσμου.

§ 71. Ἄνσα καὶ πόλεις ἀνσεατικαί.

Μετὰ τὰς σταυροφορίας πολλαὶ πόλεις ἔλαβον τὴν ἐλευθερίαν των ἢ δι' ἐπαναστάσεων ἢ διὰ χρημάτων παρὰ τῶν χωροδεσποτῶν, ὑφ' οὓς διετέλουν, καὶ ἀμέσως ὑπέβαλον ἑαυτὰς ὑπὸ τοὺς ἡγεμόνας τῆς χώρας, ἐν ᾗ ἦσαν· καὶ οὗτοι δὲ ἐχορήγησαν εἰς αὐτὰς διάφορα προνόμια, οἷον νὰ συντάσσωσι τοὺς νόμους των, νὰ ὁπλοφορῶσι καὶ νὰ τυρῶσι τὰ ἔθιμά των κτλ. Εἰς προαγωγὴν δὲ καὶ ἀσφάλειαν τοῦ ἐμπορίου καὶ τῶν ἐλευθεριῶν των, συνέστησαν συμμαχίας, τῶν ὁποίων σπουδαιοτέρα ἐγένετο ἡ ἀνσεατικὴ λεγομένη, συσταθεῖσα ὡς ἑξῆς.

Αἱ ἐν Γερμανίᾳ ἐμπορικαὶ πόλεις Ἀμβοῦργον καὶ Λουβέκη, διὰ νὰ διατηρήσωσι τὴν ἐλευθερίαν των, ἀπειλουμένην ὑπὸ τῶν ἀστυγειτόνων χωροδεσποτῶν, καὶ νὰ προφυλάττωσι τὸ ἐμπόριόν των ἀπὸ τῶν λῃστρικῶν ἐπιδρομῶν τῶν πειρατῶν τῆς Βαλτικῆς θαλάσσης, συνέστησαν πρὸς ἀλλήλας συμμαχίαν (Ἄνσαν κατὰ τὸ ἀρχαῖον γερμανικὸν ἰδίωμα) τὸ **1241**. Αἱ ἐκ ταύτης ὠφέλειαι, ἀναγνωρισθεῖσαι καὶ παρ' ἄλλων πόλεων, παρεκίνησαν αὐτὰς νὰ μεθέξωσι τῆς συμμαχίας· ὅθεν προσετέθησαν εἰς αὐτὴν ὑπὲρ τὰς ἑβδομήκοντα· καὶ ἤδη κατὰ τὸ 1300 μ. Χ. αἱ ἀνσεατικαὶ αὗται πόλεις ἀπὸ τῆς παραβρήνειου Κολωνίας μέχρι τῆς ἐν Ῥωσσίᾳ Νάρβης ἀποτέλουν σειράν, προστατευομένην ὑπὸ ἐνόπλου δυνάμεως δαπάναις αὐτῶν. Ἀκμάσασα δὲ ἡ Ἄνσα ἐπὶ πολὺ καὶ ἐκτείνασα τὸ ἐμπόριόν της ἀσφαλῶς εἰς μακρυνοὺς τόπους, κατελύθη διὰ μιᾶς σχεδὸν ἀπὸ ἀρχῆς τοῦ ΙΕ'. αἰῶνος ἕνεκα τῆς ἀνακαλύψεως τῆς Ἀμερικῆς καὶ τῆς διὰ θαλάσσης ὁδοῦ εἰς τὰς ἀνατολικὰς Ἰνδίας, διότι ἠδύναντο ἤδη αἱ εἰρημέναι πόλεις νὰ μεταφέρωσιν ἀσφαλῶς διὰ θαλάσσης τὰ ἐμπορεύματά των. Τὸ 1630 διελύθη ἡ Ἄνσα ὁλοτελῶς καὶ ἔμειναν μόνον τρεῖς ἕως τοῦ νῦν ἐν Γερμανίᾳ πόλεις φέρουσαι τὸ ὄνομα ἀνσεατικαί, δηλαδὴ τὸ Ἀμβοῦργον, ἡ Βρέμη καὶ ἡ Λουβέκη, αὐτόνομοι καὶ αἱ τρεῖς ἔκτοτε καὶ μέχρι τοῦ νῦν οὖσαι.

§ 72. Γεωγραφικαὶ ἀνακαλύψεις.

Ὁδὸς διὰ θαλάσσης εἰς τὰς Ἀνατολικὰς Ἰνδίας.

Πρὸ τῆς δεκάτης πέμπτης ἑκατονταετηρίδος μεσούσης, οἱ Εὐρωπαῖοι ἐναυτίλλοντο μόνον εἰς τὴν Μεσόγειον καὶ τὴν Βαλτικὴν θάλασ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σαν. Τὸν ἀνατολικὸν Ὠκεανὸν ἐγνώριζον ἐξ ἀκοῆς καὶ τοῦ Ἀτλαντικοῦ παρέπλεον μόνον τὰ πρόσγεια ἀνατολικὰ μέρη· ὅριον τῶν γνώσεων αὐτῶν ἦτο τὸ Κεράτιον ἀκρωτήριον. Ὁ Ἰνφάντης τῆς Πορτογαλίας Ἑρρῖκος, κάμψας αὐτό, ἀνεῦρε τὰς Μαδείρας νήσους καὶ τὰς τοῦ Πρασίνου ἀκρωτηρίου παρὰ τὴν Γουϊνέαν. Ἀπὸ τοῦ ἐκ τῶν ἀνακαλύψεων τούτων εἰσρεύσαντος εἰς τὴν Πορτογαλίαν πλούτου ἐμψυχωθέντες οἱ Πορτογάλοι, ἀπετόλμησαν νὰ παραπλεύσωσι τὴν Ἀφρικὴν ἀπὸ τῆς ἐν Εὐρώπῃ Γιβραλτάρης μέχρι Ζαΐρας. Ἐκ τῶν ἐπιτυχιῶν των τούτων ἐνθαρρυνθέντες ἀπεφάσισαν νὰ δοκιμάσωσι νὰ εὕρωσι δίοδον πρὸς τὸν Ὠκεανόν. Ὁ Βαρθολομαῖος Διάζος κατώρθωσε νὰ προχωρήσῃ μέχρι τοῦ τελευταίου πρὸς μεσημβρίαν ἀκρωτηρίου τῆς Ἀφρικῆς, τὸ ὁποῖον ὁ βασιλεὺς τῆς Πορτογαλίας ὠνόμασεν Εὔελπι ἀκρωτήριον. Ἤθελε δὲ ἐκ παντὸς τρόπου νὰ εὕρωσι διὰ θαλάσσης ὁδὸν πρὸς τὰς Ἰνδίας, διότι τὰ προϊόντα αὐτῶν, μετακομιζόμενα ἕως τότε διὰ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης καὶ τῆς Αἰγύπτου, ἢ διὰ τῶν ποταμῶν τῆς Ἀσίας καὶ διὰ ξηρᾶς, καθίσταντο ἀκριβώτατα· πολλάκις δὲ καὶ διεκωλύετο ἡ μετακόμισις αὐτῶν ἐκ τῶν συμβαινόντων πολέμων καὶ ἀκαταστασιῶν εἰς τοὺς τόπους, δι' ὧν ταῦτα μετεφέροντο.

Βασιλεύοντος εἰς Πορτογαλίαν Ἐμμανουὴλ τοῦ Εὐτυχοῦς (ὀνομασθέντος οὕτω διὰ τὸν εἰσκομισθέντα ἐκ τῶν νέων ἀνακαλύψεων εἰς τὸ βασίλειόν του πλοῦτον) διορισθεὶς μοίραρχος μικροῦ στόλου ὁ Βάσκος Δὲ Γάμας, διηυθύνθη τὸ 1498 μὲ αὐτὸν πρὸς μεσημβρίαν· κάμψας δὲ τὸ Εὔελπι ἀκρωτήριον, ἔφθασεν εἰς Μοζαμβίκην, ἔνθα ἔστησε στήλην. Διαβὰς ἔπειτα τὴν Κουϊλόαν, χωρὶς νὰ δυνηθῇ νὰ ἴδῃ τὴν Μαγαδασκάραν (ἀνακαλυφθεῖσαν ὑστερώτερα, τὸ 1506, ὑπὸ τοῦ Ἀλμεΐδα) φθάνει εἰς Καλκοῦταν. Γενόμενοι ἤδη μετὰ πολλοὺς ἀγῶνας πρὸς τοὺς ἐγχωρίους Ἰνδοὺς κύριοι τοῦ ἐμπορίου τῶν Ἰνδιῶν οἱ Πορτογάλοι ὑπερεπλούτησαν.

Ἕνεκα τῆς ἀνακαλύψεως τῆς ὁδοῦ ταύτης εἰς τὰς Ἰνδίας, ἔπαθεν ἀνεπανόρθωτον ζημίαν τὸ ἐμπόριον τῶν Ἑνετῶν καὶ τὸ τῶν ἀνσεατικῶν πόλεων. Αἱ μεγάλαι αὗται κτήσεις ἀνύψωσαν ταχέως τὴν Πορτογαλίαν εἰς τὴν τάξιν τῶν πλουσιωτάτων κρατῶν τῆς Εὐρώπης. Ἀλλὰ καὶ ἡ παρακμή της ἐπίσης ταχέως ἐπῆλθεν.

Ἀνακάλυψις Ἀμερικῆς.

Ὁ Γενουήνσιος Χριστόφορος Κολόμβος, ὠφελούμενος ἐκ τῆς μαθηματικῆς ἐπιστήμης, τῆς ὁποίας ἦτο κάτοχος, καὶ τῆς δεξιότητος τοῦ πνεύματός του, ὑπελόγισεν ὅτι, σφαιροειδοῦς οὔσης τῆς γῆς, πρέπει νὰ ὑπάρχωσι καὶ ἄλλοι τόποι πρὸς δυσμάς, καὶ ὅτι πλέων τις πρὸς τοῦτο τὸ μέρος ἐξ Εὐρώπης, ἔπρεπεν ἢ νὰ φθάσῃ εἰς τὰς παραλίας τῆς Κί-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νας ἢ νὰ ἀπαντήσῃ πρὸ τούτων γῆν τέως ἄγνωστον. Κεκυριευμένος ὑπὸ τῆς ἰδέας ταύτης, ἐζήτησεν ἀλληλοδιαδόχως παρὰ τῆς πατρίδος του Γενούης, εἶτα δὲ παρὰ τῆς Γαλλίας καὶ Πορτογαλίας, ἵνα τῷ παράσχωσι τὰ μέσα πρὸς ἐκτέλεσιν τοῦ σκοποῦ του· ἀλλὰ πανταχοῦ ἀπέτυχε καὶ ἀπεβλήθη ὡς ἀνόητος. Ἐπιμένων ὁ Κολόμβος εἰς τὴν ἰδέαν του, προσέφυγε τέλος πάντων εἰς Ἱσπανίαν καὶ ἐκεῖ, μετὰ πολλὰς παρακλήσεις καὶ παρατηρήσεις περὶ τῆς ὀρθότητος τῶν σκέψεών του, ἔλαβε παρὰ τοῦ βασιλέως Φερδινάνδου καὶ τῆς Ἰσαβέλλης τῷ 1492 τρία πλοῖα καὶ ἑκατὸν εἴκοσι ναύτας, ἔτι δὲ καὶ ὑπόσχεσιν νὰ ἦναι ἀντιβασιλεὺς τῶν ἀνακαλυφθησομένων τόπων καὶ ν' ἀπολαμβάνῃ αὐτὸς καὶ οἱ ἀπόγονοί του τὸ δέκατον τῶν ἐκεῖθεν εἰσοδημάτων. Ἀναχωρήσας τῇ 3 Αὐγούστου 1492 ἐξ Ἱσπανίας μετὰ τριάκοντα καὶ τριῶν ἡμερῶν πλοῦν πρὸς δυσμάς, καθ' ὃν ἐκινδύνευσε νὰ ριφθῇ εἰς τὴν θάλασσαν πολλάκις ὑπὸ τῶν ἀπελπισθέντων ναυτῶν του, ἔφθασε τῇ 12 Ὀκτωβρίου εἰς μίαν τῶν Λουκαΐνων νήσων, τὴν ὁποίαν ὕστερον ὠνόμασεν ἅγιον Σωτῆρα. Ἐκ τῆς μικρᾶς ταύτης νήσου ἀποπλεύσαντες φθάνουσιν εἰς ἄλλην μεγάλην καὶ κατωκημένην καὶ γόνιμον πολυειδῶν προϊόντων, αὕτη ὠνομάζετο Ἀΐτη, μετωνομάσθη δὲ παρὰ τοῦ Κολόμβου ἅγιος Δομίνικος.

Ἐπιστρέψαντα τὸν Κολόμβον εἰς Ἱσπανίαν ὑπεδέχθησαν θριαμβευτικῶς. Ἐπειδὴ δὲ Ἀμέρικος ὁ Βεσπούκιος Φλωρεντῖνος, παραπλεύσας τὰ παράλια τοῦ νέου κόσμου ὀλίγα ἔτη μετὰ τὴν ἀνακάλυψιν αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ Κολόμβου, ἐδημοσίευσε πρῶτος ἀκριβῆ περιγραφὴν καὶ χάρτην αὐτοῦ, ὠνομάσθη ὁ νέος αὐτὸς κόσμος Ἀμερική.

Ὁ Κολόμβος ἔπλευσε πάλιν εἰς τὴν Ἀμερικὴν καὶ, τρὶς ἐπαναλαβὼν τὸν εἰς αὐτὴν πλοῦν, ἀνεκάλυψε καὶ ἄλλους ἐκεῖ τόπους· διαβληθεὶς δὲ εἰς τὸν βασιλέα Φερδινάνδον, ἐστάλη εἰς τὴν Ἱσπανίαν σιδηροδέσμιος. Καὶ τὸν ἀπήλλαξαν μὲν τῶν δεσμῶν καὶ τῆς φυλακῆς, ἀλλ' ὅμως τηκόμενος, διότι τοιαύτην εὗρεν ἀχαριστίαν καὶ παράβασιν τῶν πρὸς αὐτὸν γενομένων ὑπὸ τοῦ Φερδινάνδου ὑποσχέσεων, ἀπέθανεν ὑπὸ λύπης τῷ 1506 ἐν Βαλαδολίδῃ καὶ ἐτάφη μεγαλοπρεπῶς ἐν Σεβίλλῃ. Τὰ λείψανά του μετεκομίσθησαν εἰς ἅγιον Δομίνικονκαὶ ἐκεῖ τὰ ἔθαψαν, βαλόντες, κατὰ παραγγελίαν του, εἰς τὸν τάφον καὶ τὰς ἁλύσεις μὲ τὰς ὁποίας τὸν ἐδέσμευσαν ζῶντα. Τοιαῦτα ἀποτελέσματα φέρει ἡ διαβολὴ καὶ ἡ ἀχαριστία. Μετὰ τὸν Κολόμβον ἔπλευσαν πολλοὶ ἄλλοι εἰς τὸν Νέον κόσμον καὶ ἀνεκάλυψαν πολλοὺς αὐτόθι τόπους.

§ 73. Ἐφευρέσεις διάφοροι κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα.

Πυρίτις.

Τὰ ὅπλα τῶν ἀρχ[illegible] τόξα, βέλ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σφενδόναι καὶ ξίφη· τὰ δὲ ἀπὸ τούτων ἀμυντικὰ μέσα ἦσαν αἱ περικεφαλαῖαι, οἱ θώρακες καὶ αἱ ἀσπίδες. Ἡ χρῆσις τούτων, παραβαλλομένων πρὸς τὰ νεώτερα ὅπλα, ἀπήτει μεγαλείτερον βαθμὸν προσωπικῆς ἀνδρίας καὶ οἱ πόλεμοι ἐγίνοντο μετὰ μεγαλειτέρας σκληρότητος. Ἡ τέχνη τοῦ ἐκσφενδονίζειν λίθους ἢ πεπυρακτωμένας σιδηρᾶς σφαίρας (μύδρους) ἀνεκαλύφθη πρὸ Χριστοῦ, ἀλλ' ἡ πυρῖτις εἶναι ἐφεύρεσις ἐν Εὐρώπῃ πολὺ νεωτέρα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ μόνον, ὡς εἰκάζεται, ἦτο γνωστὴ εἰς τοὺς Σίνας καὶ τοὺς Ἄραβας πρὸ πολὺ πρὶν τὴν γνωρίσωσιν οἱ Εὐρωπαῖοι· ἀλλὰ δὲν τὴν μετεχειρίζοντο εἰς τὸν πόλεμον. Κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1300 Γερμανός τις μοναχὸς, καλούμενος Βαρθόλδος Σβάρτζος, τυχαίως ἀνεῦρε τὴν δύναμίν της, θέσας ὀλίγην πυρῖτιν εἰς σιδηροῦν σωλῆνα κεκλεισμένον εἰς τὸ ἓν ἄκρον καὶ λίθον ἐπὶ τῆς πυρίτιδος, τὴν ὁποίαν ἀνῆψε δι' ὀπῆς, ἣν εἶχε κατασκευάσει πρὸς τὸ κεκλεισμένον ἄκρον, καὶ οὕτως ὁ λίθος ἐρρίφθη ἀρκετὰ μακράν. Τοῦτο ἦτο τὸ εἶδος τοῦ τηλεβόλου, ὅπερ μετεχειρίζοντο εἰς τοὺς πολέμους τοὺς συμβάντας κατὰ τὸ 1400. Τὸ ἄκρυφον δὲ τοῦτο ὅπλον ἐνέβαλε τὴν ἰδέαν τοῦ τουφεκίου, ὅπερ ἐπίσης φαίνεται γερμανικὴ ἐφεύρεσις. Κατ' ἀρχὰς τὸ ὅπλον τοῦτο ἀνήπτετο διὰ θρυαλλίδος, μετὰ δὲ ταῦτα διὰ χάλικος, ἢ πυρολίθου, ὕστερον δὲ σὺν τούτῳ ἐτελειοποιήθησαν καὶ τὰ λοιπὰ ὅπλα.

Ὁ χάρτης, ἡ τυπογραφικὴ, χαρακτικὴ καὶ ἄλλαι ἐφευρέσεις.

Αἱ ἄλλαι ἐφευρέσεις, τὰς ὁποίας μέλλομεν ἤδη νὰ περιγράψωμεν, ὠφέλησαν πολὺ μᾶλλον τὸ ἀνθρώπινον γένος ἢ ἡ πυρῖτις.

1). Πρὸ τῆς χριστιανικῆς ἐποχῆς μετεχειρίζοντο πρὸς γραφὴν φύλλα αἰγυπτιακοῦ παπύρου κατειργασμένου· ὕστερον ἀνεκαλύφθη ἡ περγαμηνὴ, γινομένη ἐκ κατειργασμένων δερμάτων προβάτων ἢ αἰγῶν. Μετὰ δὲ τὴν χριστιανικὴν ἐποχὴν ὁ χάρτης κατεσκευάζετο ἐκ βάμβακος. Ἡ ἀνακάλυψις αὕτη ἦτο τῶν Σινῶν, παρὰ τῶν ὁποίων τὴν ἔμαθον οἱ Ἄραβες· ὑπὸ τῶν Ἀράβων δὲ ἐκομίσθη εἰς Κωνσταντινούπολιν καὶ ἐκεῖθεν διεδόθη εἰς Ἰταλίαν καὶ τὴν λοιπὴν Εὐρώπην. Ὁ βαμβάκινος χάρτης ἦτο λεπτότερος καὶ ἁρμοδιώτερος, ἀλλὰ κάλιν ἀκριβός. Διὸ οἱ Ἱσπανοὶ κατὰ τὸ 1200 μ. Χ. ἐδοκίμασαν καὶ κατεσκεύασαν χάρτην ἐκ βαμβακίνων ῥακῶν καὶ οὕτως ἐγένετο εὐθηνότερος. Τέλος δὲ οἱ Γερμανοὶ, τὸ 1300 μ. Χ. ἐπέτυχον νὰ κατασκευάσωσι χάρτην ἐκ λινῶν ῥακῶν καὶ ἤδη κατήντησεν ἔτι εὐθηνότερος καὶ πολὺ καλλίτερος.

2). Κατὰ τὸ ἔτος 1302 μ. Χ. ὁ ἐκ τῆς ἐν Νεαπόλει Ἀμάλφης Φλάβιος Γιώγας ἢ Γόρης τόσον ἐβελτίωσε τὴν ναυτικὴν πυξίδα, ὥστε ἡ εἰς τὴν θάλασσαν θέσις πλοίου τινὸς ἠδύνατο νὰ ὁρισθῇ ἀρκετὰ ἀκριβῶς, καὶ ἡ ἐφεύρεσις αὕτη κατέστησε δυνατὰς τὰς μετὰ ταῦτα ἀνα-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καλύψεις. Ἡ ἀνακάλυψις τῆς Ἀμερικῆς, ἡ εἰς τὰς Ἰνδίας διάβασις διὰ τοῦ Εὐέλπιδος ἀκρωτηρίου καὶ ὁ περίπλους τοῦ κόσμου διευκολύνθησαν ἐκ τῆς τελειοποιήσεως τῆς πυξίδος.

3). Καὶ ἡ χαρακτικὴ εἶναι γερμανικὴ ἐφεύρεσις, ἥτις ἔλαβε τὴν ἀρχήν της κατὰ τὸν ἀκόλουθον τρόπον. Μοναχοί τινες, χαράττοντες τὰ διαγράμματα διαφόρων ἀντικειμένων ἐπὶ ξύλου, τὰ ἤλειφον μὲ μαῦρον μῖγμα καὶ ἐτύπουν αὐτὰ ἐπὶ χάρτου, ἔπειτα δὲ τὰ ἐχρωμάτιζον. Ἡ τέχνη αὕτη κατέστη γενικωτέρα, ὅτε τὰ χαρτία τοῦ παιγνιδίου ἐφέρθησαν ὑπὸ τῶν Ἀράβων εἰς τὴν Ἰταλίαν. Τὸ νὰ χρωματίζῃ τις ἕκαστον χαρτίον ἀπήτει πολὺν χρόνον· ἵνα ἐξομαλύνῃ τὴν δυσκολίαν ταύτην Γερμανός τις κατὰ τὸ 1350 μ. Χ. ἐνεχάραξεν ὁλόκληρον τὸ ποσὸν τῶν 52 χαρτίων εἰς ξύλον, καὶ οὕτω ταῦτα ἠδύναντο νὰ τυπῶνται μετὰ μεγάλης εὐκολίας.

Ἡ τέχνη τοῦ χαράττειν ἐγένετο ἔτι σημαντικωτέρα, καθ' ὅσον ἐξετείνετο εἰς ξυλογραφήσεις γραμμάτων καὶ τέλος ὁλοκλήρων σελίδων πρὸς τύπωσιν. Ἡ μέθοδος αὕτη ἦτο πολὺ προτιμοτέρα τῆς ἀντιγραφῆς τῶν βιβλίων, ἀλλ' ἦτο ἀκόμη βραδεῖα καὶ ἀηδής, εὐτυχῶς ὅμως ἐγέννησε τὴν τυπογραφίαν.

4). Ἡ τέχνη αὕτη βεβαίως ἦτο πολὺ ἐνωρὶς γνωστὴ εἰς τοὺς Σίνας, ἀλλὰ μέχρι τοῦ ἔτους 1436 μ. Χ. ἦτο ἄγνωστος εἰς τοὺς Εὐρωπαίους. Τότε ἐφευρέθη ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου Γουτεμβέργου τοῦ ἐκ Μαγεντίας ἄνευ τῆς βοηθείας ἄλλου τινός. Ἔκαμεν οὗτος τὴν πρώτην δοκιμὴν εἰς Στρασβούργον μὲ πιεστήριον, ὅπερ ἐφεῦρεν ὁ ἴδιος· ἀλλὰ κατὰ τὸ 1440 ἐνόησεν, ὅτι ἁρμοδιώτερον ἦτο νὰ κατασκευάσῃ τοὺς χαρακτῆρας χωριστά, καί, ἀφ' οὗ τοὺς συνθέτῃ, νὰ τοὺς ἀλείφῃ μὲ μελάνην καὶ οὕτω νὰ τυπώνῃ. Κατὰ δὲ τὸ 1450 συνέστησεν ἑταιρίαν μετὰ πλουσίου τινὸς ἀνθρώπου ἐκ Μαγεντίας, καλουμένου Φαύστου, ὅστις κατέβαλε τὰ ἀναγκαῖα κεφάλαια. Οἱ ἑταῖροι ἔλαβον εἰς βοήθειάν των Πέτρον τινὰ Σέφερον, ἱερέα, περίφημον διὰ τὴν καλλιγραφικήν του ἱκανότητα. Ὁ Σέφερος οὗτος ἐφεῦρε τὴν τέχνην τοῦ χύνειν τοὺς τυπογραφικοὺς χαρακτῆρας καὶ τὴν ἀπαιτουμένην σύνθεσιν τῶν δι' αὐτοὺς μετάλλων· οὗτος προσέτι ἐφεῦρε καὶ τὴν τυπογραφικὴν μελάνην. Κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1456 ἐφάνη τὸ πρῶτον διὰ τῶν κινητῶν χαρακτήρων τετυπωμένον βιβλίον, ὅπερ ἦτο λατινικὴ *ἁγία Γραφή*. Οἱ ἀντιγραφεῖς μοναχοὶ ἐταράχθησαν πολύ, διότι ἔχανον τὰ ἐκ τῆς ἀντιγραφῆς μεγάλα κέρδη των καὶ ἤρχισαν νὰ διαβάλλωσι τὸν Φαῦστον, ὡς ἔχοντα κοινωνίαν μετὰ ἀκαθάρτων πνευμάτων. Ἡ διαβολὴ αὕτη ἐπιστεύθη, διότι ὁ Φαῦστος δὲν ἔλεγε τὸ μυστικὸν τῆς τέχνης. Κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1462 κυριευθείσης τῆς Μαγεντίας, πολλοὶ τῶν ἑταίρων στοιχειοθετῶν τοῦ Φαύστου διεσκορπίσθησαν καὶ διέδωκαν τὴν τυπογραφικὴν τέχνην εἰς τὴν λοιπὴν Εὐρώπην.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

5). Ἡ χαλκογραφικὴ ἐφευρέθη εἰς Γερμανίαν κατὰ τὸ ἔτος 1450 μ. Χ. ὁ δὲ Δαγουέρρος, Γάλλος τὸ ἔθνος, ἐφεῦρεν ἐσχάτως μέσα νὰ παρασκευάζῃ οὕτω τὰς μεταλλίνας πλάκας, ὥστε ἡ ἐπ' αὐτῶν ἐνέργεια τοῦ φωτὸς ἀφ' ἑαυτῆς νὰ παράγῃ τὰς εἰκόνας. Ἡ ἐφεύρεσις αὕτη καλεῖται πρὸς τιμὴν αὐτοῦ δαγουερροτυπία. Ἐβελτιώθη δὲ ἤδη πολὺ καὶ μετωνομάσθη φωτογραφία.

6) Τὰ δίοπτρα ἐφευρέθησαν ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου Σπίνα Φλωρεντινοῦ περὶ τὰ τέλη τοῦ δεκάτου τρίτου αἰῶνος, καὶ ἡ δύναμις τῆς ὑέλου βαθμηδὸν προήχθη εἰς τὴν τελειότητα, τὴν ὁποίαν παρατηροῦμεν ἤδη εἰς τὰ τηλεσκόπια.

§ 74. Συστήματα τοῦ μέσου αἰῶνος.

Ἱεροδικεῖα.

Οἱ κάτοικοι τῆς Ἱσπανίας ἦσαν κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα ἀνάμιγμα Μαύρων, Ἑβραίων καὶ Χριστιανῶν. Ἵνα δὲ καταστήσῃ ἡ ἐξουσία ὅλους αὐτοὺς ὁμόφρονας, ἐπέβαλεν αὐτοῖς τὴν αὐτὴν πίστιν, τὴν χριστιανικήν, διὰ νὰ ἰσχυροποιήσῃ τὸ κράτος διὰ τῆς ἑνότητος τῆς θρησκείας. Πρὸς τὸν σκοπὸν δὲ τοῦτον ὁ Φερδινάνδος ἀναδιωργάνωσε τὸ Ἱεροδικεῖον (1). Διοργανωθὲν δὲ πρῶτον εἰς Καστιλίαν κατὰ τὸ 1480, μετὰ τέσσαρα ἔτη συνεστάθη καὶ ἐν Ἀραγῶνι καὶ διετηρήθη, καί περ μεγάλης ἀντιστάσεως γενομένης. Ἦτο δὲ τότε τὸ μόνον δικαστήριον, τὸ ὁποῖον ταὐτοχρόνως ὑπῆρχε καὶ εἰς τὰς δύο χώρας. Ὁ βατιλεὺς διώριζε τὸν ἀρχηγὸν αὐτοῦ, τὸν μέγαν ἱεροδίκην. Ἐκρίνοντο δὲ εἰς αὐτὸν κατ' ἀρχὰς οἱ ἰουδαΐζοντες χριστιανοί, οἱ Μαῦροι οἱ ἀσπασθέντες τὸν χριστιανισμὸν κατ' ἐπιφάνειαν, τὸν μωαμεθανισμὸν δὲ πράγματι τηροῦντες, καὶ ὑστερώτερον οἱ νεωτερίζοντες εἰς τὴν πολιτικὴν ἢ τὴν θρησκείαν. Ἀπὸ τοῦ Ἰανουαρίου μέχρι τοῦ Νοεμβρίου τοῦ 1481 οἱ ἱεροδίκαι ἔστειλαν εἰς τὴν πυρὰν περὶ τὰς 3,000 ἀνθρώπων. Προστατευόμενον δὲ τὸ Ἱεροδικεῖον παρὰ τῶν βασιλέων, κατέστη ὄργανον δεσποτείας. Ὅ,τι ἐτάραττε μεγάλως τὰ πνεύματα, λέγει ὁ Ἰουδαῖος Μαριάνας, ἦτο νὰ βλέπῃ τις τὰ τέκνα, ὑποβαλλόμενα κατὰ διαταγὴν τοῦ Ἱεροδικείου τούτου εἰς τὴν ποινὴν τῶν πατέρων των, νὰ ἀγνοῇ τις τὸν κατήγορόν του, νὰ μὴ ἠξεύρῃ τοὺς καθ' ἑαυτοῦ μάρτυρας. Τίποτε προσέτι δὲν ἐφαίνετο σκληρότερον τῶν μυστικῶν ἐκείνων ἐρευνῶν, αἵ-

(1) Ἱεροδικεῖον συνεστάθη πρῶτον κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Γ' αἰῶνος ὑπὸ τοῦ Ἰννοκεντίου τοῦ Γ' κατὰ τῶν αἱρετικῶν Ἀλβιγανῶν, ἀναδιωργανώθη δὲ κατὰ τὸ 1480 ἐν Ἱσπανίᾳ, ὑστερώτερον δὲ ἐν Ἰταλίᾳ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τινες ἐτάραττον τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν κοινωνίαν. Ὁ Δομινικανὸς Θωμᾶς ὁ ἐκ Τορκεμάδης ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ἱεροδίκης. Κατὰ τὰ 18 ἔτη, καθ' ἃ πρῶτιστα τοῦ Ἱεροδικείου τούτου, 8,800 ἄνδρες παρεδόθησαν εἰς τὰς φλόγας, 6,500 ἑκάησαν ἐν ἀδρεικέλῳ μετὰ τὸν θάνατόν των, καὶ 9 000 ὑπέστησαν τὴν ποινὴν τῆς ἀτιμίας, τὴν δήμευσιν τῶν κτημάτων αὐτῶν, ἢ τὴν τῶν διὰ βίου δεσμῶν τιμωρίαν. Αἱ ἐξετάσεις ἐγίνοντο διὰ βασάνων. Ἐκ δὲ τοῦ ἔτους 1492 τὸ ἱεροδικεῖον κατέστη ἀρκετὰ ἰσχυρὸν, ὥστε κατώρθωσε νὰ διώξῃ ἐκ τῆς Ἱσπανίας τοὺς Ἑβραίους, ἀφ' οὗ τοὺς ἐγύμνωσε. Τῷ ὄντι τοῖς ἀπηγορεύθη νὰ λάβωσι μεθ' ἑαυτῶν χρυσὸν ἢ ἄργυρον, μόνον δὲ ἐμπορεύματα ἠδύναντο ἀπερχόμενοι νὰ φέρωσι μεθ' ἑαυτῶν. Ἡ Ἱσπανία, ὡς ἀλλαχοῦ παρετηρήσαμεν, διὰ τῆς ἐξώσεως τῶν Μαύρων καὶ νῦν τῶν Ἰουδαίων ἔχασε τοὺς νοημονεστέρους καὶ τοὺς ἐνεργητικωτέρους τῶν κατοίκων της.

Ἱπποτισμός.

Ὁ ἱπποτισμὸς ἦτο κατασκεύασμα τοῦ μέσου αἰῶνος. Ὁ αἰὼν τοῦ ἱπποτισμοῦ εἶναι ὁ ἡρωϊκὸς αἰὼν τῶν τευτονικῶν χριστιανικῶν φυλῶν ἀντιστοιχῶν πρὸς τοὺς ἡρωϊκοὺς τῆς Ἑλλάδος χρόνους. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἡρωϊκὴ περίοδος τῶν ἐθνῶν ὁμοιάζει μὲ τὴν παιδικὴν τοῦ ἀνθρώπου ἡλικίαν, εὑρίσκομεν τὰ ἔθνη εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο τοῦ σταδίου των, διακρινόμενα δι' ἀρετῶν, μωριῶν καὶ κακιῶν ἔτι, εἰς ἃ καὶ τὰ παιδία φαίνονται ἐπιῤῥεπῆ. Φιλοδοξία, ἐνθουσιασμὸς, ὑπερηφανία, ἀπεριόριστοι καὶ συγκεχυμένοι πόθοι ἀκατορθώτων πολλάκις πραγμάτων, ἰσχυρὰ πίστις εἰς τὴν ἀρετὴν καὶ τὸ διανοητικὸν μεγαλεῖον μετὰ πολλῆς κενοδοξίας καὶ δεισιδαιμονίας εἶναι τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ ἱπποτισμοῦ. Ὁ ἱπποτισμὸς ὑπῆρχε τέλειος ἐν τῇ δόξῃ καὶ ταῖς παρεκτροπαῖς αὐτοῦ μόνον παρὰ τοῖς γερμανικοῖς φύλοις καὶ παρὰ τοῖς κατακτηθεῖσιν ὑπ' αὐτῶν καὶ ἀναμιχθεῖσι μετ' αὐτῶν λαοῖς, τῶν ὁποίων τὰ συστήματα καὶ ὁ πολιτισμὸς μετεῖχον τοῦ τευτονικοῦ πνεύματος.

Τὸ φιλοπόλεμον πνεῦμα, ἡ πρὸς τὰς γυναῖκας ὑπόληψις, καὶ ὁ φλογερὸς ἀλλ' ἀόριστος πόθος ὑπεραν θρώπου μεγαλείου ἦσαν τὰ συστατικὰ τοῦ ἱπποτισμοῦ.

Ὁ ἱππότης ἀνετρέφετο ὡς ἑξῆς. Δωδεκαέτης περίπου εὐγενὴς νέος ἐπέμπετο εἰς τὴν αὐλὴν βαρώνου τινὸς ἢ εὐγενοῦς ἱππότου, καὶ ἐκεῖ ἠσχολεῖτο κυρίως περιποιούμενος τὰς δεσποίνας, καὶ γυμναζόμενος εἰς τὴν χρῆσιν τῶν ὅπλων, τὴν ἱππασίαν καὶ τὰ τοιαῦτα. Προχωρῶν εἰς ἡλικίαν, καὶ πεῖραν τῆς χρήσεως τῶν ὅπλων κτώμενος, καὶ ἱκανὸς ἤδη εἰς πόλεμον γενόμενος, καθίστατο ὑπασπιστὴς, ὑπηρετῶν τὸν ἱππότην, φέρων τὴν ἀσπίδα αὐτοῦ κτλ. Εἴκοσι δὲ καὶ ἑνὸς ἔτους τὸ συνηθέστερον γενόμενος, προεβιβάζετο εἰς τὸν βαθμὸν ἱππότου. Ἠδύνατό τις

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ πρὸ τῆς ἡλικίας ταύτης νὰ λάβῃ τὸν βαθμὸν τοῦτον, ἂν κατήγετο ἐκ πολὺ εὐγενοῦς οἴκου, ἢ ἀπεδείκνυεν ἔξοχα προτερήματα. Πρὶν ἢ λάβῃ τὴν ἀξίαν ταύτην παρεσκευάζετο δι' ἐξομολογήσεως, νηστείας κτλ. Ἐγίνετο εἶτα ἱεροτελεστία καὶ μετὰ ταῦτα δίδων ὑπόσχεσιν, ὅτι θέλει εἶναι πιστός, θέλει προστατεύει τὰς κυρίας καὶ τὰ ὀρφανά, ὅτι οὐδέποτε ἤθελε λέγει ψεύματα, οὐδὲ συκοφαντεῖ, ὅτι θέλει διάγει ἐν εἰρήνῃ πρὸς τοὺς ὁμοίους του κτλ. ἐλάμβανε *περίπτυξιν*, δηλ. ἐλαφρὸν διὰ τῆς πλευρᾶς τοῦ ξίφους κτύπημα εἰς τὸν λαιμὸν ὑπὸ τοῦ προχειρίζοντος αὐτὸν ἱππότην, λέγοντος συγχρόνως καὶ τὰ ἑξῆς τυπικὰ λόγια, «Προχειρίζομαί σε ἱππότην εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Μιχαὴλ, ἢ εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος. Ἔσο πιστὸς, τολμηρὸς καὶ καλότυχος». Ἐγίνετο δὲ ἡ τελετὴ αὕτη πολλάκις τὴν παραμονὴν μάχης, ἵνα διερεθισθῇ ὁ νέος ἱππότης εἰς ἀνδραγαθίας, ἢ μετὰ τὴν μάχην εἰς ἀμοιβὴν ἐξόχου γενναιότητος.

Αἱ σταυροφορίαι κατέστησαν ἱερώτερον τὸ πνεῦμα τοῦ ἱπποτισμοῦ. Ἐποίησαν γνωστοὺς πρὸς ἀλλήλους τοὺς ἱππότας ὅλων τῶν χριστιανικῶν ἐθνῶν, καὶ ἔκτοτε παρατηρεῖται μεγάλη ὁμοιότης μεταξὺ αὐτῶν καθ' ἅπασαν τὴν Εὐρώπην. Τότε ἔγειναν τὰ θρησκευτικὰ τάγματα τῶν ἱπποτῶν, οἷον τὸ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, τὸ τῶν Ναϊτῶν (Νεωκόρων), τὸ τῶν Τευτόνων κτλ. Τὸ ὅλον κατασκεύασμα τοῦ ἱπποτισμοῦ ἐλάμβανεν ὁσημέραι τυπικώτερον χαρακτῆρα, ἀλλὰ καὶ τοῦτο, ὡς πάντα τὰ ἀνθρώπινα συστήματα, περιέπεσεν εἰς εὐτέλειαν καὶ καταχρήσεις· ὅθεν διὰ πολλῶν κόπων ἐν τοῖς νεωτέροις χρόνοις κατελύθη. Εἰς τὴν παρακμὴν αὐτοῦ συνετέλεσαν καὶ οἱ διάφοροι τύποι, τοὺς ὁποίους ὑπέστη ὑστερώτερον εἰς τὰ διάφορα ἔθνη.

Ἀοιδοὶ δὲ ὑπὸ διάφορα ὀνόματα ἔψαλλον τότε τοὺς ἄθλους τῶν ἱπποτῶν, οἵτινες καὶ ἀγῶνας καὶ μονομαχίας εἰς παλαίστρας καὶ ἐνώπιον θεατῶν ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν συνεκρότουν. Εἰς τοὺς ἱπποτικοὺς τούτους ἀγῶνας ὁ νικητὴς ἐλάμβανε βραβεῖον ἐκ τῶν χειρῶν τῆς λεγομένης βασιλίσσης τῆς ὡραιότητος, ἐκλεγομένης ὑπὸ τῶν δεσποινῶν πρὸ τῆς ἐνάρξεως τοῦ ἀγῶνος. Μετὰ τὴν παρακμὴν τοῦ ἱπποτισμοῦ κατέπαυσε βαθμηδὸν καὶ ἡ συνήθεια τῶν τοιούτων ἀγώνων.

Τιμαριωτικὸν σύστημα. (Φεουδαλισμός. Χωροδεσποτεία.)

Ὀνομάζουσιν οὕτω κατάστασιν πραγμάτων κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα, προελθοῦσαν ἐκ τῆς ὑπὸ τῶν βαρβάρων κατακτήσεως τοῦ ῥωμαϊκοῦ κράτους καὶ συνισταμένην εἰς εἶδος ὁμοσπονδίας δεσποτῶν, ὧν ἕκαστος εἶχε μὲν ἐξουσίαν ἡγεμονικὴν ἐπὶ τῶν κτημάτων του, ὑπέκειτο ὅμως ὁ μικρότερος εἰς τὸν ἀνώτερον, καὶ συνεδέοντο δι' ἀμοιβαίων καθηκόντων καὶ δικαιωμάτων. Ἐντεῦθεν προήρχετο διάκρισις μεταξὺ δεσπο-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῶν κυριαρχῶν καὶ ὑποτελῶν χωροδεσποτῶν. Ὑποτελὴς χωροδεσπότης ἦτο ὁ λαμβάνων ἀμοιβῆς χάριν, διὰ προσενεχθείσας ἐν πολέμῳ ὑπηρεσίας, ἀκίνητον ἰδιοκτησίαν εἰς γῆν καὶ διὰ τοῦτο ἐξαρτώμενος ἐκ τοῦ δωρητοῦ, εἰς ὃν ὤφειλε πίστιν καὶ ἀφοσίωσιν καὶ συνδρομὴν διὰ τῶν συμβουλῶν, διὰ τῶν χειρῶν του καὶ διὰ χρημάτων. Κυριάρχης δὲ ἦτο ὁ δωρούμενος τὸ κτῆμα καὶ διὰ τοῦτο ἔχων δικαίωμα ν' ἀπαιτῇ ὑπακοὴν παρὰ τοῦ ὑποτελοῦς αὐτοῦ. Συνέβαινε δέ, ὥστε ὁ αὐτὸς χωροδεσπότης νὰ ἦναι κυριάρχης ὡς πρὸς ὑποτελεῖς, εἰς οὓς ἔδιδε μέρος τῶν εἰς αὐτὸν παραχωρηθέντων κτημάτων, καὶ ὑποτελὴς αὐτὸς εἰς ἐκείνους, παρ' ὧν ταῦτα ἔλαβε.

Κατ' ἀρχὰς πάντα σχεδὸν τὰ παραχωρούμενα τιμάρια (φέουδα) ἦσαν μεταβλητά, ἤγουν ἀφῃροῦντο παρὰ τούτου καὶ ἐδίδοντο ἑτέρῳ· ἐδίδοντο δὲ καί τινα διὰ βίου, ἀλλὰ κατόπιν πολλὰ παρεχωροῦντο ὡς ἰδιοκτησία, μεταβιβαζομένη ἀπὸ πατρὸς εἰς υἱὸν κληρονομικῶς· ἐπὶ πολὺ δὲ ὑπῆρχον συγχρόνως φέουδα προσωρινὰ, ἰσόβια καὶ κληρονομικά. Καὶ εἰς μὲν τὴν Γαλλίαν, ἕνεκα τῆς ἐπιφόβου γενομένης εἰς τοὺς βασιλεῖς ἰσχύος τῶν κληρονομικὰ τιμάρια ἐχόντων, ὀλίγον κατ' ὀλίγον κατηργήθησαν τὰ προνόμια τῶν χωροδεσποτῶν καὶ ἡ βασιλεία ἔλαβε τὴν προσήκουσαν αὐτῇ ἐξουσίαν· εἰς δὲ τὴν Γερμανίαν δὲν ἴσχυσαν οἱ αὐτοκράτορες νὰ καταπολεμήσωσι καὶ καταβάλωσι τοὺς μεγάλους ὑποτελεῖς των, καὶ ἐντεῦθεν ἔγειναν ἐκεῖ πολλὰ μικρὰ ἀνεξάρτητα κράτη, τῶν ὁποίων πολλὰ ὑφίστανται καὶ μέχρι τῆς σήμερον.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟΝ.

Νέα Ἱστορία
(1500—1820 μ. Χ.)

§ 75. Θρησκευτικὴ μεταρρύθμισις ἐν τῇ Δύσει.

Ἐν τῇ ἀρχῇ τῇ δεκάτης ἕκτης ἑκατονταετηρίδος οἱ Πάπαι δὲν εἶχον πλέον πιθανὰς ἀφορμὰς νὰ φοβῶνται ἀντίστασιν κατὰ τῆς ἐξουσίας αὐτῶν· αἱ ταραχαί, αἱ διεγειρόμεναι ἄλλοτε ὑπὸ τῶν αἱρετικῶν Ἀλβιγανῶν, Οὐσσιτῶν κλπ. ἦσαν ἤδη καταβεβλημέναι. Ἀλλ' ὅμως μετ' οὐ πολὺ ὅλως ἀπροσδόκητον συμβὰν ἐπήνεγκε καιρίαν πληγὴν εἰς τὴν παπικὴν ἐκκλησίαν καὶ μεταβολὴν εἰς τὴν θρησκευτικὴν καὶ τὴν πολιτικὴν κατάστασιν τῆς Εὐρώπης· τοῦτο δὲ ἦτο ἡ πολλοὺς λαβοῦσα ὀπαδοὺς ἐναντιότης τοῦ Λουθήρου εἰς τὰ δόγματα τῆς ῥωμαϊκῆς θρησκείας, ἢ ἡ ἀρχὴ τῆς κοινῶς καλουμένης θρησκευτικῆς μεταρρυθμίσεως.

Ἡ ἀπροκάλυπτος πώλησις τῶν συγχωροχαρτίων ὑπὸ τοῦ Πάπα Λέοντος τοῦ δεκάτου διήγειρε τὴν ἀγανάκτησιν τοῦ Μαρτίνου Λουθήρου μοναχοῦ Αὐγουστίνου καὶ καθηγητοῦ ἐν Βιττεμβέργῃ τῆς Σαξωνίας. Παρορμηθεὶς δὲ ἐκ τῆς ἀποδιδομένης εἰς ταῦτα προσοχῆς οὐ μόνον ὑπὸ τοῦ λαοῦ, ἀλλὰ καὶ ὑπὸ τῶν ἀρχόντων, προέβη εἰς φανερὰν ἐξέλεγξιν τῶν καθ' ἕκαστα δογμάτων τῆς ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας, καὶ οὕτω συνετάραξε τὰς στερεωτάτας βάσεις, ἐπὶ τῶν ὁποίων ὁ πλοῦτος καὶ ἡ δύναμις αὐτῆς ἐπεστηρίζοντο. Συγκληθείσης διαίτης ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας Καρόλου πέμπτου ἐν Οὐορματίῳ, ἐπαρουσιάσθη ὁ Λούθηρος ὑπὸ ἐγγύησιν τοῦ Καρόλου αὐτοῦ καὶ ὡμίλησεν ἀφόβως περὶ τῶν δογμάτων του· διὰ τοῦτο ὅμως ἀφωρίσθη καὶ κατεδικάσθη εἰς περιορισμὸν τὸ 1520 μ. Χ. ἀλλὰ διεσώθη ἐκ τῶν συνεπειῶν τούτου διὰ τῆς συνδρομῆς τοῦ ἐκλέκτορος τῆς Σαξωνίας, ἀσπαζομένου τὰς ἰδέας αὐτοῦ. Πρὸς ἐπίτευξιν δὲ καὶ πρόοδον τοῦ δυσκόλου αὐτοῦ ἔργου, ὁ Λούθηρος εἶχε τὴν σύμπραξιν πεπαιδευμένων ἀνδρῶν, οἷον τοῦ Σουϊγγλίου, τοῦ Μελάγχθονος, τοῦ Καρολοσταδίου καὶ ἄλλων· μεγίστη δὲ ὑπῆρχε πιθανότης, ὅτι ὁ παπισμὸς ἤθελε καταστραφῇ, τοὐλάχιστον εἰς τὰ βόρεια μέρη τῆς Εὐρώπης, ἐὰν μὴ ἀνθίστατο ὁ αὐτοκράτωρ Κάρολος ὁ Ε', ὅστις ἦτο καὶ βασιλεὺς τῆς Ἱσπανίας.

Ἀποθανόντος τοῦ Φριδερίκου, ἐκλέκτορος τῆς Σαξωνίας, διεδέχθη αὐτὸν ὁ ἀδελφός του Ἰωάννης, κατὰ διαταγὴν τοῦ ὁποίου ὁ Λούθηρος καὶ ὁ Μελάγχθων συνέταξαν διατάξεις περὶ τῶν τύπων τῆς ἐκκλησιαστικῆς διοικήσεως καὶ τῆς λατρείας· αὗται δὲ διεκηρύχθησαν ὡς ἰσχύουσαι καθ' ὅλον τὸ Σαξωνικὸν κράτος. Τὸ παράδειγμα τοῦτο ἠκολού-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

θησαν ὅσοι τῶν ἡγεμόνων καὶ τῶν κρατῶν τῆς Γερμανίας δὲν ἀπεδέχοντο τὴν ἀπόλυτον ἐξουσίαν τοῦ Πάπα. Ἐπειδὴ δὲ εἰς δίαιταν, γενομένην ἐν Σπίρᾳ, ἐπετράπη μὲν νὰ φρονῶσι τὰ τῆς θρησκείας των ἀκωλύτως οἱ λουθηρανίζοντες, ἀλλὰ τοῖς ἀπηγορεύθη νὰ μεταβάλωσι τὴν λειτουργίαν καὶ νὰ προσηλυτίζωσιν ἄλλους εἰς τὸ δόγμα των, ὁ ἐκλέκτωρ τῆς Σαξωνίας καὶ ἄλλοι ὁμόδοξοί του Λουθηρανοὶ διεμαρτυρήθησαν κατὰ τῆς περιοριστικῆς ταύτης ἀποφάσεως, καὶ διὰ τοῦτο ὠνομάσθησαν ἔκτοτε οὗτοι Διαμαρτυρόμενοι. Κατὰ τὸ αὐτὸ δὲ ἔτος ὁ ἐκλέκτωρ τῆς Σαξωνίας διέταξε τὸν Λούθηρον καὶ ἄλλους ἐξόχους θεολόγους νὰ συντάξωσι τὰ κύρια ἄρθρα τῆς θρησκείας αὐτῶν, τὸ ὁποῖον καὶ ἐγένετο· καὶ μετὰ ταῦτα πρὸς διασαφήνισιν αὐτῶν, ὁ Μελάγχθων συνέταξε τὰς περιλαλήτους «Αὐγουσταίας ὁμολογίας», αἵτινες ἦσαν τρόπον τινὰ ἡ ὁμολογία τῆς πίστεως τοῦ Λουθηρανισμοῦ, αἱ ὁποῖαι, ἐπικυρωθεῖσαι ὑπὸ τῶν διαμαρτυρομένων ἡγεμόνων, ἐπεδόθησαν εἰς τὸν αὐτοκράτορα ἐν τῇ συγκροτηθείσῃ ἐν Αὐγούστῃ διαίτῃ τὸ 1530. Ἔκτοτε μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Λουθήρου (1546) διάφοροι διαπραγματεύσεις ἐγειναν καὶ σχέδια ἐπροτάθησαν πρὸς συμβιβασμὸν τῶν θρησκευτικῶν διενέξεων. Ἐν ᾧ δὲ αἱ ἐργασίαι αὗται ἐπησχόλουν τὴν δημοσίαν ἐν Γερμανίᾳ προσοχήν, αἱ ἀρχαὶ τῶν μεταρρυθμιστῶν ταχέως προώδευσαν εἰς πολλὰς ἄλλας τῆς Εὐρώπης χώρας. Καὶ εἴς τι μὲν ἐξ αὐτῶν ἐνεθαρρύνοντο ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως, εἰς ἄλλας δὲν ἐμποδίζοντο, καὶ οἱ ὑπερασπισταὶ τούτων ὑπέφερον σκληροὺς καταδιωγμούς. Γενομένης δὲ ἐν Τριδέντῳ Συνόδου, ἀνεθεματίσθη ἡ τῶν διαμαρτυρομένων αἵρεσις τὸ 1563.

§ 76. Ἱσπανία. Κάρολος Ε'. Φίλιππος Β'. Πορτογαλία.

Κυριεύσαντες (§ 58) οἱ Ἄραβες τὴν Ἱσπανίαν (717 μ. Χ.) περιώρισαν τοὺς ἕως τότε αὐτὴν ἐξουσιάζοντας Γότθους εἰς τὴν Ἀστουρίαν, ὀρεινὴν εἰς τὸ βόρειον τῆς χερσονήσου ταύτης χώραν. Κατισχύσαντες ὀλίγον κατ' ὀλίγον οἱ ἀπόγονοι τούτων ἕνεκα τῆς διαιρέσεως τῶν Ἀράβων, ἐκυρίευσαν τόπους τινὰς αὐτῶν καὶ ἵδρυσαν μικρὰ βασίλεια ἴδια. Διὰ τοῦ γάμου δὲ Φερδινάνδου, βασιλέως τῆς Ἀραγῶνος μὲ τὴν Ἰσαβέλλαν κληρονόμου τοῦ βασιλείου τῆς Καστιλίας ἡνώθησαν τὸ 1471 εἰς ἓν τὰ μικρὰ ταῦτα βασίλεια. Συζευχθείσης δὲ τῆς μονογενοῦς θυγατρὸς τοῦ Φερδινάνδου Ἰωάννας μὲ τὸν Φίλιππον υἱὸν τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας Μαξιμιλιανοῦ Α', περιῆλθεν ὁ θρόνος τῆς Ἱσπανίας εἰς τὸν ἐκ τοῦ γάμου τούτου γεννηθέντα υἱὸν Κάρολον, ἀναρρηθέντα βασιλέα αὐτῆς τὸ 1516. Μετὰ τὸν θάνατον δὲ τοῦ πάπ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

που του Μαξιμιλιανοῦ, ἐξελέχθη ὁ αὐτὸς καὶ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας (1519), προτιμηθεὶς Φραγκίσκου τοῦ Α'. τῆς Γαλλίας, ἀντιποιουμένου καὶ τὸ αὐτοκρατορικὸν τῆς Γερμανίας στέμμα. Κατέστη οὕτω ὁ Κάρολος βασιλεὺς τῶν Κάτω χωρῶν (αἱ ὁποῖαι εἶχον περιέλθει εἰς τὸν οἶκον τῆς Αὐστρίας ἐκ κληρονομίας), τῆς Ἱσπανίας, τῶν δύο Σικελιῶν καὶ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας, ἔτι δὲ κύριος ἐκτεταμένων ἐν Ἀμερικῇ κτήσεων. Ἐπειδὴ δὲ ἀνεφύη ἄσπονδον μῖσος μεταξὺ τούτου καὶ τοῦ ἀποτυχόντος Φραγκίσκου τοῦ Α', τῆς Γαλλίας, ἐξετοάπησαν εἰς πολέμους φρικτοὺς πρὸς ἀλλήλους. Εἰς τὸν πρῶτον τούτων ὁ Κάρολος ἠμαλώτισε (1525) κατὰ τὴν ἐν Παβίᾳ μάχην Φραγκῖσκον τὸν Α', καὶ ἀπήγαγεν αὐτὸν θριαμβευτικῶς εἰς Μαδρίτην, ἔνθα τὸν ὑπεχρέωσε καὶ ὑπέγραψεν ἐπιβλαβῆ διὰ τὴν Γαλλίαν συνθήκην.

Μακρὸς καὶ πεισματικὸς πόλεμος μεταξὺ τῶν ἀντιπάλων μοναρχῶν τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Γαλλίας ἐπανελήφθη. Ὁ μὲν πρῶτος ὁδηγῶν 50,000 στρατοῦ εἰσέβαλεν εἰς τὰς μεσημβρινὰς ἐπαρχίας τῆς Γαλλίας, ἐν ᾧ δύο ἄλλοι ἰσχυροὶ στρατοί του εἰσέβαλον εἰς τὴν Πικαρδίαν καὶ τὴν Καμπανίαν. Ὁ δὲ Φραγκίσκος Α'. τῆς Γαλλίας ἠρήμωσε τὴν χώραν, ἵνα μὴ εὕρῃ τίποτε ὁ ἐχθρός του, ὅστις ἤθελε διαβῇ ἐκεῖθεν, καὶ ὠχύρωσε τὰς πόλεις αὐτοῦ· ὥστε μετὰ παρέλευσιν μηνῶν τινων ἀσθένεια καὶ λιμὸς τοσοῦτον κατέθλιψαν τὸν στρατὸν τοῦ αὐτοκράτορος, ὥστε εὐχαριστεῖτο ἤδη νὰ ὑποχωρήσῃ, καὶ ἐγένετο ἀνακωχὴ ἐν Νικαίᾳ, μεσιτείᾳ τοῦ Πάπα (1534). Μετὰ τὸν δ'. μεταξὺ των πόλεμον, καθ' ὃν ὁ Φραγκῖσκος συνεμάχησε καὶ μὲ τοὺς Τούρκους, ἵνα τὸν βοηθήσωσι, συνωμολόγησαν τῷ 1544 ἐν Κρεσπετιακῷ εἰρήνην.

Ἡ ἐπιθυμία Καρόλου τοῦ Ε'. νὰ ταπεινώσῃ τοὺς διαμαρτυρομένους ἡγεμόνας καὶ νὰ ἐπεκτείνῃ τὴν δύναμίν του, ἐξηκολούθει νὰ φανερώνηται ἑκάστοτε. Ὅτε δὲ ἀπηλλάγη τῶν ἐμφυλίων πολέμων, εἰσέβαλεν ἐκ νέου εἰς τὴν Γαλλίαν ἐπὶ Ἑρρίκου Β', διαδόχου τοῦ Φραγκίσκου, ἀλλ' ἡ γενναία ἀντίστασις τοῦ Δουκὸς τῆς Γυΐζης ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ ἄρῃ τὴν πολιορκίαν τῶν Μετῶν, ἀφ' οὗ ἀπώλεσε 30,000 ἀνδρῶν. Ἐν Γερμανίᾳ δὲ ἡ θρησκευτικὴ εἰρήνη ἐπὶ τέλους ἐπεραιώθη. Ἐν τῷ χρόνῳ δὲ τῆς συνθηκολογίας ταύτης, ὁ Κάρολος μεγάλως κατέπληξε πᾶσαν τὴν Εὐρώπην, παραιτηθεὶς τῆς μοναρχίας καὶ ἀποχωρήσας, ἵνα διανύσῃ τὸ ὑπόλοιπον τοῦ βίου αὐτοῦ εἰς τὴν μονὴν τοῦ ἁγίου Ἰούστου ἐν Ἱσπανίᾳ, ἔνθα ἀπέθανε μετὰ τρία ἔτη ἐν ἡλικίᾳ 58 ἐτῶν, 1558 μ. Χ.

Τὸν Κάρολον διεδέχθη εἰς μὲν τὴν Γερμανίαν, παραιτηθέντα τῆς αὐτοκρατορίας τὸ 1556, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Φερδινάνδος, εἰς δὲ τὴν Ὁλλανδίαν, τὴν Ἱσπανίαν καὶ τὰς αὐτῆς κτήσεις ὁ υἱός του Φίλιππος ὁ Β'. Οὐδέποτε μονάρχης ὡς ὁ Φίλιππος οὗτος ἀνέβη θρόνον ὑπὸ μεγαλείτερα ὠφελήματα. Τὰ ἱσπανικὰ ὅπλα ἦσαν πανταχοῦ ἐπιτυχῆ καὶ τὰ πολέμια ἔθνη ὁμοθυμαδὸν ἐπεθύμουν ἀνάπαυσιν μετὰ τοσοῦ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τους συνεχῶς καταστρεπτικοὺς πολέμους· ἡ εἰρήνη λοιπὸν ἀνενεώθη μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ἱσπανίας, συμπεριλαβοῦσα ἀμφοτέρων τοὺς συμμάχους, πάντα σχεδὸν τὰ ἄλλα τῆς Εὐρώπης κράτη.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ Ἀγγλία ἐπὶ τῆς βασιλίσσης Ἐλισάβετ ἐβοήθησε τοὺς Ὁλλανδοὺς, ἀποστατήσαντας ἀπὸ τῆς ἱσπανικῆς κυριαρχίας ἕνεκα τῆς ἀπηνοῦς διαγωγῆς τοῦ Φιλίππου, ἐξώπλισεν οὗτος τρομερὸν στόλον, τὸν ὁποῖον ὠνόμασεν ἀκαταμάχητον, καὶ ἐξαπέστειλεν αὐτὸν κατὰ τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Ὁλλανδίας, ἐλπίζων νὰ κατακτήσῃ τὴν Ἀγγλίαν καὶ καταστρέψῃ οὕτω τὴν ἐστίαν τῆς θρησκείας τῶν διαμαρτυρομένων. Ὁ μέγιστος οὗτος στόλος, συνιστάμενος ἐξ 135 πλοίων, φερόντων 50,000 ἀνδρῶν πρὸς ἀπόβασιν εἰς Ἀγγλίαν, διασκορπισθεὶς καὶ κατασυντριφθεὶς ὁ πλεῖστος ἐκ δεινῆς τρικυμίας, κατενικήθη ὑπὸ τῆς Ἀγγλίας (1588). Συνέτεινε δὲ τοῦτο μεγάλως εἰς τὴν πρόοδον τῆς αἱρέσεως τῶν διαμαρτυρομένων καθ' ὅλην τὴν Εὐρώπην καὶ κατέστρεψε τὴν μεγίστην ἐπιρροήν, τὴν ὁποίαν ἀπέκτησεν ἡ Ἱσπανία ἐπὶ τῶν γειτόνων αὐτῆς, καὶ ἔκτοτε ἐταπεινώθη τὸ ἰσχυρὸν καὶ ὑπερήφανον τοῦτο κράτος.

Ἀπὸ τοῦ 1580 χηρεύσαντος τοῦ θρόνου τῆς Πορτογαλίας, ὑπερίσχυσαν ἐκ τῶν ἀντιποιουμένων αὐτοῦ Φίλιππος ὁ Β', καὶ οὕτως ἡ Πορτογαλία διετέλει ἔκτοτε ἡνωμένη μετὰ τῆς Ἱσπανίας· ὅθεν οἱ ἀποστατήσαντες ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ ταύτης Ὁλλανδοὶ ἁρπάσαν πολλὰς ἐν Ἀφρικῇ, ἀνατολικαῖς Ἰνδίαις καὶ Ἀμερικῇ κτήσεις τῶν Πορτογάλων, εἰς οὓς ἔμενον ἤδη μόνον ἡ ἐν Ἀμερικῇ Βραζιλία καὶ ἡ ἐν ταῖς ἀνατολικαῖς Ἰνδίαις Γόα.

Δεινῶς φέρουσα ἡ Πορτογαλία τὴν ἱσπανικὴν τυραννίαν, ἠδυνήθη τὸ 1640 νὰ ἐλευθερωθῇ καὶ ἐκάλεσεν ἐπὶ τὸν θρόνον αὐτῆς Ἰωάννην τὸν Δ', τὸν εὐδαίμονα ἐπονομασθέντα, ἐκ τοῦ Βραγανδίου οἴκου, κλάδου τῶν ἀρχαίων αὐτῆς βασιλέων. Ἐπὶ τοῦ βασιλέως αὐτῆς Ἰωσὴφ τοῦ Α'. συνέβη ἐν Λισσαβῶνι δεινὸς σεισμὸς (1755), καταστρέψας τὴν πόλιν ταύτην καὶ πολλὰς μυριάδας κατοίκων.

§ 77. Γαλλία, σφαγὴ τῶν Οὐγενόττων. Ἑρρῖκος Δ'. κλπ.

Ἐν Γαλλίᾳ οἱ διαμαρτυρόμενοι ἔκαμον μεγάλας προόδους. Πρὸς αὐτοὺς, ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ καλουμένους ἐμπαικτικῶς Οὐγενόττους (δηλ. νυκτερινὰ φαντάσματα, διότι ἐκ φόβου ἐτέλουν νύκτα τὰ τῆς θρησκείας των), δυσμενέστατα διέκειντο αἱ αὐλαὶ τῆς Ἱσπανίας καὶ τῆς Γαλλίας, αἵτινες συνηνώθησαν ἤδη εἰς ἱερὰν συμμαχίαν· ἐκ τούτου δὲ ἀδιάλλακτος ἐμφύλιος πόλεμος ἐλυμαίνετο ἐπί τινα ἔτη πολλὰς ἐν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Γαλλίᾳ ἐπαρχίας. Ὁ δοὺξ τῆς Ἀνδεγαυίας ὡδήγει τοὺς καθολικούς· οἱ δὲ διαμαρτυρόμενοι ὡδηγοῦντο ὑπὸ τοῦ Κολίνη καὶ τοῦ πρίγκηπος Κονδέου.

Ἡ αὐλὴ τῶν Παρισίων ἀπεφάσισεν ἤδη διὰ δόλου νὰ ἐξολοθρεύσῃ τοὺς Οὐγενόττους. Γενομένης προσποιητῆς ἀνακωχῆς, ἐν ῥητῇ ἡμέρᾳ καὶ ὥρᾳ κατὰ συνεννόησιν μὲ τοὺς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καθολικούς, τὴν 9 μ. μ. ὥραν τῆς παραμονῆς τοῦ ἁγίου Βαρθολομαίου, ὅτε ἦσαν προσκεκλημένοι εἰς Παρισίους οἱ ἐπισημότεροι τῶν Οὐγενόττων εἰς αὐλικὸν γάμον, δοθέντος τοῦ σημείου, οἱ καθολικοὶ ἐπέπεσαν κατὰ τῶν διαμαρτυρομένων ἀπροσδοκήτως καὶ κατέσφαξαν ἐν Παρισίοις καὶ ταῖς ἐπαρχίαις περὶ τὰς 70,000 ἐξ αὐτῶν. Ἡ εἴδησις δὲ τῆς σατανικῆς ταύτης πράξεως, διὰ τῆς ὁποίας 70,000 ἀνθρώπων ἔτυχον προδοτικοῦ θανάτου, ὑπεδέχθη ἐν Ῥώμῃ καὶ Ἱσπανίᾳ μετ' ἐνθουσιασμοῦ, καὶ πάνδημοι εὐχαριστίαι ἔγειναν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις αὐτῶν διὰ συμβάν, τὸ ὁποῖον ὑπετέθη, ὅτι ἤθελε τείνει εἰς ἐξολόθρευσιν τῆς τὰ μάλιστα ἐκτεταμένης καὶ φοβερᾶς αἱρέσεως τῶν διαμαρτυρομένων.

Κάρολον τὸν Θ'. τῆς Γαλλίας, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἐγένετο ἡ εἰρημένη μιαιφονία τῶν Καλβινιστῶν, διεδέχθη ἀποθανόντα τὸ 1575 Ἑρρῖκος ὁ Γ', ὅστις ἕνεκα τῆς διαγωγῆς του περιεφρονήθη καὶ παρ' αὐτῶν τῶν ὀπαδῶν του· ἐδολοφονήθη δὲ ἐν ἁγίῳ Κλαυδίῳ ὑπό τινος μοναχοῦ καὶ ἐξηλείφθη οὕτω ἡ ἐκ τοῦ οἴκου τῆς Βαλεσίας βασιλικὴ γενεά.

Τοῦτον διεδέχθη ὁ πρῶτος ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Βουρβώνων τῆς γενεᾶς τῶν Καπετῶν Ἑρρῖκος ὁ Δ'. (1589), ὀνομασθεὶς βασιλεὺς τῆς Γαλλίας καὶ Ναβάρρας. Ἵνα δὲ κατευνάσῃ τὴν κατ' αὐτοῦ ἔνοπλον ἀντίπραξιν καὶ τὸ μῖσος τῶν καθολικῶν, ἠρνήθη τῷ 1593 τὰ δόγματα τῶν διαμαρτυρομένων, τὰ ὁποῖα τέως ἐπρέσβευεν, ἀλλὰ διὰ θεσπίσματος ἐν Νάντῃ ἐκδοθέντος ἐξησφάλισε τὴν θρησκευτικὴν ἐλευθερίαν τῶν διαμαρτυρομένων καὶ παρεχώρησεν εἰς αὐτοὺς ὀχυρὰ φρούρια διὰ πάντα ἐνδεχόμενον κίνδυνον.

Ἡσυχάσας οὕτως, εἰσήγαγε τάξιν εἰς τὰ οἰκονομικὰ τοῦ βασιλείου του, βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ ἀξίου ὑπουργοῦ του Σουλλῦ, ἠλάττωσε τοὺς φόρους, ἐνεψύχωσε τὴν γεωργίαν καὶ τὸ ἐμπόριον καὶ ἠσχολεῖτο διὰ τῶν μεσιτειῶν του νὰ εἰρηνοποιήσῃ τοὺς ἐρίζοντας ἄλλους ἡγεμόνας, νὰ φέρῃ ἰσορροπίαν εἰς τὰς δυνάμεις τῆς Εὐρώπης καὶ νὰ ταπεινώσῃ τὸν ὑπερήφανον οἶκον τῆς Αὐστρίας, τοῦ ὁποίου οἱ γόνοι ἐβασίλευον ἐν Ἱσπανίᾳ καὶ Γερμανίᾳ. Ἀλλ' ἐν τῷ μέσῳ τῶν εἰρηναίων τούτων ἐπιχειρήσεών του ἐδολοφονήθη ὑπό τινος μοναχοῦ ὀνόματι Ῥαβαιλλάκου ἐν Παρισίοις τὸ 1610.

Ὁ τούτου διάδοχος Λουδοβῖκος ὁ ΙΓ', καὶ ὁ ὑπουργὸς αὐτοῦ Ῥιχελιεὺς κατέθλιψαν μὲν τοὺς ἐν Γαλλίᾳ διαμαρτυρομένους, ἀλλὰ ἐβοήθησαν τοὺς ἐν Γερμανίᾳ ἐπὶ τοῦ τριακονταετοῦς πολέμου (§ 78) μὲ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

χρήματα καὶ στρατὸν, διὰ νὰ ἐξασθενώσωσι τὴν ἱσπανοαυστριακὴν δύναμιν. Ὁ Ῥιχελιεὺς κατέστειλε τὴν δύναμιν τῶν εὐγενῶν καὶ κατέστησεν ἀπόλυτον τὴν ἐξουσίαν τοῦ βασιλέως· ἐπῆρε παρὰ τῶν διαμαρτυρομένων τὴν Ῥοχέλην, ὁχυρὸν φρούριόν των, ἐνεψύχωσε δὲ τὴν ἐπανάστασιν τῶν Πορτογάλων κατὰ τῶν Ἱσπανῶν, δι' ἧς ἔτυχον τῆς ποθουμένης ἀνεξαρτησίας των, συνέστησε δὲ καὶ τὴν γαλλικὴν ἀκαδημίαν.

Λουδοβῖκος ὁ ΙΔ΄. ἦτο υἱὸς Λουδοβίκου τοῦ Γ΄, καὶ ἐβασίλευεν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1643 μέχρι τοῦ 1715. Ἦτο δὲ εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμὸν τῆς δυνάμεώς του κατὰ τὸ 1685· καὶ μολονότι κατὰ τὸ 1688 πᾶν γειτονεῦον εἰς τὴν Γαλλίαν κράτος ἠνώθη μετὰ τῆς Ἀγγλίας κατ' αὐτοῦ, ἔμεινε νικηφόρος, καὶ κατὰτὸ ἔτος 1697 συνωμολόγησεν εἰρήνην ἐπὶ ὅροις, τοὺς ὁποίους ἐπέβαλεν ὁ ἴδιος. Κατὰ δὲ τὸ 1701 ἤρχισεν ὁ καλούμενος πόλεμος τῆς ἱσπανικῆς διαδοχῆς· διότι, θανόντος ἀκλήρου τοῦ βασιλέως τῆς Ἱσπανίας Καρόλου τοῦ Β΄, ὁ Λουδοβῖκος ἤθελε, λόγῳ κληρονομικῷ, τὸν ἔγγονόν του Φιλιππον τῆς Ἀνδεγαυΐας βασιλέα τῆς Ἱσπανίας ἀντὶ Καρόλου τῆς Αὐστρίας· κατώρθωσε δὲ μετὰ δωδεκαετῆ πόλεμον (1701—1713), εἰς ὃν πολλάκις ἠττήθησαν οἱ Γάλλοι ὑπὸ τῶν Αὐστριακῶν, νὰ συνομολογήσῃ εἰρήνην ἐπὶ μᾶλλον ὠφελίμοις πρὸς αὐτὸν ὅροις, καὶ ὁ ἔγγονός του ἔλαβε τὸ στέμμα τῆς Ἱσπανίας. Ὁ Λουδοβῖκος ἀπέθανε τὸ ἔτος 1715, ἑβδομήκοντα καὶ δύο ἔτη βασιλεύσας, ἀφῆκε δὲ τὸ δημόσιον ταμεῖον κατάχρεον. Κατὰ τὸ 1685 κατέλυσε τὸ ὑπὲρ τῶν διαμαρτυρομένων θέσπισμα τῆς Νάντης Ἐδρίκου τοῦ Δ΄, καὶ οἱ διαμαρτυρόμενοι ἠναγκάσθησαν οἱ μὲν διὰ μέτρων πολλῶν σφόδρα σκληρῶν νὰ ἐπανέλθωσιν εἰς τὴν καθολικὴν θρησκείαν, οἱ δὲ, καὶ μάλιστα οἱ νοημονέστεροι καὶ ἀξιώτεροι τῶν ὑπηκόων του, νὰ μεταναστεύσωσι καὶ νὰ ἑνωθῶσι μὲ τοὺς ἐχθροὺς τῆς Γαλλίας καὶ φέρωσι μεθ' ἑαυτῶν τὰς τέχνας καὶ τὴν βιομηχανίαν τῆς πατρίδος των. Μ' ὅλα ταῦτα ἡ βασιλεία τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ΄. θεωρεῖται ὡς λαμπρὰ, ἕνεκα τῆς ἐνθαῤῥύνσεως τοῦ ἐμπορίου, τῆς βιομηχανίας καὶ διὰ τὴν προστασίαν τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἐπιστημῶν. Ἐπὶ τῆς βασιλείας τούτου ἡ γαλλικὴ γλῶσσα ἔφθασεν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν τελειότητος, ὥστε κατέστη κοινὴ εἰς ὅλας τὰς αὐλὰς τῆς Εὐρώπης, εἰς πολλὰς τῶν ὁποίων διατηρεῖται μέχρι τῆς σήμερον. Ἂν καὶ πολλὰ εἶναι τὰ δυστυχήματα, ὧν ὁ Λουδοβῖκος ἐγεινεν αἴτιος, παραβαλλόμενος ὅμως πρὸς τὰ ἤθη τῆς ἐποχῆς του δὲν ἦτο διόλου κακός. Ἡ καρδία του ἠγάπα τὸ μεγαλεῖον καὶ ὄχι μόνον ἐπεθύμει μεγάλην, ἀλλὰ καὶ λαμπρὰν βασιλείαν· ταχέως δὲ περιεστοιχίσθη ὑπὸ κολάκων, ἀλλὰ δὲν δυσηρεστεῖτο πρὸς τοὺς ἀντιλέγοντας καὶ ἐκθέτοντας αὐτῷ ἁπλῆν καὶ καθαρὰν τὴν ἀλήθειαν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

§ 78. Τριακονταετὴς πόλεμος.

Οἱ καθολικοὶ καὶ οἱ διαμαρτυρόμενοι ἐν Γερμανίᾳ ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐφθονοῦντο μεταξύ των καὶ ἕνεκεν ἀμοιβαίου φόβου διεκωλύοντο νὰ ἐκφέρωσι τὸ μῖσος αὐτῶν διὰ τοῦ πολέμου. Διὰ τῆς συμμαχίας τῶν διαμαρτυρομένων ἡγεμόνων, γενομένης τὸ 1608, τὸ πῦρ ἤδη ἄναψε, καὶ ὑποκαΐον διετηρεῖτο, μέχρις οὗ τέλος ἐξερράγη ἐν Βοημίᾳ. Ἐνταῦθα δὲ ἡ θρησκεία τῶν διαμαρτυρομένων, διαδιδομένη ὁσημέραι καὶ εἰς αὐτὰ τὰ κράτη τῆς Αὐστρίας, ἐπέτυχεν ἐλευθερίας καὶ προνομίων διὰ διατάγματος, ὅπερ βιασθεὶς ἐξέδωκε Ῥοδόλφος ὁ Β′, τὸ 1609. Δυνάμει τούτου αἱ πόλεις καὶ οἱ εὐγενεῖς ἠδύναντο νὰ οἰκοδομῶσιν ἐκκλησίας καὶ σχολεῖα. Ὅθεν ἐν τῷ πολιχνίῳ Κλοστερκάμβῃ καὶ ἐν Βρωνοῖ οἱ εἰς χωροδεσπότας ὑποκείμενοι διαμαρτυρόμενοι παρὰ τὴν θέλησιν τῶν κυρίων αὐτῶν ἔκτισαν ἐκκλησίας, βασιλεύοντος τοῦ Ματθίου, ὅστις διέταξεν ἡ μὲν ἐκκλησία τῆς Κλοστερκάμβης νὰ κρημνισθῇ, ἡ δὲ τῆς Βρωνοῦς νὰ κλεισθῇ. Ὅτε δὲ οἱ διαμαρτυρόμενοι παρεπονέθησαν διὰ τὰ γινόμενα εἰς τὸν Ματθίαν, οὗτος ἀπάντησεν εἰς αὐτοὺς ἀπειλητικῶς. Διοδόθη, ὅτι ἡ τοιαύτη ἀπάντησις συνετέθη ἐν Πράγᾳ, καὶ ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ δὲν ἐγνώριζε τοῦτο. Ὅθεν τὴν 23 Μαΐου, ὅτε τὸ αὐτοκρατορικὸν συμβούλιον συνηθροίσθη εἰς τὴν ἀκρόπολιν τῆς Πράγας, ἀπεσταλμένοι ἐκ τῶν κρατῶν τῶν διαμαρτυρομένων συνηθροίσθησαν εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ συμβουλίου ὡπλισμένοι, καὶ ἠρώτων ἐάν τις τῶν συμβούλων μετέσχε τῆς συντάξεως τοῦ διατάγματος. Δύο δὲ τῶν συμβούλων, μισητοὶ ἤδη εἰς τοὺς διαμαρτυρομένους, ἀποκριθέντες ἀποτόμως εἰς τοὺς ἀπεσταλμένους, ἐρρίφθησαν παρ' αὐτῶν ἐκ τοῦ παραθύρου εἰς τὴν ξηρὰν τάφρον τῆς ἀκροπόλεως, ἀλλὰ ἐσώθησαν σχεδὸν ἀβλαβεῖς. Οἱ διαμαρτυρόμενοι δέ, καταλαβόντες τὴν ἀκρόπολιν, καὶ ἐκδιώξαντες τοὺς Ἰησουΐτας, κατηγορηθέντας ὑπὸ τῶν Βοημῶν ὡς αἰτίους τῶν καταθλίψεων, ἔλαβον τὰ ὅπλα, ἀρχηγοῦντος τοῦ φιλοδόξου κόμητος τοῦ Θόρνου. Ἡ συμμαχία ἀπέστειλεν ἐπικουρικὸν σῶμα εἰς Βοημίαν, ὁδηγούμενον ὑπὸ τοῦ γενναίου Ἐρνέστου, κόμητος τῆς Μανσφέλδης· ὁ δὲ αὐτοκράτωρ διέταξε τὸν στρατὸν αὐτοῦ νὰ εἰσβάλῃ εἰς Βοημίαν. Ἐν τῷ μέσῳ δὲ τῶν ταραχῶν τούτων ὁ Ματθίας ἀπέθανε (1619) καὶ διεδέχθη αὐτὸν Φερδινάνδος ὁ Β′.

Οἱ Βοημοί, γνωρίζοντες τὴν πρὸς τοὺς διαμαρτυρομένους δυσμένειαν τοῦ Φερδινάνδου, ἐκήρυξαν αὐτὸν ἔκπτωτον τῶν ἐπὶ τοῦ βοημικοῦ στέμματος δικαιωμάτων, καὶ προσήνεγκον τοῦτο εἰς τὸν Παλατῖνον Φριδερῖκον τὸν Ε′, ὁ ὁποῖος μετά τινας δισταγμοὺς ἐδέχθη τέλος αὐτό, καὶ μάλιστα ἕνεκα τῆς ἐπιμονῆς τῆς φιλοδόξου αὐτοῦ γυναικός, θυγατρὸς Ἰακώβου τοῦ Α′. τῆς Ἀγγλίας. Ἀλλὰ τὸ προσεχὲς ἔτος πλησίον τῆς Πράγας μεγάλη νίκη τῶν στρατευμάτων τῆς τῶν καθολικῶν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

συμμαχίας καὶ ἡ ἐκ τούτου φυγὴ τοῦ βασιλέως Φριδερίκου διέλυσε τὴν ἐπανάστασιν τῶν Βοημῶν, καὶ κατέστειλε τὸ ἐνταῦθα κίνημα τῶν διαμαρτυρομένων. Ὁ Φερδινάνδος ἤδη ἐκήρυξε Φριδερῖκον τὸν Ε'. ἔκπτωτον καὶ τὸ Παλατινᾶτον ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν ἱσπανικῶν καὶ βαυαρικῶν στρατευμάτων, καί τοι ὁ κόμης Ἐρνέστης τῆς Μανσφέλδης καὶ ὁ Δοὺξ Χριστιανὸς τῆς Βρυνσουΐκης ἔσπευσαν εἰς βοήθειαν τούτου μετὰ τῶν στρατευμάτων αὐτῶν, τὰ ὁποῖα διετηροῦντο ἐξ ἁρπαγῆς. Ἀλλ' ἡ παραχώρησις τοῦ ἀξιώματος τοῦ ἐκλέκτορος Παλατίνου εἰς τὸν ὀπαδὸν τοῦ αὐτοκράτορος Μαξιμιλιανὸν τῆς Βαυαρίας (1623), διὰ τοῦ ὁποίου οἱ Καθολικοὶ ὑπερίσχυσαν ἐν τῷ ἐκλεκτορικῷ συλλόγῳ, καὶ ἡ προχώρησις τοῦ Βαυαροῦ στρατηγοῦ Τίλλυος εἰς τὰ μεθόρια τῆς κάτω Σαξωνίας, ἐξήγειρε τέλος τοὺς διαμαρτυρομένους ἡγεμόνας τῶν μερῶν τούτων ἐκ τοῦ ληθάργου αὐτῶν καὶ συνῆψαν συμμαχίαν μετὰ τοῦ βασιλέως τῆς Δανίας Χριστιανοῦ Δ'. Αἱ αὐτοκρατορικαὶ δὲ δυνάμεις ηὐξήνθησαν μεγάλως ὑπὸ τοῦ ἐκ λεηλασιῶν διατηρουμένου στρατοῦ τοῦ στρατηγοῦ Οὐαλλενσταΐνου εὐγενοῦς ἐκ Βοημίας. Ὁ βασιλεὺς τῆς Δανίας κατετροπώθη ὑπὸ τοῦ Τίλλυος εἰς τὴν ἐν Βαρενβέργῃ Λυτέρην τὸ 1626, καὶ διὰ τῆς εἰρήνης τῆς Λουβέκης τὸ 1629 ἠναγκάσθη νὰ ὑποσχεθῇ, ὅτι οὐδέποτε ἤθελεν ἐπεμβῆ εἰς τὰ πράγματα τοῦ γερμανικοῦ κράτους.

Ὁ αὐτοκράτωρ ἦτο ἤδη ἰσχυρότερος παρά ποτε, τὰ δὲ συμφέροντα τῶν διαμαρτυρομένων ἐκινδύνευον τὸν ἔσχατον κίνδυνον. Ἀπόδειξις τούτου ἦτο τὸ διάταγμα τῆς ἐπανορθώσεως τοῦ 1629, διὰ τοῦ ὁποίου οἱ διαμαρτυρόμενοι ὤφειλον νὰ παραχωρήσωσι πάντα τὰ ἐκκλησιαστικὰ κτήματα, τὰ ὁποῖα εἶχον ἀποκτήσει ἀπὸ τῆς θρησκευτικῆς εἰρήνης τοῦ 1555. Ἐν τῇ κρισίμῳ ταύτῃ περιστάσει ἐφάνη βοηθὸς ὁ τῆς Σουηδίας βασιλεὺς Γουσταῦος Ἀδολφος, τοῦ ὁποίου τὴν ἐπικουρίαν ἐπεκαλέσθησαν οἱ Λουθηρανοὶ τὸ 1628, ὅτε ἐπολιορκεῖτο ἡ Στρανσούλδη ὑπὸ τοῦ ἐξ 100,000 ἀνδρῶν στρατοῦ τοῦ περιβοήτου Οὐαλλενσταΐνου. Σφόδρα δὲ ζηλωτὴς τῆς θρησκείας αὐτοῦ, καὶ ἠρεθισμένος ἕνεκα πολλῶν ἀδικιῶν, τὰς ὁποίας ἔκαμεν εἰς αὐτὸν ὁ αὐτοκράτωρ, ὁ Γουσταῦος Ἀδόλφος ἀπεβιβάσθη εἰς Πομερανίαν τὴν 24 Ἰουνίου 1630, φέρων στρατὸν ἐκ 30,000 ἀνδρῶν· καὶ ἐδ' ωξε μὲν τὰ αὐτοκρατορικὰ στρατεύματα, ὅπου καὶ ἂν ἐνεφανίσθησαν, δὲν ἠδυνήθη ὅμως νὰ ἐμποδίσῃ τὴν ἅλωσιν καὶ τὴν καταστροφὴν τοῦ Μαγδεμβούργου ὑπὸ τοῦ Τίλλυος τὸ 1631, ἀλλ' αὐξήσας τὰς δυνάμεις αὐτοῦ διὰ συμμαχίας μετὰ τῆς Γαλλίας καί τινων ἡγεμόνων τῆς Γερμανίας, οἷον τοῦ Βραντεβούργου καὶ τῆς Σαξωνίας, καὶ καταστρέψας τὸν στρατὸν τοῦ Τίλλυος ἐν τῇ μάχῃ τῆς Λειψίας (7 Σεπτεμβρίου 1631), ὑπέβαλε τὸν αὐτοκράτορα καὶ τοὺς συμμάχους αὐτοῦ εἰς ἐσχάτην στενοχωρίαν διὰ τῶν ὁρμητικῶν αὐτοῦ κινήσεων, διὰ τῶν νικῶν τῶν στρατηγῶν αὐτοῦ καὶ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῆς βοηθείας τῶν συμμάχων ἐν Οὐεστφαλίᾳ καὶ Κάτω Σαξωνίᾳ καὶ διὰ τῆς εἰσβολῆς τῶν Σαξώνων εἰς τὴν Βοημίαν. Ὁ Γουσταῦος ἠλευθέρωσε τοὺς διαμαρτυρομένους ἐν τῇ Φραγκωνίᾳ ἀπὸ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ στρατοῦ, ἐκυρίευσε τὴν Μογουντίαν, ἔγεινε κύριος τοῦ Παλατινάτου καὶ ἐπροχώρησεν εἰς τὴν Βαυαρίαν. Ταὐτοχρόνως δὲ ὁ ἐκλέκτωρ τῆς Σαξωνίας κατέλαβε τὴν Πράγαν, ὥστε ὁ αὐτοκράτωρ ἐφοβήθη, μήπως καὶ αὐτὴ ἡ Βιέννη ἤθελε πολιορκηθῇ. Ὁ Τίλλυς ἀπέθανεν ἐν τοσούτῳ ἐν Βαυαρίᾳ.

Τοιαύτη ἦτο ἡ κατάστασις τῶν πραγμάτων τῶν διαμαρτυρομένων ἐν Γερμανίᾳ. Ἀλλ' ὅτε ὁ Οὐαλλενστάϊνος (ὁ ὁποῖος κατ' ἐπίμονον αἴτησιν τῆς ἐν Ῥατισβόνῃ γενομένης διαίτης εἶχεν ἀπολυθῇ διὰ τὰς βιαιοπραγίας καὶ τὰς λεηλασίας του,) διωρίσθη αὖθις ἀρχιστράτηγος τῶν αὐτοκρατορικῶν στρατευμάτων, ὁ Γουσταῦος ἠναγκάσθη νὰ ἀπέλθῃ τῆς Βαυαρίας. Οἱ δύο συνηντήθησαν ἐν Νυρεμβέργῃ· ἀλλ' ὁ Οὐαλλενστάϊνος, μὴ νομίσας καλὸν νὰ διακινδυνεύσῃ μάχην, διέμεινεν ἐν τοῖς χαρακώμασιν αὐτοῦ, τὰ ὁποῖα ἄνευ ἀποτελέσματος προσέβαλεν ὁ Γουσταῦος. Ἐπὶ τέλους δὲ συνῆψαν φονικὴν μάχην ἐν Λυκένῃ τῆς Σαξωνίας (Νοεμβρίου 6, 1642), εἰς τὴν ὁποίαν ὁ Γουσταῦος ἐνίκησε μὲν, ἀλλ' ἐθανατώθη. Ὁ θάνατος δὲ τούτου ἤθελε προξενήσει μέγιστα δυστυχήματα εἰς τοὺς διαμαρτυρομένους, ἐὰν ὁ ἀρχιγραμματεὺς αὐτοῦ Ὀξενστιέρνης διὰ τῶν ἐμπείρων αὐτοῦ διαπραγματεύσεων δὲν κατώρθωνε τὴν συμμαχίαν τῶν Γερμανῶν ἡγεμόνων, ἐν ᾧ χρόνῳ ὁ γενναῖος δοὺξ Βερνάρδος τῆς Οὐεϊμάρης καὶ ὁ Γουσταῦος Ὄρνος ἀνεδείκνυον τὰ σουηδικὰ στρατεύματα νικηφόρα ἀνὰ πᾶσαν σχεδὸν τὴν Γερμανίαν. Ὄχι ὀλίγον πρὸς τούτοις συνετέλεσε καὶ ἡ ὕποπτος διαγωγὴ τοῦ Οὐαλλενστάϊνου, ὁ ὁποῖος, ἀποσυρθεὶς εἰς Βοημίαν τὸ 1634, κατηγορήθη ἐπὶ προδοσίᾳ καὶ ἐθανατώθη ὑπὸ μυστικῶν ἀπεσταλμένων τοῦ αὐτοκράτορος. Ἀλλὰ τὰ πράγματα μετεβλήθησαν πάλιν ἕνεκα τῆς φονικῆς μάχης τῆς Νορτλιγγένης τὸ 1634. Ὁ ἐκλέκτωρ τῆς Σαξωνίας ἠνώθη καὶ αὐτὸς ἐν τῇ εἰρήνῃ τῆς Πράγας τὸ 1635 μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος κατὰ τῆς Σουηδίας. Ἐπειδὴ δὲ κράτη τινὰ τῆς αὐτοκρατορίας μετέσχον ταύτης τῆς εἰρήνης, οἱ Σουηδοὶ ἠναγκάσθησαν, συνδεόμενοι στενότερον μετὰ τῆς Γαλλίας, νὰ ζητήσωσι τὴν προστασίαν αὐτῆς· διὰ τῶν ἐπιτυχιῶν δὲ τοῦ Βερνάρδου τῆς Οὐεϊμάρης ἐν τῷ ἄνω Ῥήνῳ καὶ τοῦ Σουηδοῦ στρατηγοῦ Βανέρου, εἰσβαλόντος τὸ 1638 εἰς τὴν Βοημίαν, ἔγειναν πάλιν φοβεροί. Ὁ Σουηδὸς στρατηγὸς Τορστενσὼν μετὰ καταπληκτικῆς ταχύτητος διῆλθε διὰ πάσης τῆς Γερμανίας, κατετρόμαξε τὴν Αὐστρίαν, ἐταπείνωσε τὸν βασιλέα τῆς Δανίας καὶ ὑπερεπλήρωσε τὴν Σουηδίαν δόξης, τὴν ὁποίαν διετήρησε μέχρι τοῦ τέλους τοῦ πολέμου. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Βερ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νάρδου, δουκὸς τῆς Οὐεϊμάρης 1639, ἡ Γαλλία συμμετέσχε σπουδαίως τοῦ πολέμου τούτου· καί τοι δὲ κατὰ πρῶτον τὰ στρατεύματα ταύτης μικρὸν συνετέλεσαν, καὶ ἐνικήθησαν μάλιστα ἐν Δυττλιγγένῃ τὸ 1643, ἐκέρδησαν ὅμως μετὰ ταῦτα λαμπρὰς νίκας ὑπὸ τὸν Κονδέον καὶ τὸν Τουρέννην κατὰ τῶν αὐτοκρατορικῶν καὶ βαυαρικῶν στρατευμάτων.

Τέλος δὲ ἡ ἅλωσις τῆς Πράγας ὑπὸ τοῦ Σουηδοῦ στρατηγοῦ Καινισμάρκου (Ἰουλίου 25, 1645), ἠνάγκασε Φερδινάνδον τὸν Γ', (ὁ Φερδινάνδος ὁ Β', ἀπέθανε πρὶν, τὸ 1637) νὰ συνομολογήσῃ εἰρήνην, ἡ ὁποία μετὰ ἑπταετεῖς διαπραγματεύσεις εἰς Μυνστέρην καὶ Ὀσναβρύκην ὑπεγράφη ἐν Οὐετσφαλίᾳ τὴν 24 Ὀκτωβρίου 1648. Διὰ τῆς συνθήκης ταύτης ὁ ἐκλέκτωρ τοῦ Παλατινάτου ἀποκατεστάθη πάλιν, οἱ διαμαρτυρόμενοι ἔλαβον τὴν ἄδειαν νὰ ἐξασκῶσιν ἐλευθέρως τὰ τῆς θρησκείας των καὶ ὅμοια προνόμια πρὸς τὰ τῶν καθολικῶν. Κατὰ ταύτης ὅμως ὁ Πάπας διεμαρτυρήθη, ἀλλὰ ματαίως. Μέρος τῆς Πομερανίας ἐδόθη εἰς τὴν Σουηδίαν, καὶ ἡ Ἀλσάκη εἰς τὴν Γαλλίαν Ἡ Ἑλβετία καὶ ἡ Ὁλλανδία ἐκηρύχθησαν ἀνεξάρτητοι, ὅλαι δὲ αἱ κατακτηθεῖσαι ἀποικίαι παρεχωρήθησαν εἰς τὴν Ὁλλανδίαν, καὶ τὸ κράτος τοῦτο ἤδη ἔφθασεν εἰς τὸν ἀνώτατον βαθμὸν τοῦ μεγαλείου του, ἡ δὲ Γερμανία ἐξέπεσε πολὺ, διότι πλεῖσται πόλεις αὐτῆς κατεστράφησαν, καὶ κατέστη πλήρης ἐρειπίων καὶ ἐλεεινῆς καταστροφῆς καὶ ἐρημώσεως.

§ 79. Ῥωσσία.

Τὴν ἐννάτην μ. Χ. ἑκατονταετηρίδα ἡ Ῥωσσία κατῳκεῖτο ὑπὸ διαφόρων σκυθικῶν καὶ ταρταρικῶν φύλων καὶ ἦτο διηρημένη εἰς πολλὰ καὶ ἀνεξάρτητα κράτη, τῶν ὁποίων τὰ κυριώτερα ἦσαν τὸ Κίεβον καὶ ἡ Νοβγοροδία. Τὸ 850 ἐκ Σκανδιναυίας ἠγήτωρ, ὀνόματι Ῥούρικος, ἐκυρίευσε τὴν Νοβγοροδίαν καὶ θεωρεῖται οὗτος ὡς ὁ πρῶτος τῆς Ῥωσσίας κυριάρχης. Ἐπὶ Βλαδιμήρου τοῦ μεγάλου 980—1015 εἰσήχθησαν εἰς Ῥωσσίαν ἡ χριστιανικὴ ὀρθόδοξος πίστις, αἱ τέχναι, τὰ στοιχεῖα τοῦ πολιτισμοῦ καὶ ὁπωσοῦν εὐσταθὴς κυβέρνησις. Μετὰ τὸν θάνατον τούτου διεμοίρασαν τὴν χώραν οἱ υἱοί του καὶ ἐπὶ ἑκατὸν σχεδὸν ἔτη ὑπέστη τὰ πάνδεινα ὑπὸ ἐμφυλίων πολέμων καὶ εἰσβολῶν τῶν γειτόνων της Πολωνῶν. Τὸ 1223 εἰσβαλόντες εἰς αὐτὴν οἱ Τάρταροι, ὁδηγούμενοι ὑπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ζίγγις-Χὰν (§ 65), κατέστρεψαν τὰς πόλεις, κατέσφαξαν τοὺς κατοίκους καὶ ἐπὶ δύο ἑκατονταετηρίδας οἱ Ῥῶσσοι ἡγεμόνες διετέλουν ὑποτελεῖς τῶν κατακτητῶν τούτων. Τὸ 1462 Ἰβὰν (Ἰωάννης) ὁ μέγας, ὁ διὰ τὸν θηριώδη χαρακτῆρά του ὀνομασθεὶς Τρομερὸς, ἀπηλευθέρωσε

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὴν Ῥωσσίαν τῆς ὑποτελείας, συνήνωσεν εἰς ἓν τὰς διαφόρους αὐτῆς ἡγεμονίας, καὶ κατέστησε πρωτεύουσαν τὴν Μόσχαν, μάλιστα δὲ ἤρχισε νὰ ἀποβλέπῃ καὶ εἰς τὴν κατάληψιν τοῦ βυζαντινοῦ θρόνου. Ὁ ἔγγονος τούτου Ἰβὰν Βασιλειάδης, βασιλεύσας τὸ 1533, ἔλαβε πρῶτος τὸ ὄνομα Κζάρος (Καῖσαρ), κατέστειλε τὰς τῶν Ταρτάρων ἐπιδρομὰς καὶ συνέστησε τὸ στρατιωτικὸν τάγμα τῶν Στερλιτσῶν (τοξοτῶν) καὶ διὰ τῆς κατακτήσεως τῆς Σιβηρίας ὑπερδιπλασίασε τὴν ἔκτασιν τοῦ βασιλείου.

Τὸ 1613 ἀναγορευθέντος ὑπὸ σύμπαντος τοῦ λαοῦ Κζάρου Μιχαὴλ τοῦ Ῥωμανὸφ, τὸ γένος ἕλκοντος ἀπὸ τοῦ οἴκου τοῦ Ῥουρίκου, ἡ Ῥωσσία ἤρξατο μεγαλυνομένη καὶ σπουδαία καθισταμένη τοὐντεῦθεν ἐν ταῖς μοναρχίαις τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου. Καὶ ἀπέβαλε μὲν ὁ Κζάρος μέρη τινὰ τοῦ βασιλείου του, παραχωρηθέντα εἰρήνης χάριν εἰς τὰ γειτονικὰ κράτη, ἔνθεν μὲν τῆς Σουηδίας, ἔνθεν δὲ τῆς Πολωνίας, ἀλλ' ἔκτισε φρούρια, προσεκάλεσε ξένους ἐμπείρους εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του, προήγαγε τὴν ἐμπορίαν διὰ συνθηκῶν ὠφελίμων πρὸς τὴν Γαλλίαν καὶ τὴν Ἀγγλίαν καὶ ἐβελτίωσε τὸ στρατιωτικόν του. Ἀλλὰ τῆς Ῥωσσίας τὸ μεγαλεῖον ἀπέκειτο εἰς τὸν τὸ 1689 ἀναβάντα τὸν θρόνον Πέτρον τὸν Μέγαν.

Οὗτος ἦτο ὁ νεώτατος υἱὸς τοῦ Κζάρου Ἀλεξίου· δεκαεπταετὴς δὲ τὴν ἡλικίαν ἐβασίλευσε μόνος, περιορίσας εἰς μοναστήριον τὴν ἐπ' ὀνόματί του τέως βασιλεύουσαν, ὑποβλέπουσαν δὲ αὐτὸν, ἀδελφήν του Σοφίαν, παραμερίσας δὲ τὸν ἀνίκανον ἀδελφόν του Ἰβάν.

Καὶ πρῶτον ὁ μέγας τῷ ὄντι οὗτος ἡγεμὼν ὑπέβαλε τὸν ἄτακτον τέως στρατόν του εἰς εὐρωπαϊκὴν πειθαρχίαν, εἶτα δὲ ἐκυρίευσε τὴν Ἀζόφην παρὰ τῶν Τούρκων τὸ 1694. Διευθετήσας δὲ τὰ ἐσωτερικὰ τοῦ βασιλείου του μετέβη εἰς Ὁλλανδίαν, Ἀγγλίαν καὶ ἄλλας χώρας πρὸς ἀπόκτησιν γνώσεων ναυπηγικῆς καὶ ἄλλων μηχανικῶν ἐπιστημῶν καὶ παραλαβὼν τεχνιτῶν, ἵνα τὸν συνδράμωσιν εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῶν μεγάλων σχεδίων του.

Ἐπαναστατησάντων τῷ 1698 ἐν Ῥωσσίᾳ τῶν Στερλιτσῶν, ἠναγκάσθη νὰ ἐπισπεύσῃ ὁ Πέτρος τὴν εἰς Ῥωσσίαν ἐπάνοδόν του· ἐλθὼν δὲ κατήργησε τὸ φοβερὸν αὐτὸ τάγμα, πλείστους ὅσους φονεύσας, καὶ ἤρχισε νὰ ἐξουσιάζῃ πλησιοχώρους τοῦ βασιλείου του χώρας, αἵτινες τῷ ἐχρειάζοντο, ἵνα ἔχῃ λιμένας εἰς ἀνάπτυξιν τοῦ ἐμπορίου καὶ τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ. Ἡττηθεὶς πολλάκις ὑπὸ τοῦ περιλαλήτου βασιλέως τῆς Σουηδίας Καρόλου τοῦ ΙΒ', καὶ μάλιστα ἐν Νάρβᾳ (μ. Χ. 1700), ἔνθα 100,000 Ῥώσσων κατετροπώθησαν ὑπὸ 8,000 Σουηδῶν, δὲν ἀπεθαρρύνθη, ἀλλὰ μάλιστα ἔλεγεν, ὅτι νικῶντες ἡμᾶς οἱ Σουηδοὶ, θὰ μας διδάξωσι νὰ τοὺς νικῶμεν. Ὠφεληθεὶς δὲ ἐκ τῆς ἀπασχολήσεως τοῦ εἰρημένου βασιλέως τῆς Σουηδίας εἰς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τὸν πρὸς τοὺς Πολωνοὺς καὶ τοὺς Σάξωνας πόλεμον, ἐκυρίευσεν ἐκ τῶν χωρῶν αὐτοῦ τὴν Ἰγγρίαν καὶ τὴν Καρηλίαν καὶ τὸ 1702 τὴν πόλιν Μαριεμβοῦργον· τὸ δὲ ἐπιὸν ἔτος ἔθηκε τὰ θεμέλια τῆς Πετρουπόλεως, καὶ τὸ 1709 ἐνίκησε κατὰ κράτος ἐν Πουλτόβᾳ τὸν εἰρημένον Κάρολον ΙΒ', ὅστις ἤδη διηρέθισε κατὰ τοῦ Πέτρου τοὺς Τούρκους, οἵτινες μετ' οὐ πολὺ περικυκλώσαντες μὲ 200,090 ἐμπειροπολέμου στρατοῦ τὴν μικρὰν τοῦ Πέτρου παρεμβολὴν, ἔφεραν αὐτὸν εἰς τὸν ἔσχατον κίνδυνον, ἐκ τοῦ ὁποίου ἐσώθη, φθείρας διὰ δωροδοκίας τοὺς ἀρχηγοὺς τῶν Τούρκων κατ' εἰσήγησιν νέας τινὸς, ὀνόματι Αἰκατερίνης, τὴν ὁποίαν καὶ ἐνυμφεύθη ἐπισήμως ὕστερον· ἐσώθη δὲ οὕτω μετὰ τῶν στρατιωτῶν του ἀπολέσας ὅμως τὴν Ἀζόφην (1711). Ἀσφαλίσας δὲ τὰς ἐν τῇ Βαλτικῇ κτήσεις του, προσέλαβεν ὕστερον, θανόντος Καρόλου τοῦ ΙΒ', διὰ συνθήκης (1712) τὴν Λιβονίαν, Ἐσθονίαν, Ἰγγρίαν καὶ μέρος τῆς Φιλλανδίας. Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ (1716—1717) ἀπῆλθεν ἐκ δευτέρου εἰς Εὐρώπην πρὸς τελειοποίησιν τῶν πρακτικῶν γνώσεών του· εἰσήγαγε δὲ εἰς Ῥωσσίαν εὐρωπαϊκὸν πολιτισμὸν καὶ ἀνηγορεύθη ὑπὸ τῆς συγκλήτου αὐτοκράτωρ πασῶν τῶν Ῥωσσιῶν ὀνομασθεὶς μέγας, ὡς καὶ τῷ ὄντι ἦτο. Ἀπέθανε δὲ τῷ 1725 ἀφ' οὗ ἤδη εἶχεν εἰσαγάγει εἰς τὸ κράτος του τὰς τέχνας τῆς εἰρήνης καὶ συστήσει ἐν Πετρουπόλει τὴν πρωτευούσῃ τοῦ βασιλείου του Ἀκαδημίαν τῶν ἐπιστημῶν. Πρὶν δὲ ἀποθάνῃ ἔχρισεν αὐτοκράτειραν τὴν γυναῖκά του Αἰκατερίνην Α', ἥτις διετήρησε τὴν ἀκμαίαν κατάστασιν τοῦ βασιλείου μέχρι τοῦ θανάτου της, συμβάντος δύο ἔτη μετὰ τὸν τοῦ ἀνδρός της.

Ἐκ τῶν ἓξ αὐτοκρατόρων τῆς Ῥωσσίας περίφημος κατέστη ἡ εἰς τὸν θρόνον ἀναβᾶσα τὸ 1762 Αἰκατερίνη ἡ Β', ἥτις, τὰ σχέδια τοῦ μεγάλου Πέτρου ἐνεργοῦσα, προσεκτήσατο εἰς τὸ κράτος της τὴν Ταυρικὴν χερσόνησον (Κριμαίαν), τὴν μικρὰν Ταρταρίαν, τὴν Λιθουανίαν, τὴν Κουρλανδίαν, μέρος μέγα τοῦ Καυκάσου καὶ ἐν ταῖς γενομέναις διανομαῖς τῆς Πολωνίας (1772 καὶ 1795) τὸ ἥμισυ μέρος αὐτῆς.

Παῦλος ὁ υἱός της, διαδεχθεὶς αὐτὴν τὸ 1796, ἔλαβε μέρος εἰς τὴν κατὰ τῆς Γαλλίας συμμαχίαν, καὶ οἱ στρατοὶ αὐτοῦ ἐπροχώρησαν μέχρις Ἑλβετίας (1799). Τοῦτον, δολοφονηθέντα ὑπὸ τῶν μεγιστάνων τοῦ κράτους του, διεδέχθη Ἀλέξανδρος ὁ Α, ὅστις, καίπερ πολεμήσας πρὸς τὸν Ναπολέοντα καὶ ἀποτυχὼν, ὡς θέλομεν ἰδεῖ κατωτέρω, προσεκτήσατο τὴν Φιλανδίαν, τὴν ἀνατολικὴν Βοθνίαν, τὴν τῆς Τουρκίας Βεσσαραβίαν καὶ τὴν Γεωργίαν (1815).

Ὁ τοῦτον διαδεξάμενος Νικόλαος Α', προσέθηκεν εἰς τὸ κράτος του τὴν περσικὴν Ἀρμενίαν καὶ τόπους τινὰς παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Δανουβίου, συνετέλεσε δὲ τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς Ἑλ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λάδος καὶ τὴν διατήρησιν τῶν ἐπὶ τοῦ Παναγίου Τάφου δικαιωμάτων τῶν ὀρθοδόξων.

§ 89. Ἕλληνες καὶ Τοῦρκοι (1453—1715).

Τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος ὑπέκυψεν ἤδη, ὡς ἴδαμεν ἐν § 56 ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῶν Τούρκων. Ἡ ἐν τῇ ἁλωθείσῃ παρ' αὐτῶν Κωνσταντινουπόλει σφαγὴ καὶ διαρπαγὴ διήρκεσεν ἐπὶ δύο ἡμέρας, διετάχθη δὲ ἡ κατάπαυσίς της, ἵνα μὴ ἐρημωθῇ καθ' ὁλοκληρίαν ἡ μητρόπολις αὕτη. Καὶ τῶν ἀπὸ τῆς σφαγῆς δὲ σωθέντων ἀφῃρέθησαν τὰ καλλίτερα κτήματα καὶ αὐτοὶ ἀπεκλείσθησαν πάντων τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων, ὑπεχρεώθησαν δὲ τοὐντεῦθεν νὰ ἐξαγοράζωσι κατ' ἔτος τὴν ὕπαρξίν των πληρώνοντες ἀπὸ τοῦ δωδεκάτου ἔτους τῆς ἡλικίας χαράτσιον, δηλ. προσωπικὸν ἢ κεφαλικὸν φόρον· ἔπαιρνον δὲ οἱ ἐκπορθηταὶ καὶ τὰ νεαρὰ τέκνα τῶν χριστιανῶν, ἅτινα ἀνέτρεφον ἐν τῷ Ἰσλαμισμῷ καὶ κατέτασσον εἰς τὸ τῶν Γιανιτσάρων τάγμα. Ὁ Μωάμεθ, νομίσας συμφέρον νὰ φεισθῇ τῆς θρησκείας τοῦ κατακτηθέντος λαοῦ, διέταξε νὰ προχειρισθῇ νέος πατριάρχης ἀντὶ τοῦ ἀποθανόντος· προεχειρίσθη δὲ ὡς τοιοῦτος ὁ Γεώργιος Σχολάριος, ἐπονομασθεὶς Γεννάδιος, ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ πεπαιδευμένος καὶ ἐνάρετος. Ἡ ἁγία Σοφία ὅμως καὶ αἱ ὡραιότεραι ἐκκλησίαι μετεβλήθησαν εἰς δζαμία.

Μετ' οὐ πολὺ ὁ Μωάμεθ συνεπλήρωσε τὴν κατάκτησιν τοῦ ἐπιλοίπου κράτους εὐχερῶς· ὁ Σκενδέρμπεης ὅμως ἔμεινεν ἀγέρωχος ἀπέναντι τοῦ τρομεροῦ κατακτητοῦ, ὡς καὶ πρὸ τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως διετέλει. Ὁ Μωάμεθ ἐπρότεινεν εἰς αὐτὸν (1454) συνθήκην ὑποταγῆς ἐπὶ μετρίῳ φόρῳ, ἀλλ' ὁ Σκενδέρμπεης ἀπέρριψεν αὐτὴν καὶ ὀχυρώσας τὴν Κρόϊαν, δὶς κατετρόπωσε τὸν ἐχθρικὸν στρατόν· καὶ τότε μὲν ἕνεκεν ἄλλων ἀσχολιῶν δὲν ἐξεστράτευσε πάλιν κατ' αὐτοῦ ὁ Μωάμεθ, περὶ δὲ τὸ 1465 εἰσέβαλεν εἰς Ἀλβανίαν μετὰ 200,000 ἀνδρῶν καὶ ἀπέκλεισε τὴν Κρόϊαν, ἀλλὰ καὶ πάλιν δὲν κατώρθωσέ τι· μόνον δὲ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Σκενδέρμπεη, συμβάντα τὸ 1467, ὑπετάχθη ἡ χώρα αὕτη εἰς τοὺς Τούρκους. Ἀπέθανε δὲ ὁ Μωάμεθ κατὰ τὸ 1481 εἰς ἡλικίαν 52 ἐτῶν. Ὁ διαδεχθεὶς αὐτὸν Βαϊαζίτης, προσηνέχθη ἐπιεικέστερον πρὸς τοὺς Ἕλληνας.

Ὁ Σελίμης, βασιλεύσας ἀπὸ τὸ 1512 μέχρι τοῦ 1520, ἠθέλησε νὰ μεταβάλῃ ἁπάσας τὰς ἐκκλησίας εἰς δζαμία καὶ νὰ ἀναγκάσῃ πάντας τοὺς χριστιανοὺς νὰ παραδεχθῶσι τὸν Ἰσλαμισμὸν ἐπὶ ποινῇ θανάτου, ἀλλὰ εὐτυχῶς ὁ βεζύρης Πιρὶ Πασᾶς, συμφώνως μετὰ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς θρησκείας τῶν Ὀθωμανῶν Λζεμαλῆ, καὶ τοῦ τῶν ὀρθο-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

δόξων πατριάρχου Ἱερεμίου Ἱ, δι' ἐπιτηδείου πολιτικῆς, ἔπεισαν τὸν Σουλτάνον νὰ ἀλλάξῃ γνώμην. Μετέβαλεν ὅμως ὁ Σελίμης εἰς ὀζαμία τοὺς καλλιτέρους ναοὺς, ἀφήσας μόνον μικρούς τινας καὶ εὐτελεῖς καὶ διατάξας νὰ μὴ ἀνεγείρωσι πλέον ἄλλους, εἰμὴ μόνον ἐκ ξύλων. Ἀπέθανε δὲ οὗτος, ἐν ᾧ ἡτοιμάζετο νὰ κυριεύσῃ τὴν Ῥόδον, ὑπὸ τῶν Φράγκων ἔτι κατεχομένην.

Ἰστέον δὲ, ὅτι οἱ Ἐνετοὶ κατεῖχον, ὅτε ἡλώθη ὑπὸ τῶν Τούρκων ἡ Κωνσταντινούπολις, τὴν Ἐπτάνησον, τὴν Ναυπλίαν, τὴν Μεθώνην καὶ τὴν Κορώνην, τὴν Πύλον, τὴν Μονεμβασίαν, τὴν Ναύπακτον, τὴν Κρήτην καὶ τὴν Εὔβοιαν, ὕστερον δὲ ἔλαβον καὶ τὴν Κύπρον· ἄλλοι δὲ Λατῖνοι εἶχον νήσους τινὰς τοῦ Αἰγαίου πελάγους καὶ τὴν Ῥόδον.

Ὁ διαδεχθεὶς τὸν Σελίμην Σουλεϊμάνος ὁ περιφημότατος τῶν Σουλτάνων ἐκυρίευσε τὴν γενναίως ἀντιστᾶσαν Ῥόδον τὸ 1522· εὐθὺς δὲ παρεδόθησαν εἰς αὐτὸν καὶ αἱ ἀνήκουσαι εἰς αὐτὴν ὀκτὼ μικραὶ πέριξ αὐτῆς νῆσοι. Καταπολεμήσας δὲ ὕστερον τὴν ἐπαναστατήσασαν Ἤπειρον, ἐπολιόρκησε τὴν Κέρκυραν, ἥτις γενναίως ἀντέκρουσε τὰ ὀθωμανικὰ στρατεύματα· ἰδίως δὲ συνετέλεσαν εἰς τὴν σωτηρίαν τῆς νήσου ταύτης οἱ Ἕλληνες αὐτῆς κάτοικοι. Ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ Σουλτάνου ὑπετάχθη καὶ τὸ Αἰγαῖον εἰς τοὺς Ὀθωμανοὺς καὶ ἀπώλεσαν οἱ Ἐνετοὶ πάντα τὰ ἐν Πελοποννήσῳ φρούρια αὐτῶν. Οὗτος ἐκυρίευσε καὶ τὴν Μολδαυίαν καὶ τὴν Οὐγγαρίαν καὶ κατέστησε φοβερὰν τὴν τουρκικὴν δύναμιν. Ὠνομάσθη δὲ παρὰ μὲν τοῖς Τούρκοις Κανουνῆ, ἤτοι νομοθέτης, ἐπειδὴ συνηρμολόγησεν εἰς ἓν τὴν τουρκικὴν νομολογίαν (Κανουνναμὲ), παρὰ δὲ τοῖς Εὐρωπαίοις μέγας, διὰ τὰ κατορθώματά του.

Ἀποθανὼν ὁ Σουλεϊμάνος τὸ 1566 ἀφῆκε διάδοχον Σελίμην τὸν υἱόν του, ὅστις ἐπολιόρκησε τὴν Κύπρον. Μετὰ δὲ δύο μηνῶν πολιορκίαν παρεδόθη ἡ Λευκωσία, ἔπεσαν δὲ καὶ τὰ λοιπὰ τῆς Κύπρου φρούρια, ἐκτὸς τῆς Φαρμαγόστης (Ἀμμοχώστου), ἥτις δὲν παρεδόθη, εἰμὴ τὸ 1571. Κατὰ τὸ αὐτὸ δὲ ἔτος συνεκροτήθη καὶ μεγάλη περὶ Ναύπακτον ναυμαχία, καθ' ἣν διακόσια περίπου Ἐνετικὰ πλοῖα παρετάχθησαν κατὰ τριακοσίων ὀθωμανικῶν. Ἰωάννης ὁ ἐπιλεγόμενος Αὐστριακὸς, ναύαρχος ὢν σύμπαντος τοῦ στόλου ἐκείνου, ἐνίκησε κατὰ κράτος τὸν ὀθωμανικόν. Ἀλλ' οὐδόλως ὠφελήθησαν οἱ Χριστιανοὶ ἐκ τῆς λαμπρᾶς ταύτης νίκης, διότι ὀλίγον μετέπειτα, κατασκευάσαντες οἱ ὀθωμανοὶ στόλον νέον, ἠνάγκασαν τοὺς Ἐνετοὺς νὰ συνθηκολογήσωσι, παραχωρήσαντες ὁριστικῶς εἰς τοὺς Τούρκους τὴν Κύπρον καὶ πληρώσαντες 300,000 φλωρίων διὰ τὰ ἔξοδα τῆς ἐπ' αὐτὴν ἐκστρατείας.

Ἀπέθανε δὲ ὁ Σελίμης τὸ 1574, ἀφήσας διάδοχον τὸν πρωτότο-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

κον υἱόν του Μουράτην Γ'. Οὗτος δὲ ἐκήρυξε κατὰ τῆς Οὐγγαρίας πόλεμον, τὸν ὁποῖον δὲν ἐπράφθασε νὰ τελειώσῃ, ἀποθανὼν τὸ 1595.

Μωάμεθ Γ'. υἱὸς τοῦ Μουράτου, διαδεχθεὶς αὐτὸν, ἐπεχείρησε νὰ τιμωρήσῃ τὴν Βλαχίαν, ἀλλ' ἐνικήθη κατὰ κράτος ὑπὸ τοῦ ἥρωος Μιχαὴλ ἡγεμόνος αὐτῆς. Μετὰ πολλοὺς δὲ ἄλλους ἀγῶνας καὶ ἐσωτερικὰς ταραχὰς, ἀπέθανεν ὁ Μωάμεθ τὸ 1603, ἀφεὶς διάδοχον τὸν δεκατετραετῆ υἱόν του Ἀχμέτην Α', ὅστις ἀνέλαβε τὰς ἡνίας τοῦ τουρκικοῦ κράτους καὶ τοὺς ἐν Ἀσίᾳ καὶ Εὐρώπῃ πολέμους.

Τοῦτον δὲ διεδέχθη τὸ 1617 ὁ υἱός του Μουσταφᾶς, ὅστις καθῃρέθη ὡς εὐήθης ὑπὸ τῶν ἀξιωματικῶν τῆς αὐλῆς, ἀναγορευσάντων ἀντ' αὐτοῦ τὸν υἱόν του Ἀχμέτην Ὀσμάνην. Ὁ νέος Σουλτάνος, ἐκστρατεύσας κατὰ τῆς Πολωνίας καὶ μὴ δυνηθεὶς νὰ καταβάλῃ τὰ πολωνικὰ στρατεύματα, ἔκαμε μετ' αὐτῆς εἰρήνην κατὰ τὸ ἔτος 1621. Ἀλλ' οἱ Γιανίτσαροι δυσαρεστηθέντες κατ' αὐτοῦ, καθῄρεσαν καὶ ἐφόνευσαν αὐτὸν καὶ ἀνηγόρευσαν πάλιν τὸν Μουσταφᾶν, ἀπομωρανθέντα ὁλοτελῶς. Ἔπεσε δὲ οὗτος μετὰ ἓν ἔτος καὶ ἀνηγορεύθη ὁ ἐννεαετὴς υἱὸς Ἀχμέτου τοῦ Α'. Μουράτης. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς δὲ ταύτης ἤρξατο προχωροῦσα ἡ παρακμὴ τοῦ τουρκικοῦ κράτους, ἐν ᾧ συγχρόνως ἡ τύχη τῶν Ἑλλήνων, ἕνεκα τῆς φυσικῆς αὐτῶν εὐφυΐας, ἤρξατο βελτιουμένη. Ὁ νέος Σουλτάνος ἀνέβη εἰς τὸν θρόνον τὸ 1623· ἦτο δὲ, καί τοι τρυφερᾶς ἡλικίας καὶ κατ' ἀρχὰς ὑπὸ κηδεμονίαν, σκληρὸς ὑπὲρ πάντας τοὺς προκατόχους του. Οἱ Γιανίτσαροι ἐν τούτοις, ἐρεθισθέντες, διότι δὲν τοῖς ἐδόθησαν τὰ συνήθη ἐν ἀρχῇ τῆς βασιλείας του δῶρα, ἐκίνησαν ταραχὰς, αἵτινες ἔπαυσαν, ἀφ' οὗ ἀπεκεφαλίσθησαν πολλοὶ ἐξ αὐτῶν.

Ὁ Μουράτης ἀπέθανε τὸ 1640· καὶ ἦτο μὲν σκληρὸς καὶ τρομερὸς, εἰς τοὺς χριστιανοὺς ὅμως ἔκαμε μέγα τι καλὸν, καταργήσας τὸ ἔθιμον τοῦ ν' ἁρπάζωσιν ἓν καὶ πολλάκις δύο τέκνα ἐξ ἑκάστης οἰκογενείας (τὸ παιδομάζωμα) καὶ νὰ τὰ κατατάττωσιν εἰς τὸ τάγμα τῶν Γιανιτσάρων· ὥστε ἐπ' αὐτοῦ ἔπαυσεν ἓν τῶν δεινοτέρων δυστυχημάτων τῶν χριστιανῶν, μὴ ἐπαναληφθὲν ὕστερον εἰμὴ ἅπαξ.

Τὸν Μουράτην διεδέχθη ὁ μόνος διασωθεὶς ἀδελφός του Ἰβραΐμης, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἤρχισε καὶ ὁ κατὰ τῶν Ἐνετῶν ἐν Κρήτῃ πόλεμος. Τετρακόσια πλοῖα, φέροντα 100,000 στρατιώτας, προσωρμίσθησαν εἰς Κρήτην καὶ ἐπολιόρκησαν τὴν Κυδωνίαν. Τρεῖς ἔφοδοι ἀπεκρούσθησαν μὲ ζημίαν τῶν Τούρκων, ἀλλὰ τέλος παρεδόθη ἡ πόλις τῇ 22 Αὐγούστου 1645· ἐξηκολούθησεν ὅμως ἐπί τινα ἔτη ὁ πόλεμος οὗτος καὶ διήρκει εἰσέτι, ὅτε καθαιρεθέντος καὶ φονευθέντος τοῦ Σουλτάνου Ἰβραΐμη, ἀνηγορεύθη ὁ πρεσβύτερος υἱός του Μωάμεθ Δ', ὀπτασετὴς τὴν ἡλικίαν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἐπὶ τῆς νηπιώδους ἡλικίας τοῦ Μωάμεθ τούτου διῴκησαν τὸν τόπον ἡ προμήτωρ καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ, αἵτινες ἐγένοντο αἰτίαι πολλῶν ταραχῶν. Ἐν τούτοις ὁ κατὰ τῆς Κρήτης πόλεμος ἐξηκολούθει, ἀλλὰ κατηναλίσκετο ἐπὶ ματαίῳ ὁ στρατὸς τῶν Ὀθωμανῶν· κατὰ δὲ τὸ 1656 ὁ ἥρως Μοκενῖγος κατέστρεψε καὶ συνέλαβεν ἑβδομήκοντα πλοῖα τοῦ ὀθωμανικοῦ στόλου, καὶ ἐκυρίευσε τὴν Τένεδον, τὴν Σαμοθράκην καὶ τὴν Ἄῆμνον. Ἤδη λοιπὸν ἡ θέσις τῆς Τουρκίας ἦτο δεινή, ἀλλὰ γενόμενος μέγας βεζύρης ἄνθρωπος δραστήριος καὶ εὐφυὴς, ὁ Ἀχμέτης Κιοπρουλῆς, ἔσωσεν αὐτὴν τοῦ κινδύνου. Ναυπηγήσας πολυάριθμον στόλον ἔπεμψεν αὐτὸν κατὰ τοῦ τότε εὐτυχοῦντος Μοκενίγου, ὅστις προσέβαλεν αὐτὸν τὴν 19 Ἰουλίου 1656· ἀλλ' ἐν ἀρχῇ τῆς μάχης σφαῖρα πεσοῦσα ἐν τῇ ναυαρχίδι ἀνῆψε τὴν ἀποθήκην τῆς πυρίτιδος, ὅθεν ἡ ναυαρχὶς κατεστράφη, ὁ Μοκενῖγος ἐφονεύθη, ὁ δὲ ἐνετικὸς στόλος ἐτράπη εἰς φυγήν· ὑπέταξε δὲ τότε πάλιν ὁ ὀθωμανικὸς στόλος τὰς νήσους, ἃς εἶχε κυριεύσει ὁ Μοκενῖγος ἀλλ' ἀποθανόντος τοῦ Κιοπρουλῆ, τὰ πράγματα ἐπανῆλθον εἰς τὴν προτέραν κατάστασιν. Οἱ Τοῦρκοι ἐξεστράτευσαν πάλιν τὸ 1666 κατὰ τῆς Κρήτης, ἥτις μετὰ τρία ἔτη τὴν 21 Σεπτεμβρίου 1669, παρεδόθη, παρεκτὸς δύο λιμένων, ὧν ἔμειναν κύριοι οἱ Ἐνετοί. Τῷ 1676, ὁ Σουλτάνος οὗτος ἀνεγνώρισεν ἐπισήμως τὴν ἰδιοκτησίαν τῶν ὀρθοδόξων ἐπὶ τοῦ ἁγίου Τάφου, τὴν ὁποίαν ἕως τότε διημφισβήτουν οἱ δυτικοί. Ἤδη δὲ διωρίσθη καὶ διερμηνεὺς τῆς κυβερνήσεως Ἕλλην. Κατὰ δὲ τὸ ἑπόμενον ἔτος ἐκήρυξε πόλεμον κατὰ τῆς Ῥωσσίας, μεθ' ἧς μετὰ τρία ἔτη συνῆψε συνθήκην ὠφέλιμον εἰς αὐτήν. Ἐκήρυξε δὲ πόλεμον ὕστερον καὶ κατὰ τῆς Οὐγγαρίας καὶ τῆς Αὐστρίας, καὶ οἱ ὀθωμανικοὶ στρατοὶ ἐπολιόρκησαν καὶ αὐτὴν τὴν Βιέννην, ἥτις ἤθελε παραδοθῆ, ἐὰν μὴ ἤρχετο ὁ τῆς Πολωνίας βασιλεὺς Σοβιέσκης εἰς βοήθειάν της. Οὗτος κατετρόπωσε τοὺς Τούρκους, οἵτινες καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας μάχας ἀπεδείχθησαν ἀτυχεῖς. Ἀφ' ἑτέρου οἱ Ἐνεταὶ ἐκυρίευσαν κατὰ τὸ 1684 τὴν Λευκάδα καὶ τὴν Πρέβεζαν. Τρία δὲ ἔτη μετὰ ταῦτα ὁ ἥρως Μοροζίνης, ὁ ἐπικληθεὶς πελοποννησιακὸς, βοηθούμενος καὶ ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Καινισμάρκου, ἐκυρίευσε τὴν Πελοπόννησον πᾶσαν ἐκτὸς τῆς Μονεμβασίας, κατέλαβε τὰς Ἀθήνας, ἐπὶ τῆς πολιορκίας τῶν ὁποίων βόμβα πεσοῦσα εἰς τὸν Παρθενῶνα, ἀκέραιον ἕως τότε ὄντα καὶ χρησιμεύοντα εἰς πυριτοθήκην, κατέστρεψεν αὐτόν. Ὁ Μοροζίνης ἐξεστράτευσεν ὕστερον κατὰ τῆς Εὐβοίας, ὅπου μὴ δυνηθεὶς νὰ κατορθώσῃ τι ἀνεχώρησε. Κυριεύσας δ' ἐπὶ τέλους καὶ τὴν Μονεμβασίαν, κατὰ τὸ 1690, ἀπέθανε μετ' ὀλίγον πρὶν τακτοποιήσῃ τὰς κατακτηθείσας χώρας. Κατὰ τὸ 1693 οἱ Ἐνετοὶ ἐκυρίευσαν πολλὰς νήσους τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ἐν αἷς καὶ τὴν Χίον, ἣν ὅμως ἀπώλεσαν μετ' ὀλίγον.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἐν ᾧ δὲ ἐγίνοντο αἱ συνεχεῖς αὗται νίκαι τῶν Ἐνετῶν, οἱ Ἕλληνες, τρέφοντες ἐλπίδας κενὰς, μετὰ χαρᾶς ἐδέχθησαν καὶ ἐβοήθησαν μάλιστα τοὺς νέους τούτους δεσπότας των· ἀλλ᾽ ἡ χαρὰ αὐτῶν ὑπῆρξε βραχεῖα, διότι οἱ Ἐνετοὶ προσέβαλον τὸ κύριον τοῦ ἀνθρώπου αἴσθημα, τὴν θρησκείαν, ζητοῦντες νὰ τοὺς καταστήσωσι δυτικοὺς, καὶ πρὸς τούτοις ἐπίεζον τοὺς Πελοποννησίους. Κατὰ παράδοξον δὲ συγκυρίαν, ὁ τότε βεζύρης Κιοπρουλῆς Μουσταφᾶς μετὰ μεγίστης ἐπιεικείας ἐφέρετο πρὸς τοὺς Χριστιανοὺς, ἐπιτρέψας αὐτοῖς νὰ ἀνεγείρωσιν ἐκκλησίας, καὶ προστατεύσας αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ἀδίκων καταδιώξεων. Ταῦτα δὲ πάντα συνετέλουν εἰς τὸ νὰ ψυχραίνωσι τοὺς Ἕλληνας πρὸς τοὺς Ἐνετούς. Διορισθεὶς δὲ ὁ Λιβέριος Ἱερακάρης ἡγεμὼν τῶν Μανιατῶν ὑπὸ τοῦ Κιουπρολῆ Μουσταφᾶ, ἠνώθη μετὰ τῶν Τούρκων ἀναφανδὸν καὶ ἐπολέμει τοὺς Ἐνετούς.

Ἐν τούτοις ἡ τῆς Τουρκίας παρακμὴ καθ᾽ ἑκάστην προϋχώρει, αἱ δὲ ἐσωτερικαὶ ταραχαὶ συνετέλουν εἰς τὸν μαρασμὸν τοῦ κράτους· ὥστε ἐπὶ Μουσταφᾶ Β΄. ἐγένετο εἰς Κάρλοβιτς, κατὰ τὴν 26 Ἰανουαρίου 1699, εἰρήνη, δι᾽ ἧς οἱ Τοῦρκοι ἔχασαν πολλὰς χώρας, οἱ δὲ Ἐνετοὶ ἀνεγνωρίσθησαν κύριοι τῆς Πελοποννήσου. Ἐν ὀνόματι τῆς Τουρκίας ἐνήργει εἰς Κάρλοβιτς ὁ Ἀλέξανδρος Μαυροκορδάτος ὁ ἐξ ἀπορρήτων, ὅστις κατ᾽ ἀρχὰς μὲν ἐδίδαξεν εἰς τὸ ἐν τῷ πατριαρχείῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως σχολεῖον, ἔπειτα δὲ ἔγεινε διερμηνεύς. Ἀλλ᾽ οἱ Ἐνετοὶ, ὡς εἴπομεν, ἤρχισαν νὰ φέρωνται λίαν δεσποτικῶς πρὸς τοὺς Χριστιανοὺς, ἐν ᾧ οἱ Τοῦρκοι περιεποιοῦντο ἤδη αὐτούς· ὥστε οἱ Χριστιανοὶ, ὅτε κατὰ τὸ 1715 ὁ βεζύρης Ἀλῆς ἐξεστράτευσε κατὰ τῶν ἐν Ἑλλάδι Ἐνετῶν, οὐ μόνον δὲν ἐβοήθησαν αὐτοὺς κατὰ τῶν Τούρκων, ἀλλ᾽ ἀπ᾽ ἐναντίας συνετέλεσαν εἰς τὴν ἐκδίωξίν των. Ὁ Καπετὰν Πασᾶς (ναύαρχος) διευθύνθη πρῶτον κατὰ τῆς Τήνου, τὴν ὁποίαν ἐκυρίευσεν εὐθὺς, ἐν ᾧ ὁ στρατὸς κατὰ Ἰούνιον ἔφθασεν εἰς τὸν Ἰσθμὸν παρακολουθοῦντος καὶ τοῦ Σουλτάνου μετὰ τῆς ἱερᾶς σημαίας. Ἡ Κόρινθος ἔπεσε μετ᾽ ὀλίγον· ἔπειτα τὸ Ναύπλιον, ἡ Κορώνη, ἡ Μεθώνη, αἱ Πάτραι καὶ ἡ Μονεμβασία. Ἅπασα λοιπὸν ἡ Πελοπόννησος ὑπέκυψε πάλιν εἰς τὴν τουρκικὴν κυριαρχίαν ἐντὸς 101 ἡμερῶν. Πρὸς τούτοις οἱ Ἐνετοὶ ἔχασαν καὶ τοὺς τελευταίους τόπους τοὺς ὁποίους ἐξουσίαζον ἔτι εἰς Κρήτην, δηλ. τὴν Σούδαν καὶ τὴν Σπιναλόγγαν. Καὶ συνεμάχησαν μὲν κατὰ τὸ ἀκόλουθον ἔτος μετὰ τῆς Αὐστρίας καὶ ἐκέρδησαν ἀρκετὰς νίκας, ἐν τῇ συνθήκῃ ὅμως, τῇ γενομένῃ κατὰ τὸ 1718 τὴν 21 Ἰουλίου εἰς Πασσοραβίκην μεταξὺ Τουρκίας καὶ Ἐνετίας καὶ Αὐστρίας, ἡ Ἐνετία ἐστερήθη ὁριστικῶς τὴν Πελοπόννησον, τὴν Τῆνον καὶ τὰς ἐν Κρήτῃ Σούδαν καὶ Σπιναλόγγαν, ἀποδοθείσας εἰς τοὺς Τούρκους.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

§ 81. Προπαρασκευὴ τῆς σωτηρίας τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους.

Εἰς τὴν σωτηρίαν τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους συνετέλεσεν ἰδίως καὶ διετήρησε καὶ τὴν ἐθνικότητά του ὁ χριστιανισμός. Ὁ πατριάρχης τοῦ ἔθνους ἦτο ὁ ἀνώτατος θρησκευτικὸς καὶ πολιτικὸς οὕτως εἰπεῖν ἄρχων. Μετ' αὐτὸν εἵποντο κατὰ βαθμοὺς ὑπάλληλοι αὐτοῦ, ἀρχιεπίσκοποι, ἐπίσκοποι καὶ ἱερεῖς. Προσεπάθουν δ' οὗτοι καὶ νὰ ἐξομαλύνωσι τὰς μεταξὺ Χριστιανῶν διαφορὰς καὶ νὰ συμβιβάζωσιν αὐτούς. Ἐκτὸς δὲ τούτων ὑπῆρχε καὶ ἡ τάξις τῶν μοναχῶν, οἵτινες ἐν τῷ μέσῳ τῆς σιγῆς καὶ τῆς ἐρημίας ἔζων ἀληθῶς ἀνεξάρτητοι. Ἡ τάξις αὕτη τοῦ ἔθνους ἦτο καὶ ἡ μᾶλλον πεπαιδευμένη· ἰδίως δὲ οἱ τοῦ ὄρους Ἄθωνος ἦσαν οἱ μᾶλλον σεβαστοὶ καὶ παρ' αὐτοῖς τοῖς Τούρκοις.

Ὅτι δὲ προσέτι συνετέλεσεν εἰς τὴν σωτηρίαν τῶν Ἑλλήνων εἶναι καὶ ἡ φυσικὴ τῶν Τούρκων ἀπέχθεια πρὸς τὴν ἐργασίαν καὶ τὴν παιδείαν· διὰ τοῦτο ἐκήδοντο τῆς ζωῆς τῶν Ἑλλήνων, ἵνα, ἐργαζόμενοι οὗτοι τὴν γῆν, πληρώνωσι φόρους, καὶ ἵνα μεταχειρίζωνται αὐτοὺς εἰς τὰς ὑποθέσεις των, ἀναγκαιοτάτους αὐτοὺς νομίζοντες. Ἀνέβησαν ὕστερον οἱ Ἕλληνες εἰς τὸ ὑψηλὸν τοῦ μεγάλου διερμηνέως ἀξίωμα, τὸ ὁποῖον ἀπὸ Παναγιώτου Νικούση ἤρχισε νὰ δίδηται εἰς αὐτούς, οἵτινες ἤδη διὰ τῶν ἰσχυρῶν αὐτῶν διερμηνέων πολλάκις πολλὰ κατώρθωσαν παρὰ τοῖς Τούρκοις. Ἐκτὸς δὲ τούτου ὠφέλησε καὶ ἄλλως τοὺς Ἕλληνας ἡ εἰς τὰ τουρκικὰ ἀξιώματα εἰσαγωγὴ αὐτῶν, δηλ. εἰς τὰς δύο διερμηνείας τῆς Πύλης καὶ τοῦ στόλου καὶ εἰς τὰς ἡγεμονίας τῆς Δακίας, διότι παρεσκεύαζόν τινες τὰ τέκνα των εἰς τοῦτο καὶ ἐδίδασκον αὐτὰ καὶ ξένας διαλέκτους καὶ τὴν ἑλληνικὴν καλῶς· ὅθεν καὶ ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα ὑπετρέφετο. Καὶ ἐθνικὴ δέ τις διοίκησις διεσώθη, διότι τὰ χωρία καὶ αἱ ἐπαρχίαι, ὅσων τὰ κτήματα ἔμειναν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Ἑλλήνων, διῳκοῦντο ὑπὸ προεστώτων, πρωτογερόντων, γερόντων καὶ δημογερόντων Ἑλλήνων, οἵτινες, ὀρθῷ τῷ λόγῳ, προσεπάθουν νὰ προστατεύωσι τοὺς κατοίκους ἀπὸ τῶν καταχρήσεων τῶν Τούρκων ὑπαλλήλων. Ἰδίως δὲ οἱ κάτοικοι τῆς ἐν Πελοποννήσῳ Μάνης ἐφύλαξαν ἐπὶ πολὺν χρόνον τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῶν.

Ἡ Μάνη, οὖσα ἄγονος καὶ ξηρά, κατῳκεῖτο ὑπὸ φυλῆς, ἥτις διετήρησε τὰς ἀρειμανίους αὐτῆς ἕξεις, καί περ διατρέξασα δεκαπέντε αἰῶνας παρακμῆς. Οἱ Μανιᾶται ἀντέστησαν ἐπὶ μακρὸν καὶ πρὸς τοὺς Ἐνετοὺς καὶ πρὸς τοὺς Τούρκους, διὰ τοῦτο καὶ οἱ Τοῦρκοι, φρονιμώτερον τῶν Ἐνετῶν κρίνοντες, περιεποιήθησαν πολλάκις αὐτούς. Ὁμοίως καὶ οἱ μάχιμοι ὀρεινοὶ κάτοικοι τοῦ Ὀλύμπου, τοῦ Πηλίου

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὄρους, τοῦ Πίνδου, τῶν Ἀγράφων ἀντέστησαν τοσοῦτον γενναίως, ὥστε οἱ Τοῦρκοι οὐ μόνον ἐσυνθηκολόγησαν πρὸς αὐτοὺς, ἀλλὰ καὶ τοὺς διαφόρους ἀρχηγοὺς αὐτῶν ἀνεγνώριζον· ἐκάλουν δὲ αὐτοὺς ἁρματωλούς. Οἱ ἁρματωλοὶ οὗτοι, ἄλλοτε μὲν πολλοί, ἄλλοτε δὲ ὀλίγοι, ἐξήρχοντο *παγανιᾶ*, ὡς ἔλεγον, ὅτε μὲν βοηθοῦντες τοὺς Τούρκους ἐπὶ ἀδρᾷ πληρωμῇ, ὅτε δὲ πολεμοῦντες πρὸς αὐτούς. Ἡ ζωὴ των ἦτο ἀδιάκοπος πάλη, τὴν ὁποίαν πολλάκις πάνυ λαμπρῶς ἐξεικονίζουσι τὰ δημοτικὰ τῆς Ἑλλάδος ἄσματα.

Ἀλλ' ὑπῆρχον καὶ ἄλλοι πολλῷ μαχιμώτεροι καὶ μεγαλοψυχώτεροι τῶν ἁρματωλῶν, οἱ *κλέφται*, ὧν τὸ ὄνομα δὲν εἶχε τὴν σημερινὴν κακὴν σημασίαν, ἀλλ' ἐσήμαινε τὰ *παλληκάρια* ἐκεῖνα, τοὺς γενναίους ἐκείνους ἄνδρας, οἵτινες μὴ καταδεχθέντες νὰ συνθηκολογήσωσιν, ἔστω καὶ ἐντίμως, μετὰ τῶν Τούρκων, ἀπεσύρθησαν εἰς τοὺς ἀπροσίτους αὐτῶν βράχους καὶ ἐπεχείρουν ἐκεῖθεν ἐπιδρομὰς κατ' αὐτῶν. Ἐμπνεόμενοι δὲ ὑπὸ τῆς φύσεως καὶ ὑπὸ τῶν περιστάσεων, εἰς ἃς εὑρίσκοντο, ἐποίησαν τὰ *κλέφτικα* λεγόμενα τραγούδια, τὰ ἀριστουργήματα ταῦτα τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς ποιήσεως.

Σχολεῖα.

Ἀπὸ τοῦ τέλους τῆς δεκάτης ἑβδόμης ἑκατονταετηρίδος οἱ Ἕλληνες ἤρχισαν νὰ προοδεύωσι καὶ εἰς τὰ γράμματα· εἰς Χίον, εἰς Σμύρνην ἱδρύθησαν ἐκπαιδευτήρια, εἰς δὲ τὰ Ἰωάννινα ἱδρύθη τὸ περιφημότερον τούτων περὶ τὸ 1690 καὶ διετηρήθη μέχρι τοῦ 1820. Ἐξ αὐτῆς τῆς σχολῆς πολλοὶ μαθηταὶ ἐξῆλθον καὶ διέχυσαν τὰ νάματα τῆς παιδείας εἰς τὰ λοιπὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος. Εἰς τὰ Ἰωάννινα συνέστη ἔτι καὶ δεύτερον σχολεῖον, τοῦ ὁποίου πρῶτος διδάσκαλος ὑπῆρξε τὸ 1742 ὁ περιφανὴς Εὐγένιος Βούλγαρις Κερκυραῖος, γεννηθεὶς κατὰ τὸ 1716. Ἡ κρίσις, ὁ νοῦς καὶ ἡ γλαφυρότης τοῦ ὕφους αὐτοῦ τὸν κατέστησαν εἰς πάσας τὰς σχολὰς περιζήτητον· κατὰ τὸ 1752 μετετέθη καὶ ἐδίδαξεν εἰς Κοζάνην· τρία δὲ ἔτη μετὰ ταῦτα ἐδίδαξεν εἰς τὴν ἐν Ἄθῳ ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου Κυρίλλου Ι' συσταθεῖσαν σχολήν, ὅπου ἐδίδασκε καὶ ὁ Νεόφυτος Καυσοκαλυβίτης Ἱεροδιάκονος Πελοποννήσιος, καὶ ὁ ἐκ Μεσολογγίου Παναγιώτης Παλαμᾶς. Ἀλλ' ἀφ' οὗ διελύθη ἡ σχολὴ αὕτη, ὁ Εὐγένιος περιηγηθεὶς ἐπί τινα χρόνον ἔφθασεν εἰς Πετρούπολιν, ὅπου ἀνεδείχθη ἀρχιεπίσκοπος· ἀπέθανε δὲ ἐκεῖ κατὰ τὸ 1806, συγγράψας καὶ μεταφράσας πολλά. Νικηφόρος δὲ ὁ Θεοτόκης Κερκυραῖος, γεννηθεὶς τὸ 1736, διέπρεψε καὶ ὡς ἱεροκήρυξ εἰς Κωνσταντινούπολιν, καὶ ὡς διδάσκαλος εἰς Ἰάσιον, πρωτεύουσαν τῆς Μολδαυΐας.

Καὶ τὸ ἐν Κυδωνίαις δὲ σχολεῖον, συσταθὲν διὰ κοινῆς συνεισφορᾶς, ἦτο ἐπισημότατον. Αἱ Κυδωνίαι, μικρὰ κατ' ἀρχὰς καὶ ἀσήμαν-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τος παραθαλάσσιος πόλις τῆς μικρᾶς Ἀσίας ἀπέναντι τῆς Μυτιλήνης, ἔγεινε μεγάλη διὰ τῶν προνομίων, ἅτινα παρεχώρησεν ἡ ὀθωμανικὴ κυβέρνησις τῇ εἰσηγήσει τοῦ Κυδωνιέως Οἰκονόμου. Ὁ ἱερομόναχος Βενιαμὶν ὁ Λέσβιος διὰ συνεισφορᾶς ἀνήγειραν ἐκεῖ λαμπρὸν σχολεῖον καὶ ἐπροίκισεν αὐτὸ, διδάξας πρῶτος ἐν αὐτῷ. Οἱ μαθηταὶ κατῴκουν ἐντὸς, ἐὰν δὲ ἦσαν πτωχοὶ, ἐκέρδαινον τὸν ἐπιούσιον ἄρτον διδάσκοντες τοὺς τῶν κατωτέρων τάξεων. Καὶ εἰς διάφορα ἄλλα μέρη πλῆθος ἀνθρώπων πεπαιδευμένων ἐδίδασκε καὶ διεσκόρπιζε τὴν παιδείαν, ἥτις ἔμελλε νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀκρογωνιαῖος λίθος τῆς ἐλευθερίας τῆς Ἑλλάδος.

Μέγα δὲ συνετέλεσεν εἰς τὴν παιδείαν τοῦ ἔθνους καὶ εἰς τὴν διαμόρφωσιν αὐτοῦ καὶ ὁ σοφὸς Ἀδαμάντιος Κοραῆς (1748—1833).

§ 82. Ἀπόπειρα ἀνεξαρτησίας τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους.

Ἤδη ἀπὸ Πέτρου τοῦ μεγάλου οἱ χριστιανοὶ ἤρχισαν ν' ἀναθέτωσι τὰς ἐλπίδας των εἰς τὴν 'Ρωσσίαν· εἰς τοῦτο συνετέλεσεν οὐ μόνον ἡ ταὐτότης τῆς θρησκείας, ἀλλὰ καὶ ἡ προσπάθεια τὴν ὁποίαν κατέβαλον πάντες οἱ ἀπὸ τοῦ Πέτρου αὐτοκράτορες εἰς τὸ νὰ κερδήσωσι τὴν εὔνοιαν ταύτην τῶν Ἑλλήνων· ὅθεν πλῆθος ἡρώων κατοίκων τῶν ἀπροσίτων ἑλληνικῶν ὀρέων καὶ χωρῶν κατετάσσοντο εἰς τὰ ρωσσικὰ στρατεύματα καὶ ἀνήρχοντο πολλοὶ εἰς τὰ ἀνώτατα στρατιωτικὰ ἀξιώματα, πλῆθος δ' ἄλλων Ἑλλήνων, κατατρεχομένων ἢ ὅπως δήποτε παραβλεπομένων, κατέφυγεν ἐκεῖσε, ὅπου εὗρισκε προστασίαν καὶ βοήθειαν. Πέτρος ὁ μέγας ἔπεμπε δῶρα πλουσιώτατα εἰς τὰς μονὰς καὶ εἰς τὰς ἐκκλησίας, ὡς ἐκ τούτου δὲ ηὔξετο ὁ λαὸς καὶ οἱ ἱερεῖς ὑπὲρ εὐτυχίας τῶν πολέμων του. Ἀλλ' ὁ Πέτρος ἀπέθανε χωρὶς νὰ κατορθώσῃ τι ὑπὲρ τῶν Ἑλλήνων. Ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορίσσης Ἄννης ἐστάλησαν ἀπόστολοι, ἵνα διεγείρωσι τοὺς ἁρματωλοὺς καὶ τοὺς κλέπτας τῆς Ἠπείρου καὶ τῆς Θεσσαλίας καὶ τῆς Τουρκίας· ὀλίγον δὲ μετέπειτα, ἐπὶ τῆς αὐτοκρατορίσσης Ἐλισάβετ, διεσκορπίσθησαν προκηρύξεις καὶ χρήματα εἰς τὸν Ταΰγετον κατὰ τὴν Μάνην, καὶ προφητεῖαι διεδίδοντο ὑπὲρ τῶν 'Ρώσσων καὶ σήματα ἀλλόκοτα διεκωδωνίζοντο ὑπὸ τοῦ λαοῦ.

Κατὰ τὸ ἔτος 1764 Θετταλός τις ὀνόματι Παπάζογλους, λοχαγὸς τοῦ πυροβολικοῦ εἰς 'Ρωσσίαν, φίλος τοῦ Ὀρλὸφ, τοῦ μεγάλως ἰσχύοντος παρὰ τῇ αὐτοκρατορίσσῃ Αἰκατερίνῃ, ἐπεχείρησε νὰ μεσιτεύσῃ ὑπὲρ τῆς ἀπελευθερώσεως τῶν Ἑλλήνων. Ὁ Ὀρλὸφ, φιλόδοξος ὤν, εὐθὺς ἐπείσθη εἰς τοὺς λόγους τοῦ Παπάζογλου καὶ ὑπεσχέθη

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

νὰ ἐνεργήσῃ παρὰ τῇ Αὐτοκρατορίσσῃ. Καὶ τῷ ὄντι ἡ Αἰκατερίνη, πεισθεῖσα εἰς τοὺς λόγους του, παρεδέχθη τὰς προτάσεις τοῦ Παπάζογλου. Ἀλλὰ τὸ συμβούλιον αὐτῆς, ἐξετάσαν ἀπαθέστερον τὸ πρᾶγμα, δὲν τὸ ἐθεώρησε φρόνιμον καὶ ἀπέτρεψε τὴν Αἰκατερίνην τοῦ σκοπουμένου. Ὁ Ὀρλὸφ ὅμως, μὴ ἀπελπισθεὶς, ἔδωκεν ἄδειαν ἀπουσίας εἰς τὸν Παπάζογλουν, νὰ παρασκευάσῃ συνωμοσίαν γενικὴν κατὰ τοῦ Σουλτάνου. Λαβὼν δὲ ἄδειαν νὰ διαθέσῃ μεγάλας χρηματικὰς ποσότητας, ἔφθασεν εἰς Τεργέστην καὶ καταπείσας τινὰς ἐκεῖ, τοὺς ἀπέστειλεν ὡς ἀποστόλους εἰς διάφορα μέρη, ἐν ᾧ αὐτὸς μετέβη εἰς τὴν Λακωνίαν, ἵνα συνεννοηθῇ μετὰ τοῦ Μαυρομιχάλη, τοῦ ἰσχυροτέρου τῶν ὁπλαρχηγῶν τῆς χώρας ταύτης. Ἀλλ' οὗτος ἦτο ἀνὴρ φρόνιμος διὸ ἀπάντησιν μὲν θετικὴν δὲν ἔδωκεν, εἶπεν ὅμως, ὅτι, ἐὰν παρουσιασθῶσιν οἱ Ῥῶσσοι μετὰ δυνάμεως ἰσχυρᾶς, τότε ἴσως συμπράξῃ. Ὁ Παπάζογλους οὐδόλως ἀποθαρρυνθεὶς, ἀπετάθη εἰς προεστῶτά τινα τῶν Καλαμῶν, Μπενάκην καλούμενον, ἄνδρα ὑπέρπλουτον καὶ ἰσχυρὸν, φιλόδοξον δὲ καὶ ὀπωσοῦν μάταιον. Οὗτος καίτοι γέρων, ἐνόμισεν ἀνατέλλουσαν τὴν ἡμέραν τῆς δόξης του καὶ εὐθὺς ἐδέχθη τὴν πρότασιν, ὑποσχεθεὶς νὰ ἐπαναστατήσῃ 100,000 Ἑλλήνων.

Ἡ συνωμοσία λοιπὸν προεχώρει, καὶ ἤδη ὑπόκωφος ἀναβρασμὸς πνευμάτων ἠγέρθη καὶ ἀνεμένετο ἡ σάλπιγξ τῆς ἐλευθερίας.

Κατὰ τὸ ἔτος 1768, ὁ τότε Σουλτάνος τῆς Τουρκίας Μουσταφᾶς ἐκήρυξε πόλεμον καὶ τῆς Ῥωσσίας. Ἡ Αἰκατερίνη τότε εἶδεν, ὅτι ἡ τῶν Ἑλλήνων συνδρομὴ εἶναι ἀναγκαία, διὸ ὑπεσχέθη νὰ πέμψῃ πλοῖα καὶ στρατὸν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ὅθεν τῷ 1769 τρία ῥωσσικὰ δίκροτα καὶ τρεῖς φρεγάται ὑπὸ τὸν Θεόδωρον Ὀρλὸφ κατέπλευσαν εἰς Οἴτυλον. Ὁ Ὀρλὸφ ἔλαβε μὲν ὅπλα καὶ πολεμεφόδια πολλὰ καὶ στολὰς ῥωσσικὰς, ἵνα ὁπλίσῃ τοὺς Ἕλληνας, ἀλλὰ στρατὸν ὀλίγον· ἡ δὲ ἀδυναμία τοῦ στόλου καὶ τὸ εὐάριθμον τῶν στρατιωτῶν εὐθὺς ἀπ' ἀρχῆς ἐψύχρανε τοὺς Ἕλληνας. Καὶ ἔσπευσε μὲν ὁ Μαυρομιχάλης νὰ παρουσιασθῇ εἰς τὸν Θεόδωρον καὶ ὑπεσχέθη νὰ τὸν βοηθήσῃ, ἀλλὰ ψυχρῶς πως ἐγίνοντο ὅλα ταῦτα καὶ ἄνευ μεγάλου ζήλου. Ὁ Μαυρομιχάλης ἐπρότεινεν εἰς τὸν Ὀρλὸφ νὰ προσβάλῃ τὴν Κορώνην ἀπροφύλακτον οὖσαν, ἀλλ' οὗτος ἀνέβαλε πρὸς καιρὸν τὴν κατὰ τῆς Κορώνης ἐκστρατείαν, καὶ κατήρτισε πρῶτον δύο τάγματα ἐκ τῶν συνηθροισμένων Ἑλλήνων ἐκ τῆς Μάνης, τῆς Ζακύνθου, τῆς Κεφαλληνίας, τῆς Κρήτης καὶ ἄλλων μερῶν, καὶ τὸ μὲν ἓν ὑπὸ τὸν νέον Μυκώνιον Ψαρὸν διέταξε νὰ διευθυνθῇ κατὰ τῆς Σπάρτης διὰ τῆς Λακωνίας, ὅπου ἔμελλον νὰ εὕρωσι καὶ τὸ σῶμα τοῦ Μαυρομιχάλη, τὸ δὲ ὑπὸ τὸν Θεόδωρον Ὀρλὸφ, συνενωθὲν καὶ μετὰ τῶν ὁπαδῶν τοῦ Μπενάκη, διευθύνθη κατὰ τῆς Κορώνης. Οἱ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Τοῦρκοι κατ' ἀρχὰς ἐκπλαγέντες ἀπεσύρθησαν εἰς τὰ ὀχυρὰ φρούρια τῆς Τριπόλεως, τοῦ Ναυπλίου καὶ τῆς Κορίνθου. Καὶ ἦτο μὲν τότε εὔκολον νὰ ἐπιληφθῶσι τῆς εὐκαιρίας οἱ Ῥῶσσοι καὶ νὰ κυριεύσωσι τὰς σημαντικωτέρας πόλεις, ἀλλ' ὁ Ὀρλὸφ κατέτριψε τοσοῦτον χρόνον εἰς διασκέψεις, ὥστε ὅταν ἐκίνησε κατὰ τῆς Κορώνης, οἱ Τοῦρκοι ἐνθαρρυνθέντες ἀντέταξαν ἀντίστασιν ἱκανήν· ἐν ᾧ ὅμως οὗτος ἐξησθένει τὸν μικρόν του στρατὸν πολιορκῶν τὴν Κορώνην, ὁ Ψαρὸς ἐκυρίευσε τὴν Σπάρτην, ἡ δὲ ἐπανάστασις ἐξετείνετο, διότι τὰ Καλάβρυτα καὶ αἱ Πάτραι ἐπανεστάτησαν, τὸ δὲ Μεσολόγγιον ἤρχισε τὴν ἡρωϊκὴν αὐτοῦ ἱστορίαν· μοῖραι δὲ τοῦ ῥωσσικοῦ στόλου κατέλαβον τὴν Πύλον. Ἐν τοσούτῳ ἔφθασε καὶ ὁ ἀδελφὸς τοῦ Θεοδώρου Ἀλέξιος Ὀρλὸφ, ὅστις, ἀποδοκιμάσας τὰς πράξεις τοῦ ἀδελφοῦ του, τὸν ἔπεισε νὰ διαλύσῃ τὴν πολιορκίαν τῆς Κορώνης, καὶ γενόμενος αὐτὸς ἀρχηγὸς τῆς ἐκστρατείας, διέταξε τὸν Ψαρὸν νὰ διευθυνθῇ κατὰ τῆς Τριπόλεως, τῆς πρωτευούσης ὅλης τῆς Πελοποννήσου. Οἱ δὲ ἐν τῇ Κορώνῃ καὶ εἰς τὰ πέριξ αὐτῆς Ἕλληνες ἐγκαταλειφθέντες εἰς τὴν λύσσαν τῶν Τούρκων, οἱ μὲν ἐσφάγησαν, οἱ δὲ ἠκολούθησαν γυμνοὶ τὰ ῥωσσικὰ στρατεύματα.

Ἀλλ' ἤδη ἤρχισαν οἱ διαταγμοὶ τῶν Ἑλλήνων περὶ τῆς ἐπιτυχίας τοῦ κινήματος τούτου. Ὁ Παπάζογλους εἶχεν ὑποσχεθῆ εἰς μὲν τοὺς Ῥώσσους στρατὸν Ἑλλήνων, εἰς δὲ τοὺς Ἕλληνας στρατὸν Ῥώσσων, ἀλλὰ καὶ πρὸς τοὺς δύο ἐψεύσθη. Οἱ δὲ Ἕλληνες, παρατηροῦντες καὶ τὰς χρονοτριβὰς τῶν Ῥώσσων, ἤρχισαν ν' ἀποβάλλωσι τὸν ἐνθουσιασμὸν ἐκεῖνον, ὑπὸ τοῦ ὁποίου ἐνεπνεύσθησαν κατ' ἀρχάς. Πλεῖσται πόλεις ἐκ τῶν ὑποσχεθεισῶν νὰ ἐπαναστατήσωσι δὲν ἐπανεστάτησαν. Ἐπὶ τέλους δὲ ψυχρανθεὶς καὶ ὁ Μαυρομιχάλης ὑπὸ τοῦ Θεοδώρου, ἀπεσύρθη τοῦ ἐπιχειρήματος, καὶ οὕτως ἔχασαν οἱ Ῥῶσσοι τὸν ἰσχυρότερον αὐτῶν σύμμαχον Ὁ Ἀλέξιος ἐν τούτοις ἔπεμψε πεντακοσίους ἄνδρας, ἵνα κυριεύσωσι τὴν Μεθώνην. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐγίνοντο, ἡ τουρκικὴ κυβέρνησις ἐκάλεσεν εἰς τὴν χερσόνησον τὰ μάχιμα τῶν Μωαμεθανῶν τῆς Ἠπείρου Ἀλβανῶν στίφη· δέκα πέντε χιλιάδες Ἀλβανῶν λεηλατήσασαι τὸ Μεσολόγγιον, ἐπολιόρκησαν τὰς Πάτρας καὶ ἐκυρίευσαν αὐτὰς ἐξ ἐφόδου, ἔσφαξαν τοὺς ἄνδρας, καὶ ἐπυρπόλησαν τὰς οἰκίας. Διευθυνθέντες δὲ κατὰ τῆς Κορίνθου καὶ εὑρόντες αὐτὴν ἥσυχον, ἐβάδισαν κατὰ τῆς Τριπόλεως μετὰ χιλίων ἔτι ἱππέων· ὁ Ψαρὸς ἐπολιόρκει αὐτήν, ἀλλὰ ταχέως οἱ Ἀλβανοί, διαλύσαντες τὴν πολιορκίαν, φρενύουσι τοὺς Ῥώσσους, εἰσέρχονται εἰς τὴν πόλιν καὶ τρεῖς χιλιάδες νεκρῶν καλύπτουσι τὸ ἔδαφος Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα συνέβαινον εἰς Τρίπολιν, εἰς πλεῖστα ἄλλα μέρη τῆς Πελοποννήσου τὸ αἷμα ἐχύνετο ἀφειδῶς ὑπὸ τῶν Τούρκων.

Οἱ Τοῦρκοι, λαβόντες καὶ τοὺς στρατιώτας τῆς ἐγκαταλειφθείσης

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὑπὸ τοῦ Θ. Ὀρλὸφ Κορώνης, ἐτράπησαν κατὰ τῆς Μεθώνης, πολιορκουμένης ὑπὸ τῶν Ῥώσσων. Ἐπὶ τέλους ἐγκατέλειψαν καὶ τὴν Πύλον οἱ Ῥῶσσοι καὶ παρήτησαν τοὺς κατοίκους τῆς χερσονήσου εἰς τὴν διάθεσιν τῶν Τούρκων. Ἐν ᾧ δὲ ἀνεχώρουν οἱ Ῥῶσσοι, ὁ περίφημος ἁρματωλὸς Ἀνδροῦτσος εἰσέβαλε διὰ τοῦ Ἰσθμοῦ εἰς τὴν Πελοπόννησον, ἀλλ' οἱ Ῥῶσσοι ἦσαν ἤδη μακρὰν, οἱ δὲ Ἕλληνες εἶχαν καταθέσει τὰ ὅπλα· ὅθεν ἀπελπισθεὶς περὶ ἐξακολουθήσεως τοῦ ἀγῶνος, ἐζήτησε παρὰ τοῦ Πασᾶ τῆς Τριπόλεως νὰ τῷ δώσῃ διαταγὴν, ἵνα μὴ ἐνοχληθῇ κατὰ τὴν ἐπιστροφήν του. Καθ' ἣν ὅμως ὥραν διήοχετο τὸν Ἰσθμὸν, στίφη Τούρκων καὶ Ἀλβανῶν ὁρμῶσι κατ' αὐτοῦ καὶ τὸν ἀναγκάζουσι νὰ στραφῇ πρὸς τὴν Ἀχαΐαν. Καταδιωκόμενος δὲ καὶ μαχόμενος ἐπλησίασεν εἰς Αἴγιον μετά τινας ἡμέρας· κεκμηκὼς δὲ καὶ λιμώττων ὠχυρώθη ἐκεῖ καὶ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ἀντέκρουσε τὰ τῶν ἐχθρῶν στίφη, τὴν δὲ τετάρτην τέλος τρέπει τοὺς Τούρκους, κυριεύει τὰς ἀποσκευὰς καὶ τὰς ζωοτροφίας των, εἰσέρχεται εἰς τὸ Αἴγιον καὶ ἐκεῖθεν, εὑρὼν πλοῖά τινα τῆς Κεφαλληνίας καὶ τῆς Ζακύνθου, ἐπιβιβάζεται εἰς αὐτὰ μὲ τὰ λείψανα τῶν παλληκαρίων του καὶ ἐγκαταλείπει τὴν πατρίδα αὐτοῦ.

Οἱ Τοῦρκοι, γενόμενοι κύριοι τῆς Πελοποννήσου, ἐξεδικήθησαν ἀγρίως καὶ πανταχοῦ τοὺς πταίσαντας καὶ μὴ εἰς τὴν ἐπανάστασιν ταύτην καὶ κατέστρεψαν τὰ πάντα. Αἱ νῆσοι, αἱ χορηγήσασαι βοήθειαν εἰς τοὺς Ῥώσσους, ἔπαθον καὶ αὐταὶ, ἀλλ' οὐχὶ τοσοῦτον ἀπηνῶς, διότι ἐχορήγουν ναύτας εἰς τοὺς Τούρκους. Ὁ Πατριάρχης Μελέτιος ἐβασανίσθη καὶ ἐξωρίσθη, πλῆθος δὲ ἄλλων Ἑλλήνων ἐπισήμων ἀπεκεφαλίσθησαν. Εἰς τὴν Φιλιππούπολιν ἔδειραν τοὺς προεστῶτας, διήρπασαν τὰ ὑπάρχοντά των, ἔκαυσαν τὰς οἰκίας καὶ ἐφόνευον καθ' ἑκάστην χριστιανούς. Ἐξηφάνισαν τὴν Μοσχόπολιν, ἐπυρπόλησαν τὸ ἥμισυ τῆς Τρίκκης, εἰς δὲ τὴν Λῆμνον ἀπεκεφάλισαν τοὺς προεστῶτας καὶ τὸν ἀρχιερέα τῶν χριστιανῶν.

Ἐν τούτοις ὁ ῥωσσικὸς στόλος, ἀναχωρήσας ἐκ τῆς Πελοποννήσου καὶ προσλαβὼν νέαν ἐπικουρίαν, ἔκαυσε τὸν Τουρκικὸν στόλον τὴν 6 Ἰουλίου 1770 διὰ πυρπολικῶν παρὰ τὰ παράλια τῆς μικρᾶς Ἀσίας εἰς τὸν ὅρμον τοῦ Τσεσμὲ, πλησίον τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Μυκάλης. Ἀλλοὐδόλως ἐκ τῆς ἐπιτυχίας ταύτης ὠφεληθέντες οἱ Ῥῶσσοι ἐπολιόρκησαν τὴν Λῆμνον ἐπὶ ματαίῳ, ἐξεχείμασαν εἰς τὴν Πάρον καὶ ἀνεχώρησαν ἐκεῖθεν ἀφήσαντες ἅπασαν τὴν Ἑλλάδα εἰς τὴν διάκρισιν τῶν Τούρκων. Τέλος τὸ 1774 ἔγεινε συνθήκη μεταξὺ Ῥωσσίας καὶ Τουρκίας, καθ' ἣν ἡ πρώτη ἠγωνίσθη νὰ σώσῃ τοὺς Ἕλληνας ἀπὸ τῆς ἐκδικήσεως. Ἀλλ' ὁ νέος Σουλτάνος Ἀβδοὺλ-Χαμὶδ, κατὰ γνωμοδότησιν τοῦ Διβανίου, ὀλίγον μετὰ τὴν εἰρήνην ἐμελέτησε τὴν ἐξολόθρευσιν τοῦ ἑλληνικοῦ γένους. Ὁ Τζεζαερλὴς Χασὰν Πασᾶς

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἔσωσε τοὺς Ἕλληνας τότε, παραστήσας εἰς τὸν Σουλτάνον, ὅτι μετὰ τῶν Ἑλλήνων θὰ ἐκλείψῃ καὶ τὸ χαράτσιον, ὁ οὐσιωδέστατος οὗτος πόρος τῶν Τούρκων. Εἰς αὐτὸν δὲ τοῦτον ἀνέθεσεν ὁ Σουλτάνος τὴν περαίωσιν τῆς ἐν Πελοποννήσῳ εἰρηνοποιήσεως. Ὁ Χασὰν πασᾶς, ἀποβιβασθεὶς εἰς τὴν χερσόνησον, κατὰ Ἰούλιον τοῦ 1779, πρῶτον ἐπεχείρησε τὴν κατατρόπωσιν τῶν Ἀλβανῶν, τὴν ὁποίαν ἐπέτυχε τῇ συνεργείᾳ τῶν κλεπτῶν. Μυριάδες Ἀλβανῶν ἐφονεύθησαν ἤδη ἔξωθεν τῆς Τριπόλεως, ἐκ δὲ τῶν λοιπῶν οἱ μὲν ἐξωλοθρεύθησαν μετ' ὀλίγον, οἱ δὲ ἀνεχώρησαν ἐκ τῆς Πελοποννήσου. Μετὰ ταῦτα κατεδίωξε τοὺς κλέπτας ὡς ἐπιφόβους, φονεύσας καὶ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν Κολοκοτρώνην καὶ ἐπεχείρησε νὰ καθυποτάξῃ καὶ τὴν Μάνην, ἀλλὰ, τῇ συνεργείᾳ τοῦ παρ' αὐτῷ Νικολάου Μαυρογένους διερμηνέως τοῦ στόλου, ἐφύλαξεν ἡ χώρα αὕτη τὴν ἀνεξαρτησίαν της, πληρώνουσα μικρόν τινα φόρον μόνον εἰς τὸν Σουλτάνον.

Τοιοῦτον ὑπῆρξε τὸ τέλος τῆς ἐπαναστάσεως ταύτης· καὶ ἀπέτυχε μὲν τότε, ἀλλ' ἀπέδειξε τοὐλάχιστον, ὅτι οἱ Ἕλληνες ἔζων εἰσέτι καὶ ἦσαν πρόθυμοι ν' ἀποθάνωσιν ὑπὲρ ἐλευθερίας. Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς δ' ἐκείνης ἀνεφαίνοντο πάντοτε σποραδικαί τινες ἐπαναστάσεις καὶ διαδηλώσεις μέχρι τῆς γενικῆς ἐκρήξεως.

§ 83. Προοίμια τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως.

Κατὰ τὸ 1787 ἡ Ῥωσσία ἐκήρυξε πάλιν πόλεμον κατὰ τῆς Τουρκίας· τρία δ' ἔτη ὑστερώτερον (1790) ὁ Λάμπρος Κατσώνης Λεβαδίτης νέα ἐπεχείρησε κινήματα κατὰ τὴν Ἑλλάδα. Οὗτος, ἀναπτραφεὶς ἐν τῷ μέσῳ τῶν ναυτῶν καὶ τῶν καταδρομέων, ἔλαβεν ἐνεργητικὸν μέρος εἰς τὴν ἐπανάστασιν τοῦ 1769· διέπρεψε δὲ ἐπ' ἴσης καὶ εἰς τὴν ἐν Τσεσμὲ ναυμαχίαν. Τὸ 1790 ἦλθεν εἰς Τεργέστην καὶ ἔλαβε τὴν ἀρχηγίαν μικροῦ ἑλληνικοῦ στολίσκου· γενόμενος δὲ καταδρομεὺς ἐτάραττε τὸ ἐμπόριον καὶ αὐτὰ τὰ πολεμικὰ πλοῖα. Ἔπειτα τὸ 1792, συνομολογηθείσης νέας εἰρήνης μεταξὺ Ῥωσσίας καὶ Τουρκίας, ἐξηκολούθησεν ἐπί τινα χρόνον ὁ Κατσώνης τὸν πόλεμον, μέχρις οὗ ἀναγκασθεὶς ἐπὶ τέλους ἐγκαταλείπει τὰ πλοῖά του καὶ καταφεύγει εἰς Μάνην· ἐκεῖθεν δὲ μεταβαίνει εἰς τὴν Ἤπειρον, εἰς τὴν Τεργέστην καὶ τέλος εἰς τὴν Πετρούπολιν, ὅπου εἰσῆλθεν εἰς στρατιωτικὴν ὑπηρεσίαν.

Ὁμοίως οἱ Σουλιῶται, ἀποσυρθέντες εἰς τοὺς ἀποτόμους τοῦ Σουλλίου βράχους ἐν Ἠπείρῳ, ἵνα μὴ κύψωσι τὸν αὐχένα εἰς τὴν δουλείαν, ἀνέλαβον ἤδη μέγαν ἀγῶνα κατὰ τοῦ αἱμοβόρου Ἀλῆ πασᾶ τυράννου τῆς Ἠπείρου. Πάντες δέ, ὅσοι δὲν ὑπέφερον ζυγόν, ἠνώθη-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σαν μετὰ τῶν ὀλίγων ἐκείνων γενναίων τῆς Ἠπείρου τέκνων, ὡς καὶ ὁ καταδιωκόμενος ὑπὸ τῶν Τούρκων Ἀνδρούτσος, ὅτις ἀπὸ τοῦ 1769 προσεπάθει νὰ ἐξεγείρῃ γενικόν τι κίνημα, ἐλπίζων δηλ. ὅτι ἕνεκα τοῦ μεταξὺ Ῥωσσίας καὶ Τουρκίας πολέμου θὰ εὕρωσιν οἱ Ἕλληνες καιρὸν νὰ ἐπαναστατήσωσιν, ἀλλά, ὅτε κατὰ τὸ 1792 συνωμολογήθη εἰρήνη μεταξὺ τῶν δύο ἐκείνων δυνάμεων, ὁ Ἀνδρούτσος, ἰδὼν ψευσθείσας τὰς ἐλπίδας του, ἐζήτησε νὰ καταφύγῃ εἰς Ῥωσσίαν διὰ τῆς Ἐνετίας, ἀλλὰ συλληφθεὶς ὑπὸ τῆς ἐνετικῆς κυβερνήσεως παρεδόθη εἰς τὴν Τουρκίαν καὶ φυλακισθεὶς ἀπέθανε μετ' ὀλίγον, ἢ ἐφονεύθη ἐκεῖ.

Οἱ Σουλιῶται ἐξηκολούθησαν ἔτι εὐτυχῶς τὸν κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ἀγῶνα. Ἀλλὰ τέλος κατὰ τὸ 1803 ἀπώλεσαν τὴν πατρίδα των, ἀφ' οὗ μέχρι τῆς ἐποχῆς ταύτης ἔδειξαν ἀνδρίαν ὄντως ἡρωϊκήν· καὶ ἐσυνθηκολόγησαν μὲν ἐντίμως, ἀλλ' ὁ Ἀλῆς παραβὰς τοὺς ὅρκους του, κατὰ τὸ σύνηθες, ἔσφαξε τοὺς πλείστους· εὐάριθμοι δέ τινες διεσώθησαν εἰς τὴν Πάργαν καὶ τὰς Ἰονίους νήσους. Ἀλλὰ καὶ ἀπάτριδες ἐπολέμησαν οὗτοι κατὰ τῶν Τούρκων καὶ ἐξεδικήθησαν τὴν ἀπιστίαν τοῦ Ἀλῆ. Ἐν τούτοις δὲ ἡ μὲν ἐμπορία ἤρχισε νὰ χορηγῇ εἰς τοὺς Ἕλληνας περιουσίας ὄχι εὐκαταφρονήτους, ἡ δὲ ἀνάπτυξις τῆς παιδείας ἤρχισε νὰ ἀναζωπυρῇ ἐν αὐτοῖς τὰ αἰσθήματα τῶν ἀρχαίων προπατόρων. Ἀνὴρ δὲ ἔξοχος ἐξεπροσώπησε τὸν πατριωτισμὸν τοῦτον καὶ παρήγαγεν εὐκρινεστέραν τὴν ἰδέαν τῆς τοῦ ὅλου ἑλληνικοῦ ἔθνους ἐπαναστάσεως, Ῥήγας ὁ Φεραῖος. Ἦρχισε μὲν οὗτος τὸ στάδιον αὐτοῦ ἐμπορευόμενος ἐν Βουκουρεστίῳ, ἀλλά, θερμὸς τῆς παιδείας λάτρης, παρεδόθη ὅλως εἰς αὐτήν, καὶ ἀφ' οὗ καλῶς ἐξεπαιδεύθη, συνέλαβε τὸν μέγαν σκοπὸν τοῦ νὰ κινήσῃ εἰς ἐπανάστασιν σύμπαν τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος. Ἦρχισε λοιπὸν τότε νὰ συνεννοῆται μετὰ διαφόρων πλουσίων ὁμογενῶν καὶ ἄλλων λαϊκῶν καὶ κληρικῶν ἐπισήμων καὶ μὲ τὸν Πασᾶν τοῦ Βιδινίου, τὸν ὁποῖον ἔπεισε νὰ ἐπαναστατήσῃ κατὰ τοῦ Σουλτάνου. Κατὰ τὸ 1796 εὑρισκόμενος εἰς Βιέννην, ἐζήτησε βοήθειαν παρὰ τῶν ἐκεῖθι ὁμογενῶν ἐμπόρων καὶ λογίων· συνεννοεῖτο δὲ καὶ μετὰ τοῦ τότε στρατηγοῦ τῆς γαλλικῆς δημοκρατίας Ναπολέοντος Βοναπάρτου. Ἀλλ' ὅ,τι ἰδίως ἀνύψωσε τὸ φρόνημα τῶν Ἑλλήνων, ὅ,τι ἀνεζωπύρησε τὸν ἐνθουσιασμὸν αὐτῶν ἦσαν τὰ ἀθάνατα αὐτοῦ ποιήματα. Ἐν ᾧ δὲ τὸ 1799 ἦτο ἕτοιμος νὰ ἀναχωρήσῃ ἐκ Τεργέστης εἰς Πελοπόννησον, συνελήφθη ὑπὸ τῆς ἐπιτοπίου ἀρχῆς μετ' ἄλλων ἑπτὰ καὶ μετεφέρθη εἰς Βιέννην, ὕστερον δὲ παρεδόθη ὑπὸ τῆς Αὐστρίας μετὰ τῶν συντρόφων του εἰς τὴν τουρκικὴν κυβέρνησιν κατ' ἀπαίτησιν αὐτῆς, καὶ ἐθανατώθη εἰς Βελιγράδιον τῆς Σερβίας, εὐχόμενος καὶ προλέγων τὴν ἀπελευθέρωσιν τῆς Ἑλλάδος.

Ἤδη δὲ ἤρχισε νὰ θάλλῃ καὶ τὸ ναυτικὸν τῶν Ἑλλήνων, καὶ ἰδίως τῶν τριῶν νήσων, Ὕδρας, Σπετσῶν καὶ Ψαρῶν, αἵτινες τοσοῦτον

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ἐδοξάσθησαν κατὰ τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας ἀγῶνα. Ἀναγκαζόμενοι οἱ ναῦται ἐκεῖνοι νὰ ἀποκρούωσι τοὺς πειρατὰς, ὥπλιζον τὰ πλοῖά των καὶ ἐγυμνάζοντο εἰς τὰς μάχας, ὥστε οὕτως ἐσχημάτισαν τὴν τοσοῦτον ὠφέλιμον γενομένην ὕστερον ναυτικὴν δύναμιν. Συνεστάθη καὶ ἡ Ἑταιρία τῶν φιλικῶν ἐπὶ τέλους κατὰ τὸ 1814, σκοπὸν ἔχουσα τὴν γενικὴν τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους ἐπανάστασιν.

Ἡ Ἑταιρία αὕτη, ἧς ἡ ἑστία ἦτο εἰς Ὀδησσὸν, ὑπὸ ὀλίγων κατ' ἀρχὰς συγκειμένη, ἐπεξετάθη ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε πλῆθος Ἑλλήνων ἔλαβον μέρος καὶ παρεσκεύαζον τὸ μέγα τοῦ 1821 δρᾶμα. Τελευταῖον ἡ ἐπανάστασις ἀπεφασίσθη καὶ ὡς ἀρχηγὸς τοῦ ἐπιχειρήματος ἀνεδείχθη ὁ Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης, υἱὸς τοῦ ἄλλοτε ἡγεμόνος τῆς Βλαχίας Κωνσταντίνου Ὑψηλάντου. Ἦτο δὲ τότε ὁ Ἀλέξανδρος ὑπασπιστὴς τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας, εὐνοούμενος ὑπ' αὐτοῦ καὶ διὰ τὰς ἄλλας του ἀρετὰς καὶ διὰ τὴν γενναιότητα, ἕνεκα τῆς ὁποίας ἀπώλεσε καὶ τὸν δεξιὸν βραχίονα εἰς μάχην τινὰ μεταξὺ Ῥώσσων καὶ Γάλλων κατὰ τὸ ἔτος 1813. Οὗτος, συνεννοηθεὶς προηγουμένως μὲ τοὺς λοιποὺς πολιτικοὺς καὶ στρατιωτικοὺς ἄνδρας τῆς Ἑλλάδος, ὕψωσε τὴν σημαίαν τῆς ἐπαναστάσεως εἰς Μολδοβλαχίαν τῇ 27 Φεβρουαρίου τοῦ 1821, ἐν ᾧ συγχρόνως ἤρχιζεν ἡ ἐπανάστασις καὶ ἐν τῇ ἐνταῦθα Ἑλλάδι, ὑψώσαντος τὴν σημαίαν αὐτῆς ἐν ἁγίᾳ Λαύρᾳ τοῦ ἀοιδίμου μητροπολίτου Παλαιῶν Πατρῶν Γερμανοῦ.

Ἑπτὰ ἔτη διαρκέσασα ἡ ἐπανάστασις αὕτη, διὰ πολλῶν ἀγώνων καὶ θυσιῶν τῶν Ἑλλήνων καὶ διὰ τῆς θείας ἀρωγῆς, ἐκαρποφόρησε τὴν αὐτονομίαν μέρους τῆς ὅλης Ἑλλάδος, τοῦ νῦν ἑλληνικοῦ κράτους, μετὰ τοῦ ὁποίου συνηνώθη ἤδη καὶ τὸ Ἰόνιον κράτος, ἤτοι ἡ Ἑπτάνησος, ἑλληνικὴ ἀνέκαθεν οὖσα· ἡ περαιτέρω δὲ τύχη τοῦ πανελληνίου ἀπόκειται εἰς χεῖρας τῆς θείας Προνοίας.

§ 83. Ἀγγλία.

Καταλυθέντος ἐν Ἀγγλίᾳ ἕνεκα τοῦ πολέμου τῶν δύο Ῥόδων (§ 67) τῆς ἐκ τοῦ οἴκου τῶν Πλαταγενητῶν δυναστείας (1485), περιῆλθεν ὁ θρόνος εἰς τὸν ἐκ πλαγίου κλάδου τῶν πρώην βασιλέων καταγόμενον οἶκον τῶν Τουδόρων· ἐκ τούτων εἰσήχθη εἰς Ἀγγλίαν βαθμηδὸν καὶ διὰ πολλῶν ἀγώνων τῶν βασιλέων Ἐρρίκου τοῦ Η', Ἐδουάρδου τοῦ ς' καὶ τῆς Ἐλισάβετ (1533—1603) ἡ τῶν διαμαρτυρομένων θρησκεία, ἐτέθησαν δὲ καὶ αἱ πρῶται βάσεις τῆς ναυτικῆς δυνάμεως τῆς Ἀγγλίας, ἥτις ὅμως δὲν μετέσχε τοῦ τριακονταετοῦς πολέμου (§ 78). Ὁ μετὰ τὸν θάνατον τῆς Ἐλισάβετ βασιλεύσας Ἰάκωβος Α' συνήνωσε τὰ στέμματα τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Σκωτίας καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Κάρο-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

λος Α', ἐπιμείνας εἰς αὐθαιρέτους πράξεις, ἔγεινεν ἀφορμὴ νὰ ἐπαναστατήσῃ κατ' αὐτοῦ τὸ κοινοβούλιον. Ἡττηθεὶς δὲ καὶ καταβληθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀναλαβόντος τὴν ἀρχηγίαν τῶν ἐπαναστατῶν Κρομουέλλου καὶ δικασθεὶς κατεδικάσθη εἰς θάνατον καὶ ἀπεκεφαλίσθη (1649). Ὁ Κρομουέλλος, ἀναδειχθεὶς *προστάτης* τῆς Ἀγγλίας, ἀνέπτυξε τὸ ναυτικὸν αὐτῆς καὶ ἐπανήγαγεν αὐτὴν εἰς τὴν ἀκμὴν, εἰς τὴν ὁποίαν εἶχε προέλθει ἐπὶ τῆς βασιλίσσης Ἐλισάβετ.

Ἐπὶ τοῦ ἀσθενοῦς καὶ ἀνικάνου υἱοῦ καὶ διαδόχου αὐτοῦ Ριχάρδου ἀποσυρθέντος εἰς τὸν ἰδιωτικὸν βίον, ὁ ἐκ Σκωτίας στρατηγὸς Μόγκης ἀνήγαγεν εἰς τὸν θρόνον (1661) Κάρολον τὸν Β'. υἱὸν τοῦ θανατωθέντος Καρόλου Α', ἀλλ' οὗτος, φιλήδονος γενόμενος καὶ τὸν καθολικισμὸν ἐπαναγαγὼν καὶ αὐθαιρέτως διοικῶν, κατηναγκάσθη νὰ φύγῃ εἰς Γαλλίαν (1688). Ὁ διάδοχός του Ἰάκωβος Β' δοὺξ Ἐβοράκου, μισηθεὶς ὡς καθολικός, ἀπεβλήθη τοῦ θρόνου καὶ ἐκλήθη βασιλεὺς ὁ ἐκ τῆς Ὀραγκίας Οὐίλλιέλμος ὁ Γ' μετὰ τῆς γυναικός του Μαρίας. Οὗτος ἐπέτρεψε τὴν ἐλευθερίαν τῆς συνειδήσεως ὡς πρὸς τὰ θρησκευτικὰ καὶ ἠνέχθη τὴν ἐλευθεροτυπίαν. Ἐπὶ τῶν χρόνων τούτου συνεστάθη καὶ ἡ περίφημος ἄχρι τοῦδε διατελοῦσα ἀγγλικὴ τράπεζα. Ἐπειδὴ δὲ ἀπέθανεν ἄπαις, ἐβασίλευσεν Ἄννα ἡ θυγάτηρ Ἰακώβου τοῦ Β', γυνὴ τοῦ πρίγκηπος τῆς Παυίας Γεωργίου. Ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτῆς ἤκμασε πολὺ τὸ ναυτικὸν τῆς Ἀγγλίας καὶ ἠνώθησαν εἰς ἓν τὰ βουλευτήρια τῆς Ἀγγλίας καὶ Σκωτίας.

Μετὰ τὸν θάνατον τῆς Ἄννης (1714) ἐκηρύχθη βασιλεὺς ὁ δισέγγονος Ἰακώβου τοῦ Α' Γεώργιος Α'. Διὰ τῆς φρονίμης κυβερνήσεως τούτου διεσκεδάσθησαν αἱ ἐσωτερικαὶ φατρίαι καὶ ταραχαί· βασιλεύσας δ' ἐν εἰρήνῃ 14 ἔτη ἀπέθανε τὸ 1727.

Τοῦτον διεδέχθη ὁ υἱός του Γεώργιος Β', ὅστις μετὰ δεκατεσσάρων ἐτῶν, ὑπουργοῦντος τοῦ περιωνύμου Οὐαλπόλ, εἰρηνικὴν βασιλείαν ἐκηρύχθη ὑπὲρ τῆς Μαρίας Θηρεσίας εἰς τὸν περὶ διαδοχῆς τῆς Αὐστρίας πόλεμον (1740), ὑπουργοῦντος τοῦ περιφήμου Πίττ.

Τοῦτον διεδέχθη ὁ ἔγγονός του Γεώργιος Γ', ὅστις συμμαχήσας μετὰ τῆς Πρωσσίας εἰς τὸν ἐν Γερμανίᾳ ἑπταετῆ πόλεμον, ἐνίκησε τοὺς Γάλλους καὶ τοὺς Αὐστριακούς. Ἐπὶ τούτου ἐπαναστατήσασαι κατὰ τῆς Ἀγγλίας αἱ ἕως τότε ὑποτελεῖς εἰς αὐτὴν ἐπαρχίαι τῆς Βορείου Ἀμερικῆς, ἠνάγκασαν αὐτὴν νὰναγνωρίσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν των (1783). Ὅτε δὲ ἐξερράγη ἡ γαλλικὴ ἐπανάστασις (1789), ἐπολέμησαν αὐτὴν πανσθενῶς.

Ἀπὸ τοῦ ἔτους δὲ 1750 ἤρχισαν οἱ θαλασσοκρατήσαντες Ἄγγλοι νὰ κυριεύωσι τόπους εἰς τὰς ἀνατολικὰς Ἰνδίας, εἰς οὓς προσθέσαντες καὶ ὅσους ἐπῆραν βαθμηδὸν τῶν Ὀλλανδῶν, κατέστησαν ἐκεῖ μέγα κράτος.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἀποθανόντος (1820) τοῦ Γεωργίου Γ', μετὰ δεκαετῆ παραφροσύνην, διεδέχθη αὐτὸν ὁ ὡς ἀντιβασιλεὺς κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο διοικῶν Γεώργιος Δ'. Ἐπὶ τῆς ἀντιβασιλείας του ὁ Ναύαρχος αὐτοῦ Νέλσων καὶ ὁ στρατηγὸς τοῦ Οὐελλιγκτῶν ἐνίκησαν τοὺς Γάλλους κατὰ θάλασσαν καὶ κατὰ ξηράν, καὶ ἡ Ἀγγλία συνετέλεσεν ὑπὲρ πᾶσαν ἄλλην δύναμιν εἰς τὴν καταστροφὴν τοῦ Ναπολέοντος, ὅστις, παραδοθεὶς εἰς αὐτήν, ἐξωρίσθη εἰς τὴν ἁγίαν Ἑλένην, ὅπου καὶ ἀπέθανε. Κατὰ τοὺς χρόνους τούτους ἡ Ἀγγλία ἔλαβε τὴν νῆσον Μελίτην, τῶν Γάλλων πρότερον οὖσαν, καὶ τὴν προστασίαν τῆς Ἑπτανήσου (1815). Ὁ Γεώργιος Δ' ἀπέθανε τὸ 1830.

§ 84. Γαλλικὴ ἐπανάστασις. 1791

Κατάργησις τῆς Μοναρχίας. Ναπολέων.

Τὸν Λουδοβῖκον ΙΔ' διεδέχθη θανόντα τὸ 1715 ὁ δισέγγονός του Λουδοβῖκος ὁ ΙΕ', πενταετὴς τὴν ἡλικίαν, ὑπὸ τὴν ἐπιτροπείαν τοῦ πρίγκηπος τῆς Αὐρηλίας. Ἡλικιωθεὶς δὲ καὶ λαβὼν τὴν βασιλείαν ὁ Λουδοβῖκος οὗτος, ἐκήρυξε πόλεμον κατὰ τῆς Αὐστρίας, ἐπειδὴ ὁ αὐτοκράτωρ ἀπέβαλε τὸν πενθερόν του Στανίσλαον ἀπὸ τοῦ θρόνου τῆς Πολωνίας, καὶ ἀντ' αὐτοῦ ἐκήρυξε βασιλέα αὐτῆς τὸν ἐκλέκτορα τῆς Σαξωνίας. Εἶχε δὲ ὁ Λουδοβῖκος συμμαχίδας τὴν Ἱσπανίαν καὶ τὴν Σαρδηνίαν. Ὁ αὐτοκράτωρ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ ἀπώλεσε τὰς ἐν τῇ Ἰταλίᾳ χώρας καὶ ἐκ τούτου ἔγεινεν εἰρήνη εἰς τὴν Βιέννην κατὰ τὴν θέλησιν τῆς Γαλλίας. Ἔγεινε δὲ καὶ ἄλλος πόλεμος κατὰ τῆς Αὐστρίας, ἐξ οὗ ὁ αὐτοκράτωρ ἠναγκάσθη νὰ ζητήσῃ εἰρήνην.

Ὕστερον δὲ ἐκηρύχθη πόλεμος κατὰ τῆς Ἀγγλίας περὶ τῶν συνόρων τῆς ἀρκτώας Ἀμερικῆς, εἰς ὃν ἀπώλεσαν οἱ Γάλλοι μέγα μέρος τῶν αὐτόσε κτήσεων αὐτῶν. Ηὔξησε δὲ ὁ Λουδοβῖκος τὸ βασίλειον διὰ τῆς Λοθαριγγίας, τὴν ὁποίαν ἐκληρονόμησε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πενθεροῦ του Στανισλάου, καὶ διὰ τῆς Κορσικῆς, τὴν ὁποίαν ἠγόρασε παρὰ τῶν Γενουηνσίων. Ἐπὶ τῆς μακρᾶς βασιλείας τούτου περιέστη ἡ Γαλλία εἰς οἰκονομικὰς δυσχερείας, καὶ αὐτὸς δὲ ὁ βασιλεὺς ἐνήργει κερδοσκοπικῶς ἐμπόριον σίτου.

Ὁ τοῦτον δὲ διαδεχθεὶς ἔγγονός του Λουδοβῖκος ὁ Ις'. (1774) κατήργησεν ἐπαχθεῖς τινας φόρους καὶ ἄλλας ὑποχρεώσεις τοῦ λαοῦ, ἔδωκεν εἰς τοὺς διαμαρτυρομένους πολιτικὰ δικαιώματα, κατήργησε τὴν διὰ βασάνων κρίσιν, ἔκαμε νέον στόλον, διώρθωσε τὰς προσόδους τοῦ βασιλείου, περιώρισε τὴν πολυτέλειαν, κατέλυσε τὸ μονοπώλιον, καὶ ἔγεινε φ λος τῶν ἐπιστημῶν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ἐπειδὴ δὲ ἐβοήθησε τοὺς ἐπαναστατήσαντας (1776) Ἀμερικανοὺς κατὰ τῶν Ἄγγλων διὰ χρημάτων καὶ στρατευμάτων, ὁ δὲ προκάτοχός του εἶχεν ἤδη ἐπιβαρύνει μὲ χρέος βαρύτατον τὸ δημόσιον ταμεῖον, εὑρέθη εἰς ἀμηχανίας καὶ ἠναγκάσθη νὰ συγκαλέσῃ εἰς Βερσαλλίας, ὅπου καὶ αὐτὸς διέμενε, τοὺς ἀπὸ τοῦ 1614 μήποτε συγκληθέντας ἐθνικοὺς συλλόγους, ἤτοι τοὺς ἐκπροσώπους τῶν εὐγενῶν, τοῦ κλήρου καὶ τοῦ κοινοῦ λαοῦ. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν παρεδέχθησαν οὗτοι σωτηρίους τινὰς μεταρρυθμίσεις, ἀλλ' οἱ τῶν κοινῶν ἐκπρόσωποι ἠθέλησαν νὰ λάβωσι πλειότερον μέρος ἐν τῇ ἐξουσίᾳ, ἐπειδὴ ἦτο καὶ τὸ πολυαριθμότερον σῶμα ἐν τῷ ἐθνικῷ τούτῳ συλλόγῳ· ὅθεν ἀπεφάσιζον ὅτι ἀπήρεσκε καὶ εἰς τὸν βασιλέα καὶ εἰς τὰς προνομιούχους τάξεις, καὶ συνήρχοντο μόνοι, ὀνομάσαντες τὸν σύλλογον αὐτῶν «ἐθνικὴν συνέλευσιν», ἧς τινος προΐστατο ὁ Μιραβώς. Εἰς τούτους δὲ προσετέθησαν καί τινες ἐκ τοῦ συλλόγου τῶν εὐγενῶν καὶ τοῦ κλήρου. Ἐνωθεῖσαι δὲ ὑστερώτερον αἱ τρεῖς τάξεις ὠνομάσθησαν Συντακτικὴ συνέλευσις.

Ὁ Λουδοβῖκος ις', ἵνα κολάσῃ τὸ ταραχοποιὸν πνεῦμα τῶν κοινῶν καὶ τοῦ φατριασμοῦ, πεισθεὶς εἰς τοὺς συμβούλους του, συνέλεξε στράτευμα ξενικὸν μεταξὺ Παρισίων καὶ Βερσαλλιῶν καὶ ἀπέλυσε τῆς ὑπηρεσίας τὸν δημοφιλῆ ὑπουργὸν τῶν οἰκονομικῶν Νέκερον. Ἐρεθισθεὶς διὰ ταῦτα ὁ ὄχλος, ἐδόθη εἰς βιαιοπραγίας, προσέβαλε τὸ δεσμωτήριον τῆς Βαστιλλίας, εἰς ὃ ἐκρατοῦντο μετὰ τῶν ὄντως κακούργων καὶ ἀγαθοὶ καὶ δίκαιοι ἄνθρωποι, καὶ κατηδάφισεν αὐτό. Ὁ βασιλεὺς ἠναγκάσθη νὰ ἀποπέμψῃ τὸν ξενικὸν στρατόν, ἡ δὲ Συνέλευσις ἔλαβεν ἤδη ἴδιον στρατὸν τὴν ἐθνοφυλακήν, ἀναδειχθέντος ἀρχηγοῦ αὐτῆς τοῦ Λαφαγέτου· πολλοὶ δὲ εὐγενεῖς καὶ κληρικοὶ κατέφυγον εἰς ξένα κράτη· ὁ δὲ βασιλεὺς ὑπεχρεώθη νὰ μεταβῇ ἐκ Βερσαλλιῶν εἰς Παρισίους, ὅπου καὶ ἡ συνέλευσις ἦλθεν. Ἤρχισε δὲ ἤδη νὰ ψηφίζῃ ἡ συνέλευσις πολλὰ πράγματα, ἠκύρωσεν ὅλα τὰ προνόμια τῶν ἐπαρχιῶν καὶ τῶν προσώπων, περιώρισε τὸν βασιλέα καὶ ἐψηφίσθη νέον πολιτικὸν σύστημα. Ὁ βασιλεύς, φοβηθεὶς ἐκ τῶν γινομένων, ἔφυγε μετὰ τῆς οἰκογενείας του πρὸς τὰ σύνορα (1791), ἀλλὰ γνωρισθεὶς καθ' ὁδὸν ἐν Βαρέννῃ μετηνέχθη εἰς Παρισίους, ὑπέγραψε τὸ σύνταγμα καὶ πανδήμως ὡρκίσθη νὰ τηρήσῃ αὐτό. Μετὰ ταῦτα διελύθη ἡ συντακτικὴ συνέλευσις (1791) καὶ διεδέχθη αὐτὴν ἡ νομοθετική. Ἐπειδὴ δὲ ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας ἐδέχθη τοὺς ἐκ Γαλλίας φυγάδας, ἡ συνέλευσις αὕτη ἐκήρυξε πόλεμον κατ' αὐτοῦ καὶ τῆς Πρωσσίας, ὑπογράψαντος ἀκουσίως καὶ τοῦ βασιλέως εἰς τοῦτο. Ἐπειδὴ δὲ ὁ στρατηγὸς τῶν αὐστριακῶν καὶ τῶν πρωσσικῶν στρατευμάτων δοὺξ τοῦ Βρυνσουϊκίου ἐκήρυξεν, ὅτι ἔρχεται νὰ συστήσῃ τὸν βασιλέα, συνέβησαν ἐκ τούτου πολλαὶ αἱματοχυσίαι ἐν Παρισίοις· ὑπὸ δὲ τοῦ ὑπὸ τῆς νομοθετικῆς συνελεύσεως συσταθέντος καὶ διαδεχθέντος μάλιστα αὐτὴν ἐθνικοῦ Συλλόγου, ἀμέ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

εως κατελύθη ἡ μοναρχία (1792) καὶ συνεστάθη δημοκρατία. Ἐπειδὴ δὲ οἱ Πρῶσσοι προχωροῦντες ἐπηπείλουν τοὺς Παρισίους, οἱ ἐν αὐτοῖς Γάλλοι ὁπλισθέντες, ἐδίωξαν καὶ αὐτοὺς καὶ τοὺς Αὐστριακοὺς μετὰ μεγάλης φθορᾶς. Ὁ βασιλεὺς Λουδοβῖκος, δικασθεὶς ὑπὸ τοῦ συλλόγου, ἀπεκεφαλίσθη διὰ τῆς λαιμητόμου (1793), τὸ ὁποῖον ἔγεινε αἰτία τοῦ φρικτοῦ μεταξὺ τῶν βασιλικῶν καὶ τῶν δημοκρατικῶν ἐμφυλίου πολέμου, τοῦ ἐκ τῆς ἐπαρχίας Βανδέας, ὅπου ἐξερράγη, βανδεακοῦ ὀνομασθέντος. Μετὰ ἓν δὲ ἔτος περίπου ἐθανατώθη καὶ ἡ βασίλισσα Ἀντωνέττα.

Μετὰ ταῦτα δὲ εὐθὺς ἡ δημοκρατία ἐκήρυξε πόλεμον κατὰ τῆς Ἀγγλίας, τῆς Ὁλλανδίας καὶ τῆς Ἱσπανίας, μετὰ τῶν ὁποίων συνεμάχησαν ἡ Αὐστρία, ἡ Πορτογαλία, ἡ Νεάπολις, ἡ Τοσκάνη καὶ ἡ Ῥωσσία. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν προεχώρουν οἱ σύμμαχοι, ἔπειτα ὅμως ἡ τύχη τοῦ πολέμου ἐτράπη ὑπὲρ τῆς Γαλλίας, καὶ οἱ στρατοὶ αὐτῆς ἠνάγκασαν τοὺς παλεμίους της νὰ ἀφήσωσι πρὸς τὸ τέλος τοῦ ἔτους 1793 τοὺς κατακτηθέντας παρ' αὐτῶν τόπους.

Ἐπανέστησαν δὲ ἐν τούτοις κατὰ τῶν δημοκρατικῶν ἡ Μασσαλία, ἡ Τολώνη καὶ τὸ Λούγδουνον. Καὶ τὸ μὲν Λούγδουνον καὶ ἡ Μασσαλία ἐπολιορκήθησαν καὶ παρεδόθησαν· οἱ δὲ κάτοικοι τῆς Τολώνης παρεδόθησαν εἰς τοὺς Ἄγγλους μετὰ τοῦ στόλου· πολιορκηθέντες δὲ ὑστερώτερον, ἔκαυσαν τὴν πόλιν καὶ τὸν στόλον καὶ κατεστράφησαν. Εἰς τὴν πολιορκίαν ταύτην ἀνεφάνη κατὰ πρῶτον ἡ στρατιωτικὴ ἱκανότης τοῦ ἐκ Κορσικῆς καταγομένου Βοναπάρτου, εἰς ταγματάρχην τοῦ πυροβολικοῦ τότε ἐκ λοχαγοῦ προβιβασθέντος.

Καὶ ἐν Παρισίοις δὲ ἐπὶ 9 μῆνας (1794), ἐποχὴν τρομοκρατίας ὀνομασθεῖσαν, ἐθανατώθησαν πολλοὶ κατ' εἰσήγησιν τοῦ Ῥοβεσπιέρρου. Οἱ μετριοπαθέστεροι τῶν ἐπαναστατῶν, οἱ ὀνομασθέντες Γιροντῖνοι, ἔγειναν θῦμα τῆς θηριωδίας τῶν δημαγωγῶν, ἀλλὰ καὶ οὗτοι, μὴ εὑρίσκοντες πλέον θύματα, ἤρχισαν νὰ καταστρέφωσιν ἀλλήλους καὶ ὁ ἀπανθρωπότατος Ῥοβεσπιέρρος, καταδικασθεὶς τέλος πάντων ὑπὸ τῆς κοινῆς ἀγανακτήσεως, ἐθανατώθη, καὶ τότε ἔληξεν ἡ ὀλεθρία *τρομοκρατία*. Οἱ κατὰ τῆς Γαλλίας σύμμαχοι ἠναγκάσθησαν ἤδη νὰ ὀπισθοπορήσωσι πέραν τοῦ Ῥήνου καὶ ἀπώλεσαν πάλιν τὰ κυριευθέντα φρούρια, ὁ δὲ Γάλλος στρατηγὸς Πιχεγρῆς καθυπέταξε τὴν Ὁλλανδίαν καὶ οὕτως ἠναγκάσθη αὕτη νὰ συνομολογήσῃ εἰρήνην καὶ συμμαχίαν μετὰ τῆς Γαλλίας (1795). Πρὸς τούτοις καὶ ἡ Πρωσσία καὶ ἡ Ἱσπανία ἔκαμον εἰρήνην μὲ τὴν Γαλλίαν διὰ θυσιῶν μέρους τῆς χώρας των, καὶ εἰς τὴν Βανδέαν ἀποκατέστη ἡ ἡσυχία. Κατὰ θάλασσαν ὅμως ἠττήθη ὁ γαλλικὸς στόλος ὑπὸ τῶν Ἄγγλων.

Τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1795 ὁ σύλλογος ἐκήρυξε τὴν λῆξιν αὐτοῦ καὶ συνεστάθη ἤδη πενταμελὲς διευθυντήριον, ἔχον τὴν ἐκτελεστικὴν ἐξουσίαν, καὶ δύο νομοθετικαὶ βουλαί.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Τὸ ἀκόλουθον δὲ ἔτος ὁ στρατηγὸς Βοναπάρτης, πολεμῶν εἰς τὴν Ἰταλίαν, ἠνάγκασε τὸν βασιλέα τῆς Σαρδηνίας νὰ συνομολογήσῃ εἰρήνην καὶ νὰ δώσῃ εἰς τὴν Γαλλίαν τὴν Σαβαυδίαν καὶ τὴν Νίκαιαν. Μετὰ ταῦτα δὲ, νικήσας τοὺς Αὐστριακοὺς, ἐκυρίευσεν ὅλην τὴν Λομβαρδίαν. Οἱ δὲ γάλλοι στρατηγοὶ Ἰορδάνης καὶ Μορὼ προεχώρουν εἰς τὴν Βαυαρίαν· ἀλλ' ἐνικήθησαν ὕστερον ὑπὸ τοῦ ἀρχιδουκὸς Καρόλου. Εἰς δὲ τὴν Ἰταλίαν ὁ Βοναπάρτης ἠνάγκασεν, τὸν Πάπαν καὶ τὴν Νεάπολιν νὰ κάμωσιν εἰρήνην καὶ κατέστησε τὴν ἐκ διαφόρων τόπων τῆς βορείου Ἰταλίας δημοκρατίαν. Μετὰ ταῦτα δὲ προεχώρησε διὰ τῆς Στυρίας εἰς Βιέννην (1797) καὶ ἠνάγκασε τοὺς Αὐστριακοὺς εἰς εἰρήνην, ὁ αὐτὸς δὲ κατέλυσε τὴν διοίκησιν τῶν Ἐνετῶν, ἐπειδὴ ἐπανέστησαν, καὶ ἡ Βενετία διὰ τῆς εἰρήνης τοῦ Κάμπου Φορμίου ἐδόθη εἰς τὴν Αὐστρίαν.

Τὸ ἑπόμενον δὲ ἔτος ἐστάλη ὁ Βοναπάρτης μετὰ 42,000 στρατοῦ ἐκ τῆς Τολώνης εἰς τὴν Αἴγυπτον· καὶ καθ' ὁδὸν μὲν ἐκυρίευσε τὴν Μελίτην, ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἐκυρίευσε τὴν Ἀλεξάνδρειαν καὶ τὸ Κάϊρον. Ἀλλ' ὁ ναύαρχος τῶν Ἄγγλων Νέλσων κατέκαυσε τὸν γαλλικὸν στόλον εἰς τὸν Ἀβουκίρειον κόλπον. Ἠναγκάσθη δὲ τότε καὶ ἡ Τουρκία ὑπὸ τῶν Ἄγγλων καὶ τῶν Ῥώσσων νὰ κηρύξῃ πόλεμον κατὰ τῆς Γαλλίας. Ὅθεν ὁ Βοναπάρτης εἰσέβαλεν εἰς τὴν Συρίαν, ἀλλ' ἐπέστρεψεν ἄπρακτος εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἔνθα κατενίκησε τοὺς Τούρκους εἰς Ἀβουκίρειον (1799) καὶ ἠχμαλώτισε τὸν ἀρχηγόν των.

Ἐν ᾧ δὲ ἔτι ὁ Βοναπάρτης ἦτο εἰς τὴν Αἴγυπτον, εἰς τὴν Γαλλίαν τὰ πράγματα δὲν εὐδοκίμουν ἕνεκα τῶν ἐσωτερικῶν διχονοιῶν.

Ὁ βασιλεὺς τῆς Νεαπόλεως ἐδίωξε τοὺς Γάλλους ἐκ τῆς Ῥώμης, ὁ στρατηγὸς ὅμως Σαμπὰν, νικήσας τοὺς Νεαπολίτας, ἐκυρίευσε τὴν Νεάπολιν. Μετὰ ταῦτα ἐγένετο ὁ δεύτερος αὐστριακὸς πόλεμος καὶ ἐνικήθησαν οἱ Γάλλοι καὶ εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ εἰς τὴν Ἰταλίαν. Ὁ Σοβαρὸφ στρατηγὸς Ῥῶσσος εἶχε τὴν στρατηγίαν τῶν ρωσσοαυστριακῶν στρατευμάτων καὶ ἐνίκησε τὸν Μαγδονάλδον στρατηγὸν τῆς Γαλλίας, ὕστερον ἔλαβε τὴν διοίκησιν τῶν γαλλικῶν στρατευμάτων εἰς τὴν Ἰταλίαν ὁ Μορώ. Ἀντ' αὐτοῦ δὲ ἐλθὼν ὁ Ἰουβέρτος καὶ συγκροτήσας μάχην ἐφονεύθη· παραλαβὼν δὲ πάλιν ὁ Μορὼ τὴν διοίκησιν, ἔσωσε τὸν στρατόν δι' ὀπισθοχωρήσεως. Οὕτως οἱ Αὐστριακοὶ καὶ οἱ Ῥῶσσοι ἐκυρίευσαν σχεδὸν ὅλην τὴν Ἰταλίαν. Ὁ δὲ Μασσένας στρατηγὸς τῶν ἐν Ἑλβετίᾳ γαλλικῶν στρατευμάτων, νικηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀρχιδουκὸς Καρόλου ὑπεχώρησε μέχρι τῆς Ζυρίχης. Ἀλλὰ πάλιν ἤρχισε νὰ μεταβάλληται ἡ τύχη τοῦ πολέμου. Καὶ ὁ μὲν Μασσένας, ἀναλαβὼν νέας δυνάμεις, ἤρχισε νὰ προχωρῇ· νικήσας δὲ τοὺς Ῥώσσους περὶ Ζυρίχην, ἔλαβεν 20,000 αἰχμαλώτους καὶ ὅλην τὴν ἀποσκευήν. Ἐν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τούτοις δὲ καὶ ὁ στρατηγὸς Βρύνος ἐνίκησεν εἰς τὴν Ὁλλανδίαν τοὺς Ἀγγλορρώσσους κατὰ κράτος καὶ ἀνεχώρησαν ὑπὸ συνθήκας.

Μαθὼν δ' ἐν τοσούτῳ ὁ Βοναπάρτης ἐν Αἰγύπτῳ τὴν ἐκ τῶν διχονοιῶν κακὴν κατάστασιν τῆς πατρίδος του, ἀφῆκε τὸν Κλέβερον ἀρχηγὸν τοῦ ἐκεῖ στρατοῦ καὶ ἐπανῆλθεν αὐτὸς εἰς Γαλλίαν. Ἅμα δὲ ἐλθών, κατήργησε τὸ Διευθυντήριον καὶ συνέστησεν ὑπατείαν τριμελῆ, ἀναδειχθεὶς αὐτὸς πρῶτος ὕπατος διὰ δέκα ἔτη. Διατάξας δὲ τὰ τῆς Γαλλίας, ἦλθεν εἰς τὴν Ἰταλίαν καὶ διὰ μιᾶς μάχης ἐν Μαρέγκῳ ἐγένετο κύριος πάσης τῆς χερσονήσου ταύτης. Τὸ 1800 ἐκηρύχθη Ὕπατος διὰ βίου καὶ τὴν 18 Μαΐου 1804 ἐξελέχθη αὐτοκράτωρ τῶν Γάλλων, τὸ δὲ 1805 ἀνεδείχθη βασιλεὺς τῆς Ἰταλίας καὶ ἐστέφθη ἐν Μεδιολάνοις μὲ τὸ ἀρχαῖον σιδηροῦν στέμμα. Ὅτε δὲ κατὰ τὸ 1806 κατελύθη ἡ γερμανικὴ αὐτοκρατορία, ἐγένετο προστάτης τῆς Παραρρήνου ὁμοσπονδίας. Πολλοὶ Γερμανοὶ ἡγεμόνες, συγκατατεθέντες νὰ ἑνωθῶσι μετὰ τῆς ὁμοσπονδίας ταύτης, ἀντημείφθησαν διὰ πλήρους κυριαρχίας ἐπὶ τῶν κρατῶν των, καθ' ὅσον ἠδύνατο νὰ συμβιβασθῇ τὸ πρᾶγμα πρὸς τὴν ἀνωτάτην τοῦ Ναπολέοντος δύναμιν· οὕτως ἡ Βαυαρία, ἡ Βυρτεμβέργη καὶ ἡ Σαξωνία ἀνυψώθησαν εἰς βασίλεια. Ἐντὸς δὲ ὀλίγων ἐτῶν ὁ Ναπολέων ἱδρύσατο τοιαύτην αὐτοκρατορίαν, ὁποίαν ὁ κόσμος δὲν εἶχε σχεδὸν ἴδει ἄλλοτε· ἐκυριάρχει σχεδὸν ἐπὶ ὅλων τῶν κρατῶν τῆς Εὐρώπης καὶ ἐνεθρόνιζε καὶ ἐξεθρόνιζε τοὺς βασιλεῖς των κατὰ τὸ δοκοῦν. Ἡ Ἀγγλία μόνον ἐτήρησεν ἐντελῆ ἀνεξαρτησίαν. Τὴν δὲ Γαλλίαν ὠφέλησεν ὁ Ναπολέων πολύ· ἐπανέφερεν εἰς αὐτὴν τὴν ἡσυχίαν, ἔκαμε κώδικα νόμων, ἀποκατέστησε τὴν ἀπὸ τῆς ὀχλοκρατίας ἐξουδενωθεῖσαν θρησκείαν, καὶ πρὸ πάντων τόσον ἐγύμνασε τοὺς στρατιώτας του, ὥστε αἱ καλλίτερτι δυνάμεις δὲν ἠδύναντο νὰ ἀντισταθῶσιν εἰς αὐτούς, ὅταν ὡδηγῶντο ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος. Πολλαὶ δυνάμεις ματαίως ἀντέστησαν εἰς τὴν αὔξησιν αὐτοῦ· ἡ Αὐστρία ταχέως κατεβλήθη καὶ τὸ 1805, ἀφ' οὗ ᾐχμαλώτισεν ὁ Ναπολέων τὸν στρατηγὸν Μάκκον καὶ 25,000 στρατιώτας, εἰσῆλθεν εἰς Βιέννην, εἶτα δὲ ἐνίκησε μεγάλην νίκην ἐν Ἀουστερλιτσίῳ τοὺς Αὐστριακοὺς καὶ τοὺς Ῥώσσους ὁμοῦ, καὶ ἐπέβαλεν αὐτοῖς τὴν ἐν Πρεσβούργῃ εἰρήνην (1805) ἀλλὰ καὶ ὁ ναύαρχος τῶν Ἄγγλων Νέλσων ἐνίκησε κατὰ κράτος τὸν ἱσπανογαλλικὸν στόλον εἰς Τραφαλγὰρ, φονευθεὶς συγχρόνως. Τὰ πρωσσικὰ στρατεύματα κατετροπώθησαν τὸ ἀκόλουθον ἔτος, καὶ τὰ ῥωσσικὰ πολλάκις ἡττήθησαν κατὰ τὸ 1807, ὥστε ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Ῥωσσίας Ἀλέξανδρος ἠναγκάσθη νὰ δεχθῇ τοὺς ὅρους τῆς ἐν Τιλτσίῳ εἰρήνης, διὰ τῆς ὁποίας ἡ Πρωσσία ἔχασε τὸ ἥμισυ τοῦ κράτους της. Τὸ αὐτὸ ἔτος ἡ πορτογαλικὴ βασιλικὴ οἰκογένεια ἔφυγεν εἰς Βρασιλίαν, καταληφθείσης τῆς Πορτογαλίας ὑπὸ τῶν Γάλλων· ὁ δὲ θρόνος τῆς Ἱσπανίας ἐδόθη εἰς τὸν Ἰωσὴφ Βοναπάρτην ἀδελφὸν τοῦ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

αὐτοκράτορος, καὶ ὁ τῆς Νεαπόλεως εἰς τὸν Ἰωακεὶμ Μουράτην τὸν γαμβρόν του. Δύο ἄλλους ἀδελφοὺς αὐτοῦ, Λουδοβίκον καὶ Ἱερώνυμον, ἐκαμε βασιλεῖς τῆς Ὁλλανδίας καὶ τῆς Οὐεστφαλίας καὶ ἕνα τῶν πολεμάρχων του, τὸν Βερναρδότην, ἡγεμόνα τῆς Σουηδίας. Οὗτος δὲ ὑπῆρξεν ὁ μόνος, ὅστις διετήρησε τὸν θρόνον του μετὰ τὴν πτῶσιν τοῦ Ναπολέοντος.

§ 85. Τὸ ἠπειρωτικὸν σύστημα τοῦ Ναπολέοντος.

Ἡ ἐκστρατεία τοῦ 1812.

Ἡ Ἀγγλία αἰσθανομένη οἷον διεκινδύνευε κίνδυνον ἕνεκα τῆς μεγίστης τοῦ Ναπολέοντος δυνάμεως, προσεπάθει νὰ ἐγείρῃ τὰς ἠπειρωτικὰς δυνάμεις κατ' αὐτοῦ· οὕτως ἡ Αὐστρία τὸ 1809 ἐκίνησε πάλιν πόλεμον κατὰ τοῦ τρομεροῦ τούτου ἐχθροῦ, ἡ ἔκβασις ὅμως ἦτο δυστυχὴς καὶ τώρα εἰς αὐτὴν ὤφειλε, κατὰ τὴν ἐν Βιέννῃ συνθήκην εἰρήνης, ἔχασε μέρος τῆς χώρας της· περὶ τὸν αὐτὸν δὲ περίπου χρόνον ἥ τε Ὁλλανδία καὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ κράτη ἐκηρύχθησαν μέρη τῆς Γαλλίας.

Ἐπειδὴ διὰ τοῦ γάμου του ὁ Ναπολέων δὲν ἀπέκτησε τέκνα καὶ ἐπεθύμει νὰ ἔχῃ διάδοχον, διεζεύχθη τὴν πρώτην αὐτοῦ γυναῖκα Ἰωσηφίναν καὶ ἐνυμφεύθη τὸ 1810 τὴν Μαρίαν Λουδοβίκαν, θυγατέρα τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Αὐστρίας Φραγκίσκου Β'· αὕτη δὲ ἔτεκεν υἱόν, ἀναγορευθέντα ἅμα τῇ γεννήσει βασιλέα τῆς Ῥώμης.

Ὁ Ναπολέων εἶχε φθάσει ἤδη εἰς τὸν ὕψιστον βαθμὸν τοῦ μεγαλείου του, ἀλλὰ δὲν ἐχάρη ἐπὶ πολὺν ἔτι χρόνον τὴν εὐνοιαν τῆς τύχης. Ἡ Ἱσπανία, ὑποστηριχθεῖσα ὑπὸ τῶν Ἄγγλων διὰ πολλῶν ἀνθρώπων καὶ χρημάτων, ἠγωνίσθη ν' ἀντισταθῇ εἰς τὸν βασιλέα Ἰωσὴφ, ὅστις τῇ ἐπεβλήθη διὰ τῆς βίας, καὶ ἡ Ῥωσσία, διενεχθεῖσα πρὸς τὸν Ναπολέοντα, ἤρχισε νὰ ὁπλίζηται κατ' αὐτοῦ. Ἐπὶ σκοπῷ δὲ νὰ ἐξασθενώσῃ τὴν ἀγγλικὴν δύναμιν, προσεπάθησεν ὁ Ναπολέων νὰ βλάψῃ τὸ ἐμπόριον τῆς Ἀγγλίας διὰ τοῦ καλουμένου ἠπειρωτικοῦ συστήματός του, καθ' ὃ εἰς κανὲν ἀγγλικὸν πλοῖον δὲν συνεχωρεῖτο νὰ εἰσπλεύσῃ εἰς τοὺς ἰδικούς του ἢ εἰς τοὺς τῶν συμμάχων του λιμένας.

Ἡ Ῥωσσία ὑπέφερε πολὺ ὑπὸ τοῦ συστήματος τούτου, διὸ προσεπάθει νὰ τὸ ὑπεκφύγῃ. Τοῦτο δὲ καὶ πολλαὶ ἄλλαι βιαιοπραγίαι τῶν Γάλλων ἐπήνεγκον ῥῆξιν μεταξὺ τῶν δύο αὐτῶν δυνάμεων.

Κατὰ τὸ θέρος λοιπὸν τοῦ 1812 ὁ Ναπολέων διέβη τὰ μεθόρια καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὴν Ῥωσσίαν μετὰ στρατοῦ ἐξ ἡμίσεως ἑκατομμυρίου ἐξαιρέτων στρατιωτῶν, ἐνδυναμωθέντων δι' ἐπικουριῶν ἐκ Πρωσ-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σίας, Πολωνίας, Αὐστρίας καὶ τῆς παραρρήνειου ὁμοσπονδίας. Ἐνίκησε τοὺς Ῥώσσους εἰς διαφόρους συμπλοκὰς καὶ ἐν διαστήματι ὀλίγων μηνῶν προεχώρησεν εἰς Μόσχαν, καθέδραν ἀρχαίαν τῶν αὐτοκρατόρων. Ἐνταῦθα ὅμως ἡ τύχη, ἥτις τὸν κατέστησε νικηφόρον τοσάκις, ἤρχισε νὰ μεταβάλληται. Τρομερὰ μὲν πυρκαϊὰ ἀνήφθη εἰς τὴν Μόσχαν, ὁ δὲ χειμὼν ἤρχισε πολὺ πρόωρος καὶ μετὰ μεγάλης δριμύτητος· συγχρόνως δὲ αἱ ῥωσσικαὶ δυνάμεις ηὔξανον. Ὁ τῆς Μόσχας ἐμπρησμὸς ὑπὸ τῶν μὲν ἀποδίδεται εἰς σχέδιον τῶν Ῥώσσων, ὑπὸ τῶν δὲ εἰς ἀμέλειαν τῶν Γάλλων στρατιωτῶν· ἀλλ' ὅπως ἂν ἔχῃ, ἐστέρησε τὸν Ναπολέοντα τῆς κατασκηνώσεώς του· ὅθεν χωρὶς νὰ πολεμήσῃ πλέον τὸν ἐχθρόν, ἠ κάμῃ ἄλλην τινὰ διαπραγμάτευσιν, (διότι οἱ Ῥῶσσοι ἐγκατέλειψαν τὴν πόλιν των, καὶ οὐδεὶς παρουσιάσθη νὰ προκαλέσῃ τὸν κατακτητὴν ἢ νὰ συμβιβασθῇ πρὸς αὐτὸν), ὁ Ναπολέων ἠναγκάσθη νὰ ὀπισθοχωρήσῃ. Τότε ἡ δριμύτης τοῦ χειμῶνος καὶ ὁ ἐχθρὸς πάντοτε ἕτοιμος νὰ τῷ διαφιλονεικῇ ἕκαστον αὐτοῦ βῆμα, ἢ νὰ προσβάλλῃ τὴν ὀπισθοφυλακήν, κατέστρεψαν σχεδὸν ὁλόκληρον τὸν μέγαν αὐτοῦ στρατόν.

Ἡ Ῥωσσία, ἡ Πρωσσία καὶ ἡ Αὐστρία ἤδη συνέστησαν συμμαχίαν, εἰς ἣν ἔλαβε μέρος ἡ Σουηδία καὶ τινες Γερμανοὶ ἡγεμόνες. Τὴν 10 Ὀκτωβρίου οἱ σύμμαχοι ἐνίκησαν μεγάλην νίκην ἐν Λειψίᾳ καὶ τὴν 31 (α) τοῦ Μαρτίου 1814 ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Ῥωσσίας Ἀλέξανδρος καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας Φριδερῖκος Οὐϊλλιέμος ὁ Γ'. εἰσῆλθον θριαμβευτικῶς εἰς Παρισίους. Τὴν 3 δὲ τοῦ Ἀπριλίου ὁ Ναπολέων ἐκηρύχθη ἔκπτωτος τοῦ θρόνου καὶ ἀπεστάλη εἰς τὴν νῆσον Ἔλβαν νὰ μένῃ τοῦ λοιποῦ, Λουδοβῖκος δὲ ὁ ΙΗ'. ἐκλήθη εἰς τὸν θρόνον τῆς Γαλλίας, καὶ δυνάμει τῶν ὅρων τῆς ἐν Παρισίοις συμφωνηθείσης γενικῆς εἰρήνης, ἡ Γαλλία περιωρίζετο εἰς τὰ ἀρχαῖα αὐτῆς ὅρια. Ἤδη πλεῖστοι τῶν ἡγεμόνων καὶ ὑπουργῶν συνῆλθον εἰς Βιέννην, ἵνα κανονίσωσι τὰς εὐρωπαϊκὰς σχέσεις, ἀλλὰ κατὰ τὴν πρώτην τοῦ Μαρτίου 1815 ὁ Ναπολέων, μαθὼν, ὅτι ἐπρόκειτο νὰ τὸν περιορίσωσιν εἰς ἄλλο μακρὰν τῆς Εὐρώπης μέρος, ἀνεχώρησεν ἀπὸ Ἔλβας, ἀπεβιβάσθη εἰς Γαλλίαν, καὶ ὑποδεχθεὶς ὑπὸ τοῦ μεγαλειτέρου μέρους τοῦ στρατοῦ, κατέστη πάλιν τρομερός. Λουδοβῖκος ὁ ΙΗ'. ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ ἐκ Παρισίων καὶ ὁ Ναπολέων εὐθὺς εἰσῆλθεν εἰς αὐτούς. Τότε δὲ ἡ Αὐστρία, ἡ Πρωσσία, ἡ Ῥωσσία καὶ ἡ Ἀγγλία ἀνενέωσαν τὴν συμμαχίαν των καὶ τὰ πολυάριθμα αὐτῶν στρατεύματα διέβησαν τὸν Ῥῆνον. Τὴν 18 τοῦ Ἰουνίου 1815 ὁ Ναπολέων ἡττήθη ἐντελῶς εἰς τὰς πεδιάδας τοῦ Οὐατερλῶ ὑπὸ τῶν δυνάμεων Ἀγγλίας καὶ Πρωσσίας, στρατηγούντων τοῦ Ἄγγλου δουκὸς Οὐελιγκτῶνος καὶ τοῦ Πρώσ-

(α) Αἱ χρονολογίαι ἐννοοῦνται κατὰ τὸ γρηγοριανὸν ἤτοι νέον χρονολόγιον.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

σου Βλυχέρου, καὶ ἠναγκάσθη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν πρωτεύουσάν του εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν νικητῶν καὶ νὰ παραιτηθῇ τοῦ θρόνου, κηρύξας τὸν υἱόν του Ναπολέοντα Β'. αὐτοκράτορα τῶν Γάλλων. Μὴ δυνηθεὶς δὲ νὰ φύγῃ εἰς Ἀμερικὴν, ὡς ἐσκόπει, παρεδόθη εἰς ἀγγλικὸν πολεμικὸν πλοῖον καὶ ἐστάλη ὑπὸ τῶν Ἄγγλων ὡς αἰχμάλωτος διὰ βίου εἰς τὴν νῆσον ἁγίαν Ἑλένην, ὅπου ἀπέθανε τὴν 5 Μαΐου τοῦ 1821.

Ἄλλη γενικὴ εἰρήνη συνωμολογήθη ἐν Παρισίοις κατὰ τὸν Νοέμβριον τοῦ 1815 καὶ πλεῖστοι τῶν ἡγεμόνων τῆς Εὐρώπης ἔγειναν μέτοχοι τῆς κληθείσης ἱερᾶς συμμαχίας, μὲ σκοπὸν νὰ διατηρήσωσι τὴν ἡσυχίαν καὶ τὴν ἰσορροπίαν τῆς Εὐρώπης. Ἡ Γαλλία ἐκτὸς τῶν νεωστὶ κατακτηθεισῶν ὑπ' αὐτῆς χωρῶν, ἠναγκάσθη νὰ ἀποδώσῃ καὶ ὅλα τὰ ἀριστουργήματα τῆς τέχνης, τὰ ὁποῖα ἁφήρεσε παρ' ἄλλων ἐθνῶν, καὶ εἶχεν ἐναποτεθειμένα εἰς τὸ Μουσεῖον τοῦ Λούβρου, νὰ πληρώσῃ πρῶτον ἑκατὸν ἑκατομμύρια φράγκων εἰς τοὺς συμμάχους, ὕστερον δὲ ἄλλα ἑπτακόσια ἑκατομμύρια διὰ τὰς δαπάνας τοῦ πολέμου καὶ 370,000,000 εἰς ἰδιωτικὰς ἀπαιτήσεις, νὰ ἔχῃ δὲ καὶ ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῆς ἐπὶ τρία ἔτη 150,000 ξένων στρατιωτῶν ἰδίαις αὐτῆς δαπάναις. Ἀποκατέστη δὲ πάλιν ὑπὸ τῶν νικητῶν τοῦ Ναπολέοντος εἰς τὸν θρόνον τῆς Γαλλίας Λουδοβῖκος ὁ ΙΗ'.

Τοιουτοτρόπως ἡ Γαλλία μετὰ εἴκοσι καὶ πέντε ἐτῶν νίκας μόλις ἠδυνήθη νὰ διατηρήσῃ τὴν ἐν τῷ κέντρῳ τῆς Εὐρώπης θέσιν της, τὴν ἰσχυρὰν ἑνότητά της καὶ τὸ ἐθνικόν της πνεῦμα.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.

Κατὰ μέρος ἱστορίαι ἐθνῶν τινων τῆς Εὐρώπης.

§ 86. Σουηδία.

Ἡ ἀρχὴ τῶν Σουηδῶν εἶναι ἄγνωστος· ἡ ὕπαρξις τοῦ εἰς Σκανδιναυίαν καταφυγόντος Ὀδίνου, βασιλέως τῶν Ἄσων τοῦ Καυκάσου, εἰς τὸν ὁποῖον ἀποδίδονται γεγονότα παράδοξα, εἶναι ἀμφίβολος. Βιόρνης, εἷς ἐκ τῶν πρώτων βασιλέων (Θ΄. μ. Χ. αἰὼν) νομίζεται ὑπό τινων ὡς ὁ πρῶτος θεμελιωτὴς τῆς μοναρχίας των· ἀλλὰ μόνον ἀπὸ τοῦ ΙΒ΄. αἰῶνος, ἡ ἱστορία τῆς χώρας ταύτης εἶναι ὁπωσοῦν σαφής. Τότε Ἠρῖκος, ὁ λεγόμενος Ἅγιος (1155), διέδωκεν ἐκεῖ τὸν χριστιανισμόν.

Τὸν ΙΔ΄. αἰῶνα Μαργαρίτα, θυγάτηρ τοῦ Οὐαλδεμάρου βασιλέως τῆς Δανίας, λεγομένη Σαμίραμις τοῦ Βορρᾶ, ἥνωσεν ὑφ' ἓν σκῆπτρον τὴν Νορβηγίαν, τὴν Δανίαν καὶ τὴν Σουηδίαν τὸ 1388. Ἡ ἐν Καλμάρ δὲ δίαιτα ἐπεκύρωσε τὸ 1397 τὴν συνένωσιν ταύτην τῶν τριῶν τούτων βασιλείων, ἡ ὁποία διήρκεσε μέχρι τοῦ 1448.

Ἡ Σουηδία τὸ 1520 ἐπιέζετο ὑπὸ τοῦ ἐκ Δανίας Χριστιανοῦ Δ΄. ἀλλ' ὁ Γουσταῦος Βάσας, μόνος ἀπόγονος τῶν βασιλέων τῆς Σουηδίας, ἀφ' οὗ διετέλεσε πολλὰ ἔτη φυγάς, κατώρθωσε νὰ ἐκδιώξῃ τὸν Χριστιανὸν τὸ 1523. Ἔκτοτε δὲ καὶ μέχρι τοῦδε τρεῖς οἶκοι ἡγεμόνευσαν εἰς τὴν Σουηδίαν· Α΄. ὁ τοῦ Βάσα (1523—1654)· Β΄. ὁ τῶν Δύω Γεφυρῶν (1654—1751) Γ΄. ὁ τοῦ Ὁλσταΐνου Εὐτίνου (1751—1818). Πρῶτος βασιλεὺς ἔγεινεν αὐτὸς ὁ Βάσας, ὁ ἀληθὴς θεμελιωτὴς τῆς Σουηδίας, εἰς ἣν εἰσήγαγε καὶ τὸν λουθηρανισμὸν (1537). Περίφημος ἔγεινε μετὰ ταῦτα ὁ Γουσταῦος Ἀδόλφος, ἐπικληθεὶς Μέγας (1611), ὁ ὁποῖος ἐνεποίησε τρόμον εἰς τὴν Αὐστρίαν κατὰ τὸν τριακονταετῆ πόλεμον (§ 78) καὶ ἀπέθανεν ἐν τῇ μάχῃ τῆς Λυκένης (1632).

Ἐκ τοῦ οἴκου τῶν δύω Γεφυρῶν πρῶτος ἐβασίλευσεν ὁ Κάρολος Ι΄. (1654). Ἡ βασιλεία αὐτοῦ ἦτο σειρὰ κατορθωμάτων πολεμικῶν, ἐμποιησάντων τρόμον εἰς τὸν Βορρᾶν. Ὁ ἐκ τοῦ αὐτοῦ οἴκου Κάρολος ὁ ΙΒ΄, ἐπικληθεὶς διὰ τὰ κατορθώματα αὐτοῦ Ἀλέξανδρος τοῦ Βορρᾶ (1697), ἐνίκησεν ἐν Νάρβᾳ καὶ ἐν Ῥίγᾳ (1700) τοὺς Ῥώσσους, ἔτι δὲ καὶ τοὺς Πολωνοὺς καὶ τοὺς Δανούς. Νικηθεὶς δὲ εἰς Πουλταύαν (1709) ὑπὸ Πέτρου τοῦ Μεγάλου, αὐτοκράτορος τῆς Ῥωσσίας, ἀπε-

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

χώρησεν εἰς Βενδέρην τῆς Βεσσαραβίας· ἐφονεύθη δὲ ἐν τῇ πολιορκίᾳ τῆς Φριδερικχάλης τὸ 1718 ἐν ἡλικίᾳ τριάκοντα ἓξ ἐτῶν.

Ἐκ τοῦ οἴκου τοῦ Ὀλσταΐνου Εὐτίνου ἔγεινε πρῶτος βασιλεὺς ὁ Ἀδόλφος Φριδερῖκος (1751). Ἐκ τοῦ οἴκου τούτου ἀναφέρονται Γουσταῦος Γ΄. ἡγεμὼν ἀγαπητὸς καὶ μέγας βασιλεύς, ὁ ὁποῖος ἀπέδωκεν εἰς μὲν τὸν θρόνον του ἰσχύν, εἰς δὲ τοὺς Σουηδοὺς ἡσυχίαν καὶ πολιτικὴν δύναμιν· ἐδολοφονήθη δὲ εἴς τινα χορὸν προσωπιδοφόρων τὸ 1792.

Ὁ τὸ 1809 βασιλεύσας Κάρολος ΙΓ΄, μὴ ἔχων ἄρεσον κληρονόμον, υἱοθέτησε κατὰ πρῶτον τὸν πρίγκηπα Χριστιανὸν τοῦ Ὀλσταΐνου Αὐγουστεμβούργου· ἀλλὰ τούτου ἀποθανόντος αἰφνιδίως τὴν 21 Αὐγούστου 1810, ἡ δίαιτα τοῦ Ὀρέβου ἐξελέξατο τὸν στρατάρχην τοῦ Ναπολέοντος Βερναδόττην, πρίγκηπα τοῦ Μόντε Κόρβου, Γάλλον, τὸν ὁποῖον υἱοθέτησεν ὁ βασιλεὺς, ὀνομάσας αὐτὸν Κάρολον Ἰωάννην, καὶ οὗτος ἀνέβη τὸν θρόνον μετὰ τὸν θάνατον Καρόλου ΙΓ΄. τὸ 1818. Ἀπέθανε δὲ τὸ 1844. Ὁ υἱός του Ὀσκὰρ Α΄. διεδέχθη αὐτόν.

§ 87. Πρωσσία.

Ἡ Πρωσσία, οἰκισθεῖσα τὸ πάλαι ὑπὸ τῶν Γυθώνων καὶ τῶν Βανδήλων κλ. καὶ συμπεριληφθεῖσα μετὰ ταῦτα εἰς τὸ γοτθικὸν κράτος, ἔλαβε τὸ ὄνομά της ἔκ τινος ἀποικίας Σκυθῶν, καλουμένων Βορούσων ἢ Προύσων, οἱ ὁποῖοι ἐγκατεστάθησαν ἐκεῖ μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τῶν Γότθων. Ὁ χρόνος τῆς ἐγκαταστάσεως αὐτῶν ἐνταῦθα εἶναι ἄγνωστος, καθὼς καὶ ἡ ἱστορία των. Γνωστὸν δὲ μόνον εἶναι, ὅτι ἔκαμνον συχνὰς ἐπιδρομὰς ἐπὶ τὰς πλησίον χώρας, καὶ ὅτι οἱ βασιλεῖς τῆς Πολωνίας καὶ τῆς Δανίας προσεπάθησαν πολλάκις ἀνωφελῶς νὰ ὑποτάξωσιν αὐτούς.

Ὁ Κορράδος δοὺξ τῆς Μοραυίας καὶ ἡγεμὼν Πολωνός, μὴ δυνάμενος νὰ προφυλάττηται ἀπὸ τὰς λεηλασίας των, προσεκάλεσεν εἰς βοήθειαν τοὺς τευτονικοὺς Ἱππότας (1230), τῶν ὁποίων ἡ πρώτη σύστασις ἔγεινεν ἐν Παλαιστίνῃ (1128) μετὰ τὴν κατάκτησιν τῶν Ἱεροσολύμων ὑπὸ τῶν σταυροφόρων (1099). Ὁ δοὺξ τῆς Μοραυίας τότε ἐπίτροπος τοῦ νέου Βολεσλάου, βασιλέως τῆς Πολωνίας, παρεχώρησεν εἰς τοὺς ἱππότας τούτους ἐν ὀνόματι τοῦ ἔθνους νὰ καθέξωσι τὴν Κούλμην· ὑπεχρεώθησαν δὲ νὰ κατακτήσωσιν, ὅπερ τῷ ὄντι κατώρθωσαν, τὴν Πρωσσίαν μετὰ δεινὸν 53 ἔτη διαρκέσαντα πόλεμον.

Ἀλλ' ὑστερώτερον καὶ αὐτοὶ οἱ Ἱππόται προσεβλήθησαν ὑπὸ τῶν πλησίον ἡγεμόνων, οἱ ὁποῖοι ἠγωνίζοντο νὰ οἰκειοποιηθῶσι μέρος τῶν κατακτήσεών των. Πολλαὶ δὲ πόλεις ἐπανέστησαν καὶ ἐδέχθησαν τὴν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

προστασίαν τῶν Πολωνῶν. Ὁ φονικὸς οὗτος πόλεμος ἐπεραιώθη διὰ τῆς ἐν Θόρνῳ συνθήκης (1466), ἥτις ἐξησφάλισε τὴν δυτικὴν ἢ τὴν βασιλικὴν Πρωσσίαν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Πολωνίας, καὶ τὴν Πρωσσίαν τὴν ἀνατολικὴν εἰς τοὺς τευτονικοὺς Ἱππότας, ἵνα ἔχωσι ταύτην ὡς τιμάριον τοῦ στέμματος τῆς Πολωνίας.

Ὁ Σιγισμόνδος, βασιλεὺς τῆς Πολωνίας, ἔδωκε ταύτην εἰς τὸν ἀρχηγὸν τοῦ τευτονικοῦ τάγματος Ἀλβέρτον τοῦ Βρανδεβούργου εἰς δουκάτον κληρονομικόν, ἐξαρτώμενον ὡς τιμάριον ἀπὸ τῆς Πολωνίας.

Ὁ Οὐϊλλιέλμος υἱὸς τοῦ Ἀλβέρτου, ὠφεληθεὶς ἐκ τῶν ἐν τῷ βασιλείῳ τούτῳ ταραχῶν, ἐπέτυχε τὴν ἀνεξαρτησίαν τοῦ μέρους τούτου καὶ ἀνεγνωρίσθη δοὺξ καὶ κυριάρχης ἀνεξάρτητος (1656.)

Ὁ Φριδερῖκος υἱὸς τοῦ Οὐϊλλιέλμου ἐξέτεινε τὰ σχέδιά του καὶ κατώρθωσεν ἰδίᾳ δυνάμει νὰ στερθῇ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας (1701). Αἱ δυνάμεις τῆς Εὐρώπης ἀνεγνώρισαν αὐτὸν ὡς τοιοῦτον ἐν τῇ εἰρήνῃ τῆς Οὐτρέχτης (1713). Ὁ υἱὸς αὐτοῦ Οὐϊλλιέλμος Α΄ διεδέχθη αὐτὸν τὸ 1713. Ἐπροστάτευε τὴν βιομηχανίαν καὶ τὸ ἐμπόριον, ἀλλ' οὐδόλως ἐτίμα τὰς ἐπιστήμας καὶ τὰ γράμματα, καὶ μετεχειρίσθη σκληρῶς τὸν υἱόν του, ἐπιμελῶς εἰς ταῦτα καταγινόμενον. Ἀπέκτησε δὲ εἴς τινα κατὰ τῆς Σουηδίας πόλεμον τὸ δουκάτον τοῦ Στετίνου, τὸ ὁποῖον ἀπέσπασεν ἐκ τῆς σουηδικῆς Πομερανίας (1720).

Ὁ ἡγεμὼν οὗτος ἦτο παραδόξως ἰδιότροπος· ἐφέρετο λίαν σκληρῶς ὄχι μόνον πρὸς τοὺς ξένους, ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτὴν τὴν οἰκογένειάν του. Ὁ υἱός του Φριδερῖκος, θέλων νὰ ὑπεκφύγῃ τὴν ἄδικον αὐστηρότητά του, διενοήθη νὰ φύγῃ μετὰ τοῦ Κάτου, νέου ἀξιωματικοῦ· ἀλλὰ τῆς φυγῆς ταύτης ἀνακαλυφθείσης, ὁ Φριδερῖκος ἐφυλακίσθη εἰς τὴν ἐπὶ τοῦ Ὀδέρου Κυστρίνην, καὶ ὁ Κάτος ἀπεκεφαλίσθη πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτοῦ τοῦ νέου προστάτου του.

Ὁ Φριδερῖκος Β΄. 28 ἐτῶν ἀνέβη τὸν θρόνον τὸ 1740· ἦτο δὲ ἔξοχος πολιτικὸς κυβερνήτης καὶ δεινὸς στρατιωτικός. Ὁ θάνατος τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Γερμανίας Καρόλου ἕκτου ἐξήγειρε τὴν Εὐρώπην (1740), διότι πολλοὶ ἦσαν οἱ ἐπιθυμοῦντες νὰ καταλάβωσι τὴν κληρονομίαν τῆς κόρης του Μαρίας Θηρεσίας. Ὁ Φριδερῖκος ὑπεστήριζε τὰς ἀξιώσεις του μετ' ἐπιτυχίας καὶ σταθερότητος. Ὁ πρωσσικὸς στρατὸς ἦτο γεγυμνασμένος εἰς μεγάλας πανοπλίους κινήσεις εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τῆς βασιλείας του. Διὰ τῶν νικῶν του τοσοῦτον ταχέως ἐκυρίευσε τὴν ἄνω Σιλεσίαν, τὴν Μοραυίαν καὶ μέρος τῆς Βοημίας, ὥστε ἡ Ἀγγλία ἔσπευσε νὰ μεσιτεύσῃ καὶ ὑπεγράφη εἰρήνη ἐν Βερολίνῳ τὴν 28 Ἰουλίου 1743.

Τὸ 1744 ἡ Πρωσσία κύξησε πάλιν διὰ τῆς καταλήψεως τῆς Ἐστριζίας, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ τελευταίου ἡγεμόνος ταύτης. Ἡ Αὐστρία, ταπεινωθεῖσα, ἄρρησεν ἄτυχον αὐτὴν ὀλίγα ἔτη μόνον. Διὰ τῶν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὑποβολῶν δὲ αὐτῆς νέα συμμαχία, συντεθειμένη ἐκ τῶν ἰσχυροτάτων μοναχῶν τῆς Εὐρώπης, συνεκροτήθη κατὰ τοῦ Φριδερίκου Β'. Ἡ συμμαχία αὕτη περιελάμβανε τὴν Γαλλίαν, τὴν Αὐστρίαν, τὴν Σαξωνίαν, τὴν Σουηδίαν καὶ τὴν Ῥωσσίαν.

Τότε ἤρχισεν ὁ ἑπταετὴς πόλεμος (ἀπὸ τοῦ 1756 μέχρι τοῦ 1763), καθ' ὃν ὁ Φριδερῖκος ἀνέδειξε μεγίστας προόδους εἰς τὴν στρατιωτικὴν ἐπιστήμην. Τὸ ἐπιὸν ἔτος (1757) ἐξηκολούθησεν ὁ πόλεμος οὗτος μετὰ μεγάλης δραστηριότητος, ὁ Φριδερῖκος τότε εἶχεν ἐναντίον του ὄχι μόνον τὴν Αὐστρίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν Ῥωσσίαν, τὴν Σουηδίαν, τὴν Σαξωνίαν, τὴν Γαλλίαν καὶ μέγα μέρος τῆς αὐτοκρατορίας, ἐπειδὴ ἡ δίαιτα ἐκήρυξε κατ' αὐτοῦ πόλεμον ἐξοντώσεως, καθὸ ταραξίου τῆς δημοσίας εἰρήνης ἕνεκεν εἰσβολῆς, τὴν ὁποίαν εἶχε κάμει εἰς Σαξωνίαν· βοηθὸν δὲ εἶχε τὴν Ἀγγλίαν καὶ ἄλλους τινὰς διαμαρτυρομένους ἡγεμόνας. Μετὰ δεινοὺς ἀγῶνας ἐξεδιώχθη πρὸς καιρὸν ἐκ τοῦ μεγαλειτέρου μέρους τοῦ βασιλείου του, ἀλλ' αἰφνιδίως ἀνέλαβε, καταστρέψας εἰς Ῥοσβάχην, ἐπαρχίαν τῆς Σαξωνίας παρὰ τὸ Μερσεβοῦργον, τὸν γαλλικὸν στρατὸν καὶ τὸν αὐστριακόν, διοικουμένους ὑπὸ τοῦ στρατάρχου Δεσοσβιζου (1757). Τὸ 1763 συνωμολόγησεν εἰρήνην ἐν Βεσέλῃ μετὰ τῆς Γαλλίας καὶ ὀλίγον μετὰ ταῦτα μετὰ τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Σαξωνίας ἐν Οὐβερστβούργῳ, ἐπαύλει τοῦ Ἐκλέκτορος τῆς Σαξωνίας.

Τὸ 1772 συνέστησεν ἑταιρίαν ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ. Τὸ αὐτὸ ἔτος ἀπέκτησε κατὰ τὸν πρῶτον διαμελισμὸν τῆς Πολωνίας τὴν Πομερανίαν, τὴν Κούλμην, τὸ Μαριεμβοῦργον, τὴν Ἐλβίγγην, τὸν Ποσναΐαν καὶ ἄλλους τόπους.

Τὸ τελευταῖον σπουδαῖον συμβεβηκὸς τῆς βασιλείας τοῦ Φριδερίκου ἦτο ἡ συγκρότησις τῆς γερμανικῆς ὁμοσπονδίας πρὸς διατήρησιν τῆς γερμανικῆς ἀνεξαρτησίας ἀπὸ τοῦ αὐστριακοῦ οἴκου.

Ὁ ἥρως οὗτος ἀπέθανε τὴν 17 Αὐγούστου 1786, ἐν ἡλικίᾳ ἑβδομήκοντα πέντε ἐτῶν, βασιλεύσας τεσσαράκοντα ἑπτὰ ἔτη, ἐπαξίως δὲ ὠνομάσθη μέγας. Ἐπεμελεῖτο τῶν γραμμάτων, ἄφησε πολλὰς συγγραφάς, καὶ συνέταξε κώδηκα φέροντα τὸ ὄνομά του. Ἦτο ἁπλοῦς τὸν ἰδιωτικὸν βίον, καὶ εἶχε διαθέσει τὸν χρόνον του ἐν τάξει ὅλως στρατιωτικῇ.

Ὁ Φριδερῖκος Οὐίλλιελμος Β'. ἀνεψιὸς τοῦ Φριδερίκου Β'. διεδέχθη αὐτὸν (1780). Ἦτο ἀγαθὸς ἡγεμών, ἀλλ' ἀδύνατος καὶ ἔκδοτος εἰς τὰς ἡδονὰς καὶ δὲν ἐφείδετο τῶν θησαυρῶν, τοὺς ὁποίους ὁ προκάτοχος αὐτοῦ ἄφησεν εἰς αὐτόν, καὶ ἄνευ τῶν ὁποίων ἡ Πρωσσία δὲν ἠδύνατο νὰ διατηρηθῇ ἐκεῖ, ὅπου ὁ Φριδερῖκος Β'. ὕψωσεν αὐτήν. Ἐπὶ τούτου ἡ πειθαρχία τῶν στρατευμάτων ἐχαλαρώθη καὶ ἡ διοίκησις ἔκλινεν ἐπὶ τὸ χεῖρον· ἀπέκτησε δὲ τὸ 1791 τὰς ἡγεμονίας τῆς Ἀνσπάχης

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

καὶ τῆς Βεϋράτης δι' ἐκουσίου παραχωρήσεως τοῦ τελευταίου ἡγεμόνος τῶν Χριστιανοῦ Φριδερίκου. Ἀπέθανε δὲ τὸ 1797.

Ὁ Φριδερῖκος Οὐϊλλιέλμος Γ'. διεδέχθη τὸν πατέρα του (1797—1840). Ἐπεμελήθη τῆς διορθώσεως τῶν οἰκονομικῶν καὶ ἐπλήρωσε εἰς ὀλίγα ἔτη τὰ ὑπὸ τοῦ πατρός του ἀπολειφθέντα χρέη, καὶ μάλιστα μέρος τῶν τῆς Πολωνίας, τὰ ὁποῖα εἶχεν ἀναλάβει διὰ τοῦ τελευταίου διαμελισμοῦ αὐτῆς. Κηρύξας πόλεμον κατὰ τῆς Γαλλίας ἠναγκάσθη μετὰ τὴν μάχην τῆς Ἰένης (1806) νὰ συνομολογήσῃ ἐν Τίλτσῃ συνθήκην (1807), διὰ τῆς ὁποίας παρεχώρει μέρος τῶν κρατῶν του. Ἀλλὰ τὸ 1813, ὠφεληθεὶς ἐκ τῶν δεινῶν τῆς εἰς Μόσχαν ἐκστρατείας τῶν γάλλων, ἐνεθάρρυνε τὴν φιλοπάτριδα ἑταιρίαν, γνωστὴν ὑπὸ τὸ ὄνομα *συμμαχία τῆς ἀρετῆς* ἐν Κανιξβέργῃ τὸ 1808 γενομένην.

§ 88. Πολωνοί.

Οἱ Πολωνοὶ εἶναι σλαυϊκῆς καταγωγῆς. Λέχος, ὁ ἀδελφὸς τοῦ δουκὸς τῆς Βοημίας Ζέκκου, θεωρεῖται ἀρχηγέτης αὐτῶν (περὶ τὸ 501)· ἔζη κατὰ τὸν ἕκτον αἰῶνα, καὶ νομίζεται, ὅτι ἐθεμελίωσε τὴν Γνέσνην· ἀλλ' ἡ ἱστορία τῆς Πολωνίας ἄρχεται νὰ γίνηται ἀξιοσπούδαστος ἀπὸ τοῦ Πιάστου, ἡγεμονεύσαντος τὸ 842. Οὗτος ἐκόσμησε τὸν θρόνον του δι' ἀρετῶν, αἱ ὁποῖαι κατέστησαν τὴν μνήμην του προσφιλῆ εἰς τοὺς Πολωνούς. Ὁ χριστιανισμὸς εἰσήχθη εἰς αὐτοὺς περὶ τὸ 965 ὑπὸ Μικισλάου τοῦ πρώτου. Ἐν ἀρχῇ τοῦ ἑνδεκάτου αἰῶνος (περὶ τὸ 1001) Βολέσλαος ὁ Α' ἐστέφθη βασιλεὺς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ὄθωνος τοῦ Γ', καταστήσαντος τὴν Πολωνίαν ἀνεξάρτητον τῆς αὐτοκρατορίας κράτος. Ἀλλ' ὁ ἐνδοξότατος τῶν ἡγεμονευσάντων εἰς Πολωνίαν οἴκων ἦτο ὁ τῶν Ἰαγελλόνων, διαρκέσας ἐπὶ 186 ἔτη. Ὁ θρόνος μετὰ ταῦτα ἐγένετο ἐκλεκτικὸς (1572)· μεταξὺ δὲ τῶν βασιλέων τῆς ἐποχῆς ταύτης ἐπισημότεροι εἶναι·

1). Ἑρρῖκος πρῶτος τῆς Βαλεσίας, ἀδελφὸς Καρόλου τοῦ ἐννάτου, ὁ ὁποῖος κατεπειγόντως ἔφυγεν ἐκ Κρακοβίας, ἵνα μεταβῇ εἰς Γαλλίαν καὶ στεφθῇ βασιλεὺς ταύτης (1573—1574).

2). Στέφανος Βαθόρης, διάδοχος τοῦ προηγουμένου. Ἠνάγκασε τοὺς Ῥώσσους νὰ παραχωρήσωσιν αὐτῷ τὴν Κουρλανδίαν καὶ μέρος τῆς Λιβονίας. Ἀπέθανε δὲ τὸ 1589 ὑπὸ παροξυσμοῦ ὀργῆς.

3). Σιγισμόνδος ὁ τρίτος, ὅστις ἔγεινε καὶ βασιλεὺς τῆς Σουηδίας τὸ 1592, ἀλλ' ἀπώλεσε μετ' ὀλίγον τὸν θρόνον τοῦτον ἕνεκα τῶν ῥαδιουργιῶν τοῦ θείου αὐτοῦ Καρόλου ἐννάτου. Ἐπολέμησε πρὸς τοὺς Τούρκους (1620—1621), ἔπειτα πρὸς τὸν Γουσταῦον Ἀδόλφον, ὁ ὁποῖος τὸν ἐνίκησεν. Ἀπέθανε δὲ τὸ 1637.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

4.) Βλαδίσλαος ἕβδομος (1632).

5.) Ἰωάννης Καζιμίρος, ὅστις παρητήθη τὸ 1668.

6.) Ἰωάννης Σοβρέσκης, ὁ ὁποῖος ἠλευθέρωσε τὴν Βιέννην πολιορκουμένην ὑπὸ τῶν Τούρκων (1683).

7.) Στανίσλαος πρῶτος Λεκζίνσκης (1701) βασιλεὺς διὰ τῆς προστασίας Καρόλου τοῦ Β', μὴ δυνηθεὶς νὰ διατηρηθῇ ἐπὶ τοῦ θρόνου, ἠναγκάσθη νὰ φύγῃ, καὶ ἐβασίλευσεν ἐν Λορράίνῃ, ἔνθα διὰ τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ ἐγένετο προσφιλής (1709).

8.) Στανίσλαος δεύτερος Πονιατόφσκης, τελευταῖος βασιλεὺς τῆς Πολωνίας ἐκλεχθεὶς τὸ 1764. Ἐπὶ τῆς βασιλείας αὐτοῦ ἐγένοντο οἱ τρεῖς διαμελισμοὶ τῆς Πολωνίας ἀλληλοδιαδόχως (1772, 1793, 1795), μεταξὺ τῆς Ῥωσσίας, τῆς Αὐστρίας καὶ τῆς Πρωσσίας, καὶ τὸ 1795 διεγράφη ὁλοσχερῶς τοῦ ἀριθμοῦ τῶν αὐτονόμων κρατῶν τῆς Εὐρώπης.

§ 89. Ἐνετοί.

Ἡ Ἐνετία ἐθεμελιώθη κατὰ τὸν Ε. μ. Χ. αἰῶνα ὑπὸ τῶν Ἐνετῶν, κατοίκων τῆς ῥωμαϊκῆς ἐπαρχίας Ἐνετίας, ἧς αἱ κυριώτεραι πόλεις ἦσαν ἡ Ἀκυληία καὶ τὸ Πατανούιον (Πάδοβα). Ἅμα τῇ ἀφίξει τοῦ Ἀττίλα βασιλέως τῶν Οὔννων εἰς Ἰταλίαν (452 μ. Χ.) κατέφυγον εἰς τὰ παρὰ τὸ στόμιον τοῦ Πάδου νησίδια, ὅπου ᾠκοδόμησαν καλύβας τινὰς καὶ προϊόντος τοῦ χρόνου ηὔξησαν.

Ἑκάστη νῆσος κατ' ἀρχὰς διῳκετο ὑπὸ ἰδίου δημάρχου· μετὰ ταῦτα δὲ συνηνώθησαν πᾶσαι ὑπὸ ἕνα μόνον ἀρχηγὸν καλούμενον Δόγην (Δοῦκα). Πρῶτος δὲ τοιοῦτος ἦτο ὁ Παῦλος Ἀνάφεστος (697).

Ἡ ἀρχὴ αὕτη ἦτο ἰσόβιος καὶ ἐξήρτητο ἐκ τῶν ψήφων τῆς κοινότητος. Ὁ Δόγης ἦτο αὐτόχρημα μονάρχης, ἀλλὰ κατ' ὀλίγον ἡ ἰσχὺς τούτου τοῦ δουκὸς περιωρίζετο καὶ ἡ κυβέρνησις τῆς Ἐνετίας ἔγεινε δημοκρατική.

Ἡ Ἐνετία ἐπλούτησεν ἐν βραχεῖ χρόνῳ διὰ τοῦ ἐμπορίου· ἀπέκτησε δύναμιν καὶ ὑπεροχήν, αἱ ὁποῖαι διήγειραν τὴν ζηλοτυπίαν τῶν γειτόνων αὐτῆς καὶ ὑπεκίνησαν κατ' αὐτῆς πολέμους.

Αἱ σταυροφορίαι ηὔξησαν τὴν δημοκρατίαν ταύτην, καὶ κατὰ τὴν τετάρτην μάλιστα σταυροφορίαν (1204), διαμελισθείσης τῆς ἑλληνικῆς αὐτοκρατορίας ἔγεινε κυρία πολλῶν λιμένων τῆς Ἀλβανίας, τῆς στερεᾶς Ἑλλάδος καὶ τῆς Πελοποννήσου· ἐξουσίασε δὲ καὶ τὰς νήσους Κέρκυραν, Κεφαλληνίαν, Κρήτην κλ.

Ἀλλὰ κατὰ τὸν 13ον αἰῶνα (1298), ἡ ἐγκατάστασις κληρονομικῆς ἀριστοκρατίας ἐπήνεγκε μεγάλας ταραχάς.

Αἱ ἀνακαλύψεις διαφόρων τόπων κατὰ τὸν ΙΕ αἰῶνα ἔβλαψαν μὲν τὸ ἐμπόριον τῆς Ἐνετίας, ἀλλὰ καὶ παρέσχον εἰς αὐτὴν πλείονα ἡσυχίαν, καθότι ἔπαυσεν ἡ ἐναντίον αὐτῆς ζηλοτυπία.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Οἱ Γάλλοι κυριεύσαντες αὐτὴν τὸ 1797, ἠνάγκασαν τὸν τελευταῖον Δόγην Λουδοβῖκον Μαρῖνον νὰ φύγῃ. Διὰ δὲ τῆς συνθήκης τοῦ Κάμπου Φορμίου παρεχωρήθη εἰς τὸν Αὐτοκράτορα τῆς Αὐστρίας. Διὰ τῆς συνθήκης δὲ τοῦ Πρεσβούργου ἀπεδόθη εἰς τὸν Βοναπάρτην, ὁ ὁποῖος παρεχώρησεν αὐτὴν εἰς τὸν πρίγκηπα Εὐγένιον τοῦ Βοχαρναΐ· ἀλλὰ τὸ 1814 ἔλαβεν αὐτὴν πάλιν ἡ Αὐστρία.

§ 90. Γενουήνσιοι.

Ἡ Γένουα, καταστραφεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἀννίβου καὶ ἀποκατασταθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ὑπάτου Σπουρίου, ὑπετάχθη ὑπὸ τῶν Γότθων, ἀπὸ τῶν ὁποίων οἱ Λογγοβάρδοι τὴν ἐκυρίευσαν. Σχεδὸν ὁλοσχερῶς καταστραφεῖσα, ἀνηγέρθη ὑπὸ Καρόλου τοῦ μεγάλου, ὁ ὁποῖος ἥνωσε ταύτην μετὰ τοῦ γαλλικοῦ κράτους.

Κατὰ τὸν δέκατον αἰῶνα ἐκυριεύθη ὑπὸ τῶν Σαρακηνῶν, οἱ ὁποῖοι, κατασφάξαντες πάντας τοὺς ἄνδρας, μετεκόμισαν τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα εἰς τὴν Ἀφρικήν.

Ἀποκατασταθείσης δὲ πάλιν καὶ τρίτον, οἱ κάτοικοι ἐπεδόθησαν εἰς τὴν ἐμπορίαν καὶ ἐπλούτησαν· γενόμενοι δὲ ἰσχυροὶ ἀναλόγως τοῦ πλούτου αὐτῶν, συνέστησαν δημοκρατίαν, ἡ ὁποία ἐν βραχεῖ χρόνῳ ἠδυνήθη νὰ συνδράμῃ τοὺς χριστιανοὺς ἡγεμόνας κατὰ τὰς σταυροφορίας. Ἀπὸ τοῦ 1338 διῳκεῖτο ὑπὸ Δογῶν, τῶν ὁποίων ὁ πρῶτος ὠνομάζετο Βοκκάγκρας. Οἱ Πισᾶται τῆς Ἰταλίας ἐκήρυξαν πρὸς αὐτὴν πόλεμον· ἀλλ' αὕτη ἐτήρησε πάντοτε τὰ πλεονεκτήματά της. Ὁ ἐνθουσιασμὸς τῆς ἐλευθερίας κατέστησε τέλος τὴν δημοκρατίαν ταύτην ἱκανὴν περὶ μεγάλα ἔργα.

Ἡ ζηλοτυπία καὶ ἡ φιλοδοξία τῶν πολιτῶν διήγειρεν ἐν αὐτῇ μετὰ ταῦτα μεγάλας ταραχάς, εἰς τὰς ὁποίας συμμετέσχον καὶ οἱ αὐτοκράτορες, οἱ βασιλεῖς τῆς Νεαπόλεως, οἱ Βισκόντοι, οἱ μαρκήσιοι τῆς Μοντφερράτης, οἱ Σφόρτζοι, ἡγεμόνες τῶν Μεδιολάνων καὶ οἱ Γάλλοι, ἀλληλοδιαδόχως προσκαλούμενοι ὑπὸ τῶν διαφόρων κομμάτων, τὰ ὁποῖα διήρουν τὴν δημοκρατίαν. Τέλος δὲ ὁ Ἀνδρέας Δόριας (1523) ἐπέτυχε διὰ τῆς ἐπιτηδειότητός του νὰ ἐπαναφέρῃ τὴν ὁμόνοιαν, καὶ νὰ συστήσῃ ἀριστοκρατίαν. Καὶ ἠδύνατο μὲν οὗτος νὰ καταλάβῃ τὴν ἡγεμονίαν, ἀλλὰ ἠρκέσθη νὰ ἀποκαταστήσῃ τὴν ἐλευθερίαν τῆς πατρίδος αὐτοῦ.

Ἐν τῇ ἀκμῇ δὲ ταύτῃ ἡ Γένουα κατεῖχε πολλὰς νήσους ἐν τῷ ἀρχιπελάγει καὶ πολλὰς πόλεις παρακτίους τῆς Ἑλλάδος ἐπὶ τῶν παραλίων τοῦ Εὐξείνου πόντου. Κατεῖχε καὶ τὴν Περαίαν τῆς Κωνσταντινουπόλεως· ἀλλ' ἡ αὔξησις τῆς τουρκικῆς δυνάμεως ἐξησθένωσε μεγάλως τὸ ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐμπόριον αὐτῆς, διετήρησεν ὅμως τὴν ἀνεξαρτησίαν αὐτῆς καὶ τὴν κυβέρνησιν μέχρι τοῦ 1746, ὅτε

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ὑπετάχθη εἰς τοὺς Αὐστριακούς. Κατώρθωσε δὲ νὰ ἀπαλλαγῇ ἀπὸ αὐτοὺς διὰ τῆς βοηθείας τῆς Γαλλίας, εἰς τὴν ὁποίαν ἐπώλησε τὴν Κορσικὴν τὸ 1768. Ἔκτοτε ἔπαυσε νὰ ἦναι κράτος ἐν Εὐρώπῃ. Ἀνεγερθεῖσα δὲ τὸ 1796, ὑπὸ ὄνομα δημοκρατία Αιγουριανὴ καὶ συνενωθεῖσα ἔπειτα μετὰ τοῦ γαλλικοῦ κράτους, παρεχωρήθη τὸ 1815 εἰς τὸν βασιλέα τῆς Σαρδηνίας.

§ 91. Ἑλβετοί.

Ἡ Ἑλβετία ὑπέκειτο εἰς τὴν γερμανικὴν αὐτοκρατορίαν. Μέρος δὲ τῆς χώρας ταύτης κατεῖχεν ἰδίως ὁ αὐστριακὸς οἶκος, οἷον τὸ Φριβοῦργον, τὴν Λυκέρνην, τὴν Ζύγην καὶ τὴν Γλάρινον. Ἡ τυραννία τῶν διοικητῶν διηρέθιζε τὰ πνεύματα· ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος μάλιστα Ἀλβέρτου ἡ καταπίεσις τοῦ διοικητοῦ Γεσλέρου ἐπήνεγκεν ἐπανάστασιν. Αἱ ἐπαρχίαι τῆς Σχουϊτζίας, τῆς Οὔρης καὶ τῆς Οὐντερουάλδης πρῶται ἐξηγέρθησαν. Τὸ 1308 ἡ Ἑλβετία ἔγεινεν ἐλευθέρα καὶ μεταξὺ τῶν ἐλευθερωτῶν αὐτῆς διαπρέπει ὁ Οὐϊλλιέλμος Τέλλος, φονεύσας τὸν εἰρημένον διοικητὴν Γέσλερον. Στρατὸς φοβερὸς Γερμανῶν, στρατηγούμενος ὑπὸ τοῦ δουκὸς Λεοπόλδου, ἐνικήθη εἰς τὸ στενὸν τοῦ Μοργαρτένου. Ἀπὸ τοῦ 1475 μέχρι 1476 οἱ Ἑλβετοὶ προσέβαλον καιρίως τὴν δύναμιν Καρόλου τοῦ τολμηροῦ, δουκὸς τῆς Βουργονίας καὶ ἔτυχον εὐρωπαϊκῆς ὑπολήψεως· ἀπεδέχθησαν δὲ τὴν τῶν διαμαρτυρομένων θρησκείαν, διδαχθεῖσαν ὑπὸ τοῦ ἐκ Ζυρίχης Ζουϊγγλίου (1519). Ἡ ἀνεξαρτησία των ἀνεγνωρίσθη ἐν τῇ συνθήκῃ τῆς Οὐεστφαλίας τὸ 1648.

Ἡ Ὁμοσπονδία τῶν Ἑλβετῶν ηὐξήθη ἀλληλοδιαδόχως. Εἶχε κατὰ πρῶτον δεκατρεῖς ἐπαρχίας, εἶτα ὁ Ναπολέων τὸ 1802 προσέθηκεν ἓξ, καὶ τὸ 1814 αἱ κατὰ τῆς Γαλλίας σύμμαχοι δυνάμεις ἕνωσαν μὲ αὐτὴν καὶ τὰς ἐπαρχίας Γενεύην, Νευσατέλην καὶ Βαλαίσην.

§ 92. Βαυαρία.

Ἡ Βαυαρία ἀπετέλει τὸ ἀνέκαθεν μέρος τῆς Ῥητίας, τῆς Οὐϊνδελισίας καὶ τοῦ Νορικοῦ. Ἐπὶ Αὐγούστου κατῴκησαν ἐν αὐτῇ Βοϊενοί· διῳκήθη δὲ ἀλληλοδιαδόχως ὑπὸ βασιλέων, δουκῶν, ὑποτελῶν τοῦ μεγάλου Καρόλου, κομήτων καὶ ἐκλεκτόρων. Τῷ 1805 ὁ Μαξιμιλιανὸς Ἰωσὴφ ὠνομάσθη βασιλεύς, προαχθέντος τοῦ τόπου τούτου εἰς βαθμὸν βασιλείου ὑπὸ τοῦ Ναπολέοντος τοῦ Α', διότι ἐβοήθησεν αὐτόν.

§ 93. Δανία.

Τὸ πάλαι ἡ Δανία διῃρεῖτο εἰς πολλὰς μικρὰς ἡγεμονίας· ἑκάστη μικρὰ νῆσος εἶχε τὸν βασιλέα της· ἡ δὲ ἑσπερία χερσόνησος, ὑπὸ

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

τῶν παλαιῶν Κιμβρικὴ χερσόνησος λεγομένη, εἶχε πολλοὺς ἡγεμόνας. Ἡ Σελλάνδη ἦτο ἡ καθέδρα τοῦ ἰσχυροτάτου τῶν μικρῶν τούτων ἡγεμόνων. Οἱ Δανοὶ ἐπέπεσαν πολλάκις κατὰ τῆς Μεγάλης Βρεττανίας καὶ τῆς Γαλλίας· ὑπέταξαν μέρος τῆς Ἀγγλίας καὶ συνέστησαν ἐν ταύτῃ μικρὰ βασίλεια· τὴν δὲ Γαλλίαν ἐκπορθήσαντες ἐλεηλάτησαν μόνον. Τὸν ἔννατον αἰῶνα εἰσήχθη ὁ χριστιανισμὸς εἰς Δανίαν (826)· μικρὸν δὲ πρότερον ὁ βασιλεὺς Γόρμων κατέλαβε τὴν βασιλείαν καὶ ἐβασίλευσε μεγάλου μέρους ἐκ τοῦ ἀποτελοῦντος ἐν τῷ καθ' ἡμᾶς χρόνῳ τὴν Δανίαν. Ἡ Σκανία ἦτο μία ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν της· ἀλλὰ τὸ Σλεσβίκον, κυριευθὲν ὑπὸ τῶν αὐτοκρατόρων τῆς Γερμανίας, συνέστη δουκάτον. Ὁ δὲ Σουένων ἔγγονος τοῦ Γόρμονος (§ 71) κατέκτησε τὴν Ἀγγλίαν, καὶ ὁ τούτου υἱὸς Κανοῦτος (1014) προσέθηκε καὶ τὴν κτῆσιν τῆς Νορβηγίας, ὥστε τὰ τρία ταῦτα σκῆπτρα συνηνώθησαν εἰς τὰς χεῖρας τοῦ ἡγεμόνος τούτου. Τὸν 11ον αἰῶνα (1042) ἡ Ἀγγλία ἀνέκτησε βασιλεῖς ἰδίους καὶ μετὰ πέντε ἔτη ἡ Νορβηγία ἀπεγωρίσθη τῆς Δανίας, σπαρασσομένης ὑπὸ ἐμφυλίων πολέμων. Οὐαδελμάρος ὁ Α'. (1157) ἀνύψωσέ πως τὴν δύναμιν τῆς Δανίας. Ἡ θυγάτηρ δὲ Οὐαδελμάρου τοῦ 3ου Μαργαρίτα, ὑπανδρευθεῖσα Ἀκουίνον τὸν 8ον βασιλέα τῆς Νορβηγίας, ἔγεινεν ἀντιβασίλισσα τῶν δύο βασιλείων, ἀνηλίκου ὄντος τοῦ υἱοῦ της Ὀλάου· κατακτήσασα δὲ καὶ τὴν Σουηδίαν, ἠθέλησε νὰ στερεώσῃ τὴν ἕνωσιν τῶν τριῶν βασιλείων τοῦ βορρᾶ διὰ τῆς περιφήμου συνθήκης τοῦ Κάλμαρ (1397). Ἡ ἕνωσις αὕτη διήρκεσε μόλις ἥμισυν αἰῶνα.

Κατὰ τὸν 15ον αἰῶνα (1448) ἡ Σουηδία ἀπεσπάσθη καθ' ὁλοκληρίαν τῆς Δανίας· ἐν τῷ αὐτῷ δὲ χρόνῳ ἡ δυναστεία τῶν βασιλέων Σκιογδούγγων ἐξέλιπε καὶ οἱ Δανοὶ ἀνηγόρευσαν βασιλέα Χριστιανὸν Α'. ἐκ τοῦ γένους τῶν κομήτων τοῦ Ὀλδεμβούργου. Ὁ Χριστιανὸς ἔγεινε βασιλεὺς τῆς Δανίας καὶ τῆς Νορβηγίας καὶ δοὺξ τοῦ Σλεσβίκου καὶ τοῦ Ὁλσατίνου. Τὸ τελευταῖον τοῦτο δουκάτον μετεβιβάσθη εἰς ἕτερον κλάδον τοῦ οἴκου, ὁ ὁποῖος διετήρησεν αὐτὸ μέχρι τοῦ 18 αἰῶνος, ὁπότε ἐξουσιάσθη πάλιν ὑπὸ τῶν βασιλέων τῆς Δανίας διὰ τῆς παραχωρήσεως τοῦ δουκάτου τοῦ Ὀλδεμβούργου.

Ἡ θρησκευτικὴ μεταρρύθμισις εἰσήχθη τὸν 16ον αἰῶνα εἰς τὴν Δανίαν ἄνευ πολλῆς δυσκολίας.

Κατ' ἀρχὰς τοῦ 19ου αἰῶνος (1807), τοῦ βασιλέως τῆς Δανίας ἀρνηθέντος νὰ συμμαχήσῃ μετὰ τῆς Ἀγγλίας κατὰ τοῦ αὐτοκράτορος τῶν Γάλλων, δεσπόζοντος πάσης τῆς ἠπείρου, ἡ πρωτεύουσα Κοπενάγη ἐβομβαρδίσθη ὑπὸ τῶν Ἄγγλων, καὶ ἡ κυβέρνησις τῆς Δανίας ἐβιάσθη νὰ παραδώσῃ ἅπαντα τὸν στόλον· καὶ ἐπειδὴ οἱ Δανοὶ ἐξηκολούθουν νὰ ἦναι ὑπὲρ τοῦ Ναπολέοντος, οἱ κατ' αὐτοῦ σύμμαχοι ἐν τῇ εἰρήνῃ τοῦ 1814, ἀποχωρίσαντες ἐκ τῆς Δανίας τὴν

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Νορβηγίαν, παρεχώρησαν αὐτὴν εἰς τὴν Σουηδίαν καὶ ἔδωκαν εἰς τὸν βασιλέα τῆς Δανίας ὡς ἀποζημίωσιν τὸ γερμανικὸν δουκάτον Λαουενβοῦργον. Φριδερῖκος ὁ Ζ'. Κάρολος Χριστιανὸς, γεννηθεὶς τὴν 6 ὀκτωβρίου 1808 βασιλεύσας ἐν Δανίᾳ μέχρι τοῦ 1863 ἀπεβίωσε· διεδέχθη δὲ αὐτὸν ἡ Α. Μ. ὁ βασιλεὺς Χριστιανὸς, πατὴρ τοῦ σεβαστοῦ βασιλέως τῶν Ἑλλήνων Γεωργίου τοῦ Α'.

§ 94. Ἰόνιοι Νῆσοι.

Ἑκάστη τῶν κατὰ τὸ Ἰόνιον πέλαγος νήσων (Ἑπτάνησος) ἔχει ἰδίαν ἱστορίαν, ἡ καταγωγὴ δὲ τῶν κατοίκων εἶναι ὅλως ἑλληνική. Ὑποταγεῖσαι δὲ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου εἶτα δὲ ὑπὸ τῶν Ῥωμαίων, ἀπετέλεσαν ὕστερον μέρος τῆς ἀνατολικῆς ἢ βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, ἀλλ' οἱ αὐτοκράτορες παρημέλουν αὐτάς. Ὅθεν ἡ Κέρκυρα, ἡ σημαντικωτέρα αὐτῶν, περιέπεσεν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Νορμανδῶν βασιλέων τῆς Νεαπόλεως, καὶ κατὰ τὸ 1386 εἰς τὴν τῶν Ἐνετῶν, ἐπεκτεινάντων τὴν κυριαρχίαν αὐτῶν καὶ ἐπὶ τὰς ἄλλας νήσους, τῶν ὁποίων διέμειναν κύριοι μέχρι τοῦ τέλου τοῦ ΙΗ αἰῶνος. Τὸ 1791 κυριεύσαντες οἱ Γάλλοι τὴν Ἐνετίαν κατέλαβον καὶ τὰς Ἰονίους νήσους· τὰς ἐπῆραν δὲ παρ' αὐτῶν ἑνωθέντες οἱ Ῥῶσσοι καὶ οἱ Τοῦρκοι καὶ κατέστησαν αὐτὰς αὐτόνομον κράτος ὑπὸ τὸ ὄνομα «Δημοκρατία τῶν ἑπτὰ ἡνωμένων νήσων» ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ῥωσσίας καὶ τῆς Τουρκίας. Διὰ δὲ τῆς ἐν Τιλσίτῃ εἰρήνης ἀπεδόθησαν εἰς τὴν Γαλλίαν, ἀλλ' οἱ Ἄγγλοι τὰς ἐκυρίευσαν τὸ 1809. Ἀπὸ δὲ τοῦ 1815 ἀπετέλεσαν αὖθις ἴδιον ἐλεύθερον κράτος, ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Μεγάλης Βρεττανίας· τῇ δὲ 21 Μαΐου 1864 ἡνώθησαν μετὰ τῆς ἄλλης Ἑλλάδος ὑπὸ τὸ σκῆπτρον τοῦ βασιλέως τῶν Ἑλλήνων Γεωργίου τοῦ Α'.

§ 95. Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι τῆς Βορείου Ἀμερικῆς.

Αἱ Πολιτεῖαι αὗται ἦσαν ὡς ἀποικίαι τῆς Ἀγγλίας, ὑποτεταγμέναι εἰς αὐτὴν, καὶ οἱ κάτοικοί των ἐθεωροῦντο ὡς καὶ οἱ ἐν Ἀγγλίᾳ οἰκοῦντες Ἄγγλοι. Ἐπειδὴ δὲ ἡ Ἀγγλία ὕστερον ἔθεσε περιορισμούς τινας εἰς τὴν ἀνεξαρτησίαν των καὶ ἐπ' ἄλλοις διέταξε νὰ μεταχειρίζωνται χαρτόσημον ἐξ Ἀγγλίας στελλόμενον, διετέθησαν οὗτοι δυσμενῶς πρὸς τὴν μητρόπολίν των καὶ δὲν ἐμπορεύοντο μετ' αὐτῆς, καὶ πολυειδῶς ἀντέπραττον εἰς τὰ συμφέροντα αὐτῆς. Ἐπειδὴ δὲ ἐπὶ τέλους ἡ Ἀγγλία ἐδοκίμασε διὰ τῆς βίας νὰ περιμαζεύσῃ τοὺς ἀποίκους της, οὗτοι ἐπαναστάτησαν βαθμηδὸν ἀπὸ τοῦ 1773 κατ' αὐτῆς καὶ τὸ 1776 ἐκήρυξαν ἐπισήμως αἱ πολιτεῖαι

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

αὐταὶ τὴν ἀνεξαρτησίαν των. Μετὰ πολλὰ δὲ κατορθώματα ὑπὸ στρατηγόν των τὸν περίφημον Οὐασιγκτῶνα καὶ ἀντιπρόσωπόν των ἐν Εὐρώπῃ εἰς ἐπιζήτησιν συμμάχων τὸν περιώνυμον Βενιαμὶν Φραγκλῖνον κατηνάγκασαν τὴν Ἀγγλίαν νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν ἀνεξαρτησίαν των διὰ συνθήκης, ἡ Γαλλία συνομολογηθείσης τῷ 1783, κρατήσασαν μόνον τὸν Καναδᾶν.

§ 96. Νεώτερα γεγονότα.

Τὰ κυριώτερα γεγονότα τῆς Ἱστορίας ἀπὸ τοῦ 1820 καὶ μέχρι τοῦδε εἰσὶ τὰ ἑξῆς·

— Εὐτυχὴς διαπεραίωσις τῆς ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821. Ἡ ἀπὸ τοῦ θρόνου τῆς Ἑλλάδος μετὰ εἰρηναίαν σύμπαντος τοῦ ἔθνους ἐπανάστασιν ἀπέλασις τοῦ πρώην βασιλέως αὐτῆς Ὄθωνος καὶ ἡ ὑπὸ τῆς Β΄. ἐν Ἀθήναις ἐθνικῆς Συνελεύσεως τῶν Ἑλλήνων εὐτυχὴς ἀναγόρευσις εἰς τὸν θρόνον τῆς Ἑλλάδος τοῦ πρίγκηπος τῆς Δανίας Γεωργίου ὑπὸ τὸ ὄνομα «Γεώργιος Α. βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων», καὶ ἡ συγχρόνως γενομένη ποθητὴ καὶ εὐτυχὴς ἕνωσις τῆς Ἑπτανήσου μετὰ τῆς αὐτονόμου Ἑλλάδος, τυπικῶς καὶ πραγματικῶς συντελεσθεῖσα τῇ 21 Μαΐου 1864.

— Ἡ κατὰ τὸ 1830 ἐπανάστασις ἐν Γαλλίᾳ, καθ' ἣν ἀπεβλήθη τοῦ θρόνου Κάρολος ὁ Ι. καὶ κατέλαβεν αὐτὸν ὁ ἐκ τοῦ οἴκου τῆς Αὐρηλίας Λουδοβῖκος Φίλιππος.

— Ἡ ἄλλη τῆς Γαλλίας ἐπανάστασις τὸ 1848, καθ' ἣν τοῦ Φιλίππου γενομένου ἐκπτώτου τοῦ θρόνου, συνεστάθη δημοκρατία, τὴν ὁποίαν διεδέχθη τὸ 1852 ἡ αὐτοκρατορία, ἐκλεχθέντος αὐτοκράτορος τῶν Γάλλων τοῦ Ναπολέοντος Γ΄.

— Ὁ τῆς Τουρκίας καὶ τῶν συμμαχησασῶν μετ' αὐτῆς Ἀγγλίας, Γαλλίας καὶ Σαρδηνίας πόλεμος πρὸς τὴν Ῥωσσίαν, λήξας διὰ τῆς ἐν Παρισίοις συνθήκης τοῦ 1855, καθ' ἣν ἡ Ῥωσσία ἀπέβαλε μικρὸν μέρος τοῦ κράτους της.

— Ὁ μεταξὺ τῶν Σάρδων καὶ Πεδεμοντίων, βοηθηθέντων ὑπὸ τῆς Γαλλίας, πόλεμος πρὸς τὴν Αὐστρίαν, οὗ συνέπεια ἦτο ἡ αὔξησις τοῦ κράτους τῆς Σαρδηνίας καὶ ἡ κατόπιν δι' ἐπαναστάσεων τῶν δουκάτων τῆς Ἰταλίας καὶ τοῦ βασιλείου τῆς Νεαπόλεως ἕνωσις αὐτῶν μὲ τὸ στέμμα τῆς Σαρδηνίας Ἐκ τῆς ἑνώσεως ταύτης συνεκροτήθη τὸ βασίλειον τῆς Ἰταλίας ὑπὸ βασιλέα τὸν Βίκτορα Ἐμμανουήλ.

— Ὁ ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις τῆς βορείου Ἀμερικῆς δεινότατος ἐμφύλιος πόλεμος, τελειώσας διὰ τῆς καθυποτάξεως τῶν νοτίων πολιτειῶν ὑπὸ τῶν Βορείων, ἐπανελθόντων τῶν πραγμάτων εἰς ἣν ἦσαν καὶ πρὸ τοῦ πολέμου κατάστασιν.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

	Σελ.
Ὁρισμὸς καὶ διαίρεσις τῆς Ἱστορίας	5
Ἀρχαία ἱστορία. Ἰνδοί. Σῖναι Αἰγύπτιοι	6
Φοίνικες, Βαβυλώνιοι, Πέρσαι καὶ Μῆδοι	9—15
Ἕλληνες κλπ.	16
Ἡρωϊκοὶ χρόνοι	17—24
Θρησκεία καὶ ἐθνικοὶ δεσμοὶ τῶν Ἑλλήνων	24
Κάθοδος τῶν Ἡρακλειδῶν	28
Σπάρτη καὶ Λυκοῦργος	29
Μεσσηνιακοὶ πόλεμοι	32
Αἱ Ἀθῆναι ἀπὸ Κόδρου μέχρι Πεισιστράτου	34
Ὁ Πεισίστρατος καὶ οἱ υἱοί του	36
Μηδικοὶ πόλεμοι	38—47
Αἴγινα	48
Παυσανίας, Θεμιστοκλῆς καὶ Ἀριστείδης	48
Κίμων	52
Περικλῆς	54
Πελοποννησιακὸς πόλεμος	57
Ὁ Ξενοφῶν καὶ ἡ ἀνάβασις τῶν μυρίων	67
Αἰτία νέου πολέμου μεταξὺ Σπάρτης καὶ Περσίας	68
Πελοπίδας. Ἐπαμινώνδας. Φίλιππος. Ἀλέξανδρος	70—83
Διαμελισμὸς τοῦ μακεδονικοῦ κράτους	83
Οἱ τοῦ Ἀλεξάνδρου διάδοχοι	86
Φωκίων	88
Γαλάται ἐν Ἑλλάδι	89
Ἀχαϊκὴ ὁμοσπονδία καὶ κοινὸν τῶν Αἰτωλῶν	89
Ἄγις καὶ Κλεομένης	91
Ὑποταγὴ τῆς Ἑλλάδος εἰς τοὺς Ῥωμαίους	94
Ἑλληνικαὶ ἀποικίαι	97—107
Οἱ Ἕλληνες ὑπὸ τοὺς Ῥωμαίους	107
Κτίσις τῆς Ῥώμης καὶ πρῶτοι βασιλεῖς	111
Δεκανδρία. Πύρρος ἐν Σικελίᾳ	118
Καρχηδονικοὶ πόλεμοι. Ἐμφύλιοι σπαραγμοὶ	114—119
Πρώτη τριαρχία ἢ τριανδρία	119
Δευτέρα τριαρχία. Ἀντώνιος καὶ Κλεοπάτρα	120

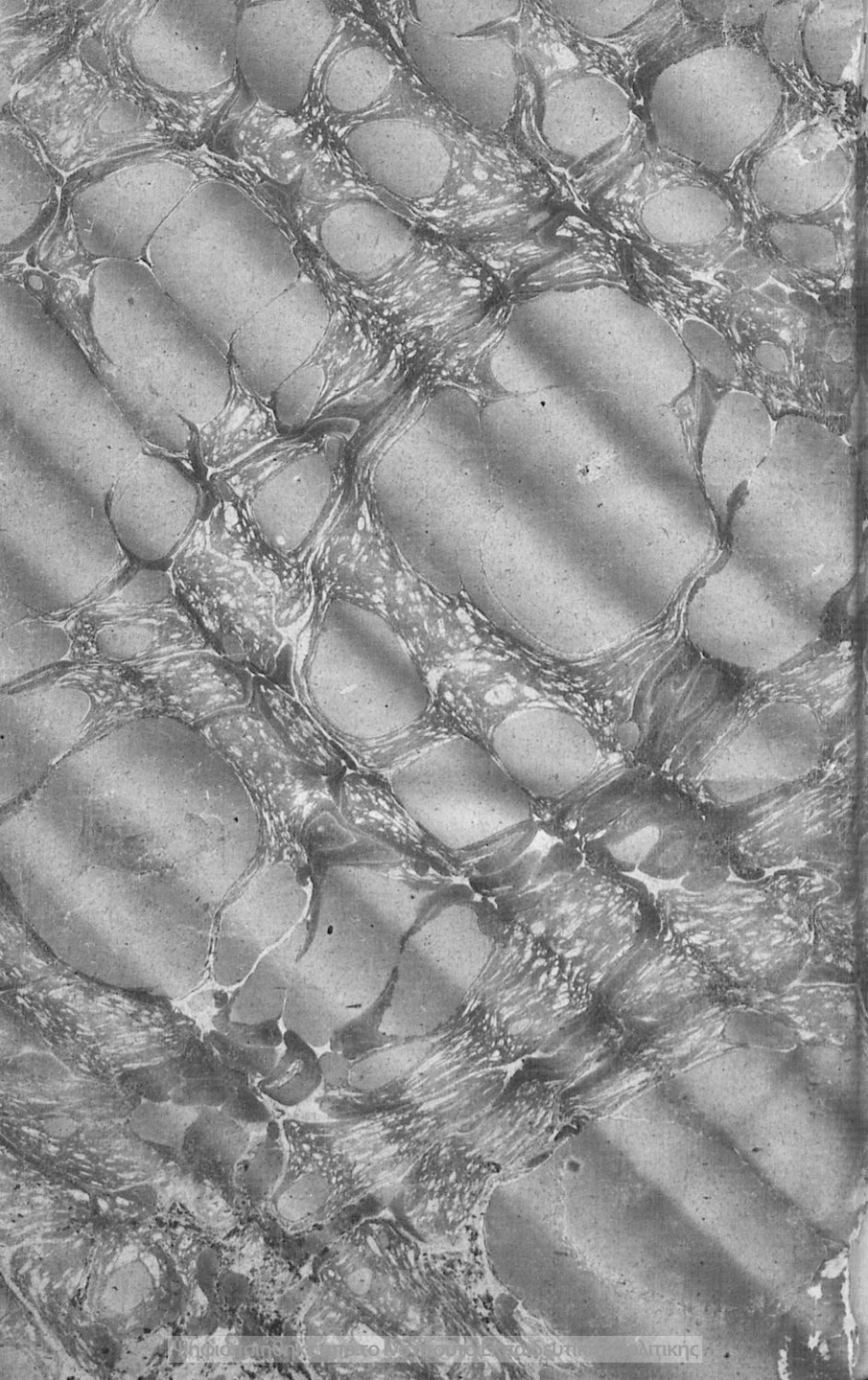
Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

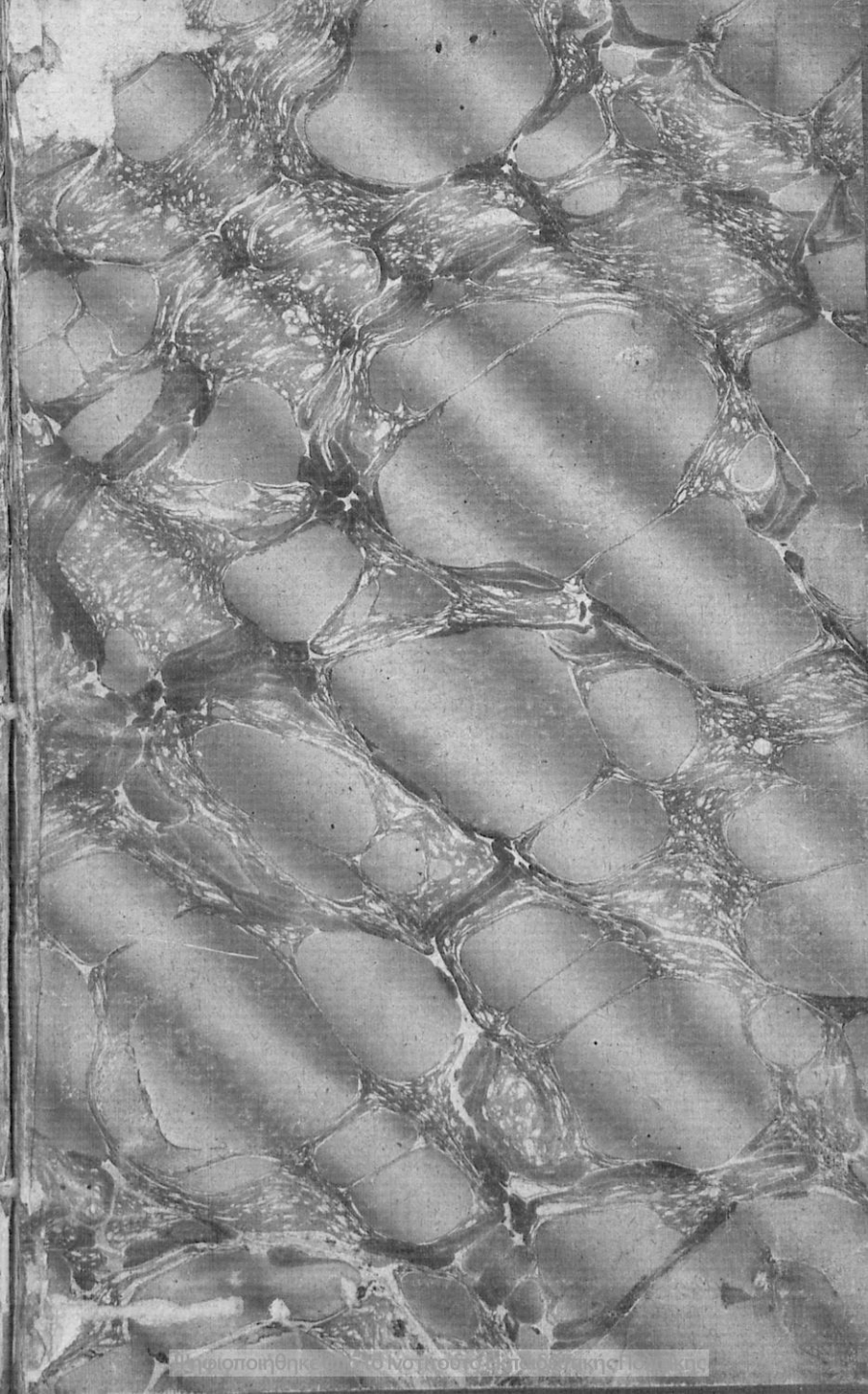
	Σελ.
Παρακμὴ τῆς Ῥώμης	122
Ἔθνη εἰσβαλόντα εἰς τὸ ῥωμαϊκὸν κράτος	123
Ἀνατολικὸν ῥωμαϊκὸν κράτος (ἢ βυζαντινὸν κράτος)	129
Ἄραβες. Μωάμεθ. Καλίφαι	135—136
Ὁ χριστιανισμὸς εἰσάγεται εἰς Γερμανίαν	139
Γαλλία. Κάρολος ὁ Μέγας	141
Ἐρρῖκος τῆς Σαξωνίας καὶ Ὄθων	143
Νορμανδοί	145
Δύναμις τῶν Παπῶν. Σταυροφορίαι	145—147
Ζίγγις Χὰν καὶ ἡ μογγολικὴ αὐτοκρατορία	151
Ἀρχὴ τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας	152
Ἀγγλία. Γερμανία. Γάλλοι ἐν Σικελίᾳ	154—155
Ἑκατονταετὴς πόλεμος	156
Οὐϊκλίφος. Ἰω. Οὖσσος	158
Ἄνσα καὶ πόλεις Ἀνσεατικαί	160
Γεωγραφικαὶ ἀνακαλύψεις	160
Ἐφευρέσεις διάφοροι κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα	162
Συστήματα τοῦ μέσου αἰῶνος	165
Θρησκευτικὴ μεταῤῥύθμισις ἐν τῇ Δύσει	169
Ἱσπανία Κάρολος Ε. Φιλιππος Β'. Πορτογαλία	170
Γαλλία. Σφαγὴ τῶν Οὐγενότων. Ἐρρῖκος Δ'. κλπ.	172
Τριακονταετὴς πόλεμος	175
Ῥωσσία	187
Ἕλληνες καὶ Τοῦρκοι	189
Μέσα ἢ προπαρασκευὴ τῆς σωτηρίας τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους	194
Πρώτη ἀπόπειρα ἀνεξαρτησίας τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους	196
Προοίμια τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως	200
Ἀγγλία	194
Γαλλικὴ ἐπανάστασις. Ναπολέων	196
Παράρτημα. Κατὰ μέρος ἱστορίαι ἐθνῶν τινῶν τῆς Εὐρώπης	204

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Οι ἀπόγονοι τοῦ Περβωτό (Σαμβατάι) διοικοῦσαν
τοὺς Ἕλληνας, οἱ ὁποῖοι ἦσαν Βαβυλῶνα ἐπὶ ἀρχόντων
μέχρι (2000) – 1970 π.Χ. ὁπότε ὑπῆχθησαν εἰς τοὺς
Ἀσσυρίους ὑπὸ τοῦ Τουκουλτή-Νινουρτ. καὶ τοῦ ἐπιφανοῦς
διαδόχου αὐτοῦ Θαγλαθ Φελασσαρ. Τὸ βασίλειον
τοῦ Ἰουδᾶ (Ὄχοζ ἐκυβέρνα τὸν 975) παρέμεινε ἐλεύθερον
ὑποζύγιο. Καὶ τοῦ μὲν διαδόχου αὐτοῦ τοῦ Σαργὼν
ἡ Σαμαρεία ὑπῆλθεν ὑπὸ τοὺς Ἀσσυρίους τοῦ τοῦ Ἡ-
σαΐου, τῷ 720.
Τῷ δὲ 625 διαφεύγει τὸ Ἀσσυρ. κράτος.
ὑπὸ τοὺς Καλδαίους ὑπὸ τὸν Ναβοπολασσάρ τὸν πατέρα τοῦ
Ἡροδότου. ἀρχηγὸν τῶν Μήδων.
Τῷ 607 ὁ Ναβουχοδονόσορ εἰσῆλθε τὸ α. τῆς
Ἱερουσαλήμ ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ πρώτου αἰχμαλώτου
τῷ 597 ὁ Ναβουχοδονόσορ εἰς δεύτερα τὴν Ἱερουσαλήμ ὁ-
πόθι ἔλαβε 10,000 αἰχμαλ. μὲ τὸν Ἰεζεκιήλ.
Τῷ δὲ 590 παρέδρευε ἐνεργῶν τὴν Ἱερουσαλήμ.
Καὶ τῷ 538 ὁ Κῦρος παρέδρευε ἐν τὴν Βαβυλῶνα
ὁπόθι τῷ 536 ἔδωκε διάταγμα ἐπιστρεφῆς.
Ὥστε οἱ μὲν α. αἰχμαλωτοὶ ἦσαν 70 ἐτῶν
οἱ β. " 60
καὶ οἱ γ. " " 54 "
Ἡ Ἀθηναϊκὴ νομοθεσία ἐπανῆλθε πρὸ (15) ἐτῶν ἐπι-
ρεασμὸν ἐν Χριστῷ. Τὸν διδάσκει ὁ Ἑλλ. νομοθέτης
καὶ Μ. Ἀλέξ. ὅτε ἐπὶ τὴν Παμφυλίαν παρέλαυνε
τὸ στράτευμα τοῦ Ἀρταξέρξου (Ἀχ-ου).
Ὁ Ἑλληνικὸς ἐπανῆλθε τῶν Ἑλληνικῶν νόμων τὴν Βαβυλῶνα
(Ὁράσεις νοτιαρ.

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Ψηφιοποιήθηκε από το Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής